

Turista

UTAZÁS

CAMPING

KIRÁNDULÁS

1968. JANUÁR

XIV. ÉVFOLYAM 1. SZÁM

ÁRA: 3 Ft

A MAGYAR TERMÉSZETBARÁT SZÖVETSÉG
LAPJA

TÉLI MAGYARORSZÁG

Most tértem vissza Budapestre egy alföldi útról. Vonattal mentem Kiskunfélegyházára, onnan gépkocsin Csantelekre, onnan Szentesre, onnan Szegedre, körülnéztem Szegeden s voltam Kiszomborban és Szőregen, vonattal tértem vissza. Engem minden vidék fölizgat, mélyen érint, mint a legszemélyesebb s legérzelmebb találkozás. Író-olvasó találkozókon vettem részt, új könyvem kiadója, a Móra Könyvkiadó és a Csongrád vármegye hivatalos népművelése hozott össze pedagógusokkal és száz meg száz lánygyermekkel és fiatal iskolai termekben. Felolvastam írásműveimből, elbeszélgettem velük, válaszoltam kérdéseikre, de engem ők érdekelték, legalább annyira, amennyire ők kíváncsiak voltak az én szavamra és vallomásomra. Én csak vendég voltam, ők állandóan ott élnek, a táj, a vidék tükröződik arcukról, a föld mozog vérükben és végtagságaikban, akaratot, erőt és igényt képvisel bennük. A mai alföldi fiatalok jelentik a holnapi Alföldet, a jövő szépségét, teljességét, erejét vagy fogyatékosságát, csonkaságát, árvaságát. Néztem a fiatal arcokat, hogy lássam a megújuló Alföldet.

Mi itt úgy élünk, Budapestben, hírek és észleletek sűrűjében, mint akik tudva tudjuk, hogy körülöttünk minden gépiesen jár a megvalósulás útján. Holott a megvalósulás egyéni teljesítményeken múlik. Egy szög sem jelenik meg a falon önmagától, egy villanykörte nem gyullad ki hozzájárulásunk nélkül. Semmi újat nem építhetünk fel előzmények nélkül. Nemcsak az egyes ember, a társadalom sem tudja átlépni saját árnyékát. Ezer év alatt tapasztalatokra tettünk szert, amely tapasztalatok nélkül nem mozdulhatunk nagyobb elnyerésére. Aki nem tudja, hogyan épül a földszintes házikó, képtelen felépíteni egy tízemeletes mai házat, amilyeneket építenek most szerte az országban. A nemzet és rendszerre a szocializmus nem általánosságokban épül, gépiesen, ahogyan vélik egye-

sek, hanem a nemzet s a magyar társadalom követelményei szerint, kézzelfogható igények alapján, jól bevett szögekkel, biztosan kigyulladó villanyfényvel, amelynek kallantvúját te vagy én fordítjuk meg. Tehát reális egyéni hozzájárulással valósul meg a közösségi követelmény. Minden munkához feyelem és figyelem kell, odaadás és szeretet kell, nemcsak az egyéni haszon érdeke, mely állítólag varázslatosan mozgató erő az építkezésben.

Ezt itt az Alföldön is látni, mely elbúcsúzott az ősztől s pihen a télen, fehér hermelin hópalástja alatt éltető nedveket gyűjt fának, búzának, virágnak, fűnek. Most szomorú a sík föld, néptelen, csak varjúk szállnak át az országot felett, hiába mosolyog a nap, téli nap ez, nincs hevítő fénye, csak édes simogatása. De az Alföld így is szép. A sík monumentális, az ég dekoratív szépségű, mint egyfajta tájfestmények, ahol egyetlen tiszta szín jelzi jókora kép-részekben a szépséget. Szép az Alföld, nemcsak a hegyvidék az. Petőfinek is szép volt, aki felfedezte az alföldi tájat a magyaroknak, közel másfél százada tudjuk ezt a táj-élményünket, ismerjük minden kellékét. Olyan az

Alföld, mint egy rezerváció Európa keletén. S ha az ember nézi a Budapestről nyugati országhatárunk felé futó kocsikat, a tetejükre felszerelt szarvasagancsokkal, érezheti, amit az autóban ülő olasz, német, francia vagy angol vadász érez, hogy ilyesmi nincs több e földrészen, csak itt a Duna és Tisza között, a tengerfenék síkságon, ahol az emberek olyan csendesek, mint a téli nap.

Alszik a Tisza, vékonyan csordogál, alusznak a földek, alusznak a tanyák, de lelkük a hó alatt a gyökerejével feszeng, mint ahogy Ady írta a téli Magyarországról szóló versében. Azonosak vagyunk a földdel, ezzel is, amelyen nem járnak szők, nem fut lefele a száánk, nincs itt szálloda és havas fenyves, de megvan az ezerszázéves munka országának légköre, a teremő és alkotó földi munka és törődés sport-szellem. A föld szántottvetett holdakból áll s az országút két oldalán hóforrások fakadnak és fürdőkét építenek, kőolaj karsú tornyai magasodnak a madarak röptével versenyezve az égre s Ady Endre havas, nagy téli éjjelét lángnyelvek színesítik, ég a feltörő nafta, dolgoznak a téli Magyarország szorgalmas lakói. Másutt csak

a fehér falhoz sűrűlő paprikafüzérek piros színe lángol, itt igazi lángnyelvek beszélnek a szemünkkel s adják tudtul, hogy az Alföld mélyén forró gyógyvíz és óriási gazdagságot jelző kőolaj és gáz van, s a méla, borongós, egyhangú, csak a téli nap pirosságával ékes, sötétkék egű, tartott földű, csöndes juhnyájakkal és sertécsordákkal megtűzdelt síkon más van immár a borúnál, hogy a tél is szép és erőt lehel Magyarország ismeretlen vidékein.

Ady még „álom nélkül álmodott” Magyarországról karácsonyi útján a vonatban kuporogva, mi a vizek és olajak Alföldjéről ébren álmodunk és tervezgetünk, s beépítjük az Alföldet a szép Magyarország tájaiba. Nemcsak versekkel ékesen álmodunk, nemcsak szegedi szabadtéri játékokkal pompázatosan, hanem mindazzal, amit a föld terem és odaad, ha megfúrják, hogy boldoggá és széppé tegye ezeréves lakóit, annyi hányattatás után. Csak dolgozni kell az álomért, felelősen, egyénien és lelkiismeretesen, mert a közös kötelességérzet csak egyéni érzetek révén áll össze.

A diákok tiszta szívűek az Alföldön, egyenes szemtartásúak, híven éreznek az írkokkal és a történelemmel, hát az író szíve táján örömet érez. Szentesen azzal lepett meg egy pedagógustársaság, hogy megmutatták, milyen falusi zenebarátokat nevelnek ők. A szentesi állami zeneiskola tanárai verseket mondanak s Bartók, Erkel, Kodály, Liszt, Weiner műveit mutatják be, s Beethoven és Corellit, s lengyel lírikust és Shakespeare szonettjeit adják elő. Ugyanott, ahol én jártam most a téli hónapokban, mindez hallható lesz ezen a télen a tanyai füleknél, falusi lelkeknek, akik rég nem tanyaiak és nem akarnak falusiak lenni a szó elavult értelmében. Hanem széppé fejlesztik magukat belülről, hogy megszépüljön velük az Alföld kívülről is.

Eredményeink és feladataink

IRTA: MIKLÓS JÁNOS, AZ MTSZ ELNÖKE

Elérkeztünk az 1967. év végére. Ilyenkor szokták számbavenni az elmúlt év eredményeit és meghatározni a jövő év legfontosabb feladatait. E munkánkban nagy segítséget nyújtott a MTSZ II. Kongresszusa, amely ezt a munkát az egész magyar sport-, és testnevelésre vonatkozóan elvégezte és így a legfontosabb kérdésekben irányt mutat számunkra is.

Részletesen elemezve a munkát, idéznünk kell a kongresszusi beszámolóban mozgalmunkra vonatkozó határozatát.

„A nem versenyszerű testedzésben az I. Kongresszus óta a legnagyobb fejlődés a természetjárásban mutatkozik. 1963-ban 60 000, 1966-ban 86 000 volt a szervezett természetbarátok száma. Rendszeressé váltak a budapesti és megyei természetbarát találkozók. Az elmúlt évben a résztvevők száma megközelítette a százezret, 1966-tól szervezettebbé vált a kempingezés, a táborozás és a túramotorozás. 1963-ban 65 000, 1966-ban már 116 000 úttörő túrázott rendszeresen.”

Természetes, hogy a Kongresszus nem foglalkozott részletesebben a mi mozgalmunkkal, s ezért e helyen tekintünk vissza az elmúlt év munkájára.

Taglétszámunk az 1964-es 64 265-ről 1966-ban 86 139-re emelkedett és 1967-ben valószínűleg már megközelíti a 100 000-et.

Különösen örvendetes az ifjúsági szervezetek nagymérvű fejlődése, ahol az utánpótlást az úttörő mozgalom tömegei szolgáltatják. Az úttörő csapatok keretében az 1963. évi 65 000-rel szemben 1966-ban már 116 000-en foglalkoztak rendszeresen a természetjárással.

Az általános iskolásokkal megkedveltetett természetjárás továbbfejlesztése elsősorban a középiskolai sportegyesületekben, egyik legfontosabb munkánk lesz. Fokozni kell a munkánkat az egyetemi sportegyesületekben is, nem hanyagolva el természetesen a többi sportegyesületet sem.

Szervező munkánk eredményeit mutatja, hogy a középfokú iskolákban a természetbarát szakosztályokban az 1963. évi 15 000 fővel szemben 1966-ban 32 000 fiatal foglalkoztattak rendszeresen, s bár 1967-re még ez a számadat nem áll rendelkezésre, minden bizonnyal további fejlődést értünk el.

Több szakosztályban bevezették a „nyugdíjasok túráit”, akik hétköznapiak is eljárnak túrázni.

További sikereket értünk el a vízi- és síturák szervezése terén is.

Egyik legnagyobb eredményünknek tekintjük alpinistáink Pamír hegységben elért kiváló teljesítményét, amely minden várakozásunkat felülmúlta.

Nevelő munkánk és országunk megismertetésének egyik jelentős színtestje az országos Kék-túra volt, ahol mintegy 20 000-en túráztak a közel 900 km-es útvonalon és eddig már 600-an szerezték meg a „teljesítmény” jelvényt.

Valamennyi megyei szakszövetségünk 1967-ben felszabadulási és „November 7-e” emléktúrát rendezett. A nagy szocialista forradalom megünneplését pillisnyeri emléktúránkon tartottuk meg, ahol a szovjet turista moz-

galom küldöttei is megjelentek Moszkvából és a messzi Baskiriából

Új feladataink közé tartozik a kemping. Már 2 éve megrendeztük a Kilián-telepi táborozásunkat, ahol sok ezer természetbarát töltötte szabadságát.

Ugyancsak megindult a túramotorosok szervezése is. Motoros bizottságunk két országos találkozózt és külföldi túrát szervezett. Résztvettek a Zakopánében és Poroninben tartott nemzetközi találkozókon, s a Lenin emlékmű koszorúzásán is.

Tovább erősítettük baráti kapcsolatainkat a szocialista államokkal. Számos csere-túrát vezettünk a Szovjetunióba, Lengyelországba, az NDK-ba, Csehszlovákiába, Bulgáriába, de sikerült csere-túrát szervezni a nyugati munkásturistaság szervezeteivel is. Így a természetbarátok vendégül láttak francia és svájci természetbarátokat és a mi tagjaink is eljuttak oda.

Igen jelentősen fejlődött a Szövetségünkhöz tartozó tájékoztatósi futás, ahol a leigazolt versenyzők száma 1964 óta két és félszeresére nőtt és ma eléri már a 10 000-et. Versenyzőink résztvettek a finnországi világbajnokságon is.

Résztvettünk a nemzetközi Tájékoztatósi Szövetség ausztriai kongresszusán is, ahol fontos javaslatokat tettünk a világbajnoki szabályzat megalkotására vonatkozóan.

A hibákat röviden összefoglalhatnánk. Nem voltunk elég szervezettek, elég kitartóak, elég következetesek. Nem használtuk ki teljesen lehetőségeinket, mert ha ezt megtettük volna, ma sokkal több eredményről tudnánk beszámolni.

Feladatainkat megszabja az MTSZ kongresszusának határozata.

E határozat kimondja:

A természetjárás is további nagy fejlődési lehetőség előtt áll. Ehhez szükséges a meglévő természetbarát szervezetek erősítése, újabbak létrehozása és a hagyományos természetjáró formák mellett a kempingezés, a túramotorozás, a vízi- és síturázás stb. széles körű népszerűsítése, elterjesztése. A szakosztályok programjai segítsék elő, hogy a természetet kedvelő tanulók, dolgozók csatlakozzanak a természetbarát mozgalomhoz és minél nagyobb számban vegyenek részt kirándulásokon, túrákon, táborozásokon.

A testnevelés és a sport lehetőségeit felhasználva fokozottabban kell hozzájárulni a szocialista nevelési feladatok megoldásához.

A testnevelési és sportszervezetek fejlesszék az olyan pozitív tulajdonságokat, mint a szocialista hazafiság, a közösségi szellem, az akaraterő, a küzdenitűdés, a bátorság, ugyanakkor harcoljanak a negatív tendenciák érvényesülése ellen.

Ezeket az elveket kell érvényesítsük jövő évi munkánkban. Ki kell küszöbölni hibáinkat, hogy a magyar természetbarát mozgalom nagy hagyományaihoz méltóan szerepeljen és további sikereket érjen el a következő esztendőben.

Ehhez kíván a Szövetség elnöksége a szervezet minden tagjának további eredményes munkát és jó egészséget!

Tanácskozott

A MAGYAR SPORT KONGRESSZUSA

December 12—13-án a Játéksarnokban az MTS II. kongresszusa, a magyar sport legfontosabb kérdéseit tárgyalta. A tanácskozás jelentőségét mutatja, hogy a kongresszus elnökségében helyet foglalt **Biszkó Béla**, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, **Czinege Lajos** honvédelmi miniszter, **Ilku Pál** művelődésügyi miniszter, és **Méhes Lajos** a KISZ KB első titkára.

A kongresszuson a felszólalók nagy teret szenteltek a tömegtestedzés ügyének, ezen belül a természetjárásnak. Az MTS Országos Tanácsának beszámolójában **Egri Gyula**, az MTS elnöke megállapította, hogy növekedett a testedzésben, sportban résztvevők száma, erősödtek a sportolás szervezeti keretei, és a tömeges foglalkoztatást szolgáló új szervezeti formák alakultak ki. „A nem versenyszerű testedzésben az első kongresszus óta legnagyobb fejlődés a természetjárásban mutatkozik. 1963-ban 60 000, 1966-ban 86 000 volt a szer-

vezett természetbarátok száma. Rendszeressé váltak a budapesti és megyei természetbarát találkozók. Az elmúlt évben a résztvevők száma megközelítette a százazret. 1966-tól szervezettebbé vált a kempingezés, a táborozás és a túramotorozás.”

Egri elvtárs köszönetet mondott a társadalmi és állami szerveknek, valamint az aktivistáknak, akik hozzájárultak a sport fejlesztéséhez és a társadalmi összefogás megvalósulásához.

A sportélet gazdasági kérdéseivel kapcsolatban kijelentette: „Érvényre kell juttatni azt a helyes elvet, hogy alapfokon a résztvevők maguk fedezzék sportolásuk költségeit.”

A beszámoló után hozzászólások következtek. **Virizlai Gyula** a SZOT titkára kiemelte a turisztika jelentőségét, melyet a tömeg-

testedés egyik fontos eszközül jelölt meg. A szakszervezetek nagy figyelmet fordítanak a természetjárásnak — mondotta — az üzemi dolgozók közötti elterjesztésére, mert nemcsak olcsó és egészséges testedzésnek tekintik, hanem a szabad idő hasznos eltöltésére is kiválóan alkalmas. Megállapította, hogy még sok tennivaló akad — különösen a fizikai dolgozóknál — a turisztika szervezése terén.

Nagy érdeklődés fogadta **Biszkó Béla** felszólalását. Bevezetőben tolmácsolta a Központi Bizottság üdvözlését, hangsúlyozta, hogy a párt mindenkor figyelmet fordított és fordít a sportra. Megállapította: van bizonyos mennyiségi növekedés, de a biztató jelek mellett sok a tennivaló az élsport és különösen az iskolai testnevelés terén.

Biszkó elvtárs hosszan beszélt az egyenlősdiről. „Az anyagi eszközöket, a szakemberek létszámát és

létesítményeket azokban a sportágakban kell növelni, amelyek a nemzetközi élmezőnyhöz tartoznak. Szót kell emelni az ellen, hogy az alsóbb osztályokban is anyagi követelések, munkaidő-kedvezmények iránti igények merüljenek fel."

A nevelésről szólva elmondotta, a vezetőktől és versenyzőktől joggal elvárható, hogy elfogadható emberi, erkölcsi normák szerint, becsületes, rendezett állampolgárokként éljenek a Magyar Népköztársaságban.

Vajó Péter, a KISZ KB titkára az ifjúság sportnevelésével foglalkozott. Hangsúlyozta, hogy a KISZ aktív részese és szervezője kíván lenni az ifjúság mindennemű testnevelésének és sportjának. „Az elkövetkezendő években bátrabban és többet fogunk kezdeményezni az iskolai sport, a természetjárás és turisztika terén.” Elmondotta, hogy az elmúlt esztendőben a KISZ számos sportakciója vált kedvelté a fiatalok körében. Utalt arra, hogy évenként több mint százezer fiatal vett részt különböző sport és turisztikai akciókban. A KISZ VII. Kongresszusa elhatározta, a jövőben is megrendezi az országjáró diákok túráit és találkozóit, az ifjúsági turisztikai mozgólásokat. Kérte az MTSZ-t, adjon segítséget a jövőben is az úttörő és iskolás táborozások — túrázások megszervezéséhez.

A természetbarát mozgalomról, annak eredményeiről és problémáiról részletesen beszélt Miklós János elvtárs, a Magyar Természetbarát Szövetség elnöke. Az MTS határozatai nyomán, a természetjárás további fejlődés előtt áll. A szövetség és az egyesületek jövőbeni nagyobb önállósága — ami természetesen nagyobb felelősséggel is jár — a szervezett turisták számának növekedését fogja eredményezni. A mozgalom számára nagy feladatot jelent, hogy a több százezer kirándulót szervezett turistává nyerve meg. Ezt a hatalmas tömeget azonban csak akkor lehet megnyerni, ha a ter-

mészetbarát szakosztályi tagság számára vonzó, és előnyös lesz. E téren még sok a tennivaló. Nincsenek klubhelyiségeink, ahol a turisták összejöhetnek, képezhetik magukat, kicserélhetik tapasztalataikat, szórakozhatnak. A szervezett tagság előnye csak a turistaházak látogatásánál érvényesül. A tömeges fejlesztés azonban további kedvezményeket tenne szükségessé — mondotta felszólalásában Miklós elvtárs.

A felszólalásokra Egri Gyula válaszolt, majd a kongresszus egyhangúlag határozatot fogadott el a sport széles körű fejlesztésére. Ebben meghatározta a következő négy év feladatait, melyben jelentős szerepet kapott a természetbarát mozgalom. „A természetjárás is további nagy fejlődési lehetőség előtt áll. Ehhez szükséges a meglévő természetbarát szervezetek erősítése, újabbak létrehozása, és a hagyományos természetjáró formák mellett a kempingezés, a túramotorozás, a vízi- és sítúrázás stb. széles körű népszerűsítése, elterjesztése. A szakosztályok programjai segítsék elő, hogy a természetkedvelő tanulók, dolgozók, csatlakozzanak a természetbarát mozgalomhoz, és minél nagyobb számban vegyenek részt kirándulásokon, túrákon, táborozásokon.”

A határozat kimondja, hogy a sportmozgalom alapvető kérdéseiben a központi irányításnak kell érvényesülnie, a szakszövetségek pedig a sportág szakmai és erkölcsi állapotáért legyenek felelősek.

Szavazás után a kongresszus megválasztotta az MTS tanácsát, és a szakszövetségek elnökségeit. A Magyar Természetbarát Szövetség elnökségének tagjai: Elnök: Miklós János, alelnök Angelus Miklós, főtitkár Székely Miklós, tagok: Beke Mártonné, Bérces Jenő, Béres Márton, Fuchs Imre, Gimesi István, Hardicsai Mária, dr. Tóth Imre, dr. Vörös István.

Egy mondatban...

Az MTS II. kongresszusán közel ötvenen képviselték a természetbarát mozgalmat. Felszólalásra nem volt módja mindenkinek, ezért egy-egy kérdést tettünk fel néhány küldöttnek.

Mit mondott volna, ha felszólal — tettük fel az első kérdést Diviaczky Gyulának, a Heves megyei TSZ elnökének.

— Ifjúság! Ifjúság! KISZ! Általános és középiskolások! Utánpótlás! Ez a természetjárás tömegesítésének legcélravezetőbb útja.

— Miben látja a természetjárás tömegméretű fejlődésének útját?

— Dr. Tóth Imre, a Csongrád megyei TSZ elnöke, a Magyar Természetbarát Szövetség elnökségének tagja:

— Elsősorban abban, hogy nem lesznek akadályai a természetjáró szakosztályok alapításának — mondotta. Nem csak nagyüzemekben, de kis bázisokon — járási, városi, sőt lakótelepi — szinten is alakulhatnak klubok. Különösen a túramotorozás fejlődhet.

— A természetjárás fejlődésében hol van szűk keresztmetszet? — Erre Hortobágyi Antal a Bp. V. ker. TSZ elnöke válaszol:

— Az egyesületek rosszul érzelmzett elzárkózásában, amelyek nem fogadják be a „külső” embereket. Gondolni kellene a barátokra és családtagokra, továbbá azokra, akiknek munkahelyén nincsen természetjáró szakosztály.

— Mit vár a kongresszus határozatai nyomán?

— Dr. Kápolnási László, a Bp. XIII. ker. TSZ elnöke:

— Reméljük, hogy a II. kongresszusnak a tömegsportra és a természetjárásra hozott határozata új szakosztályok százait hozza létre a természetjárás „fehér foltjain” is. Kerületünkben öt éve működik a szövetség, most a minőségi — tartalmi munka javítását tűzzük ki célul.

Díszes zsámbéki tornác

A PERBÁLI TETŐK FÖLÖTT

Hangulatos tájrészlet a perbáli tetők fölötte (a szerző felv.)

Egy kedves ismerősöm évek óta biztatott már:

— Nemcsak a messi tájakat járja. Itt, a szomszédságban, a Budai hegyek mögött is akadhat kellemes tájra, csak autóbuszra kell ülni. Például menjen el Perbálra s onnan sétáljon a hegyeken keresztül, Tök, Zsámbék felé.

Késő őszt volt, s a kedves ismerős szavát megfogadtam. A nagykovácsi Fekete hegyek a Nagy Kopasszal együtt jobbkézt maradtak el mellett — vadászok tartották hónuk alatt a nyulászó pusztát, nem volt tanácsos leszállni —, s az erdőség, a turisták által oly áhitva vágyott, s tisztelt erdőrengeteg, Telkinél s Budajenőnél mondott búcsút, hogy utat nyisson a széles, termékeny Zsámbéki medence felé. A medence fölött, mintegy a Budai-hegyek nyugati elővédjéül, biztatón kékeltek az erdőfoltokkal, gyümölcsösökkel, szántókkal s kopasz legelőkkel ékes zsámbéki vonulat. Valahol Piliscsábanál emelkedik meg, hogy Zsámbék fölött a Nyakas hegyen csúcsonadjék ki, s onnan lágyan ereszkedjék alá ismét Bicske fölé. Ha akarom: itt végződik a Pilis, ha pedig úgy veszem: ez a Gerecse keleti elszelidülése, összekötő a Budai-hegyek, a déli Pilis és a Gerecse között. Eszményi sétahely s kilátó-sorozat.

Eppen ezért térkép szempontjából nem is két, hanem három pad alá esett. Úgyes fogással egyik térképre sem jutott rá, kajánul, „felfedezetlenül” lebeg a levegőben; amely térképre rájuthatott volna, azon rendszerint tarka címlap, vagy magyarázó műtűrség van. Egy 250 000-es iskolai térkép az egyedüli társam, tájékozási pontokban igen gazdag alkotás: Kismarostól Martonvásárig, Dorogtól Monorig minden rajta van, a zsámbéki táj éppen hogy a sarkába nyomódott. Ennélfogva ez a térkép is az oldalzába dugódik s kíséretül marad egy zsemleszín, gyönyörű kutya, amely a perbáli pincéknel szegődött hozzám s önzetelenül, csupa szeretetből kísér föl a legközelebbi traktorosokig. Úgy ül a fényképezőgépig elé, mint egy prima-donna.

A késő őszt bágyatag, felhőtlen, ragyogó nappal ajándékoz meg. Zörög a kukoricaszár, elsárgult a szőlőlél, ahogy a perbáli pincék mellett

egy irdatlan hosszú kerítés mellett ballagok: Perbál, Tök, Zsámbék közös határában egy uradalom területét megszegyenítő, bekerített gyümölcsöst kerülgetünk hosszú félórákig, egyelőre sárga sávval jelzett turistaút nyomát követve. Szokás szerint ki-kitérek az úttól, hogy kopaszabb magaslatokon szétnézhessek a tájon. Perbál fölött is van egy ilyen pont: tiszta időben rendkívül vonzó, tág kilátás lehet itt. A távoli kilátást ezúttal a perbáli műemlékek, barokk-kapus pincék, tiszta tornácos udvarok képei pótolják — a tornácos oszlopain egy zöldleves pirosrózsadísz végigkísér majd Zsámbékig —, s a presszóban, a fekete mellett, az a tudat nyugtat meg, hogy a palóc ember, még ha Léva mellől került is ide, tájszavait és egyéni kedveségét hosszú évek múltán sem veti le.

Honnan van kalauzi érzéke egy kutyának? A zsemleszín Bundás pontosan ott fordul vissza, ahol a sárga jelzés szögben nyugatra, a gerecsei Bajna felé fordul, s engem egyedül hagy. A búcsú egy szalonnahéjba kerül s én magam kaptatok az irdatlan gyümölcsösök, messi tanyák s egy elhagyott erdészház szomszédságában a Töki tetőnek nevezett pusztá gerincre. A háromszögelési pont mellé érve gally van leszúrva kilátótorony helyett, de a szertepilantás a messi Gerecse, Pilis, a Budai-hegyek, a Blai dombor felé így is igéző. Nyugatnak, a dombok alján rejtőzik Anyácsa-pusztá és Somodor-tanya, még nyugatabbra a gyarmatpusztai erdőség és a hetyke bajnai kúpok, zöld bőbiták a szántóföldek tengerében. Mint holmi liszteszákak, szerte-szét szórva hatalmas mészkövek a dombok oldalában, helyenként apró kőbányák, körülöttek sötétzöld feketefenyők. Aztán térdig érő száraz fű, hepe és hupa, időnként levendulabokrok hosszú, egyenes ágjai. Egy barátságos kocsis a lovasszekéren s bizalmatlan, barátságatlan fiatal traktorosok a közeli pusztáról.

A platon járok, jelzett út nélkül, magam kedvére, ide-oda a kilátópontokért s a képtémákért. A poros úton most baktat fölfelé egy csoport:

Zsámbékról jöttek autóbuszon, Tök faluban szálltak le s mennek Anyácsára, kezükben kenyeres, zöldses, húsos csomag. Már a pusztán sem sütnék kenyeret? Mögöttük, hányódva s himbálózva a Pest megyei könyvtárak könyvtári autója viszi a heti kultúra-váltást le s föl, a pusztai népnek.

A plató félútján elhagyom a dombor tetejét, alászálok a festői, bájos pincesoron, erdei úton Tök faluba. A pincék ajtai nyitva, de nem engem várnak, hanem a pénzügyőrt, aki most méri föl, s adóztatja a bortermetést. Hallgatag, bánatos művelet, jobb, ha nem asszisztálok. Aki azonban ezt a sétatut járja, maga is nézzen szét a faluban, hogy aztán a „cigánytemető” mellett újra felkapasszon a zsámbéki domborra. Tök falu nagy gazdasági egység, jól menő szövetkezetek központja. A tejgyűjtő állomás kedélyes vezetője kétszer is kifagat gyanakodva, állomását veszem-e lencsevégre, vagy a dombon álló szép templomot. A törpe vízmű két vezetője azonban már maga hív meg, tekinteném meg tiszta kis üzemüket, s vegyem szemügyre a formás művelődési házat. Kár, hogy nincs este: a bisztróban, mondják, kitűnő cigánybanda muzsikál, Toki Horváth Gyula is idevaló.

— Sok modernség van itt — mondja a törpe vízmű vidám „vezérigazgatója” —, csak az asszonyok panaszoják, hogy elfogtuk előlük a folyóvizet, amiben „bükkszapannal”, bükka-sulykolóval tudtak mosni.

Aztán újra felkaptatok a zsámbéki domborra, itt érem el a legmagasabb ormot, a Nyakas-tető 324-es emelkedését, hosszú, mélybe vágott, löszös kocsúton. Kőbányák, fenyőerdőfoltok; közülük kivillan a fehér mészkő; száradt őszi fű, rejtett huppanók, gödrök, kertek és szőlők, szüntelenül tág kilátás, és hirtelen elem mered a zsámbéki templomrom, — itt „török templomnak” hívják a népek —, s egy meredek lejtőn szinte alázuhanok. Két kutya rögtön nekem, de láncon vannak.

Késő délután, a nap már hunyorog. De éltet a remény, hogy a zsámbéki Birkacsárdában még sűrű levű birka-gulyást kaphatok.

Szombathy Viktor

JÉGEN-HAVON A VELENCEI-TÓ NÁDASAI KÖZÖTT

Este még riadt kis kölyökküllámok loccsantak neki a partnak, az északi szél száraz zúgást hajtott a nádasokból. Kijött a zúgás a partra, ahol pihenésre sorakoztatták már a csónakok többségét. Meg kellett állni a feltúrt földön, mintha aprókat roppant volna a talaj: igen, megjön reggelre a fagy.

Megjön a fagy, előbb szálkás hártya keletkezik a szegélyvízen, s ugyanakkor fehér jégpálcák fogják körül a védett nádszálakat. Hajnalra megbénul a szél, lecsillapodnak a hullámok, mozdulatlanúságba dermed a nádas. Ilyenkor még kimerészkedik egy-egy horgász csukázni, evezővel veri szét az átjárók és öblök vékony jegét, a halász is megpróbálkozik fenékhorgaival, melyekre keszeget tűzött fel és várja az éles fogú ragadozókat. Komor, dermedt, nagyon barátságtalan ilyenkor a tó.

De amint megvastagodik a jég, s a pákodzi oldalról nyihogó szél hajtja át rajta a havat, megint érdemes kimenni a partra. Erdemes elindulni a nyári emlékek nyomán, jó tapadó talpú cipőben, meleg teával a táskában, szöges bottal a kézben. Szép a téli erdő, szépek a hódunyhák alatt roskadozó fák, nyugtató, föl-emelő felkapaszkodni a nyári emlékek hegyeire és belenézni a jó szagú ködökbe, melyek mögött mélyen fekvő faluk kéményei pipálnak, de legalább ilyen megragadóan szép elemény a téli tó nádasában gyönyörködni.

A Balaton jege lehet fenséges, de az csak jég, ott esetleg a túlsó partig futhat a szem, esetleg azt érzed, hogy fölemelkedik a jég a páras égig: a Velencei-tavon tündéri nádasokban gyönyörködhet, amelyek nem futnak el a szemed elől, látod a barna sávot, a zuzmarával terhes nádbugákat, melyeket megberzent olykor egy-egy éhes madár.

Jégpáncél borítja a tavat...

... de a téle tavasz, s a tavasz után nyár jön

Induljon csak el valaki, mondjuk Agárdról, vagy Velencéről a jégen. Jó idő óta minden évben barangolunk egyet ebben a csodálatos jeges nádvilágban, Agárdon, a strand területén szoktunk jégre szállni, nekimegyünk egyenesen a nádfalnak, ott az első átjárón ki a Cserepes tisztásra, vagy kis kacskaringóval a Rigyára. Olyankor már semmit se roppan a jég, a közeli nádszéleken horgászok csukázó lékeit találja az ember, s ha rendben, csendben dermedt meg a tó, szép, sima a jege. Ha szeles időben tör rá a fagy, hullámos, érdes a jege, gyalogsétára nagyon alkalmas. Ha két erős fagyhullám között, napok nyaldossák, szertelen repedések támadnak rajta, ahol erős feszültség keletkezik, turzások vetődnek ki, de erős az a jég, tehergépkocsi is szokott járni rajta, viszi a halászokat szellőztető lékelésre, vagy lékelő halászatra, tehát nyugodtan mozoghat rajta a turista, csak a nádasok sűrűjébe ne menjen be, mert egy-egy helyen, ahol a talajon sok rothadó anyag gyűlt össze, vékony a jég, a legnagyobb fagyokban is. Sőt, a halászok mondják, hogy néhol a belső rengetegben vizet is találni. Onnan tudják ezt, hogy csendes időben hallani a vadludak vízcsapkodását.

A szépre, egészséges mozgásra vagyó turistának azonban nem kell félnie, mert ezekre a helyekre csak a vadludak képesek eljutni. Az ember, aki a téli város füstös levegőjéből ide jön mozogni, szellőzködni, bátran menetelhet a jégen. Úgyse tud egyhuzamban nagyobb utat megtenni. Nem azért, mintha gátolná a jég, vagy legyengítette volna a szobalevegőt, hanem, mert lépten-nyomon meg kell állnia, hogy a téli

nádas finom dermedtségében, az érett barna nádszálak, a fehér zúz-mara csodálatos játékaiban gyönyörködjék. Ha jó napot sikerül kifognia, s bent a téli nádrengetegben napsütés éri, egyszerre szikrázó fényben tobzódik minden. Nincsenek itt most nagy távolságok. Ahol nyáron százötvenszer kellett meghúzni az evezőt, a jégen percek alatt elérni a túlsó nádfalat. És milyen nagyszerű élmény szembefordulni egy-egy öböllel, amelynek olajsima vizén nyáron megpihent a csónak! Milyen gyerekes fickándozás kapja el az embert, hogy most odamehet egészen a nádfalhoz, talán emlékszik is egy képre, hat-nyolc vastag nádszál hajolt össze a zöld vízen, s most megfoghatja a nádat, de eszébe se jut, hogy a csillogó nádseprő fehér cukorpamátát lerázza.

Igen, nagyon szép, nagyon vonzó télen a Velencei tó. Itt nem dívik annyira a fakutyázás, mint a Balatonon, jégvitorlást se nagyon látni, a korcsolyázó fiatalok is beírják a parti jegekkel. Ki a nagy tóra, a nádvilág ezer csodái közé csak a bátor csukázó horgászok és a tó életének gondos őrei, a halászok járnak.

Bevallom, most, hogy egyre jobban belemelegszem a turistaélet izgalmába, nem tudok nyugodni, hogy a következő télen csak magam gyönyörködjem a tó fehér szépségeiben. Jó előre igyekszem rábeszélni a székesfehérvári Vörös Meteor nagyon lendületes vezetőségét, hogy vágjunk neki majd együttesen a jégnek Agárdtól Velencéig, olyan időpontban érkezve a halászcárdához vonatindulás előtt, hogy bekebelezhessünk egy-egy kiadós hallevest, s hozzávaló velencei bort, egészségünkre.

Vágják a nádat a Velencei-tavon

Ormos Gerő

A Kékes legtetőjére is felkapaszkodók a síbusz

A mikor eljön a keményebb tél, és leesik az első tartós hó a Mátrában, beköszönt a sítalpas turisztika, a fehérsportok évadja. Ilyenkor egyszeriben megélénkül a forgalom a budapest—gyöngyösi országúton s a vámosgyörk—gyöngyösi vicinálison. A legmagasabb magyar hegység szépen kiépített télisport- és üdülőhelyei felé tartó autóbuszok mind áthaladnak Gyöngyösön, a Mátra kapuján, de a vasúton közlekedő turisták is legtöbbször megszakítják itt útjukat, mielőtt továbbhaladnának Mátraháza, a Galyatető vagy Kékes felé a hóbamerült szerpentíneken.

A Mátra déli lábánál széles övben elterülő Gyön-

gyös főként éppen közlekedési kulcsponthelyzete révén vált idegenforgalmi, turisztikai jelentőségűvé, de önmagában is megérdemli a figyelmet, úgymint érdekes történelmi múltú település, úgymint az egyik jóhírű magyar borvidék központja. Ha Budapest felől közeledünk a városhoz, előterében egy övszerű halomvidék fogad, mely még a téli vastag hóbunda alatt is elárulja kertési jellegét. A természet és az ember által szépen kimunkált kultúrtáj ez — Mátraaljának nevezi a földrajz —, dombjait teljesen elborítja a szőlő: Gyöngyöspatától Domoszlóig mintegy tizenötezer holdon nagymúltú bortermelés folyik itt. A gyöngyös-visontai kellemes, sima fehérborok országsszerkezete kedveltek, s a város téli vendégei kedélyes pincelátogatásokon ismerkedhetnek meg a neves borvidék legjobb termékeivel.

A mátraalji dombvidék közepére, a hegység és az alföld találkozási pontjára települt Gyöngyös városa. Itt vezet a hegység belsejébe a két leghosszabb, mélyen bevágódott völgy, a Nagy patak völgye és a Kálló völgy, ezek déli kijáratánál terül el legezőszerűen Gyöngyös, a Mátra kapuja. Szélesen fekszik el a hegység lábánál, melynek létét köszönheti. Hiszen azoknak a vásárvárosoknak a sorába tartozik, mely az északi hegyvidék és a nagy alföldi síkság érintkezési vonalán a közvetítő kereskedelem felindulásának idején izmosodtak meg, árucserfor-

galmi szerepük révén. Mai üdülőhelyi jellegét is a közeli Mátra adja meg, az ország turisztikailag legjobban feltárt hegysége szintén belenyúlik a városba.

A tájképileg igen szép környezetben kialakult Gyöngyös a legrégebb magyar városok közé tartozik, neve már az első Árpádok idején kelt okiratokban is megtalálható. Mezővárosi kiváltságát 1335-ben kapta Róbert Károlytól, aki megengedte, hogy „miként Budavárosunk, Gungus is falerősítésekkel körülvétesék, tudniillik tornyokkal, bástyákkal és egybekel...” Ezek a várfalak nem lehettek túlságosan erősek, hiszen stratégiai jelentősége soha sem volt Gyöngyösnek, a hódoltság idején az oszmán hatalom épp ezért nem is rendezkedett be a városban. Lakói a töröknek is, a bécsi királynak is engedelmesen adóztak, így el is kerülték a pusztulást. Annál kegyetlenebbül prédálták a várost a török uralom végeztével a császári zsoldosok, ezért lett megsarcolt lakossága Rákóczi lelkes hívévé, maga Gyöngyös pedig a Heves megyei felkelés központjává. Rákóczi, aki egyébként gyöngyösi birtokos is volt, a mai Álami Áruház helyén állott épületben folytatott béketárgyalásokat Széchényi Pál kalocsai érsekkel, a császár képviselőjével.

Egyideig Heves megye székhelye a város, a Nagy patak partján még áll az 1680 táján épült vármegyeháza, melyben a XVIII. század végéig a törvényha-

Gyöngyös a levegőből

A MÁTRA VÁROSOSA

rokosra átalakított Nagytemplom maradt csak meg. Nem messze tőle az Eötvös téren ugyancsak jelentékeny középkori műemlék az Orbán templom. A gótikus szentélyű és tornyú ferences templom kriptájában nyugszik 1709 óta Rákóczi leghűségesebb generálisa, Bottyán János, „a szegény nép hű védője”, miként sírfelirata hirdeti.

A város és a táj emlékeit az egykori Orczy-kastélyban levő Mátra Múzeum

anyagot mutatnak be a táj és a nép életéből. A tárlón megtaláljuk a Mátrát felépítő kőzeteket, a hegyvidék növény- és állatvilágának legsajátosabb példányait, valamint a város történelmi és műtörténeti emlékeit. Egy Gyöngyösvidéki parasztház belseje a régebbi idők népi otthonába vezet a látogatót. A bortermeles kiállításon a szőlőművelés, a szüretelés és a borgazdálkodás eszközei szerepelnek bőségesen és szemléletesen.

tósági gyűléseket tartották. A történelem zajlása közben azonban a mezőváros paraszt-polgár népe szorgalmasan művelte szőlőjét, szűrte a bort, végezte a közvetítő kereskedelem feladatát az alföld és a hegyvidék között, kézművesei pedig ellátták ipari termékekkel az egész Mátravidéket. Gyöngyös kézműipara az Árpádok koráig viszi vissza eredetét, a Mátrából lefutó Bene patak már akkor számos vízimalmot hajtott, s a helyi posztóipar is középkori eredetű. A Kalló-völgyben sorakozó ványoló-malmokban, az úgynevezett kallókban verték szűrposztóvá az alföldi juhok gyapjút a városka csapói. „Ezernél több posztóműhelye van” — állapította meg a török-kori Gyöngyösről a világot az Evlia Cselebi, s ha e szám nyilván a szertelenül csapongó keleti fantázia túlzása, kétségtelen, hogy a mátraalji városkában a posztóművesség századokon át virult. Mindaddig, míg a felnövekedett gyáripar a múlt század utolsó negyedében nem végzett az idejét múlta, klóregedett céhesiparral.

A város régi címerének szőlőfürtje viszont azt mutatja, hogy a nagy hagyományú kézműipar mellett a bortermeles volt a gyöngyösiek múltbeli gyarapodásának, polgárosodásának egyik fő forrása. A város szőlőművesei nemcsak megtermelték, de maguk is adták el boraikat. Beszerezték vele a fél országot, élelmesen élvén ama mezővárosi jogokkal, hogy saját termésű boraikat vám- és adómentesen árulhatták mindenhol a hazában. Mozgalmas vásárváros volt Gyöngyös századokon át, ipari üzemei azonban csak az elmúlt másfél évtizedben létesültek, s most lett a központja a vá-

Mozgalmas ipari táj a Mátra lábánál

ros a környékbeli nagyarányú lignit-bányászatnak is. Bärmerről közeledünk feléje, dombos előterében jellegzetes ipari tájak fogadnak.

Gyöngyösnek, noha igen régi település és hat évszázada mezőváros, nem sok műemlék-épülete van. Ennek az az oka, hogy 1904-ben és 1914-ben hatalmas tűzvész pusztította el, amely megsemmisítette múltjának igen sok építészeti emlékét. Az ősi városmag közepén a XIV. században épült, de ba-

őrzi. A XVII. századbeli, klasszicista stílusú épületben szállt meg 1849-ben Kosuth és Görgey, a diadalmas tavaszi hadjárat vezérkarával. A jelenleg művelődési célokat szolgáló kastélyban kapott helyet a Gyöngyösi Tudományos Könyvtár — a régi ferences kolostor nagyrétkü gyűjteménye —, amelynek 15 000 kötetes állományában 198 őnyomatvány is van, köztük az 1524-ből való Beniczky-kódex. A Mát-ra Múzeum termei gazdag

Az élménykeltően berendezett múzeum termeiben mindig találkozunk Mátrába készülő üdülőkkel, kirándulókkal, átutazó turistákkal, akik a bejárásra kiszemelt táj mondanivalójával elmélyültebben akarnak megismerkedni. A Mátrába indulók túlnyomó többsége érinti Gyöngyöst, ezt a kaput körülményes lenne elkerülni. Az érdekes múltú és korszerűen fejlődő városban tanulságosan is tölthet el minden turista fél vagy egész napot, mielőtt nekivág a hegyek és erdők csendes világának, télidőben a fehér siparadicsomnak. A táj történelmi, néprajzi múltjának ismeretében a természetjárás élménye mindjárt tartalmasabb, mélyebbre ható, szebb és maradandóbb lesz.

Antalfy Gyula

Nem hajt ki a Rákóczi fája?

Két tudósítás a faóriásról

A régi fák szerelmelei meghatottan vettek búcsút a balatonakarattyal vén Rákóczi-fától, melynek nyolcszáz éves ágai — így mondják a szakértők — soha többé nem képesek levelet hajtani. A fák, örök szerelmeink is megőregszenek — ságja nekünk ez a meghatott búcsúzás.

Képtünkön megkapó példáját hozzuk annak, milyen sokáig áll még egy ilyen vén fa magányosan, idővel dacolva, gyökereivel kapaszkodva a hegyoldalon. (gáldonyi)

Turistáknak, kirándulóknak kedvelt találkozóhelye volt a balatonakarattyal Rákóczi fája. A szakemberek szerint a fa napjai megszámláltattak. Azt jóslták, hogy jövőre már nem hajt ki a nevezetes fa, melynek annyi csodálója akad évről évre. A tanács nem nyugodott bele a szakmai jóslatokba. Azt szeretné, ha a falunak ez a nevezetessége továbbra is szolgálná a turista forgalmat. Ezért a fa törzse körül hús mázsa szerves trágyát juttatott a talajba és két héten keresztül, hatmilliméter esőnek megfelelő vízmennyiséggel áztatta a földet. Így remélik, hogy az „injekció” hatására jövőre ismét kihajt a híres Rákóczi-fa Balatonakarattyan.

—g—z—

Egy elfelejtett várkastélyban

A Jánosházi várkastély

Vas megye szélén jártam, ahol már korábban is többször elsuhan-
tam gépkocsival a jánosházi várkas-
tély mellett. Bár felfigyeltem ennek
tornyára, bástyáira, de nem néztem
utána, és nem sejtettem, hogy egy
több száz éves régi épület áll ott,
és várja látogatóit. Nemrégiben
azonban amikor lassabban hajtottam
arra, megütötte szememet a magas,
boltíves kapu feletti tábla, „Falu-
múzeum” felírással. Miután ilyenek
mindig érdekelték, bementem a te-
rületére, és meglepődve láttam, hogy
egy szabályos várral van dolgom.
Várral, amelyet hiába kerestem
Gerő László kitűnő várépítészeti

könyvében, nincs abban említve.
Igaz, hogy a végvári harcokban nem
játszott szerepet, de mégiscsak erős-
ség volt, mégiscsak várként tartot-
ták számon, és helyes lenne, ha a
magyar turisták is felfigyelnének
erre az évszázados épületre.

Idáig mellette ment el a Sopronba
vezető országút, most azonban az
újjonnan kiépített 84-es út, közel egy
km-re a községtől nyugatra halad.
Így valószínű, hogy a legtöbb át-
utazó elkerüli, és csak a véletlenül
arratévedők figyelnek majd fel a
múlt ezen emlékére.

A külső és belső kapu között hú-
zódik a várárok, valamint a keleti
és a nyugati négyszögletes bástya és
a köztük levő téglafal. A belső kapun
belépve, a várudvaron találjuk ma-
gunkat, és szembenéz velünk a két-
emeletes tömör épület, a falsíkból
kiugró négyszögletes toronnyal. Fi-
gyelmemet azonnal felkeltette a to-
rony aljában a pince lejárata, és
amikor leballagtam oda, láttam,
hogy az is bizony régi építmény. Az
épület háta mögött, alig két méterre
már kezdődik a vár északi fala, a
szélén két újabb bástyával, mögöt-
tük pedig mocsaras, vizes terület
látható. Egykor ez volt a vár egyik
fő védelmi pontja.

Előkerül a kis múzeum gondozója
is, Horváth István hivatalsegéd, az
állami iskolából, aki szegyenkezve
mutatta meg a falumúzeum gyűjte-
ményét. Bizony én is kinyitottam a
szememet, mert ilyen össze-vissza-
dobált, amellet értékes gyűjteményt
keveset láttam. Elmondotta Horváth
elvtárs, hogy a múzeumot lezárta a
Vas megyei Múzeumi Igazgatóság,
mert a Községi Tanács nem bizto-
sította a gyűjtemény számára a meg-

felelő helyet. Még legalább két szo-
bára volna szükség, hogy az ott levő
őskori, bronzkori, római, közép- és
újkorai gyűjtemény kiállítható le-
gyen. Láttam ott kőbaltákat, bronz-
ékszereket, római időkbeli származó
gyöngyörű fehér márvány maradvá-
nyokat, a vár emlékeit a különböző
századokból, az 1848-as szabadság-
harc és az 1919-es Tanácsköztársá-
ság emlékeit is. De minden rettenete-
tes összevisszaságban.

Amikor előkerestem a vár törté-
netét, feljegyeztem, hogy azt a XVI.
században építtette egy Erdődy gróf.
Számos tulajdonosa volt az évszá-
zadok során. Érdekességként emlí-
tem meg, hogy génuai grófok is bir-
tokolták, akik a vizes várárokban
teknősbékát tenyésztettek étkezési
csemege céljára. Az egykori leírá-
sok, osztozkodások pontosan fedik a
mai állapotot. A várkastély ma is
úgy áll, ahogyan évszázadok során,
csak a század elején még egy eme-
letet húztak rá. Valamikor harang
lógott a tornyában, és órája is volt.
Ma csak egy napóra búslakodik a
torony déli részén. Kis kerületű a
vár, és nagyon elhanyagolt. Az északi
fala mellett járhatatlan az ösvény,
telenötte az akác, és itt bizony érzik,
hogy ennek a várnak nincs gazdája.
Helyes volna, ha a jánosházi Köz-
ségi Tanács ezen idegenforgalmi ér-
dekességgel és értékkel többet tö-
rődne, mert sok látogató az érdekes
várért még az új útról is kitérőt ten-
ne Jánosházára. Ezért rendezni kell
a környékét, és reddehozni azt a mélt-
atlan állapotban heverő kis gyűjte-
ményt, amelyet évtizedeken át gyűj-
töttek Jánosháza múltjának és jele-
nének tisztelői.

Zákonyi Ferenc

45 EZER TAG NEVÉBEN

TANÁCSKOZTAK A BUDAPESTI TÚRAVEZETŐK

Ideális környezetben, a
gesztési vár öreg falai kö-
zött tartotta meg a Buda-
pesti Természetbarát Szö-
vetség szokásos évvégi ér-
tekezletét, hogy értékelje
az elmúlt év eseményeit és
meghatározza az 1968. év
feladatait.

Igen nagy várakozás
előzte meg ezt az összejöv-
vetelt, és régen tapasztalt
aktivitás jellemezte, hiszen
az elmúlt évben nemcsak a
szövetség és a túrabizottság
vezetésében, hanem a túrabizottság összetételé-
ben is jelentős személyi
változások történtek.

Ez a gondolat csendült
ki Balogh Dezsőnek, a Tú-
rabizottság vezetőjének a
bevezető szavaiból is:

„Sohasem voltam híve a
sok és hosszú értekezések-
nek, — mondotta Balogh
Dezső, a bizottság vezetője
— de úgy érzem, hogy erre
a másfélnapos megbeszé-
lésre nagy szükségünk van.
Tekintsünk csak vissza az
elmúlt 10 hónapra, azaz a
BTSZ elnökségének tavalyi
évvégi ülése óta eltelt idő-
re, a személyi változásokra
és az 1967. évben 45 000 fő-
re emelkedett taglétszá-
munkra. Ha ezeket a té-
nyezőket egymás mellé áll-
lítjuk, azt hiszem minden-
ki nyomban érzi, melyek a
legfontosabb feladataink,
amelyeknek vezérmotívum-
ként kell végighúzódnia
tanácskozásunkon, majd
utána a gyakorlati mun-

kákon. Ezt a vezérelvet
úgy tudnám megfogalmaz-
ni, hogy baráti, igazi kol-
lektív munkával kiküszö-
bölni, de okulásként fel-
használni az elmúlt idő-
szak hibáit, s így fejlesz-
teni tovább minőségileg és
mennyiségileg szerettet
sportunkat.”

A beszámolóból a továb-
biakban megtudtuk, hogy
„a bizottság az elmúlt év
folyamán három nagy ren-
dezvényt bonyolított le: a
Vöröskői emléktúrát, a
BTSZ találkozó és Kilián
táborozást. Habár ezen
rendezvények sikeres lebo-
nyolításáért az abban részt-
vevő aktívák minden dic-
séreret megérdemelnek,
mégsem elégedhetünk meg
ezekkel az eredményekkel,
és tevékenységünket töme-
geink igényeinek megfele-
lően ki kell bővítenünk.
Egyik ilyen feladatunk

volna, hogy igen olcsó áron
gyalogtúrákat szervezzünk
a baráti országokba. A
szakági túrázás fejlesztése
érdekében pedig ugyancsak
külföldi szakági túrákat
fogunk szervezni” elsősor-
ban a motoros, evezős és
kerékpáros túrázók részé-
re. Tökéletesebbé kívánjuk
tenni a Kilián-telepi tábo-
rozásunkat és a táborlakók
szórakozását különböző
programok beiktatásával
segítjük. Javítani és bőví-
teni kívánjuk kölcsönző ál-
lomásunk felszerelését is.
Ennek érdekében éppen az
elmúlt napokban vásárol-
tunk 52 db igen jó minősé-
gű gumimatracot.” Beszá-
molt Balogh Dezső az albi-
zottságok tevékenységéről is.

A kétnapos értekezletet
élénk vita fejezte be, mely
biztató jele az 1968. évi
munkának.

Dr. Kürthy Miklós

TÉLI MÁRTÉLY

Mióta lelkes fiatalokat messze föld-ről maga köré gyűjté művésztelpe és hangulatos tiszta-parti strandja léte-sült Mártélynak, késő tavasztól októ-berig elevenen lüktet az élet a nya-ralóhelyre rangosodott, alföldi fa-lucskában. Kezdetben még inkább csak a szomszédos Hódmezővásár-helyről látogatták, de az utóbbi évek-ben már a fővárosból, sőt távolabbi országrészekből is egyre többen kere-sik fel a Tisza-part festői szépsé-geit. Vidámság, kacagás, táborozá-sok... Mártély ilyenkor selyemfűvű, zöldlombos oázis a nyárban, míg kö-rülötte sivatagi kietlenségben nyúj-tózik a napszitta pusztaság. Vénasz-zonyok nyara után azonban egyszere-riben végeszakad a nagy vendégjá-rásnak. Amikor őszbefárad az idő és kesernyés avarszaga lesz a hullott nyárfalombnak, a kis falura újra csak ráborul a rónák magánya. Ilyen-kor azután tavaszig megint kéken párázik a búboskemencék szalma-füstjétől és az ereszek szélére jég-csapot izzaszt a déli napsugár.

Ez az én Mártélyom!

A tél, a csend, az elárvult, sejtel-mes, álomba szenderült ártérvilág. Milyen csodálatosan szép ilyenkor nekivágni az erdőnek, hogy ismerős útjain kalandozva keressük-kutassuk benne az életet!

Éjjeli havazás után legszebb az ár-teri séta, amikor tisztán, szikrázó napsütésben virrad ránk a nappal ragyogása. Ilyenkor a szűz hó nyitott könyvében kanyargó vadnyomokból olvashatjuk az éjszaka történetét. Hogy merre is járt a róka, amikor nyílegyenes vonalat követő, egymás elé rakott lépteivel zsákmány után kutatott, vagy hová vezet a nyulak csapása, ahogy hosszú hátsó lábai-kkal a mellsőkön túlugorva, jellegze-tes, kereszt formájú nyomképeikkel pötyögtették tele a faluvégi szérüs-kerketek. Hosszú, egyenes csíkot ta-lálunk az alvóhelyről elfelé gyalogló fácánok nyomában. Hasig süppedtek a puhá porhóba, hosszú farkuk le-nyomatát jelzi a furcsa nyomvonal.

Ezer szava van a csendnek a téli erdőn. Távoli fejszecsapások, zajló jégtáblák üveghangú meg-megkocca-nása, vagy rövid, éles madárkiáltá-sok, ha bíboros mellű süvöltők hívo-gatják egymást a köriságakon. A fá-zós faóriások is megreccsennek néha, amikor már nagyon terhes a fagy szorítása és lehet, hogy a föld szive is dobban, talán attól hull alá olyan végtelenül halk, leheletsóhajással egy vérpirosra dermedt szederlevél?

Dél tájban halászokkal találko-ztam. Ott sütjük meg a szalonnát a vén hálósfa tövében, ahol Szabó Pé-tőr a minap szakadt kecéjét hátra-hagyta és míg rózsét gyűjtünk, ap-róra el is mesélik a nem mindennapi

Megkeressük a vá-rakozó csónakot

A vén hálósfa alatt ebédeltünk

hálószakadás történetét. Egy víz alatt vadászó vidra gabalyodott a kecehá-lóba, de mire a halászok észbekap-tak, már szabaddá rágta magát a pompás kis ragadozó. Csak az ál-tala fogott hal maradt vissza a kece farkában, de hát az elszalasztott vidrabőrért sovány vigasz az amúgy is megrágott nyugaponty. Ha nem is mondtam nekik, magamban örültem a vidra megmenekülésének, hiszen olyan kevés van már belőlük, intézményesen védeni kellene ezt a nyönyörű, ritka állatot.

Megpirult a kenyér, hagyma—sza-lonna is elkészül a roskadozó parázs izzásában. Elfogy a szó, amíg a rö-vid ebédet bicskázunk, azután meg-keressük a közelben várakozó csóna-kot. Víz ellen evezve alaposan meg-melegszünk, mire visszaérünk a fa-luhoz.

Tornyosuló, ólmos hófelhőket szí-nez a téli nap áldozása. Lila, vörös, zöldes, sárgás pompában izzik a nyu-gati égbolt és szikrázni kezd tőle a havas pusztaság. Magános, fekete emberalak ballag egy távoli tanya felé a végtelen hómezőben, akár csak az a sokszor megfestett, mártélyi Tornyai-kép kelt volna életre, eleven valóságba. Azután pici piros fények gyulladnak az ablakokban és bag-lyok indulnak titkos útjakra fogadni a közelgő éjszakát.

Ez a téli Mártély, ez a magyar falu csendes álmódása. A nap kel, majd alig néhány óra múltán újra csak le-nyugszik és nagyon mély, nagyon hosszú éjszaka marad utána. Jóság-etesés, tüzelőaprítás, meg egy-egy vidám disznótor néha az élet ese-ménye. Itt a nagyvárosi, korszerű lakások gépesített kényelmében, vál-tozatos, pezsgő kultúrvilágunkban ugye mindez nagyon kietlennek, na-gyon vigasztalannak látszik? Csak amikor néha komor emlékezéseket ébreszt a rádió nyugtalan híradása, vagy formabontással kacérkodó élet-formáinkba itt-ott egy kicsit meg-szédülünk, akkor eszmélünk rá, hogy időtlen nyugalom, béke, paraszti bölcsesség nélkül nem lehet rend és egyensúly a nagyvilágban. Nádastor-nác falán pirosló paprikafüzérek, rokkapergés, doromboló macska a kemence padkáján... közöttetek tanuljuk meg a felülről nézni tudás, a tűnődés művészt.

Hóbafulladt, kedves, öreg Mártély és ti többi, magyar tájak szerteszej-jel alvó falucskái. Olyan jó, hogy bennetek még mindezt ma is megta-láljuk. Olyan szegényes, olyan gyö-kértelen lenne nélkülütek ez a mi önmagunkat csodáló, csillagok felé rohanó életünk...

Dr. Sterbetz István

Ez a téli Mártély (a szerző felv.)

Várpalotával ismerkedünk

A Római fürdő sziklájánál

„Hordozható” postaláda puszta Kísszépalmán

Jászberényi úttörők a „Kék”-úton

A jászberényi úttörők az idén is megszervezték a hagyományos Kék-túrát. Vlagyimir Komarov-csapatuk tíznapos balatonfelvidéki, bakonyi túrán vett részt. Leveleikben szép élményeiken kívül néhány apró kellemetlenségről is írtak. Meg akarták nézni a tálodi romokat, de „...sajnos hatalmasra nőtt gaz torlaszolja el, csaknem lehetetlen a megközelítése. S nem kis meglepetést okozott a szentjakabfalvai erdészházig jól követhető kék-jelzés eltűnése. A csicsói erdőben meg akarták keresni az útkalauzban leírt szép árnyas nyiladékat. Tán évek óta nem járt erre senki, mert »ez volt utunk legtövisesebb« szakasza...” A 160 km-es túra persze a néhány váratlan nehézség ellenére is sok élményt nyújtott, jól sikerült.

Nagyvázsony előtt

A vázsonykői romoknál

Lefelé Balatonhenyére

A szigligeti várban

Irány Szigliget

RÁMI szakadékok

Rámszakadék a Pilis-hegység egyik legszebb, de a legvadabb területe. Komor sziklafalai, tavasszal s hóolvadás idején, a nagy zivatarok után lezúduló víz dübörgése, szinte félelmetes. Ehhez hasonló természeti szépség Szlovákiában a Hernád áttörése, illetve a híres Kíszel-völgy Káposztafalvánál.

A Rámszakadékba létrákat építettek a turisták, hogy lehetőséget nyújtsanak a könnyebb, de nem éppen veszélytelen túrázashoz, de ma is csak szakvezetővel, óvatosan szabad túrázni a szakadékban.

Dobogókőről a szakadék megközelítése körülményes volt, nagy kerülővel, az Ilona-pihenőn át volt elérhető.

A Budapesti Természetbarát Szövetség Technikai Bizottsága most régi kívánságnak tett eleget, új utat jelzett a Rámszakadékhoz.

Dobogókő turistaháztól Dömös irányába indulunk a piros-fehér jelzésen, de vele együtt található az új zöld négyszög-jelzés is. Néhány perc túrázás után a transzformátor-háznál jobbra, jólápoltt ösvényt találunk. Mély, meredek katlan tárul elénk. Az ösvény a hegyoldalba öreg bükkfák között kígyózva ereszkedik le a szédítő meredeken. (Ne vágjuk át a szerpentineket, mert így romlik a kitérő ösvény.) Hatalmas sziklafal alatt (Szenkövek) járunk, de lassan a mély völgyet is elérjük. Cserjés erdőbe kerülünk, majd egy hatalmas tarvágás közepében elérjük a dobogókői kilátásnál is látható erdészeti műutat és a miklóskúti vízátemelő és transzformátorházat.

A ház felett áll a hatalmas Rámszikla, jobbra nyílik a Rámvölgye, távolabb a Keserűs gerinc, a végén a Prédikálószelekkel, de felfedezhetjük a Vadálló-kövek sziklatornyait is.

Néhány lépést teszünk a műúton, majd jobbra a szegélyező partra felkapaszkodunk és az itt talált székérúton lassan ereszkedve újabb öreg bükkerdőbe érve, számtalan kis csermelyen át, elérjük a Rámszakadékból kilépő zöld jelzést. Felettünk a letarolt Árpádvár ágaskodik, itt jobbra fordulunk és belépünk a Rámszakadékba.

Az út Dobogókőről 1 óra, visszaút Dobogókőre 1 1/2 óra.

Lajos Ferenc**

HEVES MEGYE ismét GAZDA- GODOTT

Szarvaskői turistaház

A bétapátfalvai templom

A z őszi dér fehér lepellel borította be már a Bükk oldalait, amikor Heves megyei szemléré indultunk. Két új turista-létesítmény megtekintésére hívtak bennünket a festői Bükk aljába. Az Egerből Szilvásvárad felé vezető országúton 12 km-re a várostól, közvetlenül az út mellett fekszik a Szarvaskői turistaház. A Heves megyei Idegenforgalmi Hivatal egy régi munkásszállásból építette át ezt a kitűnő, a tájban nagyon beleillő épületet, amelyet egyik oldalról az országút, a másik oldalról az erős betontöltések közé szorított Eger-patak határol. A Hóvirág turistaházban 20 db kétágyas szoba, összesen 46 ágyval található. Minden szobában cserépkályha duruzsol, kellemes meleget árasztva, hideg-meleg víz folyik a mosdók csapjaiból, és jól esik leülni a gyönyörűen kiképzett társalgóban, amelynek falait Heves megye legszebb tájainak fényképei díszítik. A gondnok bőséges tízórait szolgál fel, kitűnő feketét kaphat minden vendég, legyen az akár az országos kéjelzés nyomán gyalogló turista, vagy az országúton rohanó autós, aki igénybe veszi e ház szolgáltatásait.

A háztól alig 2 km-re található a híres 13. századból származó és remekül restaurált román ízlésű bétapátfalvai templomrom is, egyik leg szebb műemlékünk.

A szépen berendezett, korszerű turistaházak sorába a Szarvaskői turistaház nagyszerűen beleillik.

De ugyanilyen meglepetés volt számomra az Eger város szélén az

augusztus hónapban megnyílt camping. Akkor még nem nőtt ki oly szépen a gyepszőnyeg, mint most, és bár üres volt a camping, remek látványt nyújtott. Ismerem hazánk szinte valamennyi tábort, de ámulva álltam meg az egykori vadászkasztélyból átalakított központi épület előtt. A tábor területéről kitűnő a rálátás a Bükk távoli ormaira, a szépen füvesített területen külön rész szolgál a sátorozók, külön rész a karavánkocsizók részére, és 19, a szemnek igen tetsző faházban 58 ágy a sátor nélkül érkezőknek.

Minden faházban saját mosdó és WC található. A kilenc katasztrális

holdnyi területen 400 személy tud kényelmesen elhelyezkedni, 27 fokos víz folyik a csapokból. Az Eger-Bánréve útvonalon (25-ös út) fekszik a tábor, amely nagy kényelmet tud nyújtani. Külön üzlete van, kitűnő kis bisztrója, és főleg igen közel fekszik a meredeken felszökő Bükk-hegység szépségeihez. Ez a camping is a Heves megyei Idegenforgalmi Hivatal alkotása, amely hivatal már idáig is sok szép új létesítménnyel gazdagította Heves-megyét, és tette élvezetesebbé az oda kirándulók számára Eger város és szép környékének megtekintését.

Z. F.

Az egri kemping főépülete

A versenyeken

való

részvétel

szabályozása

A versenyeken való részvétellel feltételeit a sportolók egyékes minősítési szabályzata és az 1968. februárjában megjelenő új verseny-, és rendezési szabályzat határozza meg.

A minősítési szabályzat, továbbá a verseny-, és a rendezési szabályzat a SPORTPROPAGANDA-Boltban (Bp. VIII., Rákóczi út 57/a) szerezhető be. A kupaversenyeken való részvétellel területi beosztás

Az ország valamennyi egyesülete nevezhet az I. osztályú versenyekre.

A táblázatban megjelölt tájegységek egyesületei nevezhetnek a II. osztályú versenyekre.

A táblázatban megjelölt területek egyesületei a III. osztályú versenyekre nevezhetnek.

Tájegységek:

a) Kelet-Magyarország: Kelet-magyarországi megyék és Pest megye.

b) Budapest.

c) Dunántúl — a dunántúli megyék.

Terület:

Az egyes megyék, ill. Budapest.

Az MTSZ Versenybizottságának határozata értelmében 1968-ban III. osztályú kupa-versenyen a verseny színhelyével szomszédos megyék egyesületei is nevezhetnek.

A versenykiírások a versenynaptártól eltérő adatokat nem tartalmazhatnak! Országos és tájegységi versenyekre vonatkozó versenykiírást a jelen naptárban nem szereplő versenyekről kiadni tilos!

Az 1968. évi versenyek kiírásait az MTSZ összegyűjtve 1968. februárban adja ki.

Az 1968. évi versenyeket az év februárjában érvénybe lépő verseny- és rendezési szabályzat előírásai szerint kell megrendezni!

Rövidítések a táblázatban:

- FS — férfi senior, 35 évtől
- NS — női senior, 30 évtől
- FF — felnőtt férfi, 20 évtől
- FN — felnőtt női, 20 évtől
- FJ — junior férfi

Időpont	A verseny neve és rendezője	Osztály, tájegység, kategória, létszám, napszak				
		I. o. országos	II o. tájegységi			III. o. területi (megyei)
			Kelet m.	Budapest	Dunántúl	
III. 31.	„Tanácsköztársaság” ev. Nógrád m-i T. Sz. Salgótarján, Vöröshadsereg u. 14.	FS 3x1 v FF 3x1 v FN 3x1 v	FF 3x1 v FN 3x1 v IF 3x1 v IN 3x1 v			SF 1x2 SL 1x2 Nógrád m.
III. 31.	„Petőfi Sándor” ev. Bp. Petőfi SC Tájé. Sz. Bp., VIII., Puskin u. 4. sz.		IF 2x1 IN 2x1			SF 2x1 SL 2x1 Budapest
IV. 4.	„Felszabadulási” ev. Bp-i T. Sz. Budapest, V., Váci u. 62.	FS 3x1 v FF 3x1 v FN 3x1 v		FF 3x1 v IF 3x1 v IN 3x1 v		SF 3x1 v SL 3x1 v Budapest
	„Felszabadulási” ev. Borsod m-i TSz. Miskolc, Dayka G. u. 9.		FF 3x1 FN 3x1 IF 2x1 IN 2x1			SF 2x1 SL 2x1 Borsod m.
IV. 7.	„Felszabadulási” ev. Hajdú m-i TSz. Debrecen, Simonffy u. 1/c.		FF 3x1 FN 3x1 IF 2x1 IN 2x1			
IV. 28.	„Vasutas Kupa” és „Csik Judit” ev. ntk. Thuróczy Lajos, Bp., V., Rosenberg hp. u. 1. sz.	FS 1x1 FF 3x1 FN 3x1		IF 3x1 FJ 3x1 FN 2x1		FF 2x1 IF 2x1 SF 2x1 SL 2x1 Budapest
	„Jurisich Miklós” ev. Vas m-i TSz. Szombathely, Kőszegi u. 12.	FF 4x1 FN 3x1		FF 3x1 FN 1x2 IF 3x1	FF 3x1 FN 1x2 IF 3x1	FF 1x2 FN 1x2 Győr-Sopron m.
	„Szakszervezeti Kupa” Hajdú m-i TSz. Debrecen, Simonffy u. 1/c.		FF 2x1 FN 2x1 IF 2x1 IN 2x1			FF 2x1 FN 2x1 IF 2x1 IN 2x1 Hajdú m.
V. 1.	„Honvéd Kupa” Bp. Honvéd SE Tájé. Sz. Bp., XIII., Dózsa Gy. u. 53. sz.			FF 2x1 FN 2x1 IF 2x1 IN 2x1	FF 2x1 FN 2x1 IF 2x1 IN 2x1	
V. 5.	„Május 1.” ev. Bp. Vörös Meteor SK Nyári Tamás, Bp. II., Bem J. u. 2.	FF 4x1 é FN 3x1		FF 2x1 IF 2x1 é	FF 2x1 IF 2x1 é	SF 2x1 SL 2x1 Tolna m.
V. 12.	„Bükki Kupa” Miskolc Városi TSz. Miskolc, Dayka G. u. 9.		FF 1x2 FN 1x2 IF 1x2 IN 1x2			SF 1x2 Borsod m.
	„Fildes Ferenc” ev. ntk. Bp. Pedagógus SK Bn., VIII., Kenyermező u. 6.	FS 1x1 FF 3x1 v FN 3x1 v		FF 3x1 v IF 3x1 v	FF 3x1 v IF 3x1 v	SF 3x1 SL 3x1 Pest
V. 19.	„Kilián György” ev. Tetztes László, Bp., VII., Rákóczi út 10.	FS 1x1 é FF 4x1 é FN 3x1		FF 2x1 IF 3x1	FF 2x1 IF 3x1	
	„Bakony Kupa” Veszprémi Haladás SC Jelinkó Mária, Veszprém, Schönherz u. 12.				FF 3x1 FN 2x1 IF 3x1	IF 1x3 IN 1x3 Veszprém m.
V. 25—26.	„Mazura Károly” ev. ntk. Ózdi Kohász SE Ózd, I. Sportiroda	FF 3x1 FN 3x1 FF 3x1 v FN 3x1 v	FF 2x1 FJ 2x1 IF 2x1			NJ 1x2 IN 1x2 Borsod m.
V. 26.	„Meteor Kupa” dr. Gundrum Károly, Pécs, Kossuth L. u. 39.				FF 3x1 FN 1x2	IF 1x2 IN 1x2 Baranya m.
VI. 9.	„Vasas Kupa” Vasas Szakszervezet SK Bp., VIII., Koltói u. 5—7.	FF 3x1 é FN 2x1		FF 2x1 IF 2x1 IN 2x1	FF 2x1 IF 2x1 IN 2x1	FF 2x1 FN 2x1 Fejér m.
	„Bélikó Kupa” Belpátfalvai Ép. SC Belpátfalva, Cementgyár		FF 2x1 FN 1x2 IF 1x2	FF 2x1 FN 1x2 IF 1x2		
VI. 23.	„Dobó István” ev. ntk. Gyulai István, Eger, Kossuth L. u. 9.	FF 2x1 FN 2x1	FF 2x1 FS 2x1 FN 2x1 IF 2x1 IN 2x1	FF 2x1 FS 2x1 FN 2x1 IF 2x1 IN 2x1		
	„Komló Kupa” Komló Városi TSz. Komló, Lenin tér 1.				FF 1x2 FN 1x2	FF 1x2 FN 1x2 IF 1x2 IN 1x2 SF 1x2 SL 1x2 Baranya m.
VII. 7.	„Sopron Kupa” Sopron Városi TSz. Horváth Ferenc, Sopron, Pf.: 128.	FF 3x1 FN 3x1		FF 3x1 FN 1x2 IF 1x2 IN 1x2	FF 3x1 FN 1x2 IF 1x2 IN 1x2	
	„Mátra Kupa” Mátra Klub Tájé. Sz. Kosztya Zoltán, Gyöngyös, Kórház	FF 2x1	FF 2x1 FN 1x2 IF 1x2	FF 2x1 FN 1x2 IF 1x2		
VII. 14.	„Mecsek Kupa” Baranya m-i TSz. Pécs, Megye u. 21.	FF 4x1		FF 4x1 FN 3x1 IF 1x2	FF 4x1 FN 3x1 IF 1x2	

MINŐSÍTŐ TÁJÉKOZÓDÁSI VERSENYEK

Időpont	A verseny neve és rendezője	Osztály, tájegység, kategória, létszám, napszak				
		I. o. országos	II. o. tájegységi			III. o. területi (megyei)
			Kelet m.	Budapest	Dunántúli	
VII. 14.	„Asztalos János” ev. DEAC Természetbarát Sz. Debrecen, Sportcsarnok		FF 2x1 FN 2x1 IF 2x1			
VII. 21.	„Alföld Kupa” Hajdú m-i Tsz. Debrecen, Simonffy u. 10.	FS 2x1 FF 2x1 FN 2x1	FF 2x1 FN 2x1 IF 2x1 IN 2x1			
VII. 28.	„Gyenes György” ev. Sári Gyula, Mosonmagyaróvár, Timföldgyár	FS 3x1 FF 3x1		FF 3x1 FN 3x1 IF 3x1	FF 3x1 FN 3x1 IF 3x1	FF 1x2 FN 1x2 SF 1x2 SL 1x2 Komárom
	„Hírös Kupa” Bács m-i Tsz. Kecskemét, Rákócziúvár 35/a.		FF 2x1 é FN 2x2 IF 1x2 IN 1x2			
VIII. 4.	„Rózsa Ferenc” ev. Holmai Ferenc, Bp., VI., Dessewffy u. 39.			FF 3x1 IF 2x1	FF 3x1 IF 2x1	FF 2x1 Veszprém m.
VIII. 10—11.	„Honvéd Kupa” Bp. Honvéd SE Tájé. Sz. Bp., XIII., Dózsa Gy. u. 53.	FF 1x1 FN 1x1 FF 3x1 v FN 3x1 v				
VIII. 11.	„Ágasvár” Nógrád m-i Tsz. Salgótarján, Vöröshadsereg útja 14.		FF 3x1 v FN 3x1 v IF 3x1 v			FF 1x2 FN 1x2 IF 1x2 Nógrád
VIII. 18.	Hungária Kupa ntk.			FS 2x1 é		
				FF 3x1 é FJ 2x1 é IF 2x1 é		FF 2x1 é
VIII. 19.	MTSZ Bp., V., Rosenberg hp. u. 1.	FF 3x1 FN 3x1		FN 2x1 NJ 2x1 IN 2x1		FN 2x1 NJ 2x1 IN 2x1 IF 2x1 SF 2x1 SL 2x1
VIII. 20.				FF 3x1 v FN 3x1 v		
VIII. 17—18.	„Balatoni Kupa” Czibók István, Veszprém, Vörös tér 1.				FF 2x2 é FN 3x1 IF 3x1 IN 3x1	
VIII. 25.	„Csongrádi Kupa” és „Szeged Kupa” Csongrád m-i Tsz., Szeged Pf.: 99.		IF 2x1 IN 2x1 SF 2x1 SL 2x1	IF 2x1 IN 2x1 SF 2x1 SL 2x1		
IX. 1.	„Dózsa Kupa” és „Borsos Rózsi” ev. Balla Sándor, Bp., III., Hévízi u. 5/b.	FF 4x1		FF 3x1 FN 3x1 IF 3x1		
IX. 1.	„Dunakanyar Kupa” Váci J. T. SZ., Vác, Lenin u. 45.		FF 2x1 FN 2x1 FJ 2x1 IF 2x1 IN 2x1 NJ 2x1			SF 2x1 SL 2x1 Pest m.
IX. 15.	„Semmelweis Ignác” ev. Kempelen Imre, Bp., III., Kecse u. 26.	FF 3x1 FN 3x1		FF 2x1 FN 2x1 IF 2x1 IN 2x1		SF 2x1 SL 2x1 Bp.
IX. 15.	„Szabolcs Kupa” Szabolcs m-i Tsz. Nyíregyháza, Beloiannisz tér 16.		FF 1x2 FN 1x2			IF 1x2 IN 1x2 Szabolcs
IX. 29.	„Barbási Ákos” ev. BEAC Tájé. Sz. Bp., 62. Pf.: 389.		IF 3x1 IN 3x1 FJ 3x1			FF IN FN SF IF SL 3x1 Pest m.
X. 12—13.	„Eötvös Loránd” ev. BEAC Tájé. Sz. Bp., 62. Pf.: 389.	FF 4x1 é FN 4x1 FJ 4x1	FF 4x1			
X. 20.	„Jósa András” ev. Hrenkó József, Kisvárd, Bódi L. u. 55.		FF 1x2 FN 1x2 IF 1x2 IN 1x2			
X. 27.	„Kelet-magyar Kupa” Csongrád m-i Tsz. Szeged Pf.: 99.		FF 3x1 v FN 3x1 v IF 3x1 v IN 3x1 v			
	„Bp. Ifjúsági Kupa” Bp. Tsz. Bp., V., Váci u. 62.			IF 2x1 IN 2x1		IF 2x1 SF 2x1 SL 2x1 Bp.
XI. 7.	„November 7.” ev. Megyei Tsz. Miskolc, Dayka G. u. 9.		FF 2x1 FN 1x2 IF 1x2 IN 1x2			SF 1x2 Borsod m.
XI. 9—10.	„November 7.” ev. ntk. Bp. Spartacus SC Tájé. Sz. Bp., VIII., Szentkirályi u. 26.	FF 3x1 FN 3x1 FF 3x1 v FN 3x1 v		FF 2x1 IF 3x1	FF 2x1 IF 3x1	SF 2x1 SL 2x1 Bp.

NJ — junior női
IF — ifjúsági férfi
IN — ifjúsági női
SF — serdülő fiú
SL — serdülő lány
é — éjszakai verseny
v — váltóverseny
ntk — nemzetközi verseny

A versenynaptárral kapcsolatos kérdésekkel az MTSZ Versenybizottságához lehet fordulni (Bp. V., Rosenberg házaspár u. 1.).

BAJNOKSÁGOK

Országos bajnokságok

Főiskolai egyéni-csapat- és Váltóbajnokság FF-FN
IV. 20—21.

Váltóbajnokság FF-FN

VI. 30.

Egyéni nappali bajnokság

FF-FN-IF-IN

IX. 7—8.

Csapatbajnokság FF-FN-IF-IN

X. 19—20.

Egyéni éjszakai bajnokság

FF-IF

X. 26.

Tájegységi I. osztályú bajnokságok

Váltóbajnokság FF-FN

VI. 16.

Egyéni nappali bajnokság

FF-FN

VIII. 24—25.

Egyéni éjszakai bajnokság FF

IX. 28.

Csapatbajnokság FF-FN

X. 5—6.

Területi (megyei, budapesti) II. osztályú bajnokságok

Egyéni éjszakai bajnokság

FF-IF

IV. 13.

Egyéni nappali bajnokság

FF-FN-IF-IN-SF-SL

VI. 1—2.

Váltóbajnokság FF-IN-FN-IN-

SF-SL

VI. 16.

Csapatbajnokság FF-FN-IF-

IN-SF-SL

IX. 21—22.

Járási, kerületi, városi, III. osztályú bajnokságok

Egyéni éjszakai bajnokság

FF-IF

III. 23.

Váltóbajnokság FF-FN-IF-IN-

SF-SL

V. 5.

Egyéni nappali bajnokság

FF-FN-IF-IN-SF-SL

IV. 20—21.

Csapatbajnokság FF-FN-IF-

IN-SF-SL

IX. 7—8.

BOGARAS TRÓPUSI JEGYZETEK...

Douala (Kamerun), 1967.

Turista Szerkesztőségének

Budapest,

Kedves Sporttársak!

Mint az FTC természetjáró szakosztályának tagjai, szeretettel köszöntjük Önöket és a lap kedves olvasóit abból az alkalmából, hogy sok ezer kilométeres gyaloglás és autós túrázás után Doualánál kiértünk az óceán partjára. A távolban a 4000 méteres Kamerun-vulkán csalogatóan biztat újabb túrázásra. Afrikai vállalkozásunk — mint Önök előtt is ismeretes — nem egyszerűen egy turista utazás, hanem egyben tudományos földrajzi expedíció. Utunk során rengeteg anyagot gyűjtöttünk Afrika hat országában, s természetesen sok élményben is volt részünk a természet erőivel való küzdelemben az élővilággal való kapcsolatunkban. Ez utóbbiból merítettük a mellékelt írás anyagát, amelyet közlésre felajánlunk.

Szívélyes sporttársi üdvözléssel
D. Balázs Dénes
Csekő Árpád
Martinovich Sándor

Ui. Szíves elnézést kérünk,
hogy a cikket kéziratos
formában küldjük, de itt
az őserdő mélyén írógép
nem áll rendelkezésünkre.

A trópusi Afrikába érkező turista elsősorban a nagy vadakat keresi. Hazatérve lelendezve meséli: közvetlen mellettem trombitált egy elefánt, együtt fürödtem a vízilovakkal, a kocsi ablakából kinyúlva csaknem megsimogattam egy hímoroszlánt stb. Ha vannak is ezekben az elbeszélésekben túlzások, annyi feltétlenül igaz belőlük, hogy Afrika nemzeti parkjaiban a nagy vadak szép számmal élnek, s ma, a terepjáró gépkocsik korszakában, ezek könnyűszerrel, szinte veszélytelenül meg is közelíthetők.

Ritkábban esik szó a trópusi állatvilág termetre sokkal kisebb, de számban annál bőségesebb egyedeiről: a hangyákról, a legyekről és a szúnyogokról. Pedig valamennyi Afrika-utazó bőséges élményanyaggal rendelkezik a rovarvilág ezen tisztas társadalmával való — legtöbbször kellemetlennek mondható — találkozásáról.

Kezdjük talán a *hangyákkal*: ők a legtisztéletre méltóbbak valamennyi közül. Míg a többiek csak élőködnek, ők komolyan dolgoznak. Amikor a Szahara poklából átértünk expedíciónkkal a füves-fás szavanna-övezetbe, egyszerre megjelentek a természethangyák sok tornyú várai. Olykor három-négy méter magasba is felszöknek ezek a cukorsüveg alakú, kemény agyag építmények, melyeknek belső lyukacsaiiban ezerszámra nyüzsögnek, cipekednek, zsonganak a szorgos állatok. A pagoda-szerű tornyos váratok tovább dél felé, a trópusi őserdők övezetében más típusú építmények váltják fel.

Ezek olyanok, mint valami óriási gombák. Félméter, egy méter magasak, s tele van hintve velük az egész őserdei tisztás. Erős rúgásra ezek a kőgombák töben eltörnek, a váratlan kataklizma hatására az emmentáli sajt lyukacsaihoz hasonló üregekből özönlik ki a felbolygatott hangyátömeg.

A hangya kommunák társadalmi és munkarendjének tanulmányozása nagyon hálás természetbúvár feladat. Különösen érdekes időszak az új honfoglalás, új vár építéséhez való felvétel. Sok esetben találkoztunk utakon, ősvényeken katonás rendben vonuló hangyacsapattal. Mindig a vezér haladt az élén, ő a legderékabb, legerősebb a csapatban, 2—4 hangyafejjel (azaz ugyanennyi milliméterrel) hosszabb a többinél. A vezér után párosával haladtak vagy harminc-negyvenen, egymás közt szabályos távolságot tartva. Ez általában fél és egy centiméter között mozgott, maguk a közhangyák 12—13 mm hosszúak. A fő menetoszlop ez után következett, hármás-négyes sorokban, szintén szabályos távolságot tartva egymás közt, több méter hosszúságban vonult fel a többezres hangyahadosztály.

Néhány érdekes kísérletet végeztünk. Csípéssel hirtelen felkaptuk az élén haladó hangyavezért, fogságba vetettük. Furcsa kavargódás támadt. A vezért kettős sorban követő hangyák megtorpantak, felbomlott a rend. Izgatottan körbe-körbe cikáztak, nyilván keresték a főnököt. A hadoszlop hátrább levő része szabályosan vonult tovább addig a pontig, ahol a vezérrablás történt, itt azután

szintén felborult a rend. Pár perc múlva a több ezer hangya kb. fél négyzetméternyi területre összeszűrlődve nyüzsögött és valami furcsa, zizegő hangot hallattak. Talán a vezér után kiáltoztak?

Dehát nincs ebben a jól szervezett társaságban egy helyettes vezér? Ügylátszik nincs, mert a zúrvárnak nem akart vége szakadni. Megsajnáltuk szegényeket és az elrabolt vezért visszapottyantottuk a vásári sokadalomba. A vezér átrágtá magát a nyüzsögő tömegen, s pontosan az előző irányban elindult. Mögötte azonnal felzárkózott először a kettes sor — testőrség? — majd felfejlődött az egész tömeg, ismét elrendeződtek hármás-négyes sorokba, és gyors léptekkel követték a határozott cél felé tartó vezért.

Hosszadalmas lenne, ha írásom keretében a hangyahadoszloppal kapcsolatos kísérleteinket mind ismertetném. Az embert bámulatba ejti, hogy ezen picit teremtményeknél milyen őszönös szervezethez alakult ki!

A hangyákkal kapcsolatban van kellemetlenebb élményem is. Trópusi őserdőben, egy út menti tisztáson álltunk az éjszaka gépkocsinkkal. Már javában aludtunk a teherautó belsejében, mikor fegyveres négerkék zavartak fel. Leszállítottak a kocsiról. Az első riadalmat megnyugvás követte, mert kiderült, hogy egy katonai járőr-osztály bukkan ránk. Felkértek bennünket, hogy a kocsival és velük vonuljunk be egy körzeti támaszpontjukra, mert itt nem vagyunk biztonságban, a környéken banditák garázdálkodnak.

A helyzet tisztázása mindössze néhány percet vett igénybe, de ez éppen elég volt ahhoz, hogy utána életem legfájdalmasabb percei következzenek. Lábamon, derekamon, tu-catnyi éles szúrást éreztem, s men-nél jobban csapkodtam ruházatomat, testemet, annál több és több helyen martak belém a felbósztított han-gyák. Ugyanis az történt, hogy ko-csinkkal szétnyomhattunk egy nagy hangyabolyt, s a sok hontalanná vált állat ott nyüzsgött egy kupacban, a feldühödött hadnak a kellős közepébe ugrottam bele. Rajtam álltak bosz-zút...

Könnyen érthető, hogy a legyek-hez és a szúnyogokhoz már csak kel-lemetlen emlékeim kapcsolódnak. A trópusi zavannákban és őserdőkben a fagy ismeretlen fogalom, ezért ezen röpködő élcskődök az év minden szakában vígan tenyésznek. Mégis vannak hónapok — az esős évadban — amikor megjelenésük különösen tömegessé válik. A közép-afrikai köz-társaság északi részein déli ebéd-fő-zéshez, pontosabban konzerv-mele-gítéshez álltunk le. Pillanatok alatt légyfellegekbe burkolóztunk. Tíz és tízezer apró légy zsongott körülöt-tünk, élvezettel csaptak a mi izzadt testünkre. Nyomban felöltöztünk, a nyirkos őserdei faágakból füstöt csi-náltunk, de mindez nem használt. A felnyitott konzervre azonnal any-nyi falánk légy szállt rá, hogy szin-te nem lehetett látni, mi van a do-bozban. Egy-egy kanál étellel több-tucat legyecské indult el a szánk felé. Azt már megszoktuk, és értelmetlen csapkodás nélkül elviseltük, hogy néhány légy állandóan arcunkon tú-rázzék, de ilyen dömpingre még nem volt példa. Le és fel futkároztunk az úton, úgy tudtunk néhány falatot — viszonylag kevés légygel — el-fogyasztani. Bennszülöttek jöttek az úton, ők is keservesen csapkodtak. Tőlük tudtuk meg, hogy csak pár napja tart a legyeknek ez a példát-lan rajzása, két-három faluval tá-volabb már csak a normális légy-mennyiség található. Igyekezünk is minél előbb továbbállni.

Viszkető, vörös kiütésekkel érkez-tünk meg Kamerun fővárosába, Yaoundé-ba. Egy lengyel orvos hí-vott meg bennünket délutáni kávéra. Megmutattuk neki a testünkön ék-telenkedő, viszkető foltokat, mert fél-tünk, hogy valami trópusi betegséget szedtünk fel az elmúlt napokban. Az orvos nevetve szólt:

— Ah, ezek a mut-mut csipései. Kis rózsaszínű foltok, közepén tú-szúrásnyi sötétvörös vérpont. A mut-mut apró, szinte láthatatlan fekete vérszopó légy, éjjel rohamozzák meg az embert. Nem hallani zümmögésü-ket, csak a csipés után jelentkező viszkető-fájó érzés utal a sikeres tá-madásra. Nyugodjanak meg, néhány nap múlva megszűnik a viszketés és a foltok eltűnnek. Csak ne vakarják, mert súlyos fertőzést kaphatnak.

Az előző nap este a Samaga-folyó-ban fürdőztünk, ott leltek ránk az alattomosan támadó mut-mutok.

A szúnyogok nem ismeretlenek ha-zánkban sem, sok kellemes vízparti nyári estét zavartak meg ezek a bes-tiák. A trópusokon azonban nem egy-szerűen a csipésük kellemetlen, de olykor súlyos kórokat is terjesz-te-nek, így mindenek előtt a maláriát.

A trópusi övezetben sok szúnyog-faj él, ezek közül csak az Anopheles szúnyogok a malária hordozói. Ter-mészetesen csak akkor, ha maguk is megfertőződtek egy maláriás ember vértől. Évente sok millió embert dönt súlyos lázba, sőt sok ezret hal-lálba is juttat az anopheles szúnyo-gok csipése. Megfelelő védekezés, gyógyszeres kezelés esetét azonban ma már távolról sem olyan veszélyes trópusi népbetegség a malária, vagy váltóláz. Pl. ha valaki — mint mi is — rendszeresen szedi a magyar gyógyszeripar kiváló termékét, a De-lagil-t, védetté válik a malária kór-okozójával szemben.

A malária, pontosabban a szúnyog-csipések elkerülésének egyik passzív módja a szúnyogok elriasztása. Oda-haza jól felszereltük magunkat a magyar ipar egy másik, közismertebb termékével, a Moszkitó szúnyog-riasztó krémmel, azonban — úglát-szik — ezt csak hazai szúnyogok el-len kísérletezték ki, de nem a trópusi fajok ellen. A közép-afrikai szúnyo-gok élvezettel nyaldosták — a vér mellé szinte körítésként fogyasztották — a testünkre mázolt kenőcsöt.

A másik, az előbbinél eredménye-sebb passzív védekezési módszer: megakadályozni a szúnyogokat ab-ban, hogy testünkhöz férközzenek. Ennek tengernyi változata van a zárt sátólól a szúnyogháló-takaróig. A hihetetlenül jó érzéssel rendelkező trópusi szúnyogok azonban mindig megtalálták azt a sátorszögletet, ahol megbújhattak, vagy azt a fillér nagy-ságú felületet, ahol a vékony szú-nyogháló-takaró a testhez ér. Sok álmatlan éjszaka után, társaim mú-miaként hálósákba burkolóztak (ma-gyar gyártmány!) és inkább az élve való megfővést választották, mint a szúnyogok idegtépő támadásait. Én a sportmelegítőmbé bújtam bele, fe-jemet, kezeimet és lábaimat pedig törülközőkkel burkoltam be. A jó hazai melegítő éppen elég vastag ahhoz, hogy a zümmögő fenevadak fullánkjai ne érhék el a bőrfelületet.

Mint említettem, a fehér emberek malária-félelme általában túlzott, hiszen nem minden szúnyog terjeszti a maláriát, de nem biztos, hogy min-den, malária terjesztésére képes anopheles ténylegesen fertőzött-e. S még egy dolog csökkenti a malária megszerzésének a lehetőségét: csak a női ivarú anopheles terjeszti a ma-láriát, a hím nem. Ejnye, ejnye, hát már a szúnyogok körében is az Évák a bajcsinálók?!

Dr. Balázs Dénes

E L L E S E T T P I L L A N A T O K

A JELVÉNYKIRÁLY

Nem közöljük a nevét, bár B. L. érti a tréfát. A régi turisták tízezrei személyesen ismerik, öltöttük úgysem lehet eltitkolni kilétét. Aki pedig nem ismeri, azoknak a fiatalok-nak hadd maradjon ő csak, a „jel-vénykirály”. Három turistaöltözete, három kalap és három anorák van telistele turistajelvényekkel, amelyek kivétel nélkül mind egy-egy szemé-lyesen megtett nagy túra emlékét ör-zik. Nem is kevés vita folyik az ele-ven múzeum körül: helyes-e így öl-tözködni. A vita rendszerint úgy vég-ződik, hogy neki lehet, ő már így fog élni, túrázni. Hogy helyes-e, ezen pedig vitatkozhatunk.

AZ ELSŐ TÚRA ÉS AZ EZREDIK

tendőnek alig egytizedét élte még meg. Jóformán ki sem kelt a Mózes-kosárból, már Bódvaszilason sátorozott, hogy később a Pilisnyerget járja meg s kétéves korában hallgatag résztvevője legyen a magyarkúti túravezető továbbképző tanfolyamnak. Egyelőre még nem szólt hozzá

— Tibi, te csak mássz utánam! — mondta a papa s Tibi engedelmesen hasalt, csúszta, kúszta végig a hűvös sötétséget.

A denevérek libbenésekor el sem könnyezte magát.

...S csak jött, futott azokkal az apró lábaival a Bükkkben. Dióbarna szeme itta a látnivalókat. Egyet-

lassan és következetesen tönkretette a szurdokot úgy, hogy ma már csak emléke él, szomorú meddőhányókban.

Egyike ő is azoknak a lelkes, szívós, tiszta szándékú természetjáróknak, akik névtelenül sokkal többet tesznek a magyar turizmus fejlődéséért, mint akár egy szekrényre való propagandafüzet. Az a természetjáró típus ő is, aki nemcsak a maga gyönyörűségére járja e haza tájait, hanem másokat is a táji szépségek élvezetére irányít.

Most tette ezredik túráját. Az Ecskendi erdőben ünnepelte meg ezt a szép, kerek számot. Sátorukat a Jacska-hegy tetején, szalérdőben verték föl — a jubileumi zene az erdő csendes neszezése volt.

— Különösen a Rózsakút regényes szépsége igézt meg engem — mondja. — Csak az zavart, hogy szanaszét rengeteg piszkos papír, szétszaggatott műanyag-zacsók, sörösüveg-kupak hevert. Nem is telepedtünk le addig, amíg felőrai „nagyakarítással” el nem tűnttük a sok hulladékot.

Igy az igazi természetjáró! Nyilván nem igaziak mocskolták be a Rózsakút környékét, mégis neki kellett dolgozni a rendellenekért. De a nagyakarítást már a kicsi Müller Tibi is érti: apró kezével hordja a rozsdás konzervdobozt a gödörbe.

Vajon mikor ér el ő az ezredik túrájához?

(SZ. V.)

Czeglényi Kálmán a Lajos-forrásnál

Tibi a barlangban

Engedelmesen, vidáman szedegette apró lábait, hol a papa, hol a nagypapa kezét fogva, inkább futott, mint ballagott, hegynek föl, völgybe le, ha kell, szikla oldalában, vízmosáson. Upponyi szorosban és Szarvaskő várában, a sáros Mályinkán keresztül és fel a Kemesnyéren. Olykor valakinek a hátán lovagolt, el-elszundított, majd új lelkesedésre lobbant s tovább folytatta útját, szakadatlan, fáradhatatlanul, mint a nagyok.

Igy járta Müller Tibi a Tokaji Tibor-vezette Vörös Meteorok bükki három napját, rendületlenül. De ez megszokott séta volt számára: első útját még Mózes-kosárban tette meg, egyéves korában s azóta már sokkal tapasztaltabb, többet látott turista lett, mint akárhány huszonötéves. Pedig a huszonöt esz-

a kérdésekhez, jegyzetelni sem tudott, vizont közbe sem sirt s ez már egy kétéves kislegénynél elismerésre méltó önfegyelem. De részt vett erdei szolgálaton is a Nagykevényen, megmászta Drégely várát és lenézett a Honti-szakadékból.

S mivelhogy kétéves korára kiváló turistája lett apró nemzedékének, jutalom-menetre, azaz jutalom-kúszásra vitték: mamával-papával végigmászta a Mátyás-barlangot.

len zokszava nem volt hozzá.

Czeglényi Kálmánnal először Nagykovácsin találkoztunk, amikor a sikertelen végű Remete szurdoki tárgyalásokat hallgatta végig. Nem az ő és nem a többi természetvédő, természetbarát lelkesedésén múlt, hogy a nagykovácsi termelőszövetkezet az erdőgazdaság és a bányaműszaki igazgatóság engedélyével

Hatvenöt éves jubileumát ünnepelhetjük annak, hogy Magyarországon újságicik és propagandajellegű cikkek jelent meg a campingezésről, akkori nevén campirozásról. A „HERKULES” című egykori hetilap írta 1892. december 25-ki számában:

„A nemzeti magyar sport megteremtésén fáradozunk, de ez nem azt jelenti, hogy a külföldiől ne kérjük kölcsön ami jó és hasznos. Csak természetesen találhatjuk mindenki, ha külföldi sportélet minden sajátosságát megismertettük a magyar publikummal. Ezáltal az angol sportélet egyik legérdekesebb részét mutatjuk be, melynek ez a rossz hangzású neve van: Campirozás. Magyarra fordítva annyi volna, mint „mezőzés”. A

Campingezés

lényege a szabadban való tartózkodás, összekötve a testedző sport minden nemének üzésével. Az angol családok és társaságok nők, férfiak vegyes rendszeresen kirándulnak a szabadba kocsin, lóháton, csónakon, vagy gyalog, visznek magukkal hordozható sátrakat vagy vadász-kunyhókat keresnek föl s künn töltik az éjszakát is, a nappalokat pedig arra használják föl, hogy a sport minden nemét üzik az éghajlat és szezon kívánalmához képest. A mű képünk az ilyen sport-kirándulásokat vázolja,

meg pedig a turisid-sport, vadászat, halászat és a velocipédezés üzését.”

Sajnos a képet helyszüke miatt nem tudjuk bemutatni, de a következő ábrát olvasónak eláruljuk, hogy a velocipédezés nem más, mint a népszerű kerékpározás.

Az MTSZ Camping-bizottsága 1968 januártól kezdődően klubnapokat rendez. Terveink szerint a klubnapokon élménybeszámolókat, vetélkedőket tartunk és kellemes hangulatú táncestet rendezünk. Célünk, hogy a campingezők hatalmas tábora a téli hónapokban is találkozzon, ismerkedjen és gyarapítsa tapasztalatait. Érdeklődni lehet a 112-467 számú telefonon.

A 86 ÉVES ÁBRÁNYI EMIL:

„...még nem láttam eleget...”

Különösen emlékezetes maradt számomra egy hetven évvel ezelőtti kirándulás. Tizenöt éves voltam akkor, s szüleimmel és két nagybátyámmal túráztam. Meránból indulunk, majd — az Osztrák, Olasz és a Svájci Alpokon keresztül — egészen Genfig jutottunk el. A legtöbb tátrai csúcst is megmásztam. Ezek közül legnehezebb volt a Lomnici Csúcsra vezető Jordán út.

Valamikor a Turista Egyesület tagja voltam. Akkoriban Téry Ödön volt az egyesület elnöke, akivel egy

mászáltam. Az IBUSZ-szal mentem, rokon, ismerős nem jött velem, az útítársak között azonban igen jó kiránduló-partnereket találtam. „Főhadiszállásunk” Zakopane volt, innen tettünk gyönyörű kirándulásokat: a lengyel Ót-tóhoz, a Halastóhoz, ahonnan a Tengersizem-csúcs kandikált le hozzánk.

Emlékezetes volt a dunajeci kirándulás fatutajokon. Vörösklastromtól Savnica fürdőig vitt bennünket a víz. Összesen négy óra hosszat tutajoztunk.

Meg kell mondanom, hogy az IBUSZ-szal minden tekintetben nagyon meg voltam elégedve. Kifogástalannak találtam az elhelyezést, a kosztot és a kirándulások szervezését is.

Nyolcvanötödik születésnapom egybeesett azzal az ünnepséggel, amelynek során a művész-turistatársak leplezték a Normafa emlékkövét. Mint egyik legöregebb magyar turistát, engem is ünnepeltek itt.

A televízió interjút készített velem. Ennek keretében — egyebek között — elmondtam, hogy a karmesterség és a turistaság, szerintem, nagyon hasonló foglalkozások: mindkettőtől megszomjazik az ember, és jól esik utána egy-két pohár sör.

Életemben sok hegyet-völgyet, erdőt bejártam, de úgy érzem, még mindig nem láttam eleget. A természet szépsége kimeríthetetlen, mindig tartogat valami újat, váratlant, meglepőt az ember számára.

Ami pedig az egészséget illeti, meg vagyok győződve róla, hogy ennek megőrzésében döntő szerepet játszik az az idő, melyet az ember a hegyek között tölt.

Mindenkinek ajánlom — élethosszabbítóként — a turistaságot. Hadd tegyem hozzá — mint erkölcsi intelmet —, hogy a turisztikát is, mint minden más sportot és kedvtelést, ésszerűen és megfelelő mértékletességgel szabad csak folytatni — mondotta befejezésül Ábrányi Emil.

Keress fel hat turistaházat

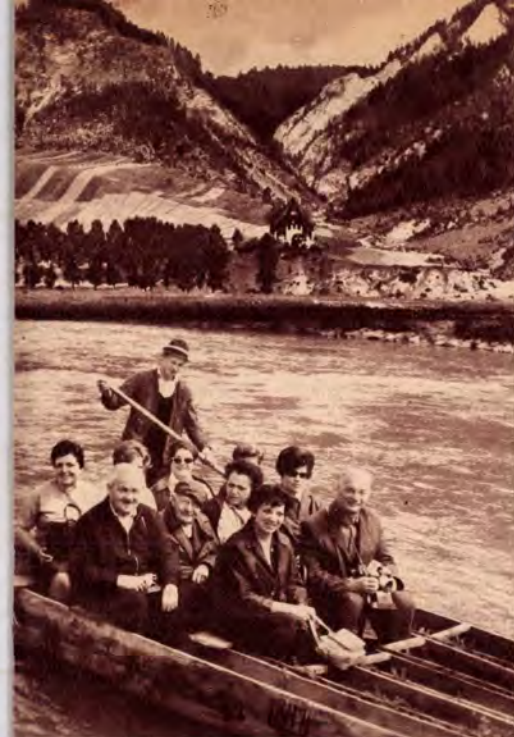
Székesfehérvárott, a Pénzüntézetek Vörös Meteor SE Természetbarát Szakosztálya minden évben, egy újfajta jelvénytulajdonos túramozgalmat indít. Öt éve kezdték ezt a sort a „Szép kilátók” elnevezésű mozgalommal, majd a „Vértes-hegység”, „Fejér megyei műemlékek” és ebben az esztendőben a „Magyarország gyógyforrásai” jelvénytulajdonos túramozgalmak következtek.

A korábbi évek bizonyossága szerint érdemes volt foglalkozni a jelvénytulajdonos túramozgalmakkal, hiszen évenként, általában 100 szakosztályi tag teljesítette a jelvénytulajdonos feltételeit.

1968-ban ismét új jelvénytulajdonos mozgalmat indítanak. Akik abban részt vesznek, azoknak legalább hat turistaházat kell felkeresniük.

A TKV vezetők érthetően örömmel támogatják a székesfehérváriak kezdeményezését.

Varró Gusztáv

Lengyelország: Kirándulás a Dunajecen (Ábrányi Emil a második sorban, sapkában)

A Nagytarpatok-völgyben a „Rabló” turistaház előtt (jobbról a harmadik)

Tágas dolgozószobájában — zongorájával, kották és könyvek között — találjuk Ábrányi Emil zeneszerzőt, aki több mint hétvtizedes természetjáró múltra tekint vissza. S e hét évtized élményei nem váltak porlepett emlékké, nem képeznek befejezett, zárt sort. A nyolcvanhat éves művész ma is aktív turista, élményeinek láncsa évről évre gyarapszik, növekedik.

— Beszéljen önmagáról, régi és mai turista-élményeiről, s arról is, mit nyújtott Önnek, mint művészeknek, a természet — kértük.

— Mindenekelőtt családomról szeretnék néhány szót szólni — mondotta előljáróban Ábrányi Emil. — A családnak két ága van: a Kornél- és az Emil-ág. Nagypám: Ábrányi Kornél szintén zeneművész és zeneíró volt, jó barátja Lisztnek, Erkelnek. Ők alapították annak idején a Zeneakadémiát. Az író Ábrányi Emil fia vagyok. Édesanyám kiváló énekművész volt, az Operaház primadonnája évekig. Nagyon szeretett túrázni, s nagybátyáimmal — a hajdani nagy vadászokkal és természetjárókkal — együtt, ő vezetett be a turisztikába, amelynek kultiválása valóban családi hagyomány volt nálunk.

Szinte gyerek voltam még, amikor már együtt túráztam a család felnőtt tagjaival. S milyen nagyszerű túrák voltak azok! A hazai hegyeken kívül a Tátrát, az Osztrák és a Svájci Alpokat jártuk.

A tudomány és a turistaság szolgálatában

DR. BOROS ÁDÁM

„Aki Budapest környékének növényzetét megismeri kívánja, kirándulásait tágabb keretekben kell intéznie, mint annak, aki csak turistáskodik. A turisták javarészt a Duna balpartjára eső sík, alföldi táj alig érdekli, mert tájképileg ez nem elég változatos s a turistaság fogalma jórészt a hegyekkel kapcsolódott össze.”

Ötven éve folytatja irodalmi tevékenységét dr. Boros Ádám professzor, a biológiai tudományok doktora. 655 tudományos közlemény, népszerű ismeretterjesztő cikk, könyv, fejezet, irodalmi ismertetés, stb. a félévszázad termése. Jócskán akad közöttük természetjáróhoz szóló írás is. Ezek közül különösen kiemelkedő a „Tizenkét botanikai kirándulás a főváros környékén” című sorozat. A Turisták Lapja 1938. évfolyamában jelent meg. Tavasztól őszig havonta két-két növénytaníró kirándulás leírását nyújtja ebben. A leírásokat Csapody Vera kitűnő rajzai illusztrálják. Gondja van rá a tudós professzornak, hogy a tanulmányi kirándulások során ne csupán a budai és pilisi hegyvidék növényeit ismerjék meg a résztvevők, hanem a pesti síkság érdekesebb területeit is. Ennek szükségességére mindjárt a bevezetőben rámutat:

A szép alföldi tájak propagálói is egyben ezek a botanikai útleírások. Mintegy előfutárai mai törekvésünknek, mely a természetjárás fogalmát országjárássá igyekszik kiszélesíteni. Aki ezeket a leírásokat nem csupán elolvasta, de végig is járta, nemcsak legjelentősebb növényeinkkel ismerkedett meg, de több szép új tájjal is.

Az első kirándulást a Remete-szurdokba és közvetlen környékére vezeti. Egy későbbi kirándulás során ismét visszatér ide. Nem ok nélkül, mert a völgy különleges mikroklímája sokféle növény együttélését teszi lehetővé, viszonylag kis területen. Mi maradt meg vajon ebből a gazdag növényvilágból, a szurdok kapujában évtized óta folyó bányászat után?

Bizony a természetvédelmi szempontokat nagyon háttérbe szorítják azok, akik a számtalan tiltakozás ellenére sem állítják le ezt a tájromboló

üzemet. Nyilván nem közbömbös ez a tudós professzornak sem, aki 3 évtizeddel ezelőtt ide irányította tanítványait s már akkor foglalkozott a hazai természetvédelmi helyzettel s tanulságul ismertette a német természetvédelmi törvényt.

Boros Ádám alig múlt 17 éves, amikor már cikke jelent meg a *Botanikai Közleményekben*. Ebben hírt ad többek között arról, hogy a fürtös kötőrőfű terem a váci Nagyszálon. Ezt akkor a tudósok alig akarták elhinni; meg kellett mutatnia a helyszínen.

Tudományos kutatásainak fő területe: a mohák. Érdeklődése már korán feléjük fordult. Kevesen tudják, micsoda szép növények ezek, csak egy kis kézi nagyító kell hozzá...

1953-ban könyvben megírta *Magyarország moháit*. 519 faj hazai elterjedését dolgozta ki ebben, saját anyag- és adatgyűjtése alapján. Soó Rezső könyvében 1964-ben újra összeállította a magyar mohafldrát: Vajda László munkatársával, a további kutatások alapján, most már 559-re növelte az ismert fajok számát.

Evtizedek óta referálja a magyar, a balkáni, a lengyelországi mohákra vonatkozó irodalmat a *Revue Bryologique* című párizsi folyóiratban; az egyetlen olyan európai lapban, amely kizárólag a moha-és

zuzmókutatással foglalkozik.

A londoni *British Bryological Society* tiszteleti tagjává választotta.

Mintegy 100 000 mohapéldányból és ugyanennyi virágos növényből álló óriási gyűjteménye állami védelemben részesül.

Tudományos működése, a mohákon túlmenően, a gyógynövényekre és a kultúrflórákra is kiterjedt.

Mozgalmunkhoz természetesen elsősorban népszerűsítő cikkeivel kapcsolódott. Ezeknek hosszú sora jelent meg az ötven év alatt

a Természetudományi Közlönyben, a Természetben, a Búvárban, az Élővilágban, a Turisták Lapjában, az Élet és Tudományban. És vidéki lapokban is: a Vasi Szemlében, a Borsodi Szemlében.

A barlangkutatókkal is szoros kapcsolatot tartott. A barlangnyílásokban is teremnek mohák.

Természetes dolog, hogy a botanikus tudós terepjáró és terepkereső s ennek során sokfelé elvetődik. Mégis meglepő kiterjedt helyismerete! Kevés ember van, aki Magyarország minden részét ilyen alaposan ismeri. Nemcsak az ország valamennyi hegyvidékét, de az alföld minden táját is: a Túr partjának berkeitől a Duna—Tiszaközi homokbuckákig. Megfordult a Tiszántúl alig ismert ligeteiben és pusztáin. Az Őrség, a Göcsej, Belső-somogy, Tiszahát, a Beregi sík is mind otthonos területek részére. Bejárta a Bükk csaknem összes lapját, a Bakony összes sédjeit és aszóvölgyeit, a Velenicei-tó nádasait, Bodoglár buckáit... Járt a gyulai Ebédles-széken, a sövényházai Nagycsaj-tónál... És ki tudná megmondani, hogy még hol mindenütt, — a határon innen és a határon túl...

Boros professzor mindig nagy megértéssel és szeretettel fordult a természetjárók felé. Most, ötven éves írói jubileuma alkalmából is egy tanulságos cikkel örvendeztetett meg bennünket, melyet a virágzedés helyes módozatairól írt. Pápa Miklós dr.

Zichy emlékmúzeum a somogyi Zalában

Zala község (Somogy megye) olyan nevezetességgel büszkélkedik, amire fel kell hívni olvasóink figyelmét.

Híres festőnk, Zichy Mihály 1827-ben itt született és szülőházát később műteremszárnnyal bővítette. Ma az épület egyik része és az oldalszárny emlékmúzeumnak van berendezve.

A műterem olyan hangulatot ébreszt, mintha a Mester az imént kelt volna fel kis sétára székéből. A vásznon félbehagyott szentpétervári jelenetet ismerhet fel a látogató. A falakon eredeti rajzok és néhány festménye árasztja a kor hangulatát.

Másik helyiségben ázsiai utazása

alatt összegyűjtött népművészeti jellegű használati tárgyak sorakoznak: sáman fejdísz, halbőr köpeny, tibeti puskák, és egyéb nevezetességek.

Az utolsó szobában láthatjuk családjának, orosz származású feleségének, gyermekeinek, valamint szentpétervári művészbarátainak képeit.

Elismerés illeti a Műemlék Felügyelőséget és a többi hivatalos szerveinket is, melyek gondozásában ilyen kultúrérték méltó megbecsülésben részesül.

Szalay László
szakosztályvezető

Borsodi Gyógyszerész S. E.

1968. évi túra és táborozási naptár

I. Túramozgalmak (egész éven át!)

- Kék-túra (Országos-Kék és Úttörő Kék-túra)
- 100 km a Vörös Hadsereg nyomán
- Nagy-kör jelvénytulajdonos vízútúra
- Kerékpáros kör-túra
- Területi jelvénytulajdonos túrák
- Síturázók Killán-postaversenye
- Killán-pontszerző események

II. Országos jellegű túrák és táborozások

a. Síturázók országos találkozója	Nagyhideghegy	I. 13-14.
b. Sí-émlékverseny és -túra	Gete	I. 21.
c. „Tolnai József” sí-émléktúra	Nagyhideghegy	III. 10.
d. Felszabadulási emléktúra	Vöröskő	IV. 7.
e. Hegymászó-találkozó	Bükk	IV. 13-14.
f. „Király Albert” emléktúra (régii természetbarátok találkozója)	Kevély-nyereg	V. 5.
g. Motoros túrázók tavaszi csillagtúrása	Verőce	V. 19.
h. Camping találkozó	Debrecen	V. 24-25.
i. Camping találkozó	Sás-tó (Mátra)	VI. 14-16.
j. Országjáró Diákok országos találkozója	Felsőtárkány	VI. 9-12.
k. Megyei szövetségek táborozása	megye vagy Killán-telep	VI. 15.-IX. 15.
l. Barlangkutatók és túrázók találkozója	Kijelölt hely	VI. 22-23.
m. Nemzeti Camping Rally	Fonyód-Bélatelep	VII. 5-8.
n. Országos motoros találkozó	Fonyód-Killántelep	VII. 6-7.
o. Camping találkozó	Győr	VII. 26-28.
p. Camping találkozó	Dunaújváros	VIII. 2-4.
r. Camping találkozó	Killán-telep	VIII. 18-20.
s. Camping találkozó	Papsziget	IX. 7-8.
t. „Zsigmondy” hegymászó emléktúra	Pilis-Vaskapu	IX. 14-15.
u. Társadalmi Erdel Szolgálat országos találkozója	Kijelölt hely	X. 13.
v. „November 7” emléktúra	Pilisnyereg	XI. 3.
z. Hegymászók évadzáró találkozója		XI. 23-24.
- III. „Páli Tivadar” elméleti verseny Bp-en és — megyékben III. 10.

Az építészet és a turisztika

Az építészeket egyre jobban foglalkoztatja a szép panorámát nyújtó helyeken épülő kilátók kihasználása. Számos irányzatot ismerünk — mint például az Eiffel tornyom berendezett étterem is. Képünk annak az új hotelnek a modelljét ábrázolja, amely Csehszlovákiában épül. Számunkra ez a tetszetős, modern forma még szokatlan, de lehet, hogy itt is meghonosodik. Szerinte a világon építenek hasonló, a turisták és kilátást kedvelők számára vonzó helyeket, ún. építészeti attrakciókat.

Jó hírek a VIII. kerületből

Kerületünk szakosztályashegységben szerzett tapasztalatairól (Kaukázusi hegyek, Svájci Alpok, Magas Tátra), vagy hazánk geológiai arculata címmel. Mit olvasson a turista? — A kő története (az ősember kőfarigcsálásától a modern szobrászatig) stb.

Igen élénk a klubélet is. Térképolvasó tanfolyamot vezet a Spartacus Gyopár,

— a MÁV Igazgatóság, — a Ganz-Mávag, — a MÜM 34-es Tanonciskola, — a Petőfi, és a Vasas Szakosztályok is a többiek. Más szakosztályokban gombaismertető előadások folynak.

Színes előadásokat tartanak pl. a turisták ma-

gashegységben szerzett tapasztalatairól (Kaukázusi hegyek, Svájci Alpok, Magas Tátra), vagy hazánk geológiai arculata címmel. Mit olvasson a turista? — A kő története (az ősember kőfarigcsálásától a modern szobrászatig) stb.

Január 21-én ifjúsági városismertető versenyt rendezünk Budapesten.

Erdeklődéssel várjuk, hogy a következő évben a többi szakosztályok is milyen újabb változatos programokkal gazdagítsák klubéletüket, mellyel tagjaik létszámát növelhetik.

Bánréti Andrienne
VIII. ker. T. Sz.
propagandistája

Hozzászólás a „PLISZKA” cikkhez

Tisztelt Szerkesztőség!
Örömmel olvastam a „Turista” szeptemberi számában a bulgár turista-mozgalom fejlődéséről szóló cikket, amelyet kollégáim és ismerőseim körében is ismerttettem. Mindnyájan örömmel láttuk, hogy megértéssel és szeretettel foglalkoznak a bulgár nép törekvéseivel és kultúrájával. Amikor ezért köszönetet mondunk a t. Szerkesztőségnek, engedjék meg, hogy saját nevemben — bulgár szempontból — röviden hozzászóljak a kérdéshez:

A cikkiró kétségkívül jól ismeri a volt Osztrák-Magyar Monarchia politikáját Bosznia és Hercegovina vonatkozásában, viszont ezeknek a tartományoknak a sorsa nem érintette közvetlenül Bulgária érdekeit. Minthogy pedig a cikk Bulgáriáról szól, elsősorban a Berlini Kongresszusnak Bulgáriára történt kihatásait kellett volna megvilágítani. Ezek szomorúak voltak: Bulgáriát két részre szakították: a „Bolgár Fejedelemségre”, amelynek szuverénje a török

szultán volt, akinek a fejedelemség évenként súlyos adókat tartozott fizetni. A másik rész „Kelet-Rumélia” név alatt ismeretes. Itt a szultánnak joga volt török megszálló hadsereget tartani! A felszabadulást azután a testvéri orosz népkatonái hozták a bulgár népnek.

A mi népünk megszégyenítését jelentette a Berlini Kongresszus. Ez a tragédia volt a kérdés lényege számunkra, nem pedig Bosznia és Hercegovina okkupációja a „dicsőséges” osztrák-magyar hadsereg által. A kongresszus következménye volt az 1885-i háború, hogy Bulgária viszszerjegyét és végleg megszabaduljon a török uralom alól.

Mindettől eltekintve, legfontosabb számunkra a cikkben megnyilvánuló rokonszenv a bulgár nép iránt, a Bulgária érdekében kifejtett szép propaganda, amiért hálásak vagyunk a lap szerkesztőjének és az íróknak.

Maria Vaszarova
a Bulgár Nemzeti Könyvtár dolgozója

A Budapesti Természetbarát Klub programja

Január 12. 1. Varga Gyula: Magashegyi túrák az Osztrák Alpokban. 2. Goethe városa: Weimar, NDK rövidfilm.

Január 26. 1. dr. Horváth Magda: A napfényes Krim. 2. A legkisebb magyar város (Kőszeg) színes magyarfilm.

Február 9. 1. Budapesti hegymászók filmbemutatója.

Február 23. 1. Guha József: Borszéktől — Brassóig. 2. Az Alacsony-Tátra szíve, csehszlovák rövidfilm.

Az előadások 17 órakor kezdődnek a Budapesti Természetbarát Klub V., Váci u. 62-64. sz. helyiségében, amelyre minden érdeklődőt szeretettel várunk.

„ROKI” BÁCSI 80 ÉVES

bácsi” természetbarát munkásságát.

Az Iglói hegyekben kezdte a természetjárást, a hegyek iránti szerelme már akkor megnyilvánult.

1902-től már magashegyi túrákat szervez, és vezet a Magas-Tátrába, mint alpinista vezető.

1912-ben három hegymászó: Grosz Alfréd, Kregczy Tibald és Rokfalusi Lajos sikeres vállalkozása volt a Jávörgerinc első gerincének bejárása és csúcsának megmászása.

A Magas-Tátra-i túrái alapján 1911-től 1928-ig hivatásos vezető, majd az ekkor szervezett hegyi mentőbizottság és szolgálat alapító tagja volt. A Szlovák Paradicsom útjelző

munkáiban is aktívan részt vesz.

A felszabadulás után szervező munkája nyomán kezd kibontakozni a természetbarát mozgalom Nógrád megyében. Irányítója és résztvevője a Salgó-turistához újjáépítésében, a SBTC természetbarát szakosztály alapító tagja. Tanítja a fiatalokat, oktatást vállal az úttörőmozgalom természetbarát szakkörében.

A megemlékezés után Hepka József szakosztályvezető adta át a szakosztály ajándékát. „Roki bácsi” a megemlékezésért meghatottan mondott köszönetet, ígéretet téve, hogy még hosszú éveket kívánja a mozgalmat támogatni.

Belsőleges ünnepség keretében üdvözölték a Salgótarjáni Bányász T. C. Természetbarát Szakosztályban egyik alapító tagjukat, Rokfalusi Lajost, 80. születésnapján.

Az ünnepségen Szlovacsek Gyula szakosztályi intéző méltatta a népszerű „Roki

Üdülőkombinát épül a pákozdi emlékmű körül

A Dunakanyar szállásgondjait igyekeznek most megoldani. A kempingek úgy-ahogy csak a nyári elszállásolást biztosítják. Szentendrén a papszigeti kemping mellett ezért most 100 ágyas turistaszállót építenek, Visegrádon pedig 1968-ban kezdenek hozzá a 200 férőhelyes turistaszálló építéséhez, melyet a leányfalui 100 ágyas — a szentendreihez hasonló — követ majd építési sorrendben.

Elkészült a Velencei-tó fejlesztési tanulmányterve is, melyet most jóváhagyás végett a Minisztertanács elé terjesztenek. Nagy fejlődés lesz a pákozdi oldalon az itt elvezető M 7-es autópálya mellett, amely a fővárost 30 perccel, Székesfehérvárt pedig 10 perccel közelebb hozza. Az üdülőkombinát központja a pákozdi

emlékmű körül lesz. Itt épül majd a télen is nyitvatartó szálloda, a motel, a turistaszálló, a nagy befogadóképességű, minden igényt kielégítő kemping, és itt kapnak helyet a vállalati üdülők és a hétvégi házak is. Ezerszemélyes horgászfalut is terveztek. A tó kiépített strandjain százezrek élvezhetik majd a nyár örömeit.

Gondoltak azokra is, akik télen keresik fel a nemzetközi színvonalú üdülőtelepet. Ezek számára fedett uszodát és korcsolyapályát építenek.

A speciális klímájú területen öt-száz személyes gyógyüdülő is épül. A Velencei tó északi partjának kiépítése remélhetőleg enyhíteni fogja majd a túlsó oldal és a Balaton túlsófelét.

KÉT „KÉK” PANASZ

A somlyóvári kulcsos turistaház nyílt erkélyén elhelyezett bélyegző eltűnt, helyette ragasztószalagra rányomott lenyomatot talál a túrázó, amelyet beragaszthat az ellenőrző könyvébe. Nem tudom, „újítás” lenne-e ez a megoldás, vagy csak ideiglenes, de semmiképpen sem célszerű. A párás, ködös őszi időben a kis papírdarabok összeragadnak, s ha valaki a levélszekrény ajtaját nyitva felejtene, a szél igen könnyen szerteszórja a kék igazoló „pecsétjeit”.

Őszi időben is sokan „kékeznek”, a fővárostól a Gerecse közel esik, így sok őszi, téli túra célpontja ez a kedves, mézskösziklás „nagy domb”.

Túratársaim nevében kérem, helyezték vissza a régi bélyegzőt a párnával és a festékküveggel, sok bosszúságtól kímélnék meg a túrázókat.

Tisztelettel
Várday György
okl. mérnök
Bp. II., Pasaréti út 78.

Heten, háromnapos kék túrán voltunk a Budai-hegyekben és a Pilisben. Pillisszentkereszten kellemetlen esetünk volt.

Egy hónapja elveszett a kék túra bélyegző, s kénytelenek voltunk a pillisszentkereszti „Falatozóba” bemenni lepecsételtetni.

Mikor mondtuk, hogy

természetjárók vagyunk, mérgesen ránk kiabáltak: „Akkor lássam a turistákat, mikor a hátam középet”.

Csak nehezen, hosszas vita után kaptuk meg a bélyegzőt, nyilván, mert nem ittuk meg a magunk adagját.

Ugyanitt szeretném felhívni a budapesti szakosztályok figyelmét, hogy a Hármashatárhegyre vezető kék jelzések nagyon rossz állapotban vannak, alig láthatók, nem ártana azokat felújítani.

Sporttársi üdvözlettel
Velkenyei Róbertné
a soproni pedagógus természetjáró szakosztály tagja

Lenin-szobrot helyeztek el az 5633 méter magas Elbrusz csúcsán a szovjet alpinisták. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulóján, a szovjet köztársaságok 2000 legjobb alpinistája vett részt, a Kaukázus legmagasabb csúcsának megmászásán.

A Tírol tartománybeli Trins község térségében levő Padas-terjoch-nál emlékeztek meg múlt év augusztus 12-én az osztrák és német természetbarátok az első természetbarát menedékház megnyitásának 60 éves jubileumáról.

50 kilométer gyalog. 1967. október 21-én Eisleben-ből Lipscebe túráztak Herbert Schuster, Erika Schuster, Christine Nicolaus, Heinz Göpfert, Wolfgang Plehler és Manfred Unger, a Glauchau-i Lokomotív SC turista szakosztályának tagjai. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. jubileuma alkalmából rendezett túrájuk munkásmozgalmi emlékhelyeket érintett. Eislebenben 1933. februárjában az emlékeztető „véres vasárnapon” német munkások életét oltották ki az elnyomók golyói. Lipsceben tevékenykedett August Bebel és Wilhelm Liebknecht, és itt született Karl Liebknecht, mindhárman a német munkásmozgalom nagyjai. Ugyancsak Lipsceben nyomtatták ki az „Iszkra” első számát és Georgi Dimitrov 1933-ban az emlékeztető „Lipscei-per” során itt leplezte le a német fasiszmus gyalázatos tevékenységét.

A Salzbung tartománybeli Rauris község mellett levő Kolm-Saigurnon létesített új magashegyi iskolát az osztrák Természetbarátok Turista Egyesülete bécsi csoportja. A felavatási ünnepségen résztvett Ing. Fritz Moravec, a híres Himalája- és Andok-kutató is, aki a Mooserboden-i magashegyi iskola vezetője.

1968-ban nagy érdeklődésre tarthat számot a Kölnben szeptember 28. és október 6. között megrendezésre kerülő „PHOTOKINA” világtalálkozó, ahol a fényképezés és filmzés eszközei kerülnek bemutatásra, majd az október 20–22. között lezajló „SPOGA” nemzetközi sport- és camping-felvezetési kiállítás.

ESSO — MOTOR — HOTEL. Néhány európai országban működnek már olyan szállodák, melyeket nagy olajvállalatok építettek és üzemeltetnek. Ausztriában az első ilyen Linzben épül. Az 51 kétágyas és 51 egyágyas szobával rendelkező Motor-Hotelét ez év tavaszán nyitják meg.

TÁJÉKOZÓDÁSI VERSENYEK

Nagyszerű befejezés

Vértesszőlős térségében, a Vörösmarty Kupa küzdelmeivel ért véget 1967-ben a tájékozdási futók évadja. Ez volt az évad utolsó minősítő versenye. Csak örülni lehet, hogy — noha november közepe táján járt a naptár — mégis több, mint 300 versenyző állt rajthoz és bizonyította, hogy ebben a szép versenysportban a fejlődés szinte független az időszaktól.

Nemcsak az indulók száma, de maga a verseny rendezése, a jól felépített versenypálya is méltó volt az egész eredményes bajnoki évhez és méltán dicsérte a rendező OSC-t. A sportág legjobbjai is igyekeztek az utolsó lehetőséget kihasználni, s ennek eredményeként minden osztályban jó mezőnyök álltak rajthoz.

A férfi I. osztályú egyéniben hatalmas küzdelem alakult ki az első három helyezett között, a női mezőnyben Monzpart — akárcsak az év többi versenyén — mintegy nyomtétot adott fölényes győzelmével egész évi nagyszerű teljesítményének. Am a többi osztályban is igen színvonalas, jó küzdelmek zárták be tájékozdási fu-

tóink 1967. évi, meglehetősen gazdag programját.

Az egyáltalán nem „utolsó” verseny részletes eredményei:

Férfi I. o. (12,3 km táv, 500 m szint, 11 e. p.): Egyéniben: 1. Balogh (Bp. Spart.) 1:23:46. 2. Schönviszky (Bp. Spart.) 1:24:23. 3. Hegedűs (BEAC) 1:25:10. Csapatban: 1. Bp. Spartacus (Balogh, Schönviszky, Skerletz) 4:23:19. 2. Bp. MÁV SC 4:58:04. 3. BEAC 5:02:21.

II. o. (10,5 km táv, 500 m szint, 6 e. p.): 1. Bojársky (BEAC) 2:17:40. 2. Győző (Mech. Labor) 2:20:59. Csapatban: 1. BEAC (Bojársky, Csongrádi) 4:33:08. 2. Bp. Postás 4:49:07.

III. o. (10,5 km táv, 500 m szint, 7 e. p.): 1. Vajda Ybl Tech.) 1:31:49. 2. Nyíri (Vegyszer) 1:38:47. Csapatban: Ybl Miklós Technikum (Vajda Hunyadi) 3:18:55. 2. Ikarus 4:05:24. 3. Vegyszer 4:17:24.

Ifjúságiak. (10,5 km táv, 500 m szint, 6 e. p.): 1. Tóth (Bp. V. Meteor) 1:23:20. 2. Nyíró (Bp. V. Meteor) 1:24:45. Csapatban: 1. Újpesti Spartacus (Razga, Arany) 3:12:11. 2. BEAC 3:15:05. 3. Bp. Vörös Meteor 3:15:59.

Serdülő: (3,6 km táv, 150 m szint, 4 e. p.): 1. Irinyi (BEAC) 30:57. 2. Bíró II. (BEAC) 36:23. 3. Magyar (Tipográfia) 37:36. Csapatban: 1. BEAC 1:07:20.

Felnőtt női I. o. (8,6 km táv, 390 m szint, 6 e. p.): 1. Monzpart (Bp. Pedagógus) 1:03:12. 2. Cser (Bp. Pedagógus) 1:13:52. 3. Hegedűs (BEAC) 1:28:39. Csapatban: 1. Bp. Pedagógus (Monzpart, Cser, Danovszki) 3:53:54. 2. BEAC 4:38:21. 3. MAFC 5:04:52.

Az országos tájékozdási csapatbajnokság megvédése és egy sor más versenyen elért győzelem mellett sikerrel fejezte be az évet a Bp. Spartacus férficsapata a Vörösmarty Kupán is. A magyar válogatott szinte azonos összeállítású Őrsi András, Balogh Tamás, Skerletz Iván, Schönviszky György együttes valóban a kimagaslóan legjobb képességű gárda az egész magyar férfimezőnyben. Idén — reméljük — nemzetközi versenyeken is eredményesebben bizonyítják küzdőképességüket, tehetségüket, felkészültségüket. (Fotó: Makk József)

II. o. (6 km táv, 300 m szint, 6 e. p.): 1. Németh (Bp. V. Meteor) 1:04:11. 2. Gulyás (Bp. Postás) 1:04:18. Csapatban: 1. Bp. Postás (Gulyás, Hunyadi) 2:19:46. 2. Finommechanika 2:31:05.

Ifjúsági női (6 km táv, 300 m szint, 6 e. p.): 1. Lacza (Ú. Dózsa) 1:28:29. 2. Kimmel (Ú. Dózsa) 1:45:15. Csapatban: 1. Újpesti Dózsa (Lacza, Kimmel) 3:13:44. 2. BEAC 3:38:27.

KIBŐVÜLT A RADNÓTI EMLÉKVERSENY PROGRAMJA

Akárcsak 1967-ben, az 1968. évi versenyévadot a mártírhalált halt költő, Radnóti Miklós emlékére sorra kerülő sífutó verseny vezeti be. Az 1968. évi versenynaptár arról tájékoztat, hogy a háromfordulós kegyeleti emléktáborjanak január és február hónapokban kerül sor. A pontosabb időmeghatározás a hőviszonyoktól függ.

A tájékozdási versenysport hívei örömmel vettek részt az elmúlt évben is ezen a politikai-társadalmi szempontból is nagy jelentőségű megmozduláson és örömmel készülnek az ideai küzdelmekre is. A sísport ugyanis szorosan hozzátartozik a természetjáró sporthoz. Fokozza a tájékozdási versenysportolók örömet, hogy ebben az évben már önálló tájékozdási kategóriát is felállítanak a versenyrendezői. Külön futam dönti el a sífutók, külön a tájékozdási sífutó versenyzők teljesítményét.

A sífutással kombinált tájékozdási versenysport a sportág hazájában, Észak-Európában ismert és kedvelt felkészülési- és versenyforma. A kitűnő északi tájékozdási versenyzők a sízést használják fel alapozásra, az állóképesség növelésére, sőt még a tájékozdás technikájának fejlesztésére is. Magyarországon természetesen ritkább, de nem ismeretlen fogalom a két rokonsportág szerencsés találkozása. Gondoljunk csak — például — Balázs Évára, a kiváló tájékozdási versenyzőre, aki siléccel a talpán a legjobb magyar női versenyző és jelenleg is készül a grenoblei téli olimpiára, ahol sífutásban képviseli hazánk színeit.

Tájékozdási edzőképzés a Népstadionban

Albertéktől, Mészölyéktől egy időre a tájékozdási versenysport vette át a Népstadiont, illetve annak egy részét. A hatalmas budapesti létesítményben tartották meg ugyanis a II. országos gyakorló-edző képzést 31 vidéki edző számára. Három megye kivételével minden megye 1—2 képviselője ott volt az egyhetes edzőtovábbképzésen, sőt három budapesti egyesület edzője is részt vett rajta.

Budapest egyesületi edzői számára a BTSZ indított decemberben, három hónapig tartó gyakorló-edző továbbképző tanfolyamot. Az esti tanfolyamon 22 budapesti edző vesz részt a továbbképzésen. És még egy edzői hír: december második vasárnapján a budapesti tájékozdási versenysport edzők a Nagyvilág pompás környezetében tartották értekezletet, amelyen értékeltek az 1967. évi eredményeket, hiányosságokat és meghatározták az 1968. évi feladatokat, tennivalókat.

Nem vitás, hogy az edzők országos méretű „mozgolódása” a tájékozdási versenysport előbbrelépése szempontjából igen pozitívan értékelhető jelenség...

A nemzetközi szereplést

értékelte a közelmúltban a tájékozdási sportág versenybizottsága. Az értékelés során a külföldi túrákon részt vett csapatok vezetői, edzői írásban és szóbelileg is tájékoztatták a versenybizottságot a teljesítményekről, azok értékéről, az elért eredmények körülményeiről. Nos, az általános vélemény az volt — még a fennálló nehézségek figyelembevételével is —, hogy „lehetek volna jobbak is” az eredmények. Talán majd ebben az évben, az 1968. évi svédországi olimpia esztendejében...

A versenybizottság értékelte a magyar tájékozdási versenyzők nemzetközi egyéni teljesítményeit is. Hasonlóan a csapatteljesítményekhez, az egyéni értékelés is azt állapította meg, hogy csak Monzpart Sarolta nyújtott a nemzetközi versenyeken is fejlődést bizonyító eredményeket.

Elavult a „Turisták zsebkönyve”

A „Turisták zsebkönyve” ma már igen sok helytelen, a valóságnak meg nem felelő adatot tartalmaz. Ez főképpen a turistaszállások körül okoz sok zavart, mert a zsebkönyvben szereplő szállásoknak igen nagy része ma már nem létezik, megszűnt, viszont sok olyan szálláshely van, amit a zsebkönyv még nem tüntet fel. Ez igen sok bosszúságot okoz, mert az eltérés rendszerint későn derül ki, amit csak időtrábló utánjárásal lehet egy-egy túraterv elkészítésekor helyrehozni. Mindezek figyelembevételével aktuálisnak látszik a „Turisták zsebkönyve”-nek mielőbbi át-dolgozása.

Kovács Sándor

Bp. IV. Paksi u. 56. II. sz. 3.
(Mechanikai Labor SE)

Torun szívesen fogadja a magyarokat

A városháza

szág második legrégebb (nőzeuma). Itt született Kopernikusz, a nagy lengyel csillagász. Járt itt a lengyel királyoktól kezdve Napóleontól sok történelmi személyiség. A lengyel kormány által az országban található 50 „osztályon felülnek” minősített műemlék közül 5 Torunban van. A csodálatosan szép környék, a Visztula-part évente mintegy 200 000 turistát vonz ide a világ minden tájáról.

Torun ma 125 ezer lakosú egyetemi város, nagyon fejlett iparral. Lengyelország egyik szellemi központja, színházi és más művészeti fesztiválok helye. Torunban ugyanúgy, mint mindentől Lengyelországban, nagyon szívesen látják a magyar turistákat. Szerencsére egyre több magyar turista látja be, hogy Lengyelország nem csak a Zakopane–Krakó–Varsó–Sopot vonalból áll, hanem ezen kívül is sok szép város vár meglátogatásra. Ebből a szempontból is Torunnak jó a fekvése: kiterő nélkül lehet a városon keresztül utazni Varsóból a tengerpart felé. Szinte már csak egy ugrásra vannak innen a Mazur-tavak...

Az itteni idegenforgalmi hivatal (PTTK) idegenvezetőket bocsát rendelkezésre, akik németül, oroszul, angolul, eszperantóul, csehül és magyarul vezetnek. Csoportok számára ideális szállást biztosít nyáron a Nemzetközi Diákszálló, a különböző szállodák és turistaszállók.

Nemere István

Kedves Szerkesztőség! Lengyelországban élő magyar vagyok, természetbarát, turista és idegenvezető. Egyik legkedvesebb lapom a „TURISTA”. (Az itteni Nemzetközi Sajtóklubban a Népszabadságon kívül ez az egyetlen magyar újság.) Minden hónapban egyszer (sajnos hogy csak egyszer) kellemes időt töltök a Turista kiadvásával. A legutóbbi szám is nagyon tetszett.

Örömmel fedeztem fel, hogy a lap hasábjain foglalkoznak külföldi tájak, városok bemutatásával is. Ezzel kapcsolatban szeretném felhívni a lap olvasóinak figyelmét az „én” városomra, Torunra is. Műemlékekben és szépségekben oly gazdag, hogy megérdemli a magyar turisták figyelmét.

Torun a 13. században kapott városi rangot, a várost magát a Keresztes

Lovagrend alapította. Ezért Torun egyike azon kevés középkori városoknak, melyek előre meghatározott terv szerint, széles, egyenes utcákkal épültek fel. A következő századokban a Lovagrend megerősített fészke lett, az akkori Lengyelország egyik legnagyobb városa, mely a Visztula révén tengeri kereskedelmet is folytatott, sőt a városnak saját flottája is volt, holott a tengertől több mint kétszáz kilométerre fekszik. Ma is állanak még az Óváros körül, a Visztula partján a várfalak, tornyok, erődítmények, a keresztetek kastélyának romjai. A város telis-tele van esodálatos műemlékekkel: hatalmas méretű görög templomokkal, szép reneszánsz és barokk épületekkel. Itt látható Lengyelország legrégebb városháza (ebben foglal helyet most az or-

„Bírái az objektív”

Tisztelt Szerkesztőség!

November 19-én túráztunk a Börzsönybe a székesfehérvári Pénzintézetek Vörös Meteor szakosztályával. Ez a felvétel „elmondja”, hogy a favágók szerszámaikkal hogyan teszik tönkre a kék jelzéseket. Ez még a jobbik eset, mert sok helyen az út mellett, a fák alatt találtuk meg az áldozatos munkával és költséggel kihelyezett táblákat.

Tisztelettel:

Rostásy Szabó Mihály
F. m. Nyomda

HALÁLOZÁS

A volt Természetbarátok Turista Egyesülete régi gárdája ismét szegényebb lett. Olyan harcos tagok hagytak el bennünket, akik a mozgalomnak nehéz politikai és gazdasági időszakában mindig helytálltak.

BALINT ANDOR ELVTÁRS

a KAOSZ osztálynak több éven át volt alelnöke. Természetbarát volt a szó legnemesebb értelmében. Rajongva szerette a hegyeket, erdőket és az embereket. A felszabadulás után is éppen olyan harcos tagja volt mozgalmunknak, lelkesen segített az újjáépítésben.

DANZINGER KÁLMÁN ELVTÁRS

a Magántisztviselők osztályának volt lelkes, hűséges tagja. Nagy tudásával, páratlan ügyszeretettel támogatta a munkásmozgalom e kultúravezetőjét. Ő is ott volt mindenütt, ahol segíteni kellett. A Kevély-nyergében hozzájárult a természetbarátok első turistaházának felépítéséhez, ahol később a szocializmus nagy és örök igazságait hirdette.

Emléküket kegyelettel megőrizzük.

URBÁN KÁROLYNÉ

Rövid szenvedés után meghalt a Budapest Kötő Spartacus természetbarát szakosztályának vezetője Urbán Károlyné. Fáradhatatlan és lelkes szervezője volt a szövetségi turista életnek, szabad idejének szinte minden percét a mozgalomnak szentelte. Eltávozása nagy vesztesége a természetbarátoknak.

Emlékét kegyelettel őrizzük.

Elhunyt B e r k ó Vilmos Árpád elvtárs. A volt Természetbarátok Turista Egyesülete Könyvkötők Osztályának elnökségi tagja, aki ilyen minőségében hosszú, küzdelemben éveken át képviselte az osztályt az egyesület központi vezetőségében. Értékes hozzászólásaival és javaslatával segítette az irányítás és szervezés nehéz munkáját. Mint a kortársak valamennyien ő is aktívan részt vett a Kevély-nyergel munkásturistaház építésében. — Emlékét kegyelettel őrzik a természetbarátok.

Boldog új évet kívánunk lapunk előfizetőinek, olvasóinak és minden munkatársunknak.

Szerkesztő Bizottság

ÚJJÁALAKULT A BUDAPESTI TERMÉSZETBARÁT SZÖVETSÉG ELNÖKSÉGE. A Szövetség elnöke: Bérces Jenő, elnökhelyettesek: Bogdán István és Szőnyi László, titkár: dr. Kürthy Miklós.

A TÁRSADALMI ERDEI SZOLGÁLAT Fejér megyei tagjai november 12-én Nadapont tartották ötvenes működésük jubileumi ünnepségét. Ez alkalommal a Fejér megyei Természetbarát Szakszövetség díszes emléklappal jutalmazta azokat a TESZ-tagokat, akik már öt éve tagjai ennek a szép és igen hasznos mozgalomnak.

AZ EGRI DOBÓ ISTVAN GIMNÁZIUM barlangkutató csoportja fedezte fel a Bükk-hegység nyugati oldalának első cseppkőbarlangját. A feltárt két termet különböző cseppkő-képződmények díszítik. A felfedezéssel foglalkozó szakemberek a nyílások alapján nagyobb barlangrendszer létezését feltételezik.

ELŐSZÖR LÉTESÍTENEK ez évben téli mentőállomásokat a síterepék közelében Magyarországon. Az MTSZ szervezte állomásokat először Hideghegyen és Dobogókön, majd a többi síparadicsomban is felállítják. A mentőállomásokon az arra jelentkezők — tisztes elsősegélynyújtási tanfolyam elvégzése után — társadalmi munkában tartanak ügyeletet a hétvégeken.

KITÜNTETTÉK a Pest megyei Természetbarát Szakszövetség társadalmi erdei szolgálatának legjobb tagjait. Az elmúlt évben 71 alkalommal 267-en teljesítették szolgálatot a kirándulók járta erdőkben. Jó munkájukat bizonyítja, hogy az általuk ellenőrzött területen egyetlen tüzeset sem fordult elő. A Börzsönyi Állami Erdészet az „Erdők védelmezője” kitüntetéssel nyújtott át 15 erdei szolgálati tagnak.

VEGLEGESEN MEGNYERTE az MTS Budapesti Tanácsa által felajánlott vándorzászlót a Ruházati Spartacus SK. a tömegesítésben elért eredményeiért.

A BHSC december 2-án tartotta évzáró taggyűlését, amelyen nemcsak a múlt eredményeit, de a jövő feladatait is megtárgyalták.

AZ ÉPÍTÉSÜGYI MINISZTERIUM TERMÉSZETJÁRO

SZAKOSZTÁLYA levelet intézett a Zirci Járás Tanács Egységügyi Osztályához, amelyben kérte, tolmácsolják köszönetüket a Zirci Kórház orvosi és ápolói karának, akik a szardiniamerzésben életveszélyes állapotban beszállított tagjaikat, Petrík Jánost és kislányát Agnest, megmentették.

A FÓVÁROSI KÖZÜTI BALESETELHÁRITÁSI TANÁCS ülésén dr. Buncsák László rendőrelvezetés felszólalásában igen súlyos adatokat közölt az emelkedő tendenciájú balesetekről, amelyekben a motorerképpárosoknak nem kis részük van. A tanácsülés intézkedési tervet terjesztett elő a balesetek csökkentése érdekében.

A DEDESI VÁRAT az ózdi kohászok természetjáró szakosztálya a vár pusztulásának 400-ik évfordulóján emléktáblával jelölte meg.

HELYESBÍTÉS. A Turista XIII. évfolyam 9. számában „Emberségből jeles” címmel közölte Kiss Jenő levelét. Az Országos Motoros Bizottság a BHSC panasza alapján az ügyet kivizsgálta és megállapította, hogy a közölt levelet ismeretlen személy írta Kiss Jenő nevében és az abban foglaltak nem felelnek meg a valóságnak. A BHSC motorosai Kiss Jenő balesete alkalmával megfelelően jártak el.

LEVELEZNÉNEK: 18 éves vagyok. Most fototopográfia tanuló. Érdekel a térképészet, turisztika, helyismeret. Bélyeg-és képeslap-gyűjtő vagyok. Németül, oroszul, lengyelül leveleznék. Címem: Edward Sandeck Wielen n/Not. ul. Kosciuszki 22a pow. Czarnkow (pozn.) Polska.

19 éves vagyok. Németül, oroszul, vagy angolul szeretnék magyar fiatalokkal levelezni. Nagyon érdekel a turisztika. Címem: Andrzej Bartkiewicz, Wrocław pl. Grünwaldzki 106 „dabiryn” Poland.

A SALGÓTARJANI BANYÁSZ TURISTA SZAKOSZTÁLYA december 2-án tartotta jólsikerült lombohullási túráját Eresztvényben. A 114 tagú szakosztályból 130-an vettek részt, amiből kiderült, hogy a teljes létszám mellett vendégek is eljöttek a kirándulásra, közöttük a Közlekedési SE és a Vasutas turista szakosztály tagjai.

Szerte a világon tudósok és szakemberek százaai foglalkoznak a nemrégiben ismét megjelent és most már többek által „megfigyelt” repülő csészealjakkal. Tudományos magyarázatot keresnek, elemzik a megfigyeléseket, az obszervatóriumok jelentéseit, s a fotókat, melyek közül néhánynak a hitelességét máris kétségbe vonják. Optikai csalódás? Érdekes kozmikus képződmény, titkos földi eredetű jármű, avagy egy más égitest turistái? Megoszlanak a vélemények, a találgatások. A fantaszták szerint egy szép napon leszállnak a „repülő csészealjak” a Kálvín térre és kilépnek belőlük a háromlábú, négykezű úrutasok.

Mások csalásnak tartják a híreket és esküsznek, hogy repülő csészealjak csak a családi veszekedéseknél jelennek meg.

Az igazság még felderítetlen. A tudósok nem tartják kizártnak a Földön kívüli fejlett élet lehetőségét. Elvège földi rakéták is keringenek az űrben, amit egy másik égitestről épp úgy nézhetnek „repülő csészealjaknak.”

Egy biztos. Arra még várni kell, hogy a sportboltok kirakatában megjelenjen a hirdetés:

TURISTA REPÜLŐ CSÉSZÉALJAK! ŪRTŪRAHOZ NÉLKŪLÖZHETLEN! OTP hitelleveire is!

Turisták könyvespolca

Pályf: Franciaország: Párizs, a fény városa, Provence, a trubadúrok földje, Lyon, a selyem, Champagne, a csataterék, a pezsgő hazája. Ezeket a tájakat, s mindazt, amit Franciaországból látni kell és érdemes, írja le a szerző, aki hosszú időn át Franciaországban élt mint újságíró. Könyve általános tájékoztatást nyújt az ország földjéről, tájáról, éghajlatáról és igen jó útirtásra a Franciaországban barangoló turistának. Részletes útikalauz és 200 kép, térkép, teszi még hasznosabbá a Panoramá gondozásában megjelent könyvet.

Csapó György: Levantei utazás. A szerző Görögországot, Törökországot, Ciprus szigetét, és ezekhez közelálló tájegységeket mutat be élményekben gazdag beszámolójában.

Papp József: Védett területek, növény- és állatritkaságok. Az útikönyv élvezet bennünket minden olyan tájra, ahol a cimben jelzett ritkaságokat, természeti szépségeket és élményeket találhatjuk.

A könyvek a Sport könyvesboltban beszerezhetők. (Bp., VII., Rákóczi út 64.)

Felhívás az előfizetésre!

Szerkesztő bizottságunk igyekezett mindent megtenni annak érdekében, hogy kedves olvasóink érdeklődését minél jobban kielégítse. A turisztika, természetjárás változatos témáit irodalmi szinten igyekeztünk közzéadni, úgy, hogy abból olvasóink ne csak tájékozódjanak, hanem kulturális ismereteiket is gyarapítsák.

Munkánkban bizonyára sok még a hiányosság. A lapot lehet még színesebbé, olvashatósabbá tenni. Am ehhez szükségünk van olvasóink támogatására, erkölcsi és anyagi vonatkozásban egyaránt. Kérjük kedves olvasóinkat, segítsék a szerkesztő bizottságot, hogy a mozgalmat még jobb lappal támogathassuk, fejleszteni segítségük. Adjanak tanácsot a változatosabb tematika összeállításához, írják meg észrevételeiket, tapasztalataikat. Szeretnénk szorosabb kapcsolatot teremteni a szerkesztőség és olvasótáborunk között, aminek egyik legjobb eszköze a levelezési rovat kiszélesítése. Mindezekkel hathatósan segítik a szerkesztés munkáját.

Tekintettel, hogy a lap kiadásának alapvető feltétele az előfizetők tábora, kérjük olvasóinkat, hogy rendeljék meg a lapot a Posta Hirlapirodánál, vagy bármely postahivatalban, s ezzel is erősítsék munkánkat, támogassák mozgalmunkat.

Szerkesztőség

INDEX: 25 814

„100 km a Vörös Hadsereg nyomán”

Rejtvényünk néhány (vastag betűvel szedett) sorába a jelvénytípus szerző túramozgalom érinthető pontjait foglaltuk.

VISSZINTES: 1. A Pilis 549 m magas része, itt áll a dorogi természetjárók emlékműve a tizenhat ukrán katonáról, akik ezt a helyet 1945 januárjában életük árán is tartották. 11. Község Nógrád megyében, határában 112 kh-at óslényntani lelettel miatt természetvédelmi területté nyilvánították. 14. Többszintes. 15. Férfi. 16. No nézd csak! 17. Juttat. 19. Elkészít az asztalt az étkezéshez. 20. G T G. 22. A teljes magyar ábécé kezdete. 24. Régi tücsösháló eszköz. 25. Ó A. 26. Község a Velencei-tó mellett, határában zajlott le 1848. szeptember 29-én a fiatal honvédsereg első nagy, győzelmes csatája. 29. A Börzsöny hegység legmagasabb csúcsa. 30. Habzó ital (régiesen). 31. Nagy holland légitörő társaság. 32. Téli sporteszköz. 34. Sétány. 36. R N. 37. Locol. 38. Büntetés kiszabása. 39. Mutató szócska. 40. Tea, idegen neve. 42. Arra... Baranyában. 43. B C. 44. Szónoki emelvény. 47. A Bug mellékfolyója a Szovjetunióban. 50. G T. 52. Labdarúgó szabálytalanságok. 54. Kettősbetű. 55. „A” szebbik nem. 56. Angol helyeslés. 59. G R. 60. esztendeig (ékh). 62. Kis folyó. 63. H A O. 64. Széjelhasad. 66. Azonos betűk. 68. Nagy holland festő (Frans). 69. Város az NDK-ban. 71. Művészeti irányok. 73. Jelentős történelmi múltú város a Bükk hegység előterében. 74. A Bükk hegység legmagasabb csúcsa.

FÜGGŐLEGES: 1. Kedvelt kirándulohely a Zempléni hegységben. 2. Utánozni. 3. Lobog. 4. Becézett Ilona. 5. Szintén ne. 6. Tan betűl, keverve. 7. Tokló másik neve. 8. Kiejtett betű. 9. Európa Kupa. 10. Akadály. 11. Nagy-Britán-

nia egyik népe. 12. „Széles úton, ... úton Felleget ver a ló” (Arany). 13. Argentín író, a Béke-Világ tanács tagja. 18. Gerinces állatok. 21. Község a Zagyva völgyében, a nyugati Mátra tövében. 23. Faanyagból készíti. 27. Mely személy? 28. Z F I. 32. M T. 35. A tetejére. 38. All az alku. ...! 39. A debreceniek kedvelt kirándulohelye. 41. Irodalmi vagy művészeti tárgyról szóló értekezés, tanulmány. 43. A Gangesz és a Brahmaputra deltavidékén élő nagyműltű nép. 45. Z L. 46. Disze. 48. Egyiptomi napisten. 49. Hegy a Visegrádi hegység keleti szélén. A fasiszta ellenforradalmi rendszer idején illegális kommunista összejövetelek színhelye. 51. Róma folyója. 53. Város a Duna mellett, a Kislakföld bejáratánál. 54. Azonos betűk. 57. Kényeskedve, mesterkélten hangon beszél. 59. Hirtelen meghűz. 61. Az énekesmadarak rendjébe tartozó állatnem. 63. „... alkoss, gyarapíts” (Kölcsény). 65. Az NDK német rövidítése. 67. Nílus, német neve. 68. Hidrogén, urán és oxigén vegyjele. 70. A I. 71. S T. 72. Azonos római számok.

Beküldendő a vízszintes 1., 11., 26., 29., 73., 74., függőleges 1., 21., 39., 49. és 53. sz. sorok megfejtése. Határidő: január 15.

Előző számunkban közölt keresztrejtvény megfejtése: Emelvény holdvilágos ablakán át, / Nézem a messzi áldott Tisza táját.

Könyvjutalmat nyert: Somodi Kálmánné, Bp., II., Fő u. 77. II. em.; Zipera Józsefné, Bp., VI., Eötvös u. 10. fsz.; Novokreszenszkov Tamás, Üröm, Petőfi u. 22.; Bán Zsuzsi, Bp., XIV., Május 1 u. 51.; Czuhai Istvánné, Tiszaszentimre, Kosuth u. 36.; Hajdú László, Sopron, Patak u. 2.

Tudja ördög miatt, én valahogy szkeptikus vagyok, ha a fesztiválokról hallok. Nem a filmfesztiválokra gondolok, hanem a gombamód szaporodó várjesztiválokra, ünnepi hetekre, és napokra, amelyekről egyre többet hallani. Félreértés ne essék, nem ellenzem, sőt kifejezetten helyeslem, hogy városaink felfedezik turisztikai értékeit — ha van nekik. Jó ideig éppen az volt a baj, hogy nem aknázták ki ilyen természetű lehetőségeiket és sokszor világvizonylatban jelentős műemlékek az ismeretlenség homályában maradtak. Mostanában azonban mintha át-estünk volna a fesztivál másik oldalára...

Vegyük például Piri-pócsot. Az elmúlt nyárig azt se tudtuk, hogy Piri-pócs a világon van, azután egyszerre mindenfelé a Piri-pócsi Ünnepi Hetekről kezdtek beszélni. A Piri-pócsi Ünnepi Hetek természetesen harmonaszóval kezdődtek (mert fabatkát sem ér az a fesztivál, amelyik nem harmonaszóval kezdődik), azután következett a Piri-pócsi Ünnepi Hetek Versenyek, annak keretében a Messzeföldön Híres Piri-pócsi Kanászok Hagyományos Disznóellettő Vetélkedője. Délben megnyitották a Piri-pócsi Helytörténelmi Múzeumot a piri-pócsi italbolt összes helyiségében (ügymint sőtés és konyha). Estefelé fátyklyás felvonuláson élőkép formájában eleventették fel Piri-pócs múltját és jelenét, aminek óriási sikere volt, a helybeliek körében, különösen amikor Bice Varga Tóni bácsi egy rozzant gebe húzta római kori harci szekéren bevonult, a szekér oldalán pedig ott diszlett a felirat, hogy „Piri-pócsi Zöld Lóhere termelőszövetkezet”.

A műsor fénypontja a Piri-pócsi Ünnepi Tudományos Ülészak volt, amelyet a napközi otthonos óvodában rendeztek. A meghívott java-korabeli tudósok eleinte kissé feszengtek az óvodások székecskéiben, de a hangulat átforrósó-

dott, amikor az ünnepi szónoklatból soha nem hallott érdekességek derültek napfényre. Ezek szerint Piri-pócs község már a rómaiak idején létezett, Piri-pócius néven jelentős katonai tábor volt itt, de ebből nem maradt meg semmi, mert a népvándorlás korabeli törzsek, a jazigok és a keleti gótok elpusztították. Az aravok is rendkívül kiterjedt kultúrával rendelkeztek a mai Piri-pócs földjén, aminek azonban a szláv törzsek támadásai miatt nyoma veszett. Minden bizonyos, hogy a hunoknak is Piri-pócs volt a székvárosa, erre mutat, hogy Attila hármas koporsója is itt van eltemetve a közeli Piri-pi patakban, amit az is bizonyít, hogy sehol másutt nem találták meg. A magyarok honfoglalása óta Piri-pócs mindig nagy szerepet töltött be hazánk történetében, s hogy ebből szinte semmi kézzelfogható nem maradt, annak csak egyetlen oka van, és pedig az, hogy Piri-pócsot az évszázadok során háromszor sújtotta kolera — négyszer pestis, hétszer feketehimlőjárvány, hatszor tüzvész, tizenöt-szor száj- és körömfájás.

A Piri-pócsi Ünnepi Hetekre igen sok vendéget vártak a fővárosból és külföldről is. A vendégek egy része azonban nem érkezett meg, mert kocsjuk a Piri-pócsra vezető bekötő úton tátongó lyukakban tengelytörést kapott.

Csak kevesen tudják azonban, hogy ezeket a nagy értékű műemlék-lyukakat még a XVIII. században erre vonult dicsőséges kuruc tüzérség hagyta hátra és az előrelátó piri-pócsiak idegenforgalmi céllal azóta sem távolították el azokat. (novo)

PIRI-PÓCSI ÜNNEPI HETEK

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
14								15					
16					17		18		19				
20				21			22	23		24			
25			26		27		28		29		30		
31		32		33			34			35		36	
37						38							
39			40	41			42					43	
		44	45				46		47		48		49
50	51		52	53					54		55		
56		57						58				59	
60			61		62							63	
64				65				66	67		68		
69					70		71			72			
	73					74							

Az emberek tömegei talán még soha nem vágytak olyannyira a zöldbe, a szabad természetbe, mint az utóbbi években. Ezért, hogy „elférjünk”, — kötelességünk minden, eddig nem ismert, de gyönyörködésre és kikapcsolódásra alkalmas helyet felkutatnunk és bemutatnunk.

Nem is olyan sokat kell — jó úton! — autózni, motorkerékpározni, hogy Székesfehérvárról elérjük Sárszentmihályt. Vonaton (a veszprémi vonal) félórába sem telik. Közúton pedig: a 7-es útból ágazik le Fehérvár nyugati kijáratánál az úrhidai út, mely bevezet Szárszentmihályra.

A rövid úton sem újuk magunkat. Mindjárt az úrhidai leágazás után a rövidhullámú adóállomás óriási acéltornyai magasodnak az égnek, majd szép, lankás, erdős-mező táj után gyönyörű, arnyas vadgesztenyesorhoz érünk. Nyáron nagyon alkalmas pihenőhely autós turisták számára is. A közelben a Malomcsatorna vize folydogál, rajta régi, nagy vízimalommal.

Ahol a Mezőföld magasabb pereméről észak felé tekintünk, a Fejér megyei Sárréten kertes között Sárszentmihály házai bújnak meg.

A Sárrét gazdag réti világa és a Mezőföld jó minőségű szántói a korábbi időkben szinte kínálkoztak itt is egy nagybirtok kialakulására. A legutolsó feudális tulajdonosok után nagy kiterjedésű park és kastély maradt vissza. Most ez legyen útunk végcélja.

A felszabadulást közvetlenül követően sajnos, nem mindenben gondolkodtunk

IGAZGYÖNGY

A SÁRRÉT

PEREMÉN

eléggé messzemenően és kultúráltan. Sok helyen a parkok ritka fáit boldogboldogtalan vagdosta ki. Kastélyokat és parkokat, melyeket alig ért háborús sérülés, kapzsi emberek tönkretettek. Ma milliós költségekkel vagyunk kénytelenek nemzetünk e kincseit rendbehozni. Pedig végeredményben a legnagyobb hozzájárulást a parkok és kastélyok létesítéséhez népünk *kizsákmányolása, verítéke* adta.

A fenti körülmények vezettek sok helyen ahhoz a gondolathoz, hogy az arra érdemes parkokat és kastélyokat védelem alá kell helyezni és a jelenleginél rendeltetésszerűbben felhasználni: üdülő-, turistaszálló, szanatórium, gyermekotthon, múzeum stb. céljaira — és nem például magtárak, raktárakként. Egyes parkokat ma már a ritka, de kelendő növények, cserjék, díszfák nevelőhelyévé teszik, ami jóvelmezőséget is jelent.

Fejér megye székesfehérvári járásában eddig Sárszentmihály, Nádasladány, Seregélyes, Moha, Szabadbattyán, Aba és Lovasberény községi tanácsai hoztak parkjukkal kapcsolatban védelethez kimondó határozatot. E védett parkok dendrológiai és egyben idegenforgalmi felmérése a soproni Erdészeti Egyetem növénytanai tanszéke bevonásával kezdődött meg. Úgy adódott, hogy a sárszentmihályi parkot néztük meg legelőször.

Nem győztünk csodálkozni! Valóságos heverő kincs ez a park a maga különleges szépségével, fáival. Faóriások, remek egyed példányok és facsoportok nyúgözik le a szakértő szemét is. A fekete dió, a mezei szil, a fenyő változatos fajai, bükkfélék, a kocsányos tölgy óriási példányai, juharok, nyírek, kőrisek, hársok szép példányai szemet-lelket gyönyörködtetnek. Valóban, jól tette a községi tanács, amikor a parkot védetté nyilvánította. De tovább kell

menni a megkezdett úton. Gondosan vigyázni minden egészséges fa „testi épiségre”; szakértői bevonás nélkül egyetlen ritka, vagy óriásfát ne engedjenek kivágni!

Maga a kastély, melyben ma állami gazdaság központja székel, falain hazánk egyik leggazdagabb élő *küszönővénny*-gyűjteményét hordozza! A lábvas tagságú öreg tövekből a lilakac, a tapadó vadszőlő, az iszalag, a borostyán, a trombitás folyondár új, meg új hajtásai szinte egészen befönték az artisztikus megjelenésű kastélyt. Az volt a megállapításunk, hogy a sárszentmihályi parkot egy Fejér megyei „szarvasi arborétummá” lehetne kifejleszteni. Csak felelős és szakértő szervet kellene létrehozni, mondjuk egy megyei Parkvédelmi Tanácsot, mely hivatva lenne nemcsak a Sárrétnek ezt az egyik gyöngyszemét, hanem a megye többi, arra érdemes parkját felmérni és jobb felhasználásukra javaslatot tenni, illetve a turisták számára is jobban feltárni.

Sárszentmihály egyes pontjai még külön azzal az élvezettel is szolgálnak, hogy ezekről rálátni a Fejér megyei Sárrét hatalmas, a távolban kéklő Bakony koszorúzza térségére. S aki a túra végén megéhezett, megsomjazott, elfáradt, — az városi színvonalú presszóban töltheti el megmaradt idejét, közvetlenül a sárszentmihályi park mellett.

Radetzky Jenő

A sárszentmihályi park kastélya

A kocsányos tölgy egyik hatalmas példánya a parkban

Oktalanul kivágott óriásfa tönkje, most már csúfítja a gyönyörű parkot (a szerző felv.)

lehullott a földre és elegyes — tölgyekkel váltakozó — erdők keletkeztek tevékenységük nyomán. Az elszaporodott mókások érzékeny károkat okozhatnak a telepített diók, mogyorósok, fenyvesek, makkot termő tölgyesek stb. terméseinek megdézsmálásával. A madárfészkeket is kirabolják, tehát fészekpusztító, és még a kikelt, de még gyámoltalan madárfiókákat is megölik a tojások elpusztítása mellett. Túlságos elszaporodásuk tehát nemkívántos.

Ősz végén, tél elején (a lombok lehullatása után), ahol lehet, a fenyvesekben talál menedéket. Az örökzöld tűlevelű erdők fenyőlombja jó takarást biztosít a zord téli időben. Ahol ilyen nem talál, ágas-bogas fákat keres és ott építi fel fészket, de felhasználja a nagyobb madárfészket vagy odút is. Lakhelyét előbb vastagabb ágakkal erősíti meg, amelyet ügyesen helyez el a fák ágai között, úgyhogy azt még erősebb szél, vagy vihar sem tudja ledobni. Az alsó vastagabb ágakra kívül ismét erősebb, nagyobb átmérőjű gallyakat rak, míg belül mind vékonyabb ágacskákkal béleli puhára. Végül még lombbal, hánccsal stb. puha anyaggal is lakályossá teszi búvóhelyét. Többnyire közvetlen az ág tövére rakja lakását és azt tetős fészekre formálja úgy, hogy felülről is védelmet kapjon a téli havazások idején.

egy kormányozza mozgását. Jellemző reá a könnyedség és a biztonságos mozgás, ahogy a levegőben nagyot ugorva eljut a távoli célpontra. Felfelé és vízszintesen jóval rövidebbet ugrik. Mozgása ruganyos, könnyed. Jármódjára jellemző az ugrálás. A rövid első láb nyomát a mezei nyúlhoz hasonlóan a hosszabb hátsó lábaival átugorja. Ugrás, illetve lépéstávolsága a talajon 20 cm-től csaknem 100 cm-ig terjed.

Nyoma jellegzetes. Első lábának 4, a hátsó lábának 5 körmös ujjlenyomatát figyelhetjük meg képlékeny talajon. Jellemzőek még rá a hosszú lábujjak. A három középső ujj lenyomata közül a leghosszabb 20 mm körül van. Az ujjak tövében levő három kisebb gubó lenyomata ritkán vehető ki a nyomképből és ugyancsak nehéz észrevenni — csak nagyon képlékeny talajon — a hátsó láb 5 kis gumójának lenyomatát is.

Hangja veszekedő, makogépszerű, máskor pedig pattogó „tuk-tuk-tuk”. Mérgében morgásra emlékeztető hangot is hallat, ritkán pedig izgatottan, röviden füttyent. Ha ellensége túlságosan kitartóan zavarja, vagy megfogja — élesen sivalkodik, vagy vékony hangon visít. Legnagyobb ellensége a nyuszt, amely fáról fára zavarja. A ragadozómadarak elől úgy menekül, hogy a fa törzse körül spirálisan le, vagy ritkábban felfelé fut, amit a fa körül repülő madár nehezen tud követni. A sólyom és a héja előszeretettel fogja el a mókust, ha az nem elég ügyes. Nagyritkán a földön a róka is meglepi és elkapja.

A mókus jó anya, szeretettel neveleli kölykeit. Az anyamókus a családját zavaró állatokra magasról ráugorva igyekszik elrablott kölykeit visszaszerezni. Ilyenkor az egyébként félnék, óvatossá váló állat vakmerővé válik. Családszeretetére jellemző, hogy a fészkebe becsemészelt idegen mókuskölyköt befogadja. Ilyenkor nem tesz különbséget saját gyermekei és a kis „kakukfióka” között. Amennyiben a jövevény mókusgyerek fejlettebb testű, mint saját csemetéit, úgy veszély esetén az idegen gyereket — menti először. Ugyanis jellemző tulajdonsága az is, hogy ahol megzavarják, onnan a még kevésbé ügyesen mozgó gyermekeit biztonságosabb helyre szállítja. A kis kölyök ilyenkor görcsösen kapaszkodik két első lábával anyja nyakába, míg hátsó lábaival az oldalát igyekszik átfogni. Szállításkor a kis mókuscsemete az anyja alsó testén csúnk úgy, hogy kis feje a mama két első lába között, annak dús mellszőrei közé fűródik.

Sajnos, a kultúra terjedésével mókusaink élőhelye is mind szűkebb körzetre korlátozódik, ezért csak ott fékezük elszaporodásukat, ahol már elviselhetetlenül érzékeny károkat okoz a gyümölcsösökben vagy erdőgazdaságokban. A megnyerő külsejű, bohókás, kecses mozgású kis állat díszje az erdőnek, életet, mozgást visz a fák közé — ezért őt is védjük, óvjuk és ne engedjük kipusztulni.

Dr. Szederjei Ákosné

Hazánk csaknem minden nagyobb kiterjedésű erdejében megtalálhatjuk a legnépszerűbb erdőlakóink egyikét — a mókust. Mozgékonny, megnyerő külsejű, bohókás, kecses mozgású, örökké kíváncsi — és ha megszokja az embert —, bizalmas természetű kis állat.

Alacsonyabb vidékeken többnyire vöröses a jellemző színe, míg a magas hegységben élők sötétebbek, néha feketék. Testhossza 20–30 cm körüli, míg farokhossza 5–6 cm-rel rövidebb a testhossznál.

Rendkívül mozgékonny, fürgé kis állat és bár mozgási köre kicsi, mégis sok nyomot hagy. Kivételes esetben — ha a környezeti tényezők rákényszerítik —, egyik erdőszéletről a másikba is elvándorol. Ez a vándorlás tőlünk messzi északkeletre — pl. Szibériában, ahol télen nagy havazások vannak — nem rendkívüli, hanem inkább törvényszerű.

Jelenlétét a táplálkozási lehetőségek rendkívül befolyásolják. Gyümölcs, makk stb. éréskor diószokba, mogyorósokba — általában gyümölcsösökbe —, makktermő tölgyesekbe húzódik és ahol sok a mókus, ilyenkor tele van a fák alja gyümölcs és terméshéjakkal, amelyek elárulják jelenlétét. Fenyvesekben a tobozokról leszakított pikkelyek borítják a talajt azok alatt a fák alatt, ahol előszeretettel tartózkodik. Érdekes, hogy valóságban „elveti” az egyes fák termését. Vannak úgynevezett „mókus tölgyesek”-nek nevezett erdőrészek pl. Németországban, ahol az elegyetlen, tűlevelű erdőben a mókusok által bevitt makkok közül sok

A zord teleken keveset mozog, néha napokig nem hagyja el meleg fészket, hózivatarok idején. Ilyenkor a begyűjtött élelemkészletéből tartja fenn magát. Téli álmat nem alszik, csak karikába fekvé, bozontos farkával takarozva pihen pár napot. Enyhe teleken egyetlen napot se tölt fészkeben, hanem minden nap, kisebb-nagyobb távolságra elkészül élelemszerző körútján.

Nyáron nagy melegben napközben alszik és különösen sokat zavart erdőkben ilyenkor ritkán látni. Ott, ahol az emberek nem bántják és nem zavarják, bizalmas és egész nap megfigyelhetjük, ahogy bohókás ugrásokkal, vagy gyors futással mozog a lombkoronák között, vagy a földön.

Rendkívül hosszú ugrásokat is megfigyelhetünk náluk. Több méter távolságra is ugrik rézsztosan lefelé. Ilyenkor bozontos farka mint-

TURISTA

A MAGYAR TERMÉSZETBARÁT
SZÖVETSÉG LAPJA

1968 2

AZ ÖRDÖGTORONY
GRENOBLE
IBUSZ '68
A KAUKÁZUSTÓL
AZ ALTÁJIG

ÁRA: 3,— Ft

XIV. évfolyam 2. szám

TARTALOM

A szerkesztő jegyzetei *	2
Turistaélet **	
Gyár a Népliget szélén	Z. Vincze György 6
A Turista jelenti	22
Útikalauzok	Polgár Judit 10
Ujdonságok	23
Hazai tájak ***	
Ablakoskő	Tanka János 11
Fehér barangolás	Antalffi Gyula 17
Téli túra	Dely Károlyné 19
Útikalauz ****	
Zakopane	Ungvári Jenő 20
Csehszlovákia	dr. Joó Kálmán 6
IBUSZ 68	Mosonyi László 16
Grenoble	Vitray Tamás 8
Érdekes *****	
A Kaukázustól az Altájig	Jevgenyij Tamm 12
Tersánszky Józsi Jenő	Vincze Jenő 3
A Boszorkányfal	27
Kaland—izgalom *****	
Az Ördög-torony	Jankovich Marcell 4
A 13-as	Peterdi Pál 24

TURISTA. A Magyar Természetbarát Szövetség lapja. Szerkeszti a szerkesztőbizottság. Felelős szerkesztő: **Endrődi Lajos.** Szerkesztőség: Bp., V., Váci u. 62. Kiadja az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: **Tóth László** igazgató. Kiadóhivatal: Bp., V., Révay u. 16. Telefon: 116-660. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlapirodánál. KHL. Bp., József Nádor tér 1., a kézbesítőknél és bármelyik postahivatalnál, illetve a Posta hírlapüzleteiben, valamint átutalással a KHL. MNB. 8. sz. egyszámlájára. Előfizetési díj: egy évre: 36 Ft. Egyéni előfizetők csekk számlaszáma: 61 251.

INDEX: 25 814

A beküldött kéziratokat, fényképeket és rajzokat nem őrzünk meg és nem küldjük vissza.

67.1967 Egyetemi Nyomda mélynyomása. Budapest

Kedves

Olvasóink!

Lapunknál e hónaptól változás áll be. Mosonyi László, ki sok éven át töltötte be a szerkesztői tisztelet, megérdemelt nyugalomba vonul és helyét Endrődi Lajos foglalja el.

A lap szelleme és irányvonala azonban a jövőben sem változik. Ezután is a természetjárás népszerűsítését, a természet, a hazai táj ismertetését szolgálja. A szerkesztőség mindent megtesz, hogy a Turistát még jobbra, érdekesebbé tegye és a lap elismert színvonalát megőrizze. Azt a munkát kívánja folytatni, melyet a turistalap alapítói közel egy évszázaddal ezelőtt kezdtek meg és a lelkes munkatársak tovább fejlesztettek.

Amikor ezt a munkát megkezdjük, kérjük olvasóinkat és barátainkat, hogy lapunkat továbbra is támogassák, mert ezzel a természetjárás ügyét pártfogolják. Részünkről ígérjük, hogy olvasóink igényének megfelelő, színes, eleven, tartalmas lapot szerkesztünk, amely a természet híveinek számát növeli.

Sok új dolgot tervezünk. Eleget teszünk olvasóink régi kérésének és bővebb teret szentelünk a külföld, főleg a szocialista országok szép tájainak ismertetésére. Érdekfeszítő, izgalmas leírásokat jelentetünk meg a turistaélet színes, kalandos világából. Márciusban indítjuk meg „A hegyek meghódítása” c. sorozatunkat: ebben a legizgalmasabb hegymászásokat ismertetjük. Új rovatokat nyitunk. „A Turista jelenti”, „A turisták írnak”, a „Miről írnak a külföldi turistalapok?” amelyek időszerű problémákat vetnek majd fel. Igyekszünk kiszélesíteni a turista-írógárdát. Egykor a turistalapokban a magyar szellemi közélet legjobbjai publikáltak, s ezzel a magyar természettudomány és természetjárás megalapozását segítették elő. Ezt a hagyományt felújítjuk és a lap köré tömörítjük a természetet szerető írókat, tudósokat. Megszólaltatjuk közéletünk kiválóságait, de nem feledkezünk meg az „egyszerű turistairókról” sem. Több helyet adunk legjobb írásaiknak és fényképeiknek. Felújítjuk az egykor hagyományos évenkénti foto- és turistairódmű pályázatot. Persze mindezzel nem merítettük ki programunkat, igyekszünk mindig újat és vonzót adni.

A Turista a természetbarátok lapja. Hasábjai a turistaélet eseményeit, a hazai és külföldi tájak szépségeit mutatják be. Ezt a szerkesztőség önmagában nem képes megoldani. Várjuk tehát olvasóink írásait és fényképeit az általuk megismert szép tájakról, beszámolóikat szerveztük eseményeiről, bírálatokat és javaslatokat.

Végezetül köszönetet mondunk az eddigi ragaszkodásért. Egyben felkérjük régi és új olvasóinkat, szeressék és támogassák továbbra is a Turistát.

Baráti üdvözlettel
a Szerkesztőség

Ami a fiatalságot őrzi

TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐ A SPORTRÓL ÉS A TURISZTIKÁRÓL

Tersánszky J. Jenő

A belváros meredek utcáiban sétáltunk. Valaki azt javasolta, üljünk taxiba vagy autóbuszra.

— Még mit?! — vágott közbe az író. — Ha ti elfáradtatok, fogjatok kocsit, de nekem aztán ne!

Rövid, fekete bőrkabátjában, félrecsapott sapkájában fiatalosan rőtta a szűk, meredek utcákat a hetvenöt esztendő író.)

Avar utca 9.

Ott él a Déli-pályaudvarra néző földszinti lakásban, az ablak alá állított asztalon rója papírra, rokon-szenves hőseinek izgalmasan-szép, csodálatos egyszerűséggel, izés nyelven írott történeteit.

Az életét írta és írja meg.

Érdekesen, izgalmasan élt mindig. Szereti a változatosságot, az újat, a kisebb-nagyobb kalandokat. De hát élhetett-e másként a magyar irodalom egyik legnagyobb figurájának, Kakukk Marcinak megalakítója...? Írt és zenét szerzett, gitározott és mint színész is fellépett legendás társulata, a Képeskönyv Kabaré előadásain. Tersánszky Józsi Jenő sok mindenbe kezdett, s a kevesek közé tartozik, akik mindent végigcsinálnak.

Persze, ehhez energia kell!

S honnét merítette volna az energiát?

A sportból, a turisztikából, evezésből.

(Felesége megbarnult, régi képet mutat:

— Megismerné itt Jenőt?

1905-ben készült felvétel, a Nagybányai Főgimnázium tornaruhás diákjairól.

— Itt vagyok én — mutatja az író. — Tizenhét évesem! Szép esztendő volt, mert tizenhét éves voltam. És azért is, mert akkor győztük le Pesten, az országos tornaversenyen a budapesti diákokat!

A főgimnázium akkori évkönyvéből még a pontos dátum is kiolvasható: 1905. május 27—28. A nagybányaiak piros csíkos fehér trikóban, piros oldalsávós fehér nadrágban, fekete övben és harisnyában, fekete gombos fehér sapkában versenyző csapatának Tersánszky volt az erőssége. Ott volt a tizes kötélhúzó csapatban, a kótya-játék négy tagú iskolai válogatottjában, érmet nyert „minta szertornában” a magas korláton.

— Első dolgom volt, hogy a nehezen szerzett érmet elajándékozzam egy török nőnek. Gavallér voltam már akkor is!

A sportot még kisiskolás korában szerette meg Nagybányán, ahol Németh László író édesapja, Németh

József tanár úr oktatta történelemre és — tornára!

— Akkor még nem volt képesített tornatanár az iskolákban. A fiatal tanár elvállalta a tornát, sokszor olyan is, aki maga semmit sem tudott volna bemutatni a gyakorlatokból. Németh tanár úr más volt! Amit én megcsináltam a szeren vagy a talajon, azt ő is tudta! Pedig én nagyon tudtam tornászni! Talán még olimpiára is kijuthattam volna — ezt nem én mondom, sokan mondták akkoriban!

Olyan szerelem a sport, hogy a hűségeseket végigkíséri és segíti egész életükön. Tersánszky Józsi Jenő hűséges volt a sporthoz.

— Nagyszerű éveim voltak — meg is írtam sokszor, az idézet „Egy biciklifék történetében” is — amikor versenyerékpárossal, a magamfabrikálta, nagyon jó fékkel felszerelt biciklin jártam túrázni. De volt nekem néhány nagyon jó kajakom is!

(Érdekes képet közölt az egykori Színházi Élet.)

Izmos, karcsú férfi emel magasba egy csíkos, vászon borítású kajakot. A képaláírás: „Tersánszky Józsi Jenő, a kitűnő író új műalkotással lepette meg a világot. Ez a műalkotás egy nádból és vászonzólból készült magagyártotta csónak, amellyel Tahitiből Pestre evezett és végül a Parlament előtt, ötkilós csónakját hóna alá kapva, kiszállt a habokból.”

— Ez így szép — mondja —, csak-hogy: az én csónakom tizenhárom kilót nyomott, igaz, evezőstől. Nád volt a váza, rézcsövekkel egybeillesztve, a borítása viszont lenvászon. Az egész belefért egy kisebb-fajta hátizsákba. Látok ilyen kajakokat mostanában is, de az enyém sokkalta praktikusabb volt és főként könnyű, mozgékony!

Megszámlálhatatlanul sok kilométert evezett a Dunán, Tahitól Pestig, Albertfalváig, napsütésben, esőben, viharban. A kis lélekvesztő olyankor is bírta a Dunát, mikor déli szél kíséretében érkezett jégvihar napja volt egyszer a huszas évek végén.

— Nyolc halottja volt akkor a víznek. Én végigveztem az utat és kutyaabajom!

Tersánszky Józsi Jenőről nagyon sokan és sokat írtak. Ez a néhány villanás a sport, a turisztika szeretetéről kívánt képet adni. Arról, ami konzerválja az embert, segít megőrizni a fiatalságot.

Tersánszky Józsi Jenő szeme ma is fiatalos csillogású, dereka egyenes.

Idén ünnepeljük nyolcvanadik születésnapját.

Vincze Jenő

„Elhajtottam Visegrádig a Duna mellett fölfelé. Elhajtottam a Velencei-tóig lefelé. A Velencei-tóig Gárdonyi alá, számtalanszor. Azt az oda-vissza kilencven-száz kilométert úgy tettem meg, hogy pihenésem úszás volt a tóban. Esetleg hevertem is egy órát, másfelet a napon. Ezt nem mindig. Mert néha délfelé indultam el és estére már otthon akartam lenni. Hogy Pestre naponta többször is behajtottam? Ne is említsem.

A kerékpár nekem igazán kifogástalan, megszolgált árát.”

(Tersánszky Józsi Jenő: Egy biciklifék története)

A mikor én ezeket a túrákat tettem, nem voltam éppen fiatal. De hát mi volt az a negyven év? Az ember nem is érzi. Vagy mi volt a hatvan év, a hetven? Nekem voltak írógéim: ez a Tersánszky milyen jól bírja!... Na persze! Az írógéim negyven éves korukra pocakot eresztettek és már egy kis mozgástól is szuszogtak. Én?...

(Öt éve történt.

A hetvenöt esztendő író a Jelenkor folyóirat irodalmi estre hívta Pécsre. A véletlen — és a szerencse — úgy hozta, hogy a vasárnap délután jó részét sikerült eltöltenem Tersánszky Józsi Jenő társaságában.

— Pécsen valamikor az első világháborús években jártam először, mostanáig azóta sem. Pedig régóta készülök ide. Pécs engem nagyon sokban emlékeztet szülővárosomra, Nagybányára. Már a fekvése, a hegyek...

AZ ÖRDÖG- TORONY

Ampezzo és Sexten dolomithegyláncai között emelkedik a Cadin. A hegycsoport olasz területen fekszik, a Misurina-tó, Val Marzon és Val d'Onge között. Sárgásszürke sziklacsipkái bizarr rendtelenségben merednek a déli ég mélységes kékjébe. Az egész festői kép odább-odább simul a Misurina-tó zöld hullámaiba. A hegység át van hálózva mély völgyekkel és tömérdek gerinccel. A vihartörő száltornyok és rengeteg sziklafalak, széles hágók és csipkés bordaélek, sötét szirtkatlanok és örökös téli fehérségben csillogó lejtők mesés össze-visszaságban váltakoznak egymással. A legújabb időkig ismeretlenek maradtak a Cadin-hegyek részletei: ha néha egy-egy lelkes alpinista fel is vetődött a legmagasabb tetőre, a Cadin di San Lucano ormára (2841 m), gyönyörködhetett a csoport egészének varázsában, de a többi ormot és völgyet alig érintette emberi láb, míg végre Eötvös Rolanda és Ilona bárónők bejárták és átkutatták az egész hegycsoportot.

Már minden csúcs meghajolt előttük —, csak egy dalt. Az északnyugati Cadin-ágban áll három testvértorony, melyek közül az egyik jelentéktelen. A másik kettőnek karcsúsága és formáinak groteszk alkotása felülmúlja a legmerészebb képzeletet. Az egyik a „Gobbo” (a „püpos”, első megmászói az Eötvös bárónők voltak 1902. július 20-án); eltorzult alakja ferdén, irigyen hajol sudár társa felé. E két összehajló sziklatű Bologna ferde tornyaihoz, az Asinellihez és Garisendához hasonlítanak. A szikár, középső torony, mely 2622 méter magasra szökik fel, a Torre del Diavolo. Neve jellemzi egyéniségét. Ez a kővé változott démon évek során át nem akart meghajolni senki előtt.

Az Alpések leghíresebb vezetői és legvakmerőbb hegy-mászói egyhangúlag kimondták az ítéletet: e csúcsra nem jut soha ember.

1903. augusztus 4-én a Torre del Diavolo ormán mégis hullámzóan lengett az apró lobogó. Az Eötvös bárónők és vezetőik (Dimai Antonio, Verzi Scéco és Baldassare, Siorpaes C. Giovanni) tüzték azt oda fel.

A túra kalandos részleteinek leírása, a vállalkozás pikáns érdekessége engem is kísértésbe vitt és ellenállha-

tatlan vágy fogott el, hogy én lehessenek a csúcson a másodikk.

1903. augusztus 10-én teljesült a vágyam.

Hajnalodott, Egymagamban haladtam a Val Popena harmatos fenyvesei közt a Cadin derengő fellegvárjai felé. Lázasan siettem fel a hideg Cadino della Neve völgy havas törmelékén a Forcella del Diavolo irányában. Embereim (Dimai Antonio, Verzi Scéco, Siorpaes Pietro és Giovanni, a dolomitvezetők legkiválóbb gárdája) még a csillagos éjben vonultak ki, megrakodva ólom súlyokkal, kötélgyűrűkkel, 150 méter erős zsineggel, négy darab 30—35 méteres és egy 40 méteres manilakötéllel, hogy jó korán megkezdjék az előkészületet. A megmászás rendszere az ő találmányuk volt.

Ennek a túrának ugyanis az az érdekessége, hogy a Torre del Diavolo elszigetelten teljesen megmászhatatlan, azért az elsőnek, ki a csúcsra fel akar hatolni, a szomszéd oromról, a körülbelül 2600 méter magas Gobbo-ról kell a levegőn keresztül hozzáférkőznie. Az úr a Gobbo és az Ördög-tornya közt vagy 100 méter mély, szélessége pedig átlag 17—18 m. Ezt a 18 m hosszú vízszintes légvonalat kell mesterséges segédeszközökkel megjárni, mi nem csak erőt, ügyességet és halálmegvetést igénylő vállalkozás, hanem szellemes és vakmerő alpesi trükk.

Mikor a Cadin della Neve völgyébe értem, három társam éppen a Gobbo merőleges sziklatornyán kapaszkodott felfelé, éktelen kiabálás közt vonszolva fel a kötelek tömegét; a negyedik, Siorpaes Giovanni, a Forcella del Diavolon várakozott rám.

Közvetlenül fölöttem, óriási oszlop karcsúságával vagy 100 m magasra tört fel a ködgomolyba a Torre del Diavolo. Falai ezen az oldalon nemcsak merőlegesek, hanem sok helyütt homorúak és kihajlók; nincs egy ujjnyi hely, hol kéz- és láb-támaszt lelhetne. Csupán körülbelül 30 méterrel a csúcs alatt van egy kis kiálló nyerges sziklaváll, mely valamivel alacsonyabb a szomszédos Gobbo csúcsánál. E szomszéd csúcs ferde oromzatán, mint három apró kísértet, éppen megjelent a fakó ködcsipkék közt Antonio és két társa szikár alakja.

A Gobbón állók közül Antonio a vagy 120 m hosszú zsinegre ráfűzte az ólom súlyt és meglóbálva átvette a Torre del Diavolo szikláira. A súlynak úgy kell repülnie, hogy az említett kis sziklaváll bevágásán simuljon keresztül a zsineg, hol lecsúszását jobbról-balra a kiálló kövek megátolják. Csak a hatodik vetésre talált át Antonio az ólomlöveggel a keskeny mélyedésen, mely

alig pár deciméter széles és mély; a dobás nagyon nehéz, mert célozni jóformán lehetetlen, — az álláspont a Gobbo csúcsán szédületes, pár tenyérnyi helyecske, melyen kapaszkodva is nehéz az egyensúlyt megtartani. Minden helytelen mozdulat halálugrás volna a feneketlen sziklásírba. A vékonyabb zsinógot ugyanaz okból használtuk, mint ez a hajók kikötésénél szokásos, csak azért, hogy azután áthúzhassuk a vastagabb manilakötelet, mely messze dobásra nem alkalmas. A zsinóggal levontuk a Gobbóról fokozatosan kibontott manilakötelet és ezt erős hurokkal biztosítottuk az egyik beékelt szikladarabon. Ki volt feszítve a vastagabb kötél a Gobbó csúcsától, derékszőgben megtörve a Torre sziklavállán.

Páratlan látvány következett. A Gobbó ormán Antonio lovagló helyzetben ráült a feszes kötéltre, azt baljával maga előtt fogva, jobb kezével háta megett kapaszkodva átlejtett a Gobbo ormáról a Torre sziklaválláig, 100 m magasban. A Gobbón álló két társa egy a derekára csavart második kötéllal tartotta ugyan és a kifeszített kötél is át volt fűzve deréköve kapcsán, de a kötél engedése, egy kis ingatagság, az erő csökkenése a mélységbe sodorták volna azt a férfiút, ki szírhazájának minden tetőin győzedelmeskedett, ki százaknak életét tartotta és mentette meg. Pietro hasonló módon követte őt. Scéco leoldotta mögöttük a Gobbo csúcsáról a kötelet és ők elszigetelten állottak a hozzáférhetetlen szirten.

Pár másodperc múlva egy másik kötelet dobtak le hozzánk, én ennek végét derekamra erősítettem és megkezdtem az emelkedést a 60 m sima, kihajló falon. Mindkét lábamat neki vetve a szirtnek, mindkét karommal felhúzódasokat végezve a lefüggő feszes kötélen, lassan haladtam előre. Az övemből lefüggő harmadik kötelet a kamin torkánál hátramaradt Giovanni kénytelen volt nagy erővel állandóan a falhoz szorítani, mert máskülönben a szikla kihajló ferdesége kitaszított volna a Tocchókatlan völgye fölé.

Lassan emelkedtem az ég felé, elzsíbadt karokkal térdeltem fel az ereszfórmák párkány ingatag köveire, hogy onnét kézzel-lábbal kapaszkodva a szilárdabb, vagy 30 méter magas sziklaélen át feljussak a repedezett, keskeny csúcsig (délelőtt 10 órákor). Hálásan szorítottam meg azokat a becsületes, hűséges kezeket, melyek fölöttem a kötelet tartották és bámulattal álltam meg a kis lobogó oldalán, melyet a bátor szívű, férfias lelkű, első megmászók tűztek ez oromra.

Pár perc múlva a visszatérésre kellett gondolnunk, mert a dolomitsziklákra ossziáni hangulat borult, a keskeny sziklakatlanokban hullámozó ködfolyamok a háborgó északi szirtfjordok zordon képét varázsolták —, fagyos szélvész ordítva söpörte le a szirtormok falairól az omlós kőveket és a távoli havasok felől száguldva közeledett a főrgeteg.

Egymás után csúsztunk le 60 métert a kifeszített kötélen, utolsónak maradt Antonio, a bátrak bátra, kit már nem tartott felülről senki sem —, a duplán lefüggő kötelet, mely a kiálló szirtváll biztos kövére akasztott kötélgűrűn futott keresztül, átcsavarva övében, egyedül izmos karjaiban bizva lebegett le hozzánk a Torre del Diavolo viharos világából.

Ez a hely, melyre ráillik Dante sora:

Ecco il loco, ove conviene che di fortezza t'armi (Inf. XXXIV. 20.).

Az itt leírt mód aránylag elég biztos. Az öngyilkosság-hoz közel jár azonban az az istenkísértés, melyet a müncheni Heiss Leonhard 1903. aug. 29-én hajtott végre. Heiss, ki jó matematikus és ügyes diszkoszvető lévén, a Gobbo csúcsáról hurkot vetett a Torre kiálló szirtjéig és beigázítható, lelógó kötélnyeregbe ülve, magát áthúzta a csúcsra. Épp így tért vissza a Gobbóra. Természetesen, ha hozzávágódik a sziklafalhoz, nincs számára menekvés —, épp úgy, mint abban az esetben, ha nem tud a Torreről a Gobbóra visszatérni, mert ekkor az elhagyott régiókban, melyek közelébe sokszor hetekig nem vetődik vándor —, megváltás csak az éhhálál vagy ugrás a mélybe.

Jankovich Marcell

(Sasfészkek c. könyvéből 1906.)

Ezzel a cíkkel kezdjük meg sorozatunkat a magashegyi turisztika világából. Nincsenek magas hegyeink, de azért lelkileg mi is átéljük az alpinistákkal a csúcsok meghódításának minden izgalmát és szépségét. Reméljük sorozatunk megnyeri olvasóink tetszését. (A szerkesztőség.)

GYÁR A NÉPLIGET SZÉLÉN

Valahogy így termelődik a mosoly. Ezúttal a Tátrában

A sokat filozofáló Herzen egyik elbeszélésében azt írta: „hallgató fül nélkül énekelni éppoly nehéz, mint amilyen könnyű hang nélkül énekelni”. Ha kissé elbőlcseledünk e megállapítás felett, s ha kissé átfordítjuk a sport nyelvére, akkor rájövünk, hogy az is igaz: tervszerű munka nélkül sikert elérni éppoly nehéz, mint amilyen könnyű megtervezni a sikert. Hisz ahhoz még csak költőnek sem kell lenni, hogy napsugaras álomvilágot teremtsen az ember, csak rendszerint az a fránya valóság zavar, amelyben ritkán ismétlődnek az álmok. Annál feltűnőbb tehát, hogy van egy kis zúg Magyarországon, ahol nemcsak modern gépcsodák születnek, hanem nap mint nap újratelemződik a mosoly.

Talán éppen azért, mert itt mindig valóra válnak a mesebeli álmok!

Néhányan azt álmodták, hogy 13 ezer kilométert utaznak és felmásznak a sziklából és havazásból, viharból és jégfalakból, barátságból és életveszélyből álló kolosszus, a Pamír 7134 méteres Lenin-csúcsára. — S Honfi Tivadar és Puskás Lajos eljutott a Pamírra!

Mások számára azt sugározta az álomúrhajó, hogy TID... TID... TID... És a Nemzetközi Dunatúra mezonyében ők is ott eveztek!

Aztán olyanok is akadtak, akik csak azt álmodták, hogy a fémipari centrumból nagyon sok embert visznek ki a szabadba. Kivitték. És ezért termelődik újjá a mosoly!

Hol található ez a különös gyár?

Budapest kellős közepén, a Népliget szélén. A Ganz-MÁVAG-ban, ahol alighanem az ország legnagyobb természetjáró szakosztálya működik. Már 1911 óta. Igaz, hogy akkor nem volt a legnagyobb, sőt, az is igaz, hogy még öt évvel ezelőtt is alig haladta meg a félvezret a taglétszám, de végül is most, éppen 918 természetjárót tartanak nyilván a Ganz-MÁVAG-ban.

Gyári csúcs ez — imponáló! Különösen, ha azt is figyelembe vesszük, ez csak a szervezett természetjárókat jelent, mert azt a bizonyos megálmodott és megvalósított kivitelt a szabadba, további százak és ezrek megmozdulásai erősítik. Minden második hétre esik egy város-vagy tájismertető túra, melynek évente 900—1000 rész-

vevője van, s legalább ennyi embert érint a tavasszal és nyáron szervezett, Budapestet bemutató önköltséges autóbuszjáratok serege.

Node, hát hogyan csinálják mindezt?

— Egyszerűen! — vágta rá a kérdésre Kerpen Miklós sportkörtől elnökhelyettes, aki maga is a természetrajongók táborába tartozik. — Ambiciózus, komoly munkával. Varga János szakosztályvezető, de mondhatni, minden aktív, annyi ötlettel, szeretettel foglalkozik e nagy gyár turistaéletével, hogy másképp nem is lehetne.

Szép elismerés. Csakhogy ettől mások nem lesznek okosabbak.

Belépett azonban a szobába egy munkaköpenyes, megnyerően szerény magatartású, mosolygós férfi, a 46 éves György Tibor, aki 10 éves kora óta természetjáró, 23 éve szakosztályvezetőségi tag — egyike az álmodóknak, pontosabban: a mosolyteremtőknek.

Nem használ nagy szavakat, de minden mondata magvas. Hja, a programiroda vezetője.

Álom és programozás? Érdekes. De hogyan lesz ebből mosoly?

— Sok kitartó természetjárónk van — fejtegeti György Tibor. — Az országos Kék-utat már tizenhatan végigjárták, a pontszerző vízitúrákon innen kerül ki a legnagyobb létszám... Jók a lehetőségeink is: Nagyirtáspusztán turistaházunk, a Népszigeten vízitelepünk, Balatonlelén 60 személyes táborhelyünk van, szertárunkban pedig mintegy százezer forint értékű, bérelhető felszerelést tartunk. Viszont az is igaz, hogy a nagy szakosztály nagy gond, mert sokféle az igény.

— Hogyan elégítik ki?

— Gyáregységi csoportokat hoztunk létre, amelyek önállóan szerveznek még külföldi túrákat is. Sok aktívát képezünk ki (évente 1 térképvasósi, 1 túravezetői tanfolyam és kétszer túravezetői továbbképzés az alap). Az éves tervezés helyett csak költségvetési és túravázat készítünk hosszabb távra és egy-két hónapra szóló konkrét tervek alapján dolgozunk. Semmilyen jó elképzelést nem utasítunk vissza, ha fantáziát látunk benne, ezért

járultunk hozzá, hogy a gyalogos és vizeitúrázókon kívül tájékoztatói, hegymászó, újabban pedig könnyűbúvár-csoport is alakuljon nálunk.

A beszélgetésbe sokan beleszóltak. És sok érdekes részlet került reflektorfénybe. Olyan háziversenyt írtak ki, amelyben nem a megtett kilométereket, hanem a szabadban töltött napokat értékelik és jutalmazzák. Oklevéllel s arany, ezüst, bronzfokozatú emlékjelvényvel! Minden évben.

Negyven (közte hét aranyjelvényes) túravezetőjüket idegenvezetői képzésben is részesítik, hogy ne csak a műemlékeket, hanem az adott tájegység, város múltját, politikai, társadalmi, ipari és más nevezetességeit is ismerjék és ismertessék.

Külső utánpótlás biztosítására is törekszenek: a kerület iskoláinak egy részével máris szoros kapcsolat, s további elképzeléseik is vannak. Mindent leírni lehetetlen, de az újabb álmok nem kevésbé merészek a korábbiaknál.

Januárban cseh-lengyel sítúra, a nyáron járőrverseny és önálló vízitáborozás, olasz-svájci jutalomtúra, gyár-egységi külföldi cseretúraszorozat és sok más elképzelés teszi mosolygóssá a „holnapot” is.

Tájékoztatói férfiversenyzőink a felnőtt I. osztályban szerepelnek. Most a nők és az ifjúságiak között szeretnék ezt elérni! Ezért a technikai edzések kivételével együtt

akarnak készülni az atlétákkal. Van benne fantázia? Lehet!

A fiatalok számára hétköznapi is akarnak nyári vízitúrákat szervezni. Természetesen a KISZ-szel közösen. Sokat ígérő elképzelés. Igazán nem szokványos módja a népszerűsítésnek.

Tervezik, hogy újból megpróbálkoznak az autós-motós túrázás helyi elterjesztésével is. Tervezik... De ne folytassuk! Mert már Konarik József, a sportkörtől elnök is annyira „megfertőződött” a nyughatatlan szakosztály aktiváitól, hogy a beszélgetés végén így szólt:

— Természetjáró szakosztályunk lassan már területi jellegűt és területi igényeket is kielégít. A tagság egy része már most sem gyári dolgozó. Mit gondolt, nem lenne célszerű a budapesti természetbarát tájékoztató-szolgálat mintájára helyi tájékoztató irodát nyitni?

Elképedésemre először mosolyog, aztán hangosan nevet, s bizonykodva teszi hozzá:

— Mert ha kapunk helyiséget, még az idén megcsináljuk!

Úgy látszik, terjeszkedik a mosolygyár. Rövidesen esetleg mosolykerületté válik. Egészséges kiegyensúlyozott, vidám emberek érdekközösségévé — a természetjárás és lelkes társadalmi munkásai nagyobb dicsőségére.

Z. Vincze György

CSEHSZLOVÁKIA

A MAGYAR TURISTÁK ÉRDEKLŐDÉSÉNEK KÖZÉPPONTJÁBAN

A statisztikai adatokon kívül a közvéleménykutatás is azt bizonyítja, hogy Csehszlovákia változatlanul a magyar turisztikai érdeklődés központi célja. A magyar közönség számára a külföldre való utazás első lépcsőjét jelenti. Mint tömeg-turisztikai cél, már részben feltárt és megismert, de még szép számmal vannak olyan lehetőségek, amelyek nem jutottak el a közönség szélesebb rétegeihez, esetleg a turisztikai érdeklődésű, utazni vágyók is csak keveset tudnak ezekről a helyekről. Lapunk szerkesztősége ennek érdekében állandóan napirenden tartja a csehszlovákiai turisztikai lehetőségek folyamatos feltárását.

Évente közel egymillió utas jön és megy a két szocialista országba egymás területéről. A nemzetközi statisztikai adatok szerint Csehszlovákia az induló és érkező turistaforgalomban a 7., illetve a 8. helyet foglalta el. A csehszlovák idegenforgalom vezetőinek nyilatkozatából kitűnik, hogy az elmúlt nemzetközi idegenforgalmi esztendőben a forgalom lényegesen emelkedett, de nemzetközi viszonylatban az ország rangsorolása nem változott.

Turisztika szempontjából az elmúlt évben Csehszlovákia divatba jött. A Magas és Alacsony Tátrán kívül egyre több más olyan terület is a természetjárók és hegymászók külföldi csoportjait vonzotta, ahova az utóbbi időben csak kevesen és ritkán jutottak el idegenek.

A csehszlovákiai idegenforgalomban az idegenek ott tartózkodásának időpontja átlagosan 3, 8 nap, ami még jelentősen fokozható lenne. Mégsem várják ennek nagyfokú emelkedését, mert részben a téli forgalom és a rövidebb természetjárás emelkedik számszerűleg, ami viszont az országban töltött napok számát nem fogja lényegesen emelni.

A magyar utazási feltételek nem változnak lényegesen, az előírások azonosak az előző évi szabályokkal. Az árakban sem lesznek változások, csupán a nagy szezon idején a kereslet és kínálat érvényesül majd az új gazdasági irányítás elvei alapján olyan formában, hogy a maximális és minimális árak között áreltolódás mutatkozhat.

dr. Joó Kálmán

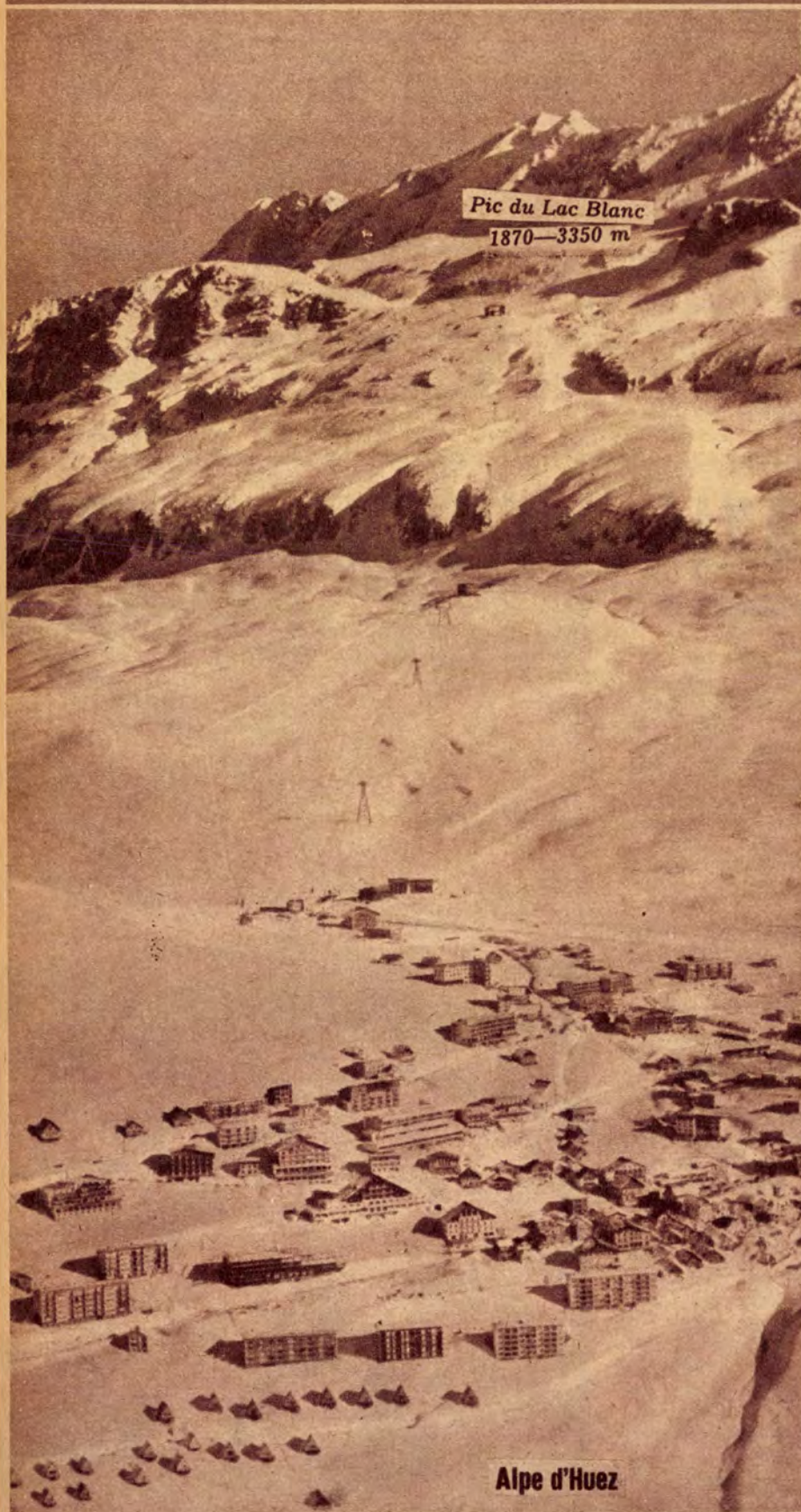
Grenoble,

a

Téli

Olimpia

városa

Amikor több, mint négy évvel ez-
előtt Grenoble-ra esett a választás
téli olimpia színhelyének kijelölésé-
ben, sokan még a város mellett sza-
vazók közül sem bíztak igazán ab-
ban, hogy ez a kis francia iparváros
képes lesz a nagy feladat megoldá-
sára. Nem véletlenül nyert Grenob-
le mindössze három szavazattal
csak a kanadai Banff előtt.

Akkor még, ez a francia Alpoktól
körülvevett városka, amelynek címe-
rében a három rózsa az ipart, az
egyvetemet és az idegenforgalmat je-
löli, egyetlen sportlétesítménnyel
rendelkezett: egy 1963-ban elkészült
jégstadionnal.

Ezekben az olimpiai napokban —
tehát alig négy évvel később — az
a stadion már igen csekély szerepet
játsszik ezen a hatalmas sportfesztí-
válon. Ennek a téli olimpiának min-
den egyes létesítményét külön erre
az alkalomra építették!

„Tizenöt évvel maradtunk el a fej-
lődésben, amikor megkaptuk az
olimpia megrendezésének jogát” —
mondotta az egyik magasrangú vá-
rosi tisztviselő — „és most a játé-
kokkal 20 évvel léptünk előre!”

Új városi tanácsháza épült, új
utak készültek, más utakat pedig
kétszeresre szélesítettek, a város kö-
zéppontjában felépült sajtóközpont
és olimpiai falu — immár hagyó-
mányosan — később diákszállóvá,
illetve olcsó városi lakássá alakul
át.

A rendezőség legnagyobb gondja
így is a közlekedés lesz. Grenoble,
az események „szíve” pusztán a
megnyitó és záróünnepély, valamint
a „jeges” eseményeknek lesz hely-
színe, míg a „havas” számokat a
környező Alpesebben, meglehetősen
távol a várostól rendezik. Így pél-
dául a bobverseny Alpe de Huez-ben
kerül lebonyolításra, amely 62 km-
re van Grenoble-tól, Chamrousse-ig,
az alpesi számok színhelyéig 30 km-t,

St. Nizier-ig, az ugrósáncokhoz pedig 17 km-t kell utazni. A problémák megoldása érdekében, a versenyek előtt, alatt és után, az újonnan szélesített utakat a magánautók előtt lezárják és külön autóbuszjáratokon lehet csak a pályákat megközelíteni. Bérlet ára tíz frank, ez pedig, bár nem túlságosan drága, de elég jó üzlet.

Sokakat foglalkoztatott a hóhiány. Vajon nem jut-e ez az olimpia is Innsbruck sorsára, ahol jóformán talicskával hordták a havat az egyes helyszínekre? „Akkor lehet baj, ha túl sok a hó” — válaszolták az idevalósiak. Februárban ugyanis emberemlékezet óta nem voltak hógondok ezen a vidéken. Azért a biztonság kedvéért 7000 katonára áll készenlétben.

2400 sportolót lát vendégül Grenoble és — ha hiszik, ha nem — 3000 újságíró. Magam sem értem, hogy van ez, mégis így igaz.

Mennyibe kerül ez a „játék” Franciaországnak? Kereken egymilliárd új frankba, vagyis mintegy 240 millió dollárba — mint ahogy azt Francois Misoffe, az ország sportminisztere elmondotta. Ennek az összegnek 80%-a terheli a kormányt.

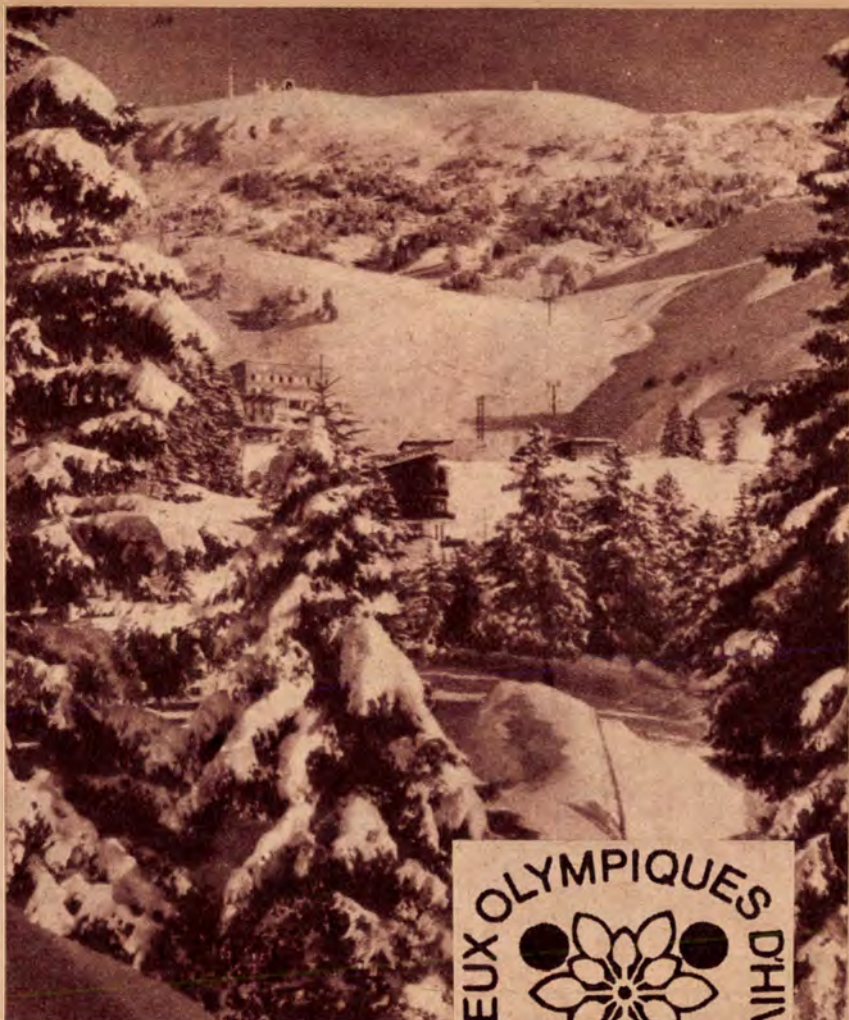
Francois Girard, az IBM számítógépek — 360 darab áll készenlétben — parancsnoka, az olimpiai falu első hivatalos lakosa mesélte: „Akadtak a városban, akik egyáltalán nem örültek a nagy ünnepségnek, mert zavarja megszokott, mindennapos életüket, de a többség már meszebbre lát...”

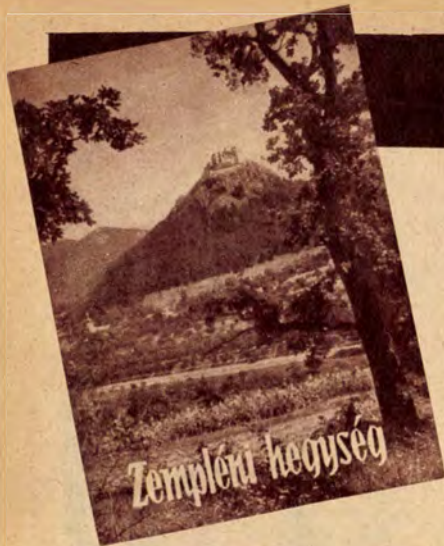
Az előkészületekkel kapcsolatos hatalmas erőfeszítésekre talán legjellemzőbb, hogy a megnyitó ünnepség céljaira külön stadiont — nyitott stadiont építettek — ahol hatvan-ezer ember fér el. A versenyek tizenkét napja során ez a létesítmény már többször nem is szerepel.

A franciák nemzeti büszkesége közismert. Ennek megfelelő ambícióval készültek a téli olimpia megrendezésére is. Ennek megfelelő hiúsággal vegyes öröm jellemzi is a szervezőket. De valljuk meg: büszkeségük, örömük jogos. Nagyszerű munkát végeztek. A játékok sikere rajtuk nem múlhat...

Grenoble sikere biztosítva van. Erről az Alpok szépsége máris gondoskodott.

Vitray Tamás

mára nem lehet gazdaságosan üzemeltetni.

Mint turisztikai kiadó, szorosan együttműködünk a Magyar Testnevelési és Sportszövetséggel, a Természetbarát Szövetséggel, az Idegenforgalmi Tanáccsal és a tájegységi bizottságokkal. A kiadványok szakszerzői általában ebből a környezetből kerülnek ki. *Ha pedig kiderül, hogy egy eddig viszonylag elhanyagolt táj útikalauzára volna szükség, igyekszünk mielőbb pótolni a hiányt.*

Az útikalauzok hat-kilencezer példányban jelennek meg és — ráfizetések. A példányszámot mintegy a kétszeresére kellene növelnünk ahhoz, hogy megszüntethessük a deficitet. A tapasztalat viszont azt mutatja, hogy ilyen esetben jó része raktáron marad. Ahhoz viszonyítva, hogy a kereskedelem milyen súlyt helyez e kiadványok értékesítésére, a dolog nem meglepő, a természetbarátok taglétszámához viszonyítva azonban — elég elszomorító. Hadd említsem meg, hogy a Magyar Nemzet 1967. augusztus 6-i száma közölte Gábor István: Mátrafüredi örökök és bosszúságok című cikkét, amelyben lényegileg azt reklamálja, hogy a Mátrában nem kaphatók a Mátrával kapcsolatos kiadványok. Elmondja, milyen érdekes dolgokat hallott Kovács László mátrafüredi iskolaigazgatótól a Bene-hagyományról s a táj egyéb nevezetességeiről. Az újságíró méltányolja e „könyvtelen ismeretet”, sajnálkozik azonban, amiért — mint mondja — nem terjesztenek könyvet ebben a tárgykörben. A könyvpavilon elárulónője ugyanennek a véleménynek adott hangot.

1967. augusztus 31-én levélben válaszoltam Gábor Istvánnak. Közöltem vele, hogy az Állami Könyvtérjesztő Vállalat raktárában 1966. december 31-én — vagyis a megelőző leltár időpontjában — 4300 példány volt a Budapest—Gyöngyös—Mátra című útikönyvből. Ebben a könyvben nyolc oldal szól Mátrafüredről, az ötvenedik oldalon található a hiányolt Bene-hagyomány, s az ötvenegyedik lapon annak a könyvpavilonnak a fényképe látható, amelyben a könyvet nem lehet megkapni.

1962-ben jelent meg a Mátra című útikönyv másodsor, 8700 példányban. Ez 1966-ra valóban teljesen elfogyott, ezért 1968-as tervünkbe bevettük harmadik, átdolgozott kiadását.

Az utolsó három évben könyv jelent meg a Budai-hegységről, a Börzsönyről, a Bakonyról, Gerecséről, Pilisről, a Zempléni-hegységről. 1968-ban jelenik meg a Velence-tavi és a mátrai útikalauz, valamint a vártúrák kalauza. Az 1969-es tervben szerepel a Cserhát, Vértes és a Bükk, továbbá egy „Autóúton a Magas-Tátrába” című kiadvány. E könyvek szerkezete közismert a turisták előtt. 1968-tól kezdve ebből a szempontból az lesz a változás, hogy rövid függelékben közöljük a szálláshelyeket, az étkezési lehetőségeket, s az autós és motoros kiránduló számára fontos adatokat: hol talál benzinkutat, parkolóhelyet, meddig mehet autóval, hol hagyhatja, stb. Egyszóval: alkalmazkodni kívánunk a modernizált turizmus feltételeihez.

Ezeket a kalauzokat megfelelő fényképanyaggal látjuk el. Sajtóhirdetést tettünk közzé, amelyben mátrai, Velence-tavi és a vártúrák kalauzához felhasználható fotókat kérünk bárkitől, akinek ilyen képek rendelkezésére állnak. Érdemes megemlíteni, hogy felhívásunkat igen aktív reagálás követte a nagyközönség részéről.

A vártúrákról szóló kiadvány, egyébként újszerű kezdeményezés, amely — természetesen — vártörténelmi részt is tartalmaz. Általában minden útikalauz nyújt történelmi áttekintést, itt azonban ez az elsődleges téma. A kiadvány iránt megnyilvánuló nemzetközi érdeklődést egyetlen példával szeretném illusztrálni: Múlt év szeptemberében a FIJET, a nemzetközi idegenforgalmi újságírószervezet Budapesten tartotta rendes évi kongresszusát. A megnyitót Siófokon, az Európa szállodában rendezték meg. Arra lettem figyelmes, hogy egy belga újságíró a magyar várakról szóló könyvet keresi. „Az a hobby-m — mondta —, hogy várismertető könyveket gyűjtök a világ minden tájáról.” Megígértem, hogy mihelyt megjelenik a mi kiadványunk, küldök neki egy példányt.

Végezetül még annyit, hogy az új gazdasági körülmények között mindegyképpen növelnünk kell a turisztikai irodalom propagandáját. Arra kell törekednünk, hogy a kiadvány és az olvasóközönség valóban találkozzék egymással — fejezte be tájékoztató nyilatkozatát dr. Marczali László.

P. J.

A Medicina Egészségügyi Könyvkiadó — anyagi lehetőségeinek határán belül — igyekszik kielégíteni a turizmussal kapcsolatos olvasói igényeket is. Elgondolásaikról, terveikről, a turisztikai könyvkiadás gondjairól beszélgettünk dr. Marczali Lászlóval, a Medicina igazgatójával.

— Anyagi lehetőségen — mondta dr. Marczali László — nemcsak pénz, hanem papír és nyomdai kapacitás is értendő. Évenként általában négy-öt kizárólag sportturisztikai kiadványt jelentetünk meg.

Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy két olyan szerkesztőség is működik nálunk, amelyek munkája — bár a kettő között lényeges különbség van — összefügg a turisztikai irodalommal. A Panoráma szerkesztőség elsősorban idegenforgalmi kiadványokat jelentet meg, a sportszerű értelemben vett turizmussal viszont a Sportszerkesztőség foglalkozik.

Miért műveljük a turisztikai irodalom műfaját? Nagyon szeretjük és értékeljük a természetjárást, a természetbarát mozgalmat. Nemcsak egészségi és kulturális szempontból tartjuk fontosnak, hanem azért is, mert a természetjárásnak nagy munkásmozgalmi hagyományai vannak. Örülünk, hogy saját területünkön alkalmunk nyílik e tradíció ápolására, folytatására. Másrészt — országos problémáról van szó: A külföldi idegenforgalom számára egyre több beruházás történik az országban. Ez a beruházás igazán gazdaságos akkor válik, ha a belföldi vendégforgalmat is növeljük. Rá kell szoktatnunk az embereket arra, hogy a hazai látnivalókat is értékelni tudják és felkeressék. Az a helyzet, hogy ezeket az elég nagy költséggel létrehozott turisztaszállókat, házakat csak külföldiek szá-

Ablakoskő

völgye,

Leányvölgy

A Bükk hegység legvadregényesebb táján a 800 m magasan fekvő Hármaskút az ország legmagasabban fekvő forrása.

Az erdész éppen a meteorológiai viszonyokat mérli. — Milyen idő várható mára? — kérdejük.

— Rettenetes idő, felhőszakadásokkal! — feleli.

Felesége mosolyogva intetet, tréfa az egész. Később az erdész éppen rakodtat a csurgó réten, mikor az Ablakoskő bejáratánál találkozunk vele.

— Jól megyünk Jávorkút felé? — kérdezzük.

— Micsoda? — Eppen ellenkező irányban esik!

— No, akkor jó, mert mi az Ablakoskő felé igyekszünk! — adjuk vissza a tréfát.

Szokrázó reggeli napsütésben ereszkedünk Csurgó felé a fennsíkon: ligetes tisztások, erdőszegélyek, fenyvesek között megyünk — el-eltűnő, újra előbukkanó utakon, ösvényeken át. Csurgó fölött, óriás tisztáson, színes sátoztömög... Kulacstöltés után belépünk az Ablakoskő járatlan völgyébe... Velünk fut a szálbükkössel szegett patakmeder... Érkezésünket

a kék szárnyú mátyás-szajkók cserregése jelzi... Nyaktörő, sziklás lejtő után a szurdokszerű, erősen lejtő völgyben ösvénynyé keskenyedik az út. Vihar téphette itt meg a bükköst: erejét tövestől ki-döntött szálfaoóriások jelzik...

Jó félóra teltével sasfélék vijjogása töri meg a csendet: közeledünk a sziklatornyokhoz. Hőféhéren villan elő az első sziklaszál — a völgy lábáig leér. Az újra előbújó patak itt már bővízü; apró víz-esésekkel magába öleli a hegyoldalból fakadó Szaraz-kút bukfecező csermelykáját.

Aztán a patak újra eltűnik. Ezt alig vesszük észre — lenyűgöznek az Ablakoskő kicsipkézett, égbe szökkenő, hófehér sziklatömbjei. Az első sziklaszálnak a merőlegestől szinte előre hajló, felső harmadába a két ablakszerű régyszöveget mart az idő: olyan, mintha lőrés lenne. Ember cda alulról fel nem juthat! Szédítő rá felnézni... Sokáig nem is tudunk elszakadni e vadregényes látványtól... A következő sziklaszál is várfalszerűen szökken felfelé; olyan izzóan fehér és sima, mint ha bevakolták volna. Jó hetven méterre újra sziklatömbök. Ezek már elszélesednek... A kettő között a sziklamorénás tér szakasztott várudvar! Tövében vaddisznótúrások, az erdő mélyéből a kékgalamb elhaló bűgása... Jobbra tekintünk a hegyoldaltól a Dunára ereszkedő, a visegrádi várfalat idéző keskeny sziklaletörés... kezdete elvész az erdős hegyoldalon. — A bővízüen előtörő patakat erős híd szeli át. Ahol a napfény betör a völgybe, foltokban tarkáll

az aranszínű orbáncfű, a lila szurokvirág, a fehéres tejtöltő galaj, a csomós harangvirág, bókol a margaréta, bimbózik az iszalag. S mennyi a páfrány! Felettük lepkek tömege. Míg az újabb két hídon átkelünk, a patak újra eltűnik: igazi karsztjelenség. A sziklacsoportok után a völgy szélesedik... Néhány fiatal juharfát annyira átszött az iszalag, hogy vastag tetejű kunyhót nyújt; lovakkal északázott alatta valaki. Az egyik fatörzsön a ritka, ezüstös, óriási havasi cin-cérben gyönyörködünk...

Déltájban érünk a három völgy tisztássa szélesedő találkozási pontjához. Parányi sásos tó partján kuporog a gerendából öszszerótt, lakatlan, szomorú Elza-lak. Ha ezt a pompás helyen fekvő nagy épületet nem tartanák állandóan zárva, hanem kulcsos ház lenne, sokkal jobban megbecsülnék a hajlékot kereső éjszakázók. Most a be-tört ablakon másznak be.

Elfogyasztjuk ebédünket. A patak adja italunkat... Dének fordulunk, a jelzetlen Leányvölgynek. Az majd felvezet bennünket az innen több száz méter magasan elterülő fennsíkra. S ekkor még nem is tudhatjuk, milyen emlékeket hagy bennünk ez a neve szerint bájos völgy, hiszen a térkép még nevet sem ad neki. (Sándor később a „Siralom völgyének” nevezte el!) Eleinte jólesik, hogy egy kis csermely még elkísérget, és három lefutó erecske ölelkezik vele. De ahogy lemaradnak, kezdődik a csípős csalánerdő, a völgy pedig egyre meredekebben emelkedik.

Jobbra hatalmas, fehér sziklaletörés: ez már a Gerenna-vár oldala. Néhány régi mészegető gödör után azonban a völgy őserdőre emlékeztet: minden irányban ki-döntött bükkuszalakra botlunk. A csalán miatt nem lehet alattuk átbújni — meg kell hát lovagolnunk őket. Ösvénynek, vadcsapásnak nyoma sincs.

Utunk — a völgyközépre sodort, mohával átszött sziklatömbökön át állandóan felfelé vezet. Ahol a szikla néhol megszűnik, nem deréig, hanem állig ér a csalános és csak feltartott kezekkel lehet át-törni rajtuk. A mészkősziklák felérnek a tetőig... Villámvágta, elszáradt bükkfák, mint aszott csontvázak... A párás levegő megszorul a szurdok-

ban. Némáság nehezedik ránk. Madárnak sincs nyoma. Az állandó emelkedés miatt nehéz a lélegzés is. Egyik magasabb barlangocskában vadmacskakotórákra találunk. Egyébként állatnak még tiprott nyoma sincs.

A szétszórt sziklatömbök között, csupa tatóngó lyuk — bizonyára errefelé a muflonon kívül talán minden állat lábát törné! Balra a Hollókő. Fél száz méteres, hófehér tömbje környékén az emelkedő olyan meredek, hogy öt percenként meg kell állnunk. Kell is ez, jó is ez — olyan útszakasz következik, hogy kénytelenek vagyunk kelletlen-nevetve négykézlábra állni; gyökerebbe kapaszkodva törtetünk fölfelé. És csalán, csalán, csalánerdő mindenütt, szűz, csípős csalánrengeteg e bájos nevű Leányvölgyben. Bosszankodás mitsem segít, legfeljebb a mentül több tréfa... Évtizedek óta bújjuk a Bükköt — ilyen vadregényes utunk mégis csak egyszer volt a Vöröskő-völgy szurdokában, ott is jelzetlen helyeken...

...Egyszerre megcserren a mátyás-szajkó, vége a felfelé törésnek: ligetes tisztás köszönt, ez már a fennsík.

Fellelegzünk. Megisszuk utolsó korty vizünket. Kisé fáradtan, de már jókedvűen tekintünk vissza a bájos Leányvölgyre.

Tanka János
Eger

A Kaukázustól az Altájig

Csodálatosan sokrétű a Szovjetunió természete. Óriási területe gazdag, erdőkben, termékeny síkságokban, nyers és nagyszerű hegységekben. Kevés ország rendelkezik, a tájak oly sokoldalú birodalmával, mint a Szovjetunió. Szemet gyönyörködtetik a lágy kárpáti tájak, a Pamír hallgatag jégóriásai, Kamcsatka füsttölgő tűzhányói, a Kaukázus hótól csillogó csúcsai, a messzi Szibéria legendás Szaján és Tien-Sán lavináktól dübörgő hegységei. Végül, a kimondhatatlanul gazdag Uraltól, az ezüstszürke Altáj összekuszált rendszeréig minden természeti csoda lenyűgözi itt az embert...

Egyetlen rövid vázlatban mindezekről a maguk nemében csodálatosan szép hegyekről tudósítást adnunk lehetetlen. Ezért itt csak egy rövid áttekintést adunk a Szovjetunió legfontosabb hegymászó-területeiről. Csak arra szorítkozunk, hogy általános képet nyújtsunk az olvasónak a szovjet alpinisták legnépszerűbb hegyvidékeiről.

A Kaukázus

A Kaukázus hegyei ismertek világszerte. Kiterjedt területet foglalnak el a Fekete- és a Kaspi-tengerek között. A Kaukázus fő taréja majdnem pontosan nyugatról keletre húzódik, legmagasabb pontja az 5633 m magas kétszűcsű Elbrusz, amelyet első ízben 1829-ben másztak meg. Technikailag könnyebb és megfordítva nehezebb utak nagy száma bő választékot nyújt a szikla és havashegyes túrák változatai között: ezek miatt a Kaukázus az alpinizmus kimagasló iskolája. Itt van a legtöbb hegymászó tábor: ezek télen, nyáron meg is telnek alpinistákkal és szökökkel.

A természet a Kaukázusban az alpesi flóra és fauna gazdag múzeuma. Nyugati területei híresek az évszázadok óta érintetlen erdőkről, amelyekben az óriási lucfenyők puha, zöldes bajszokkal a mohos talajt érintik. Ahol a tavaszi lavinák kiterjedt tisztásokat szakítottak ki, ott málnabozót terjeszkedik szét. Messzebb, sűrű, illatos fűvű havasi rétek után buja, rododendron tenyészet következik.

Más a középső Kaukázus képe. Itt kevesebb az erdő, az éghajlat rideg — nagyobb az elgleccseresedés. A jeges és vegyes túrák választéka is tartalmasabb: a csúcsok magasabbak, mint a nyugati Kaukázusban.

A Kaukázus útvonalai a legigé-

nyesebb hegykedvelők kívánságait is kielégítik. Kiemelkedő teljesítmény a kettős-csűcsű Uzsbá megmászása a sziklás Selda északi falain keresztül, de a jéggé merevedett Donguz-Orun és Csatin-Tau — világviszonylatban is próbára tevő teljesítmény.

Helyesen állapította meg John Hunt a Bezengi-térségéről, hogy útvonalainak jellege és megmászásának körülményei közelebb állnak a Himalájához, mint az Alpoké. A 13 km hosszú fenséges Bezengi-fal és a Kostan-Tau — Dih-Tau lánc csúcsa több, mint 5000 m magasra mered és évről évre több és több hegymászt vonz.

Nem kevés olyan túra akad, amelyek a Kaukázus főgerincének más, igen látogatott területeire, a Cej-völgyébe és a festői Dombaj-tisztás térségébe vezetnek. A Dombaj-Ulgen, Csancsahi és Dzsuguturlijucsat csúcsok nehéz követelményeket állítanak megmászóik elé.

Bár már nincsenek a Kaukázusban meg nem mászott csúcsok, — hegymászási lehetőségei még távolról sincsenek kimerítve! A szovjet alpinisták növekvő képzettsége minden évben lehetővé teszi számukra a teljesen ismeretlen területeken is az új hegyi feladatok megoldását.

A Kaukázus a keleti rész sok tucatnyi, kevésbé ismert csúcsával, a sziklás északi párhuzamos láncokkal és a déli nyúlványokkal együtt még sok éven át a Szovjetunió hegymászói tevékenységének legfőbb területe marad.

A Pamír

Pamír — a hegyóriások országa: középpontjában mered 7495 m magasba a Szovjetunió legmagasabb pontja, a Kommunizmus-csúcs. Itt található a 80 km hosszú, egyhangúan tovahömpölygő Fedcsenkó-gleccser; amelynek felső folyása 5000 m magas, hallgatag hósvatag.

A Pamír — kopasz sziklahegyek területe, széles völgyei világos zöldek: mélyükön zavaros, hatalmas folyók sietnek tova.

A Pamír hegyei Középázsia déli részén, a Szovjetunió és Afganisztánnal és Kínával közös határához közel nyúlnak el, s mintegy folytatásai a Karakórumnak és a Hinduksznak.

A szovjet Pamírt meglehetősen pontosan oszthatjuk ketté nyugati és keleti részre. A Kelet-Pamírt jellemzik a széles, lapos, majdnem 4000 m magas völgyek: ezek az 5000—5500 m között felnyúló, lekerekített és erősen lerombolt csúcsok között terülnek el. A Nyugat-Pamír nagyon elgleccseresedett meredeken lezuhánó csúcsai 7000—7500 métert érnek el és a völgyek alapjait 3000—4000 méterrel múlják felül (Kommunizmus-csúcs, Lenin-csúcs, Korsenevszkája-csúcs).

A Pamír felkutatásának munkája csak a szovjet időkben kezdődött. 1920-ban dolgozott itt az N. P. Gorbunov vezette közös szovjet—német expedíció. Az expedícióhoz tartozott

Az óriási Bezengő-fal a Kaukázus leghatalmasabb hegytömbje. Az óriásgerincet eddig mindössze tízszer hágták át. 13 km hosszúságban 2000 m magasságban északra törik meg a jég- és sziklafal s zárja el a Bezengi völgyet. 1. A „Tomusek-oszlopok” az 5184 m magas Scsára főcsúcson. 2. „Merzbacher-borda” az 5038 m magas Dzsangi-Tau keleti csúcsán. Az átkelés legjobban keletről nyugatra történhet (o. tanyalehetőségek a keleti, nehezebb részen). Kezdődik a Scsára-főcsúccsal (I) és a Scsára-nyugati csúcs (I/a) irányában fut tovább, „Fűrészfokok” (A), Dzsangi-Tau keleti csúcsa (II), Dzsangi-Tau nyugati csúcsa (II/a), „Lófogak” (B), Katin-Tau (III), Gisztola-Tau (IV) Lijálver (V). A befejezés a Zanner hágó (IV)

Hegyi táj a Kaukázusban. (Vilém Heckel fényképe)

csúcs és a 6726 m-es Karl Marx-csúcs).

A csúcsokhoz vezető útvonalak megnyitását az első falmászások követették. 1962-ben L. Misljajev és csoportja legyűrte a Forradalom-csúcs (6945 m) északi falát, 1964-ben pedig A. Kuszyovszkij csoportja az Engels-csúcs keleti falát. Ennek ellenére igen sok a Pamíron az olyan csúcs, amelyen nem áll köember és még sok az ismeretlen útvonal. De ez most már nem marad így sokáig. Mind gyakrabban zúgnak a helikopterek motorjai, melyek új expedíciók terheit viszik és megbontják a Pamír fenséges csöndjét...

A Tien-Sán

A Tien-Sán láncai több mint 100 km-es hosszúságban és szélességben, nyugatról kelet felé, a szovjet—kínai határ mentén húzódnak. Ennek a hegységnek keleti része Kínában, a középső és nyugati része a Szovjetunióban fekszik. A Tien-Sánnak majdnem középpontjában, mély

katlanban van az Izik-Kul tó. A tó partján fekvő legnagyobb várost a híres orosz tudós és középpászai kutató, N. M. Przevalszkiről nevezték el.

A tótól délkeletre fekvő láncolat Tien-Sán központja. Itt mintegy százezer négyzetkilométernyi területen vannak a legmagasabb hegylancok és leghatalmasabb gleccserek. Itt emelkedik a „Szelleme Uralkodója”, a 6995 m magas Sán Tengri-csúcs. Ez a csúcs — amelynek majdnem minden oldala piramisszerű — a Tien-Sán legtávolabbi pontjairól is látható. Ezért tartották évtizedeken keresztül a hegység legmagasabb pontjának. Csak 1943-ban fedezték fel tőle húsz kilométerrel délebbre, egy 7439 méter magas hegyet. A Szovjetunióknak ezt a második legmagasabb csúcsát Pobjeda, vagyis Győzelem-csúcsnak nevezték el.

Az Izik-Kul tótól nyugatra fekvő számos hegylanc — amely a gazdag Fergana völgyet körülveszi — tulajdonképpen maga a nyugati Tien-Sán. A tótól északra esik a két legkönyebben hozzáférhető és feltárható hegylanc: a Transzili-Tau és a Kungej-Ala-Tau.

A Tengri-Tau láncolat a Tien-Sánban, egészen jobbra a híres Sán-Tengri. Vlagyimir Vujta felvétele

Az északi Uzsbá-csúcs (4700 m) hatalmas, délkeleti falával, melyet először 1959-ben a szovjet alpinisták V. Nyekraszov vezetésével küzdtek le; a hegymászás a jobboldali oszlop mellett történt, az egyenes útirány azonban még várja meghódítóját. N. Gorelisev felvétele

több ismert német alpinista: Willi Rickmer-Rickmers, Erwin Schneider, Karl Wien, Eugen Allwein és mások. A közös munka eredményeként a következő években tudományos és turista csoportok megmászta a hétezer méteres csúcsokat, megnyitották az igen nehéz kapaszkodókat.

Az utóbbi tíz-tizenöt évben erősen megsaporodtak a Pamír-expedíciók, tevékenységi területeik is kiszélesedtek. Megnyíltak az első hegymászó-képző táborok.

A hegymászók legérdekesebb feladatai közé tartozik: a Nyugat-Pamír központi területe (beleértve a Fedcsenkó- és Garmó-gleccserek medencéjét), a Transzálaj-lánc központi része (a Lenin-csúcs környéke) és a délnyugati-Pamír Sahdarin-lánc területe (a 6510 m-es Engels-

A Pobjeda-órom főcsúcsa (7439 m) a Tien-Sánban; a föld legészakibb hétezerese. Vlagyimir Vujta felvétele

A híres orosz földrajztudós, Szemjonov-Tján-Sánszkij 1856—57-ben kutatta fel és írta le először a Tien-Sánt. 1902—3-ban itt dolgozott a német földrajztudós és alpinista, Gottfried Merzbacher.

A felső Tien-Sán felkutatása érdekében 1929-től kezdve fejtettek ki nagy munkát a szovjet hegymászó expedíciók. Figyelmük főként a központi Tien-Sánra irányult: azokra a területekre, melyeken Száridzsász, a Tengri-Tau és Kok-Sál-Tau lánc a déli láncsal érintkezik. Itt fekszik Tien-Sán legnagyobb gleccsere, az Inilcsek-gleccser. Ezt, a Tengri-Tau lánc — melyből a Sán-Tengri emelkedik ki — osztja ketté. A délebbi Inilcsek-gleccser hosszabb és könnyebben hozzáférhető. Erről a gleccserről mászta meg a nyugati hegygerinc felől 1931-ben először az M. Pogrebeckij csoport a Sán-Tengri csúcst. A híres hegyet a következő években ezen az útvonalon keresztül még a hegymászó csoportok egész sora újra meghódította.

Az északi Inilcsek-gleccsert a déli Inilcsek-gleccsertől az áthatolhatatlan Merzbacher-gleccsertől választja el. Ez a két kilométer hosszúságú, függőleges falak közé beékelte tó — csodálatosan formált jéghegyek és egy jégvár tövében — a „Szellemek Uralkodója”-nak, vagyis a Sán-Tengri északi szárnyának hűséges őrzője. 1964-ig mindössze két vagy három kisebb csoportnak sikerült az északi Inilcsek-gleccseren előrenyomulni.

A Kok-Sál-Tau láncban, az Inilcsek-gleccser medencéjében emelkedik a Pobjeda-csúcs. Ormán jelenleg már három útvonal vezet keresztül. Megjárásuknak azonban nagy az ára. A jégóriásokkal folytatott küzdelemben sok kiváló alpinista pusztult el.

A központi Tien-Sán szeszélyes időjárása miatt hírhedt. E hegyekben nagymennyiségű száraz, laza hó, gyakori lavina- és jégomlás veszélyezteti és nehezíti meg a hegymászásokat. Ennek ellenére itt is — akárcsak a Pamírban — egyre több csúcsonak kell megadni magát az emberi kitartásnak.

1964-ben egyszerre két nagy expedíció hágt meg újból a Sán-Tengri csúcst. Ezek egyike az északi Inilcseken át nyomult fel. Ezen a szárnyon keresztül igen nehéz útvonal nyílt a csúcshoz.

A másik expedíció délről hágt fel a borotva éléhez hasonló, fehér márvány gerincen a csúcsig.

A Tien-Sánban még sok ismeretlen útvonal van. A Tien-Sán lehetőségei kimeríthetetlenek...

Az Altáj

Az orosz Altáj hegyei északról délnek és nyugattól keletnek, csaknem 500 km hosszúságban húzódnak. Délkeleten Mongóliát, délen Kínát határolják.

A magaslati Altájt először az ismert orosz földrajztudós, V. V. Szaposnyikov tárta fel és írta le. Az orosz Altáj több, mint harminc, 1500—1400 m magas önálló láncból áll. A legmagasabb csúcsok a hegység déli részén vannak. Az alpinisták számára legérdekesebbek a Katuszkije Bjelki az Altáj legmagasabb pontjával, a 4506 m magas Bjeluhával, a délcsujszki és északcsujszki Bjelki, valamint a Tabin-Bogdo-Ola hegyközpontok és a déltájai hegylánc. Igen szép a majdnem 150 km hosszú Katun lánc: legmélyebb oldalvölgyeit sűrű erdő fedi. Itt lucfenyő, nyírfa, rezgő nyárfa, jegenyefenyő, vörösfenyő és cirbo-lyafenyő nő; fölöttük a hóhatárig olyan gazdag flórájú hegyi rét van, amilyent más tájékon alig találhatunk. A völgyek felső szakaszain sok a tó — a sziklafalokról zúgó víz-esések omlanak le.

A Bjeluha a hegymászóknak a maga fensége kettős csúcsával, vastag hótakarójával, meredek jég- és sziklaszárnyaival együtt — kétségtelenül a legszebb és legérdekesebb csúcsa az Altájban. Elsőként két geológus, B. és M. Tronov 1914-ben jutott a Bjeluhára. A hegységet 1933-ban V. M. Abalakov csoportja lépte át északról délnek.

Az északcsujszki Bjelkiben, az Aktru völgy felső szakaszán már sok éve működik a hegymászók kiépítőtábor. Nem messze esnek innen a hegymászók számára érdekes Masej, Karagem és Sávla völgyek. Igen sok csábító és nehéz csúcs van itt. A gazdag erdők és a szép magaslati tavak különösen vonzóvá teszik ezt a környéket.

Jevgenyiv Tamm
(Alpinismus)

1. A Szovjetunió legmagasabb hegye: a Kommunizmus-csúcs (7495 m), korábban Sztálin, azelőtt Garmo-csúcs. K. Kuzmin felvétele

2. A Karl Marx-csúcs (6726 m) a délnyugati Pamírban. Az óriási kvarc-
rétegekből álló falat még nem mászták meg. W. Kisel felvétele

3. Az Engels-csúcs (6510 m) a délnyugati Pamírban. (W. Kisel felvétele)

IBUSZ

raktározása az agyunkba, szívünkbe.

Szerencsére, már a kisebb jövedelmű embernek is aránylag könnyen elérhető vágya az utazás, s az erre hivatott szerveink, mint az IBUSZ is, üzleti szempontjai mellett szinte kulturmissziót teljesít, amikor nem annyira az egyéni, hanem a tömeges, a tömeges utazására fektet nagy súlyt, s teszi lehetővé, hogy ezt az utazási éhséget, ha nem is kielégítse, de mindinkább csillapítsa.

Az elmúlt évben 40 százalékkal nőtt a külföldi látogatók száma az előző évihez viszonyítva, s ebből a fejlődésből az IBUSZ is kivette részét, s ezt a folyamatot 1968-ban tovább kívánja növelni. Nemcsak a külföldiek „importálásával”, de még több kedvezményrel, szolgáltatással segíti a társasutazásokat. Úgy értesültünk, hogy ebben az évben 81 útvonal között válogathat az IBUSZ vendége, s az útvonalak közül 73 baráti, 8 pedig kapitalista országba vezet.

Az IBUSZ-tól nyert értesülésünk szerint az idén igyekeznek kielégíteni azokat a lemaradt utasokat is, akik a múlt évben szerettek volna a Szovjetunióba utazni, ám már kimerült a kontingens. Ebben az évben 25 szovjet útvonal közül választhat a magyar közönség, többek között ellátogathatnak Minszkbe, Petrozavodszkba, Jaroszlávba, Vlagyimirba és Irkutzkba, megnézhetik a bratszki erőművet és hosszú kirándulást tehetnek a gazdag tájszépségű dnyeperi hajóúton. Természetesen Szocsi, Jalta és a még kevésbé ismert Picunda is szerepel az útitervekben. Izgalmas élmény lesz a Bajkál tavi hajózás, vagy Taskent, Buhara, Szamarkand útvonala. Közép-Ázsia mesevilágát láthatják, akik ide kíváncskoznak, de „beszállhatnak” leningrádi utazásba is, hogy megismerjék a világ egyik legszebb városát.

A legszebb jugoszláv fürdőhelyekre viszi el az IBUSZ az utasokat. Opati-

„Az útikalauzok igazán érdekes könyvek. Kevés az olyan ember, aki ne olvasson ná két szívesen. Fiatal korban minden egyes útikalauz mintegy ingyen utazást jelentett távoli, izgalmas országokba... izgalmas, bonyolult játék volt ez a könyvből való utazás. Teljes egészében a képzeletre épült. Eleinte örömet szerzett, később csalódást. Csalódást, mert az útikalauz lehetetlenre való vágyakozást támasztott bennem...” Pausztovszkij írja ezeket a sorokat a Barangolások könyve című művében, amelyben szinte alázatos szeretettel ír a természet szépségeiről.

Figyeljük csak! Azt írja Pausztovszkij, hogy „lehetetlenre való vágyakozás”. Igen, az ő korában az utazás valóban egyenlő volt a lehetetlennel, mármint a kispenzű, vagy pláne a pénztelen ember számára. S ma?

Az utazás, az ismeretlen tájak, országok „felfedezése” ma már tömegigény, akár úgy elemezzük, hogy a ma emberének, — a tíz-, száz- és százmillióknak — vágyakozása vissza a ter-

mészetbe, akár úgy, hogy a kulturáltság, a műveltség igen hatásos eszköze az utazás, városok, népek, tájak, műemlékek, várak élményszerű ismerete, s el-

ja, Porecs, Lovrán, Split, Portorozs szerepel a programban, de feltehetően túljegyzi a jelentkezők a nagy jugoszláv körutat is, melyen sok nagy várossal, a legszebb tengerparti üdülőkkel, Mostárral és Sarajevóval, az itt rekedt keleti világ hagyományaival és maradványaival ismerkedhetnek.

Szász-Svájc festői hegyvidéke és a Berlinhez közel fekvő Müggelsee lesz az NDK-beli utazás attrakciója, s Thüringia legszebb táján fekvő Suhl városa is belesik a lipcsei-suhli útvonalba.

A lengyelországi programból nem marad ki az idén sem a Tátra, s Sopot, ez a kedves tengeri üdülő és az ajánlott útvonalak között látjuk a Mazuri-tavakat is.

Bulgáriába csaknem valamennyi út a paradicsomi tengerparti üdülőket érinti, Csehszlovákiában pedig a Tátra és Karlovy Vary nyújt kellemes pihenést és szórakozást. Románia szép tájai közül nyolc útvonalat választhat az IBUSZ-utas.

Ausztria, Egyiptom, Franciaország, Olaszország és Svájc is szerepel mint úticél az 1968. évi utazások között, tehát elég fejtörést okoz a választás ennyire „úticsemege” közül.

A teljességre való törekvés nélkül közlünk néhány útvonalat ármegjelöléssel, hogy olvasóink ne csak „lelkileg”, de anyagilag is felkészülhessenek az útra, s hogy lássák, valóban nem elérhetetlen vágyálom még kisebb jövedelmű embernek sem ma már a társasutazás, amely azért is kellemes, mert a befizetés után semmi gondja az utasnak, az ellátás, szállás, szórakozás, még a tolmács is, minden tehát ami nehézkessé teszi az utazást, az IBUSZ gondja.

BULGÁRIA:

12 nap az Aranyhomokon. Utazás repülőn és autóbusszon júliustól szeptemberig. A Fekete tengeri üdülőhelyen kétágas korszerű szállókban történik az elhelyezés. A fürdőzésen kívül Várna megtekintése szerepel a programban és a vendégek megtekinthetik Sumenben a Kossuth múzeumot.

Részvételi díj kb. 3400 forint.

7 nap a Napos parton. Tengerparti üdülés kétágas szobákban július-szeptemberben. Utazás repülőn, autóbusszon. Kirándulás a festői Nessebar félszigetre.

Részvételi díj kb. 2700 Ft.

Várna—Isztambul 7 nap. Repülőn és hajón. Utazás május—június és szeptember-október hónapokban. Fürdés az Aranyhomok-üdülőhelyen. Egy-két napos isztambuli kirándulás is szerepel a programban, ahol felkeresnek egy éjjeli mulatót.

Részvételi díj kb. 3500 Ft.

Újszerűek a bulgáriai rendezvényutak, amelyeket a résztvevők kívánsága szerinti útvonalakra vezet az IBUSZ. A vendégek állapotjüket meg az útvonalat, időtartamot és programot is, az IBUSZ mindössze az igényeket elégíti ki.

CSEHSZLOVÁKIA:

12 nap Karlovy Varyban. Vonattal és autóbusszal. Az esti órákban érkezés Prágába, másnap városnézés. Karlovy Varyból kirándulás Marianske Lazneba, a világhírű gyógyüdülőhelyre és Frantisovske Lazneba.

Részvételi díj kb. 2570 Ft.

8 nap a Magas Tátrában. Időpontok egész éven át. Vonattal érkezés Poprádra, onnan autóbusszal tovább. Programban szerepel a dunajeci áttörés, Kézsmárk, Lőcse Igló megtekintése drótkötélvasúttal a Kópataki tóig.

Részvételi díj kb. 1580 Ft.

Nagy szlovákiai körút, 7 nap autóbusszal. Májusától szeptemberig. Komárom-Dunaszérdahelyen át érkezés Pozsonyba, ahonnan a második napon Trencsént keresik fel, majd Zsolnán. Rózsahegy és Liptószentmiklóson át a Magas-Tátrába utaznak három napra. Megnézik a Csorba-tót és Rozsnyón át térnek haza.

Részvételi díj kb. 1600 Ft.

Bizonyára sokan jelentkeznek az 5 napos Kelet-Szlovák körútra, melyben a Rozsnyó—Kassa—Eperjes—Lőcse—Magas-Tátra szerepel kb. 1260 forintos részvételi díj mellett, vagy a Prága—Pilzen 5 napos kirándulás 1180 forintért, de a felsoroltakon kívül is több szép túrát, kirándulást ígérnek a csehszlovákiai rendezvények.

JUGOSZLÁVIA:

7 napos kis jugoszláv körút kb. 2700 Ft. Zágráb, Pula megtekintése után felkeresik a bledi tavat, a postojnai cseppkőbarlangot és a plitvicei tavakat.

12 napos nagy jugoszláv körút kb. 5000 Ft. Utazás autóbusszal március—áprilisban. Útvonal: Zágráb, Ljubljana, Pula, Opatija, Rijeka, Zadar, Split, Dubrovnik, Mostar, Sarajevo, Belgrad, Újvidék és Szabadka.

8 napos üdülés Porecsben kb. 2700 forintért. 7 napos üdülés Opatijában kb. 2000 Ft-ért, 7 nap Lovranában 1850 forintért, 10 nap Trogirban 3900 Ft-ért és még több felejtethetetlen útvonal, üdülés közül válogathatunk a gyönyörű Jugoszláviában.

LENGYELORSZÁG:

6 napos utazás autóbusszal kb. 1650 Ft. Útvonal: Poprád—Krakkó—Kattowice—Zsolna, júniustól—augusztusig. Az útvonalon megtekintik a dobsinai jégbarlangot, a Csorba-tót, Zakopane-t és kirándulnak Gubalóvkára. Megtekinthetik Auschwitzot is.

10 nap autóbusszal Krakko—Varsó—Pozsonyba, kb. 2750 Ft. Indulás július—augusztusban. A programban: a deményfalvai jégbarlang, Varsó, Kattowice, Zsolna megtekintése.

6 nap a csehszlovák—lengyel Tátrában. Indulás március közepétől december végéig. Programban: Zakopane, onnan kirándulás a Gubalóvkára, Morskie Okohoz és a Kasprowy csúcsra. Részvételi díj májustól szeptemberig 1500 Ft, október, november, december hónapokban 1400 Ft.

Üdülés a nyári Krynicán, 8 nap, 1880 Ft. Zakopaneban 11 nap kb. 2300 Ft. ugyanitt télen 8 nap 1700 Ft. Sopóban 9 nap 1870 Ft. Mindezen a helyeken is megfelelő programról gondoskodik az IBUSZ. A 10 napos Mazuri tavaknál töltött üdülés alatt például egy napot Varsóban töltenek, majd a Mazuri tavak festői táján élvezhetik a pihenést, kajakozást, kitenő ellátás mellett kb. 1780 Forintért.

Hangsúlyozzuk, hogy a felsoroltakon kívül több lehetőség is kínálkozik, de helyszűke miatt minden útvonalat nem tudunk felsorolni.

UTAZÁS

AZ NDK-BA:

5 nap Berlin—Potsdam. Vonattal. Februártól—októberig. A csoport tagjai Berlinben megtekinthetik a világhírű Pergamon múzeumot és a város nevezetességét. Potsdamban felkeresik a rokokó stílusban épült Sanssouci kastélyt, az Új Palotát, a potsdami konfe-

rencia színhelyét, Cecilienhofot. Az elhelyezés luxus-szállóban történik. Részvételi díj kb. 1620 Ft. Ugyanez az út júniustól augusztusig repülőn 1950 Ft.

9 napos körutazás az NDK-ban vonattal és autóbusszal. Időpont márciustól októberig. Néhány program: Városnézés Drezdában, a világhírű Zwinger megtekintése, kirándulás Szász-Svájcbra. Lipcsében megtekinthetik a Dimitrov múzeumot, Meissenben a Dómot és a porcelán manufaktúrát, Naumburgban a híres XIII. századbeli dómot, Eisenachban a Bach-múzeumot, Weimarban Goethe, Schiller és Liszt lakóházaiban berendezett múzeumot, a buchenwaldi volt koncentrációs tábor és emlékművet és Wartburg várát. Részvételi díj kb. 2440 Ft.

6 napos utazás vonattal Berlin—Prágába. Berlin nevezetességeinek megtekintése után ellátogatnak Potsdamba, majd Prágába utaznak, hogy megismerkedjenek a csehszlovák fővárossal. Részvételi díj kb. 1730 Ft.

5 napos utazás a Lipcsei Vásárra. Március elején a tavasz, szeptember elején az őszi vásár megtekintését teszi lehetővé az IBUSZ, gondoskodva a szállás mellett a vásári belépőről, a város megtekintéséhez a közlekedési eszközökről stb. Részvételi díj kb. 1265 Ft.

8 napos üdülés a berlini Müggelsee partján: utazás repülőn júliustól—augusztusig. Elhelyezés a Rahnsdorfban létesített bungalow üdülőtelepen 2—3 ágyas modern faházakban. Programban szerepel Berlin megtekintése, kirándulás Potsdamba, sétahajózás a berlini tavakon. Részvételi díj kb. 2580 Ft.

Megemlítjük még az útvonalak között szereplő 3 napos utazást Lipcse—Suhlba, június—július hónapokban 2270 forintos részvételi díjért.

Következő számunkban tájékoztatást adunk a bevezetőnkben már említett szovjet utazási lehetőségekről és a Romániába szervezett utazásokból is felsorolunk néhány ajánlatot.

S most, amikor az utazási lehetőségeket végig böngészte a kedves olvasó, engedje meg, hogy visszatérjünk Pausztovszkihoz, aki azt mondja: „A szép szemlélése közben izgalom veszt erőt rajtunk, s ez az izgalom belső megtisztulásunk előhírnöke. Mintha üde szél, friss eső, a virágzó föld lehelete, az éjjeli ég sugárzása, szerelemért ontott könnyek emléke — mind, mind hálás szívünkbe hatolna, és örökre hatalmába kerítené.”

Gondoljon ezekre a sorokra mielőtt útnak indul, s ha megérkezik, magában is felfedezi ezeket az érzéseket, amelyeket a napi munka, a város füstje, a gépek zaja bizony alaposan belénkfojt.

Mosonyi László

Fehér barátság

Hat fekete pont mozog lassan előre a hómezőn, mint libasorban vonuló varjak. Távolból így látnának bennünket, ha járna valaki rajtunk kívül a Velencei-tó jegén, s ha a szem át tudna hatolni nagyobb távolságra is azon a merőben idegenszerűvé vált közegen, amivé a levegő lett a dermesztő hidegben. Nincs kőd a tavon, felhő se szállt le ránk, mégis néhány száz méternyi körre szűkült a látóhatár. Mintha befagyta szemünkbe a kép, ha messzebbre merészelnék tekinteni, csak közvetlen környezetünkről veszünk tudomást. Az előttünk lépdelő lábat látjuk, meg a náduca két oldalát beszegő magas nádfalat, s ha az égre tekintünk, tejszerű vak homályon hunyorog át a lefojtva parázsló nap.

A sukorói halászkunyhónál lépünk rá a tó hóval borított jégmezőjére, hatan a Budai Spartacusból. Átszeltük a Nagytisztást, aztán bevettük magunkat a nádasok rozsdás rengetegébe. S most bolyongunk benne irány és cél nélkül. Ugyanígy jártuk a minap a Balaton jégsviatagját is, de ott nem volt gond a tájékozódás. A befagyott Balaton ijesztően sarkvidéki képet nyújt, de tiszta, kemény téli időben átlátni egyik partjáról a másikig, csak kőben vagy az esti homályban fenyeget az iránytévesztés. Egymásra csúsztott táblákból álló, egyetlen, görcsös jégmezőjén fárasztóbb a vándorlás, csak az északi szél száguld végig rajta gyorsvonalon sebességgel, ahogy alázuhan a Bakony pereméről. A Velencei-tó csendes vize túrkörsimára fagy; ha tetszik, korcsolyával is suhanhatunk rajta egyik nádszigettől a másikig. Távolatok itt nincsenek, deres nádfal zár körül minden nekifutás után.

A harmadik órát töltjük a befagyott tavon, s lassan hasonlatosakká válunk a zuzmarás nádbugákhoz, minden kifehéredik rajtunk. A levegőben mintha láthatatlan jégtűk milliárdjai lebegnének, letelepednek ránk, beporoznak, a szemöldökünk máris duplájára bozontosodott, s a kilélegzett levegő dermedt lecsapó-

dása szakállként telepszik állunkra. Néha-néha váratlanul feltisztul körülöttünk a világ, ilyenkor használhatjuk a tájolót is.

Hosszú, keskeny sikátorban haladunk, mely egy összefüggő nagy náderdőséget szel át. Nyáridőben az ilyen „hajócsapáson” löki előre laposfenekű csónakját a velencei halászmester, s csendes zizeenással énekel a ladikoldalhoz súrlódó nád-fal. Most dermedt mozdulatlansággal állnak a másfél ember magas szálok, bozontos címerük bókolva hajlik alá a hóteherrel. Tövékben, ahol nyáron buja virágfürtjeit a rence, s a békatutaj halvány rózsaszín szirmai kecsesen lebegnek az úszóleveleken, hosszú hősáncokat emelt a szél, s kerek buckákat tornyozott fel. Az egyik hóbarikád tetején elhagyott vén varsa várja a vizek feltámadását. Öblös üregében fészket bélt magának valamely nagyobb vadmadár.

Libasorban vonulunk a kanyargós náduccákon, melyek hol kiszélesednek, hol ismét összébbzárulnak, kisebb-nagyobb tisztásokká tágulnak, apró kerekded tereket, köröndöket formálnak. Aztán megnyílt, félhold alakú tágas öblök követik végeszakadatlan egymást, mintha fjordokkal megszagott partok előtt haladnánk, sarkkörüli ég alatt. A nagyobb tisztásokat kerek nádszigetek tarkítják, úgy bolyongunk köztük, hogy sejtelmünk sincs, merre járhatunk már. Az egyik nádsziget épp olyan, mint a másik, a sikátorok újabb és újabb náduccákba vezetnek, tekervényes ösvények szövevényébe visznek, vakon végződő folyókba torkollnak. Vad labirintusok nehezen kibogozható szövevénye fog be és zár körül. A szűk nádsikátorokban szinte teljes a szélcsönd, de ha tisztásra jutunk ki, vadul ránk vág a jeges szél, nem véd ellene sem a viharkabát, sem a fejünkre csavart kendő. Lépteink nyomán zizegve röppenek a légbe a felvert hókristályok.

A roppant nádország legmélyén lehetünk, teljesen elhagyottan. Csak a tágasabb tisztások szabad hómezőjén látunk élőlény nyomokat, halvány nyúlcsapást, kis nádi madárkák cérnavékony ákombákomait, s itt-ott lomhán tipegő vadludak, tőkés récék úszóhártás talpának szélesebb lenyomatát. De leginkább érintetlen friss puha porhón haladunk, melyet csak a nyíltabb részeken rendezett leheletfinom redőkbe a szél, mint nyáron a parti homokot a szelíd hullámvérés.

A levegő üres. Az égi madarak nagy nemzetközi légikikötője nem túl nagy forgalmat bonyolít most le. Alig látunk leszállást, vagy felröppenést. Néha-néha egy-egy réce-csapat húz el a fejünk fölött a Nagytisztás irányában, hol a tó legközepe néhány négyzetméternyi területen megmagyarázhatatlan titok folytán szabad víztükör csillog, miközben köröskörül mindenütt majd félméter vastag jégpáncél fedi az egész tavat.

A kis nádi énekesek jórésze meszsi délen várja a jégtörő tavaszt, de azért a téli nádországban maradt néhány hűsleges lakója. A barkós cinege, a nádásármány és a függőcinke itthon van, sőt ilyenkor, nagy havak idején az erdő-mező madarai közül is többen behúzódnak a védett nádsűrűbe, ahol az érett bugák magva s a nádlevelek hónaaljában rejtőző álcák és peték több táplálékot adnak, mint a behavazott szántóföldek. Ökörszem, zéncinke, feketeterítő motoz itt-ott a náderdőben, s a learatott területek torzsas mezején, mely épp olyan, mint a másnapos borostás arc. De a madaraknak sincs hangjuk most, még annyi sem, mint nekünk, akik időnkint mégis vetünk oda egymásnak néhány szót a szánk elé kötött gyapjúsál mögül.

Igy érünk ki egy nagyobb fehér mezőre, ahol élükre állított jégtáblák szögletes lélek hosszú sorát jelzik már messziről. Hosszúkás, hatszög alakú területet ölelnek körül a lélek, s lám, ma is épp oly rendszerben, ahogy Hermann Ottó a magyar halászat könyvében saját kezével megrajzolta. A hatszög felső csúcán vágott nagyobb nyíláson leeresztik a hálót, s lékről lékre vezetik a víz alatt, hogy a hatszög legalsó nyílásán aztán kiemeljék a zsákmányul esett halakkal együtt. De most a lékeken is olyan vastag az új jég, hogy táncolni lehet rajtuk — mégis jelzik, hogy közel már a part. Ugyanezt tanúsítják az előttünk felbukkanó földszürke búbospacsirták, melyek nem szeretik messzire elhagyni falusi fészkeiket, s most itt tipegnek előttünk pipiskedve a nád-torzszak közt.

S már látjuk is, hol vagyunk. Ni csak, hát ez volt az a nagy vízmező, ahová nyáron gumicsónakon hasalva lustán beveztünk, s furcsa találkozásunk esett egy vöcsök családdal. Az egyik szűk náduccából bukkantak hirtelen elénk. Elöl evezett az anyamadár, mögötte négy vagy öt fiókája. A meglepetésszerű összelátkozáskor azonban a vöcsökmamát egy percre sem hagyta el lélekjelene. Megrázta ketszárú bóbítját, hátrahajolt kicsinyeihez, s nyilván mondott valamit nekik, mert azok nyomban hátraarcot csináltak, és sebesen bevonultak a nád sűrűjébe. A bátor búbos asszonyosság azonban nem mozdult, még jódarabig szemmel tartott bennünket, s csak akkor ment fiai után, amikor látta, hogy más irányban vonul el a vész.

Itt vagyunk hát Gárdonyi előtt, a Belső-tisztáson — állapítottuk meg iránytű nélkül is, mielőtt még kibontakozott volna a korai szürkület lilásan derengő homályából a part lapos vonala. Aztán a dermesztő égaljon árnyékszerűen feltűnt a Vadkaca turistaház hívogató füstölő kéménye, s megpillantásától is színtelen leolvadt rólunk a zúzmara. A gárdonyi strand hóbuffallat kőlépcsőjén már úgy hagdáltunk fel a tó medréből, mintha nyári vizéből emelkednénk ki, s csak fürdőruha lenne rajtunk.

Antalfy Gyula

TÉLI TÚRA

A modern társadalomban a mozgáskorlátozottság, a szellemi túlterhelés és az egészségtelen életmód miatt a fiatalok szervezete fokozatosan „elgyengül”, annak ellenére, hogy a testméretek általában növekednek.

A Csanádi utcai általános iskolában a tanév elején nyolcvan V–VIII. osztályos tanulóval kirándulást rendeztünk a Zugliget–Tündér-hegy–Jánoshegyi kilátótorony között vezető, piros jelzésű útvonalon. A néhány kilométeres, nem egészen egyórás útvonalat sok fiú és lány alig tudta végigyalogolni. Többen kifulladtak, ketten rosszul lettek, annak ellenére, hogy csak lassan haladtunk.

A jelenségeket az aránylag meredek tereppel nem lehet megmagyarázni, hiszen ezzel a korosztállyal hegyek között 8–10 km-t is végig lehetne (!) gyalogolni. Ezért csak arra következtethetünk, hogy a tömeges kifulladásnak és a rosszullétnek oka a helytelen életmód.

Az általános iskolai tanulók egy évben kb. 10. hónapig, naponta átlag 8 órát tanteremben, napköziben vagy otthon ülnek. Az ilyen tanulás megterheli és kimeríti a fiatal szervezetet. Akik az egyoldalú életmódot, a mozgáskorlátozottságot nem ellensúlyozzák valamilyen formában, azoknak fizikai teljesítőképessége, fokozatosan csökken.

Azok a tanulók — akiken a Jánoshegyi kiránduláson, a leírt szimptomákat megfigyeltük — valamennyien „jól élnek”: keveset mozognak. Az iskolai kirándulásokra, túrákra nem jönnek el, és nem végeznek kiadós testmozgást. A legkisebb távolságra is villamossal, autóbusszal utaznak.

Bizonyos, hogy a kényelmes életmód által keletkezett szervezeti károsodások heti két testnevelési órával — főleg a városi iskolákban — nem ellensúlyozhatók. Ezek csak rendszeres sportolással szüntethetők meg. A sportágak azonban vagy teremben, vagy csak sportpályákon

iskolánk megfigyelései is bizonyítják. — Rendszeresen megyünk télen is egy, vagy másfél napos túrára az ország legszebb hegyei közé. A 12–14 éves fiúk és lányok a legmeredekebb terepeken, a legmostohább időjárási viszonyok esetén is, naponta könnyen végigyalogolnak 10–12 km távolságot, és a téli túrákon még soha senki sem betegedett meg.

Télen különösen fontos az olyan útvonal kiválasztása, amelynek mentén felmelegedésre is alkalom nyílik. Ilyen turistaút kanyarog a Szépvölgyi úti Fenyőgyöngye vendéglőtől a Remete-hegy — Tábor-hegy — Testvér-hegy — Vihar-hegy — Csúcs-hegy oldalában a Csúcs-hegyi turistaházhoz, majd onnan — a Solymári-völgyben vezető Bécsi útig. Ez az erdei út a budai hegyekben a legmegfelelőbb téli kirándulást rendezésére. Bármilyen korcsoport számára ajánlható, könnyen járható, és — páratlan szépségű. Ezért ezt az útvonalat részletesen ismertettük.

üzhetők. Emellett éppen azok nem sportolnak, akiknek erre legnagyobb szükségük lenne. Ezért e veszély leküzdésében kiemelkedő szerepe van a természetjárásnak, amely a városok szennyezett levegőjétől távol, a szabad természetben nyújt lehetőséget a test nevelésére, és a felfrisülésre.

Különösen fontos az iskolai természetjárás ősztől tavaszig, amikor a gyerekek többsége zárt szobákban él és alig jut szabad levegőre. Ilyenkor a kevés testmozgásnak a tüdő nem megfelelő szellőzésének káros következményeit, különböző vírusos, főleg hurutos, megfázásos betegségek is fokozzák.

Sajnos azonban télen csak kevés iskola rendez kirándulásokat. Igaz, ebben az évszakban sárosak, fagy idején csúszósak az utak. Emellett hidegben leülni, játszani sem igen lehet — mondják a téli kirándulások ellenzői.

A felsorolt tények kétségkívül igazak. De gondos előkészítéssel, ezek a nehézségek leküzdhetők. Ezt az

A Fenyőgyöngye vendéglőtől az autót mellett az országos kék és sárga jelzés mentén induljunk. Ahol a két jelzés elválik egymástól, ott a sárga jelzés alapján gyalogoljunk tovább a Feketesalak, majd a Guckler Károly úton. Erről a jól kiépített, szokatlanul kényelmes, széles erdei sétányról időnként gyönyörű kilátás nyílik a fővárosra, főleg Óbudára.

Virágos-nyeregben, ahol a sárga jelzés ismét találkozik a kékkel — a Betyár csárda előtti, hatalmas tisztáson — tűzrakóhely található és játszani is lehet. Innen ugyancsak a — kék jelzéstől rövidesen ismét elvaló — sárga jelzést követve, hamarosan a Csúcs-hegyi turistaházhoz jutunk. Itt olcsó étkezésre, felmelegedésre, pihenésre nyílik alkalom. (A gondnok szívesen fogad bármilyen létszámú iskolacsoportot.)

A turistaháztól az országos kék jelzés mentén ereszkedünk le a Bécsi útra, a 18-as autóbusszhoz, amelyen az óbudai Flórián-térre utazhatunk.

Dely Károlyné

ZAKOPANE

NÉHÁNY TUDNIVALÓ:

„Zakopane mindenkié — mindenki Zakopanében” — adta ki a népszerű jelszót néhány évvel ezelőtt a hegyi város vezetősége, s azóta is jócskán gondban vannak a valósággá vált jelszóval: évenként több mint egymillió turista keresi fel a Tatra fővárosát, közöttük nagy számban a „fehér örület” megszállottjai, a sízők tízezrei, akiktől szinte feketéllik a varázslatosan szép fehér világ.

Méltán népszerű Zakopane, melynek környékén Lengyelországnak talán legfestőibb látványa tárul a turista elé, az ezer méter magasságban húzódó szirteken, a tavak és hegyi legelők, a csipkézett ormok és gránátfalak világában, télen, nyáron egyaránt.

Krakkótól délre haladva méltóságon rajzolódik ki a horizonton

a sziklás hegyormokkal tarkázott Tatra. A lábainál gubbasztó falvak az eleven népművészet valóságos kis remekei.

A hegyilakók nagy fatöncökből épített házai, festett falai, a fába vágott virágmintákkal díszített kapuk, a szobák falainak és mennyezetének harsány színekben tobzódó rajzai, a kézzel faragott bútorok, a hegyi betyárok kalandjait megörökítő üvegre festett képek és a görál népviseletben pompázó hegyilakók olyan látványt nyújtanak, amelyben alig tudnak betelni a népművészet rajongói. Hát még a hegyilakók színpompás nászmenete, amelyben meglevenednek a sokszázéves és mindmáig eleven népszokások, — felejthetetlenül szép élményt nyújtanak.

Fentebb, a hegyek természetes függönyével védett helyen, télen, nyáron kitérülve a napsugaraknak, tűnik elénk a híres üdülőhely, a téli sportok nevezetes központja, Zakopane.

A XIX. század második felében még kis falucska volt, amely a vad hegyek világába temetkezve csak nehezen volt megközelíthető. Nevével először Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel király egy 1578-ban íródott okiratában találko-

zunk. Más magyar vonatkozása is van Zakopanének: a krakkói Jagello egyetem tudós magyar professorai: Sylvester János, Bakócz Tamás, Thurzó János, Abádi Benedek és az itt tanuló magyar diákok száza Zakopanén át tették meg az utat a krakkói egyetemig, s közülük többen lelkes szavakkal írták le a kis hegyi falucska elragadó szépségeit. A lengyel földre gördülő szekerek gazdái, akik Tokaj kincsét szállították a lengyel királyok udvarába, ugyancsak itt haladtak át és vadregényes útjuk leírásában sok szó esik a zord hegyek világába vesző falucska panorámájáról és nagyon vendégszerető népéről, a görálokról.

E korai „turisták”, az ősök elragadtató szavainál is lelkesebben dicsérik Zakopanét azok a magyarok, akik napjainkban ezrével keresik fel a hajdani eldugott hegyi falucska világvárosi üdülőközpontját előlépett Zakopanét.

Egy kis séta a siklóval a népszerű Gubalowkára és kitérül előttünk a város panorámája. Ha a környéket akarjuk megismerni, akkor kapaszkodjunk fel a 2000 méter magasságban levő Kasprowyra. Itt futnak össze a lejtők, a lesiklópályák útjai. Aki csupán a tájak szépségében akar gyönyörködni, jól teszi, ha a

Czerwone Wierchy vonalát választja, amely elvezet a Koscielska völgybe. A vadregényes tájak szérmesei, akik a Tatra szakadékos, meredek lejtőit akarják megismerni, induljanak el a Swinica csúcsáról Zawrat vonalában az Orla-Perc oromig. Akik pedig a szépséges környezetben csupán pihenni akarnak, válasszák azt az enyhe lejtőt, amely a Hala Gasienicowa menedékházig vezet.

Ma már tél a főidény Zakopanében, a sísport szerelmesei nagyobb tömegben keresik fel a várost, mint a nyári üdülők. Általában 5—6 hónapig borítja a hó a hegyeket, lejtőket. A téli sportok e lengyel fővárosának rangját az is igazolja, hogy eddig három ízben itt rendezték meg az északi sívilágbajnokságot. Februárban, márciusban és áprilisban van itt a síelés főszeszója. A Krokiew-i híres ugrósánc alkalmas a 100 méteren felüli ugrásokra, híresek jégpályái, ahol szinte állandóan folynak a hazai és nemzetközi gyorskorcsolyázó és jégkorong mérkőzések. Különleges látványosság a minden évben megrendezésre kerülő téli karnevál, amelynek fő attrakciója a hegyilakók ördögi száguldással folyó szánversenye.

Egy pihentető és emlékezetes kirándulásra is alkalom nyílik, a Zakopanétól alig néhány kilométerre fekvő Poroninba. Itt élt, ebben a kis

hegyi falucskában két éven át Lenin. Egykori lakóháza ma múzeum.

A szikrázó hó e tündérien szép világába utazók részére talán nem árt útravalóul egy jó tanáccsal is szolgálni: bár a Tátrai Mentőszolgálat mindig készen van, gipsz is akad bőven, de azért legyünk óvatosak, Zakopanéra is érvényes: a lejtőn nem lehet megállni.

U. J.

Néhány tudnivaló: A város lakóinak száma 25 000. Az idegenforgalom rendelkezésére 10 ezer ágy áll, ebből 2 ezer van a három nagyszállóban, a többi a magánházaknál. A MAVAUT és a lengyel PKS hetenként kétszer Budapest—Zakopane járatot indít. A jegy ára 365 forint. A vasúti jegy ára — Poprádig vagy krakkói átszállással — gyorsvonat másodosztályon 161,— Ft. A személygépkocsival utazók Balassagyarmat, illetve Tornyosnémeti határállomáson át, Csehszlovákián keresztül, Javorina—Lysa Polana határállomások érintésével érhetik el Zakopanét. A legismertebb szállodák a Hotel Giewont, a Dom Turysti, a Hotel Morskie Oko, a Kasprowy, az Imperial, a Zakopane és a Sport. A szállás ára kétágyas szobákban kb. napi 132 zloty. A turistaházakban egy ágy napi 30 zlotyba kerül. A fizetővendég-szolgálat árai az igénybevett napok számától függően változnak. Egy hétnél kevesebb időre többet számítanak, ez kb. a szezon idején szobánként két személy részére 110 zloty.

Osztályon felüli éttermek: a Giewont, a Watra, első osztályúak: az Edrus, a Morskie Oko, a Dom Turysty, a Krysztalowa; másodosztályúak: a Sam-Bar, a

Kolorowa. A szórakozóhelyek többségében a kötelező fogyasztás 50—100 zloty között mozog. A gyorsbütékben és tejbárókban olcsón lehet étkezni. Lengyel konyhakülönlegességek: a bigoszt, a székelygulyáshoz hasonlít, és a céklaleves, a barszcz.

A Zakopanében működő információ irodák IT-vel vannak jelölve. Felvilágosítást Orbis-iroda és a Sport Turyst iroda ad minden kérdésben. A fizetővendég-szolgálat központját — Tatry — az érkező a vasútállomással szemben megtalálják.

A mi nagy gondunk...

kevernek el gyakorta, ezért nem találják az ellenőrzési pontokat, ezeket egészen másuttal keresik, ami természetesen oda vezet, hogy félórakkal később érnek a célba. Ha egyáltalán bejönnek.

A nők többségének meg az a véleménye, hogy ha többet vesznek fel a kelletnél, akkor nincs értelme az egésznek. Ki fut utánuk?

Erről a fontos kérdéstről a határainkon túl is jól ismert versenyzőnőnkkel, Szonspart Maroltával beszélünk, aki nemcsak gyorsaságáról, de csinoságáról is közismert, éppen ezért mérvadónak tartjuk véleményét.

— Mit szól ön ehhez? — kérdeztük.

— Nagyon helyeslem, mondotta, hogy ez az igen fontos kérdés végre nyilvánosság elé kerül. Elvégre nem mindegy, hogy egy nő milyen öltözékben rohan

kasul és keresztül az erdőben, gyanútlanul, nem is merte, hogy egy rejtett pontnál esetleg vadász ül hosszú méla lesben. Mi nők, a sportban is elsősorban nők vagyunk, és csak másodsorban... vagy esetleg csak harmadsorban. De ne tájlozzuk el magunkat a kérdéstől. Elég sokat versenyzek külföldön, ez a téma valójában csak nálunk, Magyarországon vetődik fel. Az északi országokban, ahol ennek a sportágnak évtizedes hagyományai vannak, a ruha egyáltalán nem érdekli a szurkolótábor. Csak a nő.

Megköszöntük híres versenyzőnk értékes nyilatkozatát, és megkértük, engedje át lapunknak a külföldről hozott fotóit, amelyek a legközelebbi jövő női versenyzőinek divatját mutatják be.

Az első számú kép naplaji tájékoztató verseny

közben ábrázolja a sportladyt, a második kép esti, sőt estélyi tájékoztató mutat be, amint a női versenyzők az erdőben éppen az iránt tájékoztódnak: Ádám hol vagy?

M. L.

Mi is bekapcsolódunk a vitába: milyen is legyen a női tájékoztató versenyzők öltözeke. Merthogy nagyon is eltérőek a vélemények.

Az egyik vélemény szerint a nőkön túl lenge a ruha, ami zavarja a férfiak tájékoztatói készségét. Ezért

Februári eseménynaptár:

- 8-án Cigánybál Budape-
sten
10-én Nemzetközi Autós-
bál a Gellért Szálló-
ban
16—25. Hajdúsági farsang
Debrecenben
19—24. Növényvédelmi Tu-
dományos Ertekez-
let és Kiállítás a
Technika Házában
24-én Nemzetközi IBUSZ-
bál Budapesten
25-én Busójárás Mohácson

Siklós-Harkányban rendezik május utolsó vasárnapján a szövetségi turisták országos találkozóját.

A Bodrogkeresztúron működő Spartacus Sportkör 10 személyt tud éjjeli szállásra elhelyezni sportházukban. A nyári időszakban a szálláshelyeket sátrakkal 20 személy részére bővítik. A Tokaj hegyvidékén barangolóknak, ha levelezőlapon előre jelzik érkezésüket.

A Paprét és Visegrád közötti 90 kilométeres panoráma útvonalat a Ruházati Spartacus szakosztálya vette gondozásba. Az útvonalon pihenőpadokat kilátókat és emléktáblákat kívánnak elhelyezni. A vonal 40 kilométeres szakaszát már bejárták.

Új elnökség működik a Budapesti Természetbarát Szövetség élén: elnök Bérces Jenő, elnökhelyettes Bogdán István és Szőnyi László, titkár dr. Kürthy Miklós. Elnökségi tagok lettek: Balogh Dezső, Halla Dezső, Hosszú Aurél, Magyarszéky Béla, Szekeres Józsefné, Tokaji Tibor, és Trautmann Herbert.

Erdészházból turistaszállót és kisvendéglőt rendezett be a bakonykoppányi termelőszövetkezet az odvaskői barlang mellett, amely Gerecse-völgyében járó turisták kedvelt kiránduló helye.

Védetté nyilvánították Salgóvár környékét az Országos Természetvédelmi Hivatal és a Nógrád megyei Népfrent természet- és műemlékvédelmi albizottsága kezdeményezésére.

Felújították és megnyitották a Salgói turistaházat. Az eddigi közös szobák helyett egy 16, egy 8 ágyas és hét 2 ágyas szobát rendeztek be új bútorokkal. Telefon, televízió, hideg-meleg folyóvíz fogadja a Salgó vendégeit.

A Nemzetközi Tisza-túrát július 22.—augusztus 6. között rendezik. Sárospatakon lesz a gyülekezés, illetve az indulás és Szegeden fejezik be a túrát. A túrázók egy része csatlakozik a 13. Nemzetközi Dunatúrához.

Almásfűzítőn a legkedveltebb sportág a természetjárás. A Timföld Sport Club természetbarát szakosztályának több mint 350 tagja van, többségükben fiatalok. A helyi általános iskolával igen szoros kapcsolatot alakítottak ki, munkájukba sok dunaalmási diák is rendszeresen bekapcsolódik.

Keszthely új létesítménnyel gazdagszik: kombinát készül 1969-re, amelyben áruház, bár és zenés eszpresszó működik.

A Salgói menedékházban kapott elhelyezést a megyei siklócsönző állomás.

A Nógrád megyei TSZ klub-megnyitóját ünnepélyes keretek között január 18-án tartották.

Országos találkozót rendez a Hajdú-Bihar megyei Szakszövetség május 24—25—26-án a debreceni nagy-erdei campingben gyalogos és motoros turisták számára. A találkozó során városismertető versenyt, Kresz ügyességi versenyt, hortobágyi kirándulást is rendeznek.

A BTSZ hegymászó bizottsága március és május között

budapesti tagok részére alapfokú hegymászó tanfolyamot indít. A tanfolyam díjmentes.

Az István Kórház turistacsoportja helyreállította Pomázon a Kőhegy alján levő Kőhegyi János forrás építményét.

A Normafa síházban hétköznap 9.30-tól 17 óráig, szombaton 9-től 17 óráig, vasárnap 8-tól 18 óráig kölcsönöznek sífelszerelést. A szervezett tagság kedvezményesen napi 5, heti 20, illetve havi 60 forintért kaphat felszerelést. Kedvezményes díjat állapítottak meg a keregettel nem rendelkező fiatalok számára, és más díjat fizetnek a tagsággal nem rendelkezők.

A BTSZ sítúra bizottsága jubileumi túrát szervez Körmöcbányára február 2—4-én.

Az V. kerületi Természetbarát Szakszövetség középiskolás diákok számára sitanfolyamot szervezett a Zemplén-hegységben.

Az MTSZ és a Magyar Vöröskereszt közös tervezésében megalakult a hegyi mentőszolgálat, amelynek első állomását december 10-én Nagyhideghegyen adták át rendeltetésének. A mentőszolgálat tagjai 12 hetes kiképzésben részesültek. Egyelőre 23 tagja van a mentőszolgálatnak, de további jelentkezőket elfogad a BTSZ tájékoztató irodája.

Emléktáblával jelölik meg az Ózdi Kohász természetjárói a dédesi vár maradványait. A vár a XIII. században az Eger felé vezető út egyik fontos erődítménye volt.

A Budapesti Vörös Meteor SK természetbarát szakosztálya túramozgalmuk során geológiai, növénytan és biológiai jellegű ismeretterjesztő kirándulásokat szervez. Meglátogatják a vácrátóti, martonvásári arborétumokat. Ellátogatnak a bugaci, a saséri és a fehértői természetvédelmi területekre is.

Magyar fiatalokkal szeretne levelezni turisztikáról, irodalomról, filmről és sportról Baráth Pavol, Calavo 376. okr. Dun. Studa. Csehszlovákia.

A múlt év október 24-iki Pénzügyi Közlöny 29. számában jelent meg a 8/1967. (X. 8.) M. Ü. M. sz. rendelet, melynek 5. § (2) pontja kimondja: „Az üdülés megszerzése érdekében a vállalat üdülőt tarthat fenn, üdülési céljaira épületet bérelhet, más vállalattal e célból együttműködhet, vagy az üdülésre más alkalmas módon (pl. sátoztábor létesítésével) lehetőséget teremthet.

(3) §. A vállalat a fejlesztési alpból, vagy külön jogszabályban megjelölt forrásból is létesíthet új üdülőt.”

Turisták könyvespolca

Fajth Tibor: Körutazás Svájcban. A Panoráma uti könyvek sorozatában most jelent meg Fajth Tibor könyve, amely Svájcot mutatja be, s vezeteti végig a turistát ebben a természeti szépségekkel megáldott országban. Leírja az ország hegy- és vízrajzát, az utakat, utazási lehetőségeket, bemutatja a legszebb tavakat és azok turisztikai szempontból érdekes-izgalmas tájait, s gyakorlati útmutatást ad az idegennek a tájékozódásban, étkezésben stb., minden egyében, ami megkönnyíti az idegen országban való tájékozódást. Helységnév-mutató egészíti ki a hasznos uti könyvet. Kapható — a többi útikalauzokkal együtt — a Sport Könyvesboltban, Budapest, VII., Rákóczi út 64.

Az ős folyamán felavatott Tinódi szobor képét közöljük, helyesítésnek. minthogy a novemberi cikkünkben szereplő kép nem a szigetvári, hanem a budapesti Tinódi szobrot ábrázolta. Ennyivel tartozunk az alkotó szobrásznak, Kiss Istvánnak, Tinódi emlékének, s nem utolsósorban az olvasónak.

Újdonságok

1. Hordozható slíft. Olasz találmány, amely egy kiskocsi poggyásztartójában is elfér. Felállítása mindössze 10-12 percet vesz igénybe. Vontatási sebessége 100 méterre 1 perc. Benzínhasználata 1 órára 1 liter.
2. Sívachsoló automata. Pénzbedobásra a gép letisztítja és bevachsolja, majd hideg levegő ráfújásával megszáritja a lécet.
3. Mentőlabda. Száraz állapotban teniszlabda nagyságú, de amint vizet ér, önmagától mentőgyűrűvé fúvódik fel. 120 kg súlyt képes mind a tenger, mind az édesvíz felszínén fenntartani.
4. Gyermekhordozó. Hátizsák, amely oldalzsákká és gyermekhordozóvá is átalakítható.
5. Turista „Hotel-boy”. Atlátszó, öt különböző nagyságú rekeszre felosztott és összehajtható kis helyet elfoglaló műanyag tasak.
6. Pollamid anorák, gallérban rejtett fejevédővel.
7. Elegáns skótkockás sporttáska, hűtőrekeszsel.
8. Nylon magashegyi sátor. Kétszemélyes, különösen könnyű nylonsátor. 2 kg súlyú, zsákban hordható. Oldala szálakon alja gumival bevont nylon.
9. Szobai száraz-sí. Súlyakorlásiára alkalmas eszköz, amellyel térd- és boka-, valamint fogyási gimnasztika is végezhető.

A 13-AS

Peterdi Pál
krimije

A célban erős fényű karbidlámpa égett, panaszos sziszegéssel. A lányok pokrócba csavarózva ültek a havon. Ahogy egy-egy arc előbukkant a gyapjúrétegek alól, gőzfelhő csapott fel, valósággal füstölt a fejük. Megannyi kis máglya volt minden versenyző. Utóbb a fényzórót is nyekergetni kezdték, hosszú ezüst-fehér nyaláb döfött a fák fölé és arra valahogyan Béli Piroska is előkecmergett a sűrűből.

— A szentségit — lihegte. — Nem megint elkevertem?!

Vidámság fogadta, harsogott a porcukros tisztás.

— Azt hittem már Ausztriában köszöntöd az újévet — ordította Szabó Tomi miközben fel s alá rohangált a fák alatt. — Töltsön egy felejthetetlen vikendet a wörthi tónál. A csodás Semmering várja önt.

A rajtkapu alól félperces időközönként vágtattak el a fiúk. Árnyékuk furcsán imbolygott a havon, lépésről lépésre nyúlt, növekedett s a kanyaron túl aztán belevesztett a nagy téli semmibe.

A csillagok lejöttek a vasszekete égről, jeges szemekkel pislogtak a társaságra. Szilveszteri verseny volt ez, kizárólag nyenceknek, akik értik és érzik, hogy elakadó lélegzettel, doboló halántékkal, kiszáradt torokkal átrohanni az újesztendőbe — valahogy maga a boldogság. A vaskaposi turistaház volt a mezőny főhadiszállása, szánkók fuvarozták ki őket a rajthelyre.

Szabó Tomi érezte, hogy lassanként előnti a veríték az anorák alatt. A gyomrában repdesni kezdtek a pillangók, tudta, hogy ez már a rajtállapot. Adrenalin, pulzusszám, légzés, idegrendszer, tisztában volt az egész biológiai folyamattal. Élénk volt, éber, valami pogány vidámság bugyborékolta benne. Fejére húzta a csuklyát, szája elé a sálat, egy takarót dobott magára és hátulról hirtelen torkon ragadta a kis Lakinger Mickót.

— Áááá — ordította vérfagyasztóan.

A kislány akkorát sikoltott, hogy osztrák felségterületről jött a visszhang.

— Atyákristen. Ki az?

— En vagyok — hörögve túlvilági hangon Szabó Tomi.

— A Közraktár-utcai gyilkos. Jobb, ha tőlem tudod.

— Hülye! — mondta mély meggyőződéssel Mickó. — A frászt kapom. Most fix, hogy reggelig nem alszom.

— Világos — vigyorgott Tomi. — Az is örült, aki szilveszterkor alvásra gondol. Tudd meg, hogy hajnalig egyfolytában velem sirtakizol. — Megint hörögni kezdett. — En vagyok a Közraktár-utcai gyilkos és ez a módszerem. Halálra táncoltatom az áldozataimat.

— A nénikéddel szórakozz, Szabó — morgott a háttérből Béli Piroska. — Érted?

— A Közraktár-utcai gyilkos — motyogta Mickó. — Hogy oda ne rohanjak. Akármibe, hogy az már rég lelécelt.

A Közraktár utcai gyilkosság napok óta foglalkoztatta a társaságot. Egy gazdag öregasszonyt ütöttek le a lakásán, a tettes félmilliónyi értéket vitt magával. Egy szőlőfűrt alakú briliáns mellű önmagában is megért két-százezer forintot. A gyilkosnak nyoma veszett.

— Hülye vagy Lakinger — morogta Béli Piroska. — Hogy az istenben lécelt volna le? Tudod, hogy ellenőrzik ilyenkor a vonatokat?

— Na, felőlem aztán ellenőrizhetnék — mondta Szabó Tomi. — Tudod én hogy csinálnám? Először is befizetnék az IBUSZ társasutazásra. Indulás előtt egy fél órával aztán lecsapnám a nőt, lenyelném a brilt és mire az egészet felfedeznék, én már rég a Kanári-szigeteken csiripelnék.

— Az istenit a fantáziádnak — kiabált Béli Piroska. — Vigyázz ezzel az ürgével Lakinger, hiszen ez egy gengszter.

— Csak a szája nagy — mondta a kis Lakinger.

— Még gyönyörű.

— Itt a tévedés lányok — vigyorgott Szabó Tomi. — Mert nekem nemcsak a szám nagy, hanem...

— Ide figyelj Szabó — sikított Béli Piroska —, ha most disznólkodni kezdesz, én hozzádvágom a karbidlámpát.

— ...hanem a szívem is — mondta Szabó Tomi. — Miért, te mire gondoltál?

— Mee — nyújtotta ki a nyelvét Béli Piroska. Körben a tisztáson huszonhat pokróc alatt huszonhat lány kezdett kacarászni.

Kessler Pityu szaladt el a rajtkapu alól, a negyvenkilences futó.

— Ötvenes... — kiabált az indító. — Ötvenes...

— Megyek — harsogott vissza Szabó Tomi.

Ledobta a pokrócot, ráterítette Mickó hátára, aztán három réteg durva gyapjún át könnyed csókot cuppanzott a lány fejbübjára.

— Ne csüggedj Lakinger — mondta — egy óra múlva ismét veled leszek, te párdüctestű csoda.

— Folyton hülyéskedik — dühnyögött a lány —, hogy nem fárad bele...

Szabó Tomi ott toporgott a rajtkapu alatt. Egyet rántott magán, érezte, hogy minden a helyén van. Jobbról a tájoló, balról a zseblámpa, tokban a térkép, teljes felszerelés. Gyerünk már, induljunk, nincs rémesebb a rajt előtti pillanatoknál. Mint amikor a pályaudvaron búcsúzkodik az ember. Minden szavát elmondta, minden csókját elcsókolta s a pirossapkás csak nem jön a társával. Rávigyorgott az indítóra.

— Nem lehetne pár másodperccel kevesebb?

Mélyeket lélegzett, mocorgott, helyben futott, lélekben már rég kinn volt a terepen, csak valami ostoba képmása álldogált még itt lihegve, reszketve és vigyorgva.

Az indító Tomi vállára tette a kezét. Az órát nézte.

— Öt... négy... három... kettő... egy... indulás!

— Mint valami úrhajó! — villant még Tomi agyába, aztán nekirohant az ásitó éjszakának.

— Siess! — kurjantott utána az indító. — Mert ide-fagyunk.

— Kösz — gondolta az ötvenes futó. — Ad egy jó tanácsot, aztán megy teázni. Van még, aki tud élni.

Elkanyarodott balra, mély úton vitt az első szakasz, itt el sem lehetett tévedni. Kétoldalt vastag hótakaró világított, a talajt azonban felvágták a vasalt szekerek. A sárba szántott keréknyomok most csontkeményre fagytak, minden lépésnél billegett a láb, boka kellett ehhez.

Hideg volt az éjszaka, szinte harapni lehetett a fagyos

levegőt. Olyan volt minden lélegzet, mint amikor a fogorvos kloroformot spriccel az ember nyére. A homlokát jeges baltákkal csapkodta a tél, szűrt és hasagottat.

— Szerezzünk olcsón, könnyen homloküreggyulladást — cikázott át az éjszaka utolsó tréfája. Aztán szája elé húzta a sált és szemöldökére a sapkát. A nyál kezdett sűrűsödni a nyelve alatt. Az ügy nem volt túlságosan gusztusos, de a futóteljesítményt sosem esztétikai normákkal mérik, hanem stopperórával.

Hirtelen elhatározással felkapott a töltés tetejére. Messze maga előtt megpillantotta Kessler Pityu vékony figuráját. Végig sem kellett gondolnia a dolgot, a reflex és a tapasztalat máris rögzítette, hogy minden a legnagyobb rendben van. Pityu villámember, rakétás kezdéseiről híres. Ostoba dolog lenne most ráfutni, kész fejreállítás. Elég, ha itt van valahol a közelben, majd a végén talán el lehet csipni.

A tizedik ellenőrző állomás után balra kellett fordulni, kiérték a tisztásra. Nagy, fehér síkság terült el a lábuk alatt, mint egy óriási levestányér. A tizenegyedik ott feküdt valahol a szemközti oldalban, legokosabb lett volna toronyiránt nekivágni. Az ötvenes futó iramodott, aztán megtorpant. Vékony jég kezdett harsogni a gumitalp alatt. A rejtelmes kibernetika ismét működni kezdett odabenn. Kerüld meg, kerüld meg, öreg, mínusz húsz fok, az mínusz húsz fok, a jég vastag is lehet, de a hideg fűrdő nem szilveszter éjszakára való. Visszament, a parton törpe bokrok guggoltak, mint fehér fejkendős mosóasszonyok. Az ötvenes futó elhúzott a bokrok mellett, ívben került, aztán észrevette, hogy Kessler Pityu óvatos léptekkel inal a jégmező kellős közepén. Az ötvenes teljes lendülettel rohant, de a szemét egy pillanatra sem tudta levenni arról a szétszórt mozdulatokkal imbolygó vékony figuráról. Kutya fickó, ez a Kessler. minden rizikót vállal, de a okosabb itt maradni, legalább valaki üvölthessen segítségért, ha reccsen a jég. Ha meg simán átért, úgy sincs mese, két-hárompercesre toldhatja azt a harminc másodperces főt.

Semmi nem dőlt el a jég hátán. Kessler két rémületeset esett s mire összekotorta magát maradt minden a régiben. Pontosan harminc másodperces különbséggel értek a tizenegyedik ellenőrző állomáshoz.

Meredek irtáson vezetett az út a tizenkettes felé. Vagy tizenöt méternyi szélességben ledöntötték a fákat, kerülgetni kellett a tuskókat. A fehér csik két oldalán fekete fenyők sorakoztak, marcona testőrök glédája egy japán tusrajzon. Most már minden lépés fájt. Az ötvenes futó torkában üvegpor harsogott, sebzett, hasított a lélegzet. A csillagok közelebb jöttek: szívdobbanásainak szapora ütemében lüktetett, pislogott az egész téli világ. Veríték folyt le a hátán és hátul a füle tövében. Ez volt a holt-pont. Ha komolyra megy az ügy, élet és halál forog kockán, talán lehanyatlik valamelyik nagy fa alá, barlangot váj körmével a hóba és a sziklába, úgy várja, ami mindenképpen elkerülhetetlen. Csakhogy ez sport volt, játék végső soron, tehát futott tovább, vadul és elkéseredetten átkozva a lusta kutyát, amely odabenn tiltakozott az egész ostobaság ellen.

Félig holtan zuhant a tizenkettes pontra. Képtelen volt arra, hogy megszólaljon, csak bölintott, amikor köztölték, hogy Kessler Pityu előnye huszonöt másodpercre csökkent. Magasra emelte a karját, kétszer leejtette, aztán előre hajolva, fújtatva próbált szabadulni az oxigénadósságtól. A halántéka veszettül szűrt s a gyomrában émyelgés támadt, mintha faszénvasalóval dolgozott volna órák hosszat.

Sűrű, fiatal lomberdőben, meredeken lefelé vezetett az út a tizenhármas pont irányába. Inkább zuhant, mint futott. Fától fáig vágódott, vékony törzseket kapott el, hosszú lendületes íveket törölt a mély hóban. Ágak csaptak a szemébe. Hemperegve, fújtatva, finom havat köpködve ért a lejtő aljára, de a lélegzete legalább helyreállt. Ráfordult az ösvényre és vágatni kezdett. Arra gondolt, hogy Kessler minden bizonnyal még rosszabb állapotban van. Ha valahol, hát az utolsó két kilométeren kaphatja el. A bokán felül érő hóban is élénk, pattogós volt az ütem, az ötvenes futó egész teste szinte izzadni kezdett a téli rétegek alatt. A veríték a szemébe folyt, veszettül csípte, de most nem törődhetett vele, vad, ősi örömmel kellett élveznie a ritmust és a lüktetést.

Rohanó lépteket hallott valahonnét oldalról. Nem volt miért odafigyelnie. Valaki bizonyára elkevert, bárkit ér is utól a legnagyobb számmal rajtolt futó, főnyeremény.

Amikor az oldalról betorkolló ösvényhez ért hirtelen villant valami és aztán nagy-nagy csend borult a hófehéren harsogó téli világra.

A negyvenkilences futó szálnalmas állapotban igyekezett a tizenhármas pont felé. Szája szélén tajték ült, az arca szederjes volt. Zsibbadó agya már nem tudott parancsokat osztogatni, s tulajdonképpen ennek köszönhette, hogy vitte még a lába. Amikor a közeledő lépteket meghallotta, megállt és hátrafordult. Most már valahogy örült is annak, amitől háromnegyed órán át rettegett. Befogták, hát befogták, legalább van miért megpihennie egy pillanatra.

— Na gyere, gyere — lihegte. — Legalább behúzzuk egymást.

Az ötvenes futó intett, aztán lassított és a térképtáskájával kezdett babrálni.

— Mit vacakolsz most? — sipította Kessler Pityu. — Itt a tizenhármas mindjárt balra. Ide látom Horváth fater zseblámpáját. Na...

Az ötvenes futó elövette a térképet, nézegetni kezdte. Felemelte karját és intett Kesslernek, csak menjen nyugodtan. A negyvenkilences megvonta a vállát és neki iramodott. Dobogni kezdett benne valami remény, óh, végül mégiscsak sikerült a villámrajt taktikája, lám, az ötvenesnek jártányi ereje sincs már. Frissen, szinte vidáman vágódott a tizenhármas pontra.

— Szabó Tomi? — kérdezte Horváth apó, a tizenhármas pont ellenőre.

Kessler intett.

— Itt van — fújta. — De teljesen elkészült.

Aztán rohant tovább. Az utolsó kilencszáz méter sik terepen vezetett.

— Egyenesen lefelé — kiáltott utána Horváth apó. — Itt mögöttem van egy új kőfejtés, amelyet nem jelez a térkép.

Toporgott az öreg, várta az ötvenes futót. Az ágak árnyéka bizarr szövevényeket rajzolt a hóra.

Horváth Miklós kereken három órája gubbasztott ott a tizenhármas ponton. Húsz fokos hidegben. Az ilyesmi csodálatos, tündéri rejtelemmel, szilveszteri varázslattal teljes dolog. Utólag. A könyvtár csendjében lehet majd mesélni a kollégáknak. Fehér szakállú hegyóriásról, ködöt pipáló üvegemberkéről és a csendről, a csendről, amely végtelen, mint az óceán. A csendről, amelyet madárszárny suhanása, mókusz szöszmötölése, az ágakról letotványó hó nesze fűz ringató, zsongító harmóniává. És akkor mindenki elhiszi, mert valahol nagyon mélyen igaz is, hogy ez az egész együtt maga a szépség.

A felszín azonban hideg, amely torkon ragad, a bőr alá kúszik, elfojtja a gondolatot s toporgást, vacogást ad cserébe. A felszín igazságai természetesen csak a pillanatok igazságai. De a pillanatok keservesek tudnak lenni. No, hát vége lesz-e már, öreg? Vagy a várt csendet most már mindörökre elnyomja a vénség vacogása? Egyáltalán, mit keresel még a fiatalok között? Megvásárolhatod dobbanó, ezerleptű örömlüket a magad sötét és jeges csendjével?

Árnyék mozdult a hó felett, az ötvenes futó közeledett. Horváth Miklós meggyújtotta a zseblámpáját, türelmetlenül nézett a csuklyás, takart képű figurára.

— Gyere fiam, gyere — mondta. — Már a lelkemen is jegesapok lógnak.

És nyújtotta a bélyegzőt.

Az ötvenes futó hátrált egy lépést.

— A katonai térkép magánál van? — kérdezte rekedten.

— Természetesen — mondta az öreg csodálkozva.

— Amelyik a határvidéket is feltünteti.

— Az hát. No és? Mit akarsz?

— Idevele — mondta az ötvenes futó. — Gyorsan. Na, egy-kettő.

— Nem értem — mondta az öreg Horváth. — Ahelyett, hogy...

Az ötvenes futó pisztolyt húzott elő a zsebéből, az öregre szegezte.

(Folytatás a 26. oldalon)

Magyar népdal

— Nem szórakozunk, fater — mondta. — Gyerünk az-
zal a térképpel. Az öreg Horváth az ötvenes futóra emelte
a zseblámpáját. Az anorák csuklyája és a szája elé hú-
zott sál közül csak a szeme villogott. Horváth Miklós ré-
mülten kiáltott fel.

— Elég a drámából — mondta az ötvenes futó. —
Nincs időm vacakolni. Ide azt a térképet.

Az öreg elővette a térképet és az ötvenes futó felé
nyújtotta. Amikor az érte nyúlt, Horváth Miklós nagy
lendülettel a válla felett hátra hajította a műanyagból
készült táskát.

A pisztoly kétszer csattant. Horváth Miklóssal megfor-
dult az egész téli világ, a csillagok oldalát csúsztak.
Gyomra felkeveredett, undorító, hideg öklendezéssel sik-
lott az eszméletlenség hullámvölgyébe.

Az ötvenes futó a fák közé rohant, hogy megkeresse a
táskát. A következő pillanatban fájdalmas kiáltás hallat-
szott, aztán nagy kövek kezdtek gördülni egy friss sza-
kadék oldalán.

A célban minden a feje tetején állt. Negyedórával a
negyvenkilences futó beérkezése után fellöttek egy raké-
tát, válasz azonban nem érkezett.

— Nem értem — kiabált izgatottan Kessler Pityu. —
Ott futott a nyomomban. Igaz, hogy nagyon kívúlt, de
azóta négykézláb is ideért volna.

Távolabbi pontjairól rendre beérkeztek az ellen-
őrök, Horváth Miklósnak nyoma sem volt.

— Azonnal indulunk — mondta Soltész, a verseny-
bíró. — Egyenest a tizenhármas pont irányába.

Horváth Miklósrá bukkantak legelőször. Az öreg szét-
tárt karokkal, arcára borulva feküdt, körülötte piros
volt a hó. Rögtönzött hordágyon vitték a szánokhoz, a
pulzus még tapintható volt.

Kessler Pityu vezette tovább az expedíciót. A kanyar-
ban megállt, tanácstalanul nézett széjjel.

— Nem értem — mondta. — Itt beszéltem még vele.
Befogott, mondtam, hogy fussunk együtt tovább. Ő azon-
ban elővette a térképet és nem jött az istennek se.

Néhányan tovább rohantak visszafelé a pályán. Zseb-
lámpák villogtak, mintha izgatott lidércek csapata libe-
gett volna a hó felett.

A betorkolló ösvénynél találtak rá Szabó Tamásra.
Béli Piroska botlott belé, keresztül esett a fiún és nagyot
sikoltott. Mindenki odarohant. Tomi a zseblámpák fé-
nyében gyászos képet nyújtott. Ingujjban feküdt a havon,
haja alól vastag vércsik folyt végig az arcán. Fekete és
töredezett volt már a fagyban. Lakinger Mickó zokogva
borult rá és megcsókolta.

Szabó Tamás megmozdult, kinyitotta a szemét, osto-
bán, fáradtan nézett a többiekre.

— Az istenit Lakinger — motyogta. — Éppen most
jut eszedbe?

Felült, megtapogatta a fejét, szédelegve nézte a véres
kezét.

— Hullafaradt voltam, az biztos — mondta. — De
ennyire...

Feltámogatták, ketten átkarolták a hóna alatt.

— Ide figyelj — mondta izgatottan Kessler Pityu. — A
tizenhármas pont alatt értél utol. Most hogy kerültél
ide vissza?

— En? Apám, én soha nem értelek téged utol.

— Hiszen beszélgettünk...

— Hagyd a fenébe, Kessler — mondta Béli Piroska. —
Ennek mindig csak a hülyeségen jár az esze.

Horváth Miklós a szánon tért magához. Halálosan el-
gyengült a vérvesztéségtől.

— A... szakadékok néztek — mondta bágyadtan. —
Néha jó is lehet, ha nem egészen pontos az a térkép.

Visszafutottak a tizenhármas ponthoz.

Az „ötvenes futó” a fejtés oldalában találták. Oldalán
feküdt, két lábát széttroncsolta egy alágördülő szikla.
Bal karja bénán lógott az elcsavarodott törzs mellett.
Szabó Tomi anorákját viselte, rajta az ötvenes rajtszám-
mal.

Térképtáskájában kétezer dollárt találtak. Meg egy
különös ékszer.

Szólófürt alakú mellű volt, briliánsokkal kirakva.

VIZSZINTES: 1. Magyar népdal első sora (zárt betűk: E, V, E, K, T). 9. Kor betűi, keverve. 12. Sziporka (az első négyzet „SZ”). 13. Csík. 14. Kém. 16. Rámutatásként használt szó. 17. Csurgó. 19. „Kossuth Lajos azt...” (Kossuth-nóta kezdete). 20. Gazdasági munkát végez. 20. O.L.Z. 24. Téli álmot alvó rágcsáló állat. 25. Aruba bocsát. 29. A népdal harmadik sora (zárt betűk: N, L, V, L). 30. Egymás után mond. 31. Köztársaság Közép-Afrikában. 34. Hűbéri kötelekektől mentes szabad harcos a japán feudalizmus idejében. 35. Mutató szócska. 36. Angol kötőszó. 37. Kibozo. 39. N.O.G. 40. Varróeszköz (névelővel). 41. Bárium vegyjele. 42. A legmagasabb rendű élőlény. 44. Hímez-hámoz. 47. Nagy folyó Afrikában. 51. Tengerit morzsol. 53. A jövő nagy energiaforrása. 54. Villamosipari üzemünk. 56. Kő — táviratban. 57. Vége, ami még megmaradt belőle. 58. Olasz karmester (Alberto). 60. L.K. 61. Körtánc. 62. Angol szeszes ital. 63. ... Valli (olasz filmsztár). 66. Foghús.

15. Szovjet város a Káma partján. 18. A népdal második sora (zárt betűk: M, K, O, E). 21. Nem ismer be semmit sem. 23. Nagy angol költő (1788–1824). 26. Az Azovi-tengerbe ömlő szovjet folyó. 27. ... cső (mikroszkóp). 28. Évvezredek, örökkévalóságok. 32. Folyó Jugoszláviában. 33. Nátrium-alumínium szilikát tartalmú kőzetalkotó ásvány. 35. Község Komárom megyében. 38. A folyó torkolatvidéke. 40. Apró élősködő állatok. 43. Utca, franciául (ékezetfelesleg). 45. Őz, németül. 46. Az egyik magyar törzs vezetője, az államalapítás idején I. István ellen fordult. 48. Angol író, Rabelais követője. 49. Cyrus... (neves amerikai közéleti személyiség). 50. Pótlólag hozzátész. 52. Német festő és grafikus (1867–1956). 55. A statisztika gyűjtő. 57. Község Pest megyében. 58. Jég, németül. 59. Nem is mögé. 62. G.I. 64. I.T. 65. A.K.

Beküldendő a vízszintes 1., függőleges 18., vízszintes 29. és függőleges 12. sz. sorok megfejtése. Határidő: február 15.

Előző számunkban közölt keresztrejtvény megfejtése: Piliányreg, Ipolytarnóc, Pákoz, Cséványos, Eger, Istállóskó, Pengőkő, Pásztó, Nagyerdő, Vöröskő, Esztergom.

Könyvjutalmat nyert: Mékli Ervin Bp. Márkus János Bp. László Aladár Bp. Reguly Arpádne Nagybátony, Szvorényi Pál Kecskemét, Bakos Erzsébet Penészlek.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
12					13			14	15	
16			17		18			19		
20		21		22			23		24	
25			26				27		28	
31	32				33		34			35
36				37		38		39		40
41			42				43		44	45
			46		47		48			
		49		50					51	52
	53						54		55	56
57						58			59	60
61						62			63	64
66										65

A BOSZORKÁNYFAL*

Egy tátrai síverseny története

pal leköti idejét. A trenírozás ismét háttérbe szorul, úgyannyira, hogy amikor egyik riválisának eltörik a léce, az edző elkéri Gazdáét, mint-hogy úgysem esélyes a győzelemre. Ez persze nagyon bántja főhősünket.

Igazágtalannak érzi az edző véleményét, annyira bízik magában. Titokban olyan pályát jelöl ki magának, amelyen megrövidítheti a lesiklás idejét, éspedig a rendkívül veszélyes Boszorkányfalon.

Elérkezik a verseny ideje. Sporttársai bíznak Jedrikben, felajánlják saját sílécüket. Jedrik viszont elmondja a nagy titkot, amit eddig csak Magdával közölt. A nagy rivális kineveti, gyermekesének minősíti a tervet.

Jedrik Gazda kitűnő időt produkál, neve az élre kerül. Ám, az utána következő osztrák versenyző valamivel jobb időt ér el, Jedrik má-

sodik helyre szorul. A rivális következik, a lengyel csapat utolsó versenyzője. Rajta áll, vagy bukik a csapat győzelme. Amikor megkezdi lesiklását, Gazda a mikrofonhoz rohan és figyelmezteti társát, hogy ott ugorjon, ahova ő a fenyőágakat elhelyezte. Magda is a mikrofonhoz rohan: hallgass Jedrikre!

Maciek — így hívják a riválist — rohanás közben már látja a hóba tűzött fenyőágakat és az utolsó pillanatban hallja Jedrik hangját: most ugorj! S megnyeri a versenyt, ezzel a lengyel csapatnak megszerzi az elsőséget.

A fotók a film egyes jelenetét ábrázolják.

M—I.

* A filmet olvasóink figyelmébe ajánljuk. Akik még nem jártak Zakopanában, biztos kedvet kapnak a szép természeti tájak megismeréséhez.

Persze ebben a filmben is — nem is lenne film — a nő mindenek az oka. Miről is szól a történet?

Kiváló sző, egy temperamentumos fiatalember, Jedrik Gazda a főhőse ennek a lengyel sportfilmnek. Kiváló sző, sok verseny győztese, de egyesülete nem indítja a nagy versenyen, mert sportszerűtlen élete, az edző véleménye szerint valószínűtlenné teszi sikerét. Kihagyják tehát a nemzetközi verseny válogatott keretéből.

Jedriket bántja a döntés, egyedül kezd trenírozni a Boszorkányfal meredekén. Társai felfigyelnek erre az erőfeszítésre, elintézik, hogy az Egyesület őt is indítsa. A jó hírnek legjobban Magda örül, a csapat egyik tagja, aki titokban szerelmes a síbajnokba. Ám a film ördöge itt is közbeszól.

Ewa, a téli üdülőhely bárénekesnője okozza a konfliktust, aki Jedriket kegyeibe fogadja, s éjjel-nap-

**A következő szám
tartalmából:**

A lengyel Ararát
expedíció

Kaland a Kaukázusban

Télien a Tátrában

TURISTA

A MAGYAR TERMÉSZETBARÁT
SZÖVETSÉG LAPJA

1968 3

ÁRA:
3 FT

DRÁMA A KAUKÁZUSBAN • CSERETÚRÁK 1968
A ZEMPLÉNI-HEGYSÉG VARÁZSA
AZ ARARÁT-EXPEDÍCIÓ

A címképen Natalja Verlej, a „Menyasszony a zsákban” turista tárgyú film, főszereplője. A hátsó borítón a Turista fotópályázatán díjat nyert kép: „Tisztesztári holtágban”. Készítette Burghardt Ferenc, Bp.

TARTALOM

TURISTAÉLET	
Cseretúrák 1968	13
HAZAI TÁJAK	
A Zempléni-hegység varázsa Antalffy Gyula	4
Mikszáth és Madách földjén Szombathy Viktor	10
Ósi népek nyomai Szalacsán Lévai József, Kaposvár	8
ÜTIKALAUZ	
Barátaink földjén Mosonyi László	14
Krk szigete	18
ÉRDEKES	
Dr. Prinz Gyula dr. Pápa Miklós	23
Ott, ahol Noé bárkája földet ért	11
HASZNOS	
Sümeği kirándulások dr. Tarnóczy Lóránt	6
Drégely vára dr. Gerő László—Spirk Tibor	3
Ötletek turistáknak	12
KALAND-IZGALOM	
Dráma a Kaukázusban Borisz Romanov—Vlagyimir Karu- nenko, Moszkva	20

Turista. A Magyar Természetbarát Szövetség Lapja. Felelős szerkesztő: **Endrődi Lajos**. Szerkesztőbizottság: Antalffy Gyula, Kertész Miklós, Kürti Miklós, Mosonyi László, Pápa Miklós, Székely Miklós, Szombathy Viktor, Tamás István. Szerkesztőség: Bp., V., Váci u. 62. T.: 183-936/10. Kiadja az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: **Tóth László** igazgató. Kiadóhivatal: Bp. V. Révay u. 16. T.: 116-660. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlapirodánál (KHI, Bp., József nádor tér 1.), a kézbesítőknel, bármelyik postahivatalnál és a Posta hírlapüzleteiben közvetlenül, vagy csekkbefizetési lapon (csekk számszám: egyéni 61.252, közületi 61.066), valamint átutalással a KHI, MNB, 3. sz. egy számlájára. Előfizetési díj egy évre: 36 Ft, félévre: 18 Ft.

INDEX: 25 814

68.136 Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest

A Téli TÁTRÁBAN

Két napja dühöngött a hóvihar a felhőkbe burkolózott jeges csúcsok között és a Vörös Meteor hegymászótáborának lakói sátraikba húzódva várták az idő jobbra fordulását. Azután egyszerre elállt a szél, kitisztult az ég. Lenn a Zöldtő katlanában sötét árnyék borította a völgyet, de fenn a jéggel borított gránit óriásokat már bevilágította a felkelő nap. A Lomnici-csúcs, Fecsketőrony, Zöldtavi-csúcs és aznap célunk, a Papiusz-csúcs, vakítóan verte vissza a hajnali napfényt.

A felszerelés hamar bekerült a mászózsákba és a dermesztő hidegben útnak indultunk. A Zöldtő jegét átszelve, felpillantottunk a hajnali szürkületből kibontakozó Karbunkulus-toronyra, majd elkezdtük a kapaszkodást felfelé. Eleinte még segített a kifeszített lánccs, de az hamar véget ért és mi óvatosan mászva győztük le az emelkedőt, míg elértük a Nagy Papiusz-völgy bejáratát. A jéggé fagyott meredek, félelmesen magasodott előttünk. Előkerültek a kötelek, lépésről lépésre vágtuk a lépcsőket az egyre meredekebbé váló jégletőn. Repdestek a jégzilánkok a csákány kemény csapásai alatt, egyre kisebb lett a tő és a menedékház alattunk, s a Karbunkulus-torony is jelentéktelen sziklává zsugorodott össze. Előmászónk hirtelen derékig puha hóba süppedt. Lavinaveszélyes terület, itt a legnagyobb óvatosságra van szükség! Néma csendben, egymástól 20—20 méterre szeltük át a veszélyes mezőt. Végre fellelegeztünk, szerencsésen elértük a komor, fekete gránitsziklákból álló fal tövét.

Már csattogott is felettünk Szenthe Pista kalapácsa, és a piros kötél méterről méterre kúszott felfelé. A fal rettenetesen hideg volt, minden fogás után melengetni kellett dermedt ujjainkat. Az idő röpült, igyekez-

nünk kellett. Egymás után győztük le a kötélhosszakait, végre keskeny, havas gerincre jutottunk. Még néhány kötélhossz; fenn álltunk a csúcson és boldogan szorongattuk egymás kezét. A lenyugvó nap fényében fenséges panoráma tárult eléink.

Kevés időnk volt gyönyörködni. Gyorsan indultunk vissza, mert a havasok világában beláthatatlan következménnyel járhat egy fölkészületlenül szabadban töltött éjszaka. De hiába volt minden igyekezetünk, mire leértünk a Papiusz-csorbába, már ráborult a szürkület a tájra, csak a Lomnici-csúcs és a Fecsketőrony izzott vörösen a felhők-ről visszavert fényben.

A majdnem függőleges havas horhoson centiméterről centiméterre tapogatóztunk lefelé és már-már úgy látszott, hogy a szabadban kell éjszakáznunk, amikor a Késmárki-csúcs mögül kísértetiesen hideg fényt árasztva kibukkant a telihold. A holdfénynél már könnyebbé vált az ereszkedés. Egy-egy bevett szög, egy dülferezés és rövidesen a Papiusz-völgy meredek hóletőjén álltunk. Méteres hóban gázoltunk lefelé, derékig süppedve a sziklák hézagaiba. Jégcsákányainkra támaszkodva, sebesen siklottunk lefelé a meredek, sima jégletőn. Még egy félóra, még egy, végre elértük a Zöldtőhoz vezető lánccs végét. Innen már könnyűszerrel jutottunk vissza sátrainkba. Ott tört ki aztán rajtunk, ennek a felejthetetlen napnak minden fáradtsága.

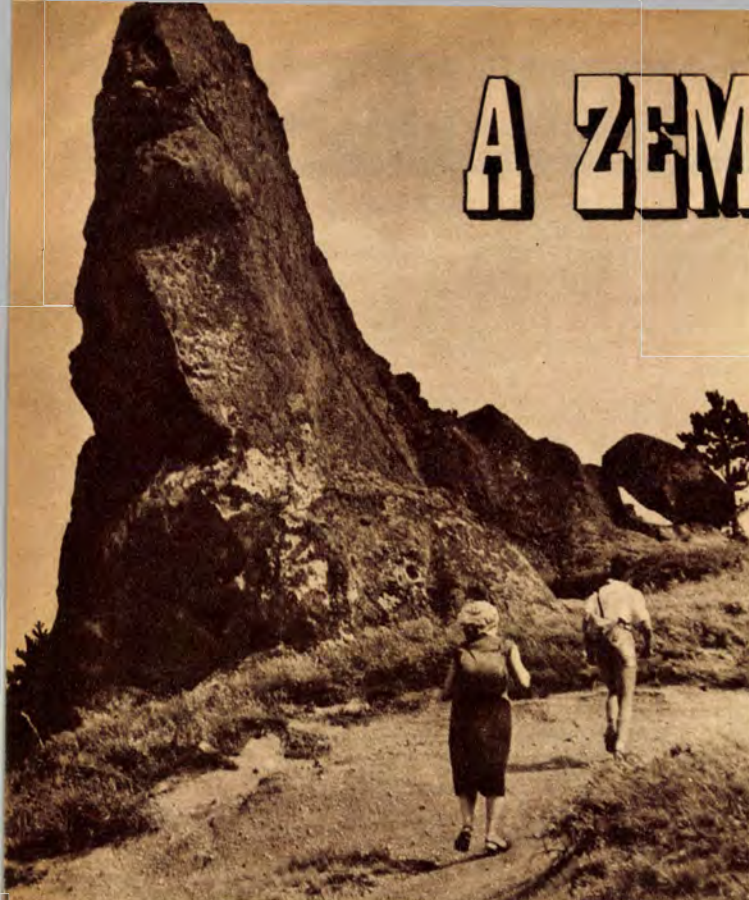
A sátrak befűzése előtt még egy utolsó pillantást vetettünk a holdfényben élesen kirajzolódó csúcsok felé, és a győzelem jóléso érzésével bújtunk hálósájkainkba. Néma csend ült a jeges sziklaóriásokon és sátraink felett a tátrai éjszaka milliő csillaga sziporkázott.

Szentes György

A Papiusz-csúcs megmászása Rözben (a szerző felv.)

A ZEMPLÉNI HEGYSÉG

A boldogkői várkúp (Doma felv.)

Távol Budapesttől, az ország északkeleti sarkában különös varázsú hegyvidék terül el a *Hernád* és a *Bodrog* között, a Kárpátokkal közvetlenül összefüggő *Zempléni-hegység*. A mintegy 70 kilométer hosszan és átlag 30 kilométer szélesen elnyúló hegység a legszélső tagja a Duna-kanyarban kezdődő *Északi-középhegység*nek. Itt végződik az a nagyvívű vulkáni vonulat, mely az Alföld fölött hosszan keretezi az országot.

A *Dobogókő*től a Sátoraljaújhegy városáig fölött strázsáló, névadó *Sátorhegyig* — a Börzsönyön, a Cserháton, a Mátrán és a Bükk-alján keresztül — húzódik az a hatalmas törésvonal, amelynek mentén a föld mélyének kitérősei feltornyozták az Alföld szegélyét. Ennek a nagyszerű vulkánkoszorúnak legszebben tagolt része a Zempléni-hegység. Szép süvegformájú csúcsok, harang- és sátor alakú tetők tömkelege jellemzi; ha széttekintünk a magasabb kilátópontokról, tarajos hegytenger tárul föl, beborítva lombos és fenyves erdők sűrű szövésű takarójával.

A zempléni vulkánok ha-

zánk „fiatalabb” korú tűzhányói közé tartoznak, négy-öt millió évvel ezelőtt még működésben voltak. Az andezit és riolit lávából és ezek tufáiból felépült rétegvulkánok eredeti formáit persze hiába keressük már, a mai alakzatok a lepusztulás és a későbbi süllyedések-emelkedések eredményei. Az erősen lekopott tönkfelület egyes részeinek megsüllyedése hozta létre a hegység medencéit, köztük a legnagyobbat, a Hegyközt.

Külön kis táj a Zempléni-hegységben a meghitt hangulatú, barátságos tekintetű *Hegyköz* egymásba kapcsolódó medence-csoportja. Az erdős hegyköpöktől közrefogott, átlagosan 250 méter magasságban fekvő, erősen hullámos felszínű területen tizen-nyolc falucska üdögél a különálló kis medencékben s a betorkolló patak völgyek kapujában. Felnyúlnak az erdőszegélyig; legmagasabbra a tatárivadékok laktak *Pusztajalu* települt, legszebben *Füzér* helyezkedik el a tájban, magányos andezitbérc tetején magasló gótikus várrom tövében.

A Hegyközön végigfutó

Bózsza patak völgye kettészeli a hegységet. Kisebbik, északi felében tornyosulnak a legnagyobb kiemelkedések itt van a legmagasabb csúcs, a *Nagyimlíc* is. A fenyvesekkel tarkított nehéz bükkerdők, a sziklafüves pázsitú hegyilegelők, a kárpáti növények gyakori előfordulása minden más hegyvidékünkétől elütő jellegét kölcsönöznek ennek a tájnak. A *Nagyimlíc* már egészen kárpáti levegőjű hegyvidéken magaslik fel; a meredeken elfekvő irtásrétek, a csendes zsongású öreg fenyvesek havasalji hangulatot árasztanak.

A fölöttébb változatos formájú hegyvidék délen, délkeleten alacsonyabb tönkdarabokból álló peremlépcsőkkel lejt az Alföld irányába. Ez itt a *Hegyalja*. A *Bodrog* völgyére ereszkedő domborok vulkáni törmeléken képződött löszös nyiroktalaján szőlőtőkék milliói sorakoznak. Ahol a Bodrog beleömlik a Tiszába, ott magaslik a Zempléni-hegység legdélebbre szakadt tagja, a tokaji *Kopasz*. E tájrésznek — a nektárt termő *Hegyaljának* — megint más a varázsa mint az északi magas erdőségeknél. A peremlépcsők aljába települt 28 község határában terem a világ egyik legkitűnőbb fehérborának a szőlője, jobbára furmint, kisebb hányadában hárslevelű. Keserűmandulára emlékeztető édes ízűket a hosszú, verőfényes öszi kőn a tőkén megszalódott szemek varázsolják a tokaji borba. Ha október derekán, szüretidőben járunk a *Hegyalján*, hazánkban sehol másutt nem érezhető édes ízzel, mézes mustillattal köszöntenek a tompuló fényben fürdő szőlők a teraszos hegyoldalakon.

Ősszel kell végigvándorolni a *Hernád völgyén* is. A Zempléni-hegység nyugati lábánál, 6—10 kilométer szélességben vonul a kanyargós, dús hordalékú folyócska kedves völgye. Az Alacsony-Tátra oldalában eredő *Hernád* mentén vezet Lengyelország felé az a történelmi nagyút, amely Magyarországot századokon át összekapcsolta Észak-

Európával. Egyik legrégebb kereskedelmi útvonalunk ez, a hegyaljai kereskedők rajta szállították északra a tokaji bort, a debreceni tőzsérek itt hajtották Lengyelország és Oroszország felé a szarvasmarhát és a lovat. A Kassa, Krakkó, Gdansk irányában vezető út forgalma fejlesztette kereskedővárossá Göncöt, kallemárkodó lakói a XVI. és XVII. században jelentős áruközvetítő szerepet tölthettek be Magyarország és északi szomszédai között. Ma csendes ez a táj, horgász-turisták járják leginkább, a *Hernád* két partján sorakozó kis falvak vendéglátó barátsággal fogadnak.

A Zempléni-hegységet kialakító vulkanizmusnak nemcsak a *Hegyalja* szőlőtermő talaját, de sokféle ásványi kincset, értékes ipari nyersanyagokat köszönhet a táj. Különböző érceket, a kerámiáiparban fontos kaolint, a könnyű építőidomok előállítására használható perlitet, az olajbányászatban és a kohászatban nélkülözhetetlen bentonitot. Utóvulkáni működés hozta létre a *Telkibánya* környéki ércesedést; a nagy mélységekből feltörő forróvízes oldatok arany és ezüst teléreket hoztak létre a kőzetrepedésekben. A középkor végén virágzó nemesérc-bányászat folyt *Telkibányán*, az arany-ezüst erek kiapadása után azonban a szabadalmas bányaváros apró falucskává jelentéktelenedett. Mint turistaközpont jut napjainkban újra nagyobb jelentőséghez; a hegység legszebb északi részei innen érhetők el legkönnyebben. A bájos fekvésű, kulturált és kedves *Ezüstfenyő* turistaház ideális kiinduló állomás.

A várakkal teletűzdelt Zempléni-hegység a magyar szabadságküzdelmek klasszikus földje, történelmi levegő leng körül, amikor vándorolunk benne. E tájon robbant ki 1697-ben a Tokaji Ferenc vezette pór felkelés az osztrák elnyomás és a főúri kizsákmányolás ellen, *Sárospatak* neve pedig két évszázadon át összenőtt a Rákócziak nevével. A Bodrog fölül ma-

VARÁZSA

gasló pataki vár ma a hegyaljai táj és történelem gazdag múzeuma.

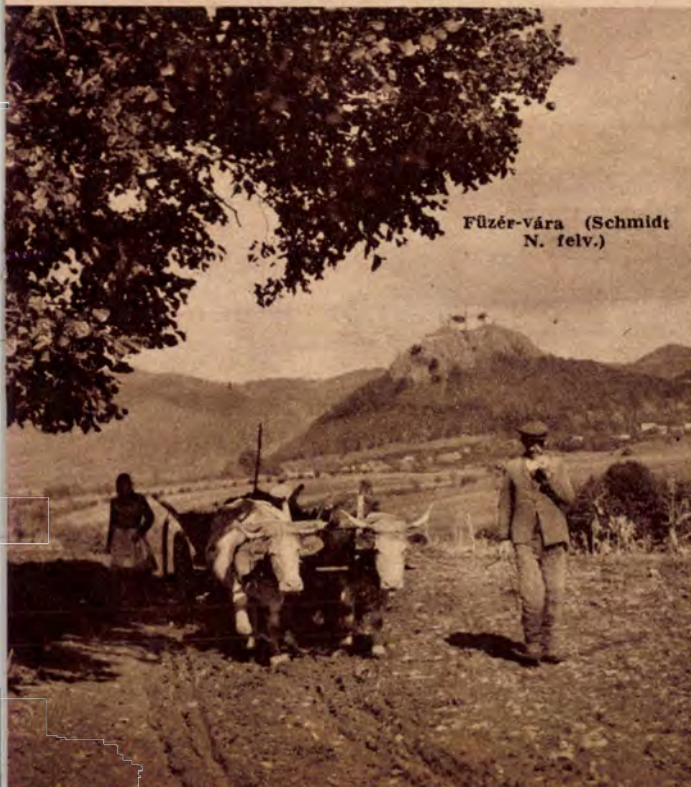
A hegység belsejében vagy peremvidékeken lévő többi vár is elsősorban a Rákóczi-kor emlékeit őrzi, főként Regéc, de a Hernád völgymedencéjére tekintő Boldogkő is. A sűrű erdők mélyén felmagasló, magányos andezitkúpra települt Regéc volt a fejedelem legkedvesebb vára, boldog gyermekeivének színhelye. Régészeti feltárása, omladozó falainak konzerválása sürgős elvégzésre vár. A belsőtoronyos hegyi várak közé tartozó Boldogkő műemléki megóvása során néhány szép termet turistaszálló céljaira hoztak rendbe.

A hegyvidék belsejébe csak néhány apró falu települt, a nagyobb községek a Hernád és a Bodrog mentén sorakoznak. A tájnak csak egyetlen városa van, Sátoraljaújhely, mely századokon át a hegyaljai borkereskedelem fő központja volt, ugyanakkor Zemplén megye székhelye. E korszakra utal a város legértékesebb műemléke, a barokk stílusú volt megyeháza. Falai között levéltároskodott Kazinczy, benne kezdte közéleti pályáját Kos-

suth, mint Zemplén fiskálisa.

A 16 000 lakosú Sátoraljaújhely még nem találta meg korszerű szerepkörét. A szomszédos, ősi soron is kolaváros Sárospatak mellett nem válhat kiemelkedő művelődési központtá, igazgatási szerepe nagymértékben csökkent a megyeszékhely elköltöztetésével, s borkereskedelmi központ jellegét is jórészt elvesztette. Az újabb ipartelepítések mellett az idegenforgalom hozhat nagyobb pezsgést a város életébe. Sátoraljaújhely a Zempléni-hegység vendéglátó központja lehet, s ez jelentős szereppé válhat, hiszen napjainkban egyre növekszik a legkárpatibb jellegű magyar hegység vonzereje. A város fölött emelkedő Magashegyet az utóbbi években valóságos síparadicsommá formálták — lesiklópályák, sífelvonó létesítésével —, a két turistaházban mindig mozgalmal az élet. Aki Újhelyből vág neki a Zempléni-hegységnek, a piros jelzés mentén Rákóczi hajdani várait érintve juthat föl változatos szépségű hegyi tájakon az északi országhatárig.

Antalfy Gyula

Füzer-vára (Schmidt N. felv.)

SÉTA A SOPRONI ERDŐK BEN

Ha körülnézünk a soproni erdőkben, azt látjuk, hogy a hivatalos szervek és a szorgos természetjárók összefogásából 1967-ben tovább szépült, csinosodott a lővér.

Kezdjük talán a Dalos-hegy — Károly-magaslat — Fáber-rét környékével. Itt a hegyvidéki erdőzet murvával borította a sétatutakat, gondoskodott hengerlészükről, sőt a nyári hónapokban kéthetenként seperítették is az utakat. Megkezdődött az útjelzések felállítására a bécsidombi Dudeszban is (ez a munka a nyugati erdőrészen befejeződött). Kicsérélték a tönkrement jelzőtáblákat. Örömmel tapasztalhatják a kirándulók, hogy a táblák a cél iránya mellett a menetidőt is jelzik. Az erdősarkoknál, útelágazásoknál újszerű irányító táblákat helyeztek el.

A Nándor-magaslat oldalában levő Braun Nándor emlékműnél, valamint a szomszédos hegygerincen, a Vashegyen védőkunyhókat épített a Soproni Tanulmányi Erdőgazdaság. A védőkunyhókat alumíniumtetőzettel borították, egyik oldaluk nyitott. Környékükön pihenőpadokat helyeztek el. Pazar kilátás tárul a vashegyi kunyhó elől a SZOT üdülőre és a völgybe elterülő városra. A dudeszi erdőrészen egyik vadregényes pontján csinos táborozóhelyet alakítottak ki tölgyfakorongból készült asztalokkal, ülőkékkel.

A Héttükkfa útelágazástól kiinduló piros jelzésen, az úgynevezett Alpesi úton útszélesítési munkákat folytat az erdőgazdaság. A már elkészített útszakaszon három menetlábás padot állítottak fel — ez a meredek hegyoldalak, fenyvesek között vezetett útvonal a Soproni hegyvidék legromantikusabb, legelvezetesebb sétatúja.

— Megkezdődött a Tacsi-árokban levő Természetbarát-forrás újjáépítése is. — Az 1950-ben épített terméskőfal hézagait kijavították, szélesítették a forrás lefolyóját. Ezt a munkát az erdészeti technikum diákjai végezték el Fírbás Oszkár tanár szakavatott irányításával.

Az Ólomárok-forrásnál két pihenőpad hirdeti a fiatalok önzetlen munkáját. Jövőre a természetjárók felállítják védőkunyhójukat, melynek anyagát a helyszíntre szállították.

És még egy örvendetes hír. Három évtizeddel ezelőtti hét kilátóval büszkélkedhettek a soproni természetjárók, most csak a Károly-magaslat és a várhegyi áll a nagyközönség rendelkezésére, de rövidesen újabb kilátó felállítására kerül sor. A Tómalom feletti Kecse hegyen már megtörténtek az előkészületek egy 15 méteres kilátó elhelyezésére.

Fábján
(Kisalföld)

SÜMEGI KIRÁN- DULÁSOK

Sümege sok szépséget nyújt látogatóinak és az új turista-szálló a régivel egyetemben jó időre biztosítja az igények kielégítését.

Sümege jelentőségét fokozza, hogy nemcsak maga a város, hanem környéke is sok látnivalót nyújt. A turista az országos Kék-Túra útvonalába eső négy szép várrmot látogathat meg oly módon, hogy Sümege-ről reggel elindulva, estére oda visszatérhet.

A sümegei tartózkodást ajánlatos két- vagy négy napra tervezni ünnepe előtt, vagy utáni köznapokkal megtoldva, mert — sajnos — a MÁVAUT sok járata csak munkanapokon közlekedik.

Somló hegyét és várát is Sümege-ről lehet ma legjobban elérni. Devecseren, a vasútállomás mellett találunk ugyan egy földművesszövetke-

zeti fogadót, de ez csak szükségmegoldás. Devecser szívében ott áll a rendbehozott, volt Eszterházy kastély, de ebben jelenleg hivatalok vannak elszállásolva, pedig a XVI. századból való műemlék-várkastélyból könnyen lehetne szép és tágas turistaszállót kialakítani.

A Sümege-ről kiinduló kirándulások gerincét a Keszthely—Sümege—Devecser—Pápa autóbusszjárat alkotja. Sümege és Devecser között a menetidő gyorsjáratral csak 35, rendes járatral pedig 48 perc. Probléma csak abból adódik, hogy sok járat nem érinti azt, mert a devecseri vasútállomás elé érkezik, illetve onnan indul.

Ki kell tehát sétálni az állomásra — szerencsére nincs messze — s onnan vonattal vagy autóbusszal utazni tovább Somlővásárhelyre. A használható autóbusszjáratok: Devecser—Tuskevár—Kamond, Tapolca—Devecser—Pápa és Ajka—Iszkáz—Adorjánháza.

A Somlót, bár ez a nehezebb út, legcélszerűbb a délre (Somlővásárhelyre) tekintő bazaltorgonák irányából megmászni. A turistajelzés a somlővásárhelyi kis vasúti megálló-tól indul ki, s a szőlők között egyre emelkedve vezet fölfelé, egészen a messziről jól kivehető műemlék-présházig. Onnan jobbra fordulva az út egy ideig szintben halad a bazaltfal alatt, majd a kápolnánál fölfelé kanyarodik. A sokhelyütt kövekre festett jelzéseket eléggé nehéz megtalálni, de a présház és a kápolna megkönnyíti a tájékozódást.

Rövid, de meredek kapaszkodó után fölérünk egy lapos tetőre. Innen még jókora út vezet a 435 méter magasban épült kilátóhoz, ahol étkezhethetünk és szükség esetén meg is szállhatunk. A gondnok valódi somlóival is szolgálhat. A hegy aranyát ne mulasszuk el megizlelni!

A kilátás minden irányban gyönyörű. Az egész Bakonyt át lehet tekinteni, sőt — jó időben — a Kőszegi-hegyvidéket is tisztán láthatjuk. A kilátóból vesszük csak észre a várat, amely valamivel lejjebb, egy oldalsó kapun emelkedik. A XIV. században épült erősség igen jó állapotban van a már messziről fölismerhető jellegzetes, helyreállított

Somló-vár falai

konyhai füstkibocsátója. Ez nem a mai értelemben vett kémény, hiszen akkoriban szabad tűzön sütöttek-főztek.

Lefelé ereszkedve, jelzett úton, a Séd-forráshoz jutunk. Innen helyi járat visz vissza a somlővásárhelyi vasútállomáshoz, illetve a bejárati út kiágazásához. Ha szerencsénk van, elfoghatjuk a Pápa—Devecser—Tapolca járatot, amely a devecseri MÁVAUT pályaudvaron tesz le bennünket. Ellenkező esetben vonattal, vagy a fentebb jelzett járatok egyikével utazhatunk vissza Devecserre.

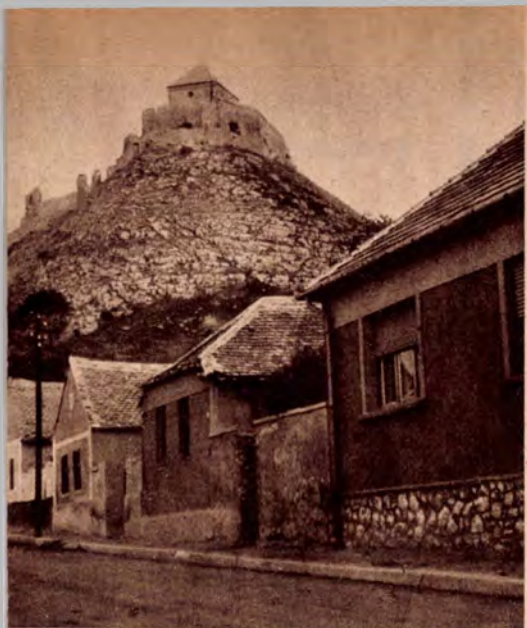
Másnap vegyük Tátikának az irányát. A Pápa—Devecser—Sümege—Keszthely, vagy a Győr—Keszthely járatral Bazsi-ig utazunk, majd onnan gyalog folytatjuk az utat Zalaszántó irányába egészen addig a pontig, ahol a kék-sárga jelzés keresztezi az országutat. A turistacsapas meredeken vezet felfelé a 413 m magas bazalt-hegyre, amelyen a Kisfaludy Sándor által megénekelte, még a tatárjárás előtt épült vár romjai várnak bennünket.

A romoktól a sárga jelzés mentén, enyhe lejtőn ereszkedhetünk le Zalaszántó községbe, ahol feltétlenül tekintsük meg a helyreállított gótikus műemlék-templomot. Zalaszántó kora délután autóbusszal térhetünk vissza Sümege.

A harmadik nap reggelén, megint csak a Pápa—Devecser—Sümege—Keszthely járatral Zalaszántóig utazunk. A faluból nézve ijesztően mered előttünk a szép és változatos, de a turisták körében alig ismert Keszthely-hegység három egymás mellett csúcsa: a Püpos-hegy, a Rezi- és a Meleg-hegy.

A zalaszántói műemlék-templomtól elindulva az útelágazásnál a bal-köz irányában kanyarodunk el, majd

Sümegegyvár

A Püpos-, a Rezi- és a Meleg-hegy

a gazdaság épületei mellett vágunk neki a hegynek. Először lefelé vezet az út, de csak azért, hogy később annál többet kelljen felfelé kapaszkodni. Egy híd nélküli patakon áthaladva figyeljük erősen a turistajelzéseket, mert a kivágott fákkal eltűnt jeleket még nem pótolták.

Meredek kapaszkodó után jutunk fel a tetőre és jó darabot kell haladnunk, hogy a hegy peremén épült árpádkori várromokhoz juthassunk. A mélység, bár csak 416 méteres, szédítő! A kilátás fenséges. Itt kell említeni, hogy a Rezi rom környéke viperagyanús vidék, ezért nyáron és ősszel, napsütötte helyeken kerüljük a köveket és a lyukakat.

Sűrű erdőn, lankás úton lefelé haladva rövidesen kerítéshez érünk. Ez a vadrezervátum határa. A kerítésen fagrádics vezet át, olykor a kapu is nyitva áll. Az erdő szélén, a szántóföldek peremén haladunk tovább és így érünk be Rezi faluba, majd szőlőhegyeken — Svájcra emlékeztető tájakon — keresztül ereszkedünk alá az autótól mellett fekvő Gyöngyösi csárdához. Itt ehetünk, ihatunk, majd a csárda előtt megállók, s a már megszokott járattal térhetünk vissza este felé Sümege.

Gyakorlott turisták a Tátikától jelzett úton közvetlenül mehetnek át Rezi várához, s onnan tetszés szerint ereszkedhetnek alá Zalaszántóra, vagy a Gyöngyösi csárdához. Tempós menetben a két csúcs egy nap alatt is megjárható, még a sötétedés beállta előtt.

A három nap délutánjait és estéit, illetve a teljes negyedik napot szenteljük Sümegegyvár környékének. Szép kirándulást tehetünk a gyepükajáni romokhoz és melegvízi forrásokhoz, ismét csak a Keszthely—Pápa-i autóbusszjárással. A gyepükajáni megállónál leszállva a zöld jelzés mentén kell haladnunk. Ha több idő áll rendelkezésünkre, vonattal vagy autóbusszal átlátogathatunk

Tapolcára is, ahol a Malomtó hangelatos környéke, a Barlangtó rejtői (föld alatti csónakázó) és Batsányi János emléke várnak bennünket.

További kirándulási lehetőséget kínálnak az uzsai halastavak és bazaltbánya vidéke, valamint a Kisbalkonyi-erdő rengetege.

Maga Sümegegyvár, a templomos lovagrend által 1210-ben épített nagyszerű és korhűen helyreállított várával, igazi turistaközpont. Tekintsük meg Kisfaludy Sándor szülő- és lakóházát, amely ma múzeum, a veszprémi püspök 1750 táján épült nyári palotáját, a ferences kegytemplomot, a plébániatemplom híres Maulbertsch freskóit, a régi városfalak maradvá-

nyait és Ramsetter Vince kelmfestőnek (kékfestőnek), a város jövőjének szobrát, valamint lakóházát.

A sümegegyvárról már sokszor és sokat írtak. Lábánál újabban hangelatos földműveléstudományi csárda várja a vendégeket.

Sümegegyvárat Budapestről vasúton átszállással (tapolcai gyors) vagy anélkül (szombathelyi személy, Tapolcán keresztül) lehet elérni. A közvetlen (Zalaszántó) autóbussz 15.25 órakor indul az Engels-térről és menetrend szerint 19.49 órakor érkezik a sümegegyvári MÁVAUT pályaudvarra. Onnan pedig a ferences kegytemplom melletti turistaszálló már nem esik messzire.

Dr. Tarnóczy Lóránt

TURISTA-TÍZPARANCSOLAT

- 1 Szeresd a természetet s áhitattal lépj szentélyébe!
- 2 Turistamezben is kultúremlék maradj!
- 3 Ne feledd, hogy turistához méltatlan magaviselettel a turistáság ügyének ártasz!
- 4 Ne élj vissza a vendégjoggal és tiszteld mások vagyónát!
- 5 Turistaútról le ne térd, tiltott területen csak engedéllyel járj!
- 6 Légy vidám, de ne lármás; az erdőben ne a turisták, hanem a madarak énekeljenek!
- 7 Tartsd tisztán a forrásokat, patakokat, pihenőhelyeket és a hulladékot rejtse el!
- 8 Égő tárgyat el ne dobj, erdőben tüzet ne rakj!
- 9 Kíméld az erdő vadjait s a mező virágait, gyümölcsfákról még virágot se szakíts!
- 10 Becsüld s bajban el ne hagyj turistatársaidat, mert az becsületesség!

SZOBORFÜLKE... FÜRÉSZ- FOGAK... REMETE...

EGRI GIMNAZISTÁK CSEPPKÖ- BARLANGOT FEDEZTEK FEL A BÜKKBEN

1967 októberében robbantást végeztek a Nyugat-bükki Állami Erdőgazdaság Felsőtárkány határában levő kőbányájában, a festői szépségű Gyetra-völgyi sziklaszorosban. Az erdészek a robbantás után meglepődve vették észre, hogy a talajon hatalmas repedés keletkezett. Egyikük, Csávás Sándor — a kialakult jó kapcsolatok alapján — rögtön értesítette Estók Bertalant, az egri Dobó Gimnázium tudós tanárát, a gimnázium természetjáró szakosztálya barlangkutató csoportjának vezetőjét.

A híradás érthető izgalmat keltett a fiatal barlangkutatókban, akik másnap türelmetlenül várták, hogy magukra öltessék munkaruhájukat, a kék színű overált, meg az elmaradhatatlan bányászsisakot. Október 25-én, szerdán, a felsőtárkányi kisvasúttal vágta neki az útnak, majd a 400 méteres magasságban végződő végállomástól gyalog közelítették meg a meredek színhelyet.

Előttük állt a nyílás, amelyet nagy érdeklődéssel vettek körül. Füleltek, hallgatóztak, de sehol semmi nesz. Köveket dobáltak az üregbe... Süket csend... Semmi visszhang. Csak a későbbiekben derült ki, hogy a barlang alját, ahová a kövek hulltak, vastag iszapszerű sárréteg borította.

— Meg kell néznünk belülről — mondogatták a fiúk, s rövid tanácskozás után eldöntötték: a tapasztalt Molnár Jancsi száll le először a mélybe. A kötelet gondosan egy vastag fa derekához erősítették, aztán Jancsi elindult lefelé az ismeretlen üregbe. Úgy, ahogy Csányi tanár úr a testnevelési órán tanította a kötélmászást.

Odalent koromsötét volt, s a sötétet csak nehezen törte át a kis karbidégő sejtelmes fénye. Körülbelül három percig tartott az óvatos leereszkedés, aztán talajt ért a bátor gimnazista. Alaposan beleragadt a mély sárba, időbe tellett amíg egy szigetként kiálló nagy köre akadt — onnan kiáltozott aztán az odafent szívszorongva figyelő társaknak.

Újra megfeszült a kötélen s egymás után csúsztak le rajta: Kovács Laci, Dudás Pista, Fekete Sanyi meg a többiek. Húsz méter mélyen lehettek a föld felszíne alatt egy tágas teremben, amelyben három-négy méter magas cseppkőoszlopok csillogtak.

A gyerekek elbűvölve szemlélték a pompás látványt, aztán egyszerre tört ki belőlük a diadalkiáltás! De

még nem volt vége a ritka kalandnak. Egy keskeny nyíláson átrésselve magukat valamivel kisebb terembe jutottak.

Néhány nappal később ismét megszálltak az általuk felfedezett cseppkőbarlangot. A kis terem apró nyílását több órás megfeszített munká-

A felfedezők: Molnár Jancsi (balról) és Kovács Laci (a szerző felv.)

val addig szélesítették, amíg egyenként átfértek rajta. A nyílás egy nagyméretű, de alacsony mennyezetű üregbe vezetett, majd onnan három kisebb terembe. Amerre léptek, mindenütt varászatlan hangulatot keltő cseppkőképződmények fogadták őket mintegy kárpótlásul a fáradságért. El is neveztek az oszlopokat: Vizesés... Szoborfülke... Pagoda... Fürészfogak... Remete...

A csoport több mint tíz éve járja a Nyugat-Bükk rengetegeit és kutatja, fűrészli titkait, főleg az elkarsztosodást, s közben a Vöröskő-völgy vízrendszerének feltárásával hervadhatatlan érdemeket szerzett a magyar barlangkutatásnak. Feltételezhető, hogy az egri diákok most egy új nagy barlangrendszer fedeztek fel és nem mondtak le arról, hogy a megkezdett úton tovább haladjanak. Az október 29-i leszállásnál ugyanis hatalmas cseppkődugó zárta el útjukat — ennek eltávolítása lesz most elsődleges feladatuk.

(Somody)

ÖREG HEGYMÁSZÓK EXPEDÍCIÓJA

Különleges expedíció indult el Genfből a keletanatoliai hegyekbe. A hat hegyászó — 4 svájci és 2 francia — célja, hogy megmásszák a 4250 méter magas Cilo-Dag masszívumot. Ezenkívül az Ararát hegyét is meg akarják mászni.

Ebben még nem lenne semmi különleges. Az érdekes az, hogy az alpinisták mindegyike idősebb 50 évesnél. Nagy hegyászó múlt áll mögöttük, mindegyikük számos expedícióban vett részt. Az expedíció korelnöke egy 62 éves Himalája-specialista.

A POSTAGALAMB KERULŐJE

Egy postagalamb, amely június 10-én indult el útjára Perth skót városból, a délkelet-angliai Colchesterbe, a napokban Ghana Takoradi nevű kikötőben szállt le. A galamb valószínűleg eltévedt a tenger felett és leszállt pihenni egy hajó fedélzetére és ezen folytatta útját a hazájától távol levő országig.

A SZÍVESEN LÁTOTT VENDÉG

Egy neves amerikai író, mielőtt Dallásba utazott volna, hogy találkozzék olvasóival, felhívta a szállodát és megkérdezte a tulajdonost, hogy magával viheti-e a kutyáját is. A szállodás válasza így hangzott:

„Még nem láttam kutyát, amelyik cigarettázva fekszik volna az ágyban és whiskyvel locsolta volna össze a szőnyegét. Nincs olyan kutya, amelyik távozáskor magával vinné a törülközőt és a fogmosópoharat. Így hát örömmel várjuk a kutyáját!”

ERDÉSZ SZEMMEL A KÉK-TÚRÁN

A „Kék-Túra” 900 kilométere, annak esztétikai és sportélménye, nagy ajándék a természetjáró számára.

Az út legnagyobb része erdőkön halad át. Nekünk, akiknek hivatása az erdő ápolása, fejlesztése, szakmai tapasztalást is nyújtott a túra.

Ez indított bennünket arra, hogy hátizsákot kanyarítsunk a vállunkra. Mert mi kell egy jó túrához? — egy bogracs, egy sátor, egy kis ennivaló, sok lelkesedés, no meg amibe mindez belefér, egy megfelelő hátizsák.

Hatan vágunk neki a Kék-Túrának és a Zemplénnel kezdtük. Az itteni fenyeveseket a növénytan subcarpaticum néven emlegeti, mert a tájon a Kárpátok közelsége érződik. Sok ritka növényfaj is előfordul ezen a tájon. A Cserhát quaterner-kori üledéke mezőgazdasági kultúrákat táplál, de Bódvaszilas környé-

kén a jégkori „terra rossa” (vörös agyag) szép bükkösöknek nyújt életteret. A Bükk flórája a változatos felszíni alakulatok, a mikroklímatis hatások következtében nagyon sokoldalú. A fennsíkron szép bükkösök díszlenek. Szénégetőkkel találkozunk. A diósgyőri Öntöde hasznosítja az általuk termelt anyagot. Elvezetett tekintettünk szét a Bálványról, nemkülönben a Tarkőről. Ezután értük el a bükki Óserdőt. Évszázadok óta nem látott fűrészt. A hatalmas fák az emberi kéz beavatkozása nélkül növekedtek. Igazi óserdei kép kidőlt, korhadó törzsek az elmúlást idézik. De új élet fakad rajtuk — gomba és moha lepi be őket, hogy aztán teljesen elbontva anyagukat, ismét fás növényeknek adjanak táplálékot. A természet örök körforgása ez. Utunk következő szakasza a Mátrába vezetett. Ez hazánk legmagasabban fekvő hegyvidéke. Erdői a hegyi zóná-

lis társulások képét, a magasságnak a fajajok megjelenésére gyakorolt meghatározó jellegét mutatják. Az alsó régiókban a kocsánytalan tölgy, a gyertyán az uralkodó faj. Feljebb, a hűvösebb, paradúsabb területeken, az északi kitétségű oldalakon bükkök törnek az ég felé. A fenyő telepített faj a hegységben. A Cserhát meszes talaját nagyjából a mezőgazdaság hasznosítja. Foltokban meszes tölgyekkel, változatos összetételű cserjésekkel találkozunk az arra járó. A fiatal erdei fenyevesek a száraz talaj megfelelőbb hasznosításának érdekében létesültek. A Naszály dolomitján a csereszömörécés tölgyesek képezik a fás növényzetet. A következő lépés a Börzsöny. Erdőgazdálkodásunk egyik legszebb vidéke. Az erdő még ma is sok embernek nyújt munkalehetőséget és kenyeret ezen a tájon.

Felkapaszkodunk a Csóványos féltigézős kilátójára,

Az Upponyi-szorosban (a szerző felv.)

már ez is gyönyörű kilátást nyújt. Csak egy napunk van hátra útunk végéig, aztán vége szakad a várázslatnak. Utoljára a Törökmező melletti Fehérforrásnál verjük fel sátrinkat. Reggel indulunk hazafelé, már látszanak a Pilis kéklő ormai, de oda csak nyáron jutunk el, csak megtegyük a hátralevő 450 kilométert is.

Szakos Pál, Sopron

Somogy megye természeti szépségekben gazdag tájait, turisztikai érdekességeit, nevezetességeit kevesen ismerik. Természetjárás szempontjából a magyar turisztika mostohagyereke.

Szalacsapuszta Nagyberki községhez tartozik és mint település jelentéktelen. Annál gazdagabb azonban múltja.

A Kapos itt még folyócska. Választóvonalat képez a két földrajzi tájegység, a Külső Somogy és a Zselic között. Valamikor itt lefolyástalan ősi mocsárvilág húzódott, menedéket adva embernek és állatnak. Tanúskodik erről a két község, Nagyes Kisberki helye is.

Amikor felkapaszkodunk a Zselic első dombjaira, rögtön szembejön néhány különálló, a környezettől élesen elütő halom. A nép siphadomboknak, vagy törökhanysáknak nevezi őket. Legendákat mesélnek régi vezérekről, akiknek anynyi volt a katonájuk, hogy mindegyik csak egy siphával vitt a kijelölt helyre és mégis egy nagy domb keletkezett.

Kelta halomsírok ezek. A kelták, vagy gallok időszámítás előtt négy száz körül érkezettek erre a vidékre, és itt várost alapítottak.

De előttük már más népek is éltek

Ősi népek nyomdokain Szalacsán

itt. A távolban látszanak a hajdani Sárkánytó pusztá romjai. Itt kőbaltaikat, ősi szerszámokat találtak, bizonyítva azt, hogy itt már az őskorban is járt ember.

Itt ismerkedtünk meg Csekei Vil móssal, aki nagy szeretettel és hozzáértéssel meséli Szalacska történetét.

A szőlőhegy legmagasabb pontján régi, 1768-ban épült kápolnát találunk. Műemlék, szerepel Genthon István: Magyarország Művészeti Em lékei című művében is, akár csak a közvetlen szomszédságában levő ősi présház. Hatalmas tölgyfákból faragta ki a régi mester és faragványokkal díszítette. Sajnos, ma már erősen romos állapotban van, a tetőzet leszedték.

Szinte lépten-nyomon lehet valami régiséget találni. Némely helyen a leletek a felszínen vannak és gyakran kerülnek elő emberi és állati csontmaradványok, cserepek, hasz-

nálati eszközök, szerszámok. Ez itt megszokott dolog és az ilyen kicsiségekre a lakosság ügyet sem vet, mert mindenki aranyat, vagy ékszert keres.

A környéken egykor mozgalmas vadász és pákász élet folyhatott. Erről tanúskodnak a véletlenül kezünkbe kerülő égetett agyagból készült halászeszközök, hálónéhezékek, gyűrűk.

Végigsétálunk a szőlőhegyen. Mint ha a múlt században járnánk. Itt minden régi. Ősi kontyvetős szalma- vagy nádfedelű házikók sorakoznak apró ablakkal és vastag falakkal. Régi megkopott tölgyajtók, furfangos kovácsoltvas zárakkal, óriáskulcsokkal.

Az egyik horhos oldalán, a felszíntől számítva egy méter mélységben vastag, 30—40 cm-es hamuréteg húzódik. Megpiszkaljuk, cserépdarabok bújnak elő! A réteg száz méter hosszúságban húzódik, tele cserépedény-maradványokkal, de találtunk egy vasból készült fibula-, és egy réz hajcsatmaradványt is. Valahol a közelben kellett lenni a fazekasműhelynek.

Lassan sötétedik Szalacska felett. Mi is hazafelé indulunk.

LÉVAI JÓZSEF
Kaposvár

A csesztvei Madách-kúria (a szerző felv.)

Huszonnegyed-magunkkal ülünk föl a Vörös Meteor-autóbuszra, hogy Palóc-országban bolyongjunk. Cimet is adunk az útnak: „Költők földjén járva...” Nógrád északi felén születtek ugyan, akiknek emlékét ma idézni fogjuk — Szlovákia is kegyelettel őrzi emléküket —, de életük fontos állomásaira mégis a megye déli lankáin értek.

A köd felemelkedett a váci partokon, amikor elhagytuk a Naszály tövében füstölgő cementgyárat a *Kosdnán* átléptük Pest és Nógrád megye határát. Erdők és szántók lágy hullámai közé kerültünk; valahány falu, annyi mély völgykatlan, hogy a faluvégeken újra dombnak lendülünk. Ilyenféle hepehupákon rázódva vesztette el a fiatal Mikszáth, megyei esküdt korában a községi iratok bádogszelencéjét, de meg sem rótták érte: principálisa Mauksch Mátyás főbíró úgyszólván könyv nélkül tudta az egész hivatalt.

Keszeg főtucáján pihenünk meg. A volt Huszárkastély, iskola, de ma vasárnap van, nincs „üzem”. Csak a kicsi templom harangja szorgalmas.

Ütemesen váltják egymást hegy és völgy, erdő és szántó, rét és patak. A *Keszeg* átölelő erdő tisztásán gémeskút árval s a *Nézsza patak* csordogál. *Alsópetény* alatt a *romhányi erdőnek* futunk neki: nyári tervünk a 444 méteres *Dél-hegy* teteje; előhírnökként zöld turistajelzés fut az országút mellett. A *csővári* hegyet pedig jobbkézt hagyjuk, hogy pár perc múlva végül az országút magosán a *nógrádsápi* mű-

emléktemplom mellett állapodjunk meg. Egyik legrégibb Árpád-kori templomunk ez, a Múemléki Hivatal renoválási munkája olyan kitűnő, hogy társaságunk alig tud megválni a formás kis templomtól.

S még akkor is a múltat idéző jelen varázslatát emlegetjük, amikor a *galgagutai* főtucán csipkés főkötőket és kivarrott bőrködmönöket pillantunk meg. Van aki szívesen fel is próbálná azonnal a menyecske-dísz.

Néhányszor keresztezzük a vasútvonalat, hátunk mögé csúszik az *Ecskendi erdő* tömege is, majd a háromágú *Szandahegy* lábát súroljuk: bánya és várrom ágai tapadnak össze messziről nézve egyetlen, felnyúló trapézra. *Bercel* és *Becske* rózsáiban viszont nem gyönyörködhetünk most, egyszer e falvak rózsatengereért is érdemes lesz ideig felutazni; virágversenyben állnak nyáron egymással falvak és szomszédos udvarok, messze illatozik az egész vidék, a chrimson-rózsza zuhatagként ömlik. De most, íme, a *debercsényi* és *kisecseti* halmok közül a *mohorai* patakok hálózatába kerültünk.

És itt állunk végre a *mohorai* patika előtt, ama gesztenyefa tövében, amely alatt annyit üldögélt az udvarló s későbbi férj: Mikszáth. Innen szöktette meg a szolgabírónak indult, írónak érkezett Kálmán az ő szerelmét, Mauksch Ilonát, hogy kétévi, pénztelen házasság után elváljon tőle s aztán majd itt, e kis templomban, hét esztendő múltán újra, de most már egész életre szólón, elvegye. Nem zavarjuk a kis evangélikus templom áhítatát s csak rövid pillantást vetünk a szemben álló művelődési házra, a hajdani Tolnay-kúriára s ez alkalom arra,

tős parkban álló hatalmas hársfához. Ez alatt írta „Az Ember Tragédiáját”, tűnődve enmaga s a haza sorsán. S hogy kegyeleti sértánk teljes legyen, megjárjuk ama dombtetőt, amelyről Madách is annyiszor elnézett szülőfaluja felé s a messzi Sztitnyáig.

Annyira mégsem sietünk, hogy *Szügy* főtucáján meg ne álljunk s a barokk kapuval összefogott kétépületes régi megyeházát meg ne tekintsük. József császár idejében itt ülésezett a megye. Aztán máris a *Nógrádi medence* laposán futunk, szemben kéklenek már az Ipolyon túli hegyek. *Balaszagymart* vidám napsütéssel fogad s a Palóc Múzeumban elfogódottan pihen meg a lélek Mikszáth csonka szivarja, tolla, Jánoska fiának novellatemető játéka láttán. Végül vidámodó szívvel nézegetjük a népviseletek vitrinjeit s a múzeum udvarának skansen-építményeit, a karanzi palóc házakat.

Palócia főhelyén vagyunk, lépten-nyomon figyelmeztet erre a szövejtés, amíg a szegényházzá alakult megyeháza emléktábláit betűzzük, a legszebb Madáchszobrot nézegetjük, emlékezünk az ittjárt Petőfiről és leballagunk az Ipoly partjára.

Költői zarándokútunknak még nincs vége: a Börzsöny keleti szegélyén *Horpácson* is teszünk még tisztelgést, a múzeum és kutúrházzá alakult Mikszáth-kúriában. A hatvan esztendővel ezelőtt épített, görögös homlokzatú kiskastély — bejárata falán Jókai plakettjével — ma felemás rendeltetésű ház. Ennek ellenére jóleső az a változás, amely a tíz esztendő előtti gondozatlan kiskastély látványa után fogad. Ma nemcsak a kerítés új, hanem a gondolkodásmód is.

Leszállt az este, Vác sárgás fényekkel fogad. Tömjött, erősen beosztott program volt, próbának azonban sikeres: tudunk-e irodalomtörténeti s műemléki sétát tenni egy nap alatt úgy, hogy öröme is teljék benne az utazó természetjárónak — ez volt a kérdés.

Szombathy Viktor

AHOL NOÉ BÁRKÁJA SZÁRAZ FÖLDET ŐRT

1967. augusztusában lengyel hegemászók Maciej Popko vezetésével Andrzej Kus, Andrzej Mróz és Jerzy Tuszyński-másodízben indultak el a legendás Ararát hegységhez (5156 m).

A csoport először a kevésbé ismert Ciló Dag hegység körzetébe érkezett, mely Törökország délnyugati részén az iráni határ közelében fekszik. A résztvevők közül ketten, A. Kus és A. Mróz megmázták a Göl Dagot (3460 m) a „Nagy Magaslat”-ot, továbbá nagy technikai nehézségek közepette a Gelyasin (4170 m) hegységben két új utat fedeztek fel.

Józef Chodzko tábornok, a Kaukázus-hegység egyik felfedezője 1850-ben tárta fel a török és kaukázusi határon fekvő Maly-t (3915 m), valamint az Ararát vulkánjait.

Mint a „kaukázusi térképészeti munkák főnöke” egy magyaránú expedíció keretében augusztus 18-án erős hóvihár közepette indul útnak a csúcsok irányába.

Chodzko tábornok, visszaemlékezéseiben az Ararát csúcsán eléje táruló látványról így ír: „az Ararát láthatárának nincs határa.”

117 évvel később, 1967. augusztus 17-én másodszer indultak útnak lengyel hegemászók, hogy megmázzák a Büyük Agri Dagot (az Ararátot). Azonban kora reggel már eltakarták az égboltot a sűrű hófelhők, és visszavonulásra készítették őket az előző táborba. A hóviharban nem volt lehetséges azt a helyet megkeresni, ahol a biblia szerint Noé bárkája a vízőnkor zátonyra futott.

Később, amikor a nap át-

törte a felhőket, csodás látványban volt részük. Dogubayazit városkától 30 km-re délre kiboztakozott előttük a felséges látványt nyújtó, jéggel borított és felhőktől övezett Ararát.

A vízszegény vidéken, a nap perzselő tűzében az átkelés nehéz volt. Az út a kurdok településeinél, bazalt tömbök között vezetett a hóval borított hegycsúcsok birodalmába. A szív, vagy a magasságtól, vagy pedig a legendás helynek a közelségétől dobogott gyorsabban.

Az Ararát egykor szent hely volt és mivel a kurdok nagyon szeretik a legendákat, a hegyről számos monda keletkezett. Egyik szerint Salamon király 50 fiatal férfit hívott magához, megparancsolta nekik, hogy menjenek naplemente irányában és hozzanak számára 500 szép lányt. Sokáig tartott a lányok keresése és mire visszaértek, Salamon már nem élt. A fiatalok közben beleszeret-

tek a szép leányokba, feleségül vették őket és a velük való házasságokból származik a kurd nép. Lehet, hogy mese az egész, de tény viszont az, hogy a kurd nők kivételes szépsége és a férfiak daliás termete valóban szembeötlő.

A kurdok nemes jelleműek, barátságosak, vendégszeretőek és kitűnő hegemászók.

Amikor a hó visszahúzódik, megindulnak a magasan fekvő nyári szállásokra, ahol állattenyésztéssel és vadászattal szerzik meg téli ételmüket. Több ízben vengeik voltunk a sátrukban, a „csaldirban”, ahol gyönyörű szőnyegjeikre ültettek, „ayra”-val (tejből készült kitűnő itallal) és friss lepényekkel kínáltak. Kérdezték, hol van Lengyelország? Van-e zászlócska nála, hogy föltűzhessük a csúcsokra. Jóleső érzés volt számunkra, hogy vendégszeretetüket viszonzni tudtuk orvossággal és üzembe-

tudtuk hozni rádióvevőjüket.

Ugyancsak találkoztunk a kurdok vendégszeretetével a Ciló Dag hegységnek 300 km-re, délre fekvő fennsíkjain is, ahol a Nagy Zabú száraz vízmosásaiban sok skorpió is tanyázik.

Közel a csúcshoz Mergan fennsíkján (2400 m) egy kis réten tábort ütöttünk és megcsodáltuk a környező jéghegyormokat. Közöttük a legmagasabb a Gelyasin (4170 m), amelyet először 1937-ben másztak meg. Néhány térképező és pihenő nap után a Gelyasin nyugati sziklafalai felé vettük útunkat. Az út oda, hosszú és veszedelmes. A Ciló-hegy nagyon omladékos, azonban annál nagyobb volt az elégtétel, mert sok fáradság után egy új hegemászó utat sikerült találni.

A Ciló Dag megmászásánál az embert lírai hangulat fogta el. Vajon mikor jövünk ide mégégszer vissza, ezekbe a csodálatos hegyekbe?

Csak végy lélegzetet
a hegyek levegőjéből
és megközelíthetetlen
ormaik magukhoz emelnek.

LONGFELLOW

ÖTLETEK TURISTÁKNAK

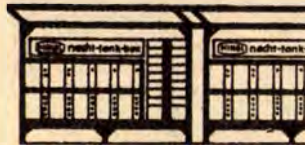
Ön is azok közé tartozik, akik már kovácsolják nyári szabadságuk terveit? Ha igen, és még hozzá két- vagy négykerekű benzinfalóval utazik, akkor olvassa el a gépesített turistáknak szóló tanácsainkat.

Mindenekelőtt néhány útmutatás:

Szálláslehetőségre az NDK-ban csak akkor számíthat, ha előre írásban valamelyik szállodában szobát rendelt és rendelését elfogadták. Javaslatunk: már most tervezzen és rendeljen.

Javítóműhelyek: Minden nagyobb városban a telefon-

tudakozótól (Fernsprechkundendienst) megkérdezheti az ügyeletes üzem címét; a tudakozó hívószámát megnézheti bármely telefonkönyv elején. Benzinkutakat elég rövid távközön találhat. Éjszákára vagy vasárnapra ajánlatos időben tankolni, mert olyankor nincs minden benzinkút nyitva.

A Minol-kulccsal, amelyet 7,50 MDN lefizetése ellenében valamennyi benzinkútnál megkaphat, használhatja a sok helyen felállított éjszakai benzinautomatákat. Ennyit az elkerülhetetlenül fontos tudnivalókról. Közben nyilván elintézett minden vámformalitást, személyi és járműpapírjai is bizonyára a legnagyobb rendben vannak.

Az NDK szeretettel köszönti határain belül, s az országjárás megkezdődhet.

ZINNWALDTÓL DREZDAIG

vezetjük önt. Az E 15 jelzésű Európa-utat, amelyen Prágából érkezett, ma 170-es távolsági országútnak nevezik — fekete szám sárga alapon. Ezt a számot követheti egészen Drezdáig.

Zinnwald-Georgenfeld (1 km). 750—880 m magas, kedvelt téli sporthely; Neu-Georgenfeld körzetben találjuk az 1728-ban és 1731-ben száműzött csehek házeit; szép gyalogtúrát tehetünk a georgenfeldi dagadólápon át, amely egy 11 hektáros különleges flórájú nagy természetvédelmi terület.

Altenberg km 5

Zinnwald

Altenberg (5 km), 700—800 m magas, 3000 lakosú bányaváros, 1440 óta bányásznak itt önt. Látnivalók: a Pinge, egy körülbelül 90 m mély 1620-ban bekövetkezett hegyomlás, valamint egy műszaki múzeum jellegű kiállítás a régi cinfeldolgozásról. Altenberg mögött vezet a jól kiépített szerpentin út Bärenburgon át Kipsdorf üdülőhely felé és a Weisseritztalban Schmiedebergben át a következő állomás felé.

Dippoldiswalde (25 km), 515 m magas, 6000 lakosú járási székhely. Jelentős a fém-, fa- és papíripara; itt van a köztársaság egyik élelmiszeripari mérnökiskolája. Említésre méltó a torony nélküli Nikolai-kerche, egy átmeneti stílusú bazilika és a kései gót stílusban épült városi templom (Stadtkirche), mindkettőt a XII. században emelték; a kastély egy régi örgrófsági vár alapzata épült a XVI. és XVII. században.

Dippoldiswaldeből kis kitéréssel eljutunk a 3 km

távolságra levő Malter-völgyzáró gáthoz. A Rote-Weisseritzet már 50 évvel ezelőtt egy 34 m magas zárófállal 90 hektár nagyságú hegyzáró gáttá duzzasztották. Strandfürdője, csónakkölcsonzója és sátorborhelye van, s ezért kedvelt kiránduló- és nyaralóhely, különösen a drezdaiak körében nagyon népszerű.

Az F 170-es útvonalon haladhatunk tovább Drezda felé. Karsdorf után (mintegy 33 km) érdemes megállni. Jobbra szép kilátás nyílik a kreischai völgykatlanon át egészen az Elba-homokkőhegységig.

Possendorf előtt (36 km) óvatosan vezessünk, veszélyes a lesiklás (12 százalékos esések, kanyarok). 41,5 km-re feltűnik Drezda. Látjuk az Elba jobb part-

jának magaslatait Drezda új ismertetőjelével a Wachwitzon levő tv-toronnyal. Még egy ereszkedőn áthaladva a Südhöheról (déli magaslat, 43 km) jutunk be Drezdába. Az egyetemi negyeden vezet keresztül az út, amelynek jobb oldalán emelkedik 40 méteres tornyával és kupolájával a Műszaki Egyetem Beyer-épülete, majd a Gagarin-strasseba érkezünk (jobbra van a kék hagymatornyú görögkeleti templom). Közvetlenül a Főpályaudvar előtt jobbra láthatjuk a Közlekedési Főiskolát. További 2 km után érjük el a város centrumát, közben persze az idegen holtbiztosan kicsit elkever, mert az építkezések miatt annyi a terelés, hogy még a drezdaiak is törhetik a fejüket, ha el akarnak igazodni.

Drezda (47 km), 110 m magas, 503 849 lakosú megyei székhely. A hajdani Szászország fővárosát nem lehet néhány óra alatt megtekinteni; a legkevésbé amennyit rá kell szánni, két nap. Az átutazóknak néhány útmutatást adunk a legfontosabb látnivalókról.

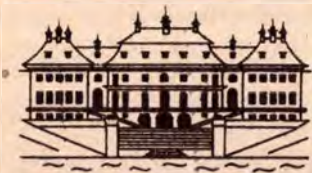
A Zwinger a fejedelmi udvar reprezentatív ünnepeinek színhelye volt a XVIII. század első harmadában; a szobrokkal gazdagon díszített barokk épület 1945-ben kiegészített és részben beomlott. Teljes újjáépítése után ismét megnyíltak a múzeum termei a különböző gyűjteményekkel (matematika—fizika szalon, cingyűjtemény, porcelángyűjtemény, állattani múzeum).

A Képtár a Zwinger északkeleti szárnyát foglalja el. Ez a rész a XIX. században épült olasz reneszánsz stílusban. Itt helyezték el a Régi Mesterek Képtárát.

A hajdani katolikus Hofkirche 1963 óta székesegyház — a XVIII. században épült olasz kései barokk stílusban, tiszta homokkő-építmény, háromhajós processziós templom. 1945-ben kiégett és robbanóbombák részben összerombolták. Az elmúlt években újjáépítették.

A Brühlsche Terrasse-t a XIX. században Európa erkélyének nevezték. Pompás kilátás nyílik innen az Elba-kanyarra és a neustadti partra (az Elba jobb olda-

la). A terasz végén van az Albertinum az Új Mesterek (XIX. és XX. század) Képtárával. A Brühlsche Terrasse alatt állomásoznak a Weisse Flotte hajói, amelyek a folyón lefelé Meissen irányában és felfelé a Szász-Svájcba viszik az utasokat.

A Pillnitz-kastély 13 km-re van a centrumtól az Elba jobb partján. Ez a XVIII. századbeli fejedelmi kéjlak a barokk stílus és a kínai elemek érdekes keveréke. A kastély és a park szerencsésen olvad bele a folyami tájba.

A Moritzburgi-kastély egy erdei tó közepén épült fejedelmi vadászlak 14 km-re északnyugatra Drezdától. A XVIII. században impozáns barokk kastélyá építették át négy erőteljes, kerek saroktoronnyal. Jelenleg Barokk Múzeum, és egy gazdag agancsgyűjtemény is látható itt.

Kellemes utat és élményekben gazdag, szép napokat kívánunk.

Nagyszabású nemzetközi cseretúra-mozgalom

Kereken tíz esztendeje annak, hogy a Magyar Természetbarát Szövetség bekapcsolódott a szocialista országok nemzetközi cseretúra-mozgalmába. Tízéves jubileumán a Nemzetközi Bizottság olyan gazdag programmal jelentkezett, amely a természetjárókat messze-menően kielégítheti. A változatos műsorban mind a városnézők, mind a hegymászók, mind a tengeri fürdőzésre áhítók megtalálják a maguk örömeit. Tavaly óta egyes nyugati országok turistái is bekapcsolódtak ebbe az akcióba s így Svájcba, s Franciaországba is utazhat 30—30 főből álló magyar turistacsoport. A túrákra elsősorban azok javasolhatók, akik a szakosztályokban végzett munkájuk alapján erre érdemesek. A tájékoztató pótlásául közöljük, hogy a már említett cseretúrákon kívül Csehszlovákiába is indítanak túrákat, ezekre is lehet jelentkezni.

Valamennyi program élményekben gazdag, sok szép látnivalót nyújt: nagyvárosok, hegyi tájak, tavak, folyók, tengerek szépsége tárul fel az utas előtt. A részvételi díjak — a jugoszláv túrákat kivéve — magukban foglalják az utazási költséget, a teljes ellátást és bizonyos költőpénzt. Elszállásolás turistaházakban, általában 4—8 ágyas szobákban. Jelentkezés a szak-

osztályokon keresztül sportorvosi igazolással.

A Szovjetunióba 14 napos túra (kb. 3000 Ft) indul Kíev—Szímferopol—Alusta vonalon aug. 3—17. között; 16 napos (3200 Ft) Kíev—Ordzokinidze—Tbiliszi—Szuhami között júl. 2—17-ig; 14 napos (3600 Ft) Kíev—Szuhami—Moszkva jún. 15—29-ig; 14 napos (3500 Ft) Kíev—Leningrád—Moszkva jún. 19.—júl. 3. között. (Mind a 4 túra könnyű.)

Bulgária: 14 napos (2500 Ft) Rila—Pirin—Szófia júl. 15—28, nehéz túra; 14 napos (2700 Ft) Szófia—Rodope—Kamcsia aug. 10—24. nehéz túra.

Lengyelország: 14 napos (2300 Ft) Varsó—Sopot—Krakkó—Zakopane aug. 1—15., könnyű túra; — 13 napos (2100 Ft) Lengyel-Tátra—Krakkó—Kattowice—Beskid júl. 1—14., nehéz; 10 napos (1600 Ft) Lengyel-Tátra—Zakopane—Krakkó aug. 7—17., középnehéz; 14 napos (2400 Ft) Mazuri tavak (vízitúra) aug. 10—24.

Német Demokratikus Köztársaság: 14 napos (2400 Ft) Keleti tenger, júl. 14—27. Könnyű túra. 14 napos (2400 Ft) Szász Svájc—Keleti tenger—Drezda—Berlin júl. 6—19. és aug. 4—17. Középnehéz. — 12 napos (2000 Ft) Szász Svájc júl. 8—19. és júl. 27.—aug. 7. Középnehéz. — 12 napos (2100 Ft)

Eisenach—Friedrichsroda—Weimar—Drezda júl. 21.—aug. 1. és aug. 30.—szept. 10. Középnehéz. — 13 napos (2200 Ft) Thüringia—Lipcse—Drezda jún. 27.—júl. 8. Középnehéz. — 12 napos (2100 Ft) Berlin—Harz hegység—Halle—Lipcse—Drezda jún. 10—24. Könnyű túra.

Svájc: Elsősorban természetbarát aktívák részére. 3400 Ft. Gyalogos túrák az Alpokban, 14 napos, aug. 4—17. Nehéz túra.

Franciaország: 15 napos (5400 Ft) Párizs—Tours—Pyreneusok—Atlanti óceán, július havában. Középnehéz.

Jugoszlávia: 17 napos. Alpok—Adriai tengerpart, Zágráb—Plitvicei tavak, aug. 4—20. — Kb. 3100 Ft. — 17 napos: Alpok—Dalmát tengerpart aug. 18.—szept. 3. Kb. 3500 Ft. — 17 napos Dél-adriai körutazás szept. 1—17. Kb. 3500 Ft.

Csehszlovákiába július—augusztusban három tíz-tíz napos túra indul a Magas-Tátrába és az Alacsony-Tátrába. Díjuk 1600 Ft. — Az utaslétszám minden túrán harminc.

Magyarország a külföldiek a Balatonnal, Budapesttel, a Pilis hegység látnivalóival; Esztergommal, Visegráddal, a Dobogókővel, más túrákon pedig a Bükk hegységgel és az Aggteleki barlanggal ismerteti meg.

EGY KIS TÖRTÉNELEM

Torday Emil 68 esztendővel ezelőtt, 1900 márciusában szállt partra Bomában, Kongó egykori fővárosában a belga kormány hivatalnokaként. Még ez év őszén elindult a Kongón felfelé, hogy a Tanganyikatóhoz utazzon. Útja első szakaszát gőzhajón tette meg, majd csónakra szállt. Hetekig tartó víziút után gyalog közelítette meg a Tanganyikatavat, miközben súlyos betegség lepte meg. Felépülése után Katanga keleti részét járta be néprajzi, embertani anyagot gyűjtve. Csak 1904-ben tért vissza első útjáról, melyet még két nagyobb, ugyancsak a Kongó-medence néprajzi kutatására irányuló vállalkozása követett.

Barátaink

Igen, úgy véljük, ez a legtalálóbbr cím, amikor olvasóinkat tájékoztatjuk a Szovjetunióba nyílt utazási lehetőségekről. Mert a felszabadulásunk óta a barátság számtalan megnyilatkozásával találkoztunk, s aki szovjet földre lép, ott tapasztalja igazán, hogy valóban barátok között van. Az udvariasság, a figyelem, a szeretet utolérhetetlen gesztusaival halmoznak el bennünket szovjet barátaink, akiknek életébe bepillantani, megismerni alkotásaikat, kultúrájukat és nem utolsósorban gyönyörű országukat, valóban életre szóló élmény.

A világ legnagyobb országa 22 millió négyzetkilométer. Óriási területe miatt a természeti és éghajlati ellen-

tétek hazája. Annyira eltérőek a természeti adottságok, hogy néhány nap alatt a forró égővi környezetből sarkvidékre érhet az utas. Az ország egyik határán 45 fokos a hőség, másikon 50 fok hideg van. Itt a világ legmélyebb tava, a Bajkál, és itt van a világ „teteje”, a 7495 méter magas Pamír. Állatvilága hallatlanul gazdag. A sarkvidéki állatoktól a trópuslakó tigrisig szinte minden állatfajta megtalálható.

Sajnos, még ízelítőnek is kevés, amit korlátozott helyünk mellett erről a gazdag országról írhatunk. Moszkva szépségéről és Moszkva szimbólumáról, a Kremlről nem lehet szűk mondatokban beszélni. Magában véve is élmény ott járni, ahol Lenin élt és dolgozott, s megilletődve elvonulni mauzoleumában a Nagy Halott előtt. Bár a csoportos utazások idegenvezetői minden nevezetességre felhívják a figyelmet, s amennyit csak az idő enged, meg is mutatnak, de hetek, hónapok is újabb és újabb meglepetést tartogatnak Moszkva látogatóinak. Ugyanezt mondhatjuk a Szovjetunió második legnagyobb városáról, Leningrádról, az ország egyik leghatalmasabb ipari, tudományos és kulturális központjáról, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom bölcsőjéről. Megismerkedni a Lenin-renddel kitüntetett város népével, akik 900 napon át hősiessé ellenálltak a fasiszták minden nyomásának és gonosztetteinek. Csak a Téli Palota, s a hozzá csatlakozó Ermitázst, a világ legnagyobb múzeumát említjük, s ezért is érdemes Leningrádot választani úticélul.

Az IBUSZ 1968-ban sok fejtörést okoz azoknak az ezreknek, akik választani akarnak a gazdag programot ígérő sokféle, sokirányú szovjet útvonal közül. Úgy véljük, a néhány soros — amúgy sem kielégítő — is-

mertetés helyett tájékoztatást adunk azokról az útvonalokról, amelyek közül olvasóink kiválaszthatják az érdeklődésüknek leginkább megfelelő tájat. A szerencsés utazás és kellemes szórakozás előtt azonban azt kívánjuk, hogy a kiválasztott csoportos utazásba sikerüljön helyet biztosítani.

Kijev—Minszk—Leningrád—Moszkva

13 nap, utazás vonattal és repülővel. Időpont márciustól novemberig. Részvételi díj: elő- és utóidényben kb. 4030 Ft, főidényben 4570 Ft.

Kijev—Leningrád—Tallinn—Helsinki—Lahti—Moszkva

12 nap, utazás repülőn, hajón és vonaton. Időpont júliustól augusztusig. Részvételi díj: kb. 6860 Ft.

Leningrád—Petrozavodszk

9 nap, utazás repülővel és vonattal. Időpont áprilistól októberig. Részvételi díj: elő- és utóidényben kb. 3340 Ft, főidényben 3940 Ft.

Moszkva—Vlagyimir

6 nap, utazás repülőn és vonattal. Időpont márciustól decemberig. Részvételi díj: elő- és utóidényben kb. 2180 Ft, főidényben kb. 2490 Ft.

Moszkva—Jarosláv

6 nap, utazás repülőn és vonaton. Időpont márciustól decemberig. Részvételi díj: elő- és utóidényben kb. 2240 Ft, főidényben 2570 Ft.

Moszkva—Irkutszk

8 nap, utazás repülőn. Időpont augusztus. Részvételi díj: kb. 5000 Ft.

Moszkva—Jereván—Tbiliszi—Baku

10 nap, utazás repülőn. Időpont májustól szeptemberig. Részvételi díj: kb. 4890 Ft.

Kijev—Szocsi

12 nap, utazás repülőn. Időpont júniustól szeptemberig. Részvételi díj: kb. 4010 Ft.

Jalta

8 nap, utazás repülőn. Időpont júniustól szeptemberig. Részvételi díj: kb. 3020 Ft.

Moszkva—Alma-Ata—Taskent—Buhara—Szamarkand—Dusanbe

14 nap, utazás repülőn. Időpont júliustól szeptemberig. Részvételi díj kb. 7200 Ft.

Moszkva—Leningrád—Tallinn—Riga—Kijev

13 nap, utazás repülőn és vonaton. Részvételi díj: elő- és utóidényben kb. 4140 Ft. Főidényben kb. 4820 Ft.

A Samor-öböl Vlagyivosztk mellett (APN felv.)

földjén

Uzsgorod

4 nap, utazás autóbusszal. Időpont egész éven át.
Részvételi díj: elő- és utóidényben kb. 1200, főidényben kb. 1370 Ft.

Kijev—Poltava—Harkov—Moszkva

11 nap, utazás vonaton és autóbusszal.
Részvételi díj: elő- és utóidényben kb. 3080, főidényben kb. 3550 Ft.

Kijev—Kisinyov—Odessza—Lvov

11 nap, utazás vonaton. Időpont májustól októberig.
Részvételi díj: elő- és utóidényben 3140 Ft, főidényben 3670 Ft.

Kijev—Odessza—Krasznodar—Moszkva

11 nap, vonattal és repülővel.
Részvételi díj: elő- és utóidényben 3640 Ft, főidényben 4170 Ft.

Kijev—Moszkva

7 nap, utazás különvonattal. Időpont februártól decemberig.
Részvételi díj elő- és utóidényben kb. 2160 Ft, főidényben kb. 2400 Ft.

Kijev—Leningrád—Moszkva

9 nap, utazás különvonattal. Júniusban.
Részvételi díj: kb. 2960 Ft.

Kijev—Leningrád

8 nap, különvonattal. Novemberben.
Részvételi díj kb. 2450 Ft.

Picunda

11 nap repülőn. Júniustól szeptemberig.
Részvételi díj kb. 4000 Ft.

Volgai hajóút

12 nap, utazás repülőn és hajón. Júliusban.
Részvételi díj kb. 4610 Ft.

Dnyeperi hajóút

12 nap, vonaton és hajón.
Részvételi díj kb. 4200 Ft.

Lvov—Odessza

8 nap, különvonattal.
Részvételi díj kb. 2750 Ft.

Kijev—Volográd

8 nap, különvonattal. Áprilisban.
Részvételi díj kb. 2500 Ft.

Moszkva—Kalinyin

8 nap, különvonattal. Április végén.
Részvételi díj 2640 Ft.

Kijev—Herszon

8 nap, különvonattal.
Részvételi díj kb. 2800 Ft.

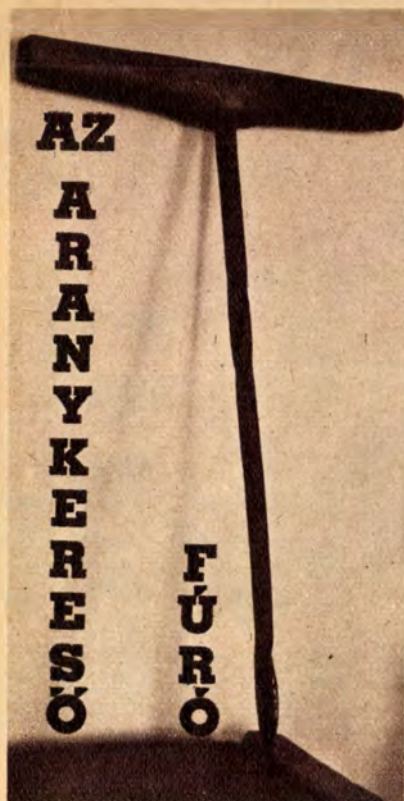
Gurzuf üdülőhely a Krim félszigetén (APN felv.)

Itkol-sport szálló a Kaukázusban, közel az Ebruszkhoz

Szovjet hegymászók úton a Terszkol tábor felé (Közép-Kaukázus)

Legendás szerszámot őriz
a zalaegerszegi
Göcseji Múzeum

Váratlanul elhallgatott a furulyaszó a szentmihályfai határban. A kanászlegény fúbe csapta a dalfakasztó szerszámot, s úgy ugrott fel a nagy tölgyfa mellől, mintha darázs csípte volna meg.

— A pénz! — kiáltotta ujjongva, s rohant oda, ahol imént kékes szélű, sárga lángnyelv csapott ki a földből. A láng azonban addigra elosont, de a kanászlegény sem volt rest. Botjával megjelölte a „pénzlelő” helyet. Otthagyta a legelésző kondát, s futott a hottói kovácshoz.

— Tóni bácsi! Lidércet láttam! — lihegte. — Csináljon nekem egy fúrót, de gyorsan! Meg akarom fúrni az egész határt... Gazdag leszek, Tóni bácsi. Felvetette magát a pénz...

Soós Antal pedig tüzet élesztett, előkapta a pörölyt, csengett-bongott az üllő, s egykettőre meglett a fúró. A fúró meg. De a pénz soha. A kanászlegény ugyanis hiába túrta fel a szentmihályfai határt, aranyat még csak mutatóban sem lett.

*

Eddig a régi történet. Soós Antal, a 80 éves hottói kovács csaknem ötven évig őrizgette a fúrót, a napokban azonban megvált tőle. Egész műhelyével, annak felszerelésével együtt a Göcseji Múzeum tulajdona lett a csodálatos „szerkentyű” is, ütött-kopott vasára leltári számot rajzoltak a múzeum munkatársai.

— A műhely többi szerszámáról már nem mondhatom el, hogy ilyen történet fűződik hozzá — mondja dr.

Szentmihályi Imre, a múzeum igazgatója. — Érdekesnek azonban valamennyi érdekes — s mutatja a múzeum egyik termében ideiglenesen felhalmozott temérdek kovácsoltvas szerszámot és fa berendezést, amelyek most kapnak leltári számot.

— Soós bácsi már valószínűleg dedunokája lehet a legrégebb hottói kovácsnak — folytatja a múzeum igazgatója —, hiszen a műhely legtöbb szerszámával együtt már 150 éves.

Valóban a régmúlt idők emlékét őrzi a szüette, megerzselődött szerszámok pad, a T-alakú szarvasüllő, a fúrógépek, a satupadok, kalapácsok. Lópatkolásnál használt „pipa” is található a „kincsek” között, amellyel az ellenálló paripa orrát csavartak meg annak idején, hogy nyugodtan álljon.

— Nemrég még dolgozott Soós bácsi — mondja búcsúzóul dr. Szentmihályi Imre. — Ma már azonban megfáradt. Így jutottunk az értékes szerzeményhez. A kovácsműhely épülete már a készülő skanzenba vándorolt, s az épület korhívé varázsolása után kivisszük oda a szerszámokat is és berendezzük a műhelyt.

A régiségek kedvelőinek érdekes látványt nyújt majd a hottói kovácsdinasztia hagyatéka, köztük az aranykereső fúró, amellyel ha aranyat nem is találtak, de mesél a régi időkről.

HORVÁTH ILDIKÓ

ÚJ ADATOK AZ ÉSZT FŐVÁROS ALAPÍTÁSÁRÓL

Tallinn, az észti főváros három évszázaddal „idősebbnek” bizonyult, mint ahogyan eddig hitték. Legáltalában erről tanúskodnak a város régi negyedében talált archeológiai leletek.

R. Pullan történész az ásatások eredményeire hivatkozva cáfolja azt az elterjedt véleményt, amely szerint Tallinnt a XIII. században dán hódítók alapították.

A régészek által talált edénymaradványok, öntőformák, arab és nyugat-európai mintájú érmék a

XI. századból származnak és azt bizonyítják, hogy a város helyén iparosok és kereskedők állandó lakótelepülése volt.

Koluvan néven (Kalevának, az észti népi eposz hősének neve után) Mohamed Idriszi arab földrajztudós 1154-ben említést tett az észti városáról. A történészek Irát, a megerősített települést tekintik Tallinn legrégebbi elődjének, amely 2500 évvel ezelőtt már lakott hely volt. (TASZSZ)

KÉTEZER ÉVES TEMPLOM A KÁSPI-TENGER PARTJÁN

Szovjet archeológusok 2000 éves, sziklába vájt földalatti templomot fedeztek fel, jelenti a TASZSZ.

A felfedezés a Mangiszlak-félszigeten történt a Káspi-tenger keleti partján, mindössze 20 kilométernyire a talyai hasonló felfedezés színhelyétől.

A templom impozáns építészeti alkotás, központi csarnokában három tömör oszlop áll. (Reuter)

ŐSI KŐBALTA

A crisana tartományi múzeum régészeti gyűjteménye újabb ritka lelettel gyarapodott, amely az erdélyi margittai állami gazdaság határában mezei munka közben került napvilágra. Egy csiszolt kőkorszakbeli, szokatlanul nagy méretű kőbaltáról van szó. Hossza 22 cm, szélessége 9 cm, súlya pedig több, mint 2 kiló. Ez a legnagyobb kőbalta, amelyet ezen a tájakon eddig felfedeztek. Tudományos értékét növeli a finom csiszolás, a nyílás és a fejszeél kidolgozása. (A „Scientia”-ból)

JACQUES PICCARD LEGÚJABB TERVEI

Dr. Jacques Piccard óceánkutató július 25-én Hamburgban kipróbálta a „P-15” elnevezésű mélységi tengeralattjáróját. Genfben tervezték, négy, egyenként 25 lóerős villanymotor hajtja, amelyek úgy kapcsolódnak a tengeralattjáró testéhez, mint a Zeppelin gondolái a léghajóhoz, tehát a motorokat minden irányban el lehet mozdítani a hajótesthez képest.

Piccard bejelentette: 15 méter hosszú tengeralattjárója először négy-hat hetes körútra indul Florida és Új-Skócia között, öt személy részvételével: 100–400 méter mélységben sodródik majd, a Golf-áramban. Utóbb a zátonyképződést fogja vizsgálni, s részt vesz a tenger alatti telefonkábelek és olajvezetékek ellenőrzésében és javításában (AFP)

TURISTASÁG SZÁZ ÉVVEL EZELŐTT

— Régi könyveket, naplókat, folyóiratokat forgatva, érdekes színekben tűnik élénk az egy évszázaddal ezelőtti hazai turistaság. Persze, akkor „mozgalomról” nem lehetett beszélni, de egyéni törekvések érdekes képeit megőrizték számunkra az elszárgult írárok. Ime néhány szemelvény:

1840-ben az „Athenaeum”-ban olvashatjuk „Tátrai levelek” címen: „A természet a legnagyobb orvos, biztos, szent menedék az élet fájdalomai előtt! Kibékülnénk a sorssal; mely ellen előbb zúgni kelt kedvünk, s nem a múlt gyászkepeit, hanem a szép jövő aranyálmait látók már; nem haldokló nemzetek jaját a balti hajótörők sikoltásait hozza a szél füleinkbe, hanem egy vigasztaló hangot a szomszéd égből: »A szabadság halhatatlan!« S hol érezhetni azt mélyebben, hol hihetni könnyebben, mint itt a bérceken, a szabadság természeti bástyáin? E bércmagányok, fellengő sasok s vad zergék tanyái gúnyolnak minden rabást, minden megszorítást.”

Ugyancsak 1840-ben az „Athenaeum” írja „Tátrai levelek” címen: „Reggeltől délig tartó részint lovaglás, részint gyalogmászás után a meredek hegyoldalról felbukkantunk a 6500 láb magasságú tetőre, mely „lengyel taréjnak” nevezetetik s két (magyar és gács) ország völgyeit mutatja a szemnek. A hegy alatt a már Galiciába tartozó nagy jeges tavat, melyet még most is egészen fagy borított s a Kárpátok messzire nyúló lábait s azokon túl Galícia térségeit pillantók meg. Feljutva lón minden fáradság, haza s emberbaráti toastok hangzottak ajkainkról. Éjszakai szél lengette hajszálainkat e kopár tanyáján örök fuvalmagnak, s úgy tetszett, egy éjszakai szomszéd nemzeti sóhajtságait hozza füleinkbe. S míg az éjszakai szél hárfája egy szerencsétlen vitéz nép emlékezetét költé fel lelkeinkben, iszonyodva fordultunk dél felé, vigasztalást és meleg napfényt keresők. S a kedves magyar haza zöldelő vidám rétein futott végig felderengő tekintetünk, melyek a déli nap aranyugaraiban fűrdöttek. Háttérben a Kralova, hol a két erdei, idebb a Poprád-völgy egy része, apró falvai tornyaival s a gerlachfalvi fehérítők kivont vásznainak ezüst szalagjai, s még közelebb a völgyoszoróban, a bércek kristályszeme, a Hosszútó, melynek kék víztükrére rózsaszománcal látszik beszegze.”

Kevesen tudják, hogy a negyvennyolcas szabadságharc vezére turini száműzetésében a természetjárásban keresett örömet és békességet.

A kirándulást addig is kedvelő politikus, aki már ifjúsága idején is azért választotta a Zúgligeti Disznófőt lakóhelyül, hogy közel legyen a hegyekhez, szép tájakhoz — most turini lakása ablakából sorban láthatta a közeli Soperba hegyet, s mögötte az Alpok három és négyezreseit, a Monte Rosát, a Gran Paradisót, a Mont Cenis-t, a Monte Visot és a Tengeri Alpokat, a távolabbi Appennineket, az Aosta Völgyét a Mont Blancot. A hatvanöt éves férfi ekkor sorban be is járta őket. Hogy célja is legyen útjainak, gyűjteni és rendszerezni kezdte a növényeket. Eleinte emigráns társai közül Ihász Dániel kísérte el útjaira.

Kossuth a Mont Blanc? Igen! Ezt írja erről hazai ismerősének: „Képzeld Őn, rajtam is megtörtént még az idén is, hogy azok a szíren hangok addig csalogatták hetvenéves lábaimat, míg ott voltam, ahol a Mont Blanc első tudományos megmászója, Saussure ütötte fel tizenöt napra borzalmas kunyhóját, hogy ellesse a magasság titkait. (Saussure azért ment fel elsőnek a Mont Blancra hogy kipróbálja az akkor új barométert.) Feltettem ugyanis magamban, hogy addig megyek, amíg én is találok egy Androsace bryoidest, mint Saussure is talált.” A megmaradt levél annak emlékéét őrzi, hogy Kossuth — hetven évesen! — 3900 méteres magasságba túrázott, mert a Mont Blanc gerincén ilyen magasságban majdnem egyedüli lakója a sziklarészeknek ez a vánkosszerű kis havasi növényke.

Mire a turini remete-ségben élő Kossuth új szenvedélyes időtöltésének a hazai botanikusok

körében is híre megy, két nagy szekrényében már négyezer ritka növényt őríz és élénk levelezésben áll itthoni tudósítókkal. Kötörökét küld, — saxifraga florulentát — mivel ez a kecses formájú kövi virág az egész világon csak a Tengeri Alpok néhány szikláján található. Kossuth megszerzi, örömmel, a kalandos expedíció során Vinadio és Valdieri között kötélen kellett leereszkedni egy szakadék sziklafalán.

Néhány év múlva már annyira fásaszó Turinból indulni az alpesi séttátra, hogy feladja turini lakását és közelebb költözik az alpesek lábához, a festői Collegno di Baraccone városka szélére. (Ennek a kisvárosnak a nevét azért is érdemes megjegyezni, mert az egyetlen városa a világnak, amely testvérvárosává fogadta a mi Sárospatakunkat.) Szerény kis villája kétoldos kertjében azzal lepi meg a hozzá zarándokló magyar hazafiakat, hogy a kertkaputól a házig hosszú lugasban kell haladni és ez a lugas három különböző színű futónövénytől, a sötétvörös Batatas Panniculata-tól, hófehér szuláktól és a zöldes Scobaea scandens-től végig nemzetiszínbén ragyog. Másik növénytan bravúrja Collegnóban, hogy keresztezésekkel kitenyészte egy mindmá-

ig ritka és a növénybarátok által nagy becsben tartott oszlopos kakust — tudományos néven Cereus peruvianus —, melynek egyes példányai hazánk botanikus kertjeiben még ma is annak a tőnek a hajtásaiból származnak, amelyet ő küldött haza.

Tizenegy évig tartott a szép, túrákkal zsúfolt collegnói élet. Nyolcvannégy éves, amikor visszaköltözik Turinba. De a két herbáriumi szekrény ott is mindig a kezügyében állt, ahogyan Parlaghy Vilma festőművésznőnek a Nemzeti Múzeumban őrzött képén látható. A hegyi séták ezután is mindnaposak. Csak most már nem Ihász Dánielnek, hanem egy fiatal Kossuth-rajongó honleánynak, Zeyk Saroltának, vagy ahogyan ő nevezte „az én kedves napsugaramnak” a társaságában.

Ő kísérte el utolsó hegyi útjára is, a Soperba hegyre, 92 éves korában. Járnai már nem tudott, gyaloghintóban vitték. El akart búcsúzni kedves hegyeitől. Tavasz volt, utolsó tavasza, s már sejtette, hogy idegenben kell meghalnia.

Nemsokára hazahozták megfáradt testét. Még friss volt dísz-sírja a Kerepesi temetőben, amikor a nép — tisztelve szenvedélyét a hegyek és növények iránt — egész sor növényt róla nevezett el. Legtovább éltek a Kossuth-hölgymál és a Kossuth-csillag elnevezések.

Ezeket az adatokat egy késői nagy tisztelője, a nemrég elhunyt Jávorka professzor feljegyzéseiben találtuk, ki nemcsak a magyar növénytan tudomány világhírű nagy tekintélye volt, hanem szorgalmas gyűjtője a növénytan iránt tudományosan érdeklődő és szenvedélyes természetjáró Kossuth turini és collegnói életéről szóló adatoknak is.

gesztelyi

Hol nyaraljunk?

KRK

Olvasóinkat a jugoszláv tengerpart északi részére, a kvarneri Riviérára visszük. Első állomásunk KRK, az adriai szigetvilág legnagyobb szigete. Északkeleti, meredek partvidéke első látásra talán elutasítónak, megközelíthetetlennek tűnik, de e természet alkotta sziklás függöny mögött az Omišalj- és a Ponikve-tavak feloldják az első benyomás merevségét, és csak a jellegzetes szépségű észak- és délnyugati termékeny és erdős sáv festi meg Krk szigetének végleges képét. A nyaralók, mint az adriai szigetek legtöbbjén, itt is antik települések. Középkori templomok, síremlékek, egy-egy építészeti stílust képviselő épületmaradványok egészítik ki a rég letűnt korszakokról alkotott képünket.

A sziget főbb települései a part mentén húzódó Krk város, Baška, Malinska, Omišalj, Punat és Vrbnik.

KRK város és kikötő a sziget délnyugati partján épült. Dražica nevű öblében a homokos strandot fenyőerdő szegélyezi, a fenyvesek közt pedig autókamping van. A többi helység közt a kapcsolatot autóbuszjáratok tartják fenn. Rijekával rendszeres hajóösszeköttetése van. Kirándulni Punat, Vrbnik, Baška, Malinska, Omišalj helységekbe és Rab szigetére lehet.

BAŠKA nyolcszázegynéhány lakost számláló város a sziget délkeleti részében. Az öreg városrész, a kastéllyal, az 569 méter magas hegyen épült, de az utóbbi években az új városrész a turista objektumokkal a hegyoldalon át egészen a kikötőig húzódott. A baškai öböl északnyugati részében két kilométer hosszúságú homokos strand van. A városnak jók az autóbuszösszeköttetései a többi helységgel, Rijekával és a környező szigetekkel a forgalmat a rendszeres hajójáratok bonyolítják le. Akárcsak Krk városból, innen is autóbuszon vagy hajón lehet kirándulni a többi helységbe, Rijekára és Rab szigetére.

MALINSKA kikötő és fürdőhely Krk szigetének

északnyugati partján fekszik. A parkosított városka rendezett, szép strandjával kellemes pihenést nyújt. Érdekes megjegyezni, hogy Malinska csak a XIX. század második felében indult fejlődésnek, de a turisztika fejlesztése már a XX. század elejére visszavezethető. Rendszeres autóbusz- és hajójáratok a nyaralókat elviszik Krk

augusztusi Punati Éjszakák és Halászok Napja című rendezvények nagyban hozzájárulnak a helység turizmusának mind gyorsabb fejlesztéséhez.

VRBNIK város és kikötő Krk sziget északkeleti meredek partján, körülbelül 50 méter magasságból nyúlik a tenger felé. Az új városrész közvetlenül a tenger partján épül. Érdekes

bármelyik helységébe, Crkvenicára és Rijekára is.

OMIŠALJ a sziget nyugati partján 82 méter magas dombon fekszik. Innen rendkívül szép kilátás nyílik a Rijekai öbölre, az opatijai Riviérára és Cres szigetére. Omišalj új, part menti városrészét, a szállókkal és villákkal, a régi városrészrel a fenyőerdőn és az olajbogyóültvényeken keresztül haladó utak kötik össze. Autóbusz és hajójáratok rendszeresek.

PUNAT kikötő 1600 lakosával Krk legnagyobb települése. A sziget délkeleti részében fekszik. Kedvező, sőt romantikus szépségű fekvése, jó közlekedési összeköttetése, vízvezeték-hálózata, nagy autókampingja, rendezett strandjai, a part menti betonút, a jól szervezett és a rendszeresen megtartandó

fekvése, rendezett strandja, autóbuszjáratok a napról napra növekvő befogadóképessége rövidesen az ismertebb nyaralók közé emelik.

Krk szigetén mindenki megtalálhatja a maga számát. Élelmiszerellátása jó, választékos, sok a gyümölcs, és bőségesek a krki termelők borpincéi is. Privát házaknál a teljes napi ellátás nem haladja meg a napi 3500 dinárt (35 új dinár). Étkezni külön kiskocsmákban is lehet, de a nyaralók, ha a kedvük tartja, és nem sajnálják idejüket megvonni a szórakozástól és az annyira várt pihenéstől, maguk is főzhetnek.

Az elszállással kapcsolatban a Putnik utazási iroda kirendeltségei, de elsősorban az opatijai községi turisztikai szövetség (Turistički savez opštine Opatija) ad pontos és részletes felvilágosítást.

SOPRONI Emlékezés

Valamikor sokat jártam a soproni erdőket.

A Károlymagaslat (398 m) tilos útján áfonyát szedtünk, csokrot kötötünk a halványlila Erika (Calluna) virágjából, és a Kecskapatok erdejében, a brennbergi völgy nedves rétjein hővirágot gyűjtötünk.

Az évek múlásával vendégként térek vissza Sopronba. Mert a többezer éves Sopron és környezetének varázslatos összhangja felejthetetlen élmény az odakerülő turistának.

Egykor a Fertő völgye vonzotta ide az illyreket, a keltákat. A rómaiak a mai Belváros területén rendezkedtek be. Scarabantia, Pannónia egyik jelentős állomása. A népvándorlás viharai e települést elseprrik, a város mostani magva a XI. században keletkezett a Szent Mihály templom közelében. Az Árpádok alatt már okmányok szólnak Ödenburgról, majd Sopronról. IV. László király (1277-ben) jutalmazza hűségű városát; — ebből az időből származik a Lőverek elnevezése, a lövészek lakóhelyét jelentő területek után.

Megfordul itt Zsigmond király, a török ellen toborzott Kapisztrán János, a volt bencés templom ma is meglevő szószekén. Mátyás király hosszabb ideig tartózkodott Sopronban. A Bécs ellen vonuló Szulejmán 1529-ben elpusztította a külvárosokat, a város viszont megmenekült. — A török hódoltság másfél évszázada alatt Sopron az ország második városa, iparosodó kereskedelmi központ. A XVII. század folyamán sorozatos országgyűlést tartanak falai között.

A kuruc háborúkban Bethlennek és Thökölynek megnyitja kapuit. Az 1800-as évek elején Kiss János költő körül nagy nevek gyülekeznek: Kazinczy, Wesselényi, Döbrentey és Széchenyi. Petőfi Sándor itt katonáskodott.

A Belváros maga a történelem: minden kő a múlt

valamilyen eseményről beszél. (Olvassuk: itt volt az országgyűlés, itt lakott Liszt, Petőfi.) A szorosan egymáshoz tapadó barokk és klasszicista, alapjában gyakran gótikus házak mögött ismételen kibukkan a régi városfal, egy kőbástya, lovagterem, gótikus feljáró, imaház, árkádus homlokzat.

A szűk utcák közül más-más látószögből bukkan elő a Várostorony, Sopron jelképe, — alapja Árpád-kori, loggiás erkélykoszorúja renaissance, rézsisakja már barokk. Erdemes a toronyba felmenni: az ódon előtér szűk udvarai mögött a város is kitágul, előttünk az egész hegyvidék, a Fertő, épülő lakónegyedek, az ipartelepek.

A történelmi Sopron varázsának hatása alatt állunk, amikor a Lővér kör-

Soproni városkép (a szerző felv.)

úton át a károlymagaslati erdők irányába indulunk. A 45 000 lakosú Sopronnak 4442 hektár erdeje van, a közel kétmilliós fővárosnak ugyanannyi! Érintjük az 1763 óta nyilvános közteret, az Erzsébet parkot, és már egyre jobban kibontakozó Lőverek között járunk, a fenyvesek és öreg tölgyesek határán. Számos üdülő, gyógyszanatórium szegélyezi utunkat, az autóbusz-végállomásnál

áll a korszerű Fenyves szálló.

Ismét az erdőbe jutotunk, régi vándorlásaink színhelyére. — Mit sem vesztett szépségéből. A közeli részeket parkerdőként gondolozzák, jelzett úthálózat visz távolabbi tűrákra. A Károlymagaslatra már autóval is fel lehet menni, a gyönyörű körkírlátásos Várhely (az illyrek erődítménye volt valamikor) még a gyalogosok kedvelt

tűrája. A nívóban vezetett „Alpesi úton” közelítjük meg, búcsúzásként Soprontól. Tiszta időben még a 2000 m-es Schneeberg bordázatát is látjuk a gerendákból készített kilátóról, a hóhegy előtt a Rozália, Fraknó és a hullámzó erdőrengeteg. Északkeletre a Lajta hegység Kismartonnal, keletre Sopron és a Fertő mosoni síkságba vezető lapálya. — Lefelé szép út vezet a Tolvajárok mély bevágásában — majd a brennbergi völgyön át az Erdei Iskolát érintve (évszázados platánfa áll előtte!) Sopronbánfalvára érkezünk.

A hegyoldalban XV. században épített, valamikor pálos kolostor zárdatemploma van. Nézzük meg a nemrég feltárt, idáig elfalazott gótikus szentélyét, ha még nem fáradtunk el a 80 lépcsős felvezető úttól. És tekintsük meg a XII. századbeli kis Magdolna kápolna bájos harangtornyát és freskóval díszített fülkéjét.

Csorna Antal

A hónap elbeszélése

1963 júliusában borzalmas, eddig még soha sem tapasztalt földrengés rázta meg a Kaukázust. A műszerek 8-as erősséget jeleztek. A természeti katasztrófa mászás közben, a Dombaj oldalán érte a Trud és a Spartak három alpinista csoportját, amelyek éppen utolsó edzésüket végezték, a másnapra tervezett roham előtt. E csoportok a Dombajt az északi és déli falán keresztül akarták megmászni, mely a legmagasabb szovjet alpinista követelménynek, az V.b-nek felel meg. A Trud-csoport vezetője az egyik legeredményesebb szovjet alpinista, Borisz Romanov volt, aki már számos túrát tett és vezetett a Kaukázusba, a Pamírba és a Montblanc csoportba. Társai, V. Vorosicsev, J. Kulinyin és J. Korotkov mind tapasztalt hegymászók voltak.

DRÁMA A KAUKÁZUSBAN

Az általunk választott útvonalon nem találtunk nyomokat, amelyekből arra következtethettünk volna, hogy itt már jártak előttünk. A mintegy 500 m magas, jóformán függőleges sziklafal megmászása egész napunkat igénybe vette.

Július 16-án már esteledett, amikor a keleti csúcs oldalában pihenőt tartottunk. Az időjárás rosszabbra fordult. Berendezkedtünk a bivaklásra.

Szűk helyen — $2\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ m lehetett — találtunk menedéket. Nagynehezen állítottuk fel a sátrat és kampókkal erősítettük meg. A bejáratánál áthúztuk a kötelet és magunkat is biztosítottuk bevett kampókkal. 21 óra tájban kitört a vihar. Zápor verte a sátrat. Megszakítás nélkül dörgött és villámlott.

Hirtelen óriási erejű villámcsapás rázta meg a hegyeket. Fűlsiketítő robaját a sziklafalak egymásnak adták tovább. Egy pillanatra elvesztettük a saját testünk súlyát. Úgy éreztük, mintha a lezuhanó sziklával együtt repülnék a mélybe alá.

A földlökéssel egyidejűleg megindult a kőhullás. Az általános robajban már nem lehetett megkülönböztetni a lezúduló kövek zaját. Mellettem nyögtek a társaim a sötétben. Heves ütés érte az oldalamat és szűró fájdalmat éreztem. Szinte ugyanabban a pillanatban ütés érte a fejemet és csak a védősisak mentette meg az életemet. A szörnyű kőlavina legfeljebb egy percig tartott. A fejem zúgott. Szóltattam társaimat. Hallgatás. Borzalmas gondolatot támadt: meghaltak? Ekkor Jurij Korotkov tompa hangon reagált. Lábai, csipője, karjai, feje összezúzva. De öntudatnál van. Zseblámpámmal rávilágított Jurij Kulicsre. Pulzusa nem ver, agyonsújtotta az a nagy kő, amely rajta maradt a mellén. Vlagyimir Vorosicsevet fején érte az ütés és eszméletét veszítette.

Sátrunk fölött a kissé kiugró szikla számos kőhullástól óvott meg bennünket. A kőlavina kampókat szakított ki, szétépte a köteleket és magával ragadta az élelmiszerek és meleg ruhák egy részét. Csodával határos módon egy kötél épességben maradt és a kampók tartottak. Evvel a sziklához erősítettük magunkat.

A vihar nem akar szünni. A rongyokká szakított sátor nem védett többé az esőtől és a nedves hótól. Egy-egy hirtelen mozdulatra belémhasított a fájdalom. Megállapítom a diagnózist magamon: bordatörés és koponyasérülés.

Nehezemre esik most azokról a percekről beszélni. De az öntudatom világos volt: élni, kitartani, küzdeni társaim életéért! Segítséget jón, ez bizonyos, fődolog, hogy ne jöjjenek

még erősebb földlökések, mert akkor ezen a szűk párkányon nem tudjuk többé tartani magunkat.

Elsősegélyben részesítettem a társakat.

Reggel felé alábbhagyott az eső. Időközönként felszakadtak a felhők. Amikor odalent embereket láttunk, kilőtünk két vörös rakétát. Vajon észrevettek-e bennünket?

Élelmiszer volt még nálunk, de nem volt kedvünk enni. A szomjúság gyötört bennünket. Miközben egyik társamon segítettem, négy eltört bordám egyike beleszűrt a tüdőmbe. Két nap telt el.

Ez alatt a két nap alatt többször ismétlődtek a földlökések, de jóval gyengébbek voltak az elsónél. Amikor a szürkület beburkolta a havas csúcsokat és a mélyben elhalványultak a gleccserek, hangokat hallottunk és egy négyes kötélcsoportot láttunk, amely meredek sziklákön ereszkedett le a gerincről hozzánk. Megérkezett a segítség. Négy „mestere a sportnak”, Vjacsellav Oniscsenko, Vjacsellav Romanov, Vlagyimir Beszljudnij és Vlagyimir Kavunenko, aki a csoportot vezette.”

Vlagyimir Kavunenko, a mentőcsoport vezetője jelenléti:

„Július 16-án reggel előkészületeket tettünk a Volodja Verbovoj első megmászására a Dombaj főcsúcsának déli falán. Kampókat vertünk be és köteleket rögzítettünk. Ez a munka mintegy 3000 m magasságban nagyon kifárasztott bennünket és korán lefeküdtünk. Sátrunk egy keskeny kiugráshoz tapadt, amely fölött egy előrehajló nagy szikla védett bennünket.

21 és 22 óra között lehetett, amikor megismétlődő mennydörgésre ébredtünk. Körülöttünk tombolt a vihar. Egyszerre borzalmas lökés rázott meg bennünket. A mennydörgés már egyáltalán nem szűnt meg és egybefolyt a kőlavinak robajával.

Az volt a benyomásunk, mintha a sátrunk darabokra szakadt volna. Röviddel ezután meg néhány gyengébb földlökés következett. A főlénkhajló szikla megbízhatóan védett bennünket a mélybezuhanó kövektől.

Végre lassan hajnalodott. Elhatároztuk, hogy leereszkedünk, de a kőhullás még egyre tartott. Várni kell. Társainkra gondoltunk. Mi lehet a másik Spartak- és a Trud-csoporttal? Azonnal le kell ereszkedni, és hogy ez gyorsabban menjen, használni kell az előző napon kifeszített kötélkorlátot. Csakhogy a 160 m hosszú kötelet a kőhullás szétszaggatta. Egyetlen megmaradt kötélrész segítségével ereszkedünk le. Hamarosan rátalálunk a Trud második kötélcsoportjára. V. Beszljudnij, V. Roma-

nov és V. Oniscsenko társainkra. Velük voltak a mi Spartak-csoportunkból V. Tur és L. Poljakov. Nagy volt az örömünk, hogy egészségesen viszontláthattuk egymást.

Néhány perccel e találkozás után felfedezünk egy további kötélketőt: Borisz Urkin és Volodja Satajev a Spartakból ereszkednek le a Keleti Csúcsról. Nagyon sietnek és már messziről kiáltják, hogy reggel, amikor megkezdtek a lezárást a Keleti Csúcsról, a ködben egy vörös rakétát láttak és halk segélykiáltásokat hallottak. Ezek a jelek csak Borisz Romanov csoportjától jöhettek.

A kőhullás még mindig tartott. A földlökések sem szüntek meg. Társainknál nem voltak gyógyszerek. Az élelmiszerkészlet is fogytán volt és hiányzott a mentőakcióhoz a speciális felszerelés. A kőhullás veszélye ellenére Utkin és Satajev leereszkednek, hogy mentőosztatot hívjanak segítségül. Társaik, A. Balasov és N. Rogyimov megkísérlik, hogy minél jobban megközelítsék a helyet, ahonnan a segélykiáltások hallatszottak. Amint később kiderült, céljukat nem érték el. Kőhullás érte őket a fejükön és karjukon (nem volt fejükön sisak!) és végleg kimerültek.

Elérkezett az ideje az előre megállapított rádióösszeköttetésnek. 15 órakor hallottam a Dombaj-körzet mentési ellenőrző szolgálata táviránszának aggódo hangját. A mi csoportjainkat hívta. Közöltem vele a vészjeleket, a szerencsétlenül jártak helyzetét és azt, hogy feltétlenül szükséges, hogy azonnal induljon egy mentőcsoport drótkötelekkel, hordágyakkal, gyógyszerekkel és élelmiszerekkel.

Rövid előkészületek után megindultunk a sziklafal lábához, hogy ott várjuk be a mentőcsoport érkezését a felszereléssel. Este felé megérkezett egy 12-tagú csoport, amely drótköteleket és némi élelmiszert hozott. Éjjel után 2 órára az összes előkészületek megtörténtek.

Amikor csoportunk, amely számos nehéz sziklamászó túsóra tekinthetett vissza, megkezdte a felszállást, csak akkor láttuk, micsoda út áll előttünk. Ilyen még nem fordult elő a gyakorlatunkban. Az első két és fél kötélhossz, tehát 100 m megmászásához három teljes órára volt szükségünk. Nem jutottunk tovább, leereszkedtünk a sziklafal lábához és 150 méternél tovább balra újra kezdtük az egészet. Kis idő múlva lezúdul ránk a szabályszerű kőlavina

nák egyike. Sisakjaink segítségével és néhány ösztönszerű gyors félreugrással elkerültük a bajt.

Újra le kellett szállnunk a bivakhelyre és rádióösszeköttetésbe léptünk a mentési ellenőrző szolgálattal. Onnan ezt mondták: »Valamennyi közül ti vagytok legközelebb a szerencsétlenül jártakhoz, cselekedjétek, de ne rohanjatok fejjel a falnak. Ne kockáztassatok semmi megfontolatlanságot!«

Mután megfontoltuk az összes lehető mászásokat, egy még teljesen járattalan útra szántuk rá magunkat: föl a főcsúcs déli falán és onnan átjutni a keleti csúcsra. Ezer méteres magasságkülönbséget kellett leküzdenünk, és eközben arra gondoltunk, hogy előző napon 100 m mászásához három órára volt szükségünk.

A sziklafal alsó szakaszán könnyű teherrel megrakott négyes-csoportunk kötélkorlátokat feszített ki. A

második négyes-csoport Vodobjov vezetésével a drótkötélszerkezetet szállította és követett bennünket a kötélkorlátokon. A lejtő helyenként 50–60 fok volt. A fal nehézsége itt V. b fok.

Végre közelébe jutottunk a szerencsétlenül jártaknak. Vagy 40 méterre alattam látom Borisz Romanovot mélyen lelógó fejjel. Mellette feküdt ronggyá tépett sátorlappal fedve egy emberi test: Jurij Kulinics. Valami természetellenes helyzetben feküdt Korotkov. Azt hittem, ő is meghalt. Vorosicsevet nem tudtam felfedezni, egy sziklaoduban feküdt. A mögöttünk mászó társak kérdéseire csak az ujjaimmal válaszoltam — egy élő, három halott.

Miután a sérüléseket bekötöttük és a szomjúságukat teával csillapítottuk, megtárgyaltuk a helyzetet. Vorosicsev, habár csak nagynehezen, tudott még mozogni, igaz, hogy csak könnyű terepen. Korotkov és Romanov még városi körülmények között is csak nehezen lett volna szállítható.

Említésre méltó, hogy ezen a kis sziklafalon szorongó hét emberből négyen orvosok voltak. Mindnyájan tudták, hogy Borisz Romanovnak nem szabad hirtelen mozdulatokat tenni, hangosan beszélni, sőt még köhögni sem. Csak az egyik tüdejé dolgozott. Ha az egyik törött bordától szűrés éri a tüdejét, rögtön véromlás a halálát okozza. Ilyen állapotban kellett Romanovot a meredek oldalon, közel 1000 méterre a drótkötélen lebocsátani.

Miután az összes előkészületek megtörténtek, 11 óra tájban kezdete vette az első leszállási manőver 250 méteren. A készülék működését kipróbálandó, Szavint bocsátottuk le néhány hátságokkal. Ő készítette el a helyet a sérültek befogadására. Ezután hozzáálltunk, hogy lebocsásuk a kötélén Borisz Romanovot. Rendkívül nehéz művelet volt. Borisz egy speciális zsákban feküdt Oniscsenko hátán. A leereszkedő szakaszon néhány társunk őrködött, kiáltásokkal szabályozták a kötélfutásának sebességét és továbbadták a vezényszavakat.

Másodiknak Vorosicsevet bocsátottuk le Verbovojjal. Most azután a legnehezebb feladat állt előttünk — Korotkov lebocsátása. Egy jégcsákánnyal készítettünk különleges sint a törött lábszárak és a medencecsont számára. Valami hátságkfélebe nem lehetett őt beültetni. Egészen különleges módon „bebugyolálva” kellett őt a drótkötélre akasztani, mellette két társunkat. Így bocsátottuk őket lassan le. Ez volt a legnehezebb szakasza a lefüggeszkedésnek. Mire beállt az este, mintegy 250 méterrel bocsátottuk le a három sérültet és a négy mentőt. A lebocsát-

kozás első éjszakája kellemetlen volt. Az alsó sziklakuigrás nagyon kicsinek bizonyult. Borisz Romanov és Vorosicsev ült helyzetben aludtak ott. Számunkra nem volt hely, hogy Korotkovot valahová lefektessük. Sorába beletörődve, egész éjjel a drótkötélen függött, mindenesetre vízszintes helyzetben. Hihetetlen bátorság és akarat erő kellett hozzá, hogy ilyen sérülésekkel átszenvedje ezt az éjszakát.

Kezdetét vette újból a köhül-lás azzal, hogy szétzúzta Oniscsenko és Vorosicsev sisakját. Igen rosszul álltunk víz dolgában. Erik Petrov órákhosszat állt mozdulatlanul egy pohárral a kezében és gyűjtötte cseppenként a sziklafalon szivárgó vizet. Azután üvegbe töltöttük a vizet és odanyújtottuk a sérülteknek. Az élelmiszerek kifogytak.

Reggel tájban a két leningrádi sportmester B. Korablin és Jurij Beljajev elérték az alsó bivakhelyet. Némi élelmiszert hoztak magukkal. És síneket, amelyekkel Korotkovot újra összekötöttük. Borisz és Jurij fájdalomcsillapító injekciókat kaptak. Ezzel kezdetét vette a második lefüggeszkedés egy függőleges falon. A zsákban csupán Borisz Romanovot bocsátottuk le, Vorosicsevet és Korotkovot ellenben különleges hordszéken, a mellükön áthúzott biztosító kötéllel. Jurij Korotkov bátor kitartását mindenki megcsodálta. Ennyi töréssel a testén, egyetlen szóval sem panaszkodott.

A második lefüggeszkedés végén már mentőcsapatok vártak ránk vízzel, élelmiszerekkel és hordágyakkal. Túlestünk a legnehezebbjén. Az egész leszállítási művelet a kiugró sziklapadtól, amelyen a tragédia lejátszódott, a kocsiótig hat napot vett igénybe. A következő napon repülőgép szállította a sérülteket Moszkvába.”

A súlyos sérüléseket szenvedett Borisz Romanov a következőkkel egészíti ki a fenti beszámolót:

„Nem volt éppen a legkellemesebb egy 5 mm vastag drótkötélen függni tehetetlenül a tátongó mélység fölött, hintázni minden irányban és várni, mikor talál el egy lezuhanó kődarab. A lefüggeszkedési manővert dirigáló társaim közben megfigyelő posztjukról kiáltottak: „Kő, kő!” — A mentők fedezékükbe húzódtak, én csak a sisakban reménykedtem, behúztam a fejemet, megfeszítettem a könyökömet és vártam. A könyökömön kaptam is egy gyenge ütést, de a sisak kitartóan ellenállt minden támadásnak.”

Megmentőink hőiesen viselkedtek. Bátorságuk, akaraterejük és kitartásuk valóban csodálatra méltó.”

Alpinismus 66/4.

Modern mentőeszközök a szovjet alpinisták szolgálatában (B. Manzurov felv.)

A TUDOMÁNY ÉS A TURISTASÁG SZOLGÁLATÁBAN

DR. PRINZ GYULA

Még emlékezetünkben él a múlt nyári *Pamír-expedíció*, melyen magyar sziklamászók is feljutottak a *hétézer méter fölé nyúló Lenin-csúcsra*. Turistatársadalmunk jogos büszkeséggel ünnepelte kiváló sziklamászóit, akik magyar hegyászó által még soha el nem ért magasságba küzdötték fel magukat.

Ez a jogos büszkeségünk még fokozódik, ha tudjuk, hogy a *Pamírnak a felfedezésében magyar földrajzi utazó is részt vett: dr. Prinz Gyula*, világhírű földrajztudósunk.

Hat évtized pergett le azóta... 1906-ban *Almásy György* — vadászexpedíciót szervezett Közép-Ázsiába. Az akkori orosz—brit ellentét, az ún. „afgán krízis” miatt azonban az orosz kormány csak tudományos, felfedező expedícióknak adott engedélyt. Így került az expedícióba, mint tudományos munkatárs a 24 éves *Prinz Gyula*. El is jutott vágyai színhelyére. Tényleges földrajzi kutatásra alig-alig nyílt alkalma. Az expedíció igazi célja nem a tudomány gyarapítása volt. Mintegy félévi együttlét után szét is váltak.

Prinz Gyula egyedül, megfelelő felszerelés nélkül folytatta útját. „Nékem egyetlen kirgiz kíséretében, egyetlen málhás állattal kellett átvégődnöm, hiszen még sátram sem volt. Almásy elvitt magával mindent, ami nem az enyém volt”, — írja útikönyvében. „Két éjszakát töltötünk sziklazugban, kupacba összebújva ember és állat egymást melegítvén. Három napig... rettentő viharban.” „Magasságot mérni... nem tudhattam, mert Almásy műszereit magával vitte.” „Minden gerincen körképet kellett rajzolni, irányszöveget mérnem tucatszámra... fagyott kézzel minden körkép egy-két óras kinszenvedés volt.”

Hiányos felszerelése és a

rendkívüli nehézségek ellenére jelentős tudományos eredményeket ért el a *Tien-san hegység közepső és déli részének felkutatásában* és a *Száridzsán folyó szurdokának bejárásában*. Ez utóbbira csak télen nyílt lehetőség, mert nyáron a gleccserek vízének áradása áthatolhatatlanná tette.

1909-ben újabb expedícióra indult. Ehhez már némi anyagi támogatást is kapott a Tudományos Akadémiától és a Nemzeti Banktól. *Ekkor jutott el a Pamírba*. Kaszgarban rendezkedett be és innen indult több ízben a Pamír-hegységbe. Megállapította a Pamír szerkezetének legjellemzőbb vonásait és úttjáról itt is, mint mindenütt máshol, térképet készített. — „Pamíri útamra június 12-én indultam, 40 fokos hőségben” — emlékezik a tudós utazó. Ázsia hátgerincének nevezi ezt a magas hegyvonulatot. „A hágóról déli irányban egyszerű havasi táj tárult elénk, jégfüggönyökbe burkolt óriások.”

Könnyű felszerelésének egyébként voltak előnyei is. „A nagy utazók... rengeteg málhájuknak és kíséretüknek rabjai is voltak. Az én rádiusom legfeljebb ezer kilométer volt, de gond nélkül eljuthattam olyan vidékekre, ahol a nagy karavánok valószínűleg megrekedtek volna.”

Utazásainak különleges vonása, míg előde általában a nagy völgyek fenekén, addig ő mindúntalan a magas hágókon kelt át. Úttjának legmagasabb pontja az *Atojnok-hágó* volt: 5300 méter.

Könyvének előszavában így summázta útját: „Két esztendőnek, 1906. és 1909-nek javarésztét nappal nyeregben, éjjel sátorban töltöttem. Magamban, egy-két kirgiz legény kíséretében barangoltam be összesen mintegy 280,000 négyzetkilo-

méternyi területet... Nyeregben tettem meg összesen 9150 kilométert. Szinte pontosan annyi út ez, mint légvonalban Budapesttől Tokióig. Ennek az útvonalnak több mint felén nem járt előttem művelt ember.” Úttjáról gazdagon illusztrált terjedelmes könyvben számolt be. 1911-ben. Népszerű kiadása 1945-ben jelent meg, ugyanazon címmel: „*Utazásaim Belső-Ázsiában*”. Idézeteink ennek a lapjairól származnak.

Budapest földrajzáról, Magyarország földrajzáról, Európa természeti földrajzáról is jelentek meg könyvei. És négy kötetnyi kéziratanyaga még kiadásra vár.

Utazásaival világszerte elismerést keltett. A *Justus Perthes* féle *Geographen Kalender* (évi jelentés az expedíciókról) 1910. évi kötetében az északi sarkot meghódító *Peary*, és a déli sarkot ostromló *Shackleton* között teljes lapon közli *Prinz* úttjának térképét is. Magyar felfedezőt így még nem méltattak, sem előtte, sem utána.

A nagy felfedező utak után kisebb utak következtek: Skóciába, Skandináviába, Izlandra. Mindenütt a glaciális jelenségeket tanulmányozta.

Azután évtizedeken át tanárkodott *Pozsony*, *Pécs*, *Kolozsvár* majd *Szeged egyetemi katedráin*. Pécsi professzorsága idején nagynevű tudósoknak nyújtott menedéket és munkalehetőséget intézetében. Köztük volt a híres ősmadár-kutató,

Lambrecht Kálmán is. Liberális gondolkodása, emberséges magatartása miatt sok támadásban volt része.

Befejezésül szóljunk *Prinz Gyuláról*, mint *turistáról* is... „Gondolataim visszaszáltak az aranykézutcai turista szobába...” (Itt volt évtizedeken át a Magyar Turista Egyesület hivatalos helyisége.) Saját megállapítása szerint életében döntő mozzanat volt, midőn 1900-ban, mint VIII. gimnazista megnyerte az *egyesület diákturista pályázatát* „*Kirándulás Esztergomba és Visegrádra*” című, több mint negyvenoldalas pályázatával. Egy másik dolgozatával, melyet a *Ge-recséről* írt, dicséretet nyert. A turista-mozgalom aktív résztvevője lett. *Téry Ödön* és *Thirring Gusztáv* mellett dolgozott, útjelzést festett a *Dobogókőre*, újra szervezte az *Egyetemi osztályt*. Később az egyesület legfontosabb szervezője, a *kirándulási bizottságnak* elnöke. „*Kirándulásaink jelentősége*” címen tanulmányt írt az egyesület 25. évi jubiláris évkönyvébe. A *Turisták Lapjában* is jelentek meg írásai. Kirándulásokot irányított, vezetett a *Magyar Tanítók Turista-egyesületében* is.

Prinz Gyula az egyetlen ma élő magyar utazó. Egyben a legnagyobb magyar geográfus. Most töltötte be egészségben és szellemi frissességben 86. életét. Eredményeit az egész világ számontartja. Nem feledkezünk meg Róla mi sem...

Pápa Miklós dr.

MÁRCIUSI ESEMÉNYNAPTÁR:

Tolnai József sí- emléktúra. Nagyhideghegy
III. 10.

Petőfi Sándor táj. verseny. Budapest III. 31.

„Sokarcú Kecskemét” fotokiállítás. Kecskemét
III. 31.

Pécsi műszaki propaganda hónap. Pécs

A BUDAPESTI TERMÉSZETBARÁT KLUB MÁRCIUSI ELŐADÁSAI:

1. „Tavaszi virágok”
8. A barlangkutató hazai és külföldi eredményei
15. Lengyel-est
22. Svéd—Norvég útiképek
29. Indul a vízi-élet.

Az előadások 17.30 órakor kezdődnek.
(Budapest, V., Váci u. 62—64)

A KISZ június 9—13 között Felső-tárkányban rendezi meg az országjáró diákok nyári fesztiválját. — A MÁV turisták január 27-én ünnepelték szakosztályuk 10 éves fennállását. — A Nógrád megyei Idegenforgalmi Hivatal Eresztvényben 100 ágyas turistaszálló építését tervezi. — A Lenin csúcs megmászásáról tart élménybeszámolót az expedíció egyik részvevője Salgótarjánban március 21-én. — Nagy részvét mellett tették el Zubor István újságíró, a IX. kerületi szövetség propaganda bizottságának tagját. Az MTS Hajdú-Bihar megyei és Debrecen Városi Tanácsai Természetbarát Szakszövetségei február 11—13-ig tartották az V. Természetbarát Hetet.

Indiai címet közlünk: Miss Bindu Bali, New Delhi 22 Sector No. 1. Quarter No. 8. Ramakrishnapuram (India). Levelezőpartnert keres a természetjárás témaköréből.

A BTSZ március—május hónapokban alapfokú hegymászó tanfolyamot indít.

A XII. Pály Tivadar elméleti versenyt március 9-én rendezik a BTSZ V., Váci utca 62., I. 19. alatti helyiségében.

Hillary a közelmúltban tért vissza Ausztráliába, miután meghódította a világ egyik legszebb hegycsúcsát, az Antarktiszon levő 3565 méter magas Herschelt.

A Magyar Kemping Klub augusztus 19—25 között, Szombathelyen rendezi meg a nemzetközi kemping találkozókat.

A nagycenki egykori Széchenyi-kastélyt helyreállítják. A kastély egy részében Széchenyi emlékműzeum lesz.

A IV. kerületi Természetbarát Szövetség az Oxigén és Disszociáció szakosztályának közreműködésével hegymászó tanfolyamot rendez.

Elkészítették a János-hegyi drótkötélpálya tervét. A terv szerint az 1000 méter hosszú pályatest Zugligetből, a Csiga utca sarkától indul, és a János-hegyi autóbusz végállomásig viszi az utasokat. Nyáron kétszemélyes függőszékek, télen pedig egyszemélyes karosszékek viszik a kirándulókat. Itt említjük meg, hogy a Lomnici csúcsra vezető drótkötélpálya az idén ünnepelte 30-ik születésnapját.

Két új kilátótornyot építenek a budai hegyekben. Egyiket a Kis-Hárs-hegyen, a másikat a zugligeti Hunyad-omra építik.

A Magyar Természetbarát Szövetség ez évben NDK-s turistáknak 9, lengyel és bolgár turistáknak 7, szovjet turistáknak 4, csehszlovák turistáknak 3, valamint francia és svájci turistáknak 1—1 belföldi túrát szervez.

Az MTS Baranya megyei Tanácsa a jövőben hathatósan kívánja támogatni a kemping, a kerékpár, és a motoros sport fejlesztését.

Védetté nyilvánították a szekszárdi Erzsébet-völgyet és a Haramiaforrást. — Megjelent a Tolna megyei kalauz útikönyv.

A jaroslavi kerület turistái magyarországi vizitúra javaslatot kérnek. A szerkesztőség szívesen fogadja és közvetíti az ilyen javaslatokat.

A Szövetkezeti Hírlapban olvastuk, hogy a Spartacus természetjárók táborában „a jó lehetőségekhez képest kicsi a taglétszám. Négy év

alatt csak 28%-os emelkedés történt, ami messze alatta maradt az országos átlagnak.”

A Magyar Természetbarát Szövetség a megyei szakszövetségek elnöksége és főtitkárai számára 4 napos tanfolyamot rendezett Budapesten. A Budapesti Szövetség a hagyományos kerületi elnökök értekezletét, ez évben Bodajkon tartotta.

Jól dolgoznak az országközi közalkalmazottak. 56 túrát terveztek erre az évre, és gondoskodtak, hogy minden túrát képzett túravezető vezessen.

A Ganz KK sportköre újjászervezte turista szakosztályát. Az első kirándulást januárban Királyházára vezették.

A MOM szakosztálya 76 túrát szervez ebben az évben, melyek közül 4-et külföldre, a baráti országokba vezet.

KÖNYVESPOLC

Útikalauzok: Bakony (Csiki László, Darnai Dornai Béla) 183 oldal. 26 Ft.

Balatonfelvidék (Örvös János) 272 oldal. 29 Ft.

Budai-hegység (Pápa Miklós dr.) 319 oldal. 33 Ft.

Gerecse (Holényi László) 174 oldal. 22 Ft.

Pilis (Mezei Iván) 208 oldal. 25 Ft.

Zempléni-hegység 195 oldal. 25,50 Ft.

Az Országos Kék-túra útvonala mentén 203 oldal. 26 Ft.

Kaphatók a Sport Könyvesboltban. Bp., VII., Rákóczi út 64.

KEDVES TURISTA!

OLVASÓINK nyak

KEDVES TURISTA

...Szakosztályunk januárban a Börzsönyben levő magyarkúti Orgonavirág turistaházban szállt meg. Felháborodásunknak adunk kifejezést a gondnok udvariatlan magatartása miatt, aki szinte „szobafogságra” ítélte bennünket, mert az éttermet egy IBUSZ csoport részére tartotta fenn.

Orbán László
szakosztályvezető, Kéziszerszámgyár

Szívesen olvastuk a Turista februári számában Peterdi Pál turista krimijét. Kérjük szórakoztasson bennünket hasonló anyaggal a jövőben is a TURISTA.

Péteri Iván
Békéscsaba

Szeretném megismerni a kerékpáros körtúra feltételeit. Ha a feltételek megfelelnek, bizonyára több társat is be tudnék szervezni.

Papp Károly
Győr, Hunyady út 13.

Köszönöm a Turistának, hogy sok levelezőpartnert szerzett nekem. Ké-

rem, írjanak minél többen, hogy így is erősítsük a baráti béketábort. A Turistát bizonyára olvassák a baráti országokban is, kérem, hogy onnan is írjanak, lengyel, német, bolgár és jugoszláv barátaink, magyar nyelven.

Molnár Kornél Árpád
Timisoara V. Str. Nepos nr. 6.
R. S. R.

Érdekes túrát vezetünk a Sopron—Kőszeg között fekvő kis községbe Sopronhorpácsra, a megye művészettörténeti szempontból is egyik legértékesebb községébe. A faluban született Szentirmay Elemér is 1836-ban, a Csak egy kislány van a világon c. dal szerzője. A szakosztályok figyelmét felhívom, látogassanak el ebbe az igen érdekes községbe.

Szabó Jenőné
Soproni Pedagógus SK.

Érdeklődéssel olvastuk a Turista novemberi számában a kullancsról írt cikket. Kérjük, a jövőben is adjanak hasonló jó tanácsokat. — Szeretnénk szemüveg nélkül is jól olvasni a Turistát, kár a lapban látható sötét nyomással az olvashatóságot rontani.

özv. **Orbán Jakabné**
Rákosliget

Szolnok megyében miért nincs megfelelő turistaélet. Jászberényben, Szolnokon és Karcagon van némi nyoma a turistikának, a megye más helységeiben viszont csak visszaesésről számolhatunk be. Törökszentmiklóson például a Mezőgazdasági Technikum szakosztályán

kívül, semmi más szakosztály nincs. A Vasas és a Gimnázium korábban jól működő szakosztálya is „leállt”. A szakzövetségben hárman vagyunk, egy nagyon aktív tanár, egy gépgyári munkás és én, aki tavaly érettségiztem. Turisztikai „képzettségünk nincs, de nagyon szeretnénk a mozgalmat előre vinni. Kérem segítsenek.

Bacsa Imre
Törökszentmiklós

A Turista lapnak lelkes olvasója vagyok. Sajnos téves adatot közöl az 1968. januári szám 13. oldalán: Nevezett új turistaház a tardosi kőbányák mellett létesült. A turista-térképen (Bükk 1962) könnyen kiszámíthatjuk, hogy a turistaházról az említett Apátság, országúton 8 km. Mónosbél—Bélapátfalva községeken át. Ha felkapaszkodunk a Tardoshegy 505-re, onnan az országos K jelzésen haladunk a Gilitka kápolnát érintve. A Telekessy mh. elágazáson át az Apátságig csak 7400 m. Ha netán összetévesztették volna a tardosi menedékházat a Telekessyvel, úgy az is 2,5 km-re van az Apátságtól.

Csak pontos adatokat közöljenek!
Gallai István tanár
Gyöngyös

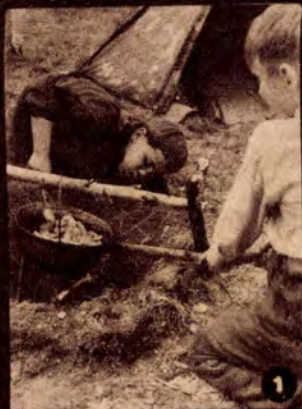
A budai hegyek egyik turistaközpontja az Árpád kilátó. Sajnos az elmúlt napok szélviharai az új bádogtetőfedést két helyen feltépték. Gyors intézkedéssel a kár kijavítható, ellenkező esetben ismét a kék ég lesz a kilátó teteje.

Várday György
okl. mérnök Bp.

A FOTOPÁLYÁZAT

elbírálását eddig nem tudtuk megejteni, mert a beérkezett anyag nem ütötte meg azt a mértéket, amelyből a zsűri a kiírt feltételek alapján a díjakat odaítélhette volna.

A pályázat határideje már hónapokkal előbb lejárt, s minthogy azt függőben tartani nem kívánjuk, a zsűri döntése alapján közöljük, hogy 200—200 forintot Doma István (Diósgyőr-Vasgyár) (1), Burghardt Ferenc Bp. nyert. Tárgyjutalmat kap: Czajlik István Bp. (5), Ráth Tamás Alsógöd (4), Pászthory Lóránt Vác (3), Susóczky Ferenc Bp. (2), Adámi Béla Komárom (6).

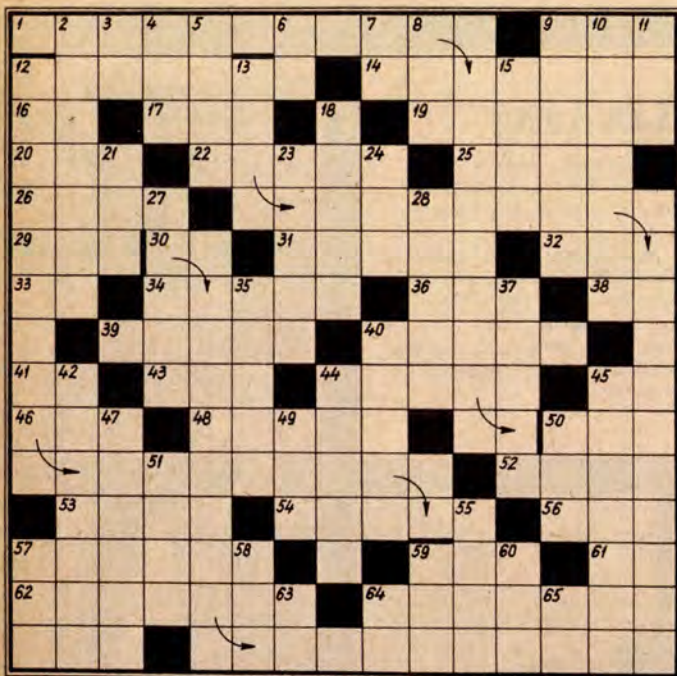
VIZSZINTES: 1. Idézet Tóth Arpád egyik verséből (az első sor, zárt betűk: O, D, F, C, A) 9. Község Komárom megyében. 12. A gonosz ... (mesealak) 14. Bevásárló eszközök. 16. Rámutatásként használt szó. 17. Bízató szó, serkentő felkiáltás. 19. Vaskalapos. 20. Kérdő szócska. 22. Valódi. 25. ... morgana (déliből) 26. Indo-európai eredetű nyelv. 29. Ha rossz, szárnyon jár. 30. A versidézet harmadik sora (zárt betűk: H, G, E) 31. Férfinév. 32. Kas betűi, keverve. 33. Atmoszféra, rövidítése. 34. Lent. 36. Római 1600. 38. Atnyújt. 39. Folt a cipő talpán. 40. Ráhulló. 41. Az egyik francia névelő. 43. Téli csapadék (névelővel) 44. Katona — régiesen, költőiesen. 45. Kicsinyítő. 46. I, T, A. 48. Ragos mutató névmás. 50. Sima felületű. 52. A sivatag hájója. 53. ... Porter (amerikai zeneszerző) 54. Szabásminta. 56. Mulatóhely. 57. Egykor, nagyon régen. 59. Irakapoc. 61. Tiltó szó. 62. Az ópium régi neve (névelővel) 64. Előbbre való jutás. 66. Az egyik német névelő.

FÜGGŐLEGES: 2. Tornagyakorlatot végez. 3. N. S. 4. Az egyik görög betű. 5. Becézett Zoltán. 6. Azonos betűk. 7. U,

K. 8. Ledőlt épület. 9. Nyári gazdasági munka. 10. Vörösbőr fajta. 11. Vonatkozó névmás. 12. A versidézet második sora (zárt betűk: J, K, A). 13. A versidézet negyedik sora (zárt betűk: Y, S, N). 15. Tarol. 18. ... és sérthetetlen. 21. Latyak. 23. Fénzintézet (névelővel). 24. Menetrendi rövidítés. 27. Erzsézyes medve. 28. Kóbor, vándorló. 35. Erjedő must hordójára alkalmazott átfűrt dugó. 37. Egy hangot se többet! 40. „Valami nagy-nagy tüzet kene ...” (József Attila). 42. Sivatag Dél-Amerikában, az Andok láncai között. 44. Hélium, oxigén és nátrium vegyjele. 45. Vágyakozás. 47. Gondozás orvosi utasítás szerint. 49. N, K, S. Sérülies. 51. Termet, forma. 55. Színültig töltve. 57. Szilaj, fékeveszett. 58. A, N, Y. 59. Gyom, dudva. 60. Harapdál. 63. Fordított kettős betű. 64. H, S. 65. Ellentétes kötőszó.

Beküldendő a versidézet megfejtése. Határidő március 15.

Könyvjutalmat nyertek: Dobák Nóra Bp., Tóth László Bp., Dömötör János Bp., Mikó Ilona Belpátfalva, Fapp Jenő Záhony, Váraljai Istvánné Eger.

ÉS A TERMÉSZET

A múlt század elején Sziciliát gyalog járta be Széchenyi s akkor írta naplójában: „Ha az ember gyermekkorától lassanként hozzászokna, hogy mindég több és több fáradtságot bírjon el, milyen sokra vihetné az ember! Hiszen jóformán nincsen kor, amelyben az ember ne kezdené meg, hogy abbahagyjon egy nőies életmódot és megkezdjen egy erősítő!”

1825-ben veti fel Széchenyi István augusztusi naplójegyzeteiben „A boldog jövőendő nemzedékekkel kapcsolatban”, hogy „sok mindent megpróbáltak már a testi egészség helyreállítására, miért ne próbálnánk meg egyszer a — levegőt!”

Száz esztendővel ezelőtt Wesselényi Miklós báró írja „Balítéletekről” című művében: „Sokat és sebesen gyalogolni, hosszan futni a közrendből némelyek igen jól tudnak — de úriember ugyan ritka!”

1831-ben már „merekdek bércekre” mászott fel Wesselényi, mert mint Ujfalvy írja róla, a kiváló sportemberről, hogy: „A kitörő gyaloglásban alig kísérhette valaki! Merekdek bércekre szintoly könnyűséggel hatolt fel, mint a sima téren.”

1818 november 4-én gróf Széchenyi István Erdély szépségeinek látára: Szótalan állék. Úgy tetszett, mintha valamely istenség egy magas partról nézte volna a sok ideig a habokban hanykódó tengert s tündérbotjával egyet üt-vén, éppen most parancsolta volna, hogy a víz azon alakjában változzék földdé, de már benőve erdővel, amelyben egy perc előtt hanykódtak... Láttam én hazánk, annál kietlenebb lett a szükülő, szorosbuló sziklavölgy. Madár nem járta e rémes pusztaságot, egyetlen hang, mit saját kopogásunkon túl hallanánk, róluk körültekinthesek.”

1840-ben ugyancsak az „Athenaeum”-ban olvashatjuk egy naplójegyzetből: „Minő bérceóriások jobbra és balra?! Legmagasabb csúcsaik fellegekbe borítva, hasadékaikban tündöklő jég és hó, mely vagy soha, vagy csak melegebb évek rákhavaiban tűnik el. Jobbra a Kastenberget, balra a gerlachi csúcs szeszélyes alakú gerincei. Az elszilajult képzelődés várat s őrtornyokat és gígasok harcait láttatta velem. Erzésein elvadtak e vad, kietlen környezetben. Örömlőnkre szolgált szikladarabokat lökni le a bércegerincen, melyek dörögve s minden kisebb tömeget magukkal sodorva, rémes ugrásokkal, elzúvta és töredezve rohantak a bércefenékre!”

1825-ben a Pyreneusokban turistáskodott Széchenyi.

1840-ben az „Athenaeum”-ban olvashatjuk „Tátrai levelek” címen: „Minél felebb hágnak, annál kietlenebb lett a szükülő, szorosbuló sziklavölgy. Madár nem járta e rémes pusztaságot, egyetlen hang, mit saját kopogásunkon túl hallanánk, róluk körültekinthesek.”

MENYASSZONY A ZSÁKBAN

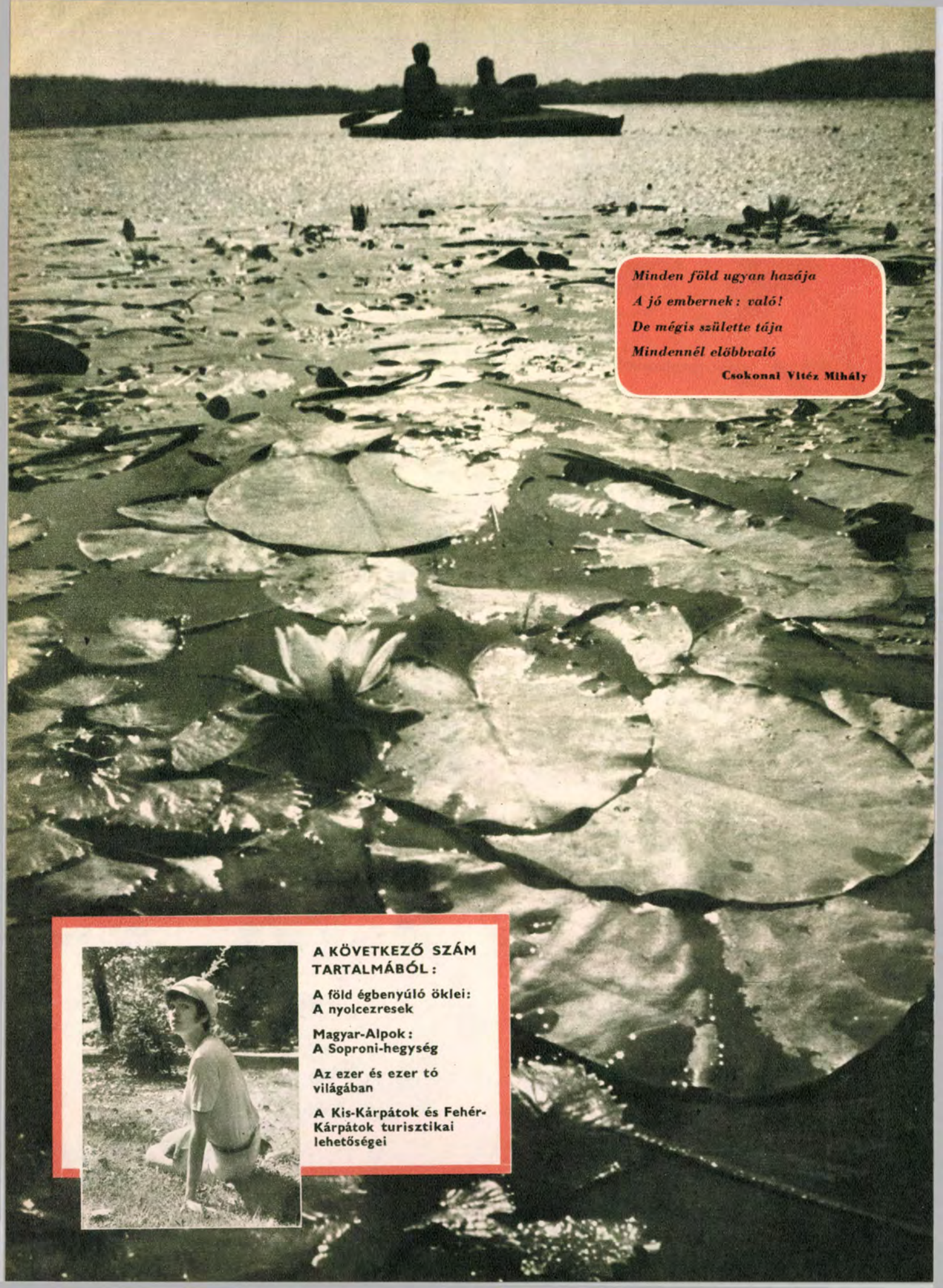
Aki jól akar szórakozni, ráadásul két órát a Kaukázus hegyei között akar tölteni, nézze meg e kedves, színes szovjet filmet.

Surik, nyári szünidejét a Kaukázus hegyei között tölti és itt ismerkedik meg Nyinával,

Nyina rokonainál vakációzik, és alpinista lévén, hegyeket mászik. Három, minden hájjal megkent fickó elrabolja Nyinát, és ehhez a mit sem sejtő, szerelmes Surikot használja fel eszközüül. Éjszaka belopakodnak az alpinisták táborába és elrabolják Nyinát.

A rablók Nyinát fogságban tartják. Hogy a fiút megakadályozzák a cselekvésben — Surikot — elmeógyintézetbe záratják. A fiú azonban megszökik, és barátjával mint egészségügyi szolgálatosok jelennek meg a nyaralóban, s altató injekciót adnak a három rablónak. Nyina azt hiszi, Surik is bűntárs és kitér a nyaralóból. Rabtartói üldözöbe veszik, őket pedig Surik és barátja. Számtalan bonyodalom, nyaktörő kalandok után sikerül a gazfickókat ártalmatlanná tenni, Surik pedig csókkal hallgattatja el a tiltakozó Nyinát.

Minden föld ugyan hazája

A jó embernek: való!

De mégis születte tája

Mindennél előbbvaló

Csokonai Vitéz Mihály

**A KÖVETKEZŐ SZÁM
TARTALMÁBÓL:**

**A föld égbenyúló öklei:
A nyolcezresek**

**Magyar-Alpok:
A Soproni-hegység**

**Az ezer és ezer tó
világában**

**A Kis-Kárpátok és Fehér-
Kárpátok turisztikai
lehetőségei**

TURISTA

A MAGYAR TERMÉSZETBARÁT
SZÖVETSÉG LAPJA

1968 — 4

A SOPRONI-HEGYSÉG
A MAZURIAI-TAVAK
HARAGSZIK A TISZA
DAL A GRÁNÁTRÓL

ÁRA: 3 FT

TURISTA

A címképen Tordai Teri a Nemzeti Színház nagy tehetségű fiatal művésznője. MTL. Keleti Éva felvétele. A hátsó oldalon Oszolytető, Margittiget felől. Pászthory Lóránt felvétele.

TARTALOM

TURISTAÉLET

Mit nyújt a MAVAUT a természetjáróknak?	Z. Vincze György	5
Beszélgetés a Turista Ellátó Vállalat igazgatójával	Naményi József	10
Turistairódmalmi pályázat		26

HAZAI TÁJAK

Haragszik a Tisza	dr. Sterbetz István	6
Az ismeretlen Erdőhát		10
Látogatás Vácrátóton	dr. Agócsy Pál	15
A Soproni-hegység	Antalfy Gyula	3
A szekszárdi Erzsébet-völgy		
	Ballabás László	16

ÜTIKALAUZ

A Mazuriai-tavak	Ungvári Jenő	17
A Kis-Kárpátok és a Fehér-Kárpátok turisztikai lehetőségei		
	dr. Jóó Kálmán	7
Turistaúton Bulgáriában	Avar Ferenc	14

ÉRDEKES HASZNOS

Déchy Mór	dr. Kun László	9
Tordai Teri, a természetimádó	Vincze Jenő	11
Arcok a görbe tükörben	Marthy Barna	
A fogoly	dr. Szederjei Ákosné	22

KALAND-IZGALOM

Dal a gránátról	Jeléna Rubcova	24
-----------------	----------------	----

Turista. A turisták, kempingezők és kirándulók folyóirata. Felelős szerkesztő: **Endrédi Lajos.** Szerkesztőbizottság: Antalfy Gyula, Kertész Miklós, Kürthy Miklós, Mosonyi László, Pápa Miklós, Székely Miklós, Szombathy Viktor, Tamás Ferenc. Szerkesztőség: Bp., V., Váci u. 62. T.: 183-936/10. Kiadja az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: **Tóth László** igazgató. Kiadóhivatal: Bp. V. Révay u. 16. T.: 116-660. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlapirodnánál (KHI, Bp., József Nádor tér 1.), a kézbesítőknel, bármelyik postahivatalnál és a Posta hírlapüzletiben közvetlenül, vagy csekkbefizetési lapon (csekkzámlaszám: egyéni 61.252, közületi 61.066), valamint átutalással a KHI, MNB, 8. sz. egyszámlájára. Előfizetési díj egy évre: 36 Ft, félévre: 18 Ft.

INDEX: 25 814

68.305 Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest

Hazánk felszabadításának ünnepe

Mi természetbarátok, a magunk módján ünnepeljük meg hazánk felszabadítását. Évente egyszer Leányfalu felett, **Vöröskőn** gyülekezünk, hogy megemlékezzünk azokról a szovjet katonákról, akik Budapest felszabadítása során a hegyek között estek el. Ezek a hegyek emberemlékezet óta pihenést, szórakozást nyújtanak a fővárosi embereknek. A szovjet katonáknak, akik messziről, harcolva jöttek ideig, életük utolsó állomását jelentették.

Amióta az emberek felfedezték a Budai- és a Pilisi-hegyek varázsát, nemzedékek váltották egymást. Az első kirándulók nem élnek már és gyermekeik is nagyszülők. De hétről hétre vándorolnak csoportosan kedves hegyeik közé, hogy gyönyörködjenek a Dunatáj szépségében. Pedig a hegyeken túli világ nagyot változott közben. Két világháború zivatarra is dúlt körülötte s felette. Népek, országok merültek el a történelem tengerében. A fasizmus fekete fellege borította el az országot és letörölte a mosolyt az arcokról. Nem volt kedvük az embereknek kirándulni.

Népünk is sok szenvedés és vér útján jutott el a szabadsághoz. Szovjet katonák küzdelme vívta ki az ember szabad gondolkodását. Szovjet emberek vívtak ádáz csatákat szabadságukért és vitték közben szabadságot más népeknek. Útközetek dúltak a magyar hegyekben is és katonák sírjai borították el a síkságokat, erdőket és hegyeket. Sírok, piroscsillagos fejfák kísérték a szabadság útját Makótól — hol először léptek magyar földre — egészen Sopronig.

Vöröskő jelkép. Jelképez minden magyar hegyet — hol szovjet sírok domborulnak. Minden hegyre nem juthat el a kegyelet virága. Ezért gyűlnek össze évenként egyszer, Vöröskőn a természetbarátok, hogy gondolatban fejet hajtsanak azok előtt, akik Magyarországot felszabadításáért, kedves hegyeink szabadságáért életüket adták.

Éljen
ÁPRILIS 4

Az „édes Dunántúl” — ahogy a költő szerelmesen becézi — Magyarország legváltozatosabb felszínű területe, a különböző domborzati formák gazdag gyűjtőhelye, ahová két ellankadt végső nyúlvánnyal az Alpok vonulata is behatol. A Soproni- és a Kőszegi-hegység ez a két nyúlvány, mely a Stájer-Alpokból ágazik ki, s folyton alacsonyodó halomhullámokkal olvad bele a Rába menti lapályba.

Mind a két kis hegységet ugyanazok az ókori — mintegy 300 millió éves — kőzetek építik fel, melyek az Alpok Genovától Bécs alá nyúló 1200 kilométeres roppant ívének középső, kristályos övét. Ezek a hazánkba átnyúló alpi rögök azonban annyira megszeldültek már, hogy inkább csak a táj levegője s néhány havasalji növénye jelzi a rokonságot Európa leg hatalmasabban fejlett

hegységével. Elsősorban az őshonos fenyők. A Bakony, a Mátra vagy a Bükk fenyveseit mind az ember telepitette, a soproni hegyeket saját erejéből vette birtokba a fenyő. Őshonos itt a luc-, a jegenye- és az erdei fenyő; elődeik századokon át fontos országvédő szerepet betöltő tagjai voltak annak az irdatlan élősvénynek, annak az áthatolhatatlan erdőrengetegnek, mely a vezérek és az Árpád-királyok idején útját állták a bebetöréssel próbálkozó német hadaknak.

Az ország legveszélyeztetőbb végvonalát oltalmazó

Brennbergbánya Hermes tó (Csupor Józsefné felv.)

gyepűnek igen fontos része volt az erdővel borított nyugati hegyvidék. A kerítés, élőkerítés értelmű gye-pű az országhatár neve volt a magyar középkorban. A határvédelmi be- rendezéseknek akkoriban más formájuk volt, mint manapság. Az átláthatatlan mocsarakat, a járhatatlan erdősegeket tartották a legalkalmasabbnak arra, hogy megnehezítsék az ellenség behatolását az országba. A legin-

SOPRON TÁJÉKAHOZ

Szép vagy Sopronnak zordon hegye, völgye, hol ormos Rengeteged feketül, s bérceid árja zuhog; Szébb vagy, apró halmok s térek vegyülése, kalással S szőlővel nevető hesperi kertje te még!... Itt ezer áldások gazdag forrási fakadnak, S tél, tavasz, ősz, nyár lát gyűlni belőlek özönt...

Kis János (1770—1846)

(a Soproni Magyar Társaság alapítója, Berzsenyi Dániel feltedezője, Kazinczy barátja.)

kább veszélyeztetett nyugati határon jó oltalmul kínálkozott a széles lépövezetű Fertő-tó és az alpi nyúlványokat beborító rengeteg erdősegg. Ezeket ősvadon állapotban hagyták meg eleink, csak néhány helyen vágtak kapukat rajtuk, a kereskedelem és a közlekedés lebonyolítására. A gye-pűrendszer a közepkor végén megszűnt ugyan, kései hatását azonban mindmáig érzi a határvidék, többek között abban, hogy hajdani gye-pűkapuban fejlődött ki egyik legvárosiasabb városunk, Sopron.

A Magasbércben 558 méterig emelkedő Soproni-hegység az ország legcsapadékosabb területei közé tartozik; a meglehetősen hűvös éghajlatú hegyvidéken az évi csapadékmennyiség 900—1000 milliméter között van.

A táj felszíni vizeit a Bánfalvi-patak és a Kecské-patak vezeti le az Ikvába, az pedig a Rábcán át a Dunába. A hullámosra faragott, menedékes lejtőjű völgyekkel barázdált lapos hegyhátak fakó erdei talaján aljnövényzetben szegény bükkösök, gyertyános-tölgyesek és szép fenyődők díszlenek. A déli oldalon szelídesztenyésekkel találkozunk, az alacsonyabb lejtőkön szőlők, gyümölcsösök virulnak.

A hajdani gye-pűvédő vadon rengetegből napjainkra barátságos parkerdőt formált a tervszerű kezelés és gondozás, de a legelzárta- tabb, kevésbé járt völgyekben még rábukkanhatunk a természetes növénytakaró maradványaira, az alpi flóravidék előhírnökeire. A hűvös erdei tisztásokon se- regestül virít augusztusban a bíborpiros ciklámen, a

Soproni utcacrészet a Hűség toronnyal

legsoványabb talajú hegyhátak rétjein fel-felbukkan a kék pártájú osztrák tárnics, az encián. A nagy hegyek világának előterében fekvő soproni hegyeket így festi le az 1833. évi Tudományos Gyűjtemény: „E hegyi tájak közt vannak olyanok, melyek oly meglepő szépek, mintha valamely tündér sújtotta volna rájuk varázs vesszejét. Aki felhág a hegyek ormára s körülnéz, édes elragadtatással érzi a szépet...”

Ebben a gyengéd lejtésű, éles levegőjű tiszta tájban helyezkedik el Sopron városa. A fokozatosan aláereszkedő Soproni-hegység és a Fertő-melléki domboság között besüllyedt kis medencében

helyezkedik el az Ikva patak folyása mentén. A kelta alapítású települést — Scarbantiát — a rómaiak fejlesztették jelentősebb kereskedelmi központtá a nyugat—keleti és az észak—déli nagyutak kereszteződésénél. Jelenlegi helyén István király élesztette újjá a népvándorlás századaiban elpusztult várost, s az ország várszerkezetének egyik fő védőbástyájává tette a gyeepűn vágott kapu előterében. Királyi városi rangra IV. László emelte 1277-ben „Castrum Sopron”, s a kiváltságokkal és erős várfalakkal körülbástyázott kézműves és kereskedő lakosság már igen korán magas színvonalú városi kultúrát fejlesztett ki.

Az egykor falakkal övezett belváros, jórészt középkori eredetű házaival, ma is szinte érintetlenül őrzí az elmúlt századok vá-

rosképét és hangulatát. Sopron történelmi jellege a főtéren érvényesül a legteljesebb harmóniában. A kis teret sok évszázados reneszánsz és barokk paloták ülik körül, mint kőbefaragott finommívű vitrinek. A tér egyik sarkát az Árpád-kori alapokon nyugvó, oszlopos galériás Tűztorony zárja le, a másik oldalát a vastos gyámpillérekkel támogatott, kórózsás ablakokkal áttört, csúcsíves bencés-templom. Gótikus építészetünk e kiváló remeke XV. századból való ódon házak fölé emeli tömör kősisakját, míg a tér ölében a barokk Szentháromság szobor csavart kőoszlopán pufók angyalkák kapaszkodnak fölfelé.

Nyugalmat, békét és középkori levegőt áraszt ez a kis tér, melynek minden háza s a belőle nyíló utcák valamennyi épülete műemlék. „Egy egész kis barokk világ kövesült itt meg a maga kedves intimitásával, bensőséges bájával. Nem ürül itt ki a lelkünk, mint a nagy, modern tereken, hanem megtelik emlékekkel, megtelik formaszépségekkel, melyek itt oly kedvesen simulnak egymáshoz századok óta.” Sopron műemlékeinek egyik tudós kutatója érezte így meg a tér és a belváros hangulatának varázsát.

Mennyi történelmi és irodalomtörténeti emlék sugároz fényt erre a városra! A bencés

templom francia-gót szentélye előtt, a rózsaszín márvány szőszékről Kapisztrán János hirdetett kereszties hadjáratot a török ellen. A Stornó-ház zárt sarok-erkélyes emeleti szobájában a Bécszet ostromló Mátyás lakott 1482-ben; falbontó lövegei, kőhajító-gépei, nehézpajzsos gyalogosi, nyilas, puskás lövészei ott táboroztak a király szálláshelye előtt, a Szentháromság téren. A Fehér Ló fogadóban Zrínyi Miklós, a költő s hadvezér kvártélyozott 1664 augusztusában, a Széchenyi tér egyik klasszicizáló palotájában Széchenyi István töltötte ifjú éveit, az egykori Kaszinó 1820-ban a kilencéves Liszt Ferenc első hangversenyének volt a színhelye. Az 1557-ben alapított Lyceumban a 17 éves Berzsényi társalkodott Horráccal, a régi Postaház előtt silbakolt 1839 telén a 48-as gyalogezred egyik újonca, Petőfi Sándor. Járt föl s alá a fekete-sárga örbódé elé fektetett fapallón, fekete csákóban, szürke köpönyegben, feszes kék nadrágban, balkarjára fektetett szuronyos puskájával, a városra ömlő vad alpi szélben.

Az ország egyik „szélkapujában” fekszik ez a város, de népe barátságosan derűs és melegsívű. Szép-érzéke rendkívül fejlett, a kultúra igénye és szeretete legjobb hagyományai közé tartozik. Magasfokú tanintézeteknek nagy száma századokkal ezelőtt iskolavárossá tette Sopront, s ez a jellege az utóbbi évtizedben még jobban kidomborodott. Ugyanakkor olyan adottságokkal rendelkezik, amelyek kimagasló idegenforgalmi szerepre teszik hivatottá. A szubalpin jelle-gű tájban elhelyezkedő, nagy kultúrájú város Budapest, a Balaton és a Duna-kanyar után a negyedik olyan központ, amely nagyobb arányú külföldi vendégforgalomra számíthat. Közben Sopron Nyugat-Magyarország egyik jelentős ipari városává is válik. Hangulati egysége azonban ezzel nem szenved semmi csorbát. A derűs természet vonzó keretében az ősi Sopron megmarad továbbra is az ország legpatinásabb városának.

Mit nyújt a MÁVAUT a természetjáróknak?

Turisták gyakran teszik szövé, hogy a MÁVAUT nem szolgálja a természetjárás érdekeit. A kevésbé látogatott helyeken csak munkásjáratok közlekednek, s vasárnap számos, csak közúton elérhető helység szinte meg sem közelíthető.

Az ötnapos munkahét bevezetésével egyre több ember szeretne a szabadban felfrissülni, de vágyainak a megközelítés nehézségei korlátot állítanak. Némely vidéken, így a bányakörzetekben, jóformán csak dolgozókat szállító autóbuszokat indítanak, s ha néha közlekednek is speciális célú járatok, ezeken nincs hely a természetjáróknak.

S ez még mindig csak az egyik oldal! Mert legalább ennyire fájó, hogy míg a vasúti közlekedésben kedvezményben részesülnek a szervezett túrák résztvevői, a MÁVAUT semmitféle kedvezményt nem ad.

Mindennek mi az oka? S lehet-e orvoslást találni?

Így jutottunk el a Szabolcs utcába, ahol a MÁVAUT vezérigazgatójától, *Hidasi Györgytől* kértünk választ.

— Bennünket is foglalkoztat, hogyan tudnánk többet nyújtani — mondta. — A krónikus autóbushíány eddig nem tette lehetővé, hogy bővítsük járataink számát, a következő években azonban növeljük az autóbuszparkot. Ezenkívül a javítás alatt álló kocsik csökkentésével is nyerhetünk autóbuszokat. Így a jelenleg közlekedtetett 56 különjáratot százra emeljük. Persze, csöppet sem könnyű a helyzetünk, mert óriási problémát jelent az iskolák tanulmányi kirándulásainak a megoldása.

— *A természetjáró igényeket ismerik?*

— Csak futólag, konkrétan senki sem tárta fel ezeket. Ezért is érthető az a törekvésünk, hogy a menetrendszerinti forgalmat igyekeztünk kielégíteni, holott az említett problémák ellenére is megoldható, hogy céljáratokat indítsunk. Az öt napos munkahétre való átállásnak van egy előnye, hogy rendelkezünk szerződéses autóbuszokkal, amelyekkel a hétfégi kívánságoknak eleget tehetnénk. Megkezdjük a távolsági csuklós autóbuszok gyártását, s a közelmúltban több kocsit vásároltunk, hogy lépést tarthassunk a növekedéssel.

— *Hogyan segíthetné ez a hazai turisztikát?*

— Helyesnek látnám, ha a természetjáró vezetők kezdeményeznének olyan megbeszélést, amelyen tisztázhatnánk a részleteket. Ezen részt vehetne a Turista Ellátó Vállalat is. Közös megegyezéssel indíthatnánk céljáratokat, vagy szükség szerint megerősíthetnénk a turista közpon-

tok felé irányuló forgalmat. A Dunakanyar forgalmát például már megoldottuk, holott ilyenkor 4—5 ezer, nyáron pedig ennek három-négyszerese a szállított utas.

— *Esetenként a céljáratok is szükségeseek lehetnek, a gyakorlatban azonban a vasúti gócpontok és bizonyos tájegységek között nincs megfelelő közlekedési lehetőség. Ezen hogyan lehetne változtatni?*

— Szintén az igények ismeretében. Sopron környékén, a Bükkben, vagy a Mátrában sok olyan hétfégi járatot közlekedtetünk nyáron, amelyből szükség szerint indíthatnánk második kocsit is. Az illetékes AKÖV-ök szívesen segítenek, ha előre megkeresik őket.

— *A természetjárás fő időszaka viszont a tavasz és az ősz.*

— Egyet tudomásul kell venni: Jelenleg csak a nagyobb turistacsoportok számára tudunk megoldást találni. Az Autóközlekedési Tröszt működtet egy Piackutató Irodát. Igénybejelentés után az iroda géptávirón értesíti az AKÖV kirendeltséget, s a kívánt időben, s kívánt helyen autóbusz várja a csoportot. Még az is elképzelhető, hogy a menetrendszerinti járatok közötti időben valamelyik autóbusz a végállomástól 10—20 kilométerrel tovább szállítsa a természetjárókat, vagy a kívánt időben értük menjen. Egyetlen kikötés, hogy a legkisebb létszám 30 legyen, miután jelenleg 30 és 44 személyes kocsikat közlekedtetünk.

— *Mindez sokat ígérőnek látszik, de nem teszi olcsóbbá az autóbusz díjszabását.*

— Az autóbusz menetdíja a gyorsvonat I. és II. osztályának felel meg. 1 kilométer 45 fillérbe kerül, tehát 100 kilométerenként 45 forint a menetdíj. Bizonyos esetekben mi is adhatunk kedvezményeket, az új gazdasági rendszerben számunkra sem közömbös, hogy a szombaton és vasárnap szünetelő szerződéses jára-

tok autóbuszai járnak-e vagy sem. Nekünk is célunk, hogy a kocsik fűsanak. Alkalmadtán poggyásznál súlyban és térfogatban is adunk kedvezményeket, s a rendkívüli igényeket is kielégítjük.

— *Elismerésre méltó a rugalmasságuk, de...*

— A vasút 50 százalékos kedvezményét nem adhatjuk meg, mégis kedvezőbb feltételeket teremthetünk, ha a KISZ szervezetek és az iskolák utazásainál járók kedvezmény megadását a Természetbarát Szövetség kezdeményezné a Pénzügyminisztériumban és az Árhivatalban. Ha forgalmiadómentes lenne a közlekedés, mint Csehszlovákiában, vagy a vasútvonalak által árnyékoltt területeken kevesebb nyereséget kellene realizálni, akkor az autóközlekedési vállalatok is érdekelték lennének a természetjáró mozgalom tagjainak olcsó áron történő szállításában.

Ilyen lépések nyomán milyen változások következhetnek be a jelenlegi kocsipark mellett?

— Már a nyáron számos közvetlen járatot indítunk a kedvelt túrák központokba, így Hévízre, Harkányfürdőre, Bükkszékre és más helyekre, de három-négy esztendőn belül behálózunk az egész országot. 1970-től kezdve bővítjük vasárnapi járatainkat is. Elképzelhető, hogy a szövetséggel közösen nagyobb túráknál jegy-szállás kombinációval, esetleg teljes ellátással indíthatnánk túrákat, amelyek a szervezett természetjárók tetszésével találkozhatnának, s végső soron megtölthetnék a turistaházakat is. A természetjárás egyáltalán nem közömbös a sportolás és az egészségvédelem szempontjából, magam is szeretem és a mozgalom sokrétű segítségét helyeslem. Ezért ismételtelen azt tanácsolom: mennél előbb ülünk le, hogy rendezzük közös dolgainkat.

Z. Vincze György

A lábbi leírásunkban a teljességre való törekvés nélkül azon helyek felsorolására szorítkoztunk, amelyek a magyar turisták által legkönnyebben elérhető, néhány napos rövid túrára is.

A Kis-Kárpátokat a Pozsony—Breclav—Prága vonalon, vagy a Pozsony—Szenc—Ersekújvári avagy a Pozsony—Trnava—Vágújhely—Zsolna vonalon, a Fehér-Kárpátokat elsősorban a Pozsony—Zsolna fővonalon közelíthetjük meg. Ezenkívül Pozsonyból sűrű autóbushálózat vezet a terület déli oldalához.

Pozsony környékén van **Dévény vára**, mely a Morva és a Duna összefolyásánál épült. Az oklevelek már 864-ben említik, de kelta és római telep volt itt már jónéhány évszázaddal előbb. A vár már az Árpádok idején kőépítmény, fontos erődítmény a nyugatról jövő német támadások ellen.

Malackáról közelíthetjük meg a Vysokát, akár a Babát. *Malackán* ne mulasszuk el megnézni a régi Vízi-várat, amely 1653-ban kolostorrá épült át. Innen ha észak felé haladunk Kuty és Holic felé, elérjük a Fehér-Kárpátok egyik kiindulópontját, Szacolcát. Ennél előnyösebb Szenc és Myjava, mert mindkét helyről akár a Kis-Kárpátok, akár a Fehér-Kárpátok egyaránt megközelíthetők.

Pozsonyszentgyörgy reneszánsz stílusú polgári lakóházaival, gótikus templomával és reneszánsz stílusú kastélyával, elsősorban műemlékek és történelmi nevezetességek kedvelői számára vonzó. A közelben található Fehérkő vára, amelynek emlékeit és a neves szlovák író Ji-

A KIS-KÁRPÁTOK ÉS FEHÉR-KÁRPÁTOK

lemnicki munkásságát a múzeum őrzi. A Kis-Kárpátok egyik legjelentősebb turisztikai központja *Modor*, ahonnan a környék természetbarátai és turistái nagyszámban keresik fel az erdő a oldalról igen hangulatos délkeleti lejtőt. Innen jelzett úton lehet felkeresni a Vysokát (754 m.) a Kis-Kárpátok nyugati részének legmagasabb pontját. A közelben fekszik **Vöröskő vára**, amely szépen rendbehozva várja a látogatókat. A lőcsei Thurzók és Fuggerek kezén volt. A Fuggerek, a Habsburgok házi bankárai, legendás vagyont gyűjtöttek itt össze. A vár 1536-ban történt átépítésében Dürer Albert, a világhírű művész is részt vett. A Fuggerekkel rokonságban lévő Pálffy család kezére kerülve a XVIII. század-

ban kapta a várkastély mai formáját. Stukkói és falfestményei, berendezése csaknem épségben maradtak meg. Majolikagyűjteménye, bútorgyűjteménye, kínai és perzsa kerámiái, fegyvergyűjteménye, bútorai és szobrai igen jelentős kulturális értéket képviselnek.

Ne mulasszuk el felkeresni **Bazint**, ahol az 1608-ban épült várkastélyban Csehszlovákia egyik legnagyobb borközpontja működik. Szénsavas gyógyforrása is kedvenc találkozója a természetbarátoknak.

Nagyszombat (Trnava) a Kisalföld északnyugati részének legjelentősebb városa. Valaha kelta és római alapokra épült a Budáról Csehország felé vezető Via Bohemica mentén. 1554-ben akadémiát alapítottak,

Talán kora szeptemberben legszebb a puszták folyója, mikor nyárbúcsúztató szong a tücsökzenében és hullócsillag kápráztatja az éjszakákat. Vagy a Nagy Csend idejében, vertaranyból pompázó, októberi lombsárgulásban? Az is lehet, hogy június az igazi arca, mikor alkonyatát bódult kérészek nász-

repülésében találkozunk a szerelmi halál misztériumával, de a késő őszi köd is csak épp úgy rejtelmet-csodát takargat, mint a tiszavirág, meg a havas erdő tavaszalmodása. Összel és tavasszal, nyárban, hóhullásban a Tiszát mindig a pillanatot örök varázsa kínálgatja.

Ismerem a folyót jó meg

rosszkezdvében. Szelidnek és szeszélyesnek, zátonyos, vízszegény öszökön, vagy világotelnyelő, fékevesztett hangulatában.

Akkor is ilyen hirtelen haragú, ballábbal kelt napja támadt, amikor egyszer régen ibolyás tavaszban őszerdei otthonában akartam megfigyelni a rétisast.

Ott feketélt a malom-

keréknyi fészkek a vásárhelyi ártér egyik faóriásán. Szemben a fával, kellő távolságban avas rőzséből, erdő alján kapart szárazág-ból építettem meg a kunyhót, ahonnan tökéletes rejtőzésben távcsövezhettem az óvatos vadmadár fiókanevelésének érdekes mozzanatait. Nagyon sok körültekintést, óvatosságot kíván meg ez a látszólag egyszerű megfigyelőmunka, mert valóban sas szeme van a sasmadárnak. Egyetlen aprócska zavaró melléfogás is veszélyeztetheti ilyenkor a fészkelés sikerét. Kinn tanultam a rezervátum szomszédságában épült, egérszagú horgászházban. Bizony elég barátságatlan, szellebélelt menedék volt az a nedves ajtó-ablak-talan, elhagyott épület. Még sötét éjjelben bújtam ki a hálószobából, hogy virradat előtt, észrevétlenül foglalhassam el leshegyemet. Távoznom is csak akkor lehetett, ha éppen nem tartózkodott a fészkek körül látótávolságban az anyamadár.

A nyítrarudnai fürdő
(CTK felv.)

TURISZTIKAI LEHETŐSÉGEI

1635-ben pedig Pázmány Péter itt hozta létre az Eötvös Loránd tudományegyetem őseit. Maga a város közvetlenül a Kis-Kárpátok tövében épült, ezért szép hegyvidéki kirándulásokat tehetünk innen. A turisták központja a várostorony közelében lévő turista felvilágosítási központ és idegenforgalmi iroda. Innen ágaznak el Szomolány felé az utak. Maga Szomolány középkori várával kedves turista találkozhely. A turisták legjelentősebb központja az „útulna na Jahodniku”. Innen 20 perc alatt elérjük a Drinai barlangot, mely mintegy 1 km föld alatti folyosóival a legkülönbözőbb színes cseppkőalakzatokat tárja elénk.

A Fehér-Kárpátok szírhegységeit Csejte vidékéről közelíthetjük meg.

A községtől egy óra alatt érhető el a régi csejtei-vár, amelyet a tatárjárás után építettek, később Stibor vajda kezébe került, majd Nádasdi Ferencné, Báthory Erzsébet örökölte. A község területén érdekes látnivaló a magas fallal körülvett dombon álló középkori templom.

Vágújhely — városánál kezdődik a Morvaország felé vezető út. A várost Becko és Stibor vajda alapította 1388-ban. A város tele van régi műemlékekkel. Gótikus temploma 1413-ban épült, tornya még korábbi. A Morvaország felé vezető úton érhetjük el Myjavát, és egy mészkősziklán épültek Berencs várának ma csak romjaiban látható falai. Az Anabaptisták újrakeresztelő szektája, amely Európa nyugati részeiből

kelet felé menekült, Vágújhely környékén és a már előbb említett Holicon hozta létre legnagyobb fajanszkészítő műhelyeit. Nagylévárd községben még ma is található néhány jellegzetes habán ház.

A Vág völgye felett emelkedik magasba a Fehér-Kárpátok gerince. A Vlára patak völgyében nyugat felé haladva hamarosan elérjük a regényes fekvésű **Oroszlánkő** vár romjait s a közeli Komlóhegy gyönyörű kilátást nyújtó 925 m magas kilátóját. Az autón járó mozgékonyabb turisták a Vlára-szoroson túl egészen Lunacovice fűrdőig és Gottwaldovig jutnak el. Északon **Puhon** a Vág egyik nagyméretű mesterséges felduzzasztott tavának tükre-nél gyorsan fejlődő üdülőtelepet és az élénk Vág menti vízisport életet is kiemelkedő színes vízisport életet találunk.

A közelben egy 700 m magas mészkősziklán valaha a kvádok idején vár állott, amelyet a római légioók romboltak szét. A Fehérkarpátok hegyei között **Lednic** várának sziklán álló romjaihoz juthatunk el. A belső vár 80 lépcsős alagúton érhető el. Valaha hírhedt rablólovagok vára volt ez.

Lednicróna, Lednické Rovné reneszánszkori kastélyában Lóránffy Zsuzsanna és II. Rákóczi Ferenc gyakran tartózkodtak, és itt működött a vidék egyik legnagyobb üveggyára. A Vág itt éles kanyarban kelet felől tör elő. Vágújhelyről első sorban a Javorina felé indulnak ki a turisták, de a gyakorlott sielők számára nehéz terepet nyújt a Fehér-Kárpátok erősen sziklás déli lejtője is.

Dr. Joó Kálmán

A harmadik nap estéjén már láttam, hogy baj lesz a Tiszával. Nemrégiben hatalmas olvadás volt a Kárpátokban és szemmel látható gyorsasággal emelte a szintjét a lezúduló víztömeg. A révész nagyon biztosított a távozásra, mert, ha a folyó kilép a medréből, jó ideig nem járható még csónakkal egész hosszában az árterület. Össze is csomagoltam hát a hátizsákot a hajnali hazainduláshoz, de olyan hívogató volt a rügyfakadó erdő, hogy három óra után újra csak elfoglaltam a szokott leshelyemet.

Lassan, nagyon lassan lett vége az éjszakának. Fogvacogtató hajnal, azután a szél is feltámadt. Milyen furcsa, ahogy a kunyhóm féltényérnyi kémlelőnyílásán kitekingettem, alig mozogtak a fakoronák, és mégis olyan zúgása volt a légyjárnak... Nem, ez nem a szél hangja. Ez csak a víz lehet! Mire összekapoktattam a kunyhóban körberakott felszerelésemet, már ide is ért az áradás.

Alig, hogy kimásztam a leshelyről, körülfogtak a piszkos hullámok. Úgy omlott össze a kicsi fedezékem, mint a kártyavár. Cipőnadrágot hátizsákba, lenge magyarban, mezilláb gázoltam fától fágig. Szerencse, hogy még csak térden alul ért a víz, másképp talán felborított volna a sodrása.

És körülöttem is megmozdult az erdő. Ózek menekültek, amott egy nyúl evickélt, vajon futja-e szegénynek erőből a hosszú úszásra? Vastag fatörzs sodródott a meder felől, egy ázott róka egyensúlyozott rajta. A rönk majdnem súrolta a kimerült nyulat. Az életösztön kétségbeesett fejesztettségével felkapaszkodott rá a tapsifüles. Róka és nyúl együtt tuta-joztak. Mi lesz a sorsuk? Vízbefúlás? Megmenekülés? Éhhahal! Vadrécepárok sodródtak az örvénylő kiöntésben. Egy órával ezelőtt itt még harmatos tőzikevirágok szárítkoztak a hajnali napsugárban.

Kegyetlen hideg vize van a megáradt Tiszának. Meztelen talpaimban is léptenyomon száraz ág, vagy tuskó nyomódott. Mégis csodálatosan nagy, élvezetes élmény volt így közvetlen kapcsolatba kerülni az elszabadult őserővel, menni-gázolni a szembeözlő hullámkavargásban. Azután végül egyszer elfogyott mellőlem az erdő, a rét, elérkeztem az Élő és Holt-Tiszát összekötő mély fok partjára, ahova már át lehetett kiabálni a révészcsónakot. Nem is kellett kiabálnom, úgysis jött ekorra a mentőexpedíció. Mire azonban a nagy sodrás ellen küzködve ideértek, rég fenn üldögéltem egy fűzfakoronában, hisz odalenn már hasig ért a víz. A halászkok megkapaszkodtak a faderékban, közéjük ugrottam, azután mind a hárman evezőt-csúkját ragadva nekivágtunk a tengernek. Az utolsó kilométert megint csak gyalogszerrel gázolva tettem meg a védtöltésig. Azután ha-

nyattvágtam magam a gátoldalban és csak most éreztem, hogy milyen kegyetlenül fáradt vagyok.

Nagyon kék volt az ég és nagyon fehérek a szélmosdatta felhők, tüdőtrepesztő, mely lélegzettel szívtam magamba az áradó vizekből, fakadó lombokból kevert, csodálatos, üde Tiszá-illatot. Zúgott, sustorgott a víz, halk szélmuzsika hárfázott a fakoronákban és távcsővem messziről, nagyon messziről idehozta hozzám a rétisast, ahogy nagy, merev szárnyakkal vitorlázva rajzolgatta egyre-másra az égi köreit.

Sok-sok esztendőn át hányszor nyújtóztam ilyen egészséges, nagy fáradtsággal a Tisza-töltés selyemjűvében? Hányszor éreztem már így egysesgyedül sajátmagaménak ezt a körülöttem pompázó ősvilágot? Hányszor kellett újra meg újra ráeszmélnem, hogy milyen kimondhatatlanul boldog vagyok.

Dr. Sterbetz István

DÉCHY MÓR

Az elmúlt évben volt az egyik legnagyobb magyar alpinista, dr. Déchy Mór halálának 50. évfordulója.

Eljutott a Himalája lábaitól a bosnyák sziklák ormaira, az Atlasz hegység izzó köveitől Norvégia fjordjaiig. Meghódította az Alpokat, és utána hódolt a térképészet tudományának. Könyvet írt. Ösztöndíjat alapított a magyarországi természeti kincsek ifjú kutatói számára. Közben bábáskodott a Magyar Földrajzi Társaság és a turista egyesületek bölcsőjénél. Hirdette a turisztika és a testnevelési törekvések egymásra utaltságát. Utazásai során szerzett közéleti és botanikai gyűjteményével a Nemzeti Múzeum és a Földtani Intézet vitrinjeinek tucatjait töltötte meg. Könyvritkaságaival megalapozta a debreceni egyetem földrajzi tanszékének Európa-hírű könyvtárát.

EGY JÓSLAT BETELJESÜL

— Apró gyermekkoromban egyszer egy cigányasszony vetődött a házunkhoz. Dajkám odanyújtotta neki kezemet és a jósnő sok-sok utazásról, szívós kitartásról és kíváncsiságról mormogott. Úgy látszik, ez a naív meséséma — amit mindenkinek el lehet mondani — kergetett végig életemen... Eddig tart Déchy Mór fennmaradt önvizsgálatának egyik töredéke.

Ifjú korát, — a múlt század 60–70-es éveit — a természetjárás krónikái az alpinizmus reneszánszának szokták nevezni.

Dramai küzdelmek, tragikus szerencsétlenségek és sikerek között folyik a nagy nemzetközi verseny, amely végül is az Alpok feltáráshoz vezetett, a Kaukázus és a Himalája csúcsai felé fordította a figyelmet.

Félig-meddig diák fejjel neki vágott a Tátrának, majd alig néhány éves hazai tapasztalatszerzés után megkezdte az Alpok ostromát. A Dent Blance, az Aiguille Verte, a Monte Rosa, a Rothhorn és más csúcsok megmászásával beírta nevét a turisztika történetébe.

KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR NYOMDOKAIN

Az autodidaktikából földrajztudóssá váló Déchy, kiváló szaktudósok társaságában a feltáró expedi-

ciók egész sorát szervezte; szakcikkeit európa-szerte közzölték. Munkássága elismeréseként a Magyar Földrajzi Társaság alelnökévé választotta. Még sem vált a geológiai részproblémák specialistájává. Egy-egy felvételtől, tájegységről órákat tudott átszellemült arccal beszélni. Ha megkérdezték tőle, szokott-e félni a sziklák magányában, mindig azt felelte: annyi élményt ad a természet, hogy erre még nem gondolt. „Ott főnn mindenütt csönd és békeség honol, talpa alatt szilárd út van és lent várják a barátai. A hegyek magassága és a barátság mélysége összehasonlítható fogalmak”.

Tibettel kapcsolatban őt is megcsapták a Körösi Csoma féle óshaza keresés ábrándjai. 1877-ben Maurer svájci hegymászóval és földrajztudóssal együtt a Himalája keleti részét Sikkim vidékét akarta bejárni. Expedíciójuk elérte Dsengrit, a Kadsivanga lábánál fekvő gyepek térségét, azonban a Rangun vidékén szerzett mocsárláz itt erőt vett rajta és kénytelen volt visszafordulni.

AZ ELBRUSZON

Európába visszatérve figyelme véglegesen a Kaukázus felé fordult. Első itteni útjára 1884. július elején került sor. Nem elődei nyomdokain Tifliszből vagy a tengerpart felől, hanem Vladikaftekzből kiindulva haladt felfelé. Eredeti célkitűzése a Kaukázus hegység feltérképezése, de előbb alpinista szenvedélyének hódolt. „Nem tudok megnyugodni addig — írta barátjának —, amíg meg nem járom az Elbruszt és a nálánál alig 600 méterrel alacsonyabb Kazbeket. Az Adai-Cochot szeszélyes csúcsa talán csak azért nyugtalanít, mert a helyiek emlékezete szerint azon még nem járt európai!” Július 21-én az Adai-Cochot-ra, augusztus 22-én az Elbruszra került sor. A leszállás kényszerpihenőjein azon bosszankodik, hogy hazánk fiai közül Zichy Károly gróf titkára, Besse János 1829-ben már megelőzte és ő véste be elsőnek nevét „egy szembetűnő sziklára... örök emlékezetre... négy pétervári tudósnak a társaságában”.

Haragját azonban úgy látszik, hamar elfeledte, mert ezt követően még hat ízben vezetett expedíciót a Kaukázusba (1885, 1886, 1887, 1898, 1900, 1902). Sőt 1886-ban Odesszába tette át állandó lakhelyét. Itteni orosz nőt vett feleségül, aki haláláig hű segítőtársa volt tudományos és turisztikai tevékenységében.

Utazásának eredményeit és élményeit a londoni, berlini, párizsi pétervári, budapesti földrajzi társaságok, neves alpinista egyesületek folyóiratai közzölték. Munkásságát a „Kaukázus” c. kiadott háromkötetes műben foglalta össze. Könyvének örökbecsű értéke elsősorban az a két kartonlap, amelyen munkatársaival együtt először ő dolgozta fel a Kaukázus tájékoztató jellegű földtani térképét.

Életrajzírói egyértelműen kiemelik, hogy a nemzetközi földrajzi társaságok és alpinista klubok sajtó organumaiban megjelenő tanulmány-sorozatával világszerte öregbítette a hazai kutatómunka és a sport tekintélyét. Mindemellett nem árt észrevenni azt sem, hogy a jórészt saját költségén szervezett expedícióban egy nemzetközi tudós-alpinista társaság működött együtt. Köztük olyan nevekkkel találkozunk, mint a Douglas W. Fresfield angol Kaukázus-szakértő, a szavojai Francois Devoussoud, a tiroli Henrik Meser, dr. Schafarzik Ferenc műegyetemi professzor, dr. Papp Károly geológus stb.

ÚJRA ITTHON

1902-ben végleg hazatért. Életét a publikációs munkának és ahogy ő mondotta, a hazai alpinizmus patronálására szánta. A Természettudományi Közlöny hasábjain harcol a magyarországi nemzeti parkokért. A városi füves-fás játékterek érdekében memorandumot juttat el az OTT-hez. Kapcsolatba kerül a lengyel szabadtéri testnevelés apostolával Henrik Jordannal, aki Déchy felkérésére propaganda előadássorozatot tervez hazánkban az akkor már nemzetközi híró „Jordan-keretek” társaságának létrehozása érdekében. Tucatnál több nemzetközi földrajzi társaság és alpinisztikai klub elkötelezettsége mellett fáradhatatlanul ellátja akadémiai tagságával járó feladatait is. Szabadidejét itthon is a hegyeknek szenteli.

„Az ember mindig töretlen marad — hangoztatja — ha egyszemélyben elhivatott munkása a tudománynak, rajongója a művészeteknek és erőt meríteni vissza-vissza tud zárandokolni a természet szépségeihez.”

Dr. Kun László

...ISMERED-E A FELFEDEZÉS ÖRÖMEIT?

Kedves Ifjú Barátunk! Nem tudjuk, jártál-e már külföldön, ismered-e a felfedezés örömeit? ... írja tájékoztatójában az Express Ifjúsági és Diák Utazási Iroda.

Bár a kiadvány a fiatalságnak szól, de — érthetően — a szülőket érdekli elsősorban, hogy gyermekük hova, milyen körülmények között utazhat. S úgy véljük, hogy az Express Utazási Irodának abban rejlik a legnagyobb sikere, hogy a szülők megnyugvással engedik fiaikat, lánykaikat az Iroda által szervezett útra.

A meghirdetett útvonalak részvételi díja minden költséget, — háromszori étkezést, szállást, útiköltséget, a közös programokat, a szakemberű idegenvezetést stb. — magában foglal.

Amint a tájékoztatóból is meggyőződhetünk, ebben az évben sokkal gazdagabb, változatosabb az utazási program és a sokféle utazási lehetőség közül nem lesz könnyű a választás.

A Szovjetunió legszebb tájaira viszi el utasait az Express. A 10 napos Moszkva—Leningrád—Moszkva útvonal 2120—2280 forintba kerül.

Kiev—Szimferopol —Gurzuf—Jalta—Artek, 12 napos útvonal díja 2350 forint. A Moszkva—Kaukázus—Szocsi—Kiev 16 napig tartó útvonala 3200 forint. De választható a 19 napos Moszkva—Jereván—Szocsi—Kiev—Kaukázus vonala is 4250 fo-

rintért. Csoport indul Moszkva—Rigába (11 nap, 2350 Ft) Kiev—Ogyesszába, (8 nap, 2200 Ft). Uzsgorod—Verhovina (7 nap, 1060 Ft) 11 napos út Moszkva—Taskent—Szamarkand—Moszkva vonalán 3000 forint és indítanak csoportot csak Moszkvába is, melynek részvételi díja a 6 napra 1820 forint.

Lengyelországba is sokféle útirány közül választhatnak a fiatalok. A Varsó—Gdynia — Gdansk—Oliwa—Sopot útvonal 11 napra 1820 forintba kerül. Varsó—Kolobrzeg—Balti tenger 12 napra 1900 forint. Varsó—Krakkó 7 nap 1450 Ft. Indul csoport a Mazuri tavakhoz és Zakopánéba is.

Az NDK-ba Lipcse—Drezda—Meissen (7 nap, 1400 Ft). Berlin—Weimar—Potsdam — Buchenwald—Drezda 7 nap 1500 Ft. a Rügen szí-

get, Szász Svájc, és sok más élményt jelentő útvonal választható.

Csehszlovákiába nyolcféle útvonalat találunk a tájékoztatóban, Prágát, Marianske Laznet, a Magas Tátrát, Brünnt, Pozsonyt láthatják az utasok.

A bulgár útvonalakat is érdemes tanulmányozni. Szófia, Primorszko, Romániában Mamaia, Konstanza, Bukarest, Jugoszláviában Belgrád, Dubrovnik, Novi Sad szerepel a sok útvonal között.

Nyugati utazási lehetőséget is hirdet az Express Ausztriába, Franciaországba, Olaszországba, Svédországba, Egyiptomba, Görögországba stb.

Íme, kedves fiatal barátaink, néhány adat, mint írtuk izelítőnek. Sok szerencsét az útvonal kiválasztásához.

EGY KIS TÖRTÉNELEM

1829 nyarán Kászonyi Dániel Újházi Lászlóval, Ifj. Balog Jánossal, Desseuffy Marcellal és Kralovanszky késmárki ev. tanárral meglátogatta a Kárpátokat és öten egy vezető kíséretében felmentek a Lomnici-csúcsra.

1831-ben, Wesselényi Miklós báró írta „Balítéletekről” című művében: „Gyaloglással már éppen kevés fárasztja magát, kivált nemes ember; mert szinte szégyennek is tartják, pedig igazán felvéve nyomorék az, ki jól járni nem tud. Ha valaki közülünk egy-két stációt gyalogol: már bámulják, híre van!” — Másutt: „De hátha kősziklákon és veszélyes helyeken járni s mászkálni kellene, vagy merész szökésre kerülne a dolog — mily szomorú alakban jelenne meg országunk színe, s még ifjúságunknak is többsége.”

1819 május 16-án Széchenyi István gróf írta naplójegyzetében: „Az Aetna megmászása igen nehéz volt számomra. De feltettem magamban, hogy felmegyek és azt hiszem, semmi a világon nem tartottat volna vissza attól, hogy megtegyem!”

1839 jún. 26-án a „Pesther Tageblatt” arról írt, hogy a hazai gyalogutazók ritkábban, de idegenek annál gyakrabban keresik fel a Tátrát.

A Honvezér 1839-ik évfolyamában Némethy József cikket írt „Topographiai tudósítások a kárpátusokon lévő legnevezetesebb vizesésekről” cím alatt.

A Regélő 1836-ban Veréb tollából cikket közölt egy kriváni expedícióról.

1840. Frigyes Agost szász király megmászta a Krivánt.

INTERJÚ

a „Turista Ellátó Vállalat”

igazgatójával

A Turistaházakat Kezelő Vállalat új igazgatóját, Kovács Ferencet kerestük fel, hogy elbeszéljessünk terveiről.

Mínt hogy a vállalat neve is egyik napról a másikra megváltozott, ez kínálta az első kérdést:

— Milyen elvek alapján változtatták meg a „cég” nevét?

— Az új név — Turista Ellátó Vállalat — hívebben fejezi ki célkitűzéseinket. Mi nemcsak a turistaházakat akarjuk kezelni, hanem arra törekszünk, hogy feladatunknak eleget téve ellássuk a turistákat...

— Ezek új célkitűzések?

— A korábbiaktól annyi az eltérés, hogy szolgáltatásaink színvonalát igyekszünk magasabbra emelni. A turisták nem cipelnek nagy csomagokat kilométereken keresztül, ha mindazt, amit a hátizsákjukba raknak a turistaházakban is megkaphatják. Azt akarjuk, hogy kényelmesebb legyen a túra és házaikban változatlan áron kapják meg, amit hazulról hoznának.

— Ha már az áraknál tartunk, tájékoztassa erről is olvasóinkat.

— Elsőrendű feladatunk a turistamozgalom, a szervezett túrázás elősegítése. A Természetbarát Szövetség vezetőivel együttműködve alakítottuk ki az új szállásdíjakat. A szervezett turisták részére 50%-os kedvezményt biztosítunk, s ugyanígy, a diákok csoportos kirándulása esetén is bővítettük szolgáltatásainkat — változatlan áron...

— Okoz-e mindez valamiféle nehézséget a vállalatnak?

— Igen. A legkedvezőbb persze az lenne, ha felettes szerveink anyagilag segítenének, mert például, csupán a házak állagának megóvására a mi pénzügyi kereteinknek sokszorosa kellene. Arra pedig, hogy minden házunk komfortos legyen... még sokkal több. Egyelőre, sajnos olyan házaik is vannak, ahol még villany sincs...

— Ez azt jelenti, hogy lemondanak a korszerűsítésről?

— Szó sincs róla. Vannak

bizonyos dolgok, amelyeket külső segítség nélkül is megoldunk. Így például a túlszűfolt, többágas szobák férőhelyeit igyekszünk csökkenteni.

— De ennyivel távolról sem elégedünk meg. Idén a dobogókői, lajosforrási és dömörkapui turistaházainkat teljesen felújítjuk, kicseréljük a berendezéseket. Tatarozzuk a csúcshegyi, disznófői és a pálvölgyi házat. Anélkül, hogy emelnénk az árakat.

— Említette, hogy csökkennek a sokágyas szobákban az ágyak számát. Nem megy ez a mozgalom rovására?

— Megtettük az ellenintézkedéseket. A korábbi gyakorlat szerint bárki előleg nélkül lefoglalhatott szobákat. Sokan aztán nem foglalták el a szobákat, s az új igénylőknek nem tudtunk szállást biztosítani. Ezentúl leelőlegeztetjük a szobákat... A másik intézkedés: Mielőbb rendbe hozzuk a házak környékét, hogy ott sátoráborozást biztosíthassunk. A camping árból megfelelő kedvezményt biztosítunk a szervezett turistáknak.

— Miben nyilvánul meg a vállalat és szövetség együttműködése?

— Ha a szövetség szervez túrákat és felkér bennünket, hogy biztosítsuk a szálláshelyeket, megteesszük.

— Milyen a kapcsolatuk az ifjúsági szervezetekkel?

— A lehető legjobb. A KISZ tavaszi táborozásaihoz hathatós segítséget nyújtunk.

— Vannak ezeken kívül új tervek is?

— Igen, az idegenforgalommal kapcsolatosan. Az idegenforgalmi hivatalokkal telex összeköttetésben állunk, s általuk is elfogadunk rendeléseket. Azt szeretnénk, ha az egyre bővülő nemzetközi turistacsere során komfortos házaikba is mind több külföldi jönne. Ehhez persze elsősorban mind több komfortos ház kell majd...

— Az új cégtábla mögött tehát új ötletek születnek, amelyek remélhetőleg kedvezően befolyásolják majd a turistamozgalom fejlődését.

Naményi József

Az ismeretlen Erdőhát

Azoknak, akik azt mondják: már nincs ismeretlen terület hazánkban a sokat járó turisták számára, hadd szolgálunk egy kis meglepetéssel: ki ismeri az Erdőhátat?

Huszonkilenc apró falu a Szamosközben. Itt élt Kölcsey Ferenc — gondolkozás közben valóságos „gyalogutató” kopotott dolgozószobája padlójába. Itt született Móricz Zsigmond — Tiszacsécsén mostanában állították fel kis, bogárhátú szülőházában emlékműzeumát. Itt is járt iskolába: Turistándiban nagybátyja kovácsműhelye ma ugyanúgy műemlék, mint a nemrég újra üzembe helyezett vízimalom. És műemlékek Kispalád, Kisszekeres, Kőlcse, Mánd, Nagyhodos, Nagyszekeres, Nemesborzova fatornyai. Fatornya van Uszkának és Magosligetnek is, utóbbiban még mindig él Papp Mihály, Móricz Zsigmond unokatestvére, „A Boldog ember” című regényének hőse. Milotán is fatorony van: az itt termett diót külön jegyzi a londoni nemzetközi élelmiszerforgalomban.

Egymillió almafáról szüretelik itt az izes, Jonathán almát. Mostanában szállítanak hat ősi épületet Kispaládról és Sónkádáról a Szentendrei szabadtéri múzeumba. De ilyenekkel tele van még minden falu. Van még fonó, régi dalok és tréfák. Sok a mesélő ember. Sira Péter Kőlcse 86 éves. Hetvenhat nagy lakziban volt vőfély és mindegyiken más rigmust mondott. Orbán Anrádás verseiből nyolcvan balladát gyűjtöttek össze a garbolci úttörők. Rozsályon tizenegy nagy mesélő öreg él még. Az ország legszebb kereszt-hímzéses korszakendői a Paládokon hímződnék. Penyigén nevelkedett Leőwey Klára, a lánynevelés és a turisztika egyik nagy úttörője. Kőmörő környékén terem a híres „nemtudom” szilva. Erdők vannak belőle. Császlón volt az utolsó boszorkányper. Két szép lányt, Varga Annát és Rekettye Pilát égették meg elevenen. A Rókás dűlőben kuruc sirok domborulnak.

Érdekesek a régi kisnemesi falvak. Fehérgyarmat határában állt a környék legnagyobb földvára: Tömösvár. Császló és Nemesborzova ma is patkó alakúak. Régi, csak egy bejárattal rendelkező, palánkkal megerősített földvárak voltak.

Egy napra nem érdemes idejönni, mert az eltelik az utazással. Viszont szállásprobléma nincs: minden házban van hely és a lakosság vendégszerető. Ha van kinek, kajákat érdemes hozni, mert a Túr, a Szamos, a Tisza, a Tapolnok, az Erje, az Eszteró és az Eger, kis, bájos, lombos partú folyócskák szinte csábítanak a hangelatos evezésre.

gesztelyi

Este háromnegyed hatkor leül a smink-asztalhoz és kezdi felrakni az esti előadás festékeit.

Az öltözőnek jól temperált levegője van — télen kellemesen meleg, nyáron jólesően hűvös. Ha úgy vesszük, egészséges is, mert a szigorú tűzoltó negyedóránként bekopog: dohányozni tilos!

Hangszóró recseg: „Első figyelemzetetés!”

A közönség — sötét ruhában — ott feszeng a helyén. Aztán kihúnyanak a Nemzeti Színház nézőterén a fények, függöny. A színpad reflektorfényében ott áll Tordai Teri. Szép, fiatal, friss. Kipihent, mintha most kezdené a napot.

Pedig.

— Reggel hatkor jött értem a kocsis, vitt a filmgyárba. A filmezés csak utólag tűnik könnyűnek, amikor az ember leül a vetítövászon elé és másfél óra alatt végigéli, igazolja hónapok munkáját. Nem akarok illúzióromboló lenni, de a műteremben a legszebb díszlet is festék szagú, gyanta-illata van a színpadnak is, egészen más persze, mint a fenyőerdő gyanta-illata...! A forgatási napok drágák, a rendező minden percet kihasznál. Délben néhány falat, aztán forgatás estig. Fél hatkor csak azért fejezzük be, mert vár a színház.

A fárasztó nap után a friss Tordai Teri lép a színpadra.

Mikor pihen? Hogyan pihen?

— Utazom, ha csak lehet! Erdőbe, hegyre, víz mellé.

Ritka alkalom a szabad délelőtt, délután, az pedig, ha a teljes napja szabad — ünnepszámba megy! Ilyenkor — hétköznap vagy ünnepen — összeállítja a kis túracsomagot, beül a „mini” Austinba, és elindul Dobogókőre, a Mátrába, Bakonyba.

Más ember szabad napján tízig, tizenegyig alszik, délig ténfereg a lakásban, ebédel, alszik, beszél a belvárosba, valahol iszik egy kávét, konyakot vagy pohár sört...

— Az ilyen ember nem tud élni — mondja Tordai Teri. — Szabadunk „átka”, hogy az emberek hetvennyolcvan százaléka négy fal között, tető alatt tölti a nap jó részét, s a szabadba csak akkor igyekszik, ha kiveszi évi szabadságát és családos-tól elutazik nyaralni. Pedig óriási tévedés azt hinni, hogy az egész évi napfény és levegő szükségletet sikerülhet két hét alatt felraktározni.

Mi tehát a „recept”, amely szerint Tordai Teri is él?

— Gyermekkorom óta szenvedélyes túrázó vagyok, s nem tudok annál üdítőbb, pihentetőbb elfoglaltságot ma sem elképzelni, mint szabadon, egyedül kószálni a természetben. Hétfő délutánom is szabad volt. Felmentem Dobogókőre, nagyot sétáltam, a szél kifújta az arcomat, de nagyon jól esett! A színpad, a mű-

TORDAI TERI:

„TERMÉSZETIMÁDÓ VAGYOK!”

terem után legszomjat érzek és ez a szabadban oldódik fel.

Tordai Teri egrí születésű.

— Iskolás koromban szüleimmel, nővéremmel minden vasárnap vonatra ültünk — turistaruhában, hátizsákkal — és irány Szarvaskő vagy Szilvásvárad. Télen, nyáron, esőben, hóban, napsütésben. Egyszer nagyanyámnál voltam, s csak a későbbi vonattal utazhattam a család után. Elmagyarázták, hol kell majd le szállnom, de persze hogy elvéstem a megállót... Egy kis órháznál szálltam le és tehéncsorda kellős közepén találtam magamat. Más kislány megijed, én addig-addig kérdezősködtem, míg — hosszú kilométerek után — rátaláltam a családra!

A Színművészeti Főiskola esztendői alatt kevesebb volt a szabad idő, s ez a színházi évek alatt egyre redukálódott. Tordai Teri divatos, sokat foglalkoztatott művésznő. Színház, film, szinkron, rádió, televízió — idehaza; és külföldi filmszerepek. Most kezdik el vetíteni Ausztriában a „Susanne” című színes kalandfilmet, melynek címszereplője; elkezdődtek az Ottó című osztrák-magyar koprodukciós film felvételei, s már megkapta „A bűn tornya” NSZK-magyar koprodukció forgatókönyvét...

— Jó a sok szerep, mert imádom hivatásomat és azért is, mert eddig soha nem látott tájakkal ismerkedhetek meg. Amikor a „Susanne”-t Sopron környékén, Veszprém, Csoopak vidékén forgattuk, csak ámultam, hogy ilyen gyönyörű tájaknak vannak! Szégyenlem bevallani, de olyan alaposan, mint a forgatás hónapjaiban, még nem volt alkalmam megismerni Sopron és a Balatonfelvidék környékét. Csodálatosan szép! És a film is... A tájak, a színek bizonyára sok turistát hoznak mihozzánk.

Sokat utazik külföldre.

— Nemrég Münchenbe kellett mennem, a „Susanne” sajtótájékoztatója volt. Bécsből repülővel utaztam, csodálatosan szép, havas tájak fölött. Ragyogó tiszta idő volt, színes ruhás embereket láttam sielni. Fáradt voltam — előző éjszaka utaztam autón Bécsbe — de a látvány fölvilványozott, s az öt óras sajtófogadásra frissen érkeztem. Nem akarok nagy szavakat használni, de a szép táj, a hegyek, erdők elfeledtetik, hogy fáradt vagyok! S mennyi-

vel üdítőbb, ha az ember valójában ott van a hegyek között!

— Ezek szerint a hegyvidéket kedveli leginkább...

— Azért nem... Én inkább vízparti vagyok, legyen az folyóvíz, Balaton vagy tenger. De a vízpartot csak nyáron élvezni igazán az ember, a hegyet, erdőt minden évszakban.

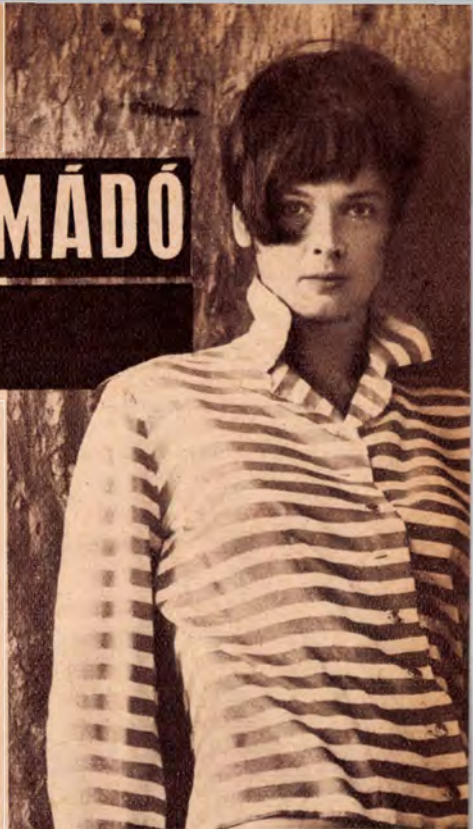
Színművésznővel turisztikáról beszélgetve óhatatlanul is szóba kerül a ruhatár; mit visz magával Tordai Teri — és mit tanácsol másoknak?

— Csak nőkről beszélnek... Túrán — és egyébként is — nadrágpárti vagyok. A lepraktikusabb, legkellemesebb viselet. Az úticsomagban feltétlenül legyen egy nadrágkosztüm, több pulóver, nem gyűrődő kötött ruha, s alkalomra csak a legszükségesebb szoknyák, ruhák. Ajánlanám a csizmát — tavaszra, nyárra a béleletlent, vagy az ismét divatos — nagymama-korabeli — fűzős cipőt. Sok ruhát nem szabad hazai túrára vagy külföldre vinni — ezt a saját káromon tanultam meg! Az ember cipekedik, ideges, tele van csomagokkal, hazatérve még az apró ajándékoknak sem jut hely! Célszerűen kell csomagolni és csak a legszükségesebbeket!

Búcsúzóul még azt mondja Tordai Teri:

— Természetimádo vagyok, de mindennap nem juthatok a szabadba, a testedzés, a levegő pedig életemem. Ebredés és elalvás előtt éppen ezért minden nap tíz-tizenöt percet intenzíven tornázom, nyitott ablaknál. Azután jöhet a film, a színház — nem vagyok fáradt!

Vincze Jenő

JÓ TANÁCSOK IDEGESSÉG ELLEN

A nők milliói sokat panaszkodnak az idegesség miatt, mivel rájuk kettős teher: a munka és a háztartás nehezedik. Egy francia orvos — Coue olyan módszert dolgozott ki, mely egyszerű eszközökkel, orvosság nélkül ér el gyógyulást. Coue elve szerint az idegesség a beteg aktív közreműködésével minden eddiginél hatásosabban kezelhető. Módszerének elve: a betegnek be kell beszélnie, meg kell győznie önmagát, hogy napról napra jobban van.

Igy hangzik első tanácsa az ideges nőknek:

Nyugodtan alakítsuk ki a nap rendjét. Nem szabad mindent tökéletesen, egyszerre végezni. Nem dől össze a világ, ha egy munkát félbeszakítunk.

Második tanács:

A napi munka közbe kis pihenőket iktassunk be. Ezek alatt olyat végezzünk, amit szeretünk, ami megnyugtat. Igen hatásos, ha egy negyedóra lesötétített szobában lefekszünk, úgy, hogy lábaink kissé magasabban legyenek, mint a fejünk. Közben szándékosan valami szépre, kellemesre gondoljunk.

A harmadik tanács:

Aludjunk napi nyolc órát és ne feküdjünk le túl későn. Lefekvés előtt sétáljunk néhány perccel, azután szellőztessük ki a szobát és végezzünk néhány légygyakorlatot. Lefekvéskor ne gondoljunk semmire.

SZINES

Kilenc éve vándorol a francia George Pailot a világ országútjain és azóta több, mint 100 000 km utat tett meg, ami két és félszerese a föld kerületének. Most az Egyesült Államokat akarja keletről nyugatnak átgyalogolni.

Sophia Loren három szomszédgyermekkel meglátogatta Silvana Mangano sógora, Spinellinek híres római magánállatkertjét, melyben medvék, oroszláncok, tigrisek és gepárdok a nyakukra erősített acélláncokkal szabadon élnek. Érdekes, de kissé ijesztő volt, mondta utána Sophia. „Nem magam, a gyermekeket féltettem”.

Hagyjál magamra! Mondtam, hogy nem tűnök senkit a konyhában, amikor főzök.

ARCOK- GÖRBE TÜKÖR- ÖN

Nagyobb tanulmányon dolgozom, a turisták fellelhető válfajait rendszerezem, azzal az igénnyel, hogy teljes művel jelentkezem majd a Tudományos Akadémián. Ebből készítettem egy rövidke kivonatot.

Hétférföldes turista. Szeme nyugtalanul repdes és ha véletlenül megállni kényszerül, rögtön előveszi a lépésmérőt, meg a térképet és számítja, hány kilométert tett már meg eddig. Mert azt tartja, hogy szép-szép a természet, de neki holnap valamivel büszkélkedni is kell, márpedig a fákat nem viheti a hivatalba. Marad a kilométer. Harminc, az semmi. Negyven, az igen. Ha le lehetne nyomni ötvenet, az lenne az igazi. És megy. Nem néz jobbra, nem néz balra, csak megy. Szíve, tüdeje kiszakad, csak lóhol egyre. Még azt is sajnálja, hogy vonatra kell szállni — istenem, milyen szép lenne Bánkútról gyalog hazajönni Pestre, a Kecskerágó utca 2 b-be.

Szerény turista. Lelép a buszról és elterül egy fa alatt. Üdvözi a ter-

mészetet és leveti cipőjét. Kicsomagol és enni kezd, két pofára, két óra hosszat. Neki nem sietős, ráér, hosszú a nap. Evés után nem jó indulni, így hát alszik egyet. Mikor ez is megvolt, kiderül, hogy már alkonyodik. Te jó ég, mennyi idő telt el és én még alig ettem! — mondja magában, megint kicsomagol és eszik. A táplálkozás után rágyújt, kicsit leheveredik megint, majd árvalányhaját szed és kakukkfűvet, szépen összecsomózza, madzaggal átköti és fel a hátizsákra. Odaszíjazza. Akkorra már itt a busz. Felszáll. Szerény ember, beéri ennyivel.

Családos turista. Viszi magával a pótlékul szolgáló családi alapot: négy gyermekkel járja az erdőt. Tulajdonképpen jó ember, istenes dolgot cselekszik. Hátizsákjában öt esőköpeny (itt van a mama is), a sajátja az alján lóg lefelé. Aztán: hat melegítő, hat kulacs, hat tiszta zokni, hat ivópohár, továbbá tíz társasjáték, egy futballabda — hátha lesz rét —, enniláló hat emberré, vagyis: húsz keménytojás, fél kiló szalámi, 70 darab almáspite, két vekni, egy kiló hagyma, három kiló

ÉRDEKESSEGEK

Sir Francis Chichester vitorlását, a Gipsy Moth IV-et — amellyel tavaly körülhajózta a világot, az Earls Courti kiállításról szárazföldön szállították át a grenichi szárazdokkba, hol a látogatók számára a múlt század híres teaclippere a Cutty Sark mellett kap örök helyet.

Egy héttagu angol hegymászó expedíciónak január 5-én sikerült megmásznia a chilei Andokban fekvő 3300 m magas Fortress csúcsot, amely 400 mérföldre északra a Hornfoktól jégsivatagok közepén fekszik, és eddig minden kísérletnek ellenállt.

sárgabarack... minek soroljam? Eből is kitudódik, miért akar a jövő vasárnap egyedül menni a hegyekbe. És a jövő vasárnap hat személyre vált jegyet Zebegénybe.

Hangosított turista. Szép tenorja volt, de nem vették be az üzemi dalkörbe. Amint a hegyek közé ér, énekszóra fakad, s ha néhány társat is lel, a természet elveszti minden varázserejét. Dallanak. Néhány botfűlű csak jól jön, szebben érvényesül csengő tenorja. Ha szünetet tartanak, halihózik. Jódlikzik. Nem bír magával. A többiek sem bírnak egymással. Zengenek a hegyek és undoruk jeleként visszaverik a hangjukat. Jerikó falai leomlanak.

Magányos turista. Egyedül jár. Agglegény? Aligha. Rendszerint van neki felesége, s érthető, hogy kívánja a magányt. Elmélkedő típus, ez szokott rájönni mindenféle értékes elgondolásra. Ina horgas, arca cserzett, legalább húsz évi házasság boldogsága rí le orcájáról. Elmegy a természet lágy ölére, hogy ott sírjon,

ahol senkise látja. Pechje van. En is láttam.

Gombázó turista. Üres hátizsákkal indul útnak, mert gombát akar szedni. Az pedig található, éppen elég. Szeme kigúvad, szájában gyűlnek a jó ízek, ezért időnkint nagyokat nyel. Nagyjából ismeri a gombákat és két kézzel esik nekik. Telik a hátizsák, gyűlnek benne a jó ízek. Leggyakrabban a lapok hasábjain, a gyomormérgezés rovatban szerepel.

Elégedetlen turista. Nem lehet a kedvére tenni. Még saját maga is képtelen rá. Neki a Mátra egy domb, a Balaton libaúsztató, a menedékház útszéli csehó, a szikla nem szikla, a fa nem fa, mert nem látja tőle az erdőt. Lefittyedt szájsarokkal balra az erdőn. Csak társaságban képzelhető el, egyénileg nem tud gazdálkodni a rosszindulatával. Saját magát keserítse? Annyira nem önző.

Marthy Barna

KÜLÖNÖS MÚZEUMOK. A HARANG-MÚZEUMTÓL A CIPŐMÚZEUMIG

A polda városban (NDK) van egy múzeum, amelyben kizárólag harangokat gyűjtenek. A legritkább darabok egyike egy aszszír harang.

A jaltai bormúzeumban ötvenezer üveg bort tárolnak.

Az olaszországi Intra városban van a spagetti múzeum. Időrendben az összes létező típusokat bemutatják a „nemzeti termékből”.

A világ legnagyobb óramúzeuma Svájcban van, mégpedig Genf városában.

A kairói Mezőgazdasági Múzeumban található a kőherbárium, amely 275 gránitba metszett rajzon mutatja be a különböző korszakok jellemző növényeit.

A vikingek érdekes múzeuma látható Oslóban. A VIII. századból származó viking hajókat állították itt ki, amelyek évszázadot töltöttek a vízben.

Delhiben babamúzeumot nyitottak meg, amely 100 országból gyűjtötte össze a különféle babákat.

Krakóban van a legnagyobb választékú gyógyszer-múzeum. A múzeum a különböző korszakokban használt gyógyszerek gazdag gyűjteményét öleli fel.

Egy londoni polgár eredeti múzeumot állított össze — nadrágokból. Tulajdonában vannak különböző nadrágok, amelyeket a világtörténelem hírességei viseltek. Megtalálható itt XIV. Lajos, Napóleon, Beethoven és Kant nadrágja. A csehszlovákiai Gottwaldóban, ahol a nagy cipőgyár működik, található a cipőmúzeum. A múzeumban követni lehet a cipő fejlődését az ókortól napjainkig.

A KÜLFÖLD HUMORA

A turista megkérdezi a szálloda vezetőjét:

— Mibe kerül önöknél egy szerény, de tiszta szoba?

— A második emeleten tíz dollár, a harmadikon nyolc, a negyediken hat dollár és az utolsó emeleten...

A turista erre a kijárat felé indul.

— Nem marad itt, uram?

— Nem. A szálloda túl alacsony az én számomra.

TURISTAÚTON BULGÁRIÁBAN

Az Iszker folyó áttörése

meteorológiai állomás van. A hegységben levő 27 menedékház valamint a Muszsalán levő állomás a hegy-mászóknak, turistáknak és a sielőknek egész éven át rendelkezésére áll. A Rila folyó völgyében a hegység északnyugati részében van a Rila kolostor, a bolgár nemzeti történelem és nemzeti építészet egyik legrégebbi és legbecselesebb emléke.

Bulgária második legmagasabb hegysége a Rilától délre, a Sztruma és a Meszta folyó között elterülő Pirin. Északi oldalát sűrű erdőség borítja. Legmagasabb csúcsa a 2915 méter magas Vihren. Magas ormainak lejtői erősen elkarstosodtak, amfiteatrumszerűen kiképzett medencéiben 160 tengerszemet találunk. Számos helyen virágzik a havasi gyopár. A Pirin hegységnek több mint 45 csúcsa 2600 méternél magasabb. Az eddig itt megfordult külföldi turisták Európa egyik legszebb hegyvidékének tartják Pirint. A hegységben 9 turistamenedékház nyújt egész éven át szállási lehetőséget. Predel környékén 1142 méter magasan a Balkanturist szállót üzemeltet. A hegység lábánál több gyógyvíz tör fel, amelyeket gyógyfürdőkben hasznosítanak.

100 forintos okmánybélyeget mellékelve hozzá, 48 órán belül kiadják a kiutazáshoz szükséges, személyi igazolványt kiegészítő betétlapot. A betétlap egy évig érvényes és 30 napi tartózkodásra jogosít Bulgáriában.

Bolgár levát az érvényes betétlap birtokában az IBUSZ vagy az OTP kijelölt fiókjában lehet igényelni. A kiutazók személyenként és naponként legfeljebb 150 Ft-nak megfelelő bolgár levát kaphatnak. Egy-egy út maximális időtartama 30 nap, valuta azonban csak 14 napra igényelhető. A bolgár léva 18 forinttal egyenértékű. A 16 éven aluli, tehát személyi igazolvánnyal nem rendelkező gyermekek után, akik a szülővel utaznak, a szülő betétlapján szerepelnek, külön illetéket nem kell fizetni és részükre is lehet napi 150 Ft-nak megfelelő bolgár levát igényelni, azonban az egyes szülői betétlapra kiutalható évi 6000 forintnak megfelelő, szocialista valutakeret összegét terheli. Magyarországról való kiutazás esetén csupán az engedélyezett, napra megállapított kiviteli engedéllyel ellátott valutát szabad kivinni. Bulgáriába levát be- és kivinni tilos, csupán a Magyar Nemzeti Bank engedélyével lehetséges.

A Bolgár Népköztársaság a Balkán félsziget északkeleti részén terül el.

Az ország felszíne rendkívül változatos. Magas hegycsúcsok, tágas rónákkal váltakoznak. Bársonyos síkságú tengerpartja pedig a turisták százezreit vonzza nyaranta.

Az ország területének egyharmadán, rendkívül változatos tájakkal, 16 hegység húzódik. Állat- és növényviláguk változatos és gazdag. A hegyek közötti síkságok rendkívül termékenyek. A hegységekből mintegy 30 nagyobb folyó tör elő, amelyek még jobban megnövelik a föld termőerejét. Az ország természeti szépségeihez tartozik még 500 gyógyforrás és csaknem 2000 barlang. Az országban 157 gyógyüdülőhely van, köztük 15 tengeri fürdő, 78 hegyvidéki gyógyüdülő és 64 a felfakadó termálvizek hasznosítására létesített gyógyfürdő.

Az ország déli részén terül el a Balkán félsziget

A Rila-kolostor

legnagyobb hegysége a Rila. A Rila-hegységnek több mint 90 csúcsa emelkedik kétezer méter fölé. Az élesen kiemelkedő csúcsok a meredek sziklafalak között, 150 kékszínű tengerszem csillog. A hegységben számos alpesi jellegű üdülő van ezek között a legismertebbek Borovec, Govedarzi, Raslog és Jakoruda. Legkiemelkedőbb csúcsán a 2925 méter magas Muszsalán,

Gyakorlati tanácsok

Magyar állampolgárnak Bulgáriába történő utazásához sem útlevele sem vízumra nincs szüksége. Budapestén a lakóhely szerinti illetékes kerületi kapitányságon, vidéken a városi illetve járási rendőrkapitányságon a megfelelő nyomtatvány kitöltése után

Az országutak nagyobb része Bulgáriában aszfalt- vagy betonút. Az országutak mentén kempingek szállodák éttermek várják az utasokat. Az érdekesebb látnivalókat táblák jelzik. A benzin ára 72 oktánig 20 sztotinkai literenként ezenfelül oktánszámú 25 sztotinkai. Autószerviz minden nagyobb városban van és a nagyobb városokban levő benzinkutak éjjel-nappali szolgálatot tartanak.

Szálláslehetőséget magánszállásokon Szófiában, Várnában és Burgaszban I. és II. osztályú magánszállásokon az IBUSZ személyenként 2,5 léváért tud biztosítani. Kempingek a fő útvonalak és a jelentősebb helyen találhatóak.

Avar Ferenc

Ragyogott a nap, amikor megérkezünk Vácrátótra. Néhány perces autóbusz út még az állomástól, jegyváltás a kapuban és már benn is voltunk a „koncentrált természeti szépségek” közepén a Tudományos Akadémia vácrátóti botanikus kertjében. A természet mindig és mindenütt szép, de amit másutt részletekben kínál, itt leírhatatlanul széppé válik.

Minden fordulóban más színek és formák fogadnak. Itt kis tó felett fahíd, alatta a vízben vízi virágok, föléje festői ívben borul a szomorúfűz sátra, ott ró-

zós hangjai közül mégis sűrűn törnek ki a „csodálatos” és „gyönyörű” szavak. Komorsziklák közt patak zúg a fák zöld sátora alatt. Odébb mohás kerekével fehér habok felett vizimalom áll. Szinte várja a manók és tündérek jöttét. Kis barlangon megyünk át, borostyán fut a falra, a fákra. Egy forduló után szelíd zöld gyeppen vén vadgesztenyefák állnak. Itt makkot pottyant melénk — nagy kacagást váltva ki — egy vidám mókus. Ott ismét komoran merednek elénk a trópusi vasfa öreg példányai. Piros, barna és

át csodáljuk a szinompás növényeket. Egyik üvegházi szárnyban Amerika félsivatagjainak különös növényei, a kaktuszok. A kis tüskés, szőrös gombócok akkor szépek, ha kibomlik piros, sárga, fehér viráguk. A másik üvegházban fényes hegyes leveleű növény kúszik métereken át, a vanília. Az, amit mi vaníliának ismerünk, a virágának szárított magháza. Nálunk még üvegházban is ritkán virít. Egy függőkosárban különös növény él mohapárna ágyban. Levelei végén karszerű korszó. Söröskorszóra emlékeztet csapófedele. Ez a Nephentes, a kancsóka, rovarévo növény. A trópusi erdők fáinak ágaira kapaszkodva él, és nitrogén szükségletét úgy szerzi be, mint a ragadozó állatok. Rovarokat fog és megemészti azokat. A bogarak a mézes szélű kancsóba belebújnak, ahonnan nincs visszatérés.

A világ minden sarkával leveleznek. Találomra néhány város, Bombay, Stockholm, Berlin, Tallinn, Leningrád, Ulan Bator, Michigan, Riu-Kiu, Haway stb. Ez a csere teszi lehetővé, hogy a föld minden tájának növényeiben gyönyörködhesen a látogató.

A sok látnivalótól fáradtan, de élményekben gazdagon szállunk délután vonatra. Mindannyiunk véleményét így foglalja össze az egyik kislány: Ide elhozom a társaimat, ezt mindenkinek látni kell!

Dr. Agócsy Pál

Turistákkal Vácrátóton

zsaliget pompázik. Zöld vizek fölött mocsári ciprus üde ága hajol és a parton, mint fává merevedett törpék, léggyökerek légiója áll. Fehér toll integet méteresen, délamerikai füvek kalásza ez. Másutt embrenyi magasan kék-lila zuhanyag, virágokból, Asterek, csillagvirágok őszi pompája.

A társaságnak kis része biológus hallgató az egyetemen. A többi művész és munkásfiatal. A néhány „öreg” sem szakember a természettudományok terén. A csodál-

narancs színek keverednek a zöldbe. A fenyők és borókák feketés piramisai vigyázzák a park csendjét és az ember is önkéntelenül halkabbra fogja a szót.

Azután elérünk az üvegházakhoz. Trópusi párában, zöldes félhomályban, mintha Brazília őserdeiben járnánk. Arrébb világító fehéren a mohos ágról trópusi csoda leng előttünk: egy orchidea virágfűzér. Nem győzzük a forgolódást. Ha előre nézünk, hátunk mögött szól valaki: ezt nézd! Órákon

Mocsári ciprus ágai lógnak a tó vize felett (Agócsy felv.)

Zúg a kis vízesés, forgatja az ódon malom kerekét (Agócsy felv.)

Illatos csoda az orchidea (Agócsy felv.)

TÍZ JAVASLAT VASÁRNAPI KIRÁNDULÁSRA

2. A KÉTBÜKKFA NYEREGTŐL — A HIDEGLELŐS-KERESZTIG

cén, ahonnan jobbra szép kilátás nyílik az észak-pilisi hegyekre. Mintegy 30 perces gyaloglás után útelágazáshoz érünk. Elhagyjuk a zöld sáv jelzést, és a jobbra zöld □ jelzésű úton szép zárt erdőben, jobbra időnként jó kilátású, enyhén emelkedő úton 15 perc alatt érjük el az 520 méter magasságban fekvő Feketehegy-i turistaházat. E 20 férőhelyes házban éttermi étkezésre lehetőség nincs, azonban a turistaház népszerű gondnoknője üdítőitalokkal mindig szívesen fogadja az arra járókat.

Mielőtt utunkat folytatnánk, érdemes néhány lépést leereszkednünk a csúcs nyugati sziklás oldalán, ahonnan a Pilis hegység egyik legszebb panorámájában gyönyörködhetünk. Jobbra az esztergomi Bazilika impozáns tömegét látjuk, előttünk a dorogi medence tárul ki, míg balra távolabb a budai hegyek vonulata emelkedik. Rövid pihenő után folytassuk utunkat az eddigi zöld □ jelzésen, amely most elég meredeken vezet le, egy piros jelzésű útig. (10 perc). Ezen jobbra fordulunk és továbbra is elég meredek ösvényen érjük el az esztergom—pilisszentléleki műutat. Ezt keresztezzük s leereszkedünk a szentléleki patak völgyébe. Útunk a pataknak, hol az egyik, hol a másik oldalán halad, felettünk az erdő fái lugasként borulnak össze. Közben elhaladunk a jóvizű Ráró-kút mellett, majd elhagyjuk a patak völgyét, és enyhén emelkedő szekérúton egy újabb — sárga jelzésű — útelágazáshoz érünk. (45 perc). Balra fordulunk és rövi-

desen kiérve az erdőből, erdészházat pillantunk meg. A ház túlsó oldalán találjuk a Barát-kutat. (30 perc). Itt érdemes ebédszünetet tartanunk, kihasználva a jó vízvételi lehetőséget.

Folytatva útunkat, elhagyjuk a sárga jelzést és a jobbra kiágazó első dűlőúton (piros jelzés) felkapaszkodunk a maróti gerincere, ahol egy zöld jelzésű úttal találkozunk. Egy darabig együtt halad a két jelzés, majd a zöld elkanyarodik balra a Vaskapu-turistaházhoz. Mi azonban továbbra is a szép szálerdőben a piros jelzésű gerincúton haladjunk tovább, amíg csak el nem érjük a Basaharci-völgy bejáratát (10 perc). Itt, az innen kiágazó piros háromszög jelzésű utat választjuk, amely enyhe emelkedéssel visz fel egy tisztásra. Ennek legmagasabb pontján kilátótornyot találunk, amelyről gyönyörű kilátásban van részünk a Dunára, Börzsönyre, az előttünk elterülő csehszlovák hegyvidékre, és az esztergomi Bazilikára. Innen elég meredek úton ereszkedünk le a Hidegtelek-kereszt magaslátának aljáig, majd felkapaszkodunk a kereszthez, ahonnan az előbbi ponthoz hasonló szép panorámában gyönyörködhetünk. Innen ajánlatos visszatérnünk a magaslat aljához, ahonnan piros kör jelzéssel kényelmes úton sétálhatunk le a Búbánat-völgy végén lévő autóbussz megállóba (50 perc). Innen autóbusszal Esztergomba, majd onnan vonattal térhetünk vissza Budapestre.

Dr. Kürthy Miklós

Utazzunk a pomázi vasútállomástól a dobogókői autóbusszal a Kétbükkfa nyeregi megállóig. Itt szálljunk le, és induljunk el balkéz felé a kék + jelzésű turistaúton az enyhén emelkedő erdei úton a Kis Szoplak oldalán. Felérve a gerincere, zöld jelzésű turistaúttal találkozunk, amely együtt halad a kék + jelzéssel és levezet a Pilis-nyeregbe. (30 perc). — Itt egy szovjet hősi emlékművet találunk, melyet a dorogi természetbarátok állítottak annak a 16 hős ukrán katonának emlékére, akik ezen a helyen 1945 januárjában a sokszoros túlerővel szemben feltartották a német ellentámadást. Innen tovább a zöldjelzésű turistaúton haladjunk a Feketehegy gerin-

Kegyelmet kaptak az Erzsébet-völgyi öreg fák

A szekszárdiak kedvelt kirándulólhelye az Erzsébet-völgy. Egykor a nagyapák, ma unokák járnak oda vadvirágot, szarvasbogarat keresni. Majális az iskolásoknak, frissítője a munkában elfáradtakkal. Mind többen keresik fel a természetbarátok közül is, mert országos minősítőútvonal egyben.

Sajnos, az élet véges, s ez alól az öreg fatörzsek sem kivételek; az erdőgazdaság ez évi tervében az Erzsébet-völgyi vén fák kivágása is szerepelt. Majfél évtizeddel ezelőtt már megkegyelmezték a fáknak, s most is megmozdult a társadalom. A Tolna megyei Természetbarát Szakszövetség kérte, hogy adjanak halasztást ennek a kedves erdőrésznek. A kérést a megyei Tanács, s az Országos Természetvédelmi Tanács is pártfogolta.

A Dunaártéri Állami Erdőgazdaság magáévá tette ezt a kívánságot. Tekintettel arra, hogy az ottani öreg fák magról kelt ritkaságok, védetté nyilvánította az Erzsébet-völgyi öreg erdőrészt. Változatlanul meghagyják a Haramia-forrás gyertyánosát és bükkösét is. Mindkét védett területen csupán ápoló vágásokat folytatnak, az esetleg kidőlésükkel életveszélyessé válható fákat távolítják el időnként.

Ballabás László
Szekszárd

A magról kelt öreg fák (Ballabás felv.)

AZ EZER

ÉS EZER TÓ

VILÁGÁBAN

BARANGOLÁS

A MAZURIAI-TÓVIDÉKEN

Festői részlet a Sniardwy-tó partján (CAF felv.)

Száz lengyel közül száz vallja, hogy a Mazuri tavaknál nincs varázslatosabb hely a világon.

Lengyelországot joggal nevezhetnők a „Tízezer tó országának”, hiszen területén nem kevesebb, mint 9300 olyan tó található, amelynek kiterjedése meghaladja az 1 hektárt.

A legsűrűbb a Mazuriai-tóvidéken, ahol több, mint 3000-es tömegben, 1450 négyzetkilométernyi területen bukkannak tavakra, s ha közülük a két legnagyobb a Sniardwy (106 km²) és a Mamry (104 km²) egyenként alig egyhatoda a mi Balatonunknak, de már 3000 egymásutánban, szinte összeérve, egymásbafolyva, terjedelmében messze felülmúlja a magyar tengert. S mindegyik sajátos arculatával, a legkülönbözőbb alakban, a legszeszélyesebb formában, környezetével is elkülönül egymástól, de kiterjedt vízrendszerre kapcsolódva, mégis egységes ezerszínű, csillogó mozaikká formálja a vidéket.

A Visztulától keletre, egészen a Szovjetunió határáig terjed a tóvidék.

A tóvidék turisztikai és vízisport központjai közül a legismertebbek: Mikolajki, Gizycko, Ruciana, Węgorzewo, Rajgród, Ostróde, Pisz, Iława, Augustów és Suwałki.

Százszámra van itt vadregényes, erdők, dombok közé rejtőzködő hely, ahol igazán egyedül lehet az ember.

Az igazi turistát érdekli az olyan vidék, mint a Lukajno-tó környéke, ahol, mint természetes rezervátumban ezerszámra élnek a hattyúk, vagy a Dombski-tó, amit az itt tanyázó bölömbika seregek miatt „Bölömbika szigetnek” neveznek.

A Drwecki-környéki tavak és Elblag városa között találjuk e vidék legkitűnőbb víziútját, az Elblagicsatornát. Az itt közlekedő hajók nyolc, különböző magasságokban

fekvő tavat szelnek át, különleges hengerek és emelők segítségével.

Erdemes meglátogatni a vidék nagyhírű, történelmi városait, az ódon szépségek iránt fogékony turista sok örömet lephet bennük.

Elblag fent északon, alig pár kilométerre a Balti-tengertől, a Visztula árterületén fekszik. A IX. század óta létező városban a keresztetek hatalmas védvárat emeltek, melynek alapzata máig is fennmaradt. Az 1309-ből származó városkapu, a XIII. századi Mária templom romjai, a Miklós templom gyönyörű portáljai és gótikus díszítései, házak, melyekben valamikor átutazásuk során a lengyel királyok tartózkodtak, mind-mind érdekes látványok. Pompás parkokkal, korszerű stadionnal, sok uszodával és egy külön érdekességgel, messze földön híres fácánkerttel rendelkezik a város.

Közelében és még északabbra találjuk itt Kopernikus városát, Fromborkot. Életének utolsó negyven esztendejét töltötte a városban a nagy lengyel csillagász és korszakalkotó felfedezéseinek legnagyobb része is itt született. Itt van eltemetve abban a székesegyházban, amelynek egykoron a kanonokja volt.

Kwidzinben (Elblagtól 72 kilométerre délnyugatra) találjuk a messze földön híres mazuri fajok legszébb lengyel ménését és a várostól alig pár kilométernyire északra a Német Lovagrend egykori fellegrát és nagymestereinek hajdani székhelyét, Malborkot. Ebben az ősrégi lengyel városban van a világ legnagyobb gótikus várkastélya. A lengyel királyok, közöttük Báthory István és III. Sobieski is lakták a várat, Napóleon is állomásozott itt 1807-ben. A város, rengeteg műemlékével Lengyelország egyik legnagyobb történelmi látványossága. Kitűnő víziút vezet innen Gdansk felé, a tengerpartra.

A tóvidék közepén találjuk a vajdaság fővárosát, Olsztyn, amelynek fő ékessége a nagyszerű állapotban megmaradt várkastély és a székesegyház. Olsztyntól délnyugatra fekszik Grunwald. A lengyel—litván—oros seregek Wladyslaw Jagello király vezetésével itt mérték 1410-ben megsemmisítő csapást a keresztetek Lovagrendjére. Ma a hajdani harcmezőn hatalmas emlékmű és mauzóleum áll, amelyet a lengyel nép az ország történelmében döntő jelentőségű grunwaldi győzelem 550. évfordulóján emelt.

A Mazuriai-tavak keleti részén, Augustów környékén valóságos őserdő terül el mintegy ezer négyzetkilométeren. Pompás víziúton — a kajakosok kedvenc útvonala — szelhetjük át az egész vidéket a Czarna Hancza folyón és a Wygry-tavon keresztül egészen az Augustów-csatornáig, amely még a XVIII. században épült 18 zsilipével 100 kilométer hosszúságban kigyózik át ezen a területen.

Amerre a szem ellát, csillogó víztükör, erdők zöldje, dombok, a kék tavakon vakítóan fehér vitorlák százzai.

FONTOSABB TUDNIVALÓK

Legkönnyebb Varsóból eljutni a Mazuriai-tavak vidékére. Jó és kényelmes az autóbusszközlékedés is, amellyel az egész tóvidék szinte valamennyi helységébe eljuthatunk. Mindenütt megfelelő szállásolási lehetőségek állnak a turisták rendelkezésére, igen népszerű áron kaphatnak szobát a turistaházakban. A vitorlássport és a kajakozás kedvelői részére kölcsönzők bocsátják a vízijárműveket, a vadászati engedély bárhol a helyszínen azonnal megváltható, ugyanígy a horgászati engedély.

Ungvári Jenő

A Ferencvárosi Természetbarátok március 17-én a kőhegyi emlékműnél koszorúzással egybekötött Petőfi emlékünnepeket rendeztek. — A győri MÉK Vörös Meteor Sportkör „Turistaházak” jelvényyszerző mozgalmát indította. A jelvény megszerzéséhez egy év alatt nyolc turistaház igazolt meglátogatása szükséges. — A MÁV salgótarjáni szakosztálya szép programot állított össze az idejű túrákra. Külföldre is ellátogatnak. — A Veszprém Városi Tanács Természetbarát Szövetsége a Veszprém Kupát május elsején rendezti. Ugyanekkor kerül sor a Kittenberg Kupa lebonyolítására is. — A KISZ Vas megyei végrehajtó bizottsága határozatot hozott, hogy fokozottabban támogatja a természetjárás minden formáját. — A Turista-ellátó Vállalat jelenleg 50 házat üzemeltet, mintegy 2200 ággyal.

A Svédországban rendezendő 1968. évi tájékoztatósi világbajnokságra meghívták a magyar válogatottat is. Az egyéni világbajnokságot szeptember 28-án, a váltót 29-én rendezik. Az egyéni országoként 4 nő és 5 férfi, a váltón egy 3 főnyi női és egy 4 főnyi férficsapat indulhat.

Az első magyar hotelbuszt üzembe helyezték. Hat kabinjában 12 ágy áll rendelkezésre. A buszban mini-bár is működik.

Az egész országot behálózó túraprogramot állított össze 1968-ra a Bp. Vörös Meteor Sk. Február végéig már a 91. túrát teljesítették a különböző csoportok.

A Barlangi Mentőszolgálat tagjai újabb életmentést könyvelhettek el sikeres működésük során. Visegrád közelében egy szakadékból kimentették Edelmann Artur 76 éves nyugdíjast. A mentésben dr. Dénes György, Ránki Ernő, Simsa Péter és Tardósi Péter vett részt.

A február 11—18. között rendezett Hajdú-Bihar megyei és Debrecen városi V. Természetbarát Héten tartott élménybeszámoló mellett a megyei és városi szövetségek értekezletét is megrendezték.

A belkereskedelmi miniszter utasítása szerint campingekben a helybér naponta és személyenként — felszerelés nélkül — Budapesten és a Balatonnál 10 Ft. A Dunakanyarban és a Velencei-tónál 8 Ft, egyéb helyeken 7 forint.

A Budapesti Természetbarát Szövetség megállapodott a KETI-vel karabínerek gyártására. Feltétele, hogy nagyobb mennyiséget rendeljenek. Ennek árnyában fogják az árat is megállapítani.

A XIII. Nemzetközi Dunaturát ebben az évben is megrendezik. A túra július 8-án indul Ingolstadtból (NSZK) és szeptember 1-én a bulgáriai Russeban ér véget.

A Nemzetközi Tisza-túrát az MTSZ július 22—augusztus 7 között rendezti Sárospatak és Szeged között. A Rába-túrát Körmen—Győr távon július 21—26 között, a Mosoni Duna-túrát Mosonmagyaróvár—Győr között július 25—27-ig, a Balaton-túrát Balatonakarattya és Keszthely között augusztus 3-tól 12-ig tartják.

A kerékpáros turisztika népszerűsítésére a BTSZ háromfordulós túrát irt ki. Augusztus 18—25 között pedig túrát szervez Drégelypalánk — Ipolyság — Korpona — Zólyom — Gyetva — Losonc — Alsósztrégova — Balassagyarmat vonalra.

A Budai Pedagógus SC természetjáró szakosztálya Mindszentpusztán 60 személyes, Kőhányaspusztán pedig 30 személyes turistaházat létesített. A szállásdíj 14 forint.

A Lengyelországba utazó magyarok száma állandóan növekszik. 1962-ben 25 ezer, 1966-ban már több, mint 92 ezer magyar látogatott el Lengyelországba. 1967-ben 13 százalékkal növekedett a látogatók száma. A nagy forgalomra való tekintettel a lengyel ORBISZ utazási iroda Budapesten a Guszev u. 7. szám alatt kiadást létesített.

Tilos! A Budai hegyek Csiki hegyvonulata a Törökugratól a Budakeszi Sportrepülőterig zárt terület, amelyre belépni vasárnap sem lehet.

Látogattak a Vasas Szakszervezet Sk. Természetbarát Szakosztály klubestjei. Legutóbb „A felkelő nap országa” címen Rusznák Klára tartott nagy érdeklődés mellett élménybeszámolót.

Az Izzó SK Természetbarát Szakosztálya minden hónapban autóbussztúrát rendez a vállalati autóbusszal. A tagok kedvezményt kapnak a túrákra.

A sümegi turisztaszálló, amelyben 145 személyt tudnak elhelyezni, nagy forgalmat bonyolít le. Május végéig az Ibuszon keresz-

tül iskolások foglalták le a férőhelyeket.

A Fejér megyei régészek nagyarányú ásásokat folytattak a Szabadbattyáni Kula-toronynál Gorsiumban és Dunaújvárosban. Értékes leletek kerültek napvilágra.

A magyar „Skanzent” Szentendre határában, az Ó-víz forrás környékén hozzák létre. Az előkészítő munkálatokat már megkezdtek.

Szabadtéri múzeumot létesítenek Vértesszőlősen, ahol ásások során az ősember koponyáját, életének leleteit, tárgyait találták meg, s ezeket mutatják be megfelelő elrendezésben.

A Veszprém megyei Természetbarát Szakszövetség kimutatása szerint az összes taglétszám 49,2 százaléka felnőtt, 50,8 százaléka ifjúági tag. Veszprém megye sportegyesületeinek 18,4 százalékában működik természetbarát szakosztály, s az összes sportegyesületi tagnak 6,2 százaléka természetjáró.

Felhívjuk olvasóink figyelmét, hogy a budapesti múzeumokra vonatkozó felvilágosítást a Múzeum Ismeretterjesztő Központ Propaganda Osztályán kaphatnak, a 180—019 számú telefonon.

A XII. Páli Tivadar országos elméleti versenyt Debrecenben március 9-én rendezték.

Romhányban, az Építők Természetbarát Egyesülete napi 15 forintért szálláshelyet biztosít a kék-túrázók számára.

A Ferences templom altemplomában még ebben az évben római kőtárat rendeznek be, Székesfehérvárott. A kőtárat az Alba Regia Napok keretében nyitják meg.

Turisták

KÖNYVESPOLCA

Néhány könyvre hívjuk fel olvasóink figyelmét, amelyek a Sport Könyvesboltban (Bp. VII., Rákóczi út 67.) kaphatók.

Peterdi Pál—Vitray Tamás: Az igazi jégkorong. Ára 24,50 Ft.

Manga János: Ünnepek, szokások az Ipoly mentén. 160 oldal, ára 28,— Ft.

Grzimek, Bernhard és Michael: A Seregetti nem halhat meg. Úti kalandok, 256 oldal, képekkel, ára 29,— Ft.

Magyarország nemzeti atlasza. Ára 400,— Ft.

A világ fővárosai. Ára 20,— Ft.

Olvasóink írják

Közismert a természetbarátoknak az a panasz, hogy a fakitermelésnél, az erdőritkításnál, a jelzessel ellátott fák gyakran áldozatul esnek a fűrésznek.

Örömmel tájékoztatjuk a természetbarátok taborát, hogy az Erdészeti Hivatal Erdőrendezési főosztálya körlevélben szólította fel valamennyi Állami Erdőgazdaság igazgatóját: „... a fakitermeléseket a jövőben úgy irányítsák, hogy a jelzett fákat a legmesszebbmenően megkíméljék.”

Rakonczay Zoltán főosztályvezető elmondotta, hogy az eddigiek során sem feltételezhető rosszindulat az erdészeti szervek részéről. Nehezíti a helyzetet, hogy az erdőterületek jelentős része földműveszövetkezetek kezelésében van, melyekhez nehéz a rendelkezéseket eljuttatni.

Reméljük, hogy az Erdészeti Hivatal gyors és hathatós intézkedése nyomán a jövőben kevesebb lesz a panasz és kevesebb hiányzó útjelzést kell majd pótolni.

Magyarszéky Béla

A sümegi várban forgatták a „Koppányi aga testamentumát”: A dekorációkat a filmesek visszahagyták és a vár egyik termében — jó ötlet alapján — várkantint rendeznek be.

Közművekkel már rendelkezik a sümegi vár. Víz, szennyvízhálózat, villanyvezeték van már. Így nincs akadálya annak, hogy a várkantint üzemeltetéséhez szükséges gépeket — a kávéfőzőt, a hűtőszekrényt — felszereljék. Azonban gond az italok és ételek felszállítása a meredek hegyoldalon.

A megoldáshoz a régi sümegi képeslapok szolgáltatták az ötletet. Valamikor egy békésen álldogáló szamarat fotografáltak a sümegi képeslapokon. Olyan volt ez, mint a Hor-

tobágnál a soklyukú hid. Az elképzelés szerint számmal szállítják majd a hűsítőt és a különféle ételeket a várba. Mégpedig úgy, hogy a számár kísérője régi, török korabeli öltözékben noszogatja majd a békés állatot.

A várkantinban törökös kávéit is főznek majd, a szokott hazai mellett. A felszolgálókat és a kávéfőzőket ugyancsak törökös ruhába bújtatják és így fogadják a várat látogató hazai és külföldi turistákat.

Gáldonyi Béla
Veszprémi Napló

Hosszú évek óta lakom Zebegényben. Felettünk emelkedik a gyönyörű Hegyestető és Szentmihály-hegy vidéke, tehát az a geológiaiilag is különleges és tájképileg is páratlanul szép hegycsoport, amelyet a Duna teljesen átkarol. Flórája sem mindennapi. Itt virít tavasszal a törpe nőszirm, s tőle egészen lila a dömösi sziklás hegyoldal, majd májusban a pompás kőrislevelű ezerjófű. Minden szempontból csodálatos ez a félsziget, és mégis meglepődtek róla. Vajon miért nincs ez a tájrész védetté nyilvánítva?

Dr. Salamon Gézáne
Zebegény

Értékes képeket közöljenek a folyóiratban. Minden kép alá megfelelő könnyen érthető szöveget írni az ábráról — meg a fedőlapokról is. — Ne írjanak egy számban több hosszú riportot. Inkább több képet és többfeléről írjanak. Írjanak egyes tájak népviseletéről, szokásokról stb.

Kepenyes János
Szarvas, T. V. 175/1

A Turistában már nagyon sok írás jelent meg a Bakonyról, Pilisről, Bükkről, Mátráról. De ezek mellett nagyon sok a fehér folt is, amit szí-

veskedjenek felszámolni. Ilyenek: pl. Nagykanizsa és környéke, Zalaegerszeg, Letenye, Vasvár, Kőrmend, Cellőmőlk, Csurgó, Kaposvár, Pápa, Kalocsa, Csongrád, Hatvan, Nagykőrös, Cegléd, Szolnok, Mátészalka és ezek környéke, Belső-Somogy, Kiskunság, Jászság, Bácska.

Szíveskedjenek majd ezeket is sorra venni. A most 600 éves Kecskemétről és környékéről jó lenne hosszabb írást közölni.

Nagy Béla
Nagykanizsa

Szeretnék levelezni magyar és külföldi fiúkkal, lányokkal, akiknek a turisztika az érdeklődési körük.

Dávid Ilona
Dunaújváros, Dózsa Gy. út 33.

Jelenleg nem kaphatók a turisták igényeit kielégítő, tájékozódásra alkalmas, részletes térképek, amelyek alapján egyre újabb és újabb útvonalakat, a hegyvidékek még nem ismert, rejtett részleteit járhatnák be a minden hétfélen más természeti szépségeket látni vágyó turisták.

Örömmel vennénk, ha lapjuk — főleg a tavaszi és az őszi turista-idényben — több olyan cikket közölné, amely a Budai hegyekben, a Pilisben, a Börzsönyben és Vértesben nem a már megszokott, hanem a nem ismert, turisták által még nem járt útvonalakon tett és a cikkben foglalt pontos közlések alapján térkép nélkül is lejárható túrákról számol be.

Ferenczi László
Budapest

Örömmel olvastam a Turista ezévi februári számát, s különösen azokat a leírásokat, amelyeket vérbeli turisták tolla vetett papírra. A hangulati kép, — jó hatással lesz a fiatal és régi turista nemzedékre egyaránt. A különböző új rovatok és új cikksorozatok, amelyeket bevezetőjében a szerkesztőség bejelentett, még színesebbé és kedveltebbé tehetik a lapot.

Dr. Palócz Gyula
Budapest

A BUDAPESTI

TERMÉSZETBARÁT KLUB

április havi programja:

Április 5. Thoma Ferenc: Svéd—norvég útiképek. Kísérőfilm.

Április 19. Osztrák est. Az osztrák nagykövetség filmbemutatója.

Április 26. Szőnyi László: Klasszikus versenyek és az 1968. évi tavaszi forduló. Kísérő film.

Az előadások 17.30-kor kezdődnek. V. ker. Váci u. 62. sz.

KIS TÖRTÉNE- LEM

James Cook, a nagy angol utazó 198 évvel ezelőtt első útja során 1770. április 19-én találta meg Ausztrália keleti partjait. Endeavour nevű hajójával majdnem egy hónapig cirkált a kontinens keleti partvidékén. Közben súlyos szerencsétlenség is érte, hajója víz alatti korallzátonyra futott. Cook még két ízben tért vissza az Antarktisz partjaihoz. Utazásai nyomán szétfoszlott a Terra Australis legendája; bebizonyosodott, hogy Ausztrálián túl nyoma sincs semmiféle déli kontinensnek, eltekintve a jégtakaró alá temetkezett Antarktiszról.

SZOMSZÉDVÁRAK

KÖZELÉBEN

A salgói turistaház, a Karancs hegység korszerű új menedékháza

A salgói turistaház 1935-ben, szép rálátással a salgói és somoskői várromokra, a Bodzás réten épült. Jól felszerelt, villannyal, vízzel ellátott, otthonos menedékház.

A férőhelyek száma 36, ami szűkség esetén egy-két pótágygal növelhető. Csoportok részére két nagy hálóterem (8 és 16 ágyas), a hosszabban időzők számára két-háromágyas szobák nyújtanak elhelyezést. Nyáron vikendházak növelik a befogadóképességét és az erdei tisztáson egyszerű lehetősége van a sáttortáborozásnak. A tábori konyha gondjait a turista-

ház harmadosztályú étterme vállalja. A korszerűsítés után hideg-meleg folyóvíz, zuhanyzó áll rendelkezésre.

A turistaház felkeresése nem nehéz, Budapestről közvetlen vonatok (gyorsvonat reggel és délután, személyvonat több van napközben), az autóbuszok (Budapestről gyorsjárat) a szép Vác—Balassagyarmat—Szécsény útvonalon érnek az első célponthoz, Salgótarjánhoz. Onnan a salgóbányai járáttal tíz kilométer az út Eresztvényig, s a hátralevő tízperces erdei séta a piros jelzés mentén, csak hangulatos bevezető.

A turistaházban és környékén eltöltött időt bőséges programlehetőségek tarkítják. A megérkezés napján Salgótarján megismerését ajánljuk.

Másnap gyalogtúrát javasolunk. A rom jelzését követve, először Salgó-várát keressük fel. A vár több évszázados történelmi szerepe alatt Balassi Bálint is a várkapitányok sorába tartozott. A XIX. században Petőfi Sándort is e múlt ihlette Salgó című költeményének írására. A vártól alig egy ugrás a Kis-Salgó csúcsa, közben pihenésre, történelmi beszélgetésre invitál a hatalmas Tanácsköztársasági Emlék-mű. A Kis-Salgóról útnak tartunk Zagyarvára felé folytatjuk. Áthaladva az ún. „kőasztal”-on, nézzük meg a község Árpád korabeli templomát. A túra távolsága mintegy 6—7 kilométer, pihenőkkel együtt három óra alatt kényelmesen megjárható.

A következő napot szín-

tén gyalogtúrával kezdjük. Úticél Somoskő vára a piros jelzésen. Az alig három kilométeres séta hamar véget ér. A Nógrád megyei Idegenforgalmi Hivataltól előzetesen kért engedéllyel átléphetjük a csehszlovák határt. Somoskő vára, Balassi Bálint „Júliájának”, Losonczy Annának birtoka volt, érdekes nevezetesség. Az aljában látható európai híru bazaltömlés, felkeresésére a határátlépési engedély szintén jogosít.

A nap további része hazai viszonylatban ismét egyedül álló érdekességgel telhet. Bányász sapkával fejünkön, lámpással kezünkben járhatjuk végig az ország legszebb bányamúzeumát, mélyen a föld alatt, a széntermelés természetes viszonyai között.

A turistaházat nyugodt pihenésre vágyóknak javasoljuk, akik az alkotás fadaralmait szeretnék kipihenni, vagy éppen alkotói munkájukhoz keresik a természet ihlető erejét.

Eötvös Loránd A TERMÉSZETJÁRÁSRÓL

„Minden órának leszakaszd virágát!”

Legyen az egyetem olyan virágoskert, amelyben minden polgárának minden órájában kijut a virág.

Ha az előadás, ha a vizsgálat ilyen virág, gondolják talán fiatal barátaim, akkor bizony kijut abból az év minden percében bőven. De én nemcsak ezekre a tantermek légkörében nagygyá fejlődő növényekre gondolok, amelyeknek virulásáról nekünk, tanároknak kell gondoskodnunk —, hanem azokra az illatos virágokra is, amelyek a tanulóélet szabad mezején nyiladoznak. Azt kívánom én, hogy a tanulás mellett ne legyen hiány a mulatságban sem.

Külföldön, különösen Angliában és Németországban az egyetemi tanuló jobban mulat, mint bárki más. Olyan nagy egyetemeken, amelyek kisvárosokban vannak elhelyezve, nincs ezen mit csodálkoznunk, mert természetes, hogy ott, ahol a tanuló mindenben első, a mulatságok terén is az.

De nagyvárosokban is csak így van ez; éspedig azért, mert a tanuló mulatságát nem azokban az úgynevezett nagyvárosi élvezetekben keresi, amelyekben az elsőség nem juthat neki, hanem amennyire csak lehet, a szabad természettel érintkezik és testi ügyességét és erejét fejlesztő játékokban keres és talál örömet.

A mi Budapestünk is bizony már nagyváros; nagyvárosi mulatságokban itt nincs hiány; bál, színház, kávéház nyitva áll itt mindenkinek, s így a tanulóknak is. De a tanuló ezen mindenkivel megosztott mulatságok

egyikében sem érezheti magát igazán otthon, nincs azok között egy is, amelyről azt mondhatná: ez az én mulatságom!

De városunkat egyik oldalán erdős hegyek, a másikon majdnem határtalan síkság veszi körül, közte pedig városunk és hazánk büszkesége, a Duna folyik. Itt és nem a Váci utcában találhatja meg a tanuló ifjúság saját otthonát; foglalja le hegyeinket akár a Bakonyig, kirándulásainak, a Rákos mezejét játékaiknak, és a Duna hajjait evezőversenyének. Itt, ahová őt nem mindenki bírja követni, férfias játékokban, barátok közötti versenyekben, mulatva szerzi meg az ifjú azt a kincset, amely férfitá avatja:

az akarat erejét,
a kitartást a küzdelemben!

TÚRA, ÁBOR, TANFOLYAM

TÉLEN-NYÁRON
TURISTAHÁZBAN

*

TERMÉSZETJÁRÓ, IFJÚ-
SÁGI SZERVEKNEK, IS-
KOLAI CSOPORTOK-
NAK KEDVEZMÉNYES
SZÁLLÁSDÍJ, ELŐ-UTÓ-
IDÉNYBEN ÁRENGED-
MÉNYEK

SZÁLLÁS, ELLÁTÁS MEGRENDELÉSE:

TURISTA ELLÁTÓ VÁLLALAT

BUDAPEST, VI. LENIN KRT. 55.
TELEFON: 224-230; 224-412
TELEX: 0-794

EGÉSZ ÉVBEN MINDENNAP NYITVA

SZAKVEZETŐVEL,
UTCAI ÖLTÖZÉKBEN
LÁTOGATHATÓ A

Pálvölgyi cseppkőbarlang

(BUDAPEST, II., SZÉPVÖLGYI ÚT 162.
TELEFON: 889-599)

MEGKÖZELÍTÉSE: 66-OS VILLAMOS-
SAL, 6-OS AUTÓBUSSZAL
A KOLOSSY TÉRIG, ONNAN 65-ÖS
AUTÓBUSSZAL A HELYSZÍNIG

TERMÉSZETBARÁTOKNAK,
IFJÚSÁGI SZERVEZETEKNEK
KEDVEZMÉNYES LÁTOGATÁSI DÍJ

Kevés olyan vadfajunk van, amely annyi hasznot hoz, mint a fogoly. Kimutatták, hogy ahol ez a jelentéktelennek látszó, szürkésbarna, fécánnál kisebb testű madár elszaporodott, ott mindinkább eltűntek a kártevő rovarok és a gyomok. Egyetlen vadfajunk sincs, amelyről elmondhatnánk azt, hogy táplálkozásának 95,3%-ával hasznot hajt, amikor pusztítja a mező- és erdőgazdaságok kultúrnövényeit károsító gyomokat és rovarokat.

A fogoly jelentősége nemcsak az, hogy kitűnő húst ad, hanem az, hogy a tavaszi felmelegedés idején mind nagyobb számban

országon őshonos vadfaj, de csak a mezőgazdasági kultúra térhódításával és az okszerű vadgazdálkodás bevezetésével szaporodott el tömegesen a 20-as, illetve 30-as években. A kisparcellás gazdálkodás jobban megfelel igényének, mint a nagyábrás, de megfelelő takarás és zavartalan költés biztosításával itt is megtartható.

Igazí mezei madár, de megkívánja a búvóhelyet — vadásznyelven „takarást” —, így nagyon szereti a mezőgazdasági növények táblái szélére telepített kisebb erdőfoltokat, pásztaákat stb. Érdekes, hogy a legkisebb takarást is milyen jól ki-

hanem részt vesz ebben a kakas is. Példás családi életet élnek, és a fécánnal ellentétben monogám, azaz egynejtű. A tyúk választja ki párját, amely azután egy életen át kitart mellette. Annnyira szeretik csibéiket, hogyha még a repülni nem tudó kis foglyok közelébe ember vagy állat kerül, úgy a szülők egyike sebezettnek tetteve magát, vergődik, fel-felröppenve, majd ismét földre szállva és pár lépést futva, alakoskodva igyekszik mind távolabb csalni zavarójukat, a csibék közeléből, amelyek ezalatt meglapulva várják a „veszedelem elmúltát”. Érdekes a már említett ún. „párvalasztás” lefolyása is. A fiatal foglyok csapata a tavasz beköszöntével felbomlik. Az ifjú kakasok idegen csapatok közelében helyezkednek el és hívó hangjukat hallatva, jelzik érkezésüket. Az idegen csapat fiatal tyúkjai felkeresik a „széptevőket” és pillanatok alatt eldöntik a csatlakozás kérdését.

Az ember, miután felismerte a fogoly jelentőségét, maga is megpróbálta zárt térben, ketrecben szaporítani a foglyokat, amint azt a fécánnal már évtizedek óta teszik. Sőt, már azt is elérték, hogy ún. „kézből való pároztatást” végeznek, vagyis az ember választja ki a fogolypárokat. Kísérletek folynak a fogoly ketrecben való nevelése során a kis állat monogám természetét poligámmá átalakítani. Az ember tehát szellemi fölényével megváltoztathatja és átalakíthatja még a vadállatok szaporodásbiológiáját is.

A szántó-vető ingyenes napszámósát, a foglyot hasznossága következtében mindenkinek szeretni, óvni és védeni kell.

Dr. Szederjei Ákosné

Kevesen tudják, hogy...

az abszolút gyorsasági csúcsot minden élő között a madarak tartják: tartósan csak ők érik el az óránkénti 100 km sebességet.

Valamennyi élőlény közül a leggyorsabb egy ragadozómadár, a vándorsólyom. Amikor vadászás közben ráveti magát zsákmányára, testéhez szorított szárnyakkal zuhanórepülésben tart a föld felé és 300 km sebességet is elér.

Utána a sarlós fecske következik gyorsaságban, aminek csúcsteljesítménye 200 km/óra. De nem sokkal marad el mögöttük a közönséges fecske sem, amely 170 km sebességgel tud repülni.

Ezeknél azonban érdekesebb a madarak távolsági rekordjai, mert ezekből a madár teljesítménye mellett, kitartó képessége, tájékozódóképessége is lemérhető. Például szinte értelmetlen az ember számára, hogy a vadkacsa hogyan képes 88 km/óra sebességgel 900 km-es távolságot pihenés nélkül megtenni? Vagy az aranylile hogyan tud egyhuzamban Alaszkából a Hawaii-szigetekig repülni, ami 3500 km, ráadásul tenger felett. A parányi kolibrík pedig Dél-Amerikából a Mexikói-öböl felett Észak-Amerikába 800—1000 km-es utat tesznek meg leszállás nélkül. A repülés bajnokának címét azonban az albatrosz viselheti, mert 18 000 km-t is megtesz tengerek és óceánok felett.

INGYENES NAPSZÁMÓS

előbúvó rovarokat nagy tömegben szedi össze. Májusban a legnagyobb a rovarfogyasztása. Nyáron, — főképp júliusban — gyommagvakkal táplálkozik annak arányában, ahogy a gyomok magja beérik. Őszszel ugyancsak több gyommagot szed fel, mint rovarvártáplálékot és ugyanezt mondhatjuk a téli táplálkozásáról is.

Bár ez a kedves madár eredeti elterjedése Európa, mégis szinte magyar madárnak nevezhetjük. Ugyanis már évtizedek óta igen nagy élő fogolyexportot bonyolítunk le. Így történt aztán, hogy Amerikában madarunkat „magyar fogolynak” nevezik.

Élőhelye hazánkban az összefüggő nagy erdőségek kivételével úgyszólván mindenütt megvan. Magyar-

használja. Mestere a mikrinek. A Gödöllő melletti állattelepünk két részre oszlott. Naponta végigjártuk az utat a különféle állatfajok között. De nemcsak mi, akik a rejtetten élő vad életet igyekeztünk megfigyelni, hanem nagy forgalmat bonyolítottak le az ottlakók is. Ennek ellenére csak úgy találtuk meg az egyik fogoly fészket, hogy emberhez szokott szelíd vaddisznónk, Turkász figyelmzettetett orrával a fogolyfészkek felé bökködve arra, hogy az úttól alig 2 méterre ott lapul a fogoly-mama és kotlik a jövő reménységén. Több, mint 3 hétig ott mentünk el nap, mint nap mellette és nem vettük észre.

A fogoly kiváló anya, de nemcsak a tyúk viseli a nevelés nehéz munkáját,

Száz kilométernél hosszabb barlang

Néhány hónapja irtunk a világ leghosszabb barlangjairól és az élmény sorrendje máris változott.

A legutóbb 79 kilométeres hosszával a második helyen szereplő észak-amerikai Kentucky állambeli Flint Ridge barlangrendszerben terjedelmes új szakaszokat fedeztek fel a kutatók és ezzel a barlang hossza már jelentősen meghaladja a száz kilométert. A most érkezett hír szerint az újonnan felfedezett járatokból eddig már 23 kilométert mértek és térképeztek fel, így a barlang hivatalosan is elismerhető hossza 102 kilométer. A még felmérésre

váró ismert barlangszakasz hosszát kb. 16 kilométerre becsülik.

Az amerikai óriásbarlang, hosszának jelentős megnövekedésével a világ leghosszabb barlangjainak sorában elhódította az első helyet, az eddigi listavezető, a 93 kilométeres svájci Hölloch pedig a második helyre szorult.

A mi aggteleki Baradlánk 22 kilométeres hosszával változatlanul a kilencedik helyet foglalja el a Föld leghosszabb barlangjai között.

Dr. Dénes György

VISEGRÁD ÉS A NŐK

Visegrád tupirozott lombjai már a római császárok figyelmét felkeltették, ezernyolcszáz évvel ezelőtt tábornok létesítettek itt: ez volt a Castrom ad Herculem. Ma ezt így mondanánk: Camping a férfierőhöz.

A szó: Visegrád, szláv eredetű és magyarul azt jelenti: magas vár. Első királyunk már várost emelt itt, felesége kérésére, aki szerette a szép kilátást. Igazi története leányszállásként kezdődött: Első Endre 1056-ban emelte kolostorát, kétszáz apácával. Negyedik Béla felesége, Mária kezdte a sétahajózást ide, csak a büfé volt kezdetlegesebb. A mai vár őst lányuk, Margit építtette. Végül a király elunta és 1259-ben az egészet ajándéknak a feleségének adta.

Sorsát továbbra is a szoknyák hártározták meg. Róbert Károly három asszonnyal élt itt. A harmadikkal, Erzsébettel itt tartotta menyegzőjét és ez az Erzsébet itt szülte meg neki Nagy Lajost.

Szerelmek és féltékenységek története húzódik végig egész sorsán. Gertrúd öccse itt csábította el azt a lányt, akiért — a dráma szerint Bánk bán kezétől — a valóságban egy kis összeesküvő csoport kardcsapásaitól meg kellett halnia. Itt is temették el háromnegyed részét — félcombját a halál igazolásául elküldték Lodomériában harcoló férjéhez, aki azt a negyedrészt a felvidéken temette el. (A comb fölött még mindig áll, egy kis templom, amit emlékére szenteltek.) Nagy Lajos egyébként 1326 március ötödikén született.

A történelemnek sajnos, nincs elég papírja minden elcsábított nő megörökítésére. Ezért a következő esetről csak négy év múlva tudunk. Szép tavaszi estén, 1330 április 16-án egy főúri értekezlet fáradalmai után a szép Zách Klárával vígasztalódott a király. Ezért másnap, az ebédnél a lány apja Zách Felicián le akarta vágni a fejét. Mindössze az egyik kezujját sikerült levágnia. A király viszont, aki nagyon megvetette a rossz vívókat, minden Záchot kiirtatott. Tizenkét év múlva meghalt és fia örökölte a trónt és Visegrádot. Nagy Lajos mindig Budán székelt, de ha kedves dolgokra vágyott, idejött. Ekkor kezdődtek azok

a dolgok, hogy a csapból bor folyt és az uraságok tejben fürödtek. Fejni lehetett idefenn, szüretelni is, csak vizet kellett letről hozni.

Az Erzsébet név még sokszor kísértett Visegrádon. 1440-ben Erzsébet királyné egyik udvarhölgye, Kattaner Ilona úgy vélte, hogy ömllette csak elaludni lehet. Ezt alattóval segítette elő. Amikor már minden katonát átesett az alattáson, szépen ellopta az itt őrzött koronát,

amit Mátyás csak nagy fáradsággal tudott visszaszerezni tőle.

Az első szállodát Mátyás építtette, 350 szobával. A mohácsi csata után a várat őrsége elhagyta. Lementek

a közeli falvakba és benépesítették a környéket földműveléssel és egyéb iparos tevékenységükkel. A vár meglepő épségben maradt meg, a Habsburgok robbantották szét, hogy a kurucoknak ne lehessen itt tábora. Két év múlva lesz száz éve — 1870

— hogy restaurálni elkezdtek. Persze, nem lehet elsietni.

Ami ma Salamon tornyának nevezünk, abba az épületbe Géza király már csak azért sem zárathatta be haszontalan unokaöccsét Salamont 1083-ban, mert ezt az épületet csak majd kétszáz év múlva építették. Az igazi Salamon tornya a vízparton állt, de a bölcs vármegye századunk elején, — a korabeli műemlékvédelem nagyobb dicsőségére — elhordatta jórészt a bogdányi út építéséhez. A helybeliek aztán a maradékot elvitték házukat építeni. A toronyból még 1910-ben is volt valami.

A turistaházat 360 méter magasan, a Duna fölött 255 méterrel a Budapesti Orvos Turisták építették 1921-ben.

A nők még ma is nagyon szeretik Visegrádot.

Egy kis archeológia. A világ legnagyobb piramisa

Mexikói tudományos expedíció Miguel Messmacher kiváló archeológus vezetésével Ciudad de Mexico várostól 100 kilométernyire fekvő völgyben óriási piramist fedezett fel, ami az ismert piramisoknál is a legnagyobb a világon. A piramis központi építményének oldalai 300 méteresek, magassága 60 méter és négy kisebb piramis veszi körül. Az emlékmű összessége — amelyet a környék után Cholulsnak neveztek el — kétszeresen felülmúlja az egyiptomi Cheops piramist. Choluls körzetében 3000 éves emberi lakások nyomai láthatók.

Volt idő, mikor a szovjet hegymászók csákány helyett fegyverrel küzdöttek hazájuk szabadságáért. Erről szól Jelena Rubenova elbeszélése

DAIL A GRÁNÁTRÓL

1946-ban történt. Az expedíció, melynek az volt a feladata, hogy kipróbálja az új alpinista felszerelést, útnak indult Adil-Szuból, s miután éjszakai pihenőt tartott a Donguz-Orun lábánál, felkerekedett, hogy megmássza a hegyóriás csúcsát. Az expedíció tagjainak a jégborította lejtőkön olyan mászóvasakkal kellett feljutniuk, és a sziklafalakba olyan kampósszegeket kellett beverniük, amelyeket még senki sem próbált ki előttük, s új típusú jégcsákányokkal kellett lépcsőt vágniuk, illetve a veszélyes helyeken támasztékot készíteniük, velük egy kötélén mászó társaik számára.

Az alpinisták furcsa érzéssel indultak erre a vállalkozásra. Sokan közülük itt harcoltak ezekben a hegyekben, itt kapaszkodtak fel télen idején, az éjszaka sötétjében, jó, vagy rossz időben, ezeken a lejtőkön, hogy abból az irányból közelítsék meg az ellenséget, ahonnan a legnehezebb, és ahonnan ezért nem is várja.

De azóta véget ért a háború, s most ismét egyetlen ellenséggel kell szembenézniük — a kemény, macskas, zordon természettel. Izgatott örömmel készültek hát az útra. De örömükbe fájdalom is vegyült, fájdalom azok miatt, akik már nem lehetnek közöttük, akik soha többé nem indulhatnak rohamra a hegyormok ellen.

Előttük ott magaslott a Donguz-Orun. Most is olyan volt, mint más-

kor: zord, barátságtalan, komor. De oda se neki! A háború alatt barátként, szövetségesként segített az ellenséggel vívott harcban.

Már túljutottak az első lejtőn, és a meredeken felfelé kanyargó gerincen jártak... Első pihenőhelyül egy kis teraszt szemeltek ki. A szél vadul súvított a hegygerincen, de a sátorlabból emelt fal oltalma alatt meggyújtották a petróleumfőzőt, és reggelit készítettek. Jólesett ledobni a hátizsákot és kinyújtózni!...

Az egyik alpinista egyszerre nagyot kiáltott:

— Jakov Grigorjevics, egy kézi-gránát!

Szemügyre vették a gránátot. A robbanótöltet ki volt szerelve belőle. A nyele könnyen kijött, és a gránát fejében egy kis levelet találtak. Néhány, egyenetlen, sebtében odavetett sor s alatta két név. Két jól ismert név: Andrej Grjaznov és Ljubba Korotajeva. S mintha a levél helyett hirtelen ők maguk jelentek volna meg: két fiatal hólepelben, nehéz hátizsákkal, géppisztollyal.

... 1942. A szovjet hadsereg hősiessen védelmezi a Kaukázust. A hitleri hordák a doni és novorosszijszki sztyeppéken át jutottak el ideig. A hófödte Elbrusz teljesen a kezükbe került. Fasiszták voltak Nalcsikban is, Kabardia fővárosában. Az Elbrusz és a Glávnyj Hrebet között, a szakadékok labirintusában, ott, ahol az Azau és Tyerszkol patakok egyesülnek, a Donguzsal, s ahol a

zúgó, tajtékos Bakszan ered, megvetette a lábát a „Havasi gyopár” német hegyivadász hadosztály.

A szovjet hadsereg egységei a Glávnyj Hrebet túlsó felén, Szvanyetiában álltak. A szorosokat háttörők védték, készen arra, hogy Szuvorov módjára, mindhalálig kitartsanak, és visszaverjék az ellenséget. Az első vonalba előretölt ezred védőkörletében, a Nakra-Tau déli lejtőjén, egy útkereszteződésnél kis házikó állt, melyet az egész frontszakaszon csak „Taskent” néven ismertek. Ez volt ugyanis a házban lakó hét felderítő kicsiny rádióállomásának a hívőjele.

Mind a heten alpinisták voltak, akik jól ismerték a Kaukázus hegyeit. Nemegyszer bebarangolták már a környék hágóíhoz vezető ösvényeket. Társaikkal sokszor megmászták a megközelíthetetlen sziklákat, gleccsereket, hófödte meredélyeket, amelyek elzárták előlük a hegyormok felé vezető utat. Alpinisták voltak, akik mint sportemberek nemegyszer legyőzték már a hegyeket és önmagukat is. Megszokták, hogy ne szédüljenek, ha egy szál kötélén himbálózva lenéznek a feneketlen mélybe, hogy gondolkodás nélkül átugorják a gleccserek repedéseit, és hogy a sziklahasadékokba kampós szögeket verve másszanak fel a meredek sziklafalakra.

... Mind a heten felderítők voltak, és most ugyanazonokon a hegyeken harcoltak, melyeket annak idején

annyiszor bebarangoltak. Ismét meredélyeket másztak, ismét pontosan kiszámítva lépkedtek az éles köveken, ismét kiszögellésről kiszögellésre haladtak, a jól ismert hegygerincek felé. Télnek idején, az éjszaka sötétjében, a süvítő hóiharban, a süppedő hóban minden lépésük, minden útjuk sportteljesítményszámba ment. De itt a sport már nem cél volt, csupán eszköz. Megkapták a feladatukat, elindultak, hogy végrehajtsák azt, és ha kell, még a világcsúcsot megdöntsék, anélkül, hogy tudnának róla...

Bármelyikükről legendákat lehetne írni. Például Szulakvilidzéről, aki a magasabb parancsnokság parancsait az első vonalba s onnan a jelentéseket a törzshöz olyan úttalan úton vitte, ahol még a gazella sem jut át; vagy Andrej Grjaznovról, aki jó félóra alatt tett meg sítalpon nyolc kilométeres utat hegynek felfelé, amikor a lavina által betemetett bajtársai segítségére sietett; vagy Jurij Odnoljubovról és Nyikolaj Marenycéről, akik az ölüben vitték át a gyerekeket a Becsoszorosba, amikor a hegy között többszáz embert hoztak ki a németektől elvágott Nalcsikból... De térjünk vissza a „Taskent” nevű házikóhoz.

A felderítők alkonyatkor szoktak vállalkozásra indulni. Felmásznak a három méter magas Donguzszorosba, majd a hegy tulsó felén leereszkednek az ellenséges állások előterébe... Magas hóban teszik meg az utat lefelé, míg aztán egy kekek tengerezmet megkerülve, elérik a hegyoldal legalsó hajlatát, ahonnan már jól látni a Bakszan-erdő tisztását s rajta az ellenség előretölt fedezékait... E hajlat közelében megállanak az „Északi kunyhónál”, egy természetéből épült, ablaktalan házikónál, melyet ki tudja mikor és ki épített ide. Rövid pihenőt tartanak, és az alacsony kőfal tövében elszívják még egy cigarettát. Később már nem gyűjthetnek rá. A hegyek között messzire látni s még a gyufa halvány lángja is árulójuk lehet.

Innen, az „Északi kunyhótól” indulnak aztán széjjel figyelőállásaikba.

Igy volt ezen az éjszakan is. Nyika Perszijanyov, Gogi Szulakvilidze, Rezo Csebukiani és Szasz Szergejev bal felé folytatták útjukat, hogy felkapaszkodjanak a Cseget-gerincere, ahol aztán ismét kétfelé vált a csoport. Andrej Grjaznov és Ljuba Korotajeva pedig jobbra indultak tovább a Donguz-Orun északi csúcsára.

... A két felderítő lépésről lépésre tapogatózva halad előre a morónán, közben-közben nyakig süppednek egy-egy láthatatlan alattomos gödörbe. Nagy nehezen eljutnak a sziklákig. Itt már nagyon óvatosan kell mozogniuk, nehogy egy kődarab legördüljön a lábuk alá. Most a Bakszan-erdőben a felderítők válogatott „Havasi gyopár” bűvésztálya tanyá-

zik. A hegyivadászok ravasz, veszélyes fickók. Jól kiismerik magukat a hegyek között. Egy lezuhanó kő, egy kisebb lavina zajából sok mindent meg tudnak állapítani, amit más földi halandó nem is sejtene.

Andrej megy elől. Ljuba a nyomában, ügyelve arra, hogy megtartsa a százméteres követési távolságot. Most, hogy háború van, ritkán, csak a legveszélyesebb esetben használnak köteleket, amikor egy-egy meredek szikla megmászása, megköveteli az alpinista előírások megtartását.

Végere elérik a gerince vezető hegyoldalt. Megindulnak rajta felfelé. A lejtő előbb léggé lankás, majd egyre meredekebb lesz. Szemből akarják megmászni.

Könnyebb lenne, ha nem szemből, hanem kissé ferdén kapaszkodnának fel rajta. De itt nagy a lavina-veszély. Bár most, tél közepén, minden lejtőn lavina-veszély van. Ha ferdén haladnának, nem lenne olyan meredek, de közben megnyomhatják a vastag, porhanyó hótakarót, s könnyen lavinát okozhatnak. Lehetőségek, hogy őket kikerülné, nem nyomná agyon a lavina. De lavinák általában nappal szoktak keletkezni, amikor a nap melege porhanyóvá teszi a hótakarót. Éjjel csak úgy magától, minden ok nélkül nincs lavina. Az erős hideg az arcukat perzseli. S körülöttük vastag hó és hó mindenütt, mely megnehezíti a járást, falként magasodik az útjukban...

... A felderítők már úgy érzik, nem bírják tovább, még egy lépés, aztán elterülnek a havon mozdulatlanul. De ezt a lépést mégis újabb követi, aztán még egy és még egy, és tudják, hogy meg nem állnak mindaddig, amíg célhoz nem értek, hiszen célhoz kell érniük!

Vége — felérnek a gerince! Az arcukba vágó éles szél tudatta ezt velük, még mielőtt megpillantották volna az Elbrusz sűrű fekete tömeget az égből sötét háttérben.

... Alattuk a Bakszan-erdő fenyőfái feketélettek, s a szakadék tulsó felén országút vezetett. A felderítők tudták ezt. Ha kivilágosodik, innen jól láthatják majd az utat.

... Az úton most hat katona bukkan fel, majd egy ösvényre letérve eltűnik egy szikla mögött. Egy fél órával később hat katona megy ellenkező irányba. Látszólag jelentéktelen esemény: jött hat katona, aztán visszament, mintha csak sétáltak volna egyet. De Andrej és Ljuba ebből sok mindenre következtet. Ez csak őrségváltás lehet... Hat katona. Vagyis, ebben az irányban — a szikla mögött — az ellenségnek hat őrszeme áll... Most reggel nyolc óra van. Ha tovább figyelnek, megtudhatják azt is, milyen időközönként és hány órákor váltják ezeket az őrszemeket. Így is van! A hat katona ismét megjelenik délből, majd délután négykor is. Este nyolckor már nem látni őket, de az útról ide látott szebelámpák fénye. A felderítők hidegtől elgémberedett kézzel

beírják a jegyzetömbbe: „6 őrszem, 8—12—16—20”.

... Most egy számár ballag felfelé az ösvényen a hegyre. Zsákok vannak a hátán. Egy közönséges, jámbor, békés számár. De mit keres oda-fönt a hegyen? Az ösvény csak a *Hogyu-Taug* vezet. S az alpinisták tudják, hogy a *Hogyu-Taun* egyetlen ház sincs, nem lakja senki. S ez a katona nem vezetné fel oda napjában kétszer is a megrakott zsamarat, ha nem lenne ott támaszpontjuk...

... Két hitlerista fonott kosárban ételhordót visz. Ebédidő van. Vajon merre mennek? Figyeljük csak! Ez az út a Sztarij Krugozorra vezet. Ebédet csak oda visznek, ahol emberek is vannak. Megvan a második támaszpont is. Aztán Andrej és Ljuba felderítik a harmadikat is — a 11-es számú menedékháznál... Nalcsik felől öt páncélozott tehergépkocsi jött az országúton. Kettőben katonák ültek. A többi alighanem löszeres ládákkal volt megrakva. Ma nagyobb a forgalom, mint tegnap, vagy tegnapelőtt. Úgy látszik, készülnek valamire!...

... Emitt egy másik katonát látunk, aki aknavető-löszerezellel teli ládát cipelt a hátán, s hétrét görnyedt a teher súlya alatt. Ebből a felderítők megállapították az aknavető helyét... Mindez fontos. Szaporodnak a bejegyzések, egymás után telnek meg a jegyzetömb lapjai.

Már az ötödik nap is a vége felé közeledett. A nap lebukott a Cseget gerince mögött. Az alkony kékre festette a hótakarót. Kigyúltak az első csillagok. Sötétbe burkolózott a föld és az ég. Csak az Elbrusz ketős csúcsa világított még halvány rózsaszín fényvel, mintha a fény forrása magában a hegy belsejében lenne.

— Onnan még látni a napot — sóhajtott Ljuba.

S nézték, ahogy az alkonyipír fénye lassan elhalványodik, majd kihuny az Elbrusz csúcsán.

— Ide figyelj, Ljuba. Tudod mit? Hagyjunk itt is egy levelet, mint azelőtt, ha megmászunk egy-egy csúcsot! Ha vége lesz a háborúnak, s a gyerekek ismét nem felderíteni, hanem sportból járják majd a hegyeket, megtalálják és elolvassák...

— Jó — felelte Ljuba. — Rendben van. Emlékeztetőül!

Kitéptek egy lapot a jegyzetömbből. Az egyre sűrűsödő sötétben sebészen néhány sort vetettek a papírra. Lecsavarták egy kézigránát fejét, s beletették a levelet. A gránátot befedték hóval egy kő tövében, közel a terras déli széléhez. Az Elbrusz csúcsán kihúnyt a fény. A felderítők óvatosan elhagyták figyelőhelyüket, és elindultak lefelé.

— Vége —

Részletek a Kalandok az Océanon c. könyvből. (Sport kiadás)

Turistairodalmi pályázat

A TURISTA Szerkesztősége turistairodalmi pályázatot hirdet. A pályázatnak célja: hazánk turistaszempontból ismeretlen, vagy kevéssé ismert tájainak bemutatása vagy egy kalandos-romantikus út-túra leírása.

A pályázat tárgyát képező tájat vagy utat túra keretében, élményszerűen és irodalmi színvonalon kell bemutatni. A leírásnak vonzónak, érdekesnek kell lennie, hogy akik még nem jártak azon a vidéken, kedvet kapjanak felkeresésére. A természeti szépségek mellett a táj kulturális értékeit és történeti vonatkozásait is ismertetni kell a pályamunkában. Be kell mutatni szocialista rendszerünk alkotásait is, hogy a leírás ne csupán a múltrol, de a jelenről is képet nyújtson. A sport-szerűség kidomborítása is kívánatos.

A pályázaton résztvehet bárki, aki nem hivatásos író. Ugyan az a szerző több írásával is pályázhat. Más pályázaton díjat vagy dicséretet nyert munkát nem szabad benyújtani.

A pályázat titkos. Zárt, jelíges borítékban kell mellékelni a pályázó nevét, foglalkozását és címét. A 18. életévüket még be nem töltött pályázók csatolják iskolájuk igazolását is (hányadik osztályos tanulók) vagy korukat más, hitelt érdemlő módon igazolják. A pályázatok elbírálásánál ugyanis külön-külön csoportban értékeljük a felnőtt, illetve az ifjúsági pályamunkákat. Kérjük ezért mind a pályázatra, mind a jelíges borítékra kívül rájegyezni, hogy „Felnőttek turistairodalmi pályázata”, illetőleg „Ifjúsági turistairodalmi pályázat”.

A pályamunkán név nem lehet. A névvel ellátott munkák nem vehetnek részt a pályázaton.

A pályamunkák terjedelme ne legyen kevéssé 3 gépelt oldalnál és több 6 gépelt oldalnál. Oldalanként kb.

30 sor írandó. A papirosnak csak az egyik felére gépeljünk.

Beküldendő 1968. szeptember 30-ig. Egy példányban, a TURISTA Szerkesztőségének címezve (Budapest, V., Váci utca 62.). Fényképet vagy rajtot ne mellékeljünk.

Pályadíjak:

A felnőtt kategóriájában

I. díj 500 Ft
II. díj 300 Ft
III. díj 200 Ft

Az ifjúsági kategóriában

I. díj 300 Ft
II. díj 250 Ft
III. díj 200 Ft

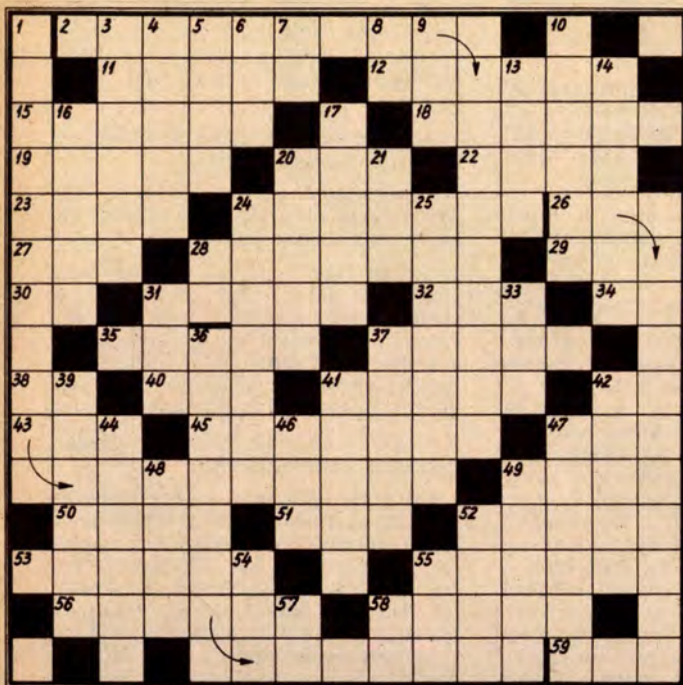
A három-három díjazott munkán kívül további érdemes pályázatokat a bíráló bizottság dicséretben részesíti. Ugyanakkor fenntartjuk a jogot meg nem felelő anyag esetén egyes pályadíjak megosztására vagy ki nem adására.

A bíráló bizottság kijelölésére a Magyar Természetbarát Szövetséget kértük fel. Az eredményt a TURISTA decemberi számában közöljük.

A díjazott vagy dicséretet nyert pályamunkák közlési joga az eredményhirdetéstől számított egy éven belül kizárólag a TURISTA-t illeti meg. A lapban közzétett munkák után a szokásos tiszteletdíjat fizetjük. A nem díjazott és dicséretet nem nyert pályamunkák 1968. december végéig a Szerkesztőségben átvehetők.

A TURISTA Szerkesztősége

ERDEI DAL

VÍZSZINTES: 2. Reviczky Gyula „Erdei dal” c. verséből idézünk (az első sor, zárt betűk: F, Ő, E). 11. A learott gabonának földben maradt szára. 12. Ami „erre” tartozik, az nem ide tartozik. 13. Közlekedési eszközön közlekedik. 18. Hegyvidéki erdőben tenyészik, boggyójából lekvárt főznek. 19. Fazekas Mihály Matyilja. 20. Szakadék Dömös és Dobogókó között. 22. Tudatosan félrevezet, áttat. 23. Fonal, cérna. 24. Orhelyek. 26. A versidőzet második sora (zárt betűk: V, A, E). 27. Ételt ízesít (fordítva). 28. Község Veszprém megyében. 29. Római 52. 30. A. K. 31. Fafajta. 32. R. L. I. 34. Átnyújt. 35. Ne szállj fel ... járműre! 37. Folyó az NDK-ban, az Elbába ömlik. 38. A. K. 40. Szeszies ital (kissé régiesen). 41. Halkan mondta. 42. Egyik minisztériumunk névbetű. 43. Római 502. 45. Unszol, nógat (a 3. négyzet „SZ”). 47. Női név rövidített alakja. 49. Rendellenes, kóros külsejű. 50. Az örök város. 51. Kórus. 52. Operettkomponista, Schubert dalaiból állította össze a „Három a kislány” c. operettet. 53. Diák. 55. Felborul. 56. Kendert, lent megmunkáló. 58. Rögeszme. 59. Élet.

Beküldendő a vízszintes 2., 26., függőleges 1. és 36. sz. sorok megfejtése. Határidő: április 15.

Előző számunkban közlött keresztrejtvény megfejtése: Oh, nézd a furcsa ferde fát, / Mint hajlik a patakon át, / Oh, lehet-e hogy, ne szeresd, / Hogy benne társad ne keresd?

Könyvjutalmat nyertek: Augusztnyi Lívia Nyiregyháza; Halmos Gusztáv né Szekesfehérvár, Csiki Oszkár Miskolc, Mezey Béláné Bp., Özv. Husi Józsefné Törökszentmiklós, Stribik László Bp.

Kedves Olvasóink!

Köszönjük a hozzánk küldött leveleket, melyek sok tanácsot, észrevételt, és javaslatot tartalmaznak. Igyekszünk munkánkban ezeket hasznosítani. Továbbra is várjuk leveleiket, s különösen azokat az írásokat, melyek hazánk rejtett szépségeiről szólnak.

Az Utasellátó alatt felsorolt pályaudvari éttermeiben ez évben is biztosítja turistacsoportok étkeztetését:

I. OSZTÁLYÚ ÉTTERMEINK:

Bp. Keleti pu. Bp. Nyugati pu. Bp. Déli pu.

II. OSZTÁLYÚ ÉTTERMEINK:

Baja	Kaposvár	Püspökladány
Bácsalmás	Kálkápolda	Sárbogárd
Békéscsaba	Kecskemét	Siófok
Bp. Széchenyi-hegy	Keszthely	Szentes
Cegléd	Kiskunfélegyháza	Szeged
Cellőmölk	Komárom	Szerencs
Debrecen	Kiskunhalas	Székesfehérvár
Dombóvár	Miskolc	Szolnok
Füzesabony	Nagykanizsa	Szombathely
Győr	Nyíregyháza	Veszprém külső
Hatvan	Pápa	Zalaegerszeg
	Pécs	Záhony

III. OSZTÁLYÚ ÉTTERMEINK:

Ajka	Hegyeshalom	Sopron GYSEV
Balatonszentgyörgy	Kunszentmiklós	Sümeg
Bicske	Makó	Szob
Csorna	Orosháza	Tapolca
Dunaújváros	Pusztaszabolcs	Tata
Hajmáskér	Sárvár	Tata alsó
Harkányfürdő	Sátoraljaújhely	Vác

UTASELLÁTÓ

Turistacsoportok részére 18—31 forintért 32 féle menüből lehet választani.

Uticsomagot 18—35 forintért 7 féle választékban lehet rendelni. A megrendelést legkésőbb 7 nappal az igénybevétel előtt írásban a következő címre kérjük küldeni:

Utasellátó Vállalat, Üzemeltetési Osztály, Szakfelügyeleti Csoport, Budapest, V., Veres Pálné u. 24. sz. Tel.: 189—900/161. mellék.

A megrendelésben feltüntetendő, hogy a jelzett napon hány órakor kívánják az étkeztetést igénybe venni. A megrendelést az Utasellátó írásban visszaigazolja. Fizetés számla ellenében a helyszínen, vagy inkasszóval, a megadott csekkszámáról történik.

A turistacsoportoknak az Utasellátó kívánságra nyomtatott étkezési tájékoztatót küld.

*Tavasz van! Hallod-e? Nézd, hogy harikázik
Mezei szagokkal a tavaszi szél.*

JÓZSEF ATTILA

**A KÖVETKEZŐ SZÁM
TARTALMÁBÓL:**

A Kőszegi hegység
A szép Bereg tájain
Földek az Északi-sarkon
Egyedül az óceánon át

TURISTA

A MAGYAR TERMÉSZETBARÁT
SZÖVETSÉG LAPJA

1968 — 5

ÁRA: 3 FT

MAGYAR TENGERSZEMEK

A PLITVICEI-TAVAK

VIGYÁZAT! VESZETT RÓKA

A FÖLD ÉGBE NYÚLÓ ÖKLEI

XIV. évfolyam 5. szám

TARTALOM

TURISTAÉLET

Túra beutalóra A turistaházak új szállásdíjai	Dobó István	7 15
---	-------------	---------

HAZAI TÁJAK

Magyar tengerszemek A nyájas Ipoly-völgy Kecskemét hatszáz éve Milyen táj? a Gerecse táj? Nevezetes fák és fasorok Kempingek a Balaton déli partján	Molnár Aurél Aldobolyi Nagy Miklós Szalatnai Rezső Szombathy Viktor Csiky László Bánhidi Tibor	3 9 18 13 4 16
---	---	-------------------------------

ÚTIKALAUZ

Néhány jótanács a Szovjetunióba utazó turistáknak A Plitvicei- tavaknál És megtaláltuk Bulgária közepét	Kulcsár István Illés Sándor Kereszty András	12 5 14
---	---	---------------

ÉRDEKES-HASZNOS

Vigyázat! Veszett róka Földek az Északi- sarkon A föld égbe nyúló öklei Beszélgetés Buga dr.-ral A Csúcshegy alján A Pinka-völgye	dr. Szedzerjei Ákosné V. Antonov Endrődi Lajos Vincze Jenő dr. Pápa Miklós Garamvári József	8 6 10 19 21 6
--	--	-------------------------------

KALAND - IZGALOM

Az Inn mellett	Novobáczky Sándor	24
----------------	-------------------	----

Turista. A turisták, kempingezők és kirándulók folyóirata. Felelős szerkesztő: **Endrődi Lajos.** Szerkesztőbizottság: Antalffy Gyula, Kertész Miklós, Kürthy Miklós, Mosonyi László, Pápa Miklós, Székely Miklós, Szombathy Viktor, Tamás Ferenc. Szerkesztőség: Bp., V., Váci u. 62. T.: 183-936/10. Kiadja az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: **Tóth László** igazgató. Kiadóhivatal: Bp. V. Révay u. 16. T.: 116-060. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlapirodánál (KHI, Bp., József nádor tér 1.), a kézbesítőknél, bármelyik postahivatalnál és a Posta hírlapüzleteiben közvetlenül, vagy csekkbefizetési lapon (csekk számszáma: egyéni 61.252, közületi 61.066), valamint átutalással a KHI, MNB, 8. sz. egy számlájára. Előfizetési díj egy évre: 36 Ft, fél évre: 18 Ft.

INDEX: 25 814

68.465 Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest

VÖRÖSKŐ, 1968

Hazánk felszabadulásának 23. évfordulója alkalmából április 7-én, a Leányfalu feletti Vöröskősziklához rendezte meg a Budapesti Természetbarát Szövetség hagyományos emléktúráját. A festői Dunakanyarban rügyező fák és a tavaszi nap meleg sugarai köszöntötték az összegyűlt, több mint tízezernyi természetjárót. A bensőséges hangulatú ünnepélyen jelen volt állami, társadalmi és szövetségi életünk számos vezetője. Az ünnepi megemlékezést Oláh István vezérőrnagy, honvédelmi miniszterhelyettes, az MTS Országos Elnökségének tagja tartotta. Befejezésül az ország természetjáró szakosztályai elborították koszorúikkal az emlékművet.

ÉLJEN MÁJUS 1.

Tengerszemekről hallva, sose a tengerre gondolunk. Az emlékezet vagy a fantázia kép-ernyőjén ilyenkor nem a végtelen óceánok, hanem hóborított sziklaóriások, ölüken csillogó szemű tavakkal jelennek meg. Ilyenek az alpesi tavak, vagy az erdélyi legendákat suttagó *Szent Anna* tó.

A magyar hegyek között nem csillognak tengerszemek. A *Bakony*, a *Mátra*, a *Bükk* erdei között nem-hogy tóra, patakra is ritkán akadunk. Nem, mintha kevés lenne a csapadék. Esik itt bőven eső is, hó is. De amint leesik, elnyelik a dolinák, a mészkőhegyek szomjas víznyelői.

Igaz, ha nem nyelnék el, akkor is csak patakok és nem tengerszemek születnének. A tengerszem ugyanis — így van ez az Alpeseben is, a *Magas-Tátrában* is — a gleccserek gyermeke. A jégfolyam maga emel magának gátat a morénából, elzárja vele a völgyet, s a gát mögött megszületik a tó. A *Szent Anna*-tó is egyszerűen egy néhai vulkán kráterében keletkezett.

Nekünk azonban sem gleccserünk, sem vulkánunk, így a völgyek elzárásában a magunk erejére vagyunk utalva. Amit a természet nem adott meg, munkával kell pótolnunk.

Igy született meg — már évtizedekkel ezelőtt — sokáig egyetlen tengerszemünk: a *Hátori-tó*. Az utóbbi évtizedben azonban annyi új tavunk van, alig lehetne felsorolni. Baranyában például — *Orfú*, *Abaliget* — valóságos tövidék keletkezett. Am ezek a hegyek lábainál hullámzó tavak mégsem tengerszemek. A *Kékes* alatt azonban néhány hónap múlva már igazi tengerszem csillog.

A *Köszörű-patak* — ez a *Kékes* lába között futkározó erecske eddig amolyan lelenygereknek számított. Csoda, hogy egyáltalában nevet kapott. Ki tudja, ki adta neki a *Köszörű* nevet?

A *Mátra* vidékén régóta megoldatlan az ivóvíz előteremtése. Idén már tó csillog a *Köszörű-patak* völgyében. Az Országos Vízügyi Főigazgatóság Vízügyi Építő Vállalata hatalmas gáttal zárta el a völgyet. A téli, őszi csapadék már nem szökik el a patakkal, s néhány év múlva a *Kékes* már egy igazi tengerszem tükrében nézegetheti magát.

Ekkora gátat — 140 ezer köbméter agyagot — még összehordani sem kis feladat. A gátépítést alapos geológiai feltárás előzte meg. Ezután a környék „rendezése” következett. Ez abból állt, hogy a völgybe futó vízmosásokat, az állandó és az időszakos erecskéket ágyát szabályozták, nehogy — mert ivóvízről van szó! — valami hordalékot vigyenek a tóba. El kellett végezni az egész környék ügynevezett szennyvezetés-tisztítási munkálatait is, nehogy bármi szenny a leendő tóba kerüljön. Végül 100 méteres körzetben minden fát kiirtottak a környező hegyoldalakon, s helyükbe túlevelű erdőt telepítettek.

Ekkor kezdtek hozzá a gát építé-

Sáros-patak, Megyeri-tengerszem (Kiss T. felv.)

séhez. 18 dömper hordta éjjel-nappal, hétköznap és ünneppal az agyagot *Fényespusztáról*. A gát anyagát ugyanis a vizet át nem eresztő agyag adja. Három kotrógép, három földgyalu és két vibráló juhlábhengergerrakta, egyengette, boronálta és tömörítette a gátat.

Eközben felépült a gát fölé emelkedő, 27 méter magas torony is, amely nemcsak a túlfolyó vizet vezeti el, de az ivóvíz kiemelését is lehetővé teszi. Ezen a toronyon keresztül így kétféle víz csorog: az ivóvíz a gát alatt, a völgyben épült víz-tisztító műbe, a fölösleg pedig a *Köszörű-patak* tovább futó medrébe.

Ez a vízmű naponta kétezer köbméter ivóvizet ad majd *Parádfürdő*, *Mátraballa*, *Recsk*, *Óhuta* és *Bodony* községeknek.

Aki ezekben a napokban *Mátraháza* felől kerül meg a *Kékest*, *Parádsasvár* előtt már lepillanthat a tóra, amely 350 ezer köbméter vizet gyűjt össze. Maga a gát is igazi lát-nivaló. A koronája 180, a magassága 23 méter. S bár ma még kopárombok veszik körül, mire a fenyőcsemetek erdővé nőnek, alattuk egy másfél kilométer hosszú s — helyenként — 200 méter széles tó hullámlázik, e gáttól fel egészen a *Tariskarétig*...

S ha már a *Mátrában* lesz, miért ne lehetne a *Bükkben* is tengerszem? Nos, *Bánhorváth* és *Dédestapolcsány*

között már ássák az új tó ágyát. Ez a tó jóval nagyobb lesz, mint a *Köszörű-tó*. A *lázberci* völgyzárógát majdnem hatmillió köbméter vizet gyűjt össze, a *Bán-patak* vizét. Így egy 14 holdas tó keletkezik, ebből látják el *Szendrőt*, *Sajószentpéteri*, *Ózdot* és még sok más községet ivóvízzel.

A *lázberci-gát* ma még alig látszik. De ha elkészül, az ország leghatalmasabb völgyzárógátja lesz. A koronája 250, a magassága 19, a legnagyobb mélysége pedig 17 méter lesz. Naponta 24 ezer köbméter ivóvizet szűrnék belőle.

Ez a két tó nemcsak a mátrai és a borsodi vízellátásban játszik majd fontos szerepet. Két gyönyörű tavat varázsol a hegyek közé. S ahol a hegy, a víz és az erdő találkozik, ami még hiányzik, kipótolja a természet. Mondják, hogy a *lázberci-tóba* pontyokat telepítenek, a *Köszörű-tóba* pisztrángot... S hallottam arról is, hogy az ilyen hegyek közé zárt tavak tükrét a szelek sem tudják felkorbácsolni.

S ezek után már nem nehéz elképzelni a jövőt, amikor e tavak partján szállodák, turistaházak, horgásztanyák épülnek, s néhány esztendő múltán már nemcsak a magyar tengert — a *Balatont* — hanem a magyar tengerszemeket is ellepik a turisták.

Molnár Aurél

Nevezetes fák és fasorok a Balaton mellett

Örömmel indulunk olyan túrra, mely a természet különös alkotásai közé vezet. Egy-egy magasbatörő szikla, szél- és vízmarta hegyoldal, avagy egy szép fa örök élmény marad. Ilyen szép fák és fasorok pedig szépszámmal akadnak a Balaton mellett és a Keszthelyi-hegységben.

Balatonakarattya szépen parkosított Rákóczi terén áll a Balatonfelvidék védett természeti ritkasága, a több mint 400 éves „Rákóczi fája” néven ismert mezei szil.

A faóriás, mint magános őrszem áll a Mezőföld szellős fennsíkján. Törzsének kerülete 742 cm, lombkoronájának magassága 22 m. A rengeteg látogató a fa alatt annyira összetaposta a talajt, hogy abba a csapadék nem hatolhatott be, légjárhatósága és baktériumélete a minimumra csökkent. Mindez annyira megzavarta a fa életműködését, hogy a lombzat sárgulni kezdett, és rövidesen fellépett a hatalmas ágak csúcsháradása.

A Kertészeti Főiskola felfigyelt a károsodására. Áthelyezték az utakat, fellazították a talajt és gondoskodtak annak megfelelő trágyázásáról is. A talaj összetüprásának megakadályozására a fa köré mintegy 20 m-es körzetben árnyéktűrő cserjéket ültettek, hogy a látogatókat a fa közvetlen közeléből távolítsák. A száraz ágcsomókat szakszerűen eltávolították és a mentési munka eredménye rövidesen jelentkezett. A fa szépen kilombosodott és bő termést hozott.

Balatonalmádiban a balatoni kék és zöld jelzés a Nagypark védett „Tiszaháti nyárfasor”-a alatt visz el. A fasort az 1870-es évek körül ültették. A feketenyár fajtaváltozatai között eléggé elterjedt — az Észak-Afrikában és Délkelet-Ázsiában honos — tiszaháti nyárfákból.

Kenyeres Lajos szerint ez az eredetileg afrikai fa a Tisza mentén terjedt el és ezért kapta innen a nevét.

A Zánka-Köveskál v. állomásról kiinduló „Kinizsi útja” elvezet a Balatonfelvidék egy másik matuzsálemi korban lévő fája, a — sajnos pusztulóban lévő — csicsói bükkfaóriás mellett.

A Kisörsi-hegy meredek déli, melegfékvésű lejtőjén, a szőlőhatár felett, közel 1 kataszteri hold kiterjedésű fenyvest telepített 1907—8-ban dr. Folly Gyula orvos. Ebben a kis fenyvesben, melyet az Ábrahám-hegy v.m.-ről kiinduló piros jelzésen érhetünk el, olyan ritka fenyőféléket láthatunk, mint a himalájai vagy deodár cédrus, a libanoni cédrus és a mamutfenyő. A fenyves fenntartását és megfelelő védelmét a szakember és természetkedvelő egyaránt óhajtja.

A Kaliforniában őshonos, hatalmas méretű, roppant vastag törzsű és igen hosszú életű (3—4000 év) mamutfenyő (Kaliforniai óriásfenyő) a harmadidőszakban Európában is élt. Az országos Kék-Túra vonalán, Lesencetomaj községben, a szociális otthon udvarán három védté nyilvánított példányában gyönyörködhetünk.

Keszthelyen, a volt Festetics-parkban az épületnek a Helikon Könyvtárt rejtő szárnyát öreg páfrányfenyő őrzi. A kétlaki, lombhullató páfrányfenyő a permi időkben megjelent és a kréta időkben fokozatosan kihalt nyitvatermő család ma élő egyetlen képviselője. Kínából származik. Legyező alakú, bőrszerű, nyáron élénk zöld, ősszel kén-sárga levelei, szép növési fája miatt nálunk is szívesen telepítik parkokba.

Védett a Keszthelyről Fenékpusztá felé vezető balatoni műút vadgesztenyefákkal beárnyékolts szakasza is.

A Keszthelyről Büdöskútpusztára vezető piros jelzés a Csidervölgyben magában álló, több száz éves, hatalmas bükkfa sátorozó koronája alatt visz el. A Keszthelyi-hegység e legöregebb bükkfája a természetjárók kedvelt pihenőhelye.

Az országos kék jelzés Rezi községben egy darabon a Petőfi utcán halad. Balról a két 1848-as honvédtisznek menedéket nyújtó és ezért emléktáblával megjelölt plébániaház kertjében két hatalmas, közel 300 éves török mogyorófában gyönyörködhetünk. A vastag, hengeres törzsű, ikreként egymás mellett álló két fa, sátorként egymásba fonódó koronája messze kimagaslik.

A Kék-Túra vonala Reziből átmegey Tátika hegyére és végigvezet Alsótátika 70 hektáros védett ősbükkösén. Az utunk mellett fekvő egy-egy matuzsálemi kort ért, vihardöntött faóriás jól érzékelteti az itt lévő bükkök bámulatba ejtő méreteit.

A Balaton déli partján, a balaton-szentgyörgyi állomáson egy 1858-ban ültetett fehér eperfa áll. A hatalmas, védett fa körmérete 470 cm. Ezt a vastag törzset két helyen vasabroncs tartja össze. Nemcsak a Csillagvárba kirándulók (kék jelzés), hanem a Balatonszentgyörgyön átutazók is felkeresik ezt a több mint százéves fát.

Jó volna, ha — a természet egyéb alkotásai mellett — számbavennénk minden értékes, védelmet érdemlő fánkat is. Megfelelő ápolással, gondozással megmentjük meg természeti kincseinket a pusztulástól, hogy minél tovább nyújthassanak gyönyörűséget a természet rajongóinak.

Csiky

Az akarattyal Rákóczi szilfa (Csiki felv.)

A keszthelyi páfrányfenyő (Csiki felv.)

A csicsói öreg bükk (Csiki felv.)

Károlyvárosban még a múlt század levegője leng körül bennünket, kovacsoltvas ajtók, barokk templomok s erkélyek, macskakövek, régi bástyafalak és a *Frangepánok* palotája, de ahogy kifutunk a központból és átrobogunk a *Kulpa* hídján, mintha más világba érnénk. Új lakótelep, beton és üvegfallal, magas házak, színes redőnyök. Aztán ez is eltűnik és a zöld rengetegben száguld velünk a gépkocsi *Plitvice* felé.

Folyó követi az utat zöld dombok ölében. Látni a tájon, hogy formálja, alakítja, mert szelídebb erre a karszt. Zöld nagy legelők ferde lapjai suhannak el mellettünk, facsoportok, kis házak, pásztorfiúk, legelő gulya, egy-egy tehénfogát, aztán *Szlunynál* találkozunk a bújáló folyóval is, a *Koranával*. Itt is egy régi Frangepán vár, még 1323-ból, a vizen öreg malmok libegnek. Páfrány, boróka, majd juhar, aztán tölgyesek. Így jutunk ezek kíséretében a világ egyik legcsodásabb tórendszeréhez.

Útközben friss tejet veszünk, facsuporból iszunk, hallgatjuk távolban a vizek zuhanását, s amikor tekintünk is befogta a képet, szájunkon tán edesebb a tej íze. Olyan gyönyörű és olyan felemelő látvány, amelyet a képzelet is ritkán szül. Fehér sziklafalak között habzó vízesések és kék fényű tavak, s keretként a zöld erdők lombos koszorúja.

A *Zágráb, Károlovác* (Károlyváros) és *Biháty* közti úton, amely korszerűen kiépített aszfaltút, a külföldi turisták gépkocsijainak százaival találkozunk. Igaz, errefelé, *Gospity* irányába a tengerre már nehezen lehet kijutni, mert a déli irányba futó utak rosszak, de megéri a 160 kilométeres kitérőt *Karlováctól* a tórendszer látványának nagyszerű élménye.

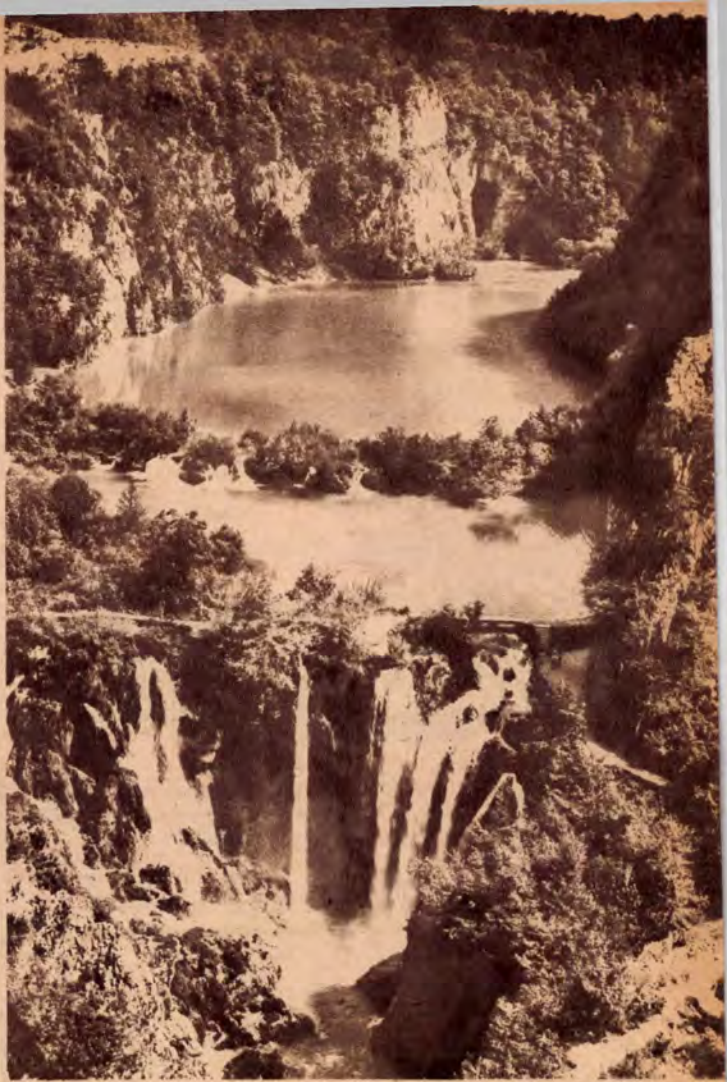
Turistaházak és korszerű szállók egész sora a tavak partján, vízre futó teraszszal, fák közé búvó épületekkel, de legszebb talán a kempinghely. Az egyik zöldvízű tó partján (olyan tiszta a vize, hogy 6 méter mélyre is lelátni) katlanszerű mélyedésben, mint valami csodálatos ezerszirmú színes virág, úgy bomlik ki a tábor sok sátrával és lakókocsijával.

Nem egyszer előfordul, hogy medvebocs ballag ki a lombok közül, átmege a táboron a sátrak között, s eltűnik a túlsó oldalon álló fák sűrűjében. S ezen senki sem lepődik meg. Az őzek is mindennapos látogatók itt. Az egész környék védett terület, *Horvátország* nemzeti parkja.

A legfelső tó 625, a legalsó 506 méternyire van a tenger színe felett. A tavak 13 teraszon fekszenek és vizük 40 kisebb, nagyobb vízesést alkotva zuhan a mélybe. Ezek a tavak lényegében karszt mélyedések, amelyeket keresztben álló sziklafalak választanak el egymástól. A vizet kis erek, patakok vezetik szelídően mély kanyonokban a tavakhoz. Van húsz méter mély, folyó ásta kanyon is, ilyeneken rohan a *Sljuncsica*-folyó, hogy aztán egy tóba zuhanjon, abból a másikba, mígnem az utolsó tó is gyors folyóvá szűkül.

A legnagyobb tó a *Kozják*, amely 84 hektárnyi területű, hossza két és fél kilométer, mélysége pedig néhol eléri a 45–50 métert is. A legnagyobb vízesés 23 méterről zuhan a mélybe dörögve, szikrázva.

Van egy alsó és egy felső tórendszer. Mindegyiknek más a vize, minden tó kü-

A PLITVICEI TAVAKNÁL

lön élmény, szinte külön világ. Vizük nem hideg, olyan mint a mi Balatonunké. A fürdést azonban csak a felső tónál, a kemping mellett engedélyezik. A tórendszer különben zárt terület, csak belépőjeggyel lehet megtekinteni. A tufába vágott út néhol boltozatos sziklák alatt vezet, barlangokba tér be, néhol keskeny fahídon ível át a túlsó partra, zuhatag fölött, vagy alatt, aztán ismét visszakanyarodik, megpihen a teraszokon. Az egyik ilyen kilátó hetven méterre van a tavak fölött.

A legnagyobb a hatöblű *Kozják*, de hogy melyik tó a legszebb, arra nem lehet feleletet adni, hiszen mindegyik páratlan a maga nemében. A *Galovac*-tóról azt

mesélik, hogy egy Gál nevű kapitánytól kapta a nevét, aki itt a törököket megverte. Kisebb, mindössze 13 hektáros és 250 méter magas sziklafalak veszik körül. Néhol fehér a sziklafal, aztán ahogy másfelől kapja a fényt, kéknek tűnik, türkiz színben játszik, majd elkomorul. Mint a víz is a tóban. Mire kimondod: Jaj de kék! — már zöldesen villog feléd, majd egészen elsötétül. Megkövesedett fák torz törzsei látszanak ki a tóból, mintha őskori szörnyek kapaszkodnának a partra.

Körüljárni a tavakat, megállni a vízesések alatt, megnézni a barlangokat (különösen a *Kalugyerovács* érdemel említést cseppkőképződményeivel), mindez

legalább 15–20 kilométeres sétát jelent. De a sok csodálatos látnivalóba belefárad az ember, s jólesik leroskadva ücsörögni a fapadokon szótlanul.

Csend van, csak a vízesések, a sziklákra zuhanó vizek zúgnak. Megszokja fél óra alatt az ember, hogy észre sem veszi. Hozzá tartozik a tájhoz, a *Kapela* erdőfedte hegyláncához, amely a tavak körül komorlik magasan, hozzátartozik a mészkő gyűrt, hullámos rétegeihez, a rejtélyes hullámsíkokhoz, a csendben álló fenyvesekhez. Erdekes, madarat itt alig láttam. Talán az emberi fülnek már csendesnek tűnő víz zúgása zavarja őket?

Legcsodásabb itt az alkonyat! A ferdén hulló nap sugarakban szinte áttetszőkké válnak a tavak, s a levegőben a szétporló víz hármass boltozatú szivárványt varázsol a tavak fölé.

Egy ilyen alkonyatot sosem lehet elfelejteni.

Illés Sándor

Földek az Északi-sarkon

avagy,
az Északi-sark tréfái

A sarkkutató történetében előfordult, hogy hírt adtak már olyan újonnan felfedezett földekről, melyeket később sehol sem találtak. Szovjet tudósok egy csoportja nemrég, amikor a *Kara-Tengerben* a jégvilágot kutatták, érdekes jelenségre figyeltek fel. Alig 50 méter magasban nehéz meteorológiai viszonyok között repültek, mert a felhők, a sűrű köd csaknem a tenger vízszintjéig ereszkedtek. Eppen a Voronyin-sziget felé tartottak, mindössze 4 kilométernyire lehetek a szigettől, amikor felszállt a köd és előttük kitért a sziget, közepén a navigációs jelzéssel. A sziget mögött mindenütt jégmentes, tiszta vizet láttak.

A szigetet figyelték, s akkor jobbra, hirtelen világosan egy kúp alakú ismeretlen föld rajzolódott ki, amelynek felszíne világossárga volt, amilyen ebben az időben a tajga. Meglepődtek, hiszen az *Északi-föld* hegyes szigeteitől legalább száz kilométerre lehetek. Úgy tűnt, hogy a gép azonnal nekiütközik a hegykúp-nak, ezért a pilóta megrántotta a kormányt és magasabbra emelkedett. Két perc múlva azonban kiderült minden. A lokátor csupán egyetlen szigetet mutatott, a Voronyin-szigetet, és közel-távolban semmi más nem volt a lokátor lencséjén.

Amikor a felhőkön áttörve lejjebb ereszkedtek, a legelső réteget figyelve rájöttek, mit hittek ismeretlen földnek. A réteges felhőzet legelső részének hullámos alakja volt, ez mutatott csodálatos formát. A sötétebb háttérre — arra a felhőre, amelyen visszatükröződött a jégmentes „tiszta víz” —, alulról sütött az alacsonyan járó nap, amelynek sugaraiban a színek vörös sávja volt az uralkodó. Így az alsó felhőréteg színe világossárga volt, helyenként barna foltok tarkították és így tökéletessé vált a sarkvidéki növényzet borította föld illúziója. A másik, a hegyre emlékeztető felhőréteg világosabbnak tűnt, mivel átszűrődött rajta a tiszta és a jégmentes tenger színe.

Egyszerre a „föld” hirtelen eltűnt, viszont csaknem az egész látóhatáron alacsony dombvonulat rajzolódott ki. Szinte lehetetlen volt megkülönböztetni a látottakat a valódi hegyektől. Egyedül a látóhatár és a látszólagos dombok között húzódó keskeny narancssárga sáv mutatta, hogy ez a föld csupán optikai csalódás.

Ügylátszik, hogy az *Északi-sarkon* gyakori ez a jelenség, hiszen sokszor ereszkednek alacsonyra a felhők, sokszor tükröződik vissza rajtuk a jégmentes, „tiszta víz” fakó színe, alacsonyan jár a nap és színeképében túlsúlyban van a vörös szín. Vajon nem ebben a jelenségben kell-e keresni a magyarázatot a *Szennyikov*-, az *Andrejev*-, és más feltételezett „földekre”?

V. Antonov

Tíz javaslat vasárnapi kirándulásra

4. A PINKA VÖLGYE

A *Pinka* az Ausztriában levő 1738 m magas *Semmering* hegység keleti oldalából fakad. 55 km hosszú völgye sűrűn lakott, termékeny vidék, s szép a *Pinkaóvár* körüli áttörése a *Vashegy* tövében. Keleti, majd déli irányban mint határfolyó érinti *Szentpéterfa*, *Pinkamindszent*, *Vasalja* községeket. Innen keleti irányban kanyarodik. A *Strom* patak *Kemestarodfa* község alatt folyik bele a *Pinkába*, *Kemestarodfa* és *Vasalja* községek közt terül el a *Bagóné-erdőség* szép szál tölgy és fenyőfáival, melyet a *Pinkaszentkirályra* vezető út szel keresztül. Az erdő északkeleti szélében fakad a *Bagóné-ér*, mely keleti irányban *Magyarnádalja* község alatt, majd a grázi vasút és műút közt folyik *Horvátnádáljánál* a *Pinka* folyóba. A *Kemestarodfai* hegyhátról szép kilátás nyílik a *Pinka* völgyére: partjait fűzfák szegélyezik. *Horvátnádáljánál* a grázi műúttól kezdve egyre szélesül medre, csónakázásra és kajakozásra kiválóan alkalmas. Párszáz méterre a régi grázi műút szép boltíves vashídjánál ketté ágazik a *Pinka*. A főág *Horvátnádálja* község alatt folyik el, a község keleti vé-

gén egy vízimalom és fűrésztelep van. A malomtól délkeleti irányban, mintegy 2 km-re folyik bele a *Pinka* a *Rába* folyóba. Egy leágazó patak mintegy 3 km hosszú és 1 km széles szigetet alkot, mely a *Szélzska-rét* és a *Dobogó-erdőn* folyik keresztül és a *Körmen*d, *Zalalövő-i* vasútvonal előtt folyik vissza a *Pinkába*. *Horvátnádáljától* délre terül el a *Pinka* patak és *Rábának* e szép széles tág völgye, melyet délen a *Kemenesalja-i* hegyhát zár le. A folyók közt csak réteket és erdőséget találunk, melyek kiválóan alkalmasak kempingezésre, az erdő széleken levő réteken könnyű a sátrak felállítása. Fürdésre, csónakázásra, kajakozásra pedig közel vannak a folyók. Túrалеhetőségek is bőven akadnak a *Dobogó-erdőségben*, mely a *Patak* és a *Rába-folyó* közt terül el, a *Rábán* túl elterülő *kemenesaljai-hegyháton* levő *Almádi-erdőségben*, melyben szép szál gertyán, tölgy, fenyő és nyírfa erdőségben túrázhatunk. E hegyhátról tiszta időben szép kilátás nyílik a *Rába* völgyére, valamint a *Kőszegi-hegységre* és az *Oszt-rák Alpokra*.

Garamvári József

A *Pinka* folyó a grázi műút hídjával (Garamvári felv.)

TÚRA - BEUTALÓRA

A mátraházi Napsugár üdülő

Szakszervezeti üdülte-
tés.

Ez a fogalom néhány évvel ezelőtt még egyet jelentett kéthetes bőséges kosztal, „abszolút” pihenéssel, kártyázással, biliárdozással, baráti beszélgetésekkel. De ma már?

— Minden igyekezetünkkel azon vagyunk — közli Besenyei József, a SZOT Üdülési Főigazgatóságának osztályvezetője —, hogy a szakszervezeti beutaltak kellemesen, de ugyanakkor minél hasznosabban is töltsék el a kéthetes üdülési időt. Minden turnusban gazdag program várja a dolgozókat, s ebben előkelő helyet foglal el a gyalogos-, hajó- és autóbuszki-rándulás, a környékismertető séta.

— Igen, erről szeretnénk hallani bővebben.

— Üdülőinket négy nagyobb csoportba soroltuk. Vannak magaslati, gyógyfürdői, Balaton melletti és egyéb, így például a Dunakanyar, üdülők. A problémák mindenütt másképp és másképp jelentkeznek, de egy közös vonás mindenütt található. S ez a gazdag túraprogram.

— Mit jelent mindez számokban?

— Egy-egy üdülési időszak tulajdonképpen tizenkét nap, s ez idő alatt általában négy-hét kisebb-nagyobb túrát szervezünk. Az első napoktól kezdve fokozatosan erősödnek ezek a túrák. Az első kirándulás még csak város-, illetve környékismertető séta, ám a harmadik vagy negyedik már komoly, tizenkét-tizenöt kilométeres túra.

— Megtudhatnánk még néhány számot?

— Az elmúlt évben összesen 220 ezer dolgozó kapott beutalót a szakszervezeti üdülőkbe, s összesen 200 789-en vettek részt valamilyen kiránduláson, túrán, amelyet összesen 3876 esetben rendeztünk. Ha átlagban csupán öt kilométert számítunk egy-egy kirándulásra, ez összességében több mint egymillió megtett kilométert jelent.

— Kik szervezik, vezetik ezeket a túrákat?

— Minden üdülőben dolgozik kultúrfelelős, aki előre elkészített program szerint szervezi a megmozdulásokat. A programok összeállításánál mindenekelőtt a változatosságra törekkszünk, hiszen figyelemmel kell lennünk a szakmákra, az életkorra, s a beutaltak egészségi állapotára.

— Milyen képzettséggel rendelkeznek a kultúrfelelősök?

— A legtöbb letette az idegenvezetői vizgát, sokan túravezetői tanfolyamot is végeztek, de ami a legdöntőbb, az a hosszú szakmai gyakorlat. Az egész éves üdülőkben többnyire olyanok tevékenykednek, akik már öt-tíz éves gyakorlattal rendelkeznek, s úgy ismerik a környéket, akár a tenyerüket. A túrák vezetése mellett rendszeresen tartanak ismertető előadásokat a környékről, annak jeléről, múltjáról. Mindemellett a kultúrfelelősök rendszeres kapcsolatot tartanak a megyei idegenforgalmi hivatalokkal és a TIT-tel, amelynek munkatársai minden turnusban tartanak előadást.

— A szakszervezeti üdülőkben milyen lehetőség van még természetjárásra?

— A balatoni üdülők közül Lellén, Boglárán és Kenesén, valamint a hegyvidékiek között Szilvásváradon kempingeket létesítettünk családös, természetkedvelő beutaltak részére. Olyan helyeken, ahol a közelben kedvezményes szakszervezeti étkeztetési lehetőség is van. Most igyekszünk a Dunakanyarban is

hasonló lehetőségeket keresni.

— És külföldön?

— Egyre gazdagodik külföldi üdültetési programunk, s a legtöbb útnál figyelembe vesszük a természetjárást kedvelők igényeit, sőt, van néhány olyan útvonalunk, ahol kifejezetten kérjük a szakszervezeti bizottságokat, hogy a megerősített programra való tekintettel, elsősorban aktív természetjárókat javasoljanak. Ilyen üdülési lehetőségeink vannak az Alacsony- és a Magas-Tátrában, a Szovjetunióban és az NDK-ban is, s ezeken az utakon az üdülési idő legnagyobb részét a kirándulások, hosszabb túrák teszik ki.

— Természetesen van még sok tennivalónk — fejezte be a beszélgetést Besenyei József —, bár úgy érzem, már az eddigi eredményekre is büszkék lehetünk. Az elmúlt években jónéhány embert sikerült kimozdítanunk az üdülői szobákból, megismertetni a táj szépségeivel, megszerettetni velük a természetet. S a jövőben is az a célunk, hogy minél többen gyarapítsák a természetjárók népes taborát.

Dobó István

VISSZAZAT!

VESZETT RÓKA

A veszettség évtizedek óta ritkán és elszórtan fordul elő. Amióta hazánkban elrendelték a kutyák kötelező védőoltását, rövid időn belül felszámolták ezt a borzasztó betegséget. Hamarosan meg is szűnt a veszett kutyák által megharapott betegek gyógyítására létesített Pasteur-kórház. 1890—1908-ig 394 ember, 1909—1927-ig 312 ember halt meg veszettségben. 1938-ban már csak egyetlen veszettkutya-márás fordult elő, de ez sem végződött halállal. Ugyanakkor Németországban, Svájcban, stb. még ma sem oltják kötelező hatállyal a kutyákat.

A közelmúltban megváltozott azonban a helyzet. Északról — a határon túlról — nálunk is elterjedt a veszettség, mégpedig nagyrészt a rókák közvetítésével. Ugyanis ezt a kórt elsősorban a húsevő állatok, ebek, macskák és a vadon élő ragadozók — rókák, vadmacskák, farkasok, nyestek, nyusztok kapják meg, de a háziállatok, vagy a szarvasfélék között is elterjedhet.

A betegséget már az ókorban is ismerték és a múlt század 80-as éveitől az volt a téves hiedelem, hogy ivóvízhiány, forró eledel fogyasztása, páráshiány, erős izgalom, felhevülés stb. idézi elő a veszettséget. Azt azonban már akkor is tudták, hogy a veszett kutyák harapásukkal terjesztik a kórt. Később megállapították, hogy a halálos betegséget vírus okozza, mely az agy- és gerincvelőben, valamint a nyálmirigyekben szaporodik el leginkább és ezért is

fertőz többnyire nyállal. Ha tehát valakit megnyal a veszett állat és a testnek a bőrfelületén, kisebb-nagyobb sérülés van, úgy a fertőzés könnyen bekövetkezik. Létrejöhethet a fertőzés a nyálkahártyákon lévő sérüléseken keresztül is, amikor a beteg állatot megnyúzzák, vagy a húását feldolgozzák, stb.

A vírust megtalálhatjuk a bélsárban, vagy más testváladékban és szervekben is, de az állati testből kikerülve hamar elpusztul. Ugyanakkor az elásott hulla központi idegrendszerében sokáig életképes maradhat. Így még a hulla is fertőzhet, ha azon a testfelületen, amellyel a hullához érünk, sérülés van.

A kórokozó gerincvelő- és agyvelőgyulladást idéz elő és ezért a beteg állatok viselkedése rendkívül különbözik az egészségesekétől. Így pl. az egyébként emberközelségből menekülő, emberlakta helyeket (a baromfi elorzásától eltekintve) kerülő róka kezessé, barátságossá válik. Előfordult, hogy gyerekektől nyüzsgő is-

kolaudvarra is bejött az egyébként óvatos állat, mire a tanulók játszani kezdték a „róka komával” és többen természetesen meg is simogatták a népszerű „ravaszdit”. Ez az úgynevezett „csendes” veszettség. A kutyák esetében, viszont az emberhez szokott beteg kutya dühöng, kötekedik és belemar az emberbe, általában. Hasonló „dühöngés” fordul elő pl. az őzeknél is. Az egyébként csendes állat izgatott bögést, fájdalmas artikulálatlan hangokat hallat, nekimegy az élettelen tárgyknak. Az viszont nem fordult elő, hogy embernek is nekiment volna. Ilyenkor olyan erőt fejt ki, hogy még a feje is véres lesz az ütés következtében. Ugyanakkor azonban kevésbé óvatosan mozog, nem használja ki a takarást, nem bujkál, hanem idegenszerűen rekedt, bögésre emlékeztető hangon lépten-nyomon elárulja jelenlétét. ,

Mi tehát a teendő?

Ne járjunk addig az erdőben, amíg az utolsó veszett rókát is el nem pusztítják? Nem. Nyugodtan járhatunk továbbra is ki a természetbe, ha azonban szokatlanul, rendellenesen viselkedő állatot látunk, térjünk ki előle. Ne közeledjünk hozzá és lehetőleg ne érijünk azokhoz a növényekhez, vagy tárgyakhoz, amelyet a gyanús állat megérintett. Figyeljük a gyanús állat viselkedő háziállatokat is, elsősorban a macskákat, és ha van ilyen, a be nem oltott kutyákat is.

Szerencsére a veszett állatok viselkedése annyira eltér az egészségesekétől, hogy csaknem mindig könnyen észrevehető. Nyugodtan mozoghatunk az erdőben, bár az óvatosság sosem árt. Ne nyúljunk tehát még a róka hullájához sem, ha még annyira is csábító annak szép bundája, mert külsőleg nincs nyoma a veszettségnek. Ha ilyen hullát, vagy szokatlanul viselkedő állatot találunk, akkor jelentsük azt az illetékes hatóságnak, vagy állatorvosnak. Ugyancsak jelentsük be azt is, ha betegségre gyanús állatot érintettünk meg.

Befejezésül megemlítjük még azt is, hogy a Pasteur által kidolgozott védőoltást a magyar Hőgyes Endre tökéletesítette. Így tehát nemcsak a kutyák kötelező védőoltásával, a veszettség felszámolásában járunk élen, hanem az ember számára kidolgozott oltóanyag tökéletesítése is a magyar kutatók szorgalmát és tehetségét dicséri.

Dr. Szederjei Ákosné

A Budapesti Természetbarát Klub május havi programja

3. Tavasz és virágok. Zenés dia-összeállítás. Kísérőfilm. 10. Német est. Az NDK Kultúrintézet filmbemutatója. 17. Az országos „Kék-Túra” útvonalán. Kísérőfilm. 24. Dr. Horváth Magda: Dolomitok II. rész. 31. Túravitorlás est.

Játékos kamaszként csapong; néha óriásnak képzelve magát, tombol, máskor oly kicsire húzódik össze, hogy alig-alig látszik. Az *Ipolyról*, a magyar Duna-szakasz egyetlen balparti, szertelen vízjárású mellékfolyójáról van szó. A *Vepor-hegység* fenyvesei közt ered, s százkilométeres utat megtéve éri el hazánkat, ahol az első falutól, *Ipolytarnóctól*, szobi torkolatáig még másfélszáz kilométer hosszú. Csakaem végig országhatár, szomszédokat összekötő, közös fejlesztésre szoruló folyócska, magyarok és szlovákok népdalaiban egyaránt szereplő jóbarát. Közösek az elkészült tervek és a megkezdett munkák is az Ipoly sűrűn ívelt medrének meg rövidítésére, töltések, vízlépcsők és tárolók építésére. De azonosak a táj szépségei és a turisták örömei is, bármelyik parton járják a sok patakú, apró falukkal és kisvárosokkal beszórt nyájas Ipoly-völgyet.

Mindjárt *Ipolytarnócon* őslénytani érdekesség fogad. Sok millió éve erősen vulkános volt ez a táj, s szomjas ősgércesei egy patakra mentek le inni. Nagy súlyuk alatt mélyre benyomódott a parti iszap, amelyet az alászálló vulkáni por vastagon belepert. Később a meszes por keményebb tufává tömörödött, s alatta az iszap is megkövesedett. Évmilliók múltán a tufa lekopott, s napvilágra került az őslények kővült lábnyoma. A lelet egyrészét kivették és a Magyar Nemzeti Múzeumban állították ki.

A folyó völgye kezdetben sík, egybeolvad *Litke* környékén a nagy *Dobroda*-patak termékeny lapályával, amelyen a főútvonal vezet *Balassagyarmatról* Nógrád megye székhelyére, *Salgótarjánba*. Az Ipoly csacsogó vizét követve azonban csakhamar zordabbá válnak a képek. *Litke* alatt a folyót kb. 3 kilométeren át 400 méteres, erdős hegyhátak szorítják össze. Az Ipoly itt levágja a túlparti *Osztrovszki-hegység* sarkát, sziklás ágyba kerül, sellőző futású lesz. Völgyét jobbról a *Bikóci-hegy*, balról a *Kőhegy-Zsádóhegy* andezitvonulatának *Cseres* és *Csörgőbérc* nevű kiugró hegyfokai szűkítik el. A jobbparti *Rákosmulyad* falucska házai mintha az iramló vízből emelkednének ki. Az alig 2–300 méterre keskenyedő *Rárosi-szorosban* egymás mellé simul az Ipoly, a műút és a vasútvonal. Legfestőbb a tájkép *Rárospusztánál*. A mozdony zihálását ércesen verik vissza a balparti sziklafalal. Ideális táborozóhely kínálkozik itt, s a zöldellő gyepen álló sátrak tarka zászlócskái nyáron erdőillatú hegyvidéki szellő lengeti. Itálul pompás csevice kínálkozik.

A szoros alatt ismét szélesre tároló medencesíkon bolyong az Ipoly. *Nógrádszakállal* kezdődik ez a gazdagon termő vidék, amelynek két nagyhírű és nagymúltú városát is fölkereshetjük Ipoly-menti vándor-

A NYÁJAS IPOLY-VÖLGY

A Kemence-patak völgye (MTI felv.)

lásunk során. A kuruc emlékekkel teli, forgalmas *Szecsényt* és a palóc népművészeti anyaggal, meg festményekkel bővelkedő múzeumot *Balassagyarmaton*. Itt halad legerősebb ütemben a folyó szabályozása, minthogy a város biztonságát és fejlődését veszélyeztették a néha dunai vízhozamot elérő, heves ipolyi árvizek.

Balassagyarmat után *Ipolyszög* és *Dejtár* közt átszeljük a *Lókot*, az Ipoly legnagyobb balparti mellékvizét. Ennek torkolatvidékén, mocsaras-homokbuckás területen végeztek elsőnek (1962) modern vízrendezési munkákat. A *Lókos* már a *Börzsöny* keleti lejtőiről szedi össze vizét. *Drégelypalánknál* aztán maga az Ipoly is megkezd a *Börzsöny* körülölelését észak, nyugat és délnyugat felől. *Ipolycece*, *Drégelypalánk* és *Hont* községek határában a börzsönyi lejtők jellegzetes terménye a fekete ribizke, málna és szamóca. *Hont* mellett a *Dobogóhegy* felől aláfutó patak szurdokos völgyszakasza, a *Honti-szakadék* érdekes turistahely, míg a községgel szemben, a túlparton, Ipolyság városka panorámája bontakozik ki.

Az Ipoly Börzsönyt kerülgető völgyének községsorában talán legérdekesebb a régi településű *Nagybörzsöny*. Műemlékei közül a gótikus templom 1417-ből fennmaradt bányászjelvénye emlékeztet az itteni középkori városias életre és nemesfém-kitermelésre. A torkolathoz közel, Ipolydamásdon régésregi váromok hirdetik, hogy ez az erősség őrizte a völgy Duna felőli bejáratát. Aztán fölfehérlenek a zöld erdőkeletben a szobi kőbányákkal megbontott sziklafalak, s a folyó végső fordulójánál kitarul a Duna nagy, szabad tükre

Mikszáth Kálmán földje ez a táj. Az Ipoly egyik oldalvölgyében született; boldog, szerelmes ifjúságát élte itt. Palócöldi halhatatlan alakjait, történeteit, hangulatos tájfestéséhez a benyomásokat, ezek az évek, ez a vidék szolgáltatta. Járt *Litkén*, ahol a paraszt-mágnás *Kapornoki vékaszámra* vetette el a földbe az ezüstpénzt, hogy terméséből külön palóc vármegyéhezát építtessen. Hegytetőkről pillantott ezen a földön körbe. Tündéri ívben sorakoztak szemé előtt a lesti tetők, a *Balassi Bálintot* világgá röpítő *Kékkő*, saját szülőfaluja: *Mikszáthfalva*, a *Madácho*t szülő és elfedező *Alsósztrégonya*, s kék hegyek láncolata a *Selmechánya* fölötti *Szitnyától*, dél felé a *Karancson* és a *Szandaváron* át a *Börzsönyig*. Gyermekkorában hallgatta a szilvalekvárt főző aszszonyokat, ismerte a pásztorok, csőszök, szekerező fuvarosok, kis libapásztorok, falusi kurtanemesek, hírmondó kovácsok, ringó derekú leányzók, csalfa menyecskeké vágyait, gondolatait. Mindenről tudott, ami az ő korában ezt a vidéket jelentette, s mesteri írásaiban hagyta ránk. *Kanyargó* életútja végén ismét ide tért: egy Ipolyba siető kis patak melléki kis faluban, *Horpácson* húnnya leörökre szemet 1910-ben a *Nagy Palóc*.

Aldobolyi Nagy Miklós

A FÖLD ÉGBENNYÚLÓ

A hegyek évszázadok óta vonzzák az embereket, s sok művészt ihlettek meg. Egy francia költő a hegyeket a „föld égbe nyúló, fájdalomtól összeszorított öklei”-nek nevezte.

De nemcsak költőket ragadott meg a hegyek varázsa. Julius Caesar és Nagy Sándor, midőn katonáival átkeltek a hegyeken, megbabonázva figyelték a „fenyegető óriásokat”.

Azonban bármily csodálatosak Európa hegyei, még sem hasonlíthatók Ázsia óriásaihoz, melyek több ezer kilométeren át, Afganisztántól kelet felé, Pakisztán, Nepál, India és Kína területén egészen Burma északi határáig húzódnak. A Himalája és a Karakorum bár két külön részt alkot, mégis a világ legnagyobb, egyben legszebb és legfélelmetesebb hegycsoportja.

Leírók szerint, egyesül bennük a pokol és a mennyország minden kínja és gyönyöre. Nyolcezer méteres csúcsok sora emelkedik az égnek, a hétezer métert meghaladó ormok száma és többnek neve a nagyarányú felfedező munka dacára még mindig ismeretlen.

A Himalája sok titkot rejt magába. Még a tudósok sincsenek tisztában minden rejtélyével. Többek között csúcsainak magassága sincsen pontosan megállapítva. A Mount Everestet a szakirodalom 8845 méter magasnak említi, azonban az assamj földrendés óta egyes tudósok szerint 65 méterrel magasabbra emelkedett.

Ugyanígy vélekednek a Karakorum csúcsairól is. A K2 és a Kangcsendzönga magasságáról még ma is eltérnek a vélemények és hol egyiket, hol másikat tartják a világ második legmagasabb csúcsának. De vita folyik arról is, hogy a Daulagiri, vagy a Cso Oyu minősíthető-e a világ hatodik, illetve a hetedik legmagasabb hegycsúcsának. A Kangcsendzöngát régen 8578,82 m magasnak tartották, most az újabb mérések szerint 18,29 m-rel magasabb. A Cso Oyunál sincs tisztázva, hogy 8153, vagy 8189 m magas-e. Ugyanígy a Nanga Parbat magassága is pontos mérések szerint 8126, s nem, mint régen mondták, 8113,70 méter.

A hegyek nevei körül is sok a probléma. A Mount Everest azért kapta 1865-ben a híres angol földrajztudós, Everest nevét, mert akkoriban a nyelvi nehézségek miatt a világ második legmagasabb csúcsának. Így történt, hogy egyes írások azt állították, a csúcsnak eredetileg „Gaurisankar” a neve. Csak a XX. század elején határozták meg pontosan, hogy a Gaurisankar az Everesttől 60 km-re nyugatra fekszik, és magassága is mindössze 7145 méter.

A csúcsok nevei egyébként ma sem állapíthatók meg pontosan, mert a helyi bennszülött népek sem használják egységes nevet, sőt néha egymástól eltérő értelmű elnevezésekkel ruházzák fel a hegyóriásokat.

A következő felsorolásban ismertetjük a világ összes nyolcezer méteres csúcsainak eredeti neveit, magasságát, fekvési helyét, végül a meghódító, és a kísérletet tett expedíciókat.

Az évszám után egy X jelzés sikeres csoportos, a két X jelzés pedig sikeres „egyedüli” megmásztást jelent.

MOUNT EVEREST

KANGCHENDZÖNGA

Eredeti neve Csomolungma, ami „A föld istenasszonyát”-t jelenti. Tibet és Nepál határán a keleti Himalájában fekszik. Elsőnek 1953-ban Hillary (Új-Zéland) és Tenzing Norgay mászta meg.

Kísérletek:

- 1921. Nagy-Britannia
- 1922. Nagy-Britannia
- 1924. Nagy-Britannia
- 1933. Nagy-Britannia
- 1934. Nagy-Britannia
- 1935. Nagy-Britannia
- 1936. Nagy-Britannia
- 1938. Nagy-Britannia
- 1950. Nagy-Britannia
- 1951. Nagy-Britannia
- 1952. Svájc
- 1953. Nagy-Britannia X
- 1956. Svájc
- 1958. India
- 1959. Kína NK XX
- 1963. Amerikai EA XX

Szikkim és Nepál határán a Keleti Himalájában fekszik. Bennszülött neve: „A Nagy Hó Öt Szent Halma”. A környező népek „Kancs”-nak is szokták említeni. Elsőnek az angol J. Brown, és G. Band, majd Hardie és Streater mászták meg.

Kísérletek:

- 1905. Nemzetközi
- 1920. Nagy-Britannia X
- 1929. Amerikai EA X
- 1929. Németország
- 1930. Nemzetközi
- 1931. Németország
- 1951. Nagy-Britannia
- 1953. Nagy-Britannia
- 1954. Nagy-Britannia
- 1955. Nagy-Britannia

CSOGORI

LHOTSE

Eredeti neve „Csogori”, „Nagy Hegy”. A Karakorum-ban a Baltoro-gleccser területén fekszik. Elsőnek 1954-ben az olasz Desio vezette expedíció két tagja, Achille Compagnoni és Dino Lacedelli mászta meg.

Kísérletek:

- 1902. Nemzetközi
- 1909. Olaszország
- 1929. Olaszország
- 1938. Amerikai EA
- 1939. Amerikai EA
- 1953. Amerikai EA
- 1954. Olaszország X

Neve lefordíthatatlan. A bennszülöttek „Déli Hegynek” is nevezik. A Csomolungma hegycsoporttörzsmegnek egyedülálló déli csúcsa. Elsőnek 1956-ban a svájci E. Reiss-nek és Fr. Luchsingernek sikerült megmásznia. Magasságát minden valószínűség szerint a közeli időkben újból meghatározák.

Kísérletek:

- 1952. Svájc
- 1956. Svájc
- 1955. Nemzetközi
- 1956. Svájc X

ÖNEK

CHO-OYU 8153 m [8159 m?]

Másnéven „Csomo-oju”-nak is hívják, ami „Türkisz Isten-nő”-t jelent, mások szerint a bennszülöttek „Isteni Hatalom”-néven ismerik. Az Everesttől kb. 30 km-re északnyugatra, Nepál és Tibet határán fekszik. Elsőnek az osztrák Herbert Tichy és Sepp Jöchler mászták meg, Pasang sherpa kíséretében. Ugyanebben az időben egy svájci expedíció is megmászták a hegyet, de a csúcst nem sikerült elérniük.

Kísérletek:

1952. Nagy-Britannia (Új-Zéland)
1954. Ausztria X
1954. Svájc

MAKALU 8481 m

Eredeti nevén „Kama-Tse”-nek, vagy „Kama-Lung-Tse”-nek, „Kama Hegynek”, „Kamatal Hegynek” nevezik. A „Csomo-Lungma” csoport egyik csúcsa a keleti Himalájában. Elsőnek 1955-ben, május 15-én egy francia expedíció tagjai: Lionel Terray és Jean Couzy, majd másnap Jean Franco, Guidó Magnone és Gjalzen sherpa, végül május 17-én J. Bouvier P. Leroux, S. Coupe és A. Vialatte mászták meg.

Kísérletek:

1951. Nagy-Britannia
1952. Nagy-Britannia
1954. Amerikai EA
1954. Új-Zéland
1954. Franciaország
1955. Franciaország X

DHAULAGIRI 8167 m

A bennszülöttek még „Davalagiri”-nek, „Fehér Hegy”-nek is nevezik. Nepál közepén a Himalája déli részén fekszik. Az alpinisták a világ legnehezebb fokú hegyének tartják, melynek mai napig senkinek nem sikerült feljutnia csúcsára.

Kísérletek:

1950. Franciaország
1954. Svájc
1954. Argentína
1955. Német-Svájc
1956. Argentína

MANASLU 8125 m

Másképpen „Kutang”-I-nek is nevezik. A Himalája legdélibb csúcsa. Nepál közepén, Kutang körzetében emelkedik. Elsőnek 1956-ban, egyidőben egy japán expedíció két csapata mászták meg. Elsőnek Iminasi, Gjalzen sherpa kíséretében, majd Kato és Higeta jutott fel csúcsára.

Kísérletek:

1952. Japán
1954. Japán
1956. Japán X

NANGA PARBAT 8125 m

Eredeti nevén „Diamir”-nak, „Hegyek Királyának” vagy „Nanga Parvata”-nak, „Mezte-

len Hegy”-nek nevezik. Kaszmirban a Nyugati-Himalája csoportban, a Karakorum Baltori-gleccser vidékétől délre, nem messze az Indus folyó eredetétől fekszik. Elsőnek 1953-ban, kísérő nélkül, a tragikus sorsú Hermann Buhl mászták meg, máig is egyedül álló teljesítményével.

Kísérletek:

1895. Nagy-Britannia
1932. Német (Amerika)
1934. Németország
1937. Németország
1938. Németország
1939. Németország
1950. Nagy-Britannia
1953. Németország—Ausztria X

ANNAPURNA I 8078 m

Nepál közepén, a Himalája déli csoportjában, a Manaslutól északra fekszik. A bennszülöttek „Táplálékot Adó Isten-nőnek” nevezik. Elsőnek 1950-ben a francia Maurice Herzog és Louis Lachenal mászták meg. Teljesítményük világszenzáció volt, hiszen ez volt az első „nyolcezer” méteres csúcs meghódítása. Fantasztikus nehézségekkel járó hegynek minősül, ezért az újbóli kísérleteket mindmáig elkerülik.

Kísérletek:

1950. Franciaország
1953. Franciaország X

HIDDEN PEAK 8068 m

Másnéven „Gaserbrum” I-nek, „Fénylő Falnak” is nevezik. A Karakorumban, a Baltori-gleccser vidékén terül el, a három másik „Gaserbrum” és a „Csogolisa” társaságában. A hegyet mindmáig senkinek sem sikerült megmásznia. 1892-ben fedezték fel és írták le, majd 1909-ben az olasz Abruzzo herceg expedíciójához tartozó Vittorio Sellának sikerült először lefényképeznie.

Kísérletek:

1929. Olaszország
1934. Nemzetközi
1936. Franciaország

BROAD PEAK 8051 m [8047 m?]

Másnéven Csogolisá-nak, „Széles Szarv”-nak nevezik. Bennszülött neve nincs, mivel messze a környékén emberek nem élnek. Elsőnek 1957-ben egy osztrák expedíció tagjai, Kurt Diemberger, Mark Schmuck, Fritz Wintersteller és Hermann Buhl mászták meg.

Kísérletek:

1954. Németország—Ausztria
1957. Ausztria X

GASHERBRUM II 8035 m

Másnéven „Hidden Peak”-nak is nevezik. A Karakorumban a Baltori-gleccser heggyel között emelkedik. Elsőnek 1956-ban egy osztrák expedíció tagjai, Fritz Moravec, Sepp Larch és Hans Willenpart mászták meg. A hegy felfedezésében az 1909-es olasz Abruzzo herceg, 1926-ban az angol Mason, 1929-ben az olasz spoletói herceg, Desio és az 1934-es Dryrenfurth Roch vezette expedíciók vettek részt.

Kísérletek:

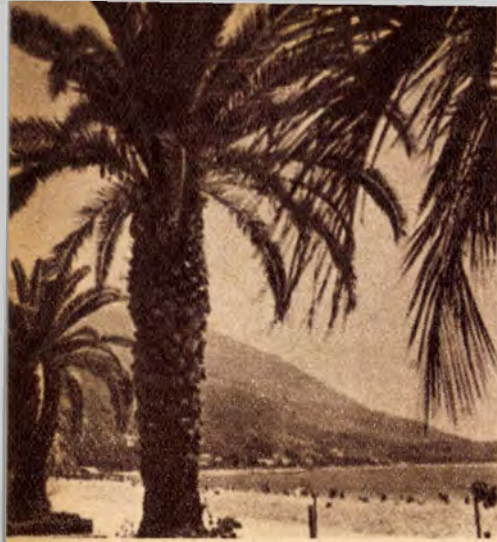
1956. Ausztria X

GOSAINTHAN 8017 m

A bennszülöttek „Sisa Pangma”-nak, „Szent Hely”-nek nevezik. Dél-Tibet Csang tartományában közel a nepáli határhoz terül el. A hegyet mindmáig senkinek sem sikerült megmásznia, és csak az osztrák Heinz Krupar vezette felfedező expedíció járt közelében.

E. L.

Tizennégy esztendővel ezelőtt utaztam első ízben Szibériába. Nyár eleje volt. Barátaim azonban „Szibéria az Szibéria” felkiáltással arra akartak rávenni, hogy meleg alsóneműt, bundát, prémkucsmát vigyek magammal.

Elmondhatom, hogy olyan hosszan tartó 35 fok körüli hőséget, amilyen Nyugat-Szibériában fogadott júliusban, idehaza még sohasem tapasztaltam. Több alkalommal jártam a Krimben, Közép-Ázsiában, Leningrádban, s végeredményben arra a megdöbbentő következtetésre jutottam, hogy a Szovjetunióban is, télen tél van, nyáron pedig nyár. Természetesen az ország nagy részén télen hidegebb, Közép-Ázsiában, a Krimben és a Kaukázusban nyáron melegebb az idő, mint nálunk, de azért a Szovjetunióba látogató magyar turista akkor jár el a legcél-szerűbben a *ruhaneműk* becsmogolásánál, ha az itthoni szezon veszi figyelembe, legföljebb némi plusz—minusz tartalékkal.

Ha korábban csupán társasutazással vagy rokon meghívással látogatható magyar turista a Szovjetunióba, úgy ma bármely szovjet ismerősének meghívására (a meghívó levelet a helyi rendőrségnek kell lát-tamoztatnia), vagy egyéni útlevelel is fel lehet keresni szomszédunkat. Igaz, az utóbbi esetben az IBUSZ-nál előre le kell fizetni a szálloda és a teljes ellátás költségét, ami bizony nem éppen olcsó, viszont kényelmes hotelt és rendkívül bőséges étkezést biztosít.

Ami a közlekedést illeti, általában a *repülőgépet* ajánlom. Alig drágább a vasúti hálókocsinál (és a szovjet távolsági vonatokon csak hálókocsi van), s az utas nemcsak az étkezőkocsiban elköltendő pénzt takarítja meg, hanem — ami még fontosabb — időt is. Aki mégis a vonatot választja, az sem jár rosszul.

Az orosz *hálókocsik* kényelmét már a múlt századbéli külföldi utazók is dicsérték. A kupékban a felső ágyak felhajthatók, úgy, hogy nap-pal kényelmes ülés esik az alsó „polcokon”. A szellőzés, fűtés rendszerint kitűnő. A hálókocsikalauz napjában többször teát, kekszet szolgál fel, rendszeresen takarít, sakk-

tablával, esetleg könyvekkel áll az utas rendelkezésére. Ne lepődjünk meg viszont azon, hogy — a nemzetközi járatok kivételével — a kupék általában négyzemélyesek és „koe-dukáltak”. Az általános szokás az, hogy az utazás elején a hölgyek pongyolát, háziruhát, a férfiak melegítőt vesznek magukra és ezt viselik a leszállásig.

Fölöttébb tanácsos a *menetjegy-ről*, illetve a *helyfoglalásról* időben gondoskodni. Másszóval, ahogy megérkezünk soronlévő úticélunkhoz, haladéktalanul keressük fel az Inturiszt utazási iroda kirendeltségét s váltsuk meg a jegyet, illetve foglaljuk le a helyet, vagy ha ez már megtörtént, akkor ellenőriztessük, szaknyelven szólva: ellenőrizzük a tovább-, illetve hazautazáshoz. Aki szállodában lakik, az helyben meg-

NÉHÁNY JÓ TANÁCS A SZOVJETUNIÓBA UTAZÓ TURISTÁKNAK

találja a *service bureau* nevű intézményt, amely gondoskodik a jegyekről. És nemcsak a repülő- és vasútjegyekről. Operába, hangversenyre, színházba, cirkuszba, sporteseményre ugyanott szerezhetnek jegyet a szállodában lakók, s jól is teszik, ha élnek ezzel a lehetőséggel, mert a színházi jegyirodáknak — az érdekesebb előadásokra, kivált a divatosakra, vagy balettekre — hetekkel előbb elkelnek a jegyek.

A *service bureau*-k — amelyeknek munkatársai rendszerint beszélnek idegen nyelveken is — készséggel felvilágosítást nyújtanak a lát-nivalókkal, helyi közlekedéssel, a múzeumok nyitvatartási idejével kapcsolatban stb. Ezt a szolgáltatást megint csak tanácsos igénybe venni, mert a Szovjetunióban minden olyan gyorsan fejlődik, épül, változik, hogy még a legfrissebb kiadású baedekerben sem bízhatunk meg teljesen. (Mint a *Szovjetunió* című, 1987-ben megjelent magyar nyelvű útikönyv egyik szerzője elmondhatom, hogy — az említett okok miatt — most, alig másfél évvel a mű nyomdába adása után a könyv több adata máris elavult.)

Aki *étkezései helyét* maga választja meg, helyesen teszi, ha elkerüli a „resztorant” nevű nagyobb éttermeket. Ezzel nemcsak pénzt takarít meg (noha az olcsó étkezdék és az előkelő vendéglők árszínvonala

közötti különbség jóval kisebb, mint Nyugaton), hanem időt is, mivel a „resztorant”-okban a kiszolgálás rendszerint igen hosszadalmas. A különféle büfékben és kisebb étkezdékben — kiváltképp az önkiszolgáló rendszerűekben — viszonylag gyorsan és olcsón (1—1,5 rubel) ebédelhetünk, vacsorázhatunk.

A *kávét* és a *dohányzást* „rabjai” jól teszik, ha előre gondoskodnak „szenvedélyük” tárgyáról. Fekete-kávét ugyan ma már jóformán mindenütt főznek a Szovjetunióban (gyakran olasz vagy éppen magyar gyártmányú presszógépen), de az legalább annyival gyöngébb a nálunk megszokottnál, mint a mi duplának az olaszországinál. Ezenkívül félig pörkölt kávéból főzik. Eszerint tehát nemcsak házi presszógépet érdemes magunkkal vinnünk, hanem pörkölt kávé is, természetesen darálva. A szovjet városokban általában 220 voltos a villanyáram (bár ha netán 127 voltos, abba is bekapcsolhatjuk a 220 voltos főzőt, csak éppen félórát is várhatunk, amíg fel-forr a víz). Aki mégis nyilvános helyen iszik feketét, kérje meg, hogy dupla adag kávé tegyenek bele és fele vízzel („röviden”) adják — talán szerencséje lesz.

Aki Fecskénél erősebb cigarettát szív, vigyen magával megfelelő készletet, mert a Szovjetunióban kapható hazai és bolgár cigaretták választéka ugyan bőséges (pácolt, mentolos, filteres, szopókás stb.), de mind gyöngék.

Fényképezni, filmezni a Szovjetunióban — katonai, bizonyos ipari és közlekedési objektumok kivételével — mindent és mindenütt szabad. Filmet nem érdemes vinni magunkkal — jóval olcsóbb, mint nálunk.

Magyar újságot rendszerint minden nagyobb szálloda előcsarnokában kapunk, ugyanott vehetünk képeplapot, bélyeget, esetleg helyi térképet, útikönyvet is.

Megvannak a sajátos szokásai a Szovjetunióban a *borraivalónak* is. Általában csak Moszkvában, Leningrádban bevett dolog, bár elvétve még ott is előfordul, hogy nem fogadják el. „Illik” adni a taxisoförnek, a fodrásznak, a pincérnek (olcsóbb helyen az utóbbinak nem feltétlenül), de nem kell adni a szállodai szobaasszonynak, a liftesnek, a hálókocsi-kalauznak, az olcsóbb étkezdé ruhatárosának.

És végül néhány „tipp” olcsó *ajándékokra*. A vasútállomásokon, repülőtereken, szállodák előcsarnokai-ban rendszerint és szinte fillérekért árulnak népi pingálású, egymásba rakható fababákat (úgynevezett „matrjoskákat”), ugyancsak fából készült, orosz mintás dobozokat, merőkanalakat, amelyek bármilyen polcon, vitrinben jól mutatnak. A magyarországi árak feléért-egynegegyéért vásárolhatunk szépen csomagolt cigarettát, művészi albumokat, hanglemezeket, továbbá borostyánból készült nyakláncot, gyűrűt, cigarettaszípkát, nyakkendőfűt.

Kulcsár István

MILYEN TÁJ A GERECSE-TÁJ?

Az autóbusszban valaki kimutat az ablakon: — *Tipikus gercsei táj* — mondja elégedetten. — *Mi más legyen, ha már az?* — kérdem, mert a szószaporítás fölösleges. Miért nem lenne a táj tipikus gercsei, ha egyszer a Gerecsében van. Egy táj elvégre nem bújhat ki formájából, hiszen a Bakonyt éppen bakonyi jellegéért kedveljük, a Bükköt bükki sajátosságáért. A Vértes sem lehet kevésbé Vértes. Útitársamnak a jelen esetben még csak igaza sincs: a *Nagy Gete* nem a legjellegzetesebb gercsei tájforma, aminthogy Szanda várát sem mondanám hasonló vulkáni trapézával a legtipikusabb cserhádi tájalakulatnak. A Kis és Nagy Gete afféle jobb- és bal-összekötő feladatát tölti be a Pilis meg a Gerecse között.

Az enyhébben lejtő útra hívom társaimat, a *Dorog felől* vezetőre, onnan kényelmesebb. A tavaszi szél belemetsz az ember arcába, a meggyújtott avar kesernyés füstje kísér a meddőhányók mellett — egyszer majd benővi ezeket is a fű-fa-virág s jövődők térképészek erdős kilátópontokként fogják fölrajzolni őket. Az ő térképük kevésbé lesz talán vázlatos, mint amit kezemben tartok, vigasztal azonban, hogy a Gercsei Útikalauz pontos, megbízható. Kedvem lett volna ugyan a dorogiak jeles *Tájmúzeumába* bepilantani — mindig van valami új leletük —, ma azonban *nyílttéri múzeum* megtekintése a tervem.

Megpróbálkoztam már a Nagy-Getével a *tokodi oldal* felől is, de onnan-felől oly meredek s kacifántos, hogy csak az vágjon neki, aki a lihegést a turistaság nélkülözhetetlen velejárójának érzi. A getei 457-es magassághoz kellemesebb az enyhébb nekifutás. Őszszefüggő erdőség ez, Tokod—Dorog—Csolnok között, napi bolyongásra pontosan elegendő. A hetyke erdőbóbitákat pázsitos tisztások, bányabejárók, gépházak, fekete fenyvesek, gyér tölgyesek, kőrisek, alacsony bokrok szakítják meg, nem változott itt semmi, még a háborús bunker

is megvan, összeolvad a szürke mészkövekkel.

— *Tipikus, vagy nem tipikus* — mondom az útitársnak —, ez itt nyugatnak valóban a Gerecse-vonulat. Kivillan a *Bajóti szikla*, a *Somberek* erdeje, a *Vaskapu*, a *Bősomlyó*, egyvégtiben. Balra a *Vértes* sejlik, jobbra a *Pilis* rajzolódik az égre, mögötte a borsónyi *Csoványos*, a *Budai hegyeket* szinte kézzel markolhatnánk. Ha tiszta lenne az ég alja, tán még a *Selmeci-hegyeket* is látnánk. Ez a kis zöld sarka előttünk nyugatra a bajnai *Órhegy*, meg a sári-sápi *Babály*. Erre a Babályra — belevéve a csolnoki *Magos-hegyet* is — egyszer külön kell eljőnünk, mert ha a vadászok jól is ismerik, turista előtt csak fehér folt az! Kicsi folt ugyan, de éppen az ilyenekben rendezni *felfedező-sétát* érdemes! Babályt egyébként hármat is mond egyvégtiben a térkép, valaha egybefüggő erdőszakasz lehetett ez a 250—280-as magasslat-sor. De, hogy az egyik Babály tövében ama szelid völgyecskét miért illették *Pokol-völgy* névvel, azt csak babonás öreg csolnoki aszszonyok tudnák! Egy követező útunkra még „kiszúrjuk” a *Henrik*-, meg a *Liget-hegyet* s magát a hosszúranyúlt, szemreválóan épült *Csolnok* falut is, gyér műemlékeivel együtt.

Az *Óreg-kő* 150 méterrel lejjebb van, mint a Nagy-Gete, de nem adja könnyen magát, csúszunk a hegyes köveken, sima pázsiton. Amerre a szem ellát, gyárkémény, üzemi épület, lakótelep, falu ékeződik erdők alá, szántóföldek közé; bányavidéken járunk. Kénes füst szállong, szenes csille nyikorog fölöttünk. A *Kótál* melletti szakadékokra, barlangra most nem vagyunk kíváncsiak, hulumvasútként a *Hegyeskőre* átlendülni sincs kedvünk — a látvány onnan ugyanaz —,

A római tábor (Szombathy felv.)

inkább nagy félkörben csörtetünk a gyümölcsös-kertek között *tokod-altárai* tájakra, hogy zizegő, tavalyi kukoricás partján a mező közepén történelmi szemlére megálljunk.

Ezerhétszáz esztendő tekint ránk a faragott, újra összeillesztett, konzervált kövekről. Útunk egyik célja ez a *tokodi római tábor*. A csille ling-leng keresztül a mezőn, magasfeszültségű áram kering a vezetékben, bányavasút fűtlyent s az országúton poroz két autóbussz is. A Duna fölött a bécsi repülőjártat szárnya villan. Mi meg ezerhétszáz éves kövek között csörtögünk. *Várberék-dűlő* a hely neve. Téli esték mesélői Zrinyi Ilona várát képzeltek ide, mert könnyebb volt Rákócziékra fogni Pannónia köveit, mint római légiókra. *Castrum* volt ez bizony, a javából, a dunai limes és az aquincumi utat védte, hadi és polgári forgalom népes útját. Az Egyetem régiségügyi tanácskeze ásatta, a Műemlékvédelmi Hivatal konzerválta a hatalmas kőnépzsöveget, maradék sarokbástyáival. *Mócsy* András barátom, a római régész, ha itt lenne, bizonyonnyal elmondaná, merre lakott a légióparancsnok, hol állott a kaszárnya, az ételkészítő-raktár s hol csengett üllője a lándzsakovácsnak. Elmélkedem a régmúlton, amely igen szilárd könyvotmot hagy maga után két évezred után is. *Gondos feltáró* munka — *Altárai* szomszédságában,

játszom a szavakkal s alig tudom elhagyni a castrum százszor százöles világát. Vajon milyen boruk termett a szőlőhegyen, amelyet ma is *Római szőlőhegynek* neveznek? S milyen amforába töltötték?

Harangoznak. Az amforáról a vendéglő jut eszembe s a barátságos tokodi úton, a kerek kis kápolna tövében a faluba ballagok. Öreg emberek válogatják nagy gonddal a meddőhányó értékeit, mindegyiknek megvan a maga külön kupaca. Masiniszta ül guggon pirinyó mozdonya elején, csak úgy fér be az alagútba, hogy ülve is kétrét hajol meg.

A tokodi vendéglő, minden szívessége ellenére sincs berendezve tüzetes idegenforgalomra, állva kortyoljuk a sört. Útitársam jelenti, hogy az óvoda udvarán úgy állanak a tavaszi szellőben az üres kőszékek, mintha megannyi *kőkorszakbeli kőgomba*, vagy *római lelet* volna. Egy szélesvállú legény arról akar meggyőzni, hogy a világ minden bányarvososa az ő ellensége. Egyik sem hitte el neki, hogy halálos beteg.

— *Erővel megszüntették a betegségemet! Pedig már a fél házat bevakoltam otthon* — rendel meg keservesen sörös amforáját tizedszer.

Szombathy Viktor

és megtaláljuk BULGÁRIA KÖZEPÉT

tünk és mögöttünk, igaz a bekötő út a Burgasz felé vezető országútba torkollott és ilyenkor nyáron a tenger Bulgária elsőszámú zarándokhelye, Mekkája és Medinája. A Volgák, Zasztavák, Zaporozsecek és Renaultok között gyakran tűnt föl a még egy loerősnek is csak enyhé túlzással nevezhető jármű — az öszvéres kordé.

— Ó, — mondta torokhangján Szirakov — ezek még csak az előőrsök. A hegyekben nincs is más „jármű”.

Elmaradtak mögöttünk a falvak — amelyekben sajátosan csak a házak kerítése és a tűzfal tekint az utcára — úgy, hogy az ember azt hiszi, óriási labirintusban bolyong. És elmaradtak mögöttünk a rétek a legelésző sötétbarna tehennel és a sárban hempergő bivalycsordákkal. Hűtlenek lettünk a táblához is, amely indulásunk óta egyfolytában Kazanlik felé mutatott. Egy ideig a burgaszi főútvonalon futottunk — balkez felől a Balkán-hegység zezgúgos csúcsai kísérték — majd tizenöt kilométer után balra fordultunk és egy bekötő úton át nekivágtunk a hegyeknek.

Köhögött, morgott a gépkocsi.

— Mindjárt kiszállok és a hátamra veszem — dörögte Szirakov. Karjaira tekintve ez nem tűnt lehetetlennek.

A kocsikázás itt fönn, a sziklás bércek között külön fejezetet érdemelne. Az egy autónyi széles utak, ahol ötpercenként fatörzseket szállító tehergépkocsik dübörögnek szembe és ilyenkor a kiterőkből centiméterekre menő furcsa tánc kezdődik. Úgy kerülgetik egymást a járművek, mint barátkozó óriás állatok. A harminc—negyven méter mély szakadékok... A patakokon átfektetett fatörzsek, amelyeken végig kell egyensúlyozni a kerékkel.

Végül nem volt tovább, elfogyott alólunk az út, járművünk lehorgonyzott egy festői tisztáson egy sziklafal tövében, mi pedig gyalog vágtunk neki a hegyfalnak, melynek csúcsát eltakarták előlünk a fák. Visszatekintve láttuk még, hogy két öszvér kocog oda a Volgához, barátságosan megszagolják, majd legelészni kezdenek. Úgy látszik a hegyek közt is van járműmegőrzés.

Félóra múlva fönn voltunk a tetőn. Tiszta, lomb és harmszög volt a szél, lábunk alatt hegyhátak hömpölyögtek, mint egy furcsa, zöld tenger szelíd hullámai. Néhány lépéssel odébb egyenes szakadék zuhant le egészen a folyócskáig, amelynek vizét innen már nem is lehetett látni, csak a völgyet, amit évmilliók során kivájt magának. A nap-sütés plasztikussá tett minden hegytetőt.

— Itt kezdődik a Szondi — mondta Marin Nikolov, a környékbeli erdőgazdaságok igazgatója. — Ez Bulgária legemberszabásúbb hegyi területe.

Az ember külföldi útjairól hazatérve általában a kalandjait kezdi el mesélgetni. Minél több rendkívüli fordul elő történetében, annál érdekesebb. Lehetőleg szerepeljenek benne elefántok és Alfa Romeók, tigrisek és koktélpártik, hiszen van-e izgalmasabb a támadó fenevadnál, vagy a Chanel kölni illatánál?

Jóval ritkábban ejtenek szót a nyugodt, derűs egyszerű napokról. Pedig egy utazás lényegét nem jelentí-e inkább a parti homokban végigheverészt délelőtt, a kis halak játéka a kövek között meg a szél, amely borzasra fésüli a víz színét?

Most egy bulgáriai hétköznapomat szeretném elmondani. Színhelyét könnyű meghatározni: végy két vonalzó, húzd meg az ország átlóit és ahol találkoznak, ott az a hely. Bulgária közepe. Kis ceruzapont a Balkán-hegység barna vonulatai között.

ITT KEZDŐDIK A SZONDI

Futott velünk a kocsis. A kormányonál Szirakov, a medve természetű birkózó, az egykori félnehézsúlyú világbajnok ült, óriási kezeire pillantva az ember attól tartott, hogy egy heves mozdulatától összetörik a volán. Egyenletes, jó minőségű betonút futott alattunk, két oldalt pedig sűrűn változott a táj: gabonaföldek, majd szinte átmenet nélkül szakadékos hegyek követték egymást, kis patakok szaladtak egy darabig párhuzamosan velünk, aztán elkanyarodtak, vagy egyet gondolva hirtelen átbújtak az út alatt. A fasorok nem maradtak el tőlünk és bizony jól esett árnyékukban közlekedni az elmúlt néhány izzó nap után.

Sztara Zagoréban, már reggel hatkor, az induláskor huszonhét fokot mutattak a hőmérők árnyékban. A napon pedig izzadt az ember háta az ing alatt.

Itt viszont most árnyék volt az úton, hűs szél vágott be a lecsavart ablakokon. Sok gépkocsi járt előt-

AZ EGÉSZSÉG FÜVE

A *Lovna hija* erdészakban — amely a mi kulcsosházainknak felel meg — csak rövid pihenőt tartottunk, estére úgyszintén ide térünk vissza. Várt minket az erdő, a hegy, Bulgária legközepét kerestük.

A fák fölött ott sötétlett a cél, mint óriási késpenge szelte át a hegyet — és az országot — a Balkán hegység középső vonulata. Mentünk, meg-megcsusszanva a nyirkos avaron egyre följebb. Közben apró felfedezésekre is jutott időnk: megismerkedtünk az „egészség-füvel”, amelynek fűszeres illata gyógyír minden meghűlésre, fejfájásra, torok pirosságra (legalábbis a helybéli köztudat szerint), ittunk a tiszta patakból és meglestük a fölörpönyő fácánokat. És fölöttünk az egyik sziklacsúcson szinte karnyújtásnyi távolságra és mégis elérhetetlenül messze föltűnt a királyi vad: a zerge.

Marin Nikolov — nehéz dolga van a házigazdának! — egész úton magyarázott, lihegett, adatokat sorolt föl és megismertette velünk az erdőt.

Ebben a körzetben 600 szarvas, 3 ezer zerge, 900 vaddisznó, 5 ezer

fácán, 30 ezer nyúl és 70 ezer fogoly él a legutolsó fölmérés szerint. Nagyon vigyázunk rájuk, óvjuk őket a kipusztulástól.

Közben pedig elértük az ország közepét. Nincs itt semmiféle jel, csak egy magányos fa sötétlik az út mentén. Ide hallani két patak csobogását.

— Itt erednek egymás szomszédságában, az egyik északnak indul, a másik dél felé folyik. Ez a hegyerinc, ahol állunk a vízváltó — magyarázta Marin.

Szirakov egy halalt eresztett neki az erdőnek, nehány madár fölroppent, de visszhang nem támadt.

— No, — mondta csalódottan a nagy ember — egyedül kiabálni a síkon is lehet.

Nemsokára elindultunk vissza. Előbb azonban — zászlónk nem lévén, fehér zsebkendőt tűztünk ki a csúcsra.

BARÁNY FOROG A NYÁRSON

Ez volt hát az a nap. Nem történt semmi kaland. De megmaradt belőle a szelídszemű zerge, az egészség-fű kesernyés szaga, a hosszú

séta a hegy tetejére, a kétfelé szaladó patakok nesze. És megmaradt az este is.

Tűzet gyújtottunk a ház mellett, pisztrángokat sütöttünk a nyárson, odébb pedig a parázs fölött Hrisztó bácsi, egy kucsmás öreg, pirosbőrű bárányt forgatott. És közben énekelte, rekedtes hangon egy sasiókról, amely elhagyta a fészket.

Étkezés után, mikor körbejárt a kutyogós kulacs két fiatal fiú — az erdőgazdaság munkásai — bemutatták mi is az a népi birkózás. Hosszú térdnadrágban, övig meztelenül akaszkodtak össze. Ki győzött? Lényegtelen. Hátukon táncolt a tűz vörös visszfénye, néha pattantak egyet a fahasábok. Aztán Hrisztó bácsi kezdett el egy történetet Karalit Dimórol, a nagy erejű szárnyas hősről, aki odateremtette valamennyi ellenfelét.

Körülöttünk hűvös, jószagú szél kanyargott. S a kis tisztás körül az erdő pihent. A nagy csöndben szinte hallani vélte az ember, hogy lélegzenek a fák.

Kereszty András

Mindenkit érdekel

Az MTS Országos Elnöksége a közelmúltban a turistamozgalom egyik fontos kérdését tárgyalta. Megvizsgálta a Turistaházakat Kezelő Vállalat tevékenységét és megállapította, hogy a turistaházak szállásdíjai nem az önköltség figyelembevételével, reálsan lettek megállapítva, fenntartásuk jóval felülmúlta a bevételeket. Erre mi sem volt jellemzőbb, mint az, hogy a közös szálláson fizetett 3,— forintos ágy lepedőjének mosatása 6 forintnál többbe került. A nagyarányú ráfizetés ellen-súlyozására az MTS elnöksége úgy határozott, hogy a szállásdíjakat felemeli, de a természetbarát mozgalom érdekeit szem előtt tartva az MTSZ legalább négyfős csoportjainak, továbbá iskoláknak és az ifjúsági szervezeteknek három éjszakára étkezés nélkül, to-

vábbi három napra reggeli és vacsora szolgáltatással 50 százalékos kedvezményt biztosít.

A múltban sokszor előfordult, hogy az előjegyzett szállásokat nem vették igénybe. Ezért a házak kihasználásának érdekében az előjegyzett szállások díjait a jövőben az igénybevétel előtt 30 nappal be kell fizetni.

A vállalatnak a természetbarát mozgalommal szembeni kötelességei a szállásadással nincsenek kimerítve, ezért ennek kihangsúlyozására a MTS elnöksége a vállalat elnevezését Turista Ellátó Vállalatra módosította. Ennek kimunkálása a jövő feladata. Első lépésként a vállalat máris új szolgáltatás-ként biztosítja az idegenforgalmi hivatalok turistaszállóiban is a helyfoglalást.

A turistaházak új árai:

	C/1	C/2	C/3	C/4
1 ágyas	40	36	30	—
2 ágyas	38	32	26	22
3 ágyas	32	26	22	18
4 ágyas	28	22	20	16
Közös szoba	16	16	16	16
Pótágy	12	12	12	12

A FORIZMÁK

Csak az az igazi ember, aki az alkotást bámulni, ki a természetet szeretni tudja.

Longfellow.

Az alpinizmus élesíti az elmélet, mint a mathezis, nemesíti, mint a művészet és szórakoztatja, mint a regény.

Longfellow.

Whimper: a túrákról: „A mi élvezetünket nem lehet úgy megbecsülni, mint ahogy a bort kimerik, vagy az ölmet mérlegre teszik... Két legjobb dologgal ajándékoztak meg, melyet az ember egyáltalán bírhat:

adnak egészséget és barátokat.”

A Pesti Divatlap 1845. évi 28. száma 889. lapján Vahot Imre „Úti élmények” cím alatt közli, hogy szeptember havában Vahot Sándorral és Petőfivel együtt Pomázra ment, hol A. K. barátja házában vidám társalgás közepett fogtak ki a komor arcú időn, azután fölmásztak az „iszonyú meredek” Kőhegyre.

Kár, hogy nincs Kőhegyen egy kis emléktábla, mely hirdetné, hogy 1845. szeptemberében Petőfi járt ott.

CAMPINGEK

Öt esztendeje, hogy az újszülöttség gyolcsából talpraállt hazánkban a kempingezés, és első, tétova lépteivel a tó felé indult. Azóta — külföldi diadalútja után — nálunk is a természetjárásnak, a napos tájak megismerésének legnépszerűbb formájává rukolt elő.

Hajdan Nagy Theodoriknek, a keleti gótok királyának a bölcsök ajánlották, hogy töltsön nyaranta hosszabb időt a kies fekvésű Balaton mentén. Napjainkban bölcsök tanácsa nélkül tíz- és tízezrek keresik fel a tó partját, hogy a nomádelet korszerű változatának hódolhassanak.

Siófoktól Bélételepig

A múltat alig néhány, férőhely és ellátottság szempontjából egyaránt szerénynek mondható táborhely jelentette a Balatonberénytől Siófok-Sóstóig terjedő partszakaszon. 1965-ben központi erőforrásból csaknem harminc millió forintot juttattak a tó déli partjának kemping-

fejlesztésére, s a pénzügyi lehetőséggel együtt meglődült az idegenforgalmi szerveink fantáziája is.

Mindenek előtt felismerték: tulajdonképpen bazalt-hegyek és zöldellő dombok felmagasodó kelyhébe, selymes homokra csorgó, sőt smaragdív fodroz hullámokat előtűk. Azután rátapintottak arra az igazságra is, hogy szívesen keresik fel az olyan jól felszerelt táborokat, melyekben az egymás mellé sodródó hazai és külföldi napimádók zavartalanul hódolhatnak az üdülés örömeinek.

Igy adódott, hogy Fonyód-Bélételep, Fonyódliget, Balatonboglár, Balatonlelle, Balatonszemes, Balatonföldvár, Szántód, Zamárdi és Siófok partmenti sávjain rövid idő alatt kiépült a déli part kemping-hálózata. Ma már napi tizenötezer vendégnek tudnak helyet biztosítani, s az érkezők mindenütt találhatnak gázzal ellátott főzőhelyet, ruhamosót, mosdó- és zuhanyozósort, ivókuta-

kat, vasalóhelyet, üzletet, büfét, felszerelés-kölcsönzöt, étkezési és valuta beváltási lehetőséget. Öt kempingben — az idén először — melegvizet szolgáltató automata gépet is működésbe állítanak.

— A balatoni táborok elérték a nemzetközi színvonalat — mondják a déli kempingek vendégei —, kár, hogy a nyár rövid, s az ég nem mindig felhőtlen.

Valóban így van. De ez már nem kemping, hanem meteorológiai téma.

Lovasiskola, horgászat, vizitaxi

A kérdés nyitott még, és nem könnyű a válasz: vajon a kempingezés a test-edzés családi körébe tartozik-e?

Ha a sportolást a versenysporttal azonosítjuk, úgy nyomban és határozottan nemet kell mondanunk. A „testedés”-címszó azonban nem tűri ezt az értelmi zsugorítást, mint ahogy a nagy tömegek számára sem lehet a sportot a kimért pályákon, salakos futósávokon, versenymedencékben zajló küzdelmekre leszűkíteni. A minősített versenyzők, sportolók piramisát körülölelő lankákon bőségesen jut hely a túrázóknak, természetjáróknak, — anélkül, hogy ezzel, vagy ez által zavar támadna a testedés fogalmi töltése körül.

Mit talál a táborozók vonulata a déli-balatoni kempingekben?

Pingpong-asztal és sakkkészlet szinte valamennyi kemping leltárában szerepel. Játzóterek is akadnak egyes sátorvárosokban, ezeken labdajátékok hálóját feszítik ki, vagy kispályás kapukat állítanak fel a vendégek. Földváron vitorlás-, Siófokon lovasiskola oktatja a sportág alapfogalmaira a jelentkezőket. Játékautomata valamennyi kempingbe került, ám akit tündéri nyugalommal vert a természete, az elsősorban a bélételepi és balatonszemesi táborba szállásolja be magát: e két helyen horgászfelszerelés bérelhető, s melléje — kívánságra — napi horgászjegy, valamint evezős csónak váltható. Öt „gyorscirkáló” is szolgálatot teljesít — Siófokon, Balatonszemesen és Fonyód-Bélételepen — a déli parton: Mercury-motorral ellátott hajók állnak készenlétben vizisizők vontatására, vagy vizitaxi céljaira.

S ami talán mindennél fontosabb: a gyöngyfényű tó vize tavasztól őszig langyos, levegője páratelt és pormentes, bársonyos homokkal végighintett partjai kellemes fürdözést kínálnak. Ebben a környezetben természetes reflexként jelentkeznek a nyaralóknál a fokozott testmozgás iránti igény.

A Pizzo Badile északkeleti oldalát télen a Dolomitok egyik megmászatlan csúcsának könyvelte el közel egy századán át a hegymászó-történelem. 1877 óta sokszor kísérelték meg feljutni a tetejére az északkeleti oldalon, de ez csak 1937 nyarán sikerült először és utoljára. Télen azonban minden kísérlet kudarcba fulladt. Nemrég egy francia—olasz hattagú expedíciónak végre sikerült hat nap alatt feljutni a hírhedt fal tetejére. A csapat tagjai a következők voltak: Calcagno (24), Gogna (21), Armando (25), Darbellay (33), Troillet (22) és Bournissen (30).

A müncheni Hellebrunn állatkertben kitenyészítették a történelemelőtti kor lovát. A „tarpán” évezredekkel ezelőtt a Gangesz és a Pamír tájáról került Európa földjére.

Soragnában évtizedek óta farsang során megválasztják az „orrkirályt”. A szerencse ez évben a 80 éves soragnai hentesmesterre — Livio Tencatira mosolygott. Orrméretét a sajtó szemérmesen elhallgatta, a képen azonban (koronával fején) büszkén néz a fényképezőgép lencséjébe. Mögötte a tavalyi király látható.

A BALATON DÉLI PARTJÁN

Kemping-történetek

A kempingek kavargó, mozgalmas életét át- meg át- szövik a tarka történetek.

A földvári sátorvárosban ma is mosolyogva említik az egyik nyugati vendéget, aki heteken át egyszerű sátorban lakott, kopott öltözékben járt-kelt a napimádók között, — ugyanakkor a titkárja, akit a közeli motelben szállásolt el, az utolsó divat szerint szabott öltönyben jelentkezett minden reggel az utasításaiért.

A fonyód-bélatelepi *Napsugár* táborban egy cseh-szlovák kislánynak akkor eredtek el a könnyei, amikor az esti táncrandevúra való készülődés közben, a forró vasalóval lyukat égett a nyilonszoknyájára. Két, varrni is tudó asszony szemtanúja volt az esetnek. Ollót, cénát kerítettek, s vigasztaló szavak zápora közben különös „operációhoz” kezdtek hozzá. Kivágták a szoknyából az elégett szeletet, a bő aljón így néhány ráncsal kevesebb maradt, — de a röplabdás fiú nem várt hiába a közeli étterem kerthelyiségében.

És még egy sztory, a balatonlellei *Aranyhíd* táborból:

— Kedves, csendes vendégünk volt Helene Marguerite Leyniers asszony Brüsszelből — eleveníti fel a történetet *Somogyi Sándor* gondnok. — Amikor

két hét után távozni készült, eléje tettem a vendégekönyvet, hogy a szokás-hoz híven, írja bele ő is a nálunk tapasztaltakat. Néhány keresetlen mondatot jegyzett fel a tiszta lapra, s utána átfutotta tekintetével a már betelt oldalakat. Ekkor váratlanul halk sikoly tört fel a brüsszeli asszonyból, s a szeme elnedvesedett: „A fiam itt időzött tavaly Önöknél — mondta. — Megrögzött globetrotter, a világ valamennyi táját bejárja, ezért olykor évekig nem láthatom... Most legalább a kézjegyével találkoztam.”

Hat hónapon át

Az elmúlt évben összesen 107 ezer vendég — kétharmad részben külföldi — kereste fel a déli Balaton-

part kempingjeit, csaknem félmillió vendégnapon hódoltak a fürdőruhás élet-mód örömeinek.

— Az idén is legalább ilyen látogatottságra számítnék — mondja *Fodor János*, a Somogy megyei Idegenforgalmi Hivatal vezetője —, ezért, a táborok belső szolgáltatásait tovább bővítettük; *Siófok-Sóstón*, *Balatonszemesen*, *Fonyód-Bélatelepen* fából készült nyaralóházakban is tudunk elhelyezést biztosítani. A lépcsőzetes tábornyi táborrenddel április közepétől október 15-ig, vagyis hat hónapon át fogadni tudjuk az érkezőket, s arra számítnak, hogy július első napjaiban, a Magyar Kemping és Karaván Szövetség által megrendezésre kerülő II. Nemzeti Nagytáborozás

majd Fonyód-Bélatelepre szállítja távoli vidékeink több ezer túrázóját is.

Az 1967. évi adatok szerint a hazai kempingekben eltöltött napok országosan összesített számának 41,5 százalékát a déli Balaton-part táborai szolgáltatták. Utal ez a tény arra a körülményre, hogy a tó somogyi oldala a legkeresettebb nyári üdülési-táborozási övezetté lépett elő.

A más égtájakról érkező vendégek azt mondják: a tó vize, a déli part nagyszerű fürdési, táborozási lehetősége kincset ér.

Nem jelenthet kevesebbet a Balatonberény és Siófok-Sóstó közötti partszakasz a hazai kempingezők számára sem.

Bánhidai Tibor

Kemping	Férőhely	Nyitvatartási idő	Díjszabás (naponta)
Siófok-Sóstó „Ifjúság”	2400	VI. 1. — IX. 30.	Valamennyi kempingben a helyfoglalási díj szemfényként 10,- Ft. Parkirozási díj: gépkocsi 10,- Ft autóbusz 40,- Ft motor-kerékpár 5,- Ft utánfutó 3,- Ft kerékpár 2,- Ft * MTSZ tagoknak egész évadban, másoknak elő- és utóidényben (VII. 1. előtt és IX. 1. után 20 %-os kedvezmény)
Siófok „Kék Balaton”	800	VI. 1. — VIII. 31.	
Zamárdi „Autós”	1200	VI. 1. — VIII. 31.	
Szántód „Rév”	600	VII. 1. — VIII. 23.	
Balatonföldvár „Magyar Tenger”	1200	V. 15. — IX. 15.	
Balatonszemes „Hullám”	2400	VII. 1. — VIII. 23.	
Balatonszemes „Lidó”	500	V. 1. — X. 15.	
Balatonszemes „Vadvirág”	1600	VII. 1. — VIII. 23.	
Balatonlelle „Aranyhíd”	500	VI. 1. — VIII. 31.	
Balatonboglár „Sellő”	700	V. 15. — IX. 15.	
Fonyódliget „Kék tó”	2000	VI. 1. — IX. 15.	
Fonyód-Bélatelep „Napsugár”	1000	VI. 15. — X. 15.	

A VILÁG LEGFURCSÁBB EMLÉKMŰVEI

1872-ben egy angol állatbarát a skóciai *Edinburghban* emlékművet állított annak a *Bobby* nevű kutyának, aki gazdája halála után kilenc évig őrizte annak sírját. Ez volt az első kutyaemlékmű, amit a hű állatok gazdáinak szeretete sorban újjakkal követett.

A másik híres emlékmű *Ausztráliában* *Quensland* államban hirdeti a négy lábú társ szeretetét. Egy *Pip* nevű kutyát örökít meg, aki élete során tíz gyermeket mentett ki a folyóvízből.

További kutyaemlékműveket találhatunk az olaszországi *Campiglia Marittimában*, *Livorno* mellett és a németországi *Wintersteinben*, ahol 1966-ban egy kutyatulajdonos azért állított emlékművet kedvenc kutyájának, mert az éveken át hordozta szerelmi levelezését kedvesének a közeli *Gothába*.

A világhírű *Lajka* kutyának, amelyet 1957-ben kilöttek az űrbe, emlékművet állítottak a Szovjetunióban és a párizsi kutyatemetőben, az olasz *Rapalloban*, sőt még *Dél-Amerikában* is.

A kutyák után a lovaknak van a legtöbb emlékművük. Először a görög *Kleosztanész* állított emlékművet lovának hálából a 66. olimpiai játékon elért győzelméért. A leghíresebb loemlékművet a mitológia szerint *Nagy Sándor* császár állította *Bucefalosz* nevű lovának. Mint *Plutarchosz* írja, a nagy macedon hadvezér várost épített a *Hidaszpesz* folyó partján és azt is lováról, *Bucefalosznak* nevezte el. *Bucefalosz* egy csatában kapott sebet következében múlt ki.

Pliniusz is megemlékezik a lovak szeretetéről. Emlékirataiban olvashatjuk, hogy *Octavianus* császár emléket állított Rómában kedvenc lovának. A rómaiak lószeregetére *Quintilianusz* és *Suetonius* írásából is következtethetünk. A két író szerint Rómában szá-

mos emlékmű örökített meg híres lovakat.

Hondurasban áll egy olyan loemlékmű, melyet az őslakosok szinte vallásos tisztelettel vesznek körül. Sokáig nem tudták megfejteni e lókultusz eredetét. Egy amerikai *Prescott* nevű tudós így magyarázta a dolgot meg: a lószobor egy spanyol hátsólovat ábrázol, amely *Cortes* hadjárata idején került valahogyan *Hondurasba* és az addig nem ismert állatot a bennszülöttek istenség rangjára emelték.

SZÁZÉVES LESZ A LEVELEZŐLAP

Az első postai levelezőlapot *Ausztriában* adták ki 1869 januárjában. A levelezésnek ezt a formáját *Emanuel Herrmann* a bécsi *Katonai Akadémia* professzora találta ki. A feltaláló találmányáért egy fillért sem kapott. Pedig

1894-ben az osztrák posta már 100 millió levelezőlapot adott el. A képes levelezőlapot egy londoni *Tock* nevű ember gyártotta 1894-ben először. Ő viszont találmányát szabadalmaztatta és egyedül ő adhattott ki képes levelezőlapot, amivel *Anglia* egyik leggazdagabb embere lett.

A NEVETÉS FÉL EGÉSZÉG

A jónő 10 márkát kért két kérdésért az ügyfelének.

„Tíz márkát, két kérdésért?” — csodálkozott a férfi. „Nem lesz ez sok egy kicsit?”

„De igen” — válaszolta egykedvűen a jónő. „És mi a második kérdése?”

Az Alföld „hírös városa” hatszázadik évfordulóját ünnepeli ebben az évben. Kecskemét szép, s olyan szorgalmasan dolgozik, hogy érdemes a fényt ráirányítani, nemcsak az évforduló okán.

Kecskemét úti élmény és kitűnő példa. Belső része nagyvárosi jellegű; paloták, terek, szobrok, templomok, székőkutak, ápolt parkok, gépkocsi-forgalom. Külső köre földszintes paraszti házakból áll, házrengeteg ez, valósággal tenger. Kecskemét ez, a barack, a meggy és az uborka városa. Ebből itt terem a legnagyobb mennyiség Magyarországon. Állattenyésztése jelentős ma is. Ipara egyre bővül. Bora országos hírű, pálinkája világhírű. Az eredetien szép magyar szecessziós városházát Lechner Ödön építette, Székely Bertalan freskói díszítik. Itt született a Bánk-Bán írója, és Kodály Zoltán. Az erő és szépség szárnyait érezzük a levegőben.

Ebben nincs költői túlzás. Szószereint értendő. Az 1850-es *Hármas Kis Tükörben*, mely pontos képet nyújtott hazánkról, Kecskemétről az áll, hogy szabadalmas város, nagy kiterjedésű homokos pusztá középette, 40 000 magyar lakossal. Megtudjuk még azt is, hogy van „két patikája, ispotály, postahivatal, 3 katona-kaszárnya, 5 nagy vendégfogadója, 25 kisebb korcsmája”. Továbbá, hogy Kecskemét városa több pusztá tulajdonosa, aminő *Szentkirály, Bugac, Pustaszer, Ágasegyház, Borbászállás*. A kecskemétieknek körös-körül az óriás határban szállásaik és tanyáik vannak — írják régebbi földrajzi írónk és a magyarországi utazók — hol „marháik, juhaik, lovaik, ménesekben tenyésztetnek”. Ma már a tanyák és szállások elhagyott helyek, sokszor már fölszántott területek: a tanyasiak Kecskemétre költözködnek, a tanyavilág

végnapjait éli. A legnagyobb határu magyar város most válik valódi várossá, fölszippantja a vidéket, mely száz éven át úgy vette körül a várost, hogy majdnem nagyobb erőt jelentett, mint a kecskemétiak maguk.

Érdemes és jellemző, hogy Kecskemét nem iparával hódít, hanem mezőgazdaságával. Erre nem most készült fel, századok óta ezt csinálta. A török hódoltság alatt a Duna-Tisza közének központja. A török kifosztotta, felégette a környék népes faluit, a várost respektálta, Kecskemét fizetett, s a török tovatűnt a zacskó arannyal. Kecskemét címerében hármashalmon kecske ágaskodik, ezzel a félkör-iratú jellegével: „Sem magasság, sem mélység nem retent”. Nem laktak itt szédülős magyarok, hanem tömény realisták, jó vérkeringésel.

Földesurai, a *Kohályak*, messze estek Kecskeméttől, *Fülek* várában tanyáztak. Kecskemét formálta a maga polgári—paraszt társadalmát, kijárta a királyi jogokat is, körülbástyázta magát, óvta szabadságát. Sajátos embertípus alakult ki e falak között, holott itt nem bástyás, tornyos szélkakasokat forgató Lőcsére, Pozsonyra, Kassára kell gondolnunk, hanem paraszti mezővárosra, ahol még száz évvel ezelőtt is a házak zöme zsuppal fedett kunyhók-ból állott, ahogy Hunfalvy János bizonyítja a szabadságharc után írt első országos leltározásában.

De ezek a kunyhós parasztek nemcsak a Petőfi megénekelte legjobb magyar cipót tudták megsütni, hanem el is tudták adni. Mégpedig Pesten. Pestet a kecskemétiak táplálták: kenyeret, bort, gyümölcsöt, szalonnát, zsírt, sertés- és marhahúst, szappant, gypajút, ökröket, lovakat, nyersbort, csirkét és tojást ők szállítottak szekér karavánjaikon a fővárosba. Hajnalban keltek, vagy

még hajnal előtt, sötét éjszaka, lámpásaik ott világítottak a szekereken, reggelre bevették Pestet és Budát, délután visszaszekereztek Kecskemétre. De eljutottak Pestnél is tovább. Már a XVIII. század elején kecskeméti jószág vándorol fel Bécsbe tehénhúsnak, s Nürnbergbe.

A XIX. század elején húsz év alatt kétszer égett le a város, kétszer épült újjá. Az 1911. évi földrengés után nem menekült el senki Kecskemétről, fölemelték a szerszámot, újra dolgoztak.

A föld százméteres buckáival futóhomokból áll, mely az északnyugati szél irányában fodorozódik. A homok főként a Dunából származik, szelek szárnyán jutott ide, beborítva a Duna és Tisza közti vidék, Petőfi átszellemített síkságát, annak agyagos felszínét. Kecskemét nem fült bele a halványsárga, szürkésárga homokba, hanem lerázta magáról és megkötötte. Kiderült, hogy a legjobb szőlő- és gyümölcsstermő föld. A legrégebb magyar mezőgazdasági kultúra színe helye Kecskemét és vidéke. S ahol vízállásos, szikes tavak keletkeztek a homokban, ma halastavakat, fűrdőket találunk. Kecskemét pedig egyetlen óriási kert lett, amelynek zamatos gyümölcsze fogalomvá vált. A szép városban a gyümölcs a látványosság, ahogy Móríc Zsigmond óta minden nyitott szemű látogató megírta. A hatszáz évnek nemcsak az az érdekessége, hogy kiéjtette irányításából a nemességet, paraszti demokráciát teremtett, hanem az, hogy paradiocsommá varázsolta vidékét.

A homokpuszták városa, Magyarország legnagyobb gyümölcskiviteli piaca, s olyan gyáripara van, amely a mezőgazdaságnak termel — mezőgazdasági gépeket — s a mezőgazdaságból termel: konzervet és amit a föld ad, ha művelik, mindent. Szőlőnemesítők, barack-szakértők, kertészek, okos parasztek városa. Nem falu, város. Hatszáz éves város. Néhány évvel ezelőtt egy vasárnap este Debrecenből menet Pestre, külföldi íróvendéggel s annak feleségével megálltunk Kecskeméten. Bemertünk egy cukrászdába, ahol tűnyi üres hely nem volt. Szorongani kezdtem, mi lesz most, hogyan fog vizsgálni a „hírös város”? Pár pernyi várakozás után egy társaság felállt és átadta az asztalt. Leültünk, kitűnően kiszolgáltak. Egy kecskeméti férfiú folyékony angolsággal kínálta meg őket túzzal és tájékoztatással. Vendégeink el voltak büvölve ilyen sikeres idegenforgalmi vizsga láttán. Hát ez a városiasság él a hatszázéves paraszt-metropolisban.

Szalatnai Rezső

Főorvos úr, van-e kedvenc receptje?

— Van! És legszívesebben mindenkinek felírnám, betegnek és egészségesnek is: napfény, levegő és mozgás!

Dr. Buga László, a kitűnő és népszerű orvos közismerten természetrajongó. A rádióban és a TIT pódiumain elhangzott előadásában nagyon sokszor mondta ki: a legjobb gyógyszer a természet!

— Az élet ütemének, a bioritmusnak egyik taktusa a tavasz. Télen a szervezet ellenállóképessége csökkent, az ember — hogy úgy mondjam — elanyaglanodott, vitaminigénye tehát fokozódik március—április—májusban. Három dolgot vár mindenki a tavasztól: meleget — de nem a kályha melegét, hanem nap-sugarat; tiszta, friss levegőt és mozgást!

— Az Ön kedvenc „receptjének” alkotói!

— Pontosan! A napsugár serkentőleg hat a kedélyállapotra, a tavaszi világosság tettekre sarkall, a napfény hatására a szervezetben a D-vitamin elővitaminjából D-vitamin termelődik. A levegő... Éltető elemünk, de nem becsüljük. A városi ember nem tud lélegzeni, pontosabban — nem tud helyesen és jól lélegzeni. Ennek csak egyik oka, hogy a városok levegője szennyezett; a másik, hogy kevesen fordítanak gondot a helyes lélegzésre. Azt gondolják, ha valahol egy nagyot szírpantának a tiszta levegőből, ezzel rendben is van a dolog.

Az asztalról felelem egy tintásüveget.

— Ha a tintát kezdeném felhígítani, úgy, hogy mindig egyharmadrész vizet öntenék hozzá, nagyon sokára lenne tiszta víz az üvegben. Így van a tüdővel is. Egy lélegzés nem üríti ki a levegőt, csak egyegyed vagy egyharmad részben. Húsz-harminc mély, erőteljes belélegzés után lesz csak teljesen tiszta a tüdő levegője.

A „recept” harmadik tényezője a mozgás.

— Híve és népszerűsítője vagyok az aktív pihenésnek. Lényege, hogy az ember ne azt csinálja, amit megszokott. Volt egy betegem, idős néni. Feljött hozzám, s azt mondta: „Jaj, doktor úr, hadd üljek le, nagyon elfáradtam...” Leült kipihen-te magát. Érthető módon, ő így vezette le a fáradtságot. Egy alkalommal vidékre utaztam, gépkocsival. Út közben valami baj történt, a sofőr a kocsira alászállt, s amikor elvégezte az apróbb szerelést, megkérdeztem, indulhatunk-e. „Azonnal — válaszolt a gépkocsivezető —, csak pihenek egy kicsit”. Az ő pihenése abból áll, hogy körülsétálta az autót, erőteljesen átmozgatta végtagjait.

— Az emberek többsége hivatalhoz vagy munkapadhoz van kötve

egész héten — folytatja Buga doktor. — Egészségesek, ellenállóképesek, frissek csak akkor lehetnek, ha szabad idejükben felcsatolják a hátizsákot, veszik a botot — irány a természet! De álljunk csak meg! Azaz, hogy — ne álljunk meg...! Nem szabad az első sörözőnél megállni és a túrát befejezettnek tekinteni! Bár napot, levegőt a nyári vendéglőben is kap az ember, de a túra mit sem ér a mozgás, a gimnasztika nélkül! Nem helyeslem a lusta strandolást sem, amikor valaki a vízparton ledobálja a ruhát, úszik egyet, s kihasal a partra napozni. Tessék a strandon úszni, evezni, mozogni. Sportolás, mozgás közben

BESZÉLGETÉS BUGA DOKTORRAL

is szépen megfog bárkit a nap, nem kell azért egész délutánokat egy pokrócon vagy gyékényen végighasalni.

Idáig jutunk e beszélgetésben, amikor cigarettával kínálok dr. Buga Lászlót.

— Köszönöm, nem... De a cigarettáról jut eszembe valami. Soha ne dohányozzunk gyalogtúra közben! Ha már valaki szenvedélyes cigarettás, ám tartson rövid szünetet, füstöljön egy keveset, de menet közben soha!

— Tehát: túrázzon sportszerűen!

— De még mennyire! A turisztika komoly sport, és mint ilyen, megköveteli a sportszerű életmódot. El tudná képzelni, hogy egy futballista mérkőzés közben rágyújt...? Ugye, nevetséges. Hát egy vérbeli túrázó szemében legalább ilyen nevetségesnek tűnik, ha valaki füstöt pöfékelve rója a hegyi utakat. Arról nem is beszélve, hogy milyen óriási mértékben károsítja a szervezetet egyetlen cigarettára is, amit menetközben szív el valaki. Aztán a szesz...

Nem szabad a túrát tekintélyes bor-, sör-, pálinkaivással összekapcsolni. Egyetlen pohár sör még nem árt, kellemesen hűsít is, de ez minden!

A fiatalos kedvű és energiájú orvos — mint mondja — diákkora óta szenvedélyesen járja az erdőket, hegyeket.

A legjobb gyógyszer a TERMÉSZET!

— Mostanában ritkábban ugyan, mert szombattól hétfőig falusi ember lettem. Solymáron van egy kis telkem, a bokrosítástól az építésig mindent saját kezűleg végez népes családom. Hazatérve, hétfőn alig emelem a karom, de jól érzem magam, megy a munka, friss vagyok.

Napfény, levegő, mozgás.

Milyen könnyen elérhető — még városból is; ott vannak az erdők, hegyek karnyújtásnyira — és ingyen! És — tegyük szívünkre a kezünket — élünk-e a lehetőséggel mindig...? Ugye, nem. Kényelemszeretettől, közömbösségből, sok egyéb ok miatt. De minden ok mondva-csinált, hiszen a legelfoglaltabb embernek is van legalább egy üres fél napja, néhány órája.

Figyelemre méltó mondattal zárta a beszélgetést Buga doktor:

— Az ember nem szakítható ki a természetből. Beletartozik!!!

És még hozzátette:

— Az interjú végére tegyen majd három felkiáltójelet, hangsúlyozva, hogy a természet mennyire fontos.

Vincze Jenő

Vas megye új turistaszépséggel gazdagodik. Sághegyen a volt bányatulajdonosi kastélyt vendéglátó üzemmé alakítja át a celldömölki járási tanács. Az emeleten turista-szállót, a földszinten éttermet, a pincékben pedig espresszót rendeznek be.

A Magyar Eszperantó Szövetség az abaligeti campingben július 20-tól 30-ig eszperantó természetbarát találkozózt szervez. Részvételi díj hozott sátorban, étkezés nélkül 300, napi háromszori étkezéssel 650, turistaszállóban 700 Ft.

Májusi kulturális, tudományos és turisztikai eseménynaptár: 1—3. Köszegi Ifjúsági Napok. 3—5. Nemzetközi Társastánc verseny és magyar bajnokság: Szombathely. 25—27. Országjáró diákok Fejér, Győr-Sopron és Vas megyei találkozója: Gézháza. 8—11. Nemzetközi Jazz Fesztivál Székesfehérvár. 12. Liszt Ferenc dalostalálkozó: Bonyhád. 12—16. Balatoni Hét. Siófok. 19—26. Kiskörösi Napok (250 éves Kiskörös). 17—27. Budapesti Nemzetközi Vásár. 20—30. V. Rövidfilm Fesztivál Miskolc. 31. IV. Nemzetközi Könnyűzenei Fesztivál. 5. „Király Albert” emléktúra a Kevélynyeregére. 19. Motoros túrázók tavaszi találkozója Verőcén. 24—25. Camping-találkozó Debrecenben. 12. Földes Ferenc táj. emléktúra. 26. Mazura Károly táj. emléktúra Ózd, és Meteor Kupa Pécs. 12—19. Vas megyei Természetvédelmi Napok.

A Borsod megyei idegenforgalmi Hivatal az Aggteleki-hegységben levő Égerszögi Szabadság és a Zempléni-hegységben levő Mogyoróskai turistaszállását megszüntette. A III. negyedéven viszont megnyitja a Miskolc-Tapolcai korszerű 120 férőhelyes, télen-nyáron üzemelő központi fűtéses turistaszállóját.

A Határhegyi étterem udvarában levő postaládikából eltűnt a Kéktúra bélyegző. Ezentúl az étterem előtermében lehet bélyegezni. A 12. sz. útvonal Csúcshegyi menház és Rozália téglagyár vasúti őrházában a bélyegzés zavartalanul lehetséges. Közlök az újpestiek.

A Törökmezői menedékház tatározás miatt bizonytalan ideig zárva lesz.

MEGFEJTÉS:

A csapat abban rejlik, hogy a megfejtő, kissé elhamarkodottan, úgy véli, hogy az ötödik kilométerkö felelőn van az első és a tizedik között.

Valójában Pali, aki ezek szerint távolról sem a jobbik gyakorló, csak 4 és negyed kilométert tett meg, míg Feri 4 és háromnegyedet.

Abaliget népszerűsége rohamosan növekszik. A barlang mellett turistaház, a két tó mellett sátorlábor áll rendelkezésre, étterem és gyorsbüfé.

Zsámbék magánmúzeumának híre a tv jóvoltából egyre terjed. Túráprogram a múzeum, a középkori templom romok és a „Török kút”.

A Mecsek két kiránduló vidékét: a Pécsi-tó és a Zengő-csúcs környékét védetté nyilvánítják. Védettséget kap a Nyugati-Mecsekben levő Vízfő-forrás, a belőle ered: Orfű-patak s a Sárkány-szakadék nevű sziklagörgeteg, amely az üdülőkörzet természetes hátterét képezi. A Ke-

leti-Mecsekben kialakuló tájvédelmi terület magában foglalja a zuhataros patokkal átszelt Hidasi és Óbányal-völgyet, a nemrég feltárt Mérévári romokat, az értékes püspökszentlászlói kastélyparkot, a híres zengői szelídgesztenye-erdőket és a vadontermű pünkösdirózsa lelőhelyeit.

A békéscsabai 3971. sz. úttörőcsapat 10 napos kerékpártúrát szervezett a Bükk-hegység és Aggtelek

környékére. Megtekintették Lillafüredet, Szalajka-völgyet, Szarvaskővárát, Garadnát, Istállósköt, Egert és a szentléleki romokat.

A Budai Spartacus megszűnése után a természetjárói Vértés Spartacus név alatt folytatják tevékenységüket.

A Kőkapui Erdészeti üdülőt a turisták is igénybe vehetik. Térítések: 1 napi teljes ellátás (négyeszi étkezés: 3 fogásos ebéd, 2 fogásos vacsora) 37 Ft és 25 Ft szállásdíj. Téli időszakban uszonna nélkül 33 Ft az étkezés. Előzetes bejelentés alapján turistáknak csak reggelit (6 Ft), uzsonnát (4 Ft), ebédet (17 Ft), vacsorát (10 Ft) is adnak. Levelezés: Scholler Gyula, Kőkapu. up. Pálháza.

A Visegrád—Nagymaros rév—Magda-forrás sárgajelzésű útvonalon 25 db tábla hiányzik.

A Szentendre—Vöröskő sárgajelzés mentén a fákön levő jelzőtáblák szürke festékkel le vannak festve.

A februári számban megjelent „Ablakoskő, Leányárok” c. cikk alapján többen kérték az útvonal megközelítésének leírását: Az Eger—Lillafüred autóbussz vonal Bánkúti elágazás mh-nél kell leszállni. Bánkútról pár perces séta vezet le Csurgó erdészházhoz, amelynek kertjéből nyugat felé zöld jelzés vezet az Ablakoskőhöz. Vasúttal Nagyvisnyóra utazunk. Az állomástól délre vezet a zöld jelzés a Nagy-völgyön keresztül az Elza-lakig; innen kelet felé követjük tovább a zöldet s félóra után benn vagyunk az Ablakoskő gyönyörű szurdokvölgyében. Megéri a fáradságot, különösen ha összekötjük az utat a Leányárok vadregényes völgyével.

Szombathelyen 12—19. között rendezik meg a Vas megyei Természetvédelmi Napokat. Ezekben szerepel a Szajki-tó kirándulás, a Jeli-arborétum, az őrségi műemlékek (szalafői kástu, kerített ház, szentpéteri tájmúzeum, pityerszeres település) megtekintése, Gayer Gyulának, a nagy botanikusnak emlékműnépelye Celdömölkön stb.

TURISTÁK könyvespolca

Az Utikönyvek sorozatában most jelent meg: Veszprém, ára térkép-melléklettel együtt 28 Ft.

Székesfehérvár, térkép-melléklettel, ára 30.— Ft.

Budapest—Déltiszántúl útikalauz, ára 12.— Ft.

Szabó Pál: Szülőföldem a Hajdúság. Ára 8.— Ft.

A könyvek kaphatók a Sport könyvesboltban, Bp., VII., Rákóczi út 64.

Az a két hegynyereg, mely a Csúcshegyet jobbról-balról összefűzi, a Virágos- és a Csúcshegyi-nyereg. A két nyereg között jó kilométernyi hosszúságban húzódik a hegy gerince, mely három csúcsot hordoz. Itt is teljes a harmónia: a legmagasabb van középtűt. Bár alig nyolcvan méternyire nyúlik csupán a nyereg fölé, mégis magasnak tűnik. Ezt a hatást erőteljesen fokozzák mélyen lenyúló, meredek, erdőfedte oldalai. Főképpen a külső oldala ereszkedik le hirtelen és mélyen; csaknem a 300 m-es szintvonalig. Itt megtörik, s tovább széles, enyhe lejtőt bocsát az Arany-patak völgye felé. Ez a gyümölcsösökkel, rétekkel, szétszórtan házakkal tarkított, a végén erdővel borított szelíd lejtő: a Csúcshegyi-dűlő.

A Csúcshegyet a Viharhegygel összekötő Virágosnyereg alól hosszú árok ereszkedik alá. Egyik maradványa annak az árokvilágnak, mely régebben az óbudai hegyek külső lejtőit barázdálta. Több már eltűnt közülük, de ez még megmaradt eredeti szépségében. Az alsó végén már megszelídítették ugyan, — betonlapok közé szorították —, de feljebb még ősi vadságában őrzi a múlt képét. Középe táján kiöblösödik, meredek oldalú, széles és mély szakadékat képez, melyet fák, bokrok és indák sűrű szövevénye borít. Fenekén kis csermely folyik. Ezt a szakadékat öreg kőhid hidalja át. A hid két oldalát olyannyira benőték már a fiatal akácfák, hogy miközben áthaladunk rajta, észre sem vesszük, hogy hídon járunk. Ha le-bocsátkozunk az árokba, meglepetve látjuk, hogy az alsó oldalán emléktábla van, mely szerint a múlt század hetvenes éveiben épült.

Az árok felső végén bővizű, öreg kút álldogál. Évekkel ezelőtt csurgókútá szepítették át. A víz az árok oldalában levő forrásfoglatból bugyog elő, de több más kisebb forrás is fakad az oldalában.

Túl az árkon, a vasútig lenyúló erdőszegélyig, de azon túl is, egészen Soly márig, a föld római emlékeket őríz. Baloldalt, egy kút mellett mélyen a földbe süppedve kisméretű római kőkoporsót látunk: hosszú időn keresztül itató-

A CSÚCSHEGY

vályúként használták. Nem sokkal távolabb elérjük az ún. felső római villa egykori helyét.

A romok alatt, az út mentén kis csermely vezet el a néhány telekkel odább fakadó Kecske- vagy másnéven Katalin-forráshoz. Ez a forrás is római emlék, ez látta el vízzel a villát és fürdőhelyiségeit. A hangulatos zugban fakadó forrást ma is rendszeresen használják a környék lakói.

Honfoglaláskori emlékeket is találtak itt. A 325 m gúla örkövének elhelyezése alkalmával egy emberi temető alsó lábszárcsontjaira, továbbá lókoponyára, lábszárcsontokra, és lófelszerelésre (kengyel, zabla) akadtak. Ilyen honfoglaláskori leleteket Budapest területén megelőzően csak három helyütt találtak ilyet: a Kuruclesi dűlőben, a Farkasréti temetőben és a pesti oldalon a Mexikói úton.

Ballagjunk tovább a kiépítetlen, füves, virágos dűlőúton. Felettünk a Csúcshegy szép szabályos formája, túldalt, távolabb, az Arany-patak szé-

les völgyén túl a Nagy Kevelly sziklás csúcsa integet. A dűlőt az erdőnek tart s nemsokára szélső fának hűs árnyékában tartjuk pihenőnk.

Menjünk tovább felfelé a csúcshegyi turistaházhoz, mely hangulatos szögletekkel tarkított, erdő szélén áll. A felette haladó Guckler Károly-sétaútról leágazó bekötő utat a fővárosi erdészeti építette annakidején, s most ugyancsak a Budapesti Erdészeti hozta helyre és a másik irányba is kiépítette. A szerpentinező gyalogúton könnyen győzzük le a meredek, erdős hegyoldalt. Útközben, egy-egy szépfekvésű padról pompás kilátást is élvezünk. Csakhamar fel is érünk a Csúcshegy és a Szarvashegy közötti nyeregbe.

A nyeregben pompás kilátás nyílik a Viharhegy — Hármashatárhegy — Újlakihegy belső hajlatának erdős oldalára. S amint a túldalton az erős lejtésű úton lefelé ereszkedünk, csakhamar felbukkan szemközt a Jánoshegy és a Hárshegy is.

A külső lejtőkön túlnyo-

móan az ókorban jártunk. Itt most középkori hangulat kísér. Az elpusztult kis középkori település, Gercse (Gercseny) templomrajza csakhamar feltűnik a földek között. Már egy 1212. évi határjárással kapcsolatos oklevél is említi: egyes régi térképek még a XVIII. században is *Mons Gercse* néven nevezték a mai Csúcshegyet.

Az út felvezet a Virágosnyeregbe. Innen is nagyon szép a kilátás mind a Budai-, mind a Pilis-hegység felé. Ahogy lefelé ereszkedünk a menedékes erdei úton a 37-es autóbushoz, személygépkocsik, motorok zúgnak el mellettünk. Kirándulócsoporthoz igyekeznek felfelé. Lent az Erdőalja úton és a környéken új házak épülnek a hegynek futó kertekben. A főváros dolgozói — ki végleges, ki időlegesen — birtokukba vették a szép óbudai hegyeket.

A kör bezárult. Három óras útunkon körüljártuk a Csúcshegyet. E körséta során a központi díszlet mindig maga a Csúcshegy volt. S ha egy más alkalommal felmegyünk majd a csúcsára is, és ott körülnézünk, onnan lenézünk, biztosan nem fogjuk „lenézni” azt az alsó tájat, melyből hegyünk oly merészen emelkedik ki. Mert ott mélyen alattunk — még kellően nem méltányolt, jórészt feltáratlan természeti szépségek közepette — csaknem két évezred története szól hozzánk.

Pápa Miklós dr.

Gercsenyi templomrom (Miklós L. rajza)

A LEGGYÜLÖLTÉBB

Azt hiszem az elmúlt két évszázadban, ha a magyar ember előtt valamilyen utált helyet emlegettek, akkor az elsősorban Kufstein vára volt. Érthető ez, mert a Habsburgok, ebbe a magas hegyek között fekvő Inn parti várba börtönözték be a nagy birodalmukban fellángoló szabadságharcosokat. Két évszázadon keresztül a Németországgal határos tiroli részen felépített többszáz éves, erős falú vár Kaiser tornyában számos hazafi sz szenvedett érzelmeiért rövidebb-hosszabb ideig büntetést. A kufsteini vár legmagasabban fekvő

tornyában 13 cella helyezkedik el közvetlen a tető alatt. Ezekbe a cellákba, amelyek közös bejárattal és fűthető térrel, kettesével függnek össze, zárták be a XVIII. és a XIX. század magyar szabadságharcosait. Van egy tábla a cellák előterében, amely 94 magyar fogoly nevet tüntet fel. Ismeretes, hogy ebben a várban raboskodott a Petőfi Sándort megelőző kor legnagyobb forradalmi költője, a tapolcai születésű Batsányi János is, de itt halt meg betegségében Szentjóni Szabó László, Batsányi kor- és sorstársa, itt raboskodott Versegly, Kölcsey, Kazinczy.

A tapolcai Emlékbizottság, amely már Kassán szlovák—magyar nyelvű, és Linzben német—magyar nyelvű táblát helyezett el Batsányi János életútjának állomásain, elérte a kufsteini város tanács hozzájárulásával, hogy a börtön falára emléktábla kerüljön Batsányi János bronz képmásával.

A Bécsből Kufsteinbe vezető út első szakasza az autóbahnon egészen Salzburgig sem unalmas, de onnan kezdve, a hegyek emelkednek és belépünk Tirol kapujába. A Salzach folyó rohanó vize mellett vezet egyre emelkedő utunk, a táj mindig szebb

lesz. Megértem most már, hogy a tiroliak Hofer András vezetésével miért tudtak olyan hosszú ideig ellenállni az egész Európát legázoló Napóleon hadainak. Ezekben a helyeken az ezer méternél magasabb hegyek közötti völgyekben rendkívül nehéz volt harcolni a behatolónak és könnyű volt a hazája minden talpalatnyi részét ismerő tiroli hazafiaknak. Kufstein hirtelen bukkan elő a Kaiser-Gebirge nyúlványai közül. Váratlanul megnyílik előttünk az Inn völgye, amely ósidők óta a legjobb összekötő hely volt a német-római császárság és Itália között. A völgy közepén rohan az Inn folyó fehér habos sötétzöld vize, és közvetlenül felette, egészen a német határ közelében sziklákon emelkedik Kufstein vára. Lassan ismerkedtem meg vele, körülsétáltam előbb az egész várat, minden oldalról megfigyelve, és visszaemlékezve azokra az időkre, amikor gyalog és kocsikon szállítva viték oda 4—5 nemzet legjobb fiait. 80 méter magasra emelkedik a folyó fölé a vár, amely meglepően jó állapotban van. Egyik részében a kufsteini Helyismereti Múzeum foglal helyet. Nagy látóteret, Európa legnagyobb szabadterti orgo-

Kitágulnak a falu határai

A szervezett és a nem szervezett természetjárás tartalmában ugyan differenciálódik, lényegét, tekintve azonban ma már nehéz — és helytelen is — különbséget tenni a kettő között. Elmosódott az a vonal, amelyel egykor a szervezett természetbarátok elhatárolták magukat, s amelyet átlépett korunk divatja, az utazási láz és a tömegek természetbe való vágyakozása, hogy maguk a szervezett természetbarátok is csak az egyesületükbe, szakosztályukba való hovatartozásuk alapján tudják meghatározni, valóban melyik kategóriába tartoznak.

A nem szervezett turista is járja a hegyeket, utazik vonaton, repülőn, autóbusszon, kirándul magánosan,

társasággal, s a szervezett természetbarát sem mindig „igazoltan” űzi kedvelt sportját. Azt azonban sietünk leszögezni, hogy a szervezetség nemcsak a sokrétű kedvezményben nyújt előnyt, de hazafias nevelésben, a szórakozás mellett a kulturáltabb magatartásban is megnyilvánul. Mindezek előnyét bizonyítja az a tény, hogy évről évre nagyobb tömegek csatlakoznak a szervezett táborhoz, s évente ezekkel nő azok száma, akik meghatározott keretek és szabályok „terhét” vállalva, szakosztályaik irányításával járnak országot, világot.

Ma már a Természetbarát Szövetség mellett más olyan szervek is tevékenykednek, amelyek — akár

társadalmi kötelezettségből, mint például a KISZ — akár üzleti szempontból, mint az Express, vagy az Ibusz — „kivezetik tömegeiket, ügyfeleiket otthonukból a friss levegőre, megszoktatják, megtanítják őket az aktív pihenésre és vizik ismerni a hazát, baráti népeket, országokat.

Am ez nem könnyű feladat. A Természetbarát Szövetség is szívós harcot folytatott addig — amíg száz-ezerre duzzadt tagsága, kimozdult a város, a falu határából. A többi szervek is igénybe vesznek minden módszert, hogy rádöbentsék az embert egészségtelen életmódjára, hogy a láthatárt könnyen elérhető eszközökkel kitágítsák. Ilyen hasznos akcióról teszünk említést az alábbiakban, különös tekintettel arra, hogy a falu népéről van szó, amelyhez sokminden összetevőből kifolyólag a turizmus, természetjárás oldaláról még alig tudtunk közelebb jutni.

Az Agroiinform — a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium szerve — az Ibusz és a TIT közös segítségével, a mezőgazdasági dolgozókat utaztatják, vizik tanulmányúttal, tapasztalatcserével összekötött utazásra, szórakozásra, pihenésre. A

VÁRBAN

nája a Hősök orgonája, amely az egyik alacsonyabb toronyban van elhelyezve. Minden délben megszólal az orgona, hatalmas sípjából ömlenek a zene hangjai, amelyek még 5 km távolságból is meghallhatók. A két világháború halottainak emlékére állították fel ezt a Hősök orgonáját. Amikor ott voltunk a mi tiszteletünkre magyar dallamok csendültek fel az orgona sípjain. A kufsteini várba nagyon korszerű módon lehet feljutni. Nem lépcsőket kell mászni, hanem liftbe bemenni, amely szinte pillanatok alatt röpít fel bennünket a 80 méteres magasságba. Onnan már a Császár toronyba a régi falépcsőkön kell feljárnunk. Kilépve a torony erkélyére, gyönyörű kép tárul szemünk elé. Északra a bajor havasok sötétlenek, délre az Inn folyó völgye húzódik, két oldalán a lejtőkön a jellegzetes tiroli házak sorakoznak. A távolban kisebb-nagyobb települések tornyai integetnek, és jobbról balról 1500—2000 méteres hegyek csúcsai látszanak minden irányból.

Az ünneplésnek vége, elvonulnak a résztvevők, de még nem megyek utánuk. Újból bemegyek a 13-as számú cellába, amelyben Batsányi

szenvedett. A falra festve Rózsa Sándor arcképe látható, amint pipával a szájában üldögél szalmával borított fekhelyén. A kufsteinek legjobban számontartott várfoglya a magyar rablóvezér, Rózsa Sándor, aki hét éven keresztül ült vasban a kufsteini várban. Órula tudnak, de Szentjóni Szabó Lászlóról, — aki a 12-es számú cellában halt meg, semmit. Most majd emlékeznek Batsányira, aki e cellában sétálgatott, ott írta a kufsteini elégiákat, és a cella ablakán keresztül nézte egy éven keresztül az évszakok szerint válto-

kozó tájat. Eszembe jut tapolcai sírfelirata: „A jelen lehet irigy és hátlatlan, de az utókor igazságot fog szolgáltatni.”

Igen, életében üldözték, száműzték és börtönbe zárták. Most azonban felszabadult népe megbecsüli, és mindenütt megőrökíti emlékét. A kufsteini vár borzalmi megszelídültek, ma már csak emléktáblák maradtak falán, amelyek hirdetik, hogy az utókor nem feledkeznek meg a sokat szenvedett igaz hazafiakról.

Zákonyi Ferenc

múltban is már voltak ilyen kísérletek, amelyek azonban megbuktak, mert a szakmai programmal zsúfolt utazás kimerítette a résztvevőket, vagy a rosszul szervezett szórakozások mellett sem tapasztalni, sem kulturáltan pihenni nem volt idejük. Egyszerűen kárba vesztett az idő is, a ráfordított pénz is.

Az Agroinform helyettes főigazgatója, Molnár István és az Ibusz osztályvezetője, Mezei László, számtalan hazai és külföldi mezőgazdasági üzemet, gazdaságot, termelősövetkezetet látogatott meg, hogy kiválasszák a tapasztalatcsere legalkalmasabbakat. Ugyanakkor az Ibusz megszervezte a szálláshelyeket, gondoskodott a pihenés, szórakozás lehetőségeiről, messzemelőn figyelembe véve, hogy a falu dolgozóinak alkalmuk legyen a hazai, vagy a külföldi tájak, az ott lakó emberek megismerésére.

Hazai viszonylatban a TIT adja a kulturális, tájismereti programot és a vezetőt, az Agroinform a szakmai ismeretek hasznos beiktatásáról gondoskodik, az Ibusz eddig az elszállásolás, a szórakoztatás gazdája. A baráti országokban az ottani szervek

bevonásával oldották meg mindezt, de szakmai tolmácsokat az Agroinform adja.

Amint hallottuk, a programok, szakmai célpontok kijelölésénél figyelembe vették a szervezők azt is, hogy ismeretlen tájakra, a turisztika fehér foltjaira vigyenek tömegeket. Gyulán például kihasználatlan a mikrohotel, kulturált fürdő van, a várjátékok színes eseményei élményt jelentenek, amellet bőven van lehetőség mezőgazdasági tapasztalatokra. Ilyen fehér folt Szarvas is a világhírű arborétumával, az Alföld számtalan tája, ahová nemcsak a hazai mezőgazdaság dolgozóit viszik el, de hoznak is csoportokat a baráti országokból. Az NDK-ból jelezték, hogy szeretnék Bugacon, Gyulán, vagy Árpádhalmon a mesterséges fácántenyésztest tanulmányozni. Osztrák csoportok jönnek a borkezelés, konzervipar tanulmányozására, s az Ibusz ezeket a látogatásokat — ügyesen — a fehér foltokra irányítja. Legtöbb csoport a Szovjetunióba indul, s onnan is nagy létszámú csoportok érkeznek hozzánk. A szakmai igények mellett mindenütt ott

találjuk azt a jelzést, hogy látogatóink egyben szeretnék népünket, hazánkat is megismerni.

Miért ismertettük ezt az akciót? Mert közel álló jelenségről van szó. Mert segítséget nyújt ahhoz, hogy a falu dolgozói körében is felkeltse a természetjárás, az utazás vágyát, mert elősegíti a kultúra beáramlását, hazafias, népnevelő célt szolgál.

Nem kisméretű ügyről van szó, mert amint hallottuk, biztosították a tömeges — sokszoros — utazások anyagi bázisát is. Komoly összegeket bocsátanak e célra a megyei tanácsok, a termelősövetkezetek alapszabályaiban ilyen célra biztosított összegeket most szervezeten és hasznosan használják fel, de a brigádok jutalmazására fenntartott kecsportos utazások sorozata és a külföldi is jut erre a célra.

Már ebben az évben megindul a földi vendégek fogadása. De a nagy szabású és nagy jelentőségű akció kibontakozása csak a következő években várható.

A falu határa száz és ezer kilométerekkel kitágul.

Mosonyi László

Azt ENNIN TÁJRA Golyó mellett

I.

Hatvany Lajos és Bélia György Magyarok beszélnek című öszszeállítását lapozgattam, belefelejtkeztem ennek a dokumentumgyűjteménynek az eredetiségébe, a múlt századok nagyjainak és kisembereinek naplórészleteibe, levéltöredékeibe. A magyar história, mely oly fenséges Feszty körképén, Benczur és Székely Bertalan óriásvásznain, most másik oldalát mutatta, a köznapit, az egyszerűt, az emberit, a szenvedőt, a hitelest.

A lapokat forgatva, elolvastam bizonyos Zsarnay Pál, volt 48-as honvédtiszt egykori naplóját is. Annak előtte sohasem hallottam felőle, amint alighanem mások sem tudnak sokat róla, mert hiszen még a szóbanforgó könyv gondos névmutatója sem szedhetett össze egyebet róla, mint e pár sort: „Zsarnai Pál. Honvédfőhadnagy. Fontos futárszolgálatot tel-

jesített Klapka, Görgey és Mészáros Lázár között. Számos regénybeillő kalandja volt szolgálati útjain. Ezekről tárcákban, vagy testvéreihez írt levelekben számolt be.” Ennyi az egész. Neve mellől még a születési adatok is hiányoznak, jöllehet a könyv többi szereplőinél ezeket pontosan feltüntették.

Zsarnay Pál nem volt nagy ember, legalábbis a szó társadalmi-történelmi értelmében nem. Egyike lehetett a szabadságharc azon szürke „középkádereinek”, akik a hadicselekményekben többé-kevésbé jelentős szerepet játszottak, de azok végetérvén, befejezték küldetésüket és lekerültek a színpadról.

Én mégis nagyon megszerettem ezt a Zsarnay Pált. Miért is?

Talán éppen azért, mert méltánytalannak találtam, hogy ennyire nem tud róla az utókor. Utóvégre ezt az embert az osztrák vésztörvénszék 49-ben halálra

ítélte, s ha elfogják — semmi kétség — kötél, vagy golyó lesz a sorsa. Azután meg nagyra becsültem azért is, mert nem adta meg magát, mert olyan utat választott életének megmentésére, amelyet csak erős akaratú, bátor és ügyük tisztaságában hívő férfiak választhatnak. Igen ez az: Zsarnay Pál férfi volt, férfiként fordult szembe kijelölt sorsával és legyőzte azt.

Lassan-lassan úgy kezdek érezni, hogy Zsarnay Pál az én személyes felfedeztettem, közös titkunk van, s hogy rajtam kívül kevesen, talán senki sem becsüli őt e hazában, egyszerűen azért, mert nem tudnak róla. Többször is elolvastam Zsarnay naplóját — jobban mondva: testvérehez írott levelét — a Hatvany könyvben, mígnem minden sorát szinte betéve ismertem. Tudtam, hogy egyszer valamit kezdek majd vele, csak azt nem, hogy mit.

II.

Előbb azonban röviden rátérek arra, mi is történt tulajdonképpen ezzel a Zsarnayval, miután az osztrákok halálra ítélték. Eleinte a hazában bújdosott, mint sokezer társa. Felvidéki ember lévén, e tájon járta a falvakat, bekopogott ide is, amoda is szállásért, elemózsiáért. Míg eleven volt még a szabadságharc emléke, nem is nagyon kellett titkolnia, kicsoda-micsoda; annál szívesebben adtak, minél nagyobb vesztélyben volt a bújdosó. Ahogy az erószak nőtt, úgy kellett neki is fednie kilétét, míg végül elapadt a részvét kútja és az üldözöttnek határoznia kellett a jövőjéről. A külföldre menekülés mellett döntött. Csakhogy olyan viszonyok között, amikor egyik városból a másikba sem lehetett engedély nélkül utazni, ez nem volt egyéb halovány reménynél. Zsar-

nay Pál viszont olyanfajta volt, aki a remény zsarát-nok-pislogását fényesebb-nek látta a gyémánt tüze-nél és arra tartott, amerre a fényt látta.

Régi térképet vett maga elé és kiböngészte rajta, hogy Ausztria legnyuga-tibb pontján van egy rövid kétkilométeres szakasz, hol a zsrnokás földjét, Svájctól, a szabadság hazájától csak az Inn folyó választja el. Ő, ki a Bodrog folyót gyermekkorában oly sok-szor, s oly biztonsággal úszta át, miért ne tehetné meg ugyanezt az Innal, ha-bár sohasem látta még mi-lyen is az. Csak addig kell hát eljutnia valahogy. Csak addig... gondolta, miközben arra sem volt útlevele, hogy Pest-Budáig mehetne. Hát még Bécsig! Hát még Linzig! Hát még le a tá-voli, a hatóságoktól jól őrzött Tiroloba!

Konoksággal, csalafinta-sággal eljutott Bécsbe. Úgyesen hamisított útlevélt volt a kezében, mégsem engedték tovább nyugat felé. Minden magyar gya-nús volt akkoriban. Vissza-toncolták Magyarországra. Mégegyszer nekivágot. Már úgy látszott, most sem sikerül. Útlevéle ismét azt ütötték rá: „Utazik Zsarnóra”. S ekkor várat-lan ötlete támadt. Hátha az útközbeni hatóságok nem tudják, hol ez a Zsarnó. Ha sikerül velük elhitetni, hogy az egy olasz falu, s neki Tirolon át Itália osztrákok részébe visz az útja, talán eljuthat a közbeeső svájci határig. Erre a kártyára üt mindent. A halál elől futott.

A Hatvány könyvben kö-zölt levélrészletben meg van írva ennek az útnak minden apró részlete. Cse-lekmény és lélektan szem-pontjából lélegzetelállító ez az utazás Ausztria egy tá-voli sarkába, „oda, ahol a madár sem jár”.

Mondom sokszor végig-olvastam a kalandos mene-külés történetét és lassan rögeszmémé vált, hogy nyomon kövessem Zsarnay útját, hogy megosszam ve-le a titkát, s egy csöppet az is, hogy ellenőrizsem, csakugyan úgy történ-hett-e, ahogy ez a száltzít éve megírt elsárgult levél mondja. Hiszen a jó ember már régen a föld alatt por-lad, eleven tanút nem ta-lálhatok, aki igazát bizo-nyítaná, aki fantasztikus kalandjáról, akár mások beszédéből tudhatna.

Úgy van! Nincs más ta-nú, csak az Inn zúgó hab-jai, a pfinstermünzi komor sziklák, a naudersi vár sötét tömbje, a rescheni hágó hallgatag fenyvesei, a fák, unokái amazoknak, me-lyeknek törzsébe a folyó völgyébe bukó Zsarnay kapaszkodott.

Ostobaság tárgyakat ta-núul hívni? Hiszen a tárgyak nem beszélhetnek, ugyan mit mondhatnának nekem a fák, a sziklák, az Inn folyó a szerencsétlen sorsüldözött magyar tisztről, aki három emberöltő-vel előttem arra járt.

És valami mégis azt súgta nekem, hogy jó helyen tapogatózom. Mert Zsarnay olyan élethűen, a precíz katonai aprólékosságával írta le szökésének helyét, az odavezető út minden ki-lométerét, a falvak egy-másutánját, a hegymagas-ságokat, a sziklák formá-ját, a közeli várat, ahonnan a császári zsandárok patrujba indultak, a völgy szédítő mélységét, s a túl-part erdős útjait, hogy... igen... ha egyszer eljutnék oda s mindezt a helyén ta-lálnám, akkor minden igaz volna, s lenne valaki, aki Zsarnay Pál 48-as honvéd-főhadnagynak üzenetet vinne a hazából.

III.

És eljött az alkalom. Tavaly őszön Ausztriában jártam. Már a bécsi hotelszobában kiterítettem magam elé a térképet, s kettesben ma-radtam gondolataimmal, titkossal, böngésztem, rajta van-e Ausztria föld-abroszán azoknak a soha-sem hallott falvakkal a neve, amikről Zsarnay naplója beszél. Rajta volt mindegyik sorban. Vasút nem vezet arra most sem, csak egy darabig. Zsarnay postakocsin ment lefelé, civilizált világunkban nyilván akad más kényelme-sebb módozat. Menetrendet kértem, útitervet készítet-tem. Így indultam el a le-genda és a történelem kö-zött vezető keskeny ösvé-nyen.

IV.

Az Inn folyó Svájc fe-lől északnak tart és Landeck városkánál fordul keletre Inns-bruck irányába. Feltevé-sem szerint Zsarnay Pál csak ezen az úton igyekez-

hetett célja felé, természetesen fordított irányban, vagyis keletről nyugatnak tartva, majd Landecktól délre fordult, végig követ-ve az Inn folyását. Aligha találtam volna Innsbruck-ban olyan koros embert, aki megmondhatta volna nekem, merrefelé vezetett négy emberöltővel ezelőtt a meráni postakocsi útja. De erre nem is volt nagy szükségem, mert az útvo-nal irányát a természeti adottságok olyan egyértel-műen rajzolták ki ma is, hogy a térképet nézegetve önként adódott a következtetés: ahol valamikor a magyar tiszta postakocsija vágatott, ma is ott kell lenni az egyetlen útnak. Vasutat csak Landeckig jelzett a térkép. Elmentem hát az innsbrucki postahi-vatalba és kértem a posta-autóbuszok menetrendjét. S valóban úgy volt. A me-netrendben megtaláltam: Landeckből postaautóbusz-járat vezet dél felé Pfunds, Finstermünz, Naudersi irányában. A községnevek már mind ismerősen cseng-tek a fülemnek, jól ismer-tem én ezt az útvonalat Zsarnay naplójából.

Másnap elrobogtam a reggeli gyorssal nyugat felé. Mikor Landecknél ki-zártam a vonatból és megálltam a kis állomás kormos, fekete perronján, amelyet minden oldalról a havas hegyoldalak fehér amfiteátruma fogott körbe, már tudtam, hogy az állo-más előtt ott kell állnia Zsarnay postakocsijának. Ott is állt, csak ló helyett motor húzta. Minden olyan természetes és magától ér-tető volt, hogy úgy jár-tam-keltem, mintha csak megismételtem egy nagyon régi, emlékezetes utazáso-mat.

— Kérek egy jegyet Nau-dersig...

— A járat csak Pfundsig közlekedik, onnan az olasz autóbuszszal szíveskedjék továbbutazni...

Jó. Elég nekem Pfundsig is. Hogy miért?

„Pfundsban a gyorskocsi-ról leszálltam, okul adván, hogy a természet ezen re-mekművét, ezen óriási he-gyeket részletesen akarván megvizsgálni, gyalog uta-zom Naudersig, mintegy négy óra járásra, Ruháim közül a legszükségesebbe-ket, amennyit gondoltam, hogy gyalog a hegyeken el-bírok, tarisznyámba pakol-tam, a többi olcsó áron

eladtam. Kéticcs kulacso-mat a legjobb madeira borral megtöltvén, indultam el alkonyóttájon Finster-münz felé.”

Zsarnay alkonyatkor in-dult, magam koradélelőtt. Tarisznyám nem lévén, ez-zel bajlódnom nem kellett. Bementem azonban a pfunds „Gasthof zur Post”-ba, hogy szomjamat oltsam a gyalogút előtt. Madeira bor helyett martinit, whis-kyt ajánlottak, de én a ru-mot választottam. A hő-mérséklet fagypontra körül volt.

Pfundsól az országot az Inn bal partján vezetett. Olasz rendszámú kis Fiat kocsik robogtak el mellet-tem, meg nagy német Mer-cédesek, mind több és több Mercedes nürnbergi, kölni, müncheni táblákkal, bő-röndökkel megrakva száz-as tempóban rohantak az ősi német úton Itália felé. Csak ezek az elsüvítő autók zavarták meg pillanatokra a csendet, a végtelen mély és fenséges alpesi csendet. Elértem Finstermünzt.

Az út itt két felé ágazott. Az egyik balkéz felé visz-szavis az Inn túlsó part-jára és a hegyekbe kanya-rodik. A másik út bejára-tát csikos sorompó zárta le, mindkét oldalán őrház, az egyiken az osztrák, a má-sikon a fehérkeresztes svájci zászló. Kocsi állt a sorompó mögött, spenótszínű uniformisukban svájci katonák vizslatták az útle-veleket.

Az én utam balra vitt. Zsarnay is erre tartott. Ne-ki is vissza kellett kanya-rodnia a túlpartra, mert a császári határőrök akkor is elállták ezt az utat, s a me-nekülő csak ettől a ponttól távolabb kísérelhetette meg a szökést, olyan helyen, ahol a veszély nagyobb, s az üldözők ébersége ki-sebb.

Magam mögött hagytam tehát én is a svájci őrhá-zat és kapaszkodni kezd-tem a másik, a hegyoldalba vájt úton, az osztrák olda-lon. Itt azonban elbizony-talanodtam, mert az Inn eltűnt a mélyben, s a kri-tikus helyet egyre neheze-bben vált megállapítanom.

Hanem maradt még egy megoldás. Zsarnay naplójá-ban sok szó esik a nau-derseri várról.

„Ez a legvégső falu Ti-roiban Helvécia felé. Itt van a harmincad hivatal, itt van egy régi erős őrvár, barna tornyai félelmesen

láthatók a fehér havasok közt, a vár tele van ágyúkkal, s osztrák katonasággal, az országút a vártorony alatt víz keresztül, s azt senki el nem kerülheti, mert a vár két oldala két magasba álló szirthez van ragasztva. Hirtelen Nauders vártornyai tűntek elő a havasok közül, s az őrszobából a világosság hozám hatolt. Leültem a két hegycsúcs között a védfalra, éppen olyan helyen, hol két hegycsúcsnak összejövetele meredek völgyet képez le egészen az Inn folyóig, de már itt harmincöt magasan lehetett a folyó felett. A naudersi váróra tizenegyedűt ütött, melyre az őr kiáltása „Wer da? Patrol vorbei!” tisztesen visszhangzott a havas bércek öztől.”

Így írt Zsarnay és ekkor — leírása szerint — félórai járásra volt a naudersi vártól.

Ezt a várat kell tehát elérnem és az ő tempójában onnan félórát visszasétálnom, s akkor elérem a pontot, melyet a magyar tiszt szökése helyéül választott.

Az út mind meredekében bűjt belé a hegybe. Sziklabiltozatok közt haladtam át.

A mélyből a rohanó Inn nekiiramodásai, mint tompa robbanások verődtek vissza a sziklákról. Arkádós alagutak szegélyezték

utamat. Völgy felé néző falukat oszlopok alkották, s ezekből a sziklába olvasztott kerengőkből újra előbukkant, majd eltűnt a túloldalon az Ortler havasok szigorú hegylánca, amely végtelen tömbjeivel úgy fekszik Svájc küszöbén, mint egy félelmetes nyugalmi fehér házörző szelindek.

V.

Egyszer csak ott álltam a vár előtt. Eppen azért nem ismertem meg, mert, mint a napló írta, két oldala a sziklába olvadt, s oly szürke volt, mint a kopasz hegyfal. Rideg, börtönforma épületet láttam magam előtt, mindenféle stílus nyoma nélkül, jellegzetes, katonai „Gebäude”-t, minek egyetlen ékessége Ferdinánd császár nevének vésete a homlokzaton, csúcsos latin betűkkel. Otromba erődítmény, minden romantika és szépség híján levő, bilincs- és tömlőszagú, kemény vonalai mint a félelem ráncai a Napóleontól rettegő császár homlokán.

Megnéztem az órát. Tizenkét óra volt. Elindultam visszafelé.

Fél egykor megálltam, a völgybe néző párkányhoz mentem és széjjelnéztem.

Még egy kicsit kellett csak haladnom és ott álltam a két hegycsúcs találkozásánál, amelynél Zsarnay lehoronyzott. Fél óra járásra voltam a naudersi vártól, s a sziklák geometrikus tömegei, a folyó és az országút közötti távolság, a túlparton szelíden alvó fenyőerdő, minden pontosan úgy várt rám, ahogyan a magyar menekült naplójában olvastam. Ráismerem. Semmi kétség nem lehet, a tett színén vagyok.

Zsarnay éjjélkor állt e helyen. Így írt: „A naudersi váróra tizenkettőt kongattott, már az őr kiáltása nem hallatszott, de annál rémesebb, szírtől szírte hangzott a trombita, mely az éjjélt tudatá a lakosokkal. Helyzetem ez időben borzasztó szép volt. Fölöttem a megmérhetetlen magas szírtek, alattam a mélységben az óriás zúgással rohanó Inn.”

En is hallottam a folyó moráját a völgyből és éreztem hátam mögött a meredeken emelkedő gránittömböket. Szemben a svájci parton a fenyők roskadoztak a novemberi porhó finom terhéttől, hébe-hóba kis szél kerekedett és könnyedén lefújta ágalkról a bársonyos pihét. Fent a kristályosan ragyogó kék égen méltóságos zúgással repülőgép haladt észak felé, valahonnan Torino felől vihette utasait Frankfurt, vagy Hamburg felé. A szemközti hegyoldalon elszórtan kockaalakú szénapajták álltak elhagyatottan, nagy távolságra egymástól, barna, rideg foltjaik elváltak a hó fehér lepedőjétől. Kolomp hallott messziről, egészen távolról, hangja szétszóródott a völgyekben, újra csend lett, mély, fehér, tiszta alpesi csend.

Olyan volt minden ahogy Zsarnay hagyta itt, több mint egy évszázada. Az Inn régi medrében rohant tova, a sziklák, meredélyek, ormok, fenyvesek itt maradtak. Nem omlottak le a bércek, nem mállottak szét a hegyek a hosszú idő alatt, csak az a világ roskadt össze, mállott széjjel többször is teljesen felismerhetetlenné. Az ország, amelynek földjén állok, réges-régen elhullatta félelmetes agyaráit, nem császári birodalom már, szerény kis köztársaság, s én a magyar, vendégként, idegenként járok benne, s hazámat egy

világ választja el tőle. Minden a régi és minden egészen más.

VI.

Zsarnay lemaszott az útról, a veszettül meredek sziklákba kapaszkodva, lába megcsúszott a jeges havon, de végül is leért az Inn partjához. A határőrök valahol felette mázskáltak a sötét országúton, ő pedig idegenül meregette a szemét oda, ahol a folyó vizét sejtette, vajon beleugorhat-e, nem lesz-e túl alacsony a víz, nem zúzza-e össze magát, vagy nem sodorja-e tova az ár.

„A szikláról a havat lesepervén, annak élére állottam, de megboradtam, mert a szüntelen áradó folyam iszonyú zúgással rohant lábaim alatt. Hátha elsodor magával, vagy valami szikladarabhoz sújt? Ej, megvéd az Isten, gondolám: egy, kettő, három, s fejjel belezuhantam a nagy mélységbe. Midőn a víz alól felbukkantam „Halt, wer da?“, hangzott az osztrák határőr kiáltása a tiroli parton, ki éppen akkor ért azon helyre, melyről leugrottam. A víz alá buktam, s amint onnan feljövök, szászoroson hangzott a puska roppanása, mely rám volt irányozva. A folyam sebesen sodort lefelé, a határőr nem bírt a parton követni, távol maradt, még egyszer lőtt, éppen akkor midőn én két ölnyi magas vizesen rohantam le. A folyó, amely hóolvadásból eredett, jéghideg volt: fázni és gyengülni kezdtem. Végül Helvécia partjához értem... Ekkor ütött a naudersi toronyóra kettőt éjjél után, s így fél kettő lehetett, midőn Helvécia szabad földjére tettem lábamat.”

A túlsó oldalon, nagyjából ott, ahol Zsarnay partot érhetett, az országúton egy citromsárgára festett teherautó robogott. Lendületes búzakék betűk cícomázták az oldalát: „Trink Radisberger!”

Mégegyszer lenéztem a mélybe és megfordultam, hogy gyors léptekkel Finstermünzbe jussak és elérjem a délutáni landecki autóbust.

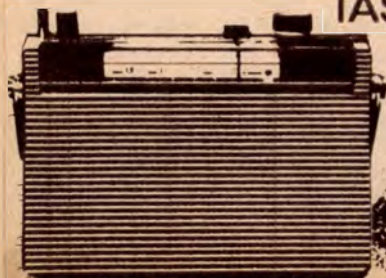
Novobáczky Sándor

KIKAPCSOLÓDÁS, HA BEKAPCSOLJA!

VI
TV

CAMPING
strand
TÁSKARÁDIÓK

VÍZSZINTES: 2. Idézet Juhasz Gyula „Május ünnepe” c. költeményéből (zárt betűk: G, G, O). 14. Kiemelkedő görög drámaíró (régébbi írásmóddal). 15. ...testvérek (a német mese- és mondavilág két kiváló írója). 16. Római szám: 1050. 17. A „Bolero” világhírű francia zeneszerzője. 18. Népdalban is megénekelte Szeged melletti község. 19. Hegy a Bakonyban (televíziós közvetítőállomás). 21. Apóródot, penészes szagú. 23. Hang nélkül, csendes színpogva sírdogál (a 3. négyzet „SZ”). 24.

Éledelel. 26. Olyan asztal, vagy rekamié, amelynek használt része növelhető. 27. R.S. 28. Magyar származású Ázsia-kutató (Aurél). 30. Létezik. 31. Széttöredezett jégtáblák megindulása a folyón. 33. Mozgatható figura. 35. K.H. 36. Ezen a helyen töltöm napjaimat. 37. Fegyveres rabló, betyár. 39. Állóvíz. 40. A sertés himje. 42. Cipézszerző. 43. Az ember fejét takarja (ha még takarja).

45. Semmikor se. 46. „A gölyahoz” költőjének nevejele. 48. Ahol a paripák gazdára találnak. 50. A teanövény alkaloidja. 51. Tilalmas dolgok az ősközösségekben élő népeknél. 53. Learatott gabonának öbse szedett mennyisége. 55. Cink és kálium vegyjele. 56. 555 m magas hegy, aljában fekszik Eger. 57. ...és Júlia (Shakespeare). 59. Y.I. 60. Birtokodban. 62. Díszcseregje; kertekben, sövénynek vagy szikes talaj fásítására ültetik.

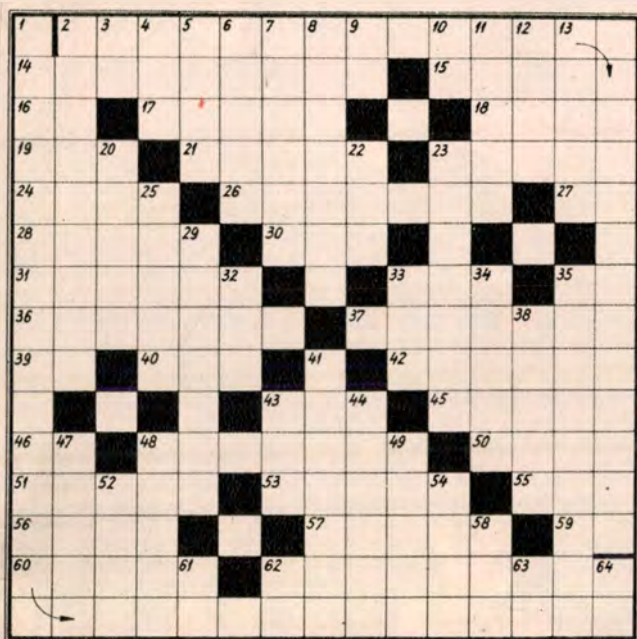
FÜGGŐLEGES: 1. A vízszintes 2. sz. sor folytatása (zárt betűk: N, E, N, E). 2. Tréfás, szórakoztató. 3. Rója a betűket. 4. G.I.R. 5. Csökken. 6. A kard és a tör forgatói. 7. Erre a helyre szólít. 8. Lelapad, hirtelen alábbhagy. 9. Földmunkát végez. 10. V.G. 11. Folyó Nyugat-Szibériában. 12. A Jura-korszak alsó rétege. 13. Az elektromos áram erősségének egysége (az első betűn felesleges ékezet). 20. Véletlenül behullat. 22. A nap angol neve. 23. Sarki. 25. Vékony, hosszú

lábú, barnás színű madarak. 29. Otthonotokban. 32. Japán váltópénz. 33. ...Gasteln (ausztriai fürdőhely). 34. ...16 (nevetéses hibát, tévedést követ el). 35. Egészen apró. 38. Melyhez. 41. Havasalföldi román vajda. Jó viszonyt tartott fenn a Rákócziakkal. 43. Lószerszám része. 44. A közlekedési eszköz hivatalos neve. 47. Az ön tulajdona. 48. Fazekas Mihály Matyija. 49. Regény, németül. 52. A telefon feltalálója. 54. Zeneíró, zeneszerző (1871–1928, Aurél). 58. Lúd, franciául. 61. Beszédhang. 62. Tiszteletbeli röv. 63. S.P. 64. Atmoszféra röv.

Beküldendő a vízszintes 2. és a függőleges 1. sz. sorok megfejtése. Határidő: május 15.

Előző számunkban közölt keresztrejtvény megfejtése: Fák között és fák alatt, / Beh vidám az élet; / Nyúl szalad, virág fakad / Zeng a lombon ének. (Reviczky Gyula)

Könyvjutalmat nyertek: Rosztás Akos Bp., Rógyanszky Györgyné Bp., Ifj. Jónás György Mezőhegyes, Hamar Anna Karcag, Gerely Péter Bp., Pohorelli Károly Mende.

GYALOGLÓVERSENY

Pali reggel 8 órakor elindult a Hegyhát melletti első kilométerkövetől Bükkfalva felé. Ugyanebben az időben Feri a tizedik kilométerkövetől indult el és Hegyhát felé tartott. Pali pontosan negyed kilométerrel hagyta el az ötödik kilométerkövet, amikor Ferivel összetalálkoztak: — Na látod, hogy én vagyok a jobbik gyalogló — mondta Pali.

Vajon tényleg Pali a jobbik gyalogló?

Olvasóinkra bizzuk a döntést, hogy állapítsák meg, hogy kettőjük közül tényleg ki a jobbik gyalogló és miért.

(Megfejtés a 20. oldalon.)

Értesítjük kedves vendégeinket, hogy az előjegyzett szállásigények befizetési határideje az igénybevétel kezdetét megelőző 30 nap.

Egyéni vendégeink szállásukat és ellátásukat 60 nappal előre biztosíthatják.

Kedvezmény illeti meg a szervezett természetbarátok legalább 4 fős csoportját, továbbá az ifjúsági szervezetek tagjait csoportos táborozásaik során, valamint az iskolai tanulmányi kirándulások résztvevőit.

TURISTAELLÁTÓ VÁLLALAT

*Óceánnak felséges magánya,
Tók királya, üdvözöl dalom!
Magás díszek boldog foglalátja
Szép part, liget, térség, völgy, halom.*

KIS JÁNOS

A KÖVETKEZŐ SZAM
TARTALMÁBÓL:

A bialowiczei ősvadon
Egyedül az óceánon át
Kőszegi séták
Gorillaország

TURISTA

A MAGYAR TERMÉSZETBARÁT
SZÖVETSÉG LAPJA

1968 — 6

GORILLAORSZÁG KIRÁLYA
HÁTIZSÁKKAL MEXIKÓBA
A MÁTRAI NYESETTVÁR
EGYEDÜL AZ ÓCEÁNON
INTELLIGENS ÁLLATOK

ÁRA: 3 FT

XIV. évfolyam, 6. szám

TARTALOM

TURISTAÉLET

Fotoriportpályázat	2
A Turista jelenti	20

HAZAI TAJAK

A Velencei-tavon	Ormos Gerő	15
A mátrai Nyesettvár	Pataki Ferenc	6
Kőszegi séták	dr. Tarnóczy Lóránt	16
Cegléd	Gáldonyi Béla	19
Szerelmem Budapest	Bródy Sándor	21
A Nyugat-Bükk dicsérete	Tanka János	10
Mesélő tájak. Kisbálaton	Borsi Darázs József	18
Bölcsőidőben	dr. Sterbetz István	14
A Váli-erdőben	Simon István	3

ÚTIKALAUZ – KÜLFÖLD

A Białowiezai őserdő	Ungvári Jenő	18
A Cseh Paradicsom	Forst Margit	14
Meissentől Freibergbe	Berthold Gottschalk	22

ÚTLEÍRÁSOK

Gorillaország királya	dr. Balázs Dénes	8
Kilenc nap Szczyrkben	Dereskei Zsóka	6
Hátizsákkal Mexikóba		10

ÉRDEKES–HASZNOS

A turista és a felhő	dr. Aujezsky László	4
Hideg surranás	dr. Agócsy Pál	4
Intelligens állatok		

KALAND – IZGALOM

Egyedül az óceánon	E. L.	24
--------------------	-------	----

Turista. Turisztikai, kemping, üdülési és utazási folyóirat. Felelős szerkesztő: **Endrődi Lajos.** Szerkesztőbizottság: Antalfy Gyula, Kertész Miklós, dr. Kürthy Miklós, Mosonyi László, dr. Pápa Miklós, Székely Miklós, Szombathy Viktor, Tamás Ferenc. Szerkesztőség: V., Váci u. 62–64. T.: 183-936/10. Kiadja az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: **Tóth László** igazgató. Kiadóhivatal Bp., VI., Révay u. 16. T.: 116-660. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlapirodánál, V., József nádor tér 1., a kézbesítőknél, bármely postahivatalnál, és a posta hírlapüzleteiben közvetlenül, vagy csekkbefizetési lapon (egyéni csekk-számlaszám: 61.232, közületi: 61.066), valamint átutalással a KHI MNB 8. sz. egy számlájára. Előfizetési díj egy évre: 36 Ft, félévre: 18 Ft

INDEX: 25 814

68.624 Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest

FOTORIPORT pályázat

A **Turista** szerkesztősége a fényképezést kedvelő turisták számára **fotoriport** pályázatot ír ki. Pályamunka: a témát kifejező öt képből álló, színes vagy fekete sorozat. A képeket legalább 9×12 cm-es nagyságban kell elkészíteni. Szöveggként a pályamunka címén kívül, a képek aláírásául egy mondatot lehet írni. Ezenkívül meg kell adni, hogy a kép milyen géppel, filmmel és lencseállással készült.

A pályázat témaköre: Kalandos-felfedező jellegű, romantikus túra, kirándulás, üdülés, utazás.

Egy pályázó csak egy fotoriportot küldhet be. A pályázat jelítés, külön borítékban mellékelendő a pályázó neve és lakcíme. A pályázat beküldésének határideje: **1968. december 1.** A pályázat eredményét a **Turista** 1969. évi februári száma közli:

PÁLYADÍJAK:

1. díj: 1 db Kvarc M filmfelvevő gép
2. díj: 1 db kétnapos IBUSZ országjárás
3. díj: 1 db Beirette fényképezőgép
4. díj: 500 Ft-os vásárlási utalvány
5. díj: 1 db fénymérő
6. díj: 300 Ft-os vásárlási utalvány
- 7–12. díj: 1–1 filmsomag és napszemüveg

A szerkesztőség a díjazott munkákon kívül, további pályamunkákat is dicséretben részesíthet, illetve a díjakat megoszthatja. A pályamunkák közlési joga a **Turistát** illet meg. A nem díjazott pályamunkákat a szerkesztőség visszaküldi.

Játsszunk együtt!

Júliusi számunkban kezdjük meg hathónapos képregény-tető rejtvényünket. Ezen belül ország-, város-, vár-, forrás-, erdei madár-, állat-, növény-, szobor-, tájismeretből versenghetnek olvasóink. Értékes díjak – utazások, üdülések, vásárlási utalványok, előfizetések stb. stb. – várják a győzteseket. A játékban csak szelvényvel ellátott megfejtéssel lehet részt venni! Biztonsága előre lapját!

Játsszunk együtt!!

*Odabenn a mély erdőben,
A családos hárosban,
Félreeső völgy ülében,
Sűrű fákkal árnyhelyében*

*Oh, milyen jó volna ottan,
Abban a kis házikóban,
Elni, éldegélni szépen,
Békessebben, esendessebben!*

AVÁLI ERDŐBEN

Alig száz esztendeje még az erdő is körülvette a takaros kis erdészházat a váli Vadász-völgyben — ma már csak egy gyönyörű vers múlhatatlan fénye. Abban áll, az övezi, mert az erdőt kivágták időközben körülötte. Akkor még magányos is volt, mint egykori lakója öreg korában, a századvég irodalmi világában, aztán új erdészlak épült később mögötte, csinos „fordított ház”, tetején rádióantenna, ablakán piros redőny, s így bizony a „szép nagy lakóházunk”, ahogy Vajda lefestette, hozzá képest elég kicsinynek tűnik fel. Mégis oly tágas és nagyméretű, ha az ember a völgy pereméről megpillantja, mint a maga idejében lehetett, hiszen egyszerre irodalomtörténeti méreteiben látjuk. A falai között nőtt föl a nagy költő, és életműve valahogy mégiscsak benne alakította ki későbbi roppant méreteit. Erdővel borított, széles dombhátak húzódnak mögötte egészen a halvány ködökbe vesző szemhatárig.

Vál községből déli irányban jutunk ki a mély horthos-úton a házhoz. Apja erdész, fővadász volt az Űrményi-birtokon s akik ismerik a hajdani dunántúli uradalmak erdészeinek életét, következtethetnek a költő apjának, Vajda Endrénének vagyoni helyzetére is. Az erdészek akkoriban sajátos társadalmi helyzetben voltak. Az urak szemében szolgák — a parasztok sze-

mében mégiscsak urak, mert a birtokától legtöbbszőr távol élő tulajdonost képviselték. A szegénység azonban sohasem anyagiakban mutatkozott meg. A költő apja is nyilvánvalóan ezért vállalta el hivatalát 1828-ban, s költözött le ide Pestről, ahol amolyan mindenes fia volt keresztapjának, Kulcsár István szerkesztőnek a házában. Vajda akkor egyestendős volt. Apja abban a reményben, hogy nagyszámú családjának nyugodt életmódot biztosít, bizonyára nem is csalódott. Egy okos erdész előtt, aki tényleges gazdája lehetett a megszámlálhatatlan mennyiségű fának s fölmerhetetlen termőtalajnak az irtásokon, ha élelmes ember, szinte korlátlan lehetőségek álltak. A szerződésekben lefektetett járandóság mellett még annyi fája volt, amennyit akart, az állattartást se lehetett korlátozni, legalábbis nehezen ellenőrizhették, ha egyáltalán akarta volna ellenőrizni az uraság. Vajda János gyermekkorát ez a viszonylag szabad életmód ragyogta be s tette később emlékeiben paradicsommá.

Ellentétben számos nagy költőnkkel, Vajda a gyermekkorát nem hozta fel soha úgy, hogy éppen a nélkülözéseivel, megaláztatásával, nagy társadalmi igazságtalanságok érzetetésével járult volna hozzá költői kibontakozásához. Nála éppen fordítva: felhőtlen szép gyermekkori emlékei let-

tek későbbi sorsa mögött a nagy kontraszt: a természet, a magány, a vadon törvényei nevelték bele az irtózatosságot minden igazságtalanság, és bűn ellen, amellyel hadakozni kényszerült későbbi gyötrelmes éveiben. Ő maga így emlékezett vissza öreg korában a váli évekre:

„... volt szép nagy lakóházunk az erdőben, melyhez egy holdnyi, mellette két holdnyi kert tartozott. A hátsó kertben zöldség, vetemény, kukorica termett, az első kertben gyümölcsfák, virágágyak voltak. Földje buján termett... Valóságos Kánaán, paradicsom, Eldorádó volt az a hely... Az erdőszélen szántóföldünk is volt az uraságtól. Tartottunk három-négy tehenet is. Malacunk meg egyizben annyi volt, hogy külön kis kánászgyereket kellett hozzá tartani.” Vonzódott is ehhez az élethez, tájhoz és házhoz, amely ma hallgatószékében is elevenen őrizi emlékét, mint múzeum is.

A három „derékből” álló épület a költő életében még nádas tetőjű volt — ma pala fedi... A maga idejében kényelmes és lakályos épület lehetett, még ha a nagy létszámú Vajda-családhoz viszonyítjuk is.

Az erdei emberek élete különben tavasztól őszig úgys majdnem a szabadban telik el, a ház körüli kertek — melyekről a költő megemlékezett — elég sok munkát adtak, egyre cserélődő és mindig gazdagodó veteményeikkel az asszonyoknak. Vajda leánytestvérei — négy volt, kettő még túl is élte őt — végezték a munkát, az egyetlen fiú nyugodtan élhetett passziójának, egész nap barangolt a végtelennek tetsző erdőben, néha apjával, néha egyedül.

A természet pedig a legváltozatosabb szépségeit tárta fel a fogékony lelkű gyermeknek.

Az erdő minden évszakban más. A tavasz nagy lélegzések idején a millió piros rügy, az „állandó felhők” és északra szálló vadlúdcsapatok alatt halk patogással ebreszti előbb a hóvirágokat, majd az ibolyákat, amelyek kék foltokban ülnek ki a napsütésre a málló útpartokon. Nyáron mézsűrű, szunyogos és lepkes a hallgatás, az öreg tölgyek és a csalános iharosok mozdulatlanóságában alszik a forró déli szél is. Káprá-

zatosan szép az ősz szín-pompája, a levélhullás és a tél végtelen dermedt fehér-sége az erdőkön, a kéken csillogó, tar fáktól szálkás hegyoldalokon. Ezt az életményt kevesen kapják meg — különösen úgy nem, hogy az ablakba könyökölve is részesei legyenek a természet belső életének.

A gyermek Vajda az volt, a részese, boldog élvezője s nem is feledte el soha. Diákkorában minden szünidőre sietve rohant haza Fehérvárról, majd Pestről, s később is, ha csak tehette, meg-megpihent a szülői házában. Negyvennyolcban innen hallgatta betegesen a pákozdi csata ágyúzását, s itt bújt meg rövid időre Haynau elől is a szabadságharc leverése után... az emlék hozta mindig vissza haza, az az éden, amelynek visszfénye még keserű öreg napjaiban is meg-megcsillant előtte. Űzött ember volt azonban mindig, s jó volt tudnia, van egy hely, ahol megbújhat a világ föltermelei elől. A hatvanas évek elején azonban szüleit szerencsétlenség érte, a vilámtól megbokrosodott lovak az erdészházhoz vezető mélyúton felborították a kocsit, s mindketten nyomban szórnyet haltak. Az erdészházba más lakó került, a lányok is férjhez mentek — az egyik húga a szomszédos Acsára —, s így senkije se maradt többé a Vadász-völgyben...

A táj képe bizonyára változott valamit már száz esztendő óta, de Vajda néhány megkapóan szép versében még úgy él ma is a hangulata, ahogy ő a gyermekkorában érezte. A ház körül új fák, körtefák nőttek, de azok a régié is, a szilvafák így áldogálhattak a költő idejében. Csak az erdő vonult messzebb a vadászlatktól. Dunántúlon a szaporodó lakosság az erdőkből hasított ki új szántóföldeknek területet. Így lehetett Válon is, hiszen a kis vadászlatkkal szemközt az északi és keleti domboldalokon szőlőkarók sorakoznak a hajdani vadon helyén. De mögötte még ott az erdő, s — ahogy a költő apjának kései utóda, a mai kerülő a fölvilágosítást adta — vannak még magányos nagy öreg tölgyek, ihar is van sok, csak ma már juharnak hívják. A váli juharnak azért — azt hiszem — századok múlva is úgy mondják, ahogy Vajda megírta.

Simon István

HIDEG SURRANÁS

Mikor már melegen süti a nap a sziklák oldalát és a bokrokon kipattannak a rügyek, itt is ott is surranó nessel sietnek élelem után a hüllők és a kétéltűek. A csendesen járó turista gyakran látja őket, de nem ismeri életüket és —, a nők — bizony nem lelkesednek ezekért az állatokért, a hajdani óriás őssárcányok késői utódaiért. Pedig többségükben hasznos tagjai a természet nagy társadalmának, csak külsejük szokatlan, bőrük hideg és kísért a babonák világa.

A turista egyik főgyötrelme a szúnyog és a légy. A derék kis csupaszok derekasan fogyasztják e vérszívókat. Egy megtermett béka

naponta többszáz legyet és szúnyogot megeszik. A békálárvák —, a köznyelv szerint ebihalak —, szorgalmasan falják a szúnyoglárvákat a tavakból és kisebb pocsolókból. A füves puszták és sziklás hegyoldalakon a bögölyök hadával végeznek a karsú kis gyíkok.

A *Nagykevélyen* található egy alig pár centis, arany színű kis gyík, parányi és finom, mint egy ékszer. Ez a kicsiny gyík, hazánk állatvilágának ritka értéke, másutt Európában nem él, neve *pannon gyík*.

A gyíkokat és a békákat majd mindenki egy kalap alá veszi. Pedig a kétéltűek —, ide tartoznak a békák és a góték — egészen másféle állatok, mint a hüllők,

ahova a gyíkok, kígyók és teknősök tartoznak. A kétéltűek két életszakaszban fejlődnek ki és a szakaszokban más-más az életük és a kinézésük. Innen ered a kétéltű név is. Amikor elolvad a jég, élénk brekegéssel ülik nászukat a békák és néhány nap múlva lerakják nádszárazon és fűvek között a békapetét. Néhány hét múlva ezekből kel ki a meleg hatására a kis fekete ebihal. Nyár idejére, amikor már kiszáradnak a kis vizek, az ebihalnak kinő lábuk, visszafejlődik farkuk és előttünk ugrádoznak a kis békák. Esténként pedig méla danájukkal szólnak az alkony zenészei. A kecskebéka a kontraszt, a piros hasú unka

a lágyhangú fuvolás. Az öreg varangy is megszólal néha, méla kuruttyolással.

A hüllők csoportját a kígyók, siklók, gyíkok, a salamandra és az érdekes teknős alkotják. A hidegvérű, vagy hüllő nevet azért kapták, mert testüknek nincs melege, mint a madaraknak, vagy emlősállatoknak. A napmeleg adja testüknek azt a hőt, ami szükséges életükhöz. Ezért napoznak sokat és ezért alusznak téli álmot. A gyíkokkal még csak megbarátkoznak az emberek, de a kígyóktól majd mindenki fél. Ezért jut nekik sorsul az agyonveretés. Pedig a legtöbb kígyó hasznos állat, káros rovarokat, egereket pusztít. Igaz, a vízisikló a halastavak ivadékaiból is megszedi a vámot, de hát nem csak a halastóban él, hanem másutt is. A szerencsétlen esetben halálos harapású vipera ritka állat és az esetek többségében elmenekül a zajjal közeledő ember elől. Az óvatosság mégsem árt, különösen a Somogy megyei Balátató környékén és a Sátoros-hegyekben, ahol él. Legjobb kerülni a bozótos, sziklás helyeket és ha az úton találkozunk vele, megállva várjuk meg, amíg elhalad. Könnyű megismerni a kesztes viperát, mert a 40—50 centiméter hosszú kígyó viszonylag vastag és hátán zezugos rajzolat van. A nőstények színe kakaóbarna, lilás barna, amíg a hímek sötét szürkék. A Balátató-tavi különleges változat koromfekete. A találkozást jobb elkerülni velük, de a természetben haszno-

A turista és a felhők

Petőfi azt mondotta magáról, hogy ha festő lett volna belőle, akkor semmi mást nem festett volna, mint felhőképeket.

Sajnos, a nagyvárosi ember életének nagy részét olyan helyen tölti el, ahol az égből csak nagyon keveset, vagy semmit sem pillanthat meg. De amikor szabad napján a ter-

mészetet keresi fel, akkor kétszeres örömmel gyönyörködhet a felhőkben.

Túrán szoktuk tapasztalni, hogy délután és alkonyat felé az égből felhőlátványai egyre szebbé válnak. Napnyugta idején olyan színgazdság és olyan színárnyalatok jelennek meg az égből, amilyent máskor nem tapasztalunk.

Magashegységben jól ismert az alpi fény tüneménye. A tőlünk kelet felé eső hófedte csúcsok, a lenyugvó Nap sugaraitól fehér-rózsaszín fényben tündöklenek. Magyarországon ezt a látványt nem élvezhetjük, de tavaszi-nyári zivataros időben részünk van egy ehhez hasonló tünem-

ményben: a keleti égből álló zivatarfelhők felső részei hasonló bíborfényben izzanak a leáldozó nap fénysugaraitól.

A turista számára a felhők nemcsak gyönyörűségnek a forrásai, hanem együttal hasznos előjelek is, mert alakjukból és elhelyezkedésükből következtetni lehet az időjárás további fejlődésére.

Az olyan felhők, amelyeknek az alsó széle nagy magasságban van a fejünk felett, lehet, hogy ellakarják a napot és ezzel csökkentik a tájképek színes szépségét, de az időjárás azonnali elromlásával nem fenyegetnek.

Az olyan felhők, amelyek alacsony-

sak ők is, igen sok egeret pusztítanak el.

A középkori legendák állata a szalamandra. Ez a fénylő, fekete és narancs-sárga foltokkal díszített, szelíd kis állat, az árnyékos, hűvös erdők lakója. Élete első szakaszában vízi életmódot folytat és később sem megy messze a vizektől. Éjszaka és esős időben kerül útunkba. Valószínűleg színe és szelídsege vonzó. Érzékeny bőrű egyének ne vegyék kézbe és ha valaki is megfogta, mosson utána kezet, mielőtt a szemét megdörzsöli, vagy eszik, mert a füle táján méregmirigy van a bőre alatt és az ijedt állat mérgező váladékot bocsát ki.

Bozótos, tisztásos erdőkben él a félnk, lábatlan gyík. Mindenki kigyónak nézi a szerencsétlent és ezért sok leli halálát is a turista utakon. Teste hamvas, fénylő szürke és az oldalát égszínkéék pikkelyek díszítik. Teste rövid és merevebb, mint a kigyók teste. Lába visszafejlődött, csupán a csontvázán látni nyomait a végtagoknak. Szeme nem merev, mint a kigyó szemei, hanem pislog, mint a gyíkok. Igen hasznos rovarpusztító és teljesen szelíd állat. Rokonai messze Ázsiában élnek. Hazánk állatvilágának értékes tagja.

Sokat lehetne mesélni még a hideg testű, kis állatok világáról, de talán ennyi is elég ahhoz, hogy ne bántsuk őket és a nap életető melegéhez adjunk nekik még egy kis szeretetmeleget is.

Dr. Agócsy Pál

SZÉP BEREK TÁJAIN

Hazánk északkeleti szögletében, a Tisza, a Szamos és a Túr háromszögében található a Bereg. A beregi Tiszahát középpontjában Tarpa áll, Esze Tamás faluja. Peremén pedig, a bársonyos fővenyű Tisza-parton Vásárosnaménynál és Tivadarnál alakulnak ki a fürdőközpontok. Egy-egy nyári vasárnap tizezrek fürödnek már itt. Ide vonatják fel a kiérdemesült Szabadság sétahajót is, amelyet vizen ringó szállodának alakítanak át.

Hogy messze van? A Hajdú és a Kék expressz segítségével Budapestről négy óra alatt ide érhet, aki akar.

A beregi Tiszahát kapuja Vásárosnamény. Innen vezet át a hid Gergelyi-ugornyára, melynek népes, balatoni képet nyújtó strandéletéről már szóltunk. S ha megnéztük a Lónyai-kastélyt, a fakazettás templomot, tovább sétálhatunk Csarodára, mely már tőről megszert Bereg. Itt azért hódított könnyen a reformáció, mert lakói sohasem voltak római katolikusok, hanem görögkeletiek. A hétszáz éves fatornyú templom is, melynek tornácos sisakja messze kinéz Csaroda házai, lombjai közül, görög templomnak épült nyolcszáz éve. Török nem látta, tatár nem dulta, inkább tartozott mindig Erdélyhez. A tóvá szélesedő vizililiomos Csaroda partokban a helybeliek még az ősi módszerrel halásznak. Ez főleg éjjel szép, mert a társa bevilágítja a vízbe, a fénytől a hal elkábul s így könnyen ki lehet fogni a különös halászfegyverrel, melynek első példányait talán még a honfoglaló magyarok készítették errefele.

Csaroda határában búvik meg két gyönyörű természetvédelmi területünk is: a Bábtava és a Nyírestő. Már távolról ködlenek ezek a mocsárrétek, füz-

lápok, bokraik között égerfák sötétlenek és mögöttük a molyhos nyír fehér kérge világít. A Kárpátoktól délre már nincs ilyen északias tőzegmohaláp, ezért védett terület. A másik természetvédelmi folt is a közelben van: a Nyírestő a Kisasszony-erdejében. Még nagyobb láp ez, sok érdekes állata között is nevezetes az itt élő, elevenszülő gyík.

Erdemes körsétát tenni az egymástól két-három kilométerre sűrűn megbúvó kis falvakban, megcsodálni Beregsurány Ybl Miklós tervezte kastélyát, fazekastelepet, Vámosatya ácsolt padlású XIII. századi templomát, Barabás faoszlopos tornácait, és aztán Tivadarnál megpihenni a dióerdőben épített kis vikendházak valamelyikében.

Ez a szüzesen érintetlen zug várja a vállalkozó kedvű turistákat.

Gesztelyi Nagy Zoltán

nyan úsznak és nem terjednek nagy magasságig, ugyancsak veszélytelenek az időjárási kilátások szempontjából, mert az ilyen vékony felhőrétegekből szintén nem képződik eső.

Végül van a felhőknek egy harmadik csoportja, amely alacsonyban kezdődik és nagy magasságig nyúlik fel. Ezek a veszedelmes esőfelhők. A csendes esőzések olyan felhőrétegekből hullanak, amelyek többnyire 2—3 kilométer vastagságúak. A zivatarok olyan felhőkben születnek meg, amelyeknek oszlophoz hasonló alakjuk van. A zivatarfelhő alsó szélén 1000—1500 méter magasságban lebeg a fejünk felett, felső vége ellenben gyakran felnyúlik 6000—8000 méter magasságig. Néhány évvel ez-

előtt, 1959 nyarán Kecskemét felett olyan zivatarfelhő alakult ki, amelynek felső csücske 13 000 méternél nagyobb magasságban volt, vagyis majdnem a sztratoszféráig felnyúlt.

Az oszlopalakú és toronyalakú felhők, még ha kisebb méretűek is, mindig arra figyelmeztetnek bennünket, hogy záporosórára vagy zivatarra van kilátás. Különösen akkor jelentenek számunkra rosszat, ha már a reggeli órákban megjelennek az égbolton.

Túra közben sokszor megfigyelhetjük, hogy az égbolton egyszerűen van jelen egy alsó és egy felső felhőréteg, és ezek egymástól eltérő irányban mozognak, például egymásra merőlegesen: az egyik felhő-

réteg délnyugatról jön, a másik ellenben északnyugatról. Ez a látvány mindig óvatosságra kell, hogy intsen bennünket. Fellépését már a legközelebbi órákban az idő lényeges elromlása szokta követni.

Téli túrákon gyakran kerülünk ködbe. Legyünk tisztában azzal, hogy a köd legtöbb esetben kedvező előjel az időjárás további alakulása szempontjából. Köd idején legtöbbször úgynevezett anticiklonos időjárási helyzet uralkodik, vagyis olyan idő, amelyben nem keletkezik erős szél és nem kell esőnek a megindulásától tartanunk.

Dr. Aujeszky László
a fizikai tud. kandidátusa

KILENC NAP

Fél hatkor ébredtem. Szentisten! Hatkor indul a vonatnak. Nem szólt a vekker. Villámöltözés! Hatalmas hátizsák, síléc, sító, kézitáska.

— Tessék igyekezni! Két perc múlva indul a vonat... Előbbre, előbbre...

Valaki elveszi a lécem. Feltuszkolnak. Elindul a vonat, s percekig lihegve állok. Lassan tudatosodik bennem: elindultam Lengyelországba.

Egész nap utazunk. Vonatunk az „ismerd meg hazádat” mozgalom keretén

belül nagyot kerül, mielőtt átlépjük a határt. Katowicebe kétórás késéssel érünk. Itt találkozunk az idegenvezetőnkkel — Franekkal, aki egy héten át kalauzol bennünket, és átszállunk a Bielskó Biala felé induló vonatra. Lengyel utitársaink kíváncsian néznek bennünket: kik vagyunk, hová igyekszünk? Próbálunk beszélgetni velük, nem sikerül. Az egyetlen amit megértünk: szeretik a magyarokat...

Késő este érünk a turistaszállóba. Az épület szép,

modern, a szobánk is kedves, kényelmes. Havat azonban alig látunk.

Ledobjuk a csomagokat, s vacsorázni megyünk. Ízléses asztalokon sok finomság. Jó étvágygal láttunk hozzá. Aztán megbeszéljük vezetőnkkel a következő napok programját, s indulunk lefeküdni.

Gondosan megszámolom a szobánk sarkait — és egész éjjel azt álmodom, hogy esik a hó.

Másnap — vasárnap. A felvonónál hosszú sor áll. Vezetőnk javaslatára gyalog indulunk. Őszintén szólva nem is bánjuk. Örülünk, hogy a földön lépdelhettünk, s nem vagyunk kiszolgáltatva a himbálódzó kis székeknek. Azonban az út közepén már irigyen nézünk a fölöttünk vígan utazókat, ugyanis a pálya hossza csaknem 3 kilométer, 710 méteres szintemelkedéssel. Az élmény úgy rögződik bennünk, hogy a továbbiakban nem sajnáljuk a pénzt felvonóra.

A hóviszonyok jók. Menetnél feljebb érünk, annál mélyebben süpped a lábunk a hóba, s a fenyők rogyadoznak a hótakaró alatt.

A hegy neve: Skrzyczne. A csúcsától indul a kis felvonópálya. Nagyon szellemes — ökörszarvszerű szerkezet.

A felvonónál fiatal fiú teljesít szolgálatot. Szépen megköszönöm a segítségét, megmutatva szerény kis lengyel tudásom. Nagyon nevet. Mint később kiderült, azt mondta: köszönöm, kisasszony. Egyébként a társalgásunk teljesen internacionális. Kézjelek közé egy-egy idegen szó vegyül.

— Gavarity pa-ruszki? — kérdezte a lengyel.

— Nur ein vénig — feleltem rá.

És így tovább. Egyik nyelven számolunk, másik nyelven köszönünk, de valahogy mindig boldogulunk.

Naponta szívtünk reggel kilenctől, ötig, vagyis a fel-

Tíz javaslat vasárnapi kirándulásra

5. KIRÁNDULÁS A MÁTRAI NYESETVÁRHOZ

Kevesen tudják, hogy a Galyatejtől délre régen vár állott, melynek emlékét ma is körsáncok őrzik. E vár egyike annak a hajdani várrendszernek, mely a Mátrát keresztül-kasul szelte. Sajnos romok már

alig találhatók, legtöbbjük csak nevében őrzi az egykori vár emlékét.

A Nagyszállótól Mátraháza felé a műút második nagy kanyarjában jelzett szekérút vezet délre. A szekérút hamarosan nyugatra fordul, de mi menjünk tovább délre a sárga jelzésű ösvényen. Utunk szép szálerdőben halad, melyet mindkét oldalon lejtő kísér. Egy kilométeres ereszkedő után erdővel fedett kúp alakú hegy alá jutunk. A messziről látható csúcs déli és keleti oldala erősen meredek, a nyugati oldal valamivel enyhébb. Mi az északi oldal teraszosan kiképzett részén közelítsük meg a tetőt, itt tisztán kivehető a hajdani elővár területe és az egykori feljáró. A hegyoldal tele van kövekkel, legtöbbje kváderkő, némelyiken a megmunkálások nyoma is tisztán kivehető.

A tetőn nincsen kilátás, juhar, bükk és szilfák koszorúzzák minden oldalról. Falaknak nyoma sincs, de a nyújtott gyűrű alakú sánc tökéletesen ép. Az egykori avar várat melytől árok és magas sánc övezi (az eredeti vár 70 méter hosszú, 25 méter széles építmény lehetett). A fa-

lak a középkorban épültek, de Mátyás király az 1460-as években földig leromboltatta. A vár déli részén kőkupacok, az északi részen erősen betömődött ciszterna nyomai találhatóak. A sáncárok egykor nagyon mély volt, a ledöntött falak betömtek, de így is 3–4 m mély és széles. Északi oldala aránylag a legépebb, 7–8 m széles, és 4–5 m mély, valamikor ott volt a vár legsebezhetőbb pontja, itt kellett a védőnek legerősebbnek lennie. A nyugati lejtő szétszórt kővei között számos falmaradvány dacol az idővel.

Közel a régi hadiúthoz szomorú emlékét őrzi nevében, déli szomszédja az Úvöltő-hegy is. 812 m magasán vagyunk, néhány kő mohásodik a sánc külső falán. Különös, hogy pontosan tudjuk milyen földtani rétegek fölött járunk, de hogy milyen történelmi emlékeket takarnak e kövek, nem ismerjük.

A ritkás bükkerdőbe besüt a déli nap, a szétáradó fényben suttognak a kősa szelek. A Cseternás-hérc felől lágy fuvalatok, északról fehér csipkefelhőket kergetnek a Málnásrét fölé...
Pataki Ferenc

SZCZYRK BEN

vonó indulásától, zárásig. És mindig csak lefelé, lefelé. A lesikló-pályákat úgy képezték ki, hogy a gyenge sző is bátran nekivághat.

Csak egyetlen pályával, az úgynevezett női pályával nem tudunk megbékélni. Kijegesedett buckáján inkább nadrágféken csúszunk, mint síztünk. Az egyik kislány tenyérvényi darabot hagyott nadrágjából a buckákon.

Ellátogattunk a Klimczokra is. Magasabban van, a hóviszonyok is sokkal jobbak. A turistaházban, a gondnok meghallotta, hogy magyarok vagyunk, kávévan vendégtelt meg mindannyiunkat.

Az ott töltött második estén a PTTK látott vendégtelt minket. Feketével, süteménnyel kínáltak, mi egy-két üveg borral kedveskedtünk. A már említett módon „elbeszélgettünk”. Amikor kifogytunk a „szőből”.

Meg kell említeni a len-

gyelek sítudását. Szerintem síléccel a lábukon születnek. Pöttömnyi kisfiúk, kislányok száguldottak el a jámbor magyar sző mellett, hogy majd frászt kaptunk.

Kellemesen és ijesztő gyorsasággal telt az idő. Utolsó nap búcsúestén köszöntünk el vendéglátóinktól. Poharazgatás közben mesélgettünk élményeinkről, lengyel vicceket hallgattunk, táncoltunk és ügyességi versenyt rendeztünk. S végül ajándékképpen mindegyikünk kapott egy kis cicát (fából). Köztudott ugyanis, hogy a macska ragaszkodik a helyhez, melyet megszeretett, tehát: mi is látogassunk vissza. Ez ellen nem is tiltakoztunk. Valamennyien élni fogunk azzal az ígérettel, amit a gondnokunk tett:

— A magyarokat mindig tárt kapu várja Szczyrkben.

Dereskei Zsóka

A SÁGHEGY

Kevesen ismerik a Kemenesalja legszebb hegyét, amely egyike a legformásabb és legszabályszembűbb vulkánkúpoknak. A Celldömölk' alatti Alsóság község közvetlen közelében fekszik és hirtelen feltörésével messzire ellátszik a Dunántúl egészen távoli vidékéig is.

Berzsenyi Dániel is megörökítette a „Búcsú a Kemenesaljától” — versében, amikor Egyházashetyéről, szülőhelyéről végleg elköltözött a Somogy megyei Niklára:

„Messze sötétedik már a Ság teteje,
Ezentúl elrejt a Bakony erdeje,
Szülőföldem, képedet:
Megállok még egyszer, s reád visszanézek.
Ti kékellő halmok! Gyönyörű vidékek!
Vegyétek bús könnyemet.”

Celldömölk'ről mezei szekérúton megyünk nyílegyenesen nyugatnak. Körülöttünk sík vidék; termékeny szántók, kaszálók futnak a messzibe. A kialudt vulkán éppen a középpontjában áll a képek megkapó kormosfekete bazaltjával. A szekérút mentén százados jegenyefák állanak őrt és közöttük teljes kilátás nyílik a Rába tarka, színekben gazdag völgyére, amelyet Kissimonyinál és Nagysitkénél enyhe dombvonulat zár el.

Minél közelebb jutunk a hirtelen meredekséggel felfelé törő magányos hegyremetéhez, annál meglepőbb és hatásosabb látványa. Olyan innen, mint egy ma is működő vulkán, amelynek meredek oldalait kihűlt, megfeketedett láva vastag rétege fedi.

Egyedül a Badacsony mögötti Gulács hasonlítható hozzá, de az térfogatában jóval kisebb Kemenesalja ékességénél.

A szekérútról letérve a hegy fennsíkjára vezető kis keskeny ösvényen megyünk felfelé. Az ösvény szűk szalagja egyre meredekebbre hág, kisebb-nagyobb kódarabok és kötörmelékek között, vadul nőtt összevissza bokrok között haladunk, amíg végre nagynehezen feljutunk a széles tetőfennsíkra.

A Sághegy napos tetőfennsíkjáról messzi távolba elláthatunk. Délről, a hegy lábánál Egyházashetye, ahol Berzsenyi Dániel született, és dolgozott férfikora deléig.

Messze látszanak a másik halott vulkán, a Sümegi-hegy és azon túl a tapolcai medence kimagaslóbb kúp- és haranghegyei: Szentgyörgyhegy, Badacsony, Halápok, Agártető és a bakonyi és Balaton-felvidéki hegyprofil. Tiszta időben szabad szemmel az osztrák Alpokat és a Soproni-hegyeket is megláthatjuk. Olyan látványosság ez, amiért érdemes erre a forgalmon kívül eső, elhagyott hegykúpra felmászni.

P. H. R.

Jó tudni:

hol vannak turistaházak?

Bakony-hegység:

Gézháza: 2×2 ágyas: 26,— Ft; 5×3 ágyas: 22,— Ft; 4×8, 2×10, 1×14 ágyas: 16,— Ft. Panzió: 45,— Ft. Folyóvizes közös mosdók, villanyvilágítás. Ziretől menetrendszerű autóbuszjárat, gépjárművel helyszínig közelíthető meg. Étterem — Büfé.

Balatonfelvidék:

Balatonalmádi: Nem fűthető szálláshelyek: 9×4 ágyas: 22,— Ft; 1×6, 1×12 ágyas: 16,— Ft; 4×3, 10×4 ágyas vikendház: 25,— Ft. Panzió: 48,— Ft.

Folyóvíz, hideg-meleg vizes zuhanyozók, villanyvilágítás. Vasútállomástól 400 m, főútvonal mentén. Étterem — Büfé.

Badacsony-Rodostó: 2×2 ágyas, 22,— Ft; 1×3 ágyas: 18,— Ft; 1×4 ágyas 16,— Ft.

Nem fűthető szobák: 9×4 ágyas: 16,— Ft. Panzió: 45,— Ft. Mosdótál, villanyvilágítás. Badacsonytól kb. 30 perces gyaloglással. Étterem — Büfé.

Szentgyörgyhegy: 1×2 ágyas: 22,— Ft; 4×6 ágyas: 16,— Ft.

Mosdótál, világítás aggregátorral. Nemesgulácsi vasútállomástól 90 perces gyaloglással közelíthető meg. Meleg étel konzerváruból. Büfé.

Az egyik lustálkodó himoroszlán érdeklődéssel figyeli: hogy mászik ki a kátyúból a megfeneklett kocsink. (Szerző felv.)

GORILLAORSZÁG KIRÁLYA

Kisoro helység Uganda délnyugati csücskében, közvetlenül a kongói határon fekszik, 4 km-es vulkáni kúpok lábánál.

— A Muhavura-tűzhányóra készülnek? — kérdezte az idős német férfi. Igenlő válaszkra így folytatta: Vigyázzanak, el ne vétsék az utat.

Baumgärtel urat úgy ismerik szerte a világon, mint Gorillaország királyát. A kisori vulkánok oldalain hosszú időn át háborítatlanul éltek a hatalmas emberszabású majmok, a gorillák; ezt a vidéket a hatóságok „Gorilla-rezervátum”-nak nyilvánították. A gorillákra való vadászat tilos volt, de meglátogatásukat, felkeresésüket nem korlátozták a rendeletek. Ezt kihasználta Baumgärtel hajdani üzletlátsza, nagy reklámozással csalta ide „gorilla-les”-re a világ minden tájáról a kíváncsi gazdag turistákat. A gorillák végül is megunták a sok zaklatást, átvándoroltak a vulkánok rwandai oldalaira.

— Mi volt a legszebb gorilla-élménye? — kérdeztem.

— Az első találkozásom egy gorilla-családdal — mondta a „király”. Pár méterre előttem keresztezték az ösvényt. Elöl ment a gorilla-férj, utána a felesége,

majd egy gorilla-gyerek. A „felnöttek” ügyet sem vettek rám, nyugodtan lépkedtek tovább és eltűntek a bozótban. A gorilla-gyerkőc, amikor meglátott engem, kíváncsian megállt az ösvényen. Szinte tátva maradt a szája, nyilván most látott először embert. De mindez csak pár másodpercig tartott, mert a bozótból visszalépett a mama, csattanós nyaklevest húzott le rakoncátlan gyerekének, majd kézenfogva vonszolta tovább.

A hegyi túránk során megismerkedtünk Reuben Rwanzagirevel, a gorilla-rezervátum bennszülött főnökével. Ő viszont bemutatta újdonsült második feleségét. Nem kevesebbet, mint 50 fontért vásárolta. Majdnem annyiba került az új asszony, mint Baumgärtel úrnak a Leica fényképezőgépe. Itt az asszony értékét a felnevelésére és oktatására fordított atyai kiadások határozzák meg, de az árába belekalkulálják a szépséget, csinosítást is, no meg azt, hogy Rwanzagire, a férj, bizony már elmúlt 45 éves is.

Baumgärtel úrnak igaza lett: a vulkán megmászása szép és tanulságos kirándulás volt, de egyetlen gorillával sem találkoztunk...

KALAND A NAGY MACSKÁKKAL

Vigyázz Árpi! Oroszlánok! — figyelmeztetem társamat, Csekő Árpádot, aki a kocsit vezette.

Előttünk a bokrok árnyékában három megtermett him oroszlán heverészett. A motorzajra felkapták bozontos fejüket és kíváncsian mustrálgatni kezdtek bennünket.

Ekkortájt még kevés tapasztalatunk volt a kelet-afrikai nagyvadak világából. Ma már tudjuk, hogy az oroszlán sokkal többre értékeli a futásban elejtett antilopot vagy zebrát, mint a pöfögő „konzervdoboz”-ból kihalászható, textilbe csomagolt embert...

A kelet-afrikai nemzeti parkok az európai állatkeretek fordítottjai. Nálunk ezek és ezek figyelik a rácsok mögé zárt egy-két elefántot, oroszlánt, vízilovat stb. Afrikában a nemzeti parkokban az elefántok és a többi vadak ezrei bámulják, amint az autóknak nevezett színes mozgóketrécek kukucsáló emberkéikkel végigvonulnak közöttük. A különféle turistacégek általában olyan kocsikat használnak „szafári”-ra (vadrezervátumok látogatására), amelyeknek a tetején csapóajtók vannak, az oldalaik pedig zártak. Az emberek ezekből a ketrecekből a tetőkön leselkednek ki és

olykor-olykor valami hosszú nyakú, csillogó, kattogó játékszereket nyújtogatnak ki. Az állatok tudják, hogy ezektől nem kell félniük, a teleobjektívek még egyikőjüket sem sebeztek meg...

Fényképezőgépeink egymás után kattogtak, megörökítették az állatok királyait. Hirtelen hatalmas zökkenés és mindketten előrebuktunk. Annyira belefledkeztünk az oroszlánok csodálásába, hogy észre sem vettük az előttünk húzódó vízmosást, amelynek aljába a lassan görülő kocsink orra belefűrődött.

Mindez három méterre, három feldühödött him oroszlán előtt történt. Ki ne lenne dühös, ha kellemes délutáni szundításából ilyen recsenéssel ébresztenék fel?

Az óriás bundás macskák felálltak, bennünket bámultak. Szemükből valami furcsa káröröm fénye sugárzott...

Mi a Volkswagen elnevezésű konzervdobozban azon tanakodtunk, hogy most mitévők legyünk. Kiszállásról szó sem lehet, nem tudhatjuk, nem éhesek-e ökelmék. Fegyver nincs nálunk... Várnunk kell...

Árpi felbőgöti a motort. Az oroszlánok morogva szívják a benzint...

Minden izgalomnak, minden kalandnak egyszer vége. Hosszas próbálkozás után kocsink saját ere-

jével kikeveredett a kátyuból... Az oroszlánok fejüket csóválták...

RADEVŰ BIVALYOKKAL

Később, amikor már sokszáz kilométert megtettünk Kelet-Afrika nemzeti parkjaiban, rájöttünk, hogy a nagy állatok és az ember békés egymás mellett élése nagyszerűen megvalósítható. Csak nem szabad megvadítani — a vadakat. Ha csendben, kocsiban vagy koci nélkül közeledtünk egy elefánt felé, az békésen legelgetett tovább, ügyet sem vetett fényképezgetésünkre. De, ha fékcsikorgással váratlanul álltunk le orra előtt, a megremült állat nagyot dobantott, hangosan trombitált, és rohanva megindult felénk. Ilyenkor tanácsos volt gázba taposni és odébbállni, mert a Volkswagen koci lemezei nem „elefánt-biztosak”... A feldühösített elefántok Kelet-Afrikában minden évben felborítanak, összetaposnak jónéhány kocsit — sokszor utasaikkal együtt...

A vadászok szerint az ember számára legveszélyesebb vad a kafferbivaly. Alattomos, váratlanul támad az emberre. Azt tapasztaltuk, ha csordában vannak, nem veszélyesek, de a csordából kiűzött, magányosan, vagy kettesével kóborló állatok olykor nagyon rosszindulatúak.

Az Erzsébet királyné-parkban, az Edward-tó meredek partján haladtunk egy keskeny autócsapáson. A békésen legelgető elefántok rendre kitértek előlünk, „utat kérünk” jelzéseinkre lehúzódtak az autócsapásról. Esteledett. A csapáson váratlanul két megtermett fekete bivalyval találtuk szembe magunkat.

Leálltunk. Vártunk.

A két bivaly jó negyedórán át szinte kövémeredten bámult ránk. Sajnos, mi nem térhettünk le a csapásról, a Volkswagen nem terepjáró koci. A bivalyoknak kell engedniük. De hogy értsük ezt meg velük?

Dudáltunk. Rövideket, hosszúakat, egyre türelmetlenebbül.

A bivalyok néhány lépést tettek felénk és továbbra is farkaszemet néztek velünk...

Besötétedett...

A koci lámpáival kezdtük a bivalyok idegeit próbára tenni. Ez eredményesen bizonyult! Néhány lépést rohantak felénk, azután a reflektor-fénytől elvakulva, bevágták magukat a mellettük húzódó bozótba... Megnyílt az út...

VIGYÁZZ, JÖN A RANGER!

Alegtöbb bajunk nem az oroszlánokkal, elefántokkal, vagy a bivalyokkal gyúlt meg, hanem — a ranger-ekkel (ejtsd: réndzser). A rangerek a vadrezervátumok emberi lakói, a vadőri szervezet tagjai. Napi 5 shillingért a turisták által „kibérelhető”, ilyenkor beültetik őket kocsijaikba és a ranger szakszerű tanácsokkal látja el a „szafárizó” utasokat.

A ranger kötelessége, hogy betartassa az emberi látogatókkal a park szabályait. Ilyen szabály pl. az, hogy a park területén a „koci-ketrec”-ből nem szabad kiszállni. Aki megteszi, 1000 shilling (kb. 140 dollár) bírsággal sújtható...

De ki bírja azt ki, hogy hosszú időn keresztül egy forró konzervdobozban éljen? Már az első napokban többet voltunk kocsin kívül, mint benn a ketrecben. Így kényelmesebb a fényképezés, sőt sok esetben csak így lehetséges. A mocsarakban szuszogó vízilovakat a legtöbbszór nem lehet gépkocsival megközelíteni, gyalogosan kell az ingoványban feljűk közeledni és hátukhoz vert kövekkel lehet csak egy kicsit mozgásra

Miféle emberek utaznak ebben a ketrecben? (Szerző felv.)

bírni e hihetetlenül tunya, de jámbor állatokat.

Kocsiból kiszállva közetmintákat gyűjtöttem a Kilimandzsáró északi előterében levő Amboseli-parkban. Mellettem vidáman lakmározottak a keselyűk egy zebra maradványain, amelynek csontjait az oroszlánok csak felületesen szopogatták le. Hirtelem egy Land Rover terepjáró koci bukkan elő a bokrok közül, kinyílt a jármű teteje és egy zöldcsákós fekete ranger-fej jelent meg. Felírta kocsi számát s elrobogott jelenti az esetet. Az 1000 sh. büntetésből biztos ő is kap egy kis jutalékot...

A járt ösvényekről leterve, elbújt maszaj-falvaikon át igyekeztünk elhagyni a parkot, nehogy a veszedelmes ranger „támadása” utolérjen.

Vannak pestiek, akik a piros jelzőlámpa fényénél áthaladva nem azt figyelik, hogy jön-e jármű az úton, hanem azt lesik, nincs-e rendőr a közelben...

A kenyai nemzeti parkokban ezek után, amikor a kocsiból kiszálltunk, nem azt kutattuk, hogy nem bújjik-e meg valami oroszlán a bokor alján, hanem csak azt figyeltük: nem bukkan-e fel a közelben egy életveszélyes — ranger...

Ki gondolná, hogy ez a szűnyókáló kafferbivaly a szavanna egyik legalattomosabb, legveszélyesebb állata? (Szerző felv.)

Dr. Balázs Dénes

A NYUGAT-BÜKK dicsérete

Évtizedek óta járom hazánk legösszefüggőbb erdőszegélyesebb hegyvidékét, a Bükköt, legvadregényesebb részét, a Bükköt, legfőképpen azt a részét, amely valóban megérdemli ezt a jelzőt, s amelyet Nyugat-Bükk néven tisztelünk. Nem vagyok elfogult e hegységrésszel szemben, bár lenne rá okom, mert ismerem országunk összes hegyvidékét, de a Nyugat-Bükkel csak a Zempléni-hegység északi részét hasonlíthatom össze, már ami a kevésbé civilizáltságot jelenti. Ezen, a természetnek a szinte érintetlenségét, majdnem szűri vadságát érttem; ebből következik talán az, hogy turistával aránylag ezen a részen lehet legkevésbé találkozni. (Kivéve a Bánkútot.) Ifjúságunk már inkább társasági ember (s ez a helyesebb), mint mi voltunk, s ők szeretik a természet legromantikusabb részének élvezetét összekötni egy-egy turistaház esti szórakozásával. Nekünk régen még

nem volt sátrunk, szén- és mészegetők kunyhóiban vagy egy tisztás szénaboglyájában húztuk meg magunkat éjszakára, de túráztunk!

Most a Nyugat-Bükk csúcsairól, tetőiről akarok írni, segítséget adni azoknak a természetjáróknak, akik egy-egy tetőre feljutva vagy annak völgyében megállva ránéznek a mai turistatérképre, s szeretnék tudni, hogy mekkora magasságban vannak, vagy mekkora magas tetőt néznek. De ezt azt említett térképről aligha tudják megállapítani, mert azon aránylag még nagyon kevés magassági pont van számmal jelölve. Persze, a legközelebbi magasságról a rétegvonalak alapján ez is kiszámítható, ezzel azonban csak azoknak van idejük vesződni, akik részletes útnaplót, cikket akarnak újkorról írni.

A Nyugat-Bükk a 900 méteren felüli magasságú tetők találkozási helye hazánkban, s amely számban annyi, amennyivel egyetlen

Az ötlet 1966-ban született. A prágai Slavia sportegyesület négy hegymászója, Zdeňka Opatrná, Věra Komárková, Jarmila Očásková és Květa Tarantová megbeszélésként, hogy szívesen megnéznék a mexikói olimpiai játékokat. De hogyan jussanak oda pénz nélkül? A felelet egyszerű volt: gyalog!

Az egész évi fontolgatások eredménye harminc oldalt kitevő útiterv lett. Ez tartalmazta a pontos útvonalat, a szükséges élelmiszerek és a felszerelés jegyzékét.

7000 kilométeres útvonal

A gyalogtúra irányát az olimpiai hagyományra való tekintettel választották ki és a következő városokon át vezet: Bécs — München — Zürich — Grenoble — Párizs — Calais — Dover — London — Southampton — Quebec — Montréal — New York — Washington — St. Louis — Wichita — Pueblo — Alamosa — Santa Fé — El Paso — Chihuahua — Durango — San Luis Potosi — Mexikó.

A lányok múlt év októberének második hetében indultak el Prágából. A Quebec — Washington szakaszra autóstoppot, a La Manche csatorna és Atlanti óceán átszelésére pedig hajótut terveztek. A napi gyalogtúra átlagos hosszára 40 km-t, az egy résztvevőre eső terhet 10—12 kg-ra irányozták elő. Hat napi menetelés után egy-két nap pihenőt állítanak be. E szünetnapon intézik el írásbeli dolgaikat, kiegészítik a fényképnaplót és a kalória-fogyasztásról szóló feljegyzéseket, amelyek orvosi kutatás céljait szolgálják.

Csak a legszükségesebb felszerelést viszik magukkal (sátrat, hálózsákot, tartalék ruhát és cipőt, főzéshez szükséges dolgokat stb.). Az élelmiszerekkel, pótfelszereléssel és egészségügyi felszereléssel való ellátást, a túra különböző állomásaira előre megállapított küldeményekkel biztosították Csehszlovákiából.

Bemutatjuk a lányokat

Věra Komárkován kívül, aki elvált asszony, mind a három nő hajadon.

Očásková, az expedíció vezetője, munkásnő, harminchat éves, a négyes legidősebb tagja. Hegymászásban az I. teljesítményi kategóriába tartozik, megmászta a Tátrát, a Juli és az osztrák Alpokat, Nyugat-Kaukázust, a Gross Wenedigert, és a Petit Drut, ez utóbbiakra az északi falon jutott fel. Beszél spanyolul és németül, otthon a szülőlkön kívül még szép kaktuszgyűjteményt hagyott.

Komárková huszonnégy éves, biológus. A botanika nemcsak hivatása, de kedvtelése is. Természetesen a hegymászásán kívül. A II. teljesítményi kategóriába tartozik, megmászta az Alpokat, a Magas-Tátrát, a Mont Blancot, a Matterhorn, és a Petit Drut. Beszél angolul, németül és oroszul.

Tarantová technikus, huszonkét éves. A Tátrában és a Kaukázusban teljesítette a hegymászásban a III. kategóriát. Németül és franciául beszél.

Opatrná a csoport legfiatalabb tagja, huszonegy éves vasesztergályos. Gítározik és jól rajzol,

HÁTIZSÁKKAL

hegymászásban szintén a III. teljesítményi kategóriába tartozik. Beszél angolul.

Mindenki csodálkozik

A sportszerűen öltözött négy lány „Prága—Mexikó” felírt hátizsákkal, érthetően mindenütt figyelmet kelt. Az országútakon sok autós ajánlja fel nekik segítségét, gét, de ezt a szíveséget az expedíció nem fogadhatja el. Az egyedüli segítség, amelyet valóban örömmel fogadnak, ha a hátizsákokat a legközelebbi állomásra elszállítják. Hátizsák nélkül mégiscsak jobban megy a gyaloglás.

Azután — az éjjeli szállások. Igaz, a lányok sátrat vittek magukkal, de természetesen — az ingyenes szállás tető alatt mindenesetre kedvesebb, és nem fontos, hogy összkomfortos legyen. Linzben a négyesfogat például józsuén aludta ki magát a városi börtönben. Nagyszerű élmény volt, különösen reggel, amikor elutasítva a kincstári kávét, saját reggelit készíthettek, s főleg, amikor a nem önkéntes „háló-társnók” irigy tekintetétől kísérve nyugodtan elhagyták az „éjjeli szállást”.

Az emlékezetes helyek közé olyanok is tartoznak, amelyeket nehezen lehet megtalálni a térképen. Így például egy francia falucskát, 14 kilométerre Luzy városkától. A négy

hegységünk sem dicsekedhet a Bükkön kívül. Hiszen nemcsak ennek déli peremén, de fennsíkján is vannak tetők, amelyek meghaladják a 900 m-t. Ott van például a *Virágos-sár* (952 m) az *Óserdő* fölött, mely magasabb a legcsodálatosabb kilátást kínáló Tarkónél. Csak az említett tetőről alig van kilátás, olyikra ösvény sem vezet. Gyakorlatlan turistának éppen a Nyugat-Bükkben nem ajánlatos a jelzett útról (nem is szabad) letérnie: fél napig is elkóboroghat, míg egy valamire vezető ösvényt felfedez.

A Bükk-fennsík déli peremének nyugat-keleti irányt követő köveit az impozáns, magánosan álló, világszerte különleges növényzetű *Bétkő* vezet be 816 méterével. A legcsodálatosabb sziklakerthez hasonló szerpentinút vezet kibányászott tetőjére. (Célom, hogy akit érdekel, vegye elő térképét, s megfelelő helyen írja be az említett tetők magasságát!) A

kék jelzés érinti a 873 m-es *Ördög-hegy* magassági pontját. Az öreg szálbükös környékű Órkón át a 860 m-es, vörösen réteges sziklaoldalú *Peskőre* jutunk, amely arról nevezetes, hogy az ősember barlangjának bejáratát a legnehezebb megtalálni az egész Bükkben! Kilátása vetekszik a Tarkóéval, mégis ki hinné, hogy a tőle északkeletre eső *Küllő-hegy* a 900, a *Nagy-Kopasz* 903 m magasságával fölözi a *Peskőt*. Tovább haladva a fennsík déli peremén: a *Simakő* 823 m, de a jelzett magasságú Tarkó és Háromkő fölött északra egymást érik a magas tetők: *Büszkés-hegy* 948 m, *Nagy-Köhát* 937 (a muflonok kedvenc helye!), *Feketesár-bérc* 915 m, a *Fodor-hegy* 928, ettől északnyugatra a Nagy István Erőse 933 m, a *Tamáskő* 924 méter magas. Érdemes feljegyezgetni!

A húsz kilométernél jóval hosszabb Bükk-fennsík évtizedekkel ezelőtt túlnyomólag kopár, egyhangú és nem sok változatosságot

nyújtott; víztelen vidékén jelzett utak hiányában könnyű volt eltévedni. Ma ez a tájkép teljesen megváltozott. Mintha a komor méltóságú *Jávorkúti* (685 m) Svéd-fenyves kilépett volna elzártágából, s a fennsík kúpjait víznyelő óriás tölcseireit telezórta volna a lucfenyők fiatal tömegével! Fenyő mindenütt, ahova csak a szocialista erdőgazdálkodás ezt telepíthetett. Felejthetetlenül bájosak ezek a hatalmas kúpok, lefelé mindinkább kissebbedő fenyőligeteikkel. A feketerigón kívül csak madárvilága szegényes, hiszen nyílt vize a Jávorkút és az őserdei mocsáron kívül nincsen.

Míg a fennsík átlagos magasságát — kiemelkedő tetőt is figyelembe véve — 800 m-re tehetjük, addig a déli *köveknek* a vadvirág-özönű, sima, napos tetejű Háromkőtől kezdve (ide egyszer drótkötélpálya fog felvezetni!) kelet felé egyre fogy a magasságuk. A gyertyaegyes szálbükösű *Bánya-hegy* 816 m, a *Far-*

kaskő 768 m, a *Zsindelyestető* 644 m már csak. Szép-szépül azonban a csökkenő magasság nem vonja semmit. Az tudja ezt igazán, aki a Zsindelyest érintő műútról tekint a Bükk szívében levő egyetlen hegyi községre, Répáshutára.

Aki pedig most ismerkedik a Nyugat-Bükkel, annak a következő túrát ajánlom: Szilvásváradtól ereszkedjen le a Szalajka-völgybe, de az Istállóskő ősember barlangját is tekintse meg. Csodálatos változatos-ságú (és szintű!) erdősegen s az Óserdőt át tegyen kitérőt a Tarkóra. Onnan ereszkedjen le a Bükk talán legvadregényesebb, legforrásosabb részébe, a dzsungelszerű Vöröskő-völgy torkába. Délnek eléri a Felsőtárkányba vezető, szőke vizű patakkal szegett Vöröskő-völgyet. Ha valaki ezt az utat először teszi meg, ő is — ahogyan az egriek mondják — Bükk-imádó lesz!

Tanka János

MEXIKÓBA

utazó ott ugyanis éppen Karácsony előtt „stílusos” éjjeli szálláshoz jutott — egy istállóval szomszédos csűrben. A lányokat nem zavarta a csűr, de az ajtó mögötti hat tehén annál inkább a lányok közül azt a kettőt, akire a reggeli főzés jutott. Féltek elmenni a tehének mellett. Havaseső, fagy, zivatar, erdőben való éjjelezés, ez mind rendben volt. De tehének?

Nehézségek a frizurával

A hétezer kilométeres gyalogtúrán a nő másként tekint a banális apróságokra is. Például egy egyszerű hajvágásra. Ez az otthon félórányi, a fodrásznővel való csevegéssel töltött kellemes művelet, az országutakon katasztrófálissá vált. Elég volt egy cakk, s az áldozatnak végül is meg kellett változtatnia hosszú éveken át viselt frizuráját

Londonból Montrealba

Januárban szálltak a Maid of Orleans hajóra és hagyták el a francia partokat. A tenger viharos volt, úgyhogy a hajóút nem volt különösen kellemes. Így nem csoda, hogy végül türelmetlenül üdvözölték a doveri fehér szirteket...

Londonban barátok, hegymászók vártak a lányokra. A sok kedves fi-

gyelmesség között egy különösen kedves is volt: meghívás a Londonhoz közel eső Harrison Rock gyakorló homokkőszikláira. Örültek, hogy újból kötelet és sziklát éreztek, bár a mászás nem ment úgy, mint azelőtt. A londoni tartózkodást valamivel meghosszabbították, mert a Kanadába induló hajónak négy-napos késése volt. Elég idejük maradt az angol főváros megtekintésére, beszélgetésre az újságírókkal, és még sok másra.

Február közepén szálltak fel a Varla Dan dán hajóra. Amikor vándorlásuk e pillanataról még csak álmództak, megfogadták, hogy a hajón az egész időt vízszintes helyzetben, pontosabban mondva, ágyban fogják tölteni. De amikor az álom valóra vált, elveszítette vonzóerejét. Mert egy óceánjáró hajó a szárazföldi ember számára ritka élményt jelent. A csehszlovák lányokat az egyik meglepetés a másik után érte. A hajó megrekedt a jégben, és jégtörőnek kellett kiszabadítására

sietnie. Egy átlagember számára ez csaknem meseként hangzik. És milyen csodálatos egy napfelkelte a hajót körülvevő jégtáblák közepette!

De az óceánon át a napi szükséglet egyszerű tárgyai is eddig nem is sejtett rosszindulatúan viselkedtek. A mit sem sejtő szárazföldi nő dilemma előtt állt, hogy szoknyáját mentse-e a leves elől, vagy a tányért a földreeséstől? Úgy inni, hogy az ember ne öntse le magát. Hogyan lehet késsel, villával úgy enni, hogy ne okozzon magának sérülést?

Az ironia teteje, hogy pontosan akkor, amikor a négyesfogat már megtanult nehezség nélkül enni, s amikor ügyességben olyan fokot ért el, hogy segíthetett a stewardessnek az edénymosogatásban, a Varla Dan Montrealba ért.

És így március elején a „lábnyomok”, ahogy a négy lányt Csehszlovákiában nevezik, útnak indultak, hogy megismerjék az Új Világ országújtait.

SZINES ÉRDEKESSEGEK

A NEVETÉS FÉL EGÉSZSÉG

Két angol békebíró egyik este lámpa nélkül kerékpározott hazafelé. A rendőr feltartóztatta és feljelentette őket. Mikor tárgyalásra került sor, megegyeztek, hogy cserélnek majd a bírói székben és a vádlottak padján, s egymás ellen kölcsönösen lefolytatják a tárgyalást.

Az első helyet foglalt a vádlottak padján, beismerte bűnösségét, és a másik tíz shilling pénzbüntetésre ítélte. Aztán helyet cseréltek. A másik azonban nem akart hinni a füleinek, amikor barátja 15 shilling büntetést rótt rá. „Ez nem tisztességes” — kiáltott fel — „hiszen én mindössze 10 shillingre büntettelek.”

„Tudom — válaszolta kollégája méltóságteljesen — de az ilyesfajta kihágások az utóbbi időben túlságosan elszaporodtak. Ez ma már a második ilyen eset, amelyben ítéletet kell mondanunk.”

A NEVETÉS FÉL EGÉSZSÉG

Küldjön egy turista-viccet, adomát, anekdotát! A legjobbakat közöljük és díjazásban részesítjük. Terjedelem maximum 15 sor.

Los Angeles állatkertjéből el kellett távolítani egy papagájt, mert állandóan illetlen kifejezéseket használt. A tarkatollú madár egy idős hölgy végrendeleti ajándéka volt, aki elhalálózásáig illemtanórákat adott és akit ismeretségi körében az udvariasság mintaképének tekintettek.

E
G
Y
K
I
S
K
R
I
M
I

A DETEKTIV-CSALÁD

Fauwinkeléket az egész környék „detektív-családnak” hívta. És nem véletlenül. Az apa, az anya, a fiú, sőt még a nagymama is szenvedélyesen falt minden kalandregényt, ami csak a kezük ügyébe került, s az egész család már napokkal előbb feszült várakozásban élt, ha krimi szerepelt a tv műsorán.

Fauwinkélék lakásának falait nem festmények díszítették, hanem régi nagy detektívek pisztolyainak és pipáinak pontos másolatai. Nem csodálkozhatunk tehát, hogy az idők folyamán a Fauwinkel család egész élete némileg detektívjellegűt öltött. Mielőtt leültek volna az ebédhez vagy a vacsorához, a fiú fogta a nagyítót és gondosan megvizsgálta a tálat, nincs-e az ételben va-

lami veszedelmes, mérgező dolog, az anya pedig figyelmesen ellenőrizte a burgonya-pürét, — feltehetően gyanús ujjlenyomatokat keresett benne. Reggeli torna helyett az egész család dzsü-dzsü fogásokat gyakorolt, lefekvés előtt pedig Fauwinkel papa az ágy alatt egy elképzelt betörő árnyékával viaskodott. Nem csodálkozhatunk, hogy ilyen családban még Bobi, a dakszi is elsőosztályú nyomozókutyává fejlődött.

Egyik éjszaka Bobi hangos ugatására felébredt a Fauwinkel család.

— Nem ok nélkül ugat a kutya — ugrott ki az ágyból Fauwinkel papa és elővette zseblámpáját. Az utcáról távolodó teherautó dübörgése hallatszott.

— Azt hiszem, gyilkosság történt.

Két perc múlva a család már a tett színhelyén volt. A kocsitól egy ember feküdt. Feje egy vízzel telt gödörben volt.

— Megfulladt — állapította meg a fiú és lehajolt, hogy hátra fordítsa a testet.

— Ne érintsd meg! — kiáltott rá az apja. — Ez a legfontosabb szabály. Ráadásul a férfi meghalt, mielőtt még megfulladhatott volna. Különben nem fekélné fejjel a gödörben.

— Felakasztotta magát — állapította meg Fauwinkel mama. — Nem látjátok a nyakán a zsinórt?

— De valaki másnak kellett ki-dobnia őt a kocsiból — szólt közbe a nagymama. — A sofőr lesz a gyilkos. Ő hozta ide.

Közben a távolból jellegzetes berregés hallatszott, s nemsokára

SZERENCSES VÉGET ÉRT A VESZÉLYES TENGERI KALAND

Francis Breton amerikai fényképész elhatározta, hogy tutajon, evezők és motor nélkül, csak a kezét véve igénybe, áthajózik az Atlanti-óceánon. Kiszámította, hogy hatvan nap múlva az afrikai Gambiánál köt ki. Végül 106 napos kintlódás után a dél-marokkói partoknál egy szovjet hajó a fedélzetére vette, s elvitte Agadirba. A merész vállalkozó kilenc kilót fogyott a kalandos út alatt. Amikor rátaláltak, már egy falat élelme sem volt.

ISMERT EMBEREK MONDÁSAIBÓL

„Az embernek nem csak a természet erőit kell megtanulni leküzdeni, hanem önmagát is.”

Romano Gardini
publicista és filozófus

HOGYAN FOGYUNK KÖNNYEN?

Dr. G. Hartmann baseli táplálkozásügyi szakértő új receptet közölt egy nemzetközi orvoskongresszuson, hogyan szabadulhatnak meg a kővérek felesleges kilóiktól.

Dr. Hartmann kijelentette: „A kővérek legbiztosabb fogyókúrájához mindössze 30 másodpercre van szükség. Evés közben le kell tenniük a kést és a villát, hátra kell tolnok a széket, fel kell állniuk s nem jóllakkottan kell távoznok az asztaltól. Ezzel aztán mindent megtettek a fogyás érdekében!”

HIRDETÉSEK

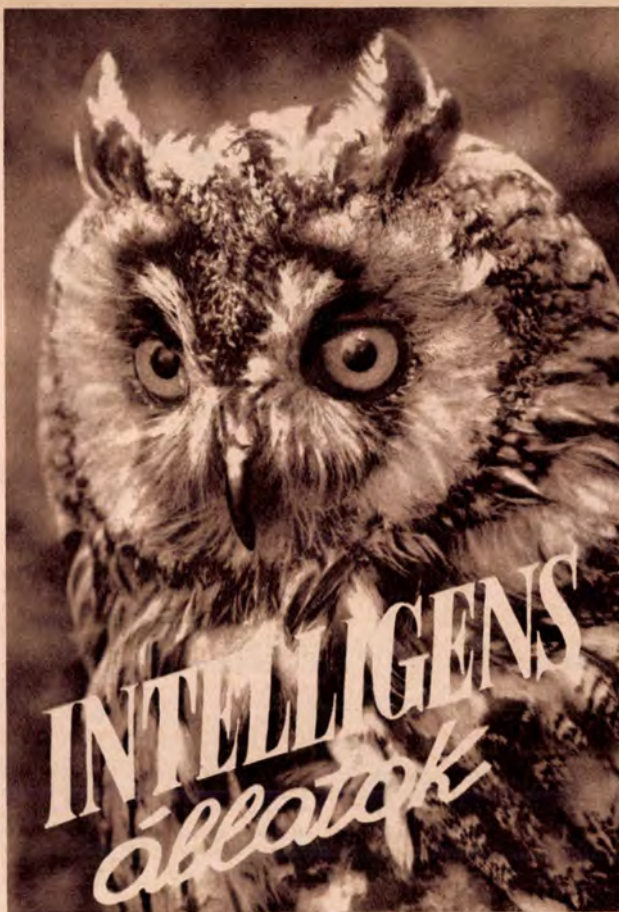
Több holland újságból: „Látogassa a szombati istentiszteletet. A templom mellett parkolóhelyet biztosítunk, mise után pedig teát szolgálunk fel.”

Egy skót lapból: „Nagy hentesüzlet elárúsítónőt keres, lehetőleg vegetáriánust.”

egy rendőrségi motorkerékpár fékezett Fauwinkelék mellett.

— A jelekből itélve súlyos büncselekmény történt, hadnagy elvtárs — jelentette Fauwinkel papa. — A közvetett bizonyítékok alapján felidézhetjük a büncselekmény teljes képét. Az áldozatot előbb leütötték, aztán egy zsinórral megfojtották, majd fejével a vízzel telt gödörbe nyomták.

— Nagyon köszönöm — mondta udvariasan a hadnagy. — Már tudomásunk van az ügyről. Az imént hívott fel telefonon a sofőr, aki pár perccel korábban erre hajtott. Segítségért kért. A teherautó hátsó kereke egy vízzel teli tölesérbe esüszott, talán éppen ebbe itt, és valami baja lett a kocsinak. Ezenkívül a szállítmány egy része kiesett az autóból. Most pedig kérem, segítsék be-tenni ezt a próbababát ide az oldalkocsiba. Csak ne bántsák azt a zsinórt a nyakán. Azon függ a gyári cégjelzés az öltöny árával.

A z embereket igen foglalkoztatja az állatok értelme. Fantáziadús regényekben némely állat szinte emberi színvonalat is elért. Az igazság azonban messze van ettől. A tudósok az állatokkal kapcsolatban az intelligencia és az ösztön szavakat elkerülik. Az első adottság ugyanis csupán az emberre jellemző, az ösztön pedig túlságosan leegyszerűsített fogalom, amivel nem magyarázható meg az állatok minden cselekedete. Ehelyett inkább „az új helyzetekhez való alkalmazkodást” emlegetik.

A mai napig az a legelterjedtebb nézet, hogy a legintelligensebb állat a csimpánz. Kétségtelen, hogy számos kísérlet bizonyította, ez a majomfajta egy bizonyos időszakban gyorsabban tanul, mint a gyermek. Mostanában azonban egyre többen állítják, hogy a csimpánznál több „intelligensebb” állat is akad, s csak azért nem foglalkoztak eddig velük, mert nem olyan könnyen idomíthatók. A pávián ellenséges, rosszindulatú majomfajta, az afrikai népek azonban azt tartják róla, hogy értelmes, sőt, egyes törzsekben úgy hiszik, hogy még beszélni is tud.

A csimpánz mellett a delfint emlegetik a legtöbbet. A hatalmas vízi-

emlős intelligenciáját már kétezer évvel ezelőtt megfigyelték, fenn is maradt egy mese, amely szerint egy delfin megbarátkozott egy kisfiúval, játszott vele, a hátán lovagoltatta, s amikor a kisfiú meghalt, ő is megölte magát.

John C. Lilly amerikai tudós régen foglalkozik a delfinek nyelvének megfejtésével. Megkísérel beszélni velük, és véleménye szerint a delfin éppoly intelligens lény, mint az ember.

A tudósok legtöbbször ott hibáztatják el a hibát az állatok intelligenciájának tanulmányozásában, hogy főleg vizuális próbákat végeztek velük, holott az állatok inkább szagló és hallószerveiken át vesznek tudomást a környező világról.

Újabban sikerült megdönteni,

hogy intelligens állatok csupán az emlősök között találhatók. Kiderült, hogy a madarak között is akad néhány fajta, amely szerszámot használ az élelem megszerzésére. A Galapagos szigeteken élő harkály kaktusz tuskével piszkálja ki a fa odvából a rovarokat.

A vidrát például azért sorolják az intelligens állatok közé, mert szeret játszani. Hóból és sárból csúszdát épít magának, s órákon át játszik rajta, gondosan ragaszkodva egy különös, igen bonyolult játékszabályhoz.

Nehéz, csupán az ösztönökkel megmagyarázni azt is, hogyan tudják egyes állatok elkerülni a veszélyeket. A coyote például az állandó üldözések dacára is fenn tudja tartani fajtát. Csak csoportosan mutatkozik, az üldöző kutyafalka elől még a gépkocsira és vonatra is felugrik.

A patkányok is ravaszak. A patkányfogóból óvatosan és ügyesen ki tudják piszkálni a csalétket anélkül, hogy foglyul esnének. Ha ketrecbe zárják őket, és a ketrec elé egy kenyérszeletet fektetnek, ügyesen élére fordítják és behúzzák a rács mögé.

A CSEH PARADICSOM

Csehszlovákiának van egy, általunk kevésbé ismert és alig látogatott szép vidéke. A Cseh-Svájc, a Cseh Paradicsom és az Óriás-hegység ez. Heteket tölthet az ember ezeken a helyeken és ezalatt egy magyar szót sem hall, a rengeteg ide-oda száguldozó gépkocsi közt egyetlen magyar jelzést sem lát. Pedig nagyon megéri a fáradságot s nem is olyan nehéz eljutni oda.

A cseh—német határhoz közeli Decin-ig nyílegyenes az útvonal, onnan busz visz Hrenskoba. Ez az El-

ba parti kis település a táj turisztikai központja. Innen kereshetjük fel a környék érdekességeit, köztük az egyetlen kősziklából alakult híres kaput, a *Pravcicka-bráná*-t. Másik nagyszerű látványosság a *Kamenice-patak* szurdokja, mely végigjárható, egyes helyek kivételével, ahol csónak közlekedik, mert nem jut hely az útnak. Ez a Cseh-Svájc, *Ceské-Svycorsko*.

Innen vissza Decinbe, majd onnan Prágán át Jicinbe mehetünk. (autóbuszsal, vagy vonattal). Pati-

nás kis városka, híressége a közeli *Cesky-Raj*, a Cseh Paradicsom. Talán 3 négyzetkilométernyi terület, (aligha több), telve a legcsodálatosabb látványokkal. Fantasztikus sziklaképződmények, merész sziklatűk, mint hatalmas cigaretták merednek, remekül beépített lépcsőkkel, tüneményes kilátásokkal. Turistaház, hotel van, jó a közlekedés odáig és vissza.

Jicinből az Óriás hegység kapujába, *Pec pod Snezku*-ba ismét vonattal, vagy busszal mehetünk. *Pec* rendkívül forgalmas turistaközpont, mert innen sokfelé vezet út. Jelzett turistaút és buszjárat. Legérdekeesebb függőszékekkel felvitetni az embernek magát az 1600 m-es *Snezka*-ra, az Óriás-hegység legmagasabb csúcsára és onnan, pontosan a cseh—lengyel határt követő, jól jelzett közös úton elmenni az Elba forrásáig vagy a hegység másik oldalán fekvő *Spindlerov-Mlyn*-be. Ez már jóval nagyobb és előkelőbb üdülőhely *Pec*-nél, sok túralehetőséggel, meszeszerű házakkal és nagyszakállú erdészekkel. Különösen érdekesek az Óriás-hegység turistaházai, az úgynevezett boudák (ejtsd bouda). Mind hatalmas, barnára, vagy feketére pácolt faház, 2—3, sőt 400 személyes, smaragd zöld mezők közepén, körülöttük egyetlen fa, bokor sem. Koszt, szállás, elsőrangú bennük és az egész vidék, — magánszállásokat, vendéglőket, és közlekedést is beleértve — nagyon olcsó, mely tény egyáltalán nem megvetendő. *Spindlerov-Mlyn*-ből többek között közvetlen autóbusz is van Prágába.

Forst Margit

BÖLCSŐIDŐBEN

Fortissimóval kezdődik a tavasz szimfóniája.

Áradó vizekkel, bőjtiszél zúgással. Gomolyfelhők és zajló jégtáblák, pirkadó földszag, hazatérő vándormadár egetszántó V-betűbe rajzolt messzeutazása. Irtózatos energiák feszülnek ilyenkor a kerek nagyvilágnak. Egyszakadó-földinduló újjongás köszönti az ébredező Eletet.

Azután újra csend lesz, mert végigpergett a lemezen az első tétel harsogása. Fáradt, édes, boldog csend. Szülészoba csendje, valóráválás áhítatában. A hangversenyterem is elnémul a magasbaemelt karmester pálcától. Kezdhetjük hát halkán, nagyon halkán a beteljesülés tételét...

Andante...

Madárfészek, gyöngyvirág, pettyes kölyöközikék. Lábujjhegyen járjuk ilyenkor az erdőt. Ovatosan, csendben taszigáljuk a csónakot. Jölesik gázolni a puszta fűvében és bámulni a felhőt, hogy megismerjük belőle a messzeséget. Elnézni nagy, zöld szöcskék pompás légtornáját, amikor pirregve-surranna menekülnek előlünk fejthajtó búzaszálakon.

Kisdedővő ilyenkor az erdő, rétet-vizet járva, minduntalan az anyaság nagy misztériumával találkozunk. Felső virágok, puha fészkek, pettyes tojások, örökéhes fiókák, velük kezdődik az élet örök továbbja.

Várni és örülni, születni, elmúlni. Így van ez rendjén.

Ezért tudunk örülni az ősznek és ezért vannak mindig visszatérő, örök tavaszok...

Dr. Sterbetz István

A VELENCEI TAVON

Két-három év múlva, amikor a tó déli partját kőgát szegi majd, s azon túl a szárazföld felé kiírtják a nádat és parkot, sétautat létesítenek Dinyenyéstől a tó velencei csücskéig, látszólag egyszerűbb lesz a vízi turisták dolga. Kulturált öblökből, csónak-kikötőkből kelhetnek útra, a szemben zöldellő, vagy őszi-téli barnába búsuló nádszegélyen túl azonban a mai természetes, regényes nádrengeteggel, szeszélyes alakzatú nyíltvizekkel találkozhat a szemlélődő. Emlekeztem szerint a tó egyik jól sikerült monográfiája százötven körüli régi hely-elnevezést említ, ugyanis a tónak, mint más természeti tájnak, ősidők óta megvan a sajátos, népi eredetű „térképe”. Legtöbb ilyen elnevezés az egykori halászbokrok gazdáitól ered, de a másfélszáz, különösen hangzó területnév között ilyeneket is találunk: *Rigya, Cserepes, Paradicsom, Vaskapu, Lódöglő, Lóíta'ó, Illosszúttás* stb. Én még találkoztam a tavon öreg halással, aki órakon át tudta volna mesélni, csónakjainkat egymáshoz fogva, hogy melyik vízen, kik rakták a varsát, mikor mekkora pontyot, harcsát fogtak, hogyan próbálták átvagdalni a szakadtak szövevényes kergét, hogy leszúrák a nagy harcsákat veszedelmes rejtekhelyükön.

No, de ezúttal nem horgász-halász kalandokat szándékozom felidézni, mert könnyen belesnék a kísértésbe, s megtölném a rendelkezésemre adott helyet félmázsás vízi-ragadozók elejtésének izgalmival. A másfélszáz tavi helymeghatározást is csak azért említettem, mert ha a Velencei-tóra valamikor csoportosan kíváncsoznak a turisták, érdemes lenne a régi neveket feleleveníteni. Ha jól tudom, ilyen térképpel rendelkezik is a Velencei Tavi Intéző Bizottság, s horgászberkekben már évekkal ezelőtt felvetődött az igény, nem ártana ezt a térképet az idegenforgalmi szempontból jelentős vasút-

állomásokon s más nyilvános helyeken kifüggeszteni.

Ugyanis ennek a tónak kellő tájékozottság nélkül nekivágni, nagyon könnyelmű vállalkozás. Koca evezős, illetve turista gyanánt át lehet ugyan evickélni egy-egy átjárón, ki lehet jutni a nagy nyílt vizekre is, de egy-egy tisztásról másik átjárón át tovább evezni, s azon túl is keveredni, felér a teljes útvesztéssel. Már pedig a Velencei-tó igazi arcát, egy-egy kisebb-nagyobb tisztás romantikus szépségeit csak az élvezheti zavartalanul, aki biztosan tudja, hogyan juthat tovább, vagy hogyan teheti meg az utat visszafelé többrendbeli kerülő, esetleg zsákutca, illetve zsáköböl nélkül.

S mennyi ilyen zsákutca van ezen a tavon! Az ember csónakba ül például *Agárdon*, nekivág nyugatnak, a nagy tisztás, *Pákoz*d felőli sarka felé. Jó kétkilométeres evezéssel eléri a — magam se tudom miért — *Vaskapu* nevet viselő nyíladeköt, amelyen bevezve szépformájú nádszigeteket talál. Háta mögül hallja a vasúti forgalom zaját, jobbkérről félkilométeres evezéssel, nádszigeteket kerülgetve, kiér a *Rigya-tisztás* végére. Ha kedve kíváncsozik, megint egy átjárón kell átsiklania, s ott a *Lángi-tisztás*, amelynek északi, ugyancsak nádszigetekkel szegett felén a *Vendel-tisztást* találja. Innen, ha kezdő a tavon, nem könnyű visszatalálni, pedig nagy vízfelületeket láthat, de a nádfalat visszafordulva aligha ismeri fel. *Szeszélyes*, bolondos, nagyon szép ez a nádszegély a tó minden részén, s hogy most éppen a *Vaskapun* át villantottam meg a képét, azt azzal in-

dokolom, hogy a *Lángi-tisztás* Fehérvár felé eső végén kezdődik hazánk egyik legszebb madárrezervátuma, a gémekek, kócsagok és jó ég tudja milyen, védelmet élvező madarak világa.

Nehogy a tó másik részeinek kedvelői elfogultsággal vádoljanak, sietek kijelenteni, hogy *Velencéről*, *Gárdonyból* indulva, hasonló szép vízi tájakkal találkozhat a turista. A nagy útvesztők, izgalmas átjárók, borzas nyíltvizek mégis inkább itt vannak a dinnyési-pákozdi végen, ahol valamikor *Seregélyes* irányában *Bögöd*-puszta alatt messzire nyúlt a tó.

Itt is a rezervátum a legromantikusabb terület, de azon turista, horgász-halász nem szívesen látott vendég, s nem is fontos, hogy akárki is betörjön a nagyon rejtett, lápos birodalomba. Van itt elég szépség a tilalmi táblákon kívül is. Jó térképpel, még inkább tájékozott vezetővel akár húsz kilométert evezhet a vállalkozó anélkül, hogy ugyanazt az utat kétszer hasítaná a csónakja.

A csónakja, mondom, pedig közhasználatú csónak nagyon kevés van a tavon. Ami a déli part kikötőiben található, nagyrészt személyi tulajdon, horgászok használják, de van itt *Agárdon* nagyobb turista-csoport rendelkezésére álló sétatáji, ami nemcsak arra alkalmas, hogy átvigye az embereket a *Szűnyog-szigeti* halászcserdjába, hanem kiadósabb tónézésre is kibérelhető, különösen a fürdőidényt megelőző és követő tavi szemlélődésre nagyon alkalmas hetekben.

Ormos Gerő

Vakító-fény az éjszakában

MEDILUX CH

A HÁLÓZATBÓL TÖLTETHŐ
MINIZSEBLÁMPA

Kapható: Keravill szaküzletekben és az áruházak műszaki osztályain

KÖSZEGI SÉTÁK

Nem messze Szombathelytől, a *Köszegi-hegység* tövében, nyugatról erős hegyvonulatokkal koszorúzott völgykatlanban fekszik Köszeg. A klíma jellegzetesen szubalpin. A színhagyomány szerint Köszegen vagy esik, vagy fúj, vagy harangoznak, mert a 883 m magas Irottkő felszálló légáramlást hoz létre és a nyugat felől érkező paradús légtömegek gyakran itt dobják le elsőként magyar földre vízterhüket. A növényzet ennek megfelelően buja, Ausztria alacsonyabban fekvő hegyi tájaira emlékeztet.

A város környékét régen jól termő szőlők övezték, azonban már majdnem teljesen kipusztultak. Továbbra is híresek viszont a környék szelídgesztenye erdőségei. A majdnem 10 m kerületű óriás gesztenyefát a *Királyvölgyben* okvetlenül meg kell nézni. A faóriástól nem messze kellemes turistavendéglő nyújt pihenést és felüdülési lehetőséget.

A szőlők kipusztulása ellenére akad azért Köszegen borharapó három is: egy a régi *Bálházban* (Vigadó), egy a *Zwingerben* (Öregtorony), és egy a *Rájnisi utcai* „fűrészfog-házak” egyikének az udvarán, majdnem szemben a *Jurisich-vár* kapubástyájával.

Köszeg környékére csak határövezeti tartózkodási engedéllyel lehet belépni, de ezt a kerületi (járási) rendőrkapitányságok rövid időn belül megadják.

Ügyeljünk arra, hogy ha történetesen Jákra is el kívánunk látogatni, akkor az engedély kiállítását ne Köszeg, hanem Vas megye határmenti területeire kérjük. Köszegi engedély birtokában is háborítatlanul utazhatunk azonban *Velemre* (Szent Vid kápolna a régi vár maradt tornyában) és túrázhatunk Köszeg környékén, egészen a szorosabb határövezetet jelentő figyelmeztető táblákig.

Kérésre a helyi Idegenforgalmi Hivatal kísérőt biztosít, akinek a társaságában felkereshetjük a *Hétforrást* és a *Stájerházakat* is.

Köszeg sok híres embernek volt szülővárosa, tartózkodási helye, vagy a temetője. Köszegi származású Rájnisi József, az 1781-ben megjelent „A magyar Helikonra vezérlő Kalauz” szerzője és Vergilius első magyar fordítója. Itt búvárkodott kiváló régészünk: Rómer Flóris. Köszegi volt az áruló Bezerédi kuruc tábornok, és a kivégzett magyar jakobinus: Sigray Jakab gróf is. Laktott itt I. Napóleon olaszországi alkirálya, a Magyarországon tevékenykedő francia hadak fővezére, Eugène Beauharnais (Chernelház, Chernel u. 10.)

Köszegen nyugszik Széchy Mária, Wesselényi Ferenc nádor özvegye, akiről Gyöngyösi István 1864-ben a „Márssal társalkodó murányi Vénius”-t írta. Köszegen van eltemetve Jurisich Miklós várkapitány, a

Az 1766-ban emelt, copf stílusú városi kő-kút. (Szerző felv.)

dalmát nemesből lett magyar báró, aki az 1532-es nevezetes ostrom után még 12 évet élt, általános megbecsülésben. Mindkettőjük sírboltja a Szent Jakabról elnevezett „német” templomban található. Jurisich mellett temették korán elhunyt gyermekeit is.

A köszegi temetőben — a temetőkápolnával szemben — Gottfried Lehmann kapitány sírja előtt tiszteleghetünk. Lehmann szabadította ki II. Rákóczi Ferencet bécsújhelyi börtönéből, s ezért halálra és főlnégyelre ítélték. A kurucok azonban földi maradványait 1705-ben Köszegre hozták és itt helyezték örök nyugalomra. A köszegi temetőben nyugszik a fasiszták által meggyilkolt Kiss János altábornagy is, a magyar ellenállási mozgalom egyik vezetője.

Közvetlenül a „német” Szent Jakab templom mellett áll a „magyar” Szent Imre templom. A Jakab templom a régebbi, még ifjabb Gara Miklós nádor építtette 1403-ban, gót stílusban. Később azonban, a kor szokásának megfelelően, barokkosították. Az Imre templom 1615-ben, sajtáságos gótbarokk stíluskeverék jegyében épült. A két, szorosan egymás mellett álló templom érdekes hagymakupolás tornyai megérdemelnék az esti megvilágítást.

Jelenleg, ünnepi estéken, csak a város fölötti 393 m magas Kálváriahegyen lévő, 1729 és 1735 között épült háromtornyú barokk kálvária templomot világítják meg. Igen megkapó látvány. Ugy jelenik meg a város egén, mint valami furcsa égitest.

A *Kálvária-hegyre* főlétaló előtt, kitarul Köszeg teljes panorámája, szemben a Szabó-heggyel, s az oldalában épült turistaházzal. A szabó-hegyi turistaházhoz és vendéglőhöz

A nagyméretű kapubástya (barbakán) bejárata. (Szerző felv.)

az idegenforgalmi idényben menetrendszerű városi autóbuszjárat viszi ki.

A kőszegi szálláslehetőségek jóknek mondhatók, bár kapacitásuk távolról sem kielégítő. A Köztársaság-terén, a neo-gót katolikus templom mellett áll a régi, hangulatos *Strucc* szálló, mintegy 60 ágygal. Sajnos étterme, reggeliző helyisége nincs. Reggelizni a tér szemben fekvő oldalán található tejivóban, vagy a közeli étteremben lehet.

A *Jurisch-vár* kapubástyájának (Barbakán) a területén 90 személyes a *Szabó-hegyen* 60 személyes turista-szállás fogadja a Kőszegre érkezőket. Persze ez a 210 ágy távolról sem elegendő.

Az ellátás jó. Sok az étterem, kisvendéglő. Különösen kellemes és hangulatos a várudvarról nyíló „várpresszó”.

Kőszeg igazi nevezetessége és vonzóereje a *Jurisch-vár* eléggé épen ránk maradt és művészi hozzáértéssel restaurált épülettömbje, két, sok vihart látott tornyával. (A másik kettő elpusztult.) A várban szép és gazdag múzeum várja a látogatókat. Lovagterme színház- és hangversenytermül szolgál, itt tartják a nagy nemzetközi bálakat is.

Kőszeg idegenforgalma főként az osztrák vendégekre épül, de a várnapok alkalmával sokan keresik föl Budapestről és az ország más részeiből is. A várossal és környékével alaposabban megismerkedni vágyó turistáknak azonban inkább a nyugodtabb időszakot ajánlanánk.

Sokat nyújthatna Kőszeg hajdan virágzó zenekultúrájának új életre keltése. Koncertek tartására nemcsak a vár lovagtermét és belső, zárt udvarát, hanem a hajdan is hasonló célokat szolgáló Bálház nagytermét is föl lehetne használni. Ha Aix-en-Provence a zene nemzetközi szárnyain világhírré emelkedhetett, miért is ne tehetné ugyanezt a csodaszép Kőszeg is, amely ma úgy lép elénk, mint egy lenyűgöző színpadi díszlet, egy nagy történelmi drámában.

Dr. Tarnóczy Lóránt

EGY KIS TÖRTÉNELEM

E. John Eyre angol kutató 128 évvel ezelőtt, 1840. június 18-án indult el az ausztráliai Adelaide-ből transzkontinentális útjára. Elhaladt a Torrens-s, majd az Eyre-tó mellett, azonban ugyanazon állóvíznek hitte őket. A kontinens átszelésének tervét a száraz sivatagban fellépő élelmiszerhiány miatt nem tudta ugyan megvalósítani, mégis értékes felfedezéseket tett Ausztrália belső lefolyástalan medencéjében.

Mátyás király „Gyehennáriuma”

A mai Várpalota környékén a XIV—XV. században három vár is állott. Ezek közül még ma is a legvadregényesebb, s legimpozánsabb a Várvölgy dolomitkockáján épült Pusztapalota (Ópalota) romja.

Nem közismert rom, de felejtethetetlen élményt nyújt, s vissza, visszacsalogatja a turistát.

A várpalotai vasútállomásról a tábla jelzése szerint másfél óra alatt érfük el Mátyás király egykori lovagvárát. A város északi részén a temető mellett jutunk be a karsztos-dolomitos Várvölgybe, kétoldalt erdős hegyoldalak kísérik, s egyre sziklásabbá válik a táj. Szinte minden percben új oldaláról gyönyörködtet a természet: a táj zord, magashegyvidéki jellegű, a fák szabálytalanul egymásba hajló lombsátora leköti az ember figyelmét. Kinn szikrázva süt a nap, benn a völgy mélyén, hús a nyugalom. Nemsokára jobbról a Kopasz-hegy, balról a Fajdas tűnik fel. Kis tavat érintve, útunk hatalmas szálfák között balra kanyarodik. Óriási sziklarögök terpeszkednek mindenütt.

Rövid séta után előttünk áll a dolomitkockán magasba szökő várróm, melyet a nép Pusztapala-

lotának nevez. Valószínűtlenül meredek lejtők minden oldalról, valóban sasfészek lehetett. Szinte szédítő az alatta tátongó mélység.

Itt-ott állnak még a várfalak és a palota egyik oldala teljes magasságban áll, rajta egy emléktábla, Hunyadi János nemesveterétű szavaival.

Én inkább vasban,
Fegyverben halok meg
Semmint tovább nézsem
Népem baját.

A várat a Kont-család építtette a XIV. században. Szép példája az erődített kastélynak. A lakóhelyül is szolgált vár, egykor a tési fennsík völgyét védte. Mátyás király nősülése előtt amolyan legénytanya volt, hová az ifjú király főúri társai (Kanizsai, Czobor, Rozgonyi) ki-kiruccantak egy-két görbe napra. Újlakiné asszonyság el is nevezte Gyehennáriumnak. Ehhez a várhoz fűződik Mikszáth Kálmán: A szelisyei asszonyok című regénye.

A törökvilág elején még állt, 1564-ben sikertelenül ostromolták a törökök. Később elpusztult és ekkor vehette fel Ópalota helyett, a Pusztapalota nevet.

Laszip Attila

Pusztapalota szirtfokán (Szerző felv.)

BIALOWIEZA

Az „utolsó bölény” híre, amely pár évtizeddel ezelőtt bejárta a világot, valós volt. Kiveszében volt ez a leírhatatlan életerőt sugárzó roppant állat, az őserdők herkulése.

A rohamosan ritkuló bölényállományban azóta örvendesz változás következett be. Van egy hely Európában, ahol otthon alapult, jól érzi magát és szaporodik: Lengyelország északkeleti részében a **bielowieci** ősréngeteg ez a hely, a bölény ma már világhírű lelőhelye, s egyben elosztóközpontja. A budapesti állatkert bölényeinek születési bizonyítványában is **Bielowica** szerepel, de a londoni, párizsi, római, sőt New York-i barna óriások is idevalósiak.

Érdekes közelebről is szemügyre venni ezt az ősvadont, a természetnek ezt a bőkezű ajándékát, amelyről az első krónikák már a XV. század első felében is „mint csodálatosan ritka tünemény”-ről emlékeztek meg.

Akkoriban az erdőség még ún. lengyel „királyi fennhatóságú terület” volt és főleg a királyi és főrangú vendégeinek vadászterülete. A pórnép és a polgárok messze elkerülték a tilos területet, félvén a szigorú büntetéstől, no meg a veszedelmes vadállatoktól is, amelyek óriási tömegben

lepték el az ősvadont. Jó fegyverzet nélkül nem is volt tanácsos ezt a helyet megközelíteni.

Sokáig ez volt a helyzet. Csak 1929-ben gondoltak arra, hogy az első közép-európai ősvadonnak legalább egy részét meg kellene menteni, s ekkor hozták létre az erdőség közepén azt a **Nemzeti Parkot**, amely a maga nemében egyedülálló Európában.

Annak ellenére, hogy a második világháború nagy pusztítást végzett ezen a területen is, az ősvadon semmit sem veszített természetes szépségéből, ma is egyedüli és ritka példája a síkságon elterülő erdőségeknek, s kiváló terepe a természettudományi megfigyeléseknek.

Az ősvadon évszázados patináját a több száz éves tölgy-, hárs-, fenyő-, kőris-, fűz- és gyertyánfa-csoportok adják és a lépten-nyomon fellelhető, égetető faóriások.

Ebben az eredeti állapotú ősréngetegben élnek bölények, jávorszarvasok és vadlovak. A 180 tagú bölénycsapat nagyobb része teljesen szabadon él. Remekül fejlődnek és szaporodnak az erdei és régi vadlovak keveredéséből, az ún. bilgoraji fajtából származó vadlovak is, amelyek csapatokba verődő szilaj száguldása külön látványosság.

De az ősvadonban más állatok is élnek: hiúz,

farkas, borz, hód, nyest, a madárvilágban pedig megtaláljuk a fajdkast, a fekete gólyát is.

Varázslatos élményekkel és emlékekkel gazdagodik az idelátogató turista.

Néhány tudnivaló: Mintegy 250 kilométerre Varsótól, észak-keletre, a szovjet határ közelében terül el a **Bielowieci Ősvadon**. Az útvonal Varsóból az Augustóvi Tóvidékre vezet Zamboróba, majd innen Bielsk Podlaskin keresztül érjük el úticélunkat. Ez az útvonal Lengyelország észak-keleti részének turisztikai szempontból legszebb területeit köti össze. Maga az ősvadon 128 921 hektáron terül el, ebből a **Nemzeti Park** 5071 hektár terület. Az itt levő mintegy 50 hektárnyi kiterjedésű botanikus kertben találjuk a **Természeti Múzeumot**, igen gazdag állat- és növényvilág gyűjtésével. Az ősvadon 47 km-es zárt rezervátuma a bölények, vadlovak és jávorszarvasok külön rezervátumát foglalja magába. A vadon közepén, találjuk **Bielowieza** községet, melynek környékén a Lengyel Természetjárók Szövetségének számos, kitűnően felszerelt turistaháza van.

A legközelebbi nagyvárost észak felé találjuk, mintegy 50 km-re az ősvadontól: **Białystok** a vajdaság székhelye, 125 000 lakosú, jelentős ipari és kulturális központ. A világháborús romjaiból újjáépült és teljesen modern jellegű városképnek különös hangsúlyt adnak a fennmaradt és gondosan restaurált műemlékei, s ezek között is legkivált az 1581-ben épült román, reneszánsz és barokk stílust szerencsésen egyesítő székesegyház és egy csodálatosan festői park közepén emelkedő, 1703-ból származó Branicki kastély. A környező erdőség, a híres kurpvidék, melynek lakói megőrizték ősi szokásaikat, kunyhóikat és egy egész különleges hízművészetet. És a népek közötti közeledés és a béke jelképének városa is **Białystok**: itt született az eszperantó nyelv megteremtője. *Zamenhof*.

Ungvári Jenő

MESÉLŐ

Keszthelyről jövet az autóbusról leszálltam a több mint százhuszonöt esztendővel ezelőtt épült Zala-híd utódánál és gyalog mentem azon a tájékon, ahol valaha a Balaton hullámozott és a révsajkában Berzsenyi Dániel a „niklai remete” álldogált s tűnődve, nem hallotta a vörsi révészek leírhatatlanokat mondó mérgeledéseit.

Bizonyára azon gondolkozott ő is, mint mostan én: **Nero Mons Buleáján** — a Badacsonyon, Valcum városán, a római provinciát átszelő utakon és a csupán néhány romhalmazban, még a napjainkban is virágzó Balaton vidéki szőlőművelésben tovább élő kultúráján.

Innen kicsit északabbra — Keszthely városában — Berzsenyi idejében a magyar költők kis csapatja: Kisfaludy, Berzsenyi, Dukai Takáts Judit stb. gyűltek össze a **Festetics György** által megrendeztetett Helikoni ünnepélyre. A „niklai remete” egészen biztos, hogy megcsodálta a feje felett elszálló kőcsagmadarakat, akárcsak most én.

A régi romantikájából és titokzatosságából sokat veszített már ez a tájék, de még mindig eléggé ősvilági hangulatú. Figyelek a körüllem nyüzsgő, izgómozgó békaságra, gyíkokra, csiborokra, siklókra, suhanó, menekülő madarakra; gémekekre, gólyákra, bibicékre, fácánokra. Ijedősek ezek az állatok, embert csak ritkán látnak, igen kevesen vagyunk, akik elidőzünk ezen a tájon. A legtöbb ember, ki gépkocsin, ki meg vonaton — csak átsuhan a tájon.

Valamikor ez a tájék, egészen a hegyekig, meg le délnek és föl északra, amerre csak a szem ellát ez mind víz volt, a Kis-Balaton rejtelmes, titokzatos világa. De aztán nőttek-nőttek, egymásra hervadtak tizezer esztendőknél át a vizinövények és lett belőle néhány három-négy méter vastag tőzegréteg, ami aztán kitöltötte a tó medrét és a Kis-Balaton eltűnt, csak Vörs alatt van belőle egy kis darab mocsaras, nádas tavacska.

A Kis-Balaton hazánk egyik legnagyobb és legszebb ősmocsári területe. Egy külön világ. Régi idők mai emléke. Itt költ a földkerekség egyik legkecsesebb madara: a nemeskőcsag és a napjainkban ugyancsak ritka kiskőcsag is. A kékmellényes, zöld-

TÁJAK

frakkos jégmadár, mintha a kolibri országából érkezett volna hazánkba, olyan különös lény és vadászútján rézsút vágódik a vízre a halzákmanýjért.

Perzselő a napfény, feledhetetlen a látvány. A véletlenül adódott csónak — helyesebben papucsajó — lassan halad előre a csatorna vizén, melyet két oldalról sűrű nád fog közre és a nádasban a víz alig arasznyi, de az iszap az ölnyi mély. A vízi útirányunk kanyargós, valóságos labirint. Körülöttünk mintha minden jajongana, füttyögne, sírna, jajveszékelné. A kócsagok bírodalmában örökös a harc, a láрма és az ének.

Lassan-lassan nyílt vízhez ér a papucsajó. Száz és ezer tündérrózsza és mind tisztafehér, mint a frissen hullott hó, vagy a kócsag tolla. Bármilyen csendben akarunk is haladni, a gyanakvó madárnépség felneszel a legkisebb csobbanásra is és egyszerre óriási riadalom keletkezik; szárnyak csapódnak, madarak kalimpálnak, hosszú lábú ösztövév gémek, ijedt récék, fekete szárcsák, fehér szárnyú haláspéterek menekülnek. A bölömbika először eltűnődik és csak azután vágódik fel a magasba. Sirályok, szürke-, kanalas-, vörös-, meg üstökös-gémekek riadoznak, még a bakcsó is eltramlík, de még a cinkék, és a nádi verebek is felrebbennek.

Amikor — 1839-ben a jelenlegi Zalahíd elődje elkészült és megnyílt, akkor már három esztendeje „rózsás labirint s balzsamos illatok” fedték be a tájék mindmáig legnagyobb költőjének — Berzsenyi Dánielnek — a sírját a niklai temetőben, és már Dukai Takács Juditnak is holt hírének hallhatták csupán az általa megénekelt „körtvélyfák”, de még élt hét esztendeig utána az ide nem is nagyon messze levő Sümegen a tájék másik úttörő költője, Kisfaludy Sándor, a leggazdagabb magyar Múza, Szegedy Róza másodszer is özvegyen maradt férje.

A nagyon megváltozott Badacsony — a Mons Bulea — a helyén van és tanúja a tótájék örök voltának, amely szép, igaz és szől hozzánk. Mesél színeivel, hangulatával és a nád susogásával.

BORSI D. JÓZSEF

Cegléd sok minderről híres, hús- és fémiparáról, mezőgazdaságáról, Kossuth-emlékeiről, csak éppen nem turista-paradicsom. Pedig érdemes rá felfigyelni.

A város ott épült, ahol a Budapest és Hajdúság, a főváros és Szeged közötti vasút és közút keresztezi egymást. Folyója nincs, mert ha ez is volna, akkor Szolnok és Kecskemét ugyancsak eltörpülne ma mellette.

A vasútállomástól széles, fákkal szegélyezett sétány vezet a városba, ahol hatalmas park várja az érkezőt. Már előbb is találunk egy parkot. Sétányokkal, arborétummal. Ennek sarkában húzódik meg a strand, szomszédságában a melegvízes fürdővel.

Árnyékos parkok, strand, melegvízes fürdő és új lakótelepek közé fut be a történelmi keskeny-vágányú, múltat idéző vasút. Mesélik, ha a vonat lelép a sínekről, a mezítlábas mozdonyt nyolc-tíz markos tanyai ember visszarakja, azután füttyent egyet és indul tovább.

Csupa emlék Cegléd.

A negyvennyolcas szabadságharc temérdek emléket hagyott örökségül: Kossuth, Földváry, Mészáros jártak itt. Dózsa vitézeit a ceglédi parasztok soraiból toborozta. Bajcsy Zsilinszky Endre, Tömörkény István neve is összeforrott a várossal. Valamennyit emléktábla, szobor őrzi a városban.

A ceglédi Kossuth-Múzeumot ötven éve alapították. A múzeumban őrzik a leggazdagabb Kossuthra vonatkozó emlégyűjteményt. A fehérterror és a második világháború alatt sok tárgy tönkrement. Így pusztult el az a három híres viaszlemez is, amely Kossuth Lajos hangját őrizte meg.

Azt mondják, hogy a Nagyalföld olyan sík, akárcsak a gyűrődészka. Mégis mit mondanak a nevek. A Medvehalom alól négyezer éves medveisten-szobor került elő, a történelmi ásatásoknál hunkori áldozati üstöt találtak, az Őregszőlőkben bronzkori urnákat forgatott ki az ekevas.

CEGLÉD

Ennek a városnak nemcsak múltja, jövője is van. Nem is lehet egy nap alatt megismerkedni vele és környezetével. A pöffögő kisvasúttal feltétlenül el kell látogatni a tetétleni síkságra, ahol a monda szerint a honfoglalás történt. Ahol Árpád vérszerződéssel megszerzte a Kárpát medencét a magyaroknak. Híres vidék ez mindenképpen. Az ország legfiatalabb községe Kőröstetétlen, a nagy csatorna két partján. Mintha csak két világot választana el a csatorna. Az egyik oldalon az urak mulattak, pandúr-ország mellett, a másik csatornában a betyárok döngették foksukkal a mennyezetet.

Járt itt Móricz Zsigmond is, hogy megtekinthesse egyik színdarabjának tanyai bemutatóját.

S ha már erre felé kirándul az ember, keresse fel a Kutyakaparó csárdát és török halmokat. Érdekes története van mindegyiknek. A Kutyakaparónál két juhász kapott össze valami fehér-cseléden. És az egyik koponyája gyengébb volt, mint a másik fokosának az éle. A kutyája kaparta el a csárda oldalában. A török dombok, vagy látó dombok pedig emberalkotta magaslatok. Az északi végvárok alá felhúzódtó török ilyen dombokra állította az őreit és tüzzel adtak egymásnak jelt, kiáltással továbbították a parancsokat.

Minden kor hagyott valamit Cegléden, és környékén, még délibábot is látni izzó nyári délidőben.

Gáldonyi Béla

Hatan kaptak kitüntetést a barlangmentő szolgálat tagjai közül, akik évek során 85 embert mentettek ki a barlangokból. Egy esetben maga a mentő sem tudott megmenekülni. Feleségül vette azt a 18 éves leányt, akit a Meteor-barlangból társaival együtt kimentett.

A Természetbarát Testező Egyesület egyik alapító tagja, Brumiller László, 77 éves korában elhunyt. Erdemeit következő számunkban méltatjuk.

Zala megyében, a Forradalmi Ifjúsági Napok alkalmából megrendezték az „Ukrán Front Felderítőinek Útján” elnevezésű túrát, amelyen többszáz kiszista és úttörő vett részt.

Heves megyében június 9—13 között rendezik meg az Országjáró Diákok III. Országos Találkozóját, melyen a középiskolások és a KISZ szervezetek tagjai vehetnek részt. A találkozó színhelye, a Bükk lábánál fekvő Felsőtárkány.

Az egri tanárképző Főiskola természetjáró szakosztálya — amely eddig nem sokat hallatott magáról, — ismét aktívan bekapcsolódott a mozgalmába.

A Kilián-telepi tábort június 15-től vehetik igénybe a szervezett természetbarátok.

A tájékoztató futás világbajnokságát a svédországi Linköpingben rendezik szeptember 28—29-én. Magyar versenyzők is részt vesznek a bajnokságon.

Július 8-án indul a Nemzetközi Dunatúra az NSZK-ból és szeptember 1-én ér véget Bulgáriában.

A szigetmonostori TTE telep 40 éves fennállásának jubileumi ünnepeit június közepén tartják a telepen.

A Budai Pedagógus SC a Vértes-hegységben lévő Mindszentpusztán 60 személyes, Kőhányáspusztán pedig 30 személyes turistaházat létesített.

Erdőmúzeumot létesítenek a Sirok, Bükkszék, Egerbakta között

fekvő erdőterületen, ahol kutatóállomást is létesítenek az erdő állat és növényvilágának tanulmányozására.

Hetedszer lopták el a Csóványosi Béke Emlékműnél elhelyezett bélyegzőt.

A Keletbükki Állami Erdőgazdaság 300 kiránduló és szalonnasütő helyet jelölt ki a Bükk-hegységben. Legtöbbet Bükkszentkereszt—Szentlélek és Lillafüred környékén.

A régi természetbarátok hagyományos tavaszi találkozóját, a „Király Albert” emléktúrát május 5-én rendezték meg a kevélynyergi Stromfeld Aurél menedékháznál.

Új turista útvonalak a Bakonyban: Somogypuszta busz állomástól Szépalma pusztáig piros csík jelzés. Gézaháza turistaháztól a Cseszneki várig piros rom jelzés.

Sok baj van a bélyegzőkkel. Pilisszentkereszten a VERTESZ üdülő magántulajdonba került, s a bélyegzőt leadták a korcsmába. Az pedig nincs mindig nyitva. Az üdülő fölött lévő presszó sem hajlandó bélyegezni.

Hollandia, Magyarország, Ausztria után — csak az utóbbi éveket soroljuk — Svédország rendezte ebben az évben a XXIX. Nemzetközi FICC Rallyet.

A somogyi turisták a régi kilenc lefestett útvonal után, most jelzéssel látják el a Ságvár—Kereki Fehértó és a Kaposvár—Szentbalázs—Szalacska—Nagyberki útvonalakat.

Az MTSZ Vízitúra Szakbizottsága már a múlt évben is hathatós társadalmi segítséget nyújtott a vízirendőrségnek. Idén ezt a mozgalmat még jobban kiszélesítik.

A Vasas Szakszervezet Természetbarát Szakosztálya rendbe hozta a galyatetői turistaházat. — A balatonszemesi sátoztáborukat június 10-én nyitják. — Augusztusban rendezik a vasas természetbarátok találkozóját. Rendező ebben az évben, a Csepel SC. Szakosztálya lesz.

A Tipográfia TE egyik vezető tagját, Szuh Lajost ünnepelte, aki 1918 óta tagja a mozgalomnak.

A pécsi eszperantista természetjárók, Abaligetet az eszperantista természetjárás gócpontjává akarják fejleszteni. Ezer meghívót küldtek szét a július 20—30-ig rendezendő első találkozóra.

A Veszprém megyei Szakszövetség most dolgozza ki a „Balaton—Bakony” kerékpáros körtúra útvonalát és útmutatóját. A 4—500 kilométerre tervezett táv, a Balaton és a Bakony legszebb tájainak megismerésére ad lehetőséget.

Eseménynaptár: Országjáró Diákok Találkozója, Felsőtárkány 10. Kemping találkozó, Sós-tó 14—16. Siklósi Várfesztivál 15—16. Megyei szövetségek táborozása, Kilián-telep 15. Sárközi Napok 19—20. Barlangosok találkozója 22—23. Tihanyi Orgonahangversenyek 28—VII. 16. Soproni Ünnepi Hetek 28—VII. 16. Bajai Napok 28—VII. 31. Martonvásári Beethoven hangverseny 29. Tájékoztatói versenyek: Vasas és Bétkő Kupa 9. Dobó ev. és Komló Kupa 23.

Olvasóinkat kérjük, írják meg a szerkesztőségnek, milyen írásokat szeretnek olvasni. A kirándulásokról, túra útvonalokról, hazai és külföldi tájakról, az állat- és növényvilágról szóló cikkeket? Közöljünk-e érdekes, izgalmas útleírásokat, kalandokat? Adjanak javaslatokat, miről szeretnének olvasni. Szerkesszünk együtt!

TURISTÁK KÖNYVESPOLCA

Közelmúltban jelent meg a Panoráma kiadásában egy olyan útikönyv, amely nagy segítséget ad a turistáknak. Dr. Joó Kálmán: *Nyugat és Közép-Szlovákia c. könyve* nélkülözhetetlen a Szlovákiába utazók számára, mert Pozsony és környékének, a Vág-völgyének festői kirándulóhelyeit, valamint a Nyitra, Garam völgyeinek turista lehetőségeit ismerteti. *Ára: 12 Ft, kapható a Sport Könyvesboltban (Bp., VIII., Rákóczi út 67.)*

BRÓDY SÁNDOR:

SZE- REL- MEM BUDA- PEST...

**BUDAPEST REGGEL
- 1900. JÚNIUS**

A budai vár bástyájáról nézem a hajnalt és abban Budát, az öreg urat és a feleségét, a kikapós menyecskét, Pestet.

Közöttük a folyam éled a leghamarabb, megmozdul rajta a legprimitívebb tutaj és a legvillamosabb személyszállító gőzös. Termést hozó, gyümölcsz szállító, fölvirágozott paraszthajók, halászladikok sietve eveznek a kikötőbe, hogy lámpaoltás előtt ott legyenek.

Maga a balparti, a nagy, az ifjú város szendereg. A nagy körutakon még égnek itt-ott a lámpák és megmozdulnak a piacok. Most hirtelen kihunynak a villamos világok és a méla, mozdulatlan életnek egyszerre vége van. A hajnal párázatában úgy tetszik, mintha színes ablakú házak kezdenének lassan, vontatva útra kelni, majd örült gyorsasággal össze-vissza vágatni. Hirtelen világosodik és a vágató házak átváltoznak villamosko-

csikká, amelyek elárasztják, össze-vissza járnak az összes széles utcákat és utakat. Szinte egymást érik és egymást kergetik, jönnek hidaikon át, most a föld alól bukkannak elő hirtelen. Az újra kezdődő munka rosszkedvűen üdvözli a felkelő napot. Hamar a bástya szélére, ez a kép csak egy pár percig tart! A város diadalkapúi most ragyognak, a pályaházak üvegtetői, a város legszélső nagy épületei, az utak torkolatai, amelyek a maguk szívfességéből vállalták el a diadalkapu tisztét. A roppant területben belőle kezdenek kiválni az egyének. Az előkelő belső város későn kél, a szűk utcák még néptelenek, és mozdulatlanok most is. A munkásvárosrészek azonban mind talpon vannak már, a tőke vidéke, a Lipótváros is nyitogatja a kirakatnélküli boltjait. Megmosdatták az utcákat is és íme még hét óra sincs és vibrál, zajong az egész. De milyen egész ez! Nem sokemeletes, csaknem egyforma házak tömege, amelyből monumentumos épületek emelkednek ki részarányosan. Már nagy, de még lehet látni, hogyan lett naggyá. Még vannak kertek a magánházakban, még vannak bogárhátú kicsiny házak és nagy, nagy udvarok. Pátriárkális öreg fák támaszkodnak a hirdetésekkel telepingált óriási tűzfalokhoz, a nyaralók betörnek a városba mindenfelől és az elegáns boulevardból, az impozáns és előkelő. Andrassy-útból kisvárosi utcák nyílnak. Ahová nézek, csaknem minden foltnak más a karaktere, a különféle stílusok ülnek orgiát itt. Privát paloták látszanak monumentális épületeknek és megfordítva. Villák olyanok, mintha templomok lennének és templomok emelkednek kecsesen...

Megjelent a „Fehér Könyv”-ben.

KÉT KIS EMBERKE

Ha jobban megnézzük, nem is emberke, hanem baba. Józsi és Franciska. Nevezetes, országjáró babák s ha aprócska koponyájukban az emlékezet sejtjeinek szállását, a szürke agykérget is beletervezték volna az alkotók, s ha az idegpályáik végén beszélő masina működne: csodásan szép utakról tudnának beszámolni. Szép utakról, hetes táborozásokról, hegymászásokról, vízparti nyaralásokról, amelyekben annyi élményük volt. Mert a Spartacus-Vértés Természetbarátok két kis kabalababája a túrát általában a hátizsák szájából kipillogva teszi meg. Ismerik a Pilit, a Börzsöny bükkjeit, a Mátra fenyveseit, a Vértés tölgyeit. Hajókáztak a Dunakanyarban s táboroztak a Velencei tó partján. Ringott csónakjuk a Balatonon, látták havasan a Mecseket. Egyszóval országotjárt két apró illető ez. Most külföldi útra készülnek s nyilván ott sem hoznak szégyent pót-szüleikre, akik hétről hétre cipelik őket öbön, vagy hátizsákban. Két jeles jutóajdonságuk van: sohasem éhesek, sohasem fáradtak.

Foto: Víz József

Szöveg: Szombathy Viktor

ÖTLETEK

Az NDK-ba
utazó autós
és motoros
turistáknak

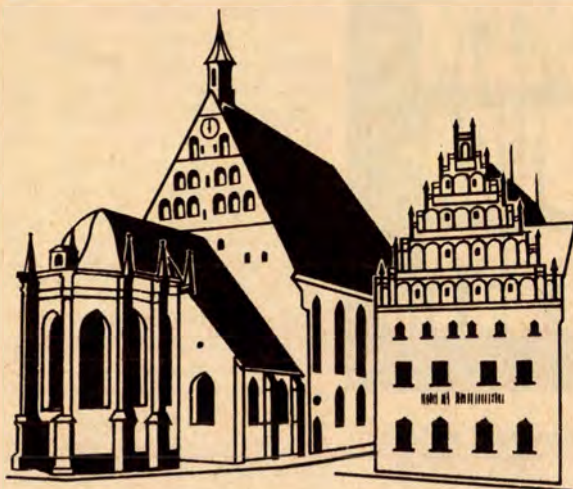
MEISSENBŐL FREIBERGBE

Meissen régi város, szűk, zengzős utcákkal. A Marktról (0 km) a Neugassen és Talstrassen keresztül érünk el az Állami Porcelángyárhoz. A bejáratlal szemben áll Johann Friedrich Böttgernek, a porcelán feltalálójának a szobra. A világhírű gyár hatalmas kiállítóteremben mutatja be készítményeit a vendégeknek. A kiállítóteremben a mai gyártmányok mellett a történelmi múltra visszatekintő számos porcelán is látható. A földszinten levő elárusítóhelyen, ha zsebpénzünk engedi, vásároljunk emlékül valami meisseni porcelántárgyat. Mindenesetre látogassuk meg a bemutatóműhelyt is, ahol megismerhetjük a porcelángyártás egyes fázisait.

Nossenba menet ne használjuk a 101-es távolsági utat, hanem továbbra is a Talstrassen maradjunk, amelyen a porcelángyárba mentünk és a bájos Triebischtal (Triebischvölgy) haladjunk felfelé. Míg a völgyet a legelők uralják, addig nyugatra és északnyugatra a termékeny lösztalajon szántóföldek terülnek el, az úgynevezett Lommatzscher Pflege.

A Garsebach, Miltitz, Munzig felé vezető úton áthaladunk Deutschenborán, a 17-es kilométerkőnél, a helység kijáratánál jobbra kanyarodunk Eulán át Nossen felé.

Nossen (21 km), 8000 lakosú helység, a freiberger völgyteknőben. Magasan fellette emelkedik a XII. században épült vár, amelyet a későbbi korokban többször átalakítottak. A továbbutazáshoz jegyezzük meg a közvetlenül a Mulden hídján után elágazó utat, majd induljunk el egy kis kitérőre Nossen—Altzellába (a helység közepétől a Waldheim—Rosswin felé vezető úton kb. 2 km). Közvetlenül a vasúti átvjáró után jobbra egy gyalogút vezet az altzellai kolostorparkhoz, amelynek közepén az 1162-ben alapított marienzellai cisztercita kolostor áll, a meisseni őrgrófság legrégebb és építészeti történetileg legfontosabb kolostora. A kolostort a XVI. század közepén szekularizálni kezdték, majd ezt fokozatosan abbahagyták. A XVIII. században az egykori szerzetesrendi templom helyén mauzóleumot építettek, mivel Zella volt az őrgrófok első temetkezési helye. Később a szász fejedelmeket Meissenben, majd Freibergben és végül Drezdában helyezték örök nyugalomra. A legújabb ásások a megmaradt romokkal együtt feltárták a középkori kolostorépületet, az 1810-ben létesített angol parkban. A régi kolostor két kapuját Nossen városi templomába (a vár mellett) építették be.

Tovább haladjunk a 101-es távolsági útvonalon — jobb oldalán terül el a zellai erdő — Grossvoigtsbergen, Grosschirmán át Freibergbe.

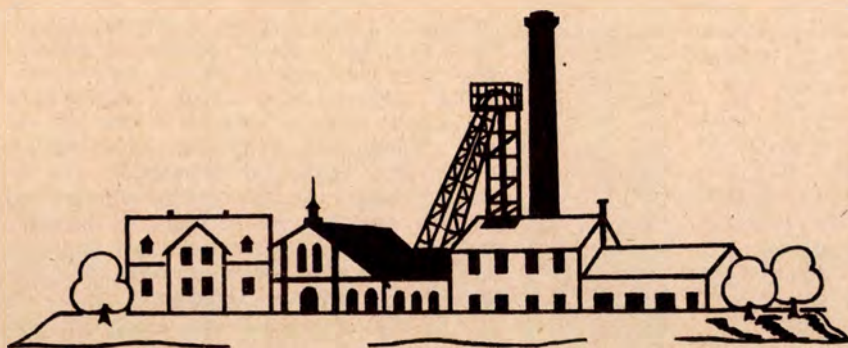
Freiberg 410 méter magasságban fekvő, 48 500 lakosú járási székhely. A régi bányaváros, ahol a középkorban ezüstöt bányásztak, s ma ölmot, cint és piritet termelnek, a bányatudomány kutatásának központja. Bányászati Akadémiáját 1765-ben alapították. A bányászattal kapcsolatosan termelnek dúsított acélt, azonkívül van a városnak gépipara, hangszer-, elektro-

mos, textil-, bőr- és porcelánipara.

A régi belvárosban, amelyet részben még a városfal maradványai vesznek körül, számos történelmi épületet találunk. A XV. századból származó városháza, a régi bányász- és polgárházak mellett különösen figyelemre méltó a freiberger székesegyház.

A XV. században, kései gót stílusban épült hatalmas csarnoktemplomot egy korábbi román stílusú templom helyén emelték, amelyből csak a kórus és a XIII. század első feléből származó Arany kapu maradt meg. A kilenc fokozatú portált rendkívül díszes figurák és oszlopok, valamint plasztikus cirádák teszik érdekessé.

A dóm belsejében különös figyelmet érdemel a maga nemében egyedülálló „tulipánszószerék”, amelyet 1510 táján homokkőből emeltek, levelei között fantasztikus figurákkal. A tulipánszószerék lépcsőjén elhelyezett bányászfigura és a szomszédos bányászszószerék mutatja a bányászat nagy szerepét Freiberg életében.

A keleti részben nyertek elhelyezést a fejedelmi sírok, köztük Mórítz választófejedelem reneszánsz stílusban épült díszes, monumentális síremléke. A mennyezet a stukkóplasztika és a festészet keveréke. A dóm két orgonája (a nagy 1714-ben készült 2674 síppal) Gottfried Silbermann, a legjelentősebb szász orgonakészítő mester munkáját dicséri.

Belvárosi sétánk során számos reneszánsz stílusban épült kaput (például az Obermarkt 17. sz. ház) és erkélyt láthatunk. Feltétlenül ajánlatos a dom melletti Untermarkten levő Városi és Bányászati Múzeum meglátogatása. Többek között minden korból és minden/földrészről származó szerszámok, különböző eszközök, valamint régi szállítógépek és szivattyúművek modelljeinek gazdag gyűjteményét őrzik itt, és láthatunk egy régi aknából ide szállított nyers padokkal és kis orgonával berendezett bányász imaszobát.

Az ércbányászat, amely háromszor — a XII., XVI. és XVIII. században — érte el tetőpontját, részben még ma is meghatározza az Érc-hegység szélén levő város képét.

Berthold Gottschalk

Kedves Turista!

Évek óta lelkes olvasója vagyok a lapnak és főleg a sok szép kép tetszik, szemléletesebb a táj és város leírása az olyan elméleti turista számára, mint amilyen én vagyok. Véleményem szerint azonban néha sok a lapban a külföldi anyag. A hazai tájakról többet szeretnénk olvasni.

Bereczki Sándor tanító
Békés, II., Irányi u. 37.

A Turista Ellátó Vállalat 12. sz. körlevele szerint közös szobában csak négy fő kaphat 3 éjszákára kedvezményt, egy és kétgyásban pedig senki. Túrának számít 3 fő részvétele, Kék-túrának pedig egyedül is lehet. Szakosztályunk nyugdíjas és házaspár tagjait ez a rendelkezés igen érzékenyen érinti.

Técsy Katalin
szakosztályvezető
Bányaterv SK.

Május 25—26-án rendezik a festői környezetben levő gézaházai turistaháznál a VI. dunántúli megyei ifjúsági találkozót, amelyre mintegy 5000 résztvevőt várnak. A program változatosnak ígérkezik, kirándulások, kultúrműsor, sportrendezvények tartkítják a kétnapos találkozót. A találkozóra az Expressz Utazási Iroda kedvezményes túrajáratokat indít.

A VIT tiszteletére a KISZ Veszprém megyei Bizottsága Barátság Vízitúrát rendez. A résztvevők kétpárevezős csónakon, kajakokon és motorcsónakokon Keszthelyről indulnak, végighajóznak a Balaton északi partja mentén, Balatonfürednél irányt változtatnak, átvágnak a tavon és Siófoknál behajóznak a Sió-csatornába, melyen a végcélig, Bajáig eveznek. A túra útvonala mentén mindenütt ünnepélyes tábornézetek, fogadtatások várják Somogyban, Tolnában és Bács megyében a fiatalokat.

Gáldonyi Béla
Veszprém

A hideghegyi mentőálmás dec. 9-től, március 31-ig való üzemelése alatt 72 alkalommal nyújtott elsősegélyt a

rászorultaknak. 8 esetben olyan súlyos sérülés fordult elő, hogy a sérültet le kellett a faluba szállítani. Dicséretet érdemelnek: Súlyom Sándor Vác, Tolnai László Bp. MÁV Igazgatóság, Egri László Igazságügyi SE, Pataki György Sashalom, Pásztor Tibor Pézsvérő, I. Rumi Ferenc ÉPFU. A mentőszolgálat a jövőben állomást tervez felállítani Kékestetőn, Sátoraljaújhelyen és Bánkúton.

Szebényi Géza
Budapest

Vidéki fiatal tanítónő vagyok, falum környékén hegyek nincsenek, pedig szeretem a természetjárást. Tanítványaikkal a közeli Tisza, Túr és Szamoshoz szoktam kijárni. Szeretnék megismerkedni és levelezni tapasztalt turistákkal, magyarul és németül.

Kormány Margit
Penyige, Kossuth u. 87.

Intézkedést kérünk! A Kék-Túra útvonalán Becske vasúti megálló-nál nincs bélyegző, s ellopták a bélyegzőt a Tokodi csárdánál is. A pár-nak pedig olyan szárazak, hogy úgy sem lehetne használni azokat.

HORVÁTH LÁSZLÓ
Bp., XV., Batthyány u. 30.

A természetjáró sport egyetlen bélyege 1950-ben a sportsor részeként jelent meg. Más országban egész sort is kiadnak, nálunk még az eseményekben sem kap helyet egy természetjáró

bélyeg, pedig évfordulóink nekünk is vannak. Nem beszélve szép menedékházainkról, forrásainkról, tájainkról.

GYARMOS GYULA
Bp., XIX. Szondi tér 1.

A Győr-Sopron megyei Tsz március 31-én ünnepelte a felszabadulás évfordulóját a porvacsészneki szovjet hősi emlékműnél. Különvonnattal mintegy ezren érkeztek a helyszínre.

Kenyeres Katalin
Győr

Szeretnék turistaegyesületbe lépni, azonban közelben ilyen nincs. Mit tegyek?

SZATMÁRI LÁSZLÓ
Békés I. Hargita u. 15.

A természet csendjét erősen zavarja a táskarádiók bőmbőlése. Nem vagyok ellensége a táskarádióknak, de bánt, ha zavarja az erdő csendjét, a pihenő kirándulókat és az erdő vadjait. A másik zajkeverő a motorkerékpár, amelyet sok hegyi úton hangos dübörgéssel járatnak. Kívánatos volna, ha nagyobb célállomásokon tábla figyelmeztetne: ne zavarjuk az erdő csendjét.

Ohnsorge Antal
Kinizsi SK

Mivel a Kartográfiai Vállalat nem ad ki térképet a fehér foltokról, jó volna ha a Turista pótolná ezt az igényt.

KOVÁCS SÁNDOR
IV., Paksi u. 56.

A Heves megyei Váraszón 300 hektáros erdő égett le, melynek oltása közben életét veszítette Oláh János 46 éves erdész. A turisták jó barátját az orvosi megállapítás szerint füstmérgezés és kimerültség ölte meg. Oláh János családjával, feleségével és 13 éves fiával élt másfél évtized óta a Szalajka völgyi erdészházban és lakása éjjel-nappal rendelkezésére állott a természetjáróknak. Az elhunyt nyíltszívű, jókedélyű, barátságos ember volt, aki csak egyszer is találkozott velem, megszerette. Temetésén jelen voltak az ózdi és a budapesti természetjárók képviselői is.

Horváth József
MÁV Vasúttervező SK.

A technika világában sem hal ki a romantika. Az űrhajók idején is akadnak emberek, akik felveszik a küzdelmet a természet erőivel. A XX. század D'Artagnanjai dacolnak fagygal, viharos tengerrel, lélekvesztőben kelnek át az óceánokon, felhúgnak a nyolcvezresek ormaira, s leszállnak a tengerek mélyébe

EGYEDÜL AZ ÓCEÁNON

Európa és Amerika között terül el az Atlanti-óceán, amelynek területe 106 millió km². Vize sötétzöld színű, rideg, barátságtalan, s félelmetes képet nyújt utasoknak és tengerészeknek egyaránt. A gyakori viharok megnehezítik a hajózást, s különösen északon, a Golf-áramlat felett, mindennapos a köd s a hideg eső.

Az Atlanti-óceán kimondottan viharos tenger. Felszíne ritkán tükörsima, s nemigen mérnek itt nullás szélerősséget és hullámjárást. Igaz, a tengerész táblázat szerinti 12-es szélerősség és a 9-es fokozatú hullámjárás csak ősszel fordul elő. A júniusi Atlanti-óceánon azonban nem ritka a másodpercenként negyvenméteres sebességű hetes, sőt nyolcas szélerősség sem, ami oly magas hullámokat ver, hogy a nagy hajók is eltűnnek egymás elől a hullámvölgyekben. A tarajos, fehérszegélyű hullámok olyan dübörgést csapnak, mintha ágyúk, vagy az ég dörögne. A szél felkorbácsolja a vizet és sűrű párát ver a tengerészek szemébe. A hajó orra le és felbukik, a hullámok átszagnak a fedélzeten, átszáguldanak rajta és magukkal sodornak mindent, ami nincs lerögzítve. Fenn az

égen sötét felhők száguldoznak, feketés foszlányaik lenyúlnak az árbocok tetejéig.

Az állandó légáramlat nyugatról keletre hajtja a Golf-áram vizét, de közbe-közbe fúj a Labrador szele is. Az állandó ellenszél ugyan megkönnyíti a vitorlázást, de nagyfokú navigációs ismereteket követel a tengerészektől. A Golf-áram vize New York magasságában fordul keresztbe Európa felé, s az új-foundlandi nagyzátony táján egyesül a Grönland partjairól érkező Labrador-áramlat hideg, barátságtalan vizével. Rettenetes ködöt áraszt, ami szomorúan hirhedtté tette és teszi ma is az Atlanti óceán eme tájékát. Ez magyarázza a sok jéghegy jelentkezését is, amely szörnyű krónikát írt a hajózás történelmébe. A nyár melege leolvasztja a jéghegyek tetejét, s a Golf- és Labrador-áram találkozásából keletkező örvény, körben úsztatja a jéghegyeket, amíg el nem olvadnak. S éppen az olvadás teszi őket veszedelmessé, mert csak a csúcsuk látszik ki a vízből, a sziklák éle víz alatt marad és a mélységben úgy elvágja a gyanútlanul ráfutó hajók oldalát, mint kés a vaját. Ez okozta annak idején a Titanic katasztrófáját

is. Azóta az óceánjáróknak tilos is ez a tájék, mégha a legrövidebb útvonal is a két kontinens között. Csak a jéghegyeket ellenőrző őrszázadok haladnak erre, vigyázva a hajózás biztonságára.

Négyévenként egyszer hajók merészkednek e veszélyes vizekre. Még csak nem is óceánjárók, hanem kisméretű vitorlások, amelyek tonnatartalma nem ezret, de még az egyet sem közelíti meg. Míg a hajókon személyzet és technika szolgálja a biztonságot, addig a transzocéáni verseny vitorlásain minden egy emberre hárul. Itt nincs éjjel, vagy nappal. Csak bátorság, ügyesség, kitartás és szerencse van.

Ráadásul e vitorlások mindössze egy fő személyzettel pusztán vitorlafelülettel vágnak neki a Plymouth—Newport közötti 5000 km távolságnak. Fedélzetükön semmilyen technikai felszerelés nem található az iránytű és a sextáns kivételével. Nincs rádióadó, motor és radar. Ezek ugyanis feltételei e furcsa, azonban merész vízitúrának. Így vált a világ legérdekesebb vitorlásversenyévé a Plymouth—Newport közötti, amelyet a sajtó az ún.

transzocéáni névvel ruházott fel. Ez a verseny ellentétben az angol hagyománytisztetéssel, semmilyen hajózási jubileummal nem áll kapcsolatban. Drake kapitány *Golden-Hindje* 1577-ben, a *Mayflower* 1620-ban hajózott át az Új hazába, Nelson admirális a *Victoryn* 1805-ben harcolt *Trafalgárnál*, a tea-clipper, Cutty Sark rekordja és az első óceánjáró a *Great Eastern*, dátumai sem függenek össze a transzocéáni verseny alapításával. Ennek a versenynek csupán sportbeli célja van. „Gagarin feljutott a világűrbe, Fuchs átkelt az Antarktiszon, Hillary megmászta a Mount Everestet, Piccard leszállt a tengerfenékre. Nincs más hátra az emberi ügyesség előtt, mint átkelni egyedül az Atlanti-óceánon,” mondták az Angol Yacht Klub vezetői.

Az elképzelést tett követte és 1958-ban a *Sunday Express*, hasábjain világgá röptette a felhívást: „Aki bátor, az jelenjen meg 1960. június elsején a Plymouth-kikötő nyugati mólójánál vitorlásával és vágjon neki az Atlanti-óceánnak. Az a győztes, aki elsőnek ér Newportba.”

A sajtóban azonnal megindult a találgatás; akad-e olyan, aki elvállalja a verseny lehetetlen feltételeit. „Ember legyen a talpán, aki ilyen előírásokkal nekivág az Atlanti-óceánnak” — hangoztatták.

Ilyent nem lehet követelni — írták a lapok. Fuchsnak, Hillarynak legalább voltak társaik, s ha bajba került, hívhatott segítséget. De mit csináljon a szerencsétlen egyedül az óceánon, ha bajba kerül?

Egyet tehet: kivitorlázik a legközelebbi partra: az észak-amerikaira, a legközelebbi kikötőbe: Newportba, a verseny végcéljába. A „transzocéáni” a bátrak versenye, — felelték a yacht klub vezetői.

Elsőször a római olimpia évében, 1960-ban, majd másodszer 1964-ben rendezték meg ezt a különös versenyt, amelyen a vitorlázás mesterei közül is csak legvakmerőbbek mertek rajthoz állni. Első alkalommal négy induló közül az akkor 58 éves Francis Chichester ért be Gipsy Mooth II. nevű hajójával az amerikai kikötőbe a legrövidebb idő — 30 nap — alatt. Chichester már azelőtt is híres volt repülőútjairól. A nagy sztorik történelmébe azonban ezzel az úttal hajózott be. A második versenyt tizenegy induló közül egy francia tengerészhadnagy, Eric Tabarly nyerte Pen Duck I. nevű hajójával. 27 és fél nap alatt ért át Newport kikötőjébe.

Az Atlanti óceán átkelésénél őt utat ismer a hajózás; a vikingek Grönland partjai mellett jutottak el az Újvilágba. A másodikon Columbus hajózott. Columbus három hajójával 1492. augusztus 3-án indult el Palos kikötőjéből és a Kanári szigetek érintésével jutott el Kuba partjaira, melyről azt hitte, hogy a kincses Katali egyik tartományát, Cipangut érte el. Ez a legdélibb, egyben a leghosszabb útvonal, mely az Egyenlítő mentén halad. Columbus útja 111 napig tartott és ezalatt 4200 mérföldet, azaz 5800 km-t tett meg. Ennél rövidebb az Azori szigetek mentén való átkelés, amelyet a XVIII. század nagy portugál, holland és angol hajósai követtek. A mai modern utasszállító hajók az Angliától az egyenestől kissé délre elhajló Amerikának tartó útvonalon haladnak, amely 5-200 km hosszú. A transzocéáni vitorlásversenyzők az ettől valamivel északra kihajló egyenest követik, mert a rövideg mellett a széljárás is kedvező a 2810 mérföld (5200 km) hosszú úton. Ezt az utat egy ízben más is, mégpedig mindmáig a legvakmerőbbnek tartott *English Rose* is használta. E hangzatos nevet egy kétpárevezős, mindössze hat méter hosszú mentőcsónak viselte, melyen 1966-ban 72 napi evezés után két fiatal angol éjtornyos tiszt, Ridgway és Blyth kezük erejével szelte át az Atlanti-óceánt Amerikából Angliába. Van még egy útvonal északon, amelyen 1964-ben Hassler ezredes vitorlázott, ez 3130 mérföldet tesz ki. Ezt azonban nem önként választotta, hanem irányítójá elvészése miatt jéghegyek közé sodródva volt kénytelen megtenni.

Az emberi bátorság semmilyen nehézségtől nem riad vissza. Ezt bizonyítja, hogy az első átkelésre négy, a következőre tizenegy és az ideire nem kevesebb, mint harmincegy résztvevő jelentkezett. Van közöttük francia, angol, svéd, német és amerikai, de a legérdekesebbnek a 36 éves olasz *Alessandro Caruzzo* ígérkezik, akinek nevéhez már számos neves hajózás fűződik. Caruzzo Genovában született, s a Tengerészeti Akadémia elvégzése után kereskedelmi tisztként szolgált az *African Lady* nevű öreg, Liberty típusú teherhajón, amely Nápoly és Fokváros között teljesített unalmas, szénszállító szolgálatot. A romantikus fiatalember 35—40 fokos szűk kabinjában szabad óráiban arról álmodozott, hogy olyan vitorlást épít, amellyel Chichester nyomán, körül hajózza a világot. Éveken át rakogatta össze kerestetét, amíg megépíthette első hajóját, amelyet a velen-

cei Szent Márk téren álló oroszlán után, *Golden Lionnak* keresztelt el. Ez a sloop 10 méter hosszú, 2,40 m széles és 1,40 mély merülésű volt. 1965. augusztus 12-én indult útnak a japán Kobe kikötőjéből és a Csendes óceánon, a Midway szigetek mellett 153 nap alatt, 5930 mérföldet vitorlázott egyedül, amíg befutott San Francisco kikötőjébe. A siker felkapta Caruzzo nevét, s a könnyen hevülő olaszok elnevezték olasz Chichesternek. Az elnevezést még az is alátámasztotta, hogy Caruzzo fordította le olaszra Chichester „Gipsy Mooth-al a világ körül” című híres könyvét.

Sikerén Caruzzo felbátorodva elhatározta, hogy benevez a transzocéáni versenyre. Barátjával *Beppo Croceval* különleges hajót, úgynevezett katamarant, másnéven pirogot épített, amelynek a *San Giorgio* nevet adta. A katamaran a legősi hajótípus, amelyet a malajok még ma is használnak és amely kéttörzsével a hullámzásokat a legjobban bírja.

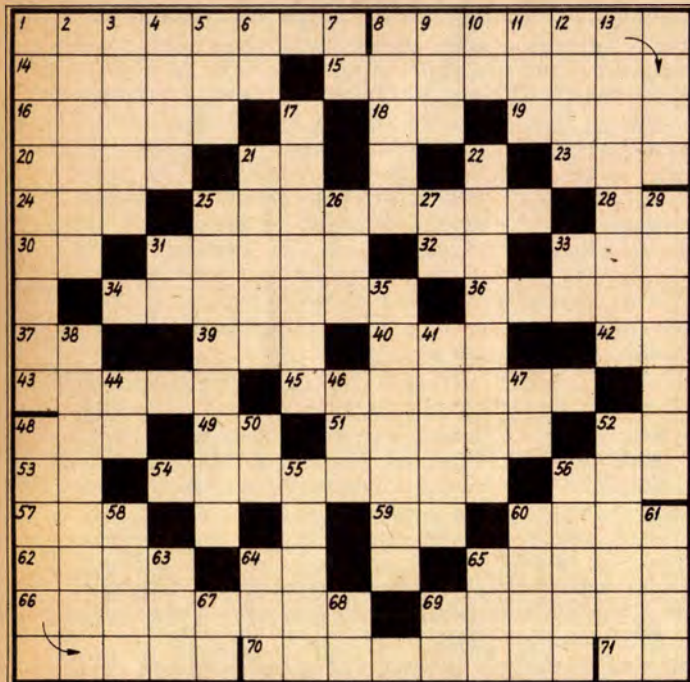
A *San Giorgio* 16 m hosszú, 7 m széles és merülése csupán 70 cm. A két törzset középen hajóhíd köti össze, s ez szolgál a két kabin, a hálófülké és a konyha elhelyezésére. Főárbóca 16 m, a középarbóca 14 m magas, amelyekre 145 m² felületű dacron vitorlázat kerül. A hajótest négy réteg szigetelt mahagóni lemezből készült és a legnagyobb hullámverést is kibírja. A hajózáshoz szükséges műszereket a haditengerészet, az élelmiszert a velencei — ahol Caruzzo él — kereskedők bocsátották rendelkezésére. A pirogot áprilisban engedték vízre és a próbautakat a tavasszal viharos Adriai tengeren, jó eredménnyel végezték.

Caruzzo a két régi győztes útvonalát akarja követni, mert annak veszélyeit a leírásokból aránylag jól megismerte. De attól sem fél, ha a széljárás katamaranját kissé délre vagy északra sodorja. Tudatában van annak, hogy az Atlanti-óceán sokkal hullámosabb és veszedelmesebb, mint a Csendes óceán, ennek ellenére meg akarja dönteni Tabarly rekordját. Nemrég Párizsban járt, ahol a Tengerészeti Akadémia előadást tartott az Atlanti-óceánról, a francia résztvevők számára. Utána Genovában olasz tengeri szakértőkkel konzultált.

A lövés Plymouth nyugati mólóján, június elsején, reggel 6 órakor dördül el a vitorlák felhúzására. Hogy ki fut be elsőnek Newportba, nem lehet tudni. Egy azonban biztos. Az emberi bátorság nem ismer lehetlent.

E. L.

RÓLUK NEVEZTÉK EL...

VIZSZINTES: 1. A magyar politikai líra megteremtője (1763–1845), a Balaton-felvidéki Boncosos-tetőn kilátót neveztek el róla. 8. Sokoldalú, kiváló természettudós, néprajzkutató, haladói gondolkodású politikus, a Bükkben barlang és turistaház viseli nevét. 14. Csonakot hajtani. 15. Csomagolásra, párnázásra használják. 16. Kis csapatjegységek. 18. Kettős betű. 19. Egyezmény a vámtarifák és a kereskedelmi korlátozások kölcsönös csökkentéséről. 20. Ruha, kabát praktikus része. 21. Kicsinyítő. 23. Oda betűl, keverve. 24. Ragadozómadár. 25. Az 1848-as szabadságharc hőse a névadója ennek a kilátónak a Balaton-felvidéki Recsek-hegyen. 28. G.S. 30. Kiejtett betű. 31. Archeológus, a magyar művészettörténet és műemlékvédelem egyik úttörője (1815–1889), a bakonyi Zörög-tetőn kilátó viseli nevét. 32. Olasz folyó. 33. Azonos magánhangzók (az egyiken ékezet). 34. Félelmét eloszlatja. 36. Reszket. 37. Jugoszláv autók nemzetközi jelzése. 39. Francia területmérték. 40. Téli csapadék (névelővel). 42. A.V. 43. Még közelebbi helyre. 45. Paták a Bükk-hegységben. 48. KV J. 49. &. 51. Kutyá teszi. 52. Argon vegyjele. 53. I.A. 54. Szigetív az Amerikai-középtengerben. 56. Kálium és lítium vegyjele. 57. S.R.S. 59. N.K. 60. ...vés, ...farag (szobrász teszi). 62. ...steward (a munkások választott képviselőinek neve a skóciai és angol üzemekben). 64. Balaton. 65. ...aláz (a legmélyebben megaláz). 66. Az utcán gyalog közlekedő személy. 69. Ifjúsági versenyző. 70. Az 1848–49-i forradalom és szabadságharc kiemelkedő alakja, a Bakonyjákó feletti Somháti északnyulványán levő kilátót nevezték el róla. 71. Nikkel vegyjele.

FÜGGŐLEGES: 1. A 19. sz. elejének nagy magyar költője. A Vonyarcvashegy feletti Petőfi-hegyen kilátót neveztek el róla. 2. Olyan zsiradék, amely már kezd megromlani. 3. Tej-

jel készített. 4. Határállomás a magyar–csehszlovák határon. 5. Kán betűl, keverve. 6. Mutató szócso. 7. Monte Cristo sziklabörtöne volt. 8. Otól... 9. Szám. 10. R.Y. 11. A gyümölcs belsejében van. 12. Szintje csökken. 13. A négy faunabirodalom egyike. 17. Szomorkodik, bankkodik. 21. Kossuth-díjas karmester (Vilmos). 22. Hosszabb állásban élvezhetetlenné, kellemetlen ízűvé, szagúvá válik. 25. Jól jegyezd meg! 26. Ramazuri. 27. Opus röv. 29. Az ifjúságmozgalom mártírja (1813–1944). A pillisi Bölcső-hegy oldalában turistaház névadója. 31. A tejetjére. 33. Anyi mint. 35. Aratni. 38. Régi nemesi lakóház, kúria. 41. Ügyvéd, lelkes turista, nagy szerepe volt a Mátra turisztikai feltárásában, Mátraházán turistaház őrzi emlékét (Kolos). 44. Napszak. 46. A.V.L. 47. N.T. 48. A Pécssett működő Mecsek Egyesület egyik alapító tagja és negyven éven keresztül főtitkára volt. A Pécs feletti Misina-tetőn kilátót neveztek el róla. 50. Azonos betűk. 52. Anglia ősi, kelta neve. 55. Község a putnoki járásban (ékezetfelesleg). 56. Fajta. 58. Végzet. 60. Kutyának odadobott húsos csont. 61. Kossuth-díjas festőnk. Idegenforgalmi turistaház viseli nevét Badacsonytomajban. 63. Amerikai költő. 64. Műveltető képző. 65. P.U.I. 67. Kálium és fluor vegyjele. 68. Szálkás húsú halfajta. 69. J.S. Beküldendő a vízszintes 1., 8., 25., 31., 70., függőleges 1., 29., 41., 48. és 61. sz. sorok megfejtése. Határidő: június 15.

Előző számunk megfejtése: Míg a világ világ, még soha senki / nem készített ennél szebb ünnepet! (Juhász Gyula: Május ünnepe)

Könyvjutalmat nyertek: Derfinyák Ilona Bp., Dr. Ács Agnes Tata, Kadlott Piroksa Eger, Rubi Józsefné Bekecs, Dudás Györgyné Szentistvántelep, Recsnik Sándorné Bp.

GÖRÖG

ISTENNŐ

A BUDAI

VÁRBAN

A Mátyás-templommal szemközt, a Vármúzeum épületének Szentháromság térére néző sarkán, szépen faragott, érdekes díszítésű talapzaton, sisakos, pajzsot tartó női alak szobra ül. A kétszáz esztendőszögműsolat — az eredeti a Fővárosi Múzeum gyűjteményében van — a görög mitológia városvédő istennőjét, Pallas Athénét mintázza.

1710-ben elhatározta a budai városi tanács, hogy a mai Szabadsághegy egyik bővizű forrásának a vizét a budai Várba vezeti. Sok nehézség után végül is egy jezsuita atyát bíztak meg a tervek módosításával és a munkálatok befejezésének irányításával.

1718-ban megérkezett a víz a várba és a mai Szentháromság téren díszes kivitelű vörösmárvány kutat építettek. A kút tetejére pedig a jezsuita rend alapítójának, Loyolai Szent Ignácnak szobrát állították. Mária Terézia azonban megsokallta a jezsuita rend pénzügyi manipulációit és feloszlatta 1773-ban a rendet. A renddel együtt a szobrot is eltávolították, és a múlt század végéig a Mátyás-templom helyezették el, amikor is Schulek Frigyes eltávolította onnan. Érdekes a szobor további sorsa: a máriaremetei templomba kerül, de ott átalakították és a spanyol Szent Ignácból magyar Szent László lett.

A díszes vörösmárvány kút szembántóan üres maradt és a budai városatyák

hosszasan törték fejüket, hogy mit állítsanak a helyére. Végül is úgy döntöttek, hogy a közben trónra került király, II. József szobrát állítják fel. A király azonban nem járult hozzá a tervhez.

A francia felvilágosodás hatására ekkoriban már egyre inkább elfordult a polgárság a feudális hagyományoktól és inkább a görög-római klasszikus művészeteket pártfogolta... így akadt azután javaslattevő:

— Allítsák a kútra Pallas Athéne szobrát!

Szembefordulás volt ez a középkor feudális világnézetével és a jelképpé vált szobor a polgárság világnézetét hirdeti.

A szobrot 280, akkori forintért készítette el Carlo Adami itáliai szobrászmester és 1784-ben a kútra került Buda városának címerét pajzsként tartó görög istennő. Több mint egy évszázadig állt a helyén, mikor is a kút lebontása után egy budai villa kertjébe került, ahonnan 1927-ben szállították vissza oda, ahol ma a szép szobor másolata áll.

Jávorka Péter

*Túrásra, kirándulásra, nyaraláshoz nélkülözhetetlenek
a felfújható gumimatracok*

palma

GUMIMATRAC
VILÁGHÍRŰ!

Vegye
Ön is!

KAPHATÓ: sportboltokban,
áruházakban,
illatszerboltokban

Tekintse meg bemutatótermünket:
Budapest, VI., Jókai tér 3

**ORSZÁGOS
GUMIIPARI
VÁLLALAT**

**A KÖVETKEZŐ SZÁM
TARTALMÁBÓL:**

A szegedi
Füvészkertben
Séta a Hegyközben
Kakasdűrgés
Sziklacsúcs
a tengerben

*A tölgyek alatt
Szeretek pihenni
Hova el nem hat
Város zaja semmi
Zöld lomb közei
Áttörve az égbolt
É a rét mezein
Vegyül árny- és fényfolt.*

Arany János

TURISTA

A MAGYAR TERMÉSZETBARÁT
SZÖVETSÉG LAPJA

1968 — 7

A PENGŐ-KŐ •
AZ ATLASZTÓL A KÉK FÖLDIG •
A MAROS MENTÉN •
SZIKLA A TENGERBEN •
DALMÁCIA

ÁRA: 3 FT

XIV. évfolyam. 7. szám

TARTALOM

TURISTAÉLET

Miért népszerű az Ország-Világjárók Baráti Köre?	6
Képtető-rejtvény I. forduló	27

HAZAI TÁJAK

Félszáz kilométer a Maros mentén	3
A Pengő-kő meghódítása	10
A szegedi Fűvészkertben	4
Horánytól Surányig	22
Egy sziget a törökvilágban	14
Rom a Kapos mentén	26

ÜTIKALAUZ – KULFOLD

A hős város	4
A Magas Tátra	28

ÜTLEÍRÁSOK

Az Atlasz hegységtől a kék emberek földjéig	16
Dalmáciai emlékek	12

ÉRDEKES – HASZNOS

Az állatok időérézke	8
Hegyi mentők	7
Tompa Mihály tájai és virágai	15
A turista és a bélyeg	11
Gyűjtsünk gyógynövényeket	19

KALAND – IZGALOM

Sziklacsúcs a tengerben	20
-------------------------	----

A címkép Selmeczy Tóth János műve

Turista. Turisztikai, kemping, üdülési és utazási folyóirat. Felelős szerkesztő: **Endrődi Lajos.** Szerkesztőbizottság: Antalfy Gyula, Kertész Miklós, dr. Kürthy Miklós, Mosonyi László, dr. Pápa Miklós, Székely Miklós, Szombathy Viktor, Tamás Ferenc. Szerkesztőség: V., Váci u. 62-64. T.: 182-932. Kiadja az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: **Tóth László** igazgató. Kiadóhivatal Bp., VI., Révay u. 16. T.: 116-660. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlapirodánál, V., József nádor tér 1., a kézbesítőknél, bármely postahivatalnál, és a posta hírlapüzleteiben közvetlenül, vagy csekkbefizetési lapon (egyéni csekk-számlaszám: 61.252, közületi: 61.066), valamint átutalással a KHI MNB 8. sz. egy-számlájára. Előfizetési díj egy évre: 36 Ft, félévre: 18 Ft

INDEX: 25 814

68.754 Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest.

A Természetvédelmi Hivatal új székháza. Szombathy V. felv.

Jókai villája – Madarak Háza

A magyar természetvédelem s madárvédelem végre feladatához méltó székhelyet kapott, fent a budai Szabadsághegyen épült új s most már végleges szállást. Százöt esztendeje annak, hogy Jókai az „Egy magyar nábob” című regényének árából megvett itt egy gazzal borított régi kőbányát, maga sem tudta, pontosan mekkora bozótost, mifajta gödrökkel. Három napig nyeste, vágta a fonadékok kusza szövevényét, amíg pontosan nem látta kisdéd birodalma közepét. „Kárpáthy Zoltán” pedig egy üvegverendás, földszintes nyaraló-épület építéséhez segítette. A többi aztán, a berendezés, a rózsatövek glédája, a szüretre csábító szőlőtövek rendje, a préház, a baromfiudvar, a ligetes erdőcske és a vízhordó csacsi már szinte jött magától. Ha minden házából rendre kiköltözött is, ha később a balatoni villába sem tért vissza már — a svábhegyi villát élete végéig megtartotta. S reggelente miközben rózsáit oltogatta, nyesegette és a tarka gyöngytyúkokat hesegette, álmai birodalmában járt. Ilyenkor gondolta ki regénye folytatását.

Ennek a villának, s ennek a kertnek utódjába költözött a természet s a madarak védelmének szép hivatala. A hajdani villa ugyan a háború áldozatául esett, újat kellett építeni helyette, a régi kert temérek fáiból is csak a szilvafák maradtak meg, de a kert mégis *Jókai kertje*, a ház mégis *Jókai háza*.

S hogy a kegyeletnek minden tekintetben elég tétessék, a Petőfi Irodalmi Múzeum *Jókai-emlékszobát* is berendezett a hivatalos házban. Nyáron hetenkint háromszor — szerdán, szombaton, vasárnap — megtekinthető. S mialatt Jókai faragott botjaiban, emlékképeiben, bútoraiban, vagy műveinek száznyi kötetében gyönyörködik a látogató szeme, a szomszédból áténekelő csízek, pacsirták, cinkék, vörösbegyek, rigók, danájában gyönyörködik a fül.

Tele lesz Jókai kertje madárral, rózsával.
Mint ahogy álmodta is magának.

(szv)

Romantikus kertészlet. Szombathy V. felv.

Félszáz kilométer a Maros mentén

Kozel 800 kilométer után érkezik meg végső állomásához, a Szegednél betorkolló legnagyobb tiszai mellékfolyó, a *Maros*. Az erdélyi Gyergyóhavasokban ömlenek egybe forrásai, majd a kristályos vizű folyó tajtékozva töri át a völgyét szorító hegységeket, s ódon várak, faluk, városok hosszú sora marad el a sebesen iramló partján. Havas tetőkről, aranyat termő bányák zúzóiból, fenyőerdők pisztrángos patakjaiból gyülik össze az a Maros, amely meglassúdvá ér az Alföldre és Nagylaktól — előbb csak a jobb parton, majd *Makótól* mindkettőn — 50 kilométeres torkolati szakaszával válik hazánk folyójává.

Bár messze elmaradtak már mellőle a hegyek, a magyar Maros mindvégig sokat megőrzött hegyifolyói tulajdonságaiból: nagy esését, szertelen csapongását, zátonyos medrét, vizének tisztaságát, legfőként pedig a partjain szétteregtetett hordalékot: a strandolásra megépítésre egyaránt kiváló, csillogó-éles, nagyszemű, aransárga homokot.

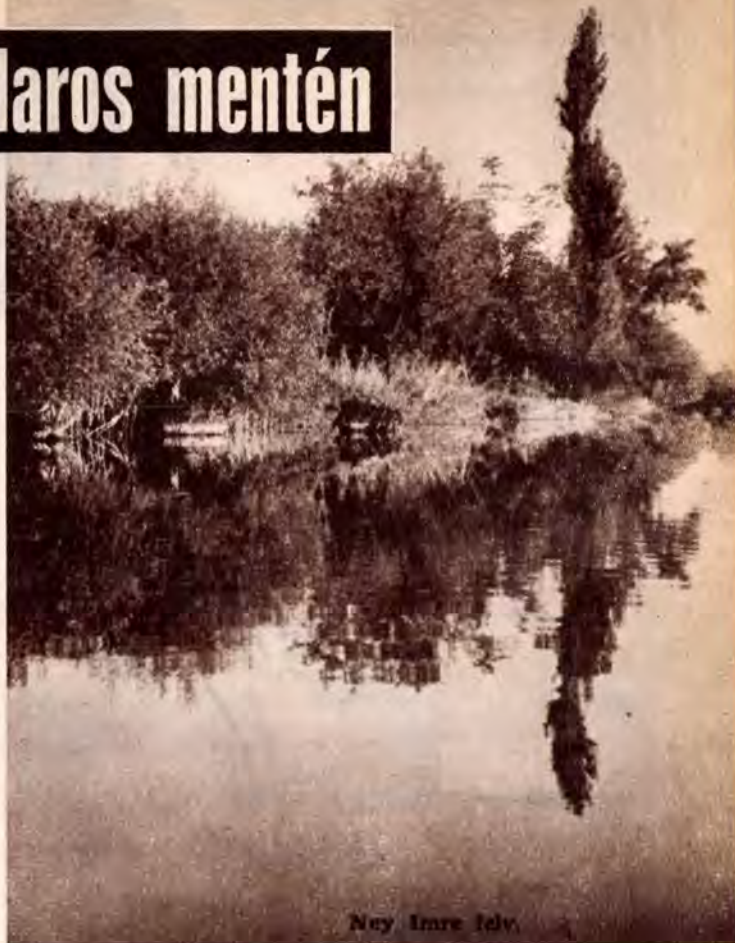
Hazánkban a dúsan termő dél-alföldi kukoricások, kender táblák és aranyosra beérett búzaföldek közt párásan-zölden húzódik a marosi hullámtér 1—3 kilométer széles, erdős-ligetes-sűrűbozótos vízvilága. A Makóiig terjedő romániai bal parton már *Arad* környékétől töltés védi a településeket és földeket, a jobb parton azonban csak a magyar szakaszon szab határt a folyó kalandozásainak árvédelmi gát. A torkolat közelében — ameddig a Tisza árvize vissza tudja duzzasztani a Marost — a tiszai töltésekkel egyenlő magasságú, följjebb már alacsonyabb.

Be szép, erről a magasban vezető gátkorona útról széttekintve a marosi táj! Nyáron fehér felhők és mélykék alföldi ég alatt a zöldnek színváltozatait játszó fűz-, nyár-, éger-, szilfák meg sárgán föllángoló napraforgó tányérok közt surran a folyó. Bársony puhaságú nedves homokján otthagyják lábnyomaikat, a hajnali hűvössel járó vízimadarak. Csönd van, csak akkor csobban egyet-egyet a víz, amikor földobja magát egy ezüstpikkelyes hal. A vidék nagy távolságig néptelen; itt-ott egy lombok közé bújt tanya villan ki, s messze falutornyok ágaskodnak a fák hegye fölé.

A folyó is elhagyott; homokszállító bárkán kívül, csónaknál nagyobb jármű nem közlekedik a Maroson. Szinte kizárólag halászladikok siklanak a vízre hajló ágak árnyékában; csak nyári vasárnapokon veri fel a néma tájat a vízisportolók vidám hada. De belőlük sem jut sok a torkolatnál kissé távolabb, hiszen a szegediek — akik a többséget alkotják —, ha a Marost keresik fel, s nem a Tiszán eveznek fölfelé — nemigen mennek följjebb 8—10 kilométernél. A Maros valósággal „rejtett tartalék” a sátorban élő, vízisportot szerető alföldi turisták, főleg az evezősök, kajakozók számára.

Mit nyújt ez a marosi táj? Félnapos kirándulással végigjárhatjuk a Nagylak—Makó közti felső folyómelléklet, ha Bökény megállóhelyen szállunk le a fürge motorosról. Induljunk neki gyalog a *Csigadombnak*; tetejéről mint valami kilátóról tekinthetjük át a széles látóhatárt; falvak tucatját, sötét erdőfoltokat s lábunk alatt a kanyargó, szigetekkel beszórt Marost. Réteken, legelőkön át, alig egy órai sétával a soktornyú *Magyarcsanád* alatti folyószakaszon, *Apátfalvánál*, a már fölszedett két híd környékén mindig élénk forgalmú, betonkeverésre használt kavics-homok bányahelyére érkezünk. Kifogyhatatlan lelőhelye az értékes építőanyagoknak. A hegymagasságú, kúpokba öntött homok csillog-villog a napon; bárkák, teherautók, vagonok, lovaskocsik hordják szüntelenül.

A túlparti *Kiszomboron* levő csaknem 100 holdas erdőgazdaságból — meg a torkolatnál a kisebb újszegediből — kerül ki a Maros menti erdősítésekhez használt nyárfa, kocsányos tölgy, akác, de szépen megnő a ter-

Nagy Imre felv.

mékeny öntéstalajon a fenyő is. A kitünő termőföldet dicséri a kiszombori Zugoly, amely hatalmas gyümölcsöcséivel a bal parton a híd tövébe csalogat betérésre.

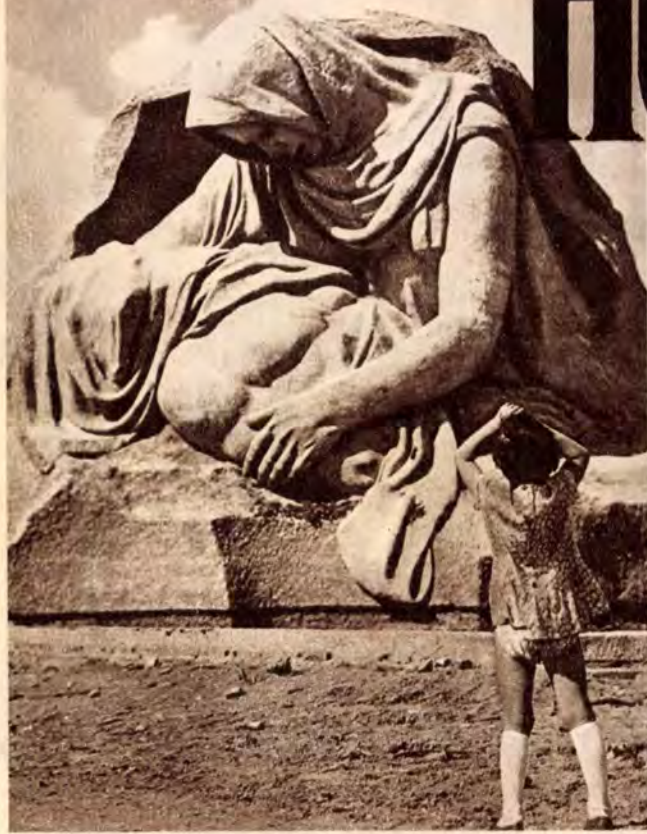
De mi maradunk inkább a végig szép kitekintést biztosító töltésen, ahol kerékpárral két óra alatt kényelmesen beérhetünk Szegedre. József Attila sokszor tette meg gyalog ezt az utat makói diák korában, s felejtethetetlen verssorai magasztalják a marosi táj szépségét. Ezen az útszakaszon szebbnél szebb ártéri erdőrészek; *Ferencszállás*, *Kláralfalva*, *Deszk* s a jobb parton *Maroslele* határában eszményi táborozó, strandoló és horgásztanyának alkalmas helyek érik egymást. A tápéi határban pedig, közvetlenül a vízparton, híres kirándulóhelyet is találunk: itt van a *vettyeháti „öreg nyárfa”* negyedévezredes korú, védett faóriás, amelynek tövében bujdosó kurucok, Rózsa Sándor szégyenlegényei tanyáztak, s az illegalitás idejében szegedi ifjúmunkások tartották megbeszéléseiket. Mi is megpihenve a vénséges fánál, salonnasütés közben elmerenghetünk a táj múltján. A folyó száz—százharminc évvel ezelőtt még jóval kanyargósabb volt a mainál, s kiöntéseiben, holtágaiban temérdek volt a hal, partjain vízimadár tömegelt, és sűrűn terjesztette ki hatalmas szárnyait a félelmes, nagy ragadozó: a réti sas.

Ma már ritka a Maros mellékén a réti sas és a tükök, a parti sűrűségekben inkább harkály kopácsol, kakuk szól, varjú károg. Sűrűn fut a töltésoldalakon délceg, tarka tollazatú fácánkakas, a meredek partfalak megközelíthetlenségében pedig ezernyi apró fészket fűrt magának a parti fecske és a gyurgyalag.

Ilyen környezetben vándorolhatunk a Maros mentén, jókedvvel, ha valamelyik vízparti csárdában fogyasztottuk el a borral öntözött, frissen fogott halból álló ebédünket. Aztán megnyílik a folyót két oldalról kísérő erdőszegély, feltűnnek Szeged tornyai, a Maros vize pedig a torkolatban csendesen megtér szőke anyjának, a Tiszának ölébe.

Aldobolyi Nagy Miklós

A Háború Áldozatainak szoborcsoportja. Az anya gyászolja elesett fiát

A HŐS VÁROS

Volgográd a szülővárosom. Minden utca, minden ház, minden talpalatnyi föld szent és drága. Ha úton, vagy valahol távol vagyok, mindig rá gondolok és csüngök rajta, mint anya a fián.

Csendesen hömpölyög tovább a *Volga*, vizén hajókat, uszályokat hordoz, fával, gabonával megrakottan. Halászhajók, fehér és piros bóják imbolyognak a hullámokon, követve a part vonalát. A város 70 km hosszúságban terül el, s virágokkal és fákkal szegélyezett nyílegyenes tiszta utcái futnak le a Volgához. Széles rakpart simul a vízhez, a kavics csillog a lábak alatt; üveg és fémszilánkokkal kevert, — a háború maradványai.

A város nem dicsekedhet sem régi építészeti művek-

kel, sem modern felhőkarcolókkal. *Volgográd* a bátorság városa, örök emlékezés védőire, akik hazafias kötelességüket teljesítették, s a harcban oly bátorságot és hűsieséget tanúsítottak, amely a legendákat is elhomályosítja.

Itt állt ellen 59 nap és éjjel *Jakov Pavlov* őrmester 18 katonával az ellenségnek. A lakóház, amelyet védtek, bevehetetlen erőd lett. „Pavlov ház”, így vonult be a történelembe.

Ebben a városban *Mihail Papikalo* matróz élő fáklya gyanánt gyújtott fel egy ellenséges páncélost. *Vaszilij Titajev* híradós, a szétlőtt kábelzsinór végeit fogával fogta össze.

200 éjjel és nappal robbantak a bombák és gráná-

A SZEGEDI FÜVÉSZKERTBEN

Szerencsém van: az autóbusz a Széchenyi térről egészen az újszegedi Fűvészkert bejárájáig kihoz. De az sem lenne baj, ha gyalog kellene megtennem a Tisza partjától olyan friss, smaragdzöld és illatos ez a kerítés melletti séta.

Az utasember, aki mindjárt az első nap beleszeret Szegedbe, alig tudja, hogy túl a Tiszán, kukoricások és kertes házak sora végén akad még egy külön szépsége is Tömörkény, meg Móra városának: az Egyetem. Fűvészkert. Akár tudós hajlandóságú botanikus a szegedi vendég, akár egyszerű turista, aki a pusztá homokon sarjadó különleges növények között szeret andalogni, — ne sajnálja a fáradtságot az

arborétum megtekintésére. — Ez a szó, hogy arborétum, fák és cserjék gyűjteménye —, mondja dr. Király László professzor, a Fűvészkert tudós vezetője — hangjában szeretettel, mint aki a maga világának külön planétáján élve minden mást meggyőzni szeretne fűvek, fák, virágok békés harmóniája felől. S ebben nincs is nehéz dolga, mert kinek nincs hajlandósága zöld erdő, virágos mező iránt — (talán még annak is, aki kivágatta a tihanyi jegegyéket) —, különösen, ha így töményen, tudományos rendszerbe foglalva, a kertek Föld megannyi növényi varázsát látja együtt, szabadon, meg üvegházban díszelve.

Pedig nagyon meg kellett itt dolgozni minden zöldelő

fáért, élő növényért, termőtalajért, sétautakért, kerti szegelletért.

A szegedi egyetem botanikus kertje a legfiatalabbak egyike Magyarországon s meny-nyi küzdelmes munka, új-rakezdés eredménye, míglen idejutottak! Amikor 1922-ben a kolozsvári egyetem Szegeden kapott új hajlékot, a híres professzor, dr. Györffy István, fűvészkert létesítésére kért területet Szeged városától. Nem a legjobbat választotta az újszegedi Királicsa-dűlőben, az egész Alföld legmélyebb területén, 80 méter tengerszint feletti magasságban. Húszholdnyi szántóföld, sár, homok, fel-feltörő talajvíz, szárazság. Az első három évben búzáat vetettek, majd nyárfákat ültettek árnyékvetőnek, artézi kutat fúrtak s tíz év múlva

Tuják a szegedi Fűvészkertben. Szerző felv.

már tavat is ástak, ritka tavi növényzet alá. Lépésről lépésre, növényről növényre haladtak előre, végül pusztá földön virágzó lugast teremtettek. Pedig mennyi természeti csapással kellett megküzdeniök: néha a szárazság tikkasztó lehe fújt

tok. Horogkeresztes páncélos osztagok indultak támadásra. Sírtak az anyák, amikor látták gyermekeik sapkáit a vízben kavarni, — mindössze ez maradt meg egy gyermekeket kitelepítő hajóból.

1943. február 2-án egyszerre csend borult a Volga fölé, Paulus kapitulált. De a város! — Az utolsó napokban már nem égett, csak parázslott, nem volt a tűznek tápláléka. Pára lebegett a feldúlt föld felett, beborította a romokat, — nem voltak utcák és nem voltak terek többé. A házak 15 százaléka maradt csak meg, de az is égéstől megsérülve, tátongó sebekkel a falakon.

Mikor eltemették a halottakat, s a fájdalom erővetek, akkor vitte véghez a város új hőstettét, hozzákezdett a romok helyreállításához. Különben az a szó, hogy helyreállítani, nem is fedi a tény, a várost újra kellett építeni.

Barangolok Volgograd utcáin és eljutok az *Elesettek Terére*, ahol a városnak 54 védője van eltemetve, akiket a fehérgárdisták

1920-ban öltek meg. Innen utam a „*Mamaje*” dombra vezet, s kitárul előttem a város és a Volga.

A domb a város erődjé s egyben kulcsát jelentette. Ezért támadt itt fel száz nap és éjjel a pokol. A bombatámadásoktól és a lövegek becsapódásától reszketett a föld, — hogy hány lövedéket lőttek itt ki erre a talpalatnyi földre — nem lehet megállapítani. Ma emlékmű áll rajta, 80 m magas katona, karddal a kezében.

Az emlékmű lábától a domb csúcsáig széles lépcső vezet. Fokain szobrok állnak, amelyek a harc egyes mozzanatait örökítik meg. Katonák kezigránáttal kezükben, — ilyenek kísérnek fel a lépcsőn.

Ma, ha leszáll az est a városra, muzsika hallatszik az elhaladó hajókról, kigyulladnak a lámpák, mutatva az utak egyenes vonalát. Ülök és nézek, miközben gondolataim visszatérnek a múlthoz és ki tudja hányadszor, újra átélem a csodát, — törmelékekből és hamuból hogyan épültek munkahelyek, kutatatóintézetek, sokemeletes

A Hősök sétánya

lakóházak, széles utcák, parkok.

Sétálva szülővárosom utcáin, mind gyakrabban hallok idegen beszédet. A világ minden sarkából jön-

nek vendégek hozzánk. Ez örömmel tölt el, mert azt mutatja, hogy Volgograd ma a béke városa.

Mihail Lukonyin
költő

végig a nemes kerten, más-kor két évig tartó áradó talajvíz pusztított ki mindent, 45-ben a háború dúlt végig az újraéledő arborétumon.

Mindig újra kellett kezdeni s volt hozzá erő.

Amit most itt látunk:

negyvenöt kemény eszten-dő pompás eredménye. A sívó homokon, mély sárban erdő fakadt, a tóban tündérrózsa és a buddhisták szent virága, az indiai sárga lótusz virágozik. Mexikóból mocsárfenyő magja került át — most harminc éves, van még ideje három-ezer évet megélni —, a Bars megyei Malonyából ritka tujákat kapott a Fűvész kert. Emitt a Magyar Középhegység flórája egy csoportban, amott a Mecseké, a harmadikban kárpáti növényvilág, majd mediterrán növénycsoport, meg észak-balkáni. Virágzó rózsakert s jószagú gyógynövény-gyűjtemény. Egy kicsiny mesterséges dombon fenyőerdő, a Tátra levegőjét szippantod Szegeden. Nyírfa kérge villan fehé-

ren, vidám erdei szellem a barna törzsek között.

Sétálunk a sűrített növényországban, eminnen a Kaukázus int, amonnan India szől s a párás pálmaház dúsan zöldelő kincsei között egy hosszan csüngő, kövér kaktusz, „dédapját” még Kossuth tenyésztette Turinban.

— Most pedig etetünk — mosolyog vezetőm s egy nagy bogarat dob a rovarévi növény éhes szíromtölcsérébe. A száj összecukódik, a növényi savak lassan emészteni kezdik a gyanútlan rovar.

Negyvenöt ország két-százötven arborétumával van csereviszonyban a szegedi Fűvész kert s mert már szűk a helye, újabb tíz holdat töret föl a szomszéd-ban. De a Fűvész kert — tanterem is. Iskola. Nem-csak szemnek gyönyörűség. A rózsakertben éppen fia-

tal egyetemi hallgatók dolgoznak, afféle egyetemi társadalmi munka ez, a kert pedig vizsgaterület, a fű-fa-cserje vizsgatétel a biológiai szakon. De amilyen pajkos a diák: szívesen csinál csínt s titokban már keveri is a jelzőtáblákat, döntögeti, tünteti el a nehezebb vizsgatételeket. Olyan ez, mint a kuglibajnokság: a bábok mégiscsak mindig helyre kerülnek, s a bajnokjelöltnek újabb dobásra kell készülnie...

Meglengetem a kicsiny hírharang — *Platydocon grandiflorum* — szirmát s kiáltom világga magam is, kezemben a tudós kalauz-könyvvel:

— Akik Szegedre jöttök, s időtök engedni, el ne mulasszatok a Fűvész kertben való bolyongást.

Szombathy Viktor

Pálmaház. Szerző felv.

MIÉRT NÉPSZERŰ az Ország-Világjárók Baráti Köre?

A szalak messzire nyúlnak. Másfél évtizeddel ezelőtt, 1954-ben az „Ismerd meg hazádat” mozgalom keretében az IBUSZ és a TIT országjáró túsorát hirdették meg. A hangulatos és viszonylag nem is drága utak érdeklődést váltottak ki, s 1962 októberében már hivatalosan is megalakult az IBUSZ—TIT Ország-Világjárók Baráti Köre.

Eredetileg a szervezők sem gondolták, hogy milyen mélyreható mozgalomnak az alapjait rakják le, hisz mindössze 15 taggal indultak. A fejlődés azonban páratlanul gyors volt, az érdeklődés túlnőtt a főváros keretein, egyre-másra alakultak a területi körök, s ma már nem is meglepő a többszáz, sőt több száz tagosság.

— A fővárosban 10 és félezer a törzstag, vidéken 15 000. Első Békés megye mintegy 2 ezer taggal, majd a csaknem azonos létszámú Bács-Kiskun, illetve az 1500 tagú Borsod megye következik — tudtuk meg Vörösvári F. Bélától, a kör főtájkárától.

— *Mi a magyarázata az ugrásszerű fejlődésnek?*

— Talán az, hogy érdekes és bárki számára elérhető programot adunk. Rendezvényeinket bárki látogathatja, belépődíj és tagdíj nincs, s aki 20 utazáson részt vett, annak 400 forint kedvezményt biztosítunk.

Zömmel az idősebb korosztályok érdeklődnek az újszerű megmozdulások iránt. S elég velük néhány közvetlen szót váltani, kiderül, hogy alapjában véve két típus érdeklődik az ilyen utazás iránt:

1. Olyan magára maradtak, akik szabad idejüket kellemesen akarják eltölteni, akik társakat keresnek — és mint a példák mutatják, találnak is!

2. Olyanok, akiket az utazás, az ország—világjárás érdekel, s önművelést, szórakozást keresnek.

Tulajdonképpen mit is nyújtanak ezek az utazások? Az idei május—szeptember közötti társasutazások programjában félnapos kirándulásoktól, 8 napos országjárásig minden megtalálható. Gyalogtúrákkal egybekötött kirándulások Pilisbe, Börzsönybe, Bakonyba, eseményutak, (így *Velence-tavi Karnevál, Aranyhomoki és Badacsonyi Szüret, Kiskőrösi Napok, Musica Antiqua Hungarica hangverseny, Savaria Napok* stb.) város-, barlang-, tó-, múzeumismertetések, országjáró hétköznapiak. A részvételi díj 30 forinttól 1500 forintig terjed, de ebben utazás, étkezés, szállás, belépődíjak, idegenvezető stb. szerepel. Kevés gyaloglás, bár az ilyen jellegű utak is egyre nagyobb számban szerepelnek a programban.

Az országjáró túsorák gyakorlati előkészítője, a TIT földrajzi, földtani és geofizikai osztályának a vezetője: Csathó István azt mondja:

— Tájegységi, geológiai, történeti, irodalmi, politikai, művészettörténeti, köztgyűjtő és még sokféle túsor, évente mintegy hatszázat indítunk, ezek 1—2 százalékát külföldre, s ezen belül 70 túsorváltozat és 20 túsorútvonal van. Legkedveltebbek a Dunakanyar, a Balaton-felvidék és a Balaton déli partja, a Mátra, Pécs—Mecsek—Vilány, a Sopron—Kőszegi-hegység, Szeged és környéke.

Most a munkásakadémiákhoz kapcsolódó üzemi látogatásokat, szocialista létesítmények megtekintését is biztosítjuk, egyre bővül a kör és a program.

Az eszmei mozgatórugó a TIT, a finanszírozó az IBUSZ. Merev határhúzás felesleges, és lehetetlen is.

Alapjában véve így igaz — tájékoztat erről Mezei László, az IBUSZ Fiókhálózati osztályának a vezetője. Arra törekszünk, hogy az utazás önköltséges legyen, nem indítunk féligelt autóbuszokat, vagy nem hirdetünk olyan utazásokat, amelyek iránt gyér az érdeklődés. A programot mindenképpen szeretnénk bővíteni, ezért a sportszervezetekkel, s a szakszervezetekkel erősítjük kapcsolatunkat. Kívánatos lenne, hogy a Természetbarát Szövetséggel is egyeztessük a programokat. A KISZ-szel, az Expressz Ifjúsági Utazási Irodával is bővítjük kapcsolatunkat, keressük az olyan megoldásokat, amelyek minden természet szerető ember számára kedvezőek.

Korábban is volt már busójárás, lovasjáték, néprajzi túra, sítúra, díszőrtoros túra, s sokféle sajátos rendezvény, amelyre a Kör mozgósított. Gondolkozni kellene azon, miként lehetne egyeztetni az elképzeléseket. Mert sem lebecsülni, sem elvetni, sem túlsiklani nem lehet a turistaságnak ezen új változata felett. Figyelmeztet erre a túsor sikerre.

Alapos programmal folyik az IBUSZ-kísérők, TIT-túsorvezetők speciális képzése. Meglátogattuk az egyik tanfolyamot, s meglepődöttünk, hogy mily sok a szervezett turista. Dr. Vámosi György, a Bp Pedagógus szakosztály vezetője, Laczkó Jenő, aranyjelvényes túsorvezető, szövetségi aktivisták, szakosztályvezetők, s még mások vállalták a TIT-túsor vezetését is.

„Az ember öregszik, s kényelmesebb így túsorazni.” „Gyorsabban és többet látunk, mint más túsorokon.” „Ezek az utak alkalmasak arra, hogy a természetjárástól távol állókat is kivigyük a szabadba”.

Elismerik, hogy a természetjáró gyalogtúsorok olcsóbbak, hangulatosabbak és egészségesebbek, de úgy vélik: ennek a formának is megvan a helye a természetjáráson belül. S amikor külön-külön beszélgetünk velük, mindegyik azt vallja: együttműködésre volna szükség a természetbarát szövetség és az IBUSZ—TIT túsor szervezői között. A kultúrátúsorokat sportosítani, a gyalogtúsorokat pedig kulturáltabbá tenni, ez a jövő.

Z. Vincze György

E cikk sok gondolatot vethet fel mindazon szervek számára, melyek a természetjárás szervezése terén lehetőségekkel rendelkeznek. A megnövekedett szabad idő kulturált és egészséges eltöltésének megszervezése, az ifjúság hazafias nevelése, a civilizációs ártalmak leküzdése stb. megoldása terén feladatok várnak ránk. Ebbe a gondolatkörbe tartozik a cikkben felvetett téma is. Érdeklődéssel várjuk olvasóink hozzászólását.

A szerkesztőség

HEGYI MENTŐK

A zakopanei piros-téglás ház, amelyben a tátrai hegyi mentők a GOPR tagjainak főhadiszállása van, csendes. Csak az első emeleti ablakon szűrődik ki világgosság. A szobában keménykötésű férfiak, szám szerint öten; éjjel, nappal itt találhatóak, a bordó pulóveres, turistabakancsos, térdnadrágos férfiak. A sarokban halkán szól a rádió, a asztal körül ülők előtt kártya, mellettük, kartávolságyira a telefon.

Amikor tolmácsom bemutat a társaságnak, keménykötésű férfi áll fel a asztalfőről, s bemutatkozik:

— Michal Jegiello vagyok, ügyeletes parancsnok.

A 25 éves férfi tanár, most tanul filozófiát a krakkói egyetemen.

— *Hogyan egyeztethető össze a tanári diploma, a mentőszolgálat?* — kérdem.

— Csak voltam tanár — válaszolja. — Főfoglalkozású mentő vagyok.

— *Ezek szerint vannak önkéntes mentők is?*

— Természetesen. Főfoglalkozású mentők mindössze tizenhatan vagyunk. Önkéntes mentő viszont százhusz.

— *Miben különbözik a hegyi mentők munkája, a hagyományos mentőktől?*

— Nagyon sokban. De alapvetően abban, hogy ha nekünk kell mentenünk, egy esethez tizenötön vonulunk ki, s a mentés sokszor két-három napig is eltart.

Az ismerkedés kérdés-feleletei után a parancsnoki szobába invitál, helyet kínál, s kupica lengyel vodka is a asztalra kerül. Itt már bőbeszédűbb s részletesebb alaposággal mesél munkájukról:

Testületünk tagjai olyan emberek lehetnek, akik abszolút hegyismerettel rendelkeznek, s részt vesznek az itt rendezett tanfolyamokon. Kissé hobby is ez a tevékenység az önkéntes mentők számára, akik között akad parasztember, orvosok, sőt zeneművésznök is van. A környék minden turistahá-

zában két mentő tart ügyeletet. Ők indulnak elsőként a balesetek színhelyére, s ha kell URH adón kérnek segítséget a központi ügyeletről. A Tátrai Mentők, a mai GOPR elődjei még 1909-ben alakultak meg. 1952-ben hívták életre a mi testületünket a GOPR-t, amelynek központja Zakopanéban van. 1909 és 1965 között 1127 esetben vettek részt testületünk tagjai komoly akciókban, s ez idő alatt 247 ízben már csak a holttesteket tudtuk megtalálni.

— *Önnek mi volt a legmaradandóbb élménye?*

— 1964-ben történt, nem sokkal azután, hogy hivatásos mentő lettem. Ma is jól emlékszem arra a késő őszi éjszakára, amikor, hideg időben, havas esőben vágtunk neki a *Kazalnycica* csúcshoz, ahol két csehszlovák alpinistát ért baleset. A *Kazalnycicáról* annyit kell tudni, hogy ez egy 600 méter magas sziklatömb, amely meredeken, ferdén, visszafelé hajlik. Ezt akarta megmászni a két alpinista. Már-már sikerült is nekik, amikor az alul levőnek meglazult a kötele, s felül levő társát magával rántotta a mélybe. Húszan 27 órát dolgoztunk a két alpinista megmentéséért. Sikerült. De töréseik nagyon súlyosak voltak. Sajnos, a legtöbb baleset oka a könnyelműség, az ostoba erőfitogtatás. Pedig a statisztikánk figyelmeztető! Tavaly május és augusztus között 597 baleset történt a Lengyel Tátrában. Ebből öt halálos kimenetelű! Ebben a időszakban 32 esetben vettünk részt kétnapos mentésben.

— *Magyar „ügyfelei”?*

— Egy orvos házaspár. A nevükre már nem emlékszem. A feleség ficcammal, a férj lábtöréssel úszta meg Zakopanét.

— *Egyre több magyar turista is ellátogat Zakopanéba. Mit tanácsol nekik?*

— Azt amit mindenkinek: vigyázat, óvatosság, a Tátrával nem lehet tréfálni. Úgy tudom, a Balatonnal sem!

Búcsúzóul még egy kupica vodkával kínál, s az ajtóban még megkérdi:

— Tényleg olyan szép a Balaton? Tudja, eddig még nem jártam Magyarországon, csak társaim elbeszéléséből ismerem hazáját. De jövőre én is megfürdök a magyar tengerben.

Gondolom, nem közhelyként hatott válaszom:

— Örömmel várjuk!

Zentai Ferenc

Az állatok „időérzéke”

Túránk során, különösen hajnalban és alkonyatkor megfigyelhetjük, hogy minden évszaknak megvannak a jellegzetes hangjai, amelyek elárulják a rejtetten élő fajokat. Az állatok naponta pontosan megismétlik egyes megnyilvánulásait. Ezek közül a legkönnyebb megfigyelni a távolabbról is jól kivehető erdei hangokat.

Egy tudós — Stadler — a madarak nyári, szakaszos megszólalásából valóságos madárórát szerkesztett. Megfigyelése helyén 4 órakor kezdett énekelni a kerti rozsdafarkú, majd fél 5 körül, de még sötéttel csatlakozott hozzá a házi rozsdafarkú. Az énekkar kibővül $\frac{3}{4}$ 5-kor a kakukk jellegzetes hangjával, majd a rigók 5 óra tájban hallható énekével. A szcénike nem sokkal, de többnyire pár pillanattal előbb gyűjtött rá, mint a rigó és valamivel később hirdette a hajnali a szürkületben felhangzó erdei pintyek éneke. Ugyancsak 5 óra körül hallotta a kis poszátát, a kékcinegét és a citromsárcányt is.

A hajnali fény keltheti fel a barátcinegét, ökörszemét, barátposzátát, erdei szürkebegyet, nyaktekeresztet és a csicsörkét, mert ezek kb. $\frac{1}{4}$ 6 körül köszöntik a napkeltét. A városi emberek megfigyelhetik hajnalban az először csak egy-két hangoló veréb szólamát, majd utána a hangos csiripeléssel rázendítő verébzenekart. A fakusz, kenderike és a stiglic napfelkeltevel zendít rá. Természetesen ez a megfigyelés kizárólag Stadler lakóhelyére érvényes. Minden tájnak (így pl. Börzsönynek, Pilisnek, vagy Kis-Balatonnak) megvannak a jellegzetes madarai és így a reá jellemző „madárórája” is.

Ma a technika korában, kis fáradsággal meg is örökíthetjük akár a hajnali ébredést, akár az esti „elülést” jelző hangokat, ha türellemmel és egy magnóval felvesszük ezt az érdekes koncertet.

A vízimadarak hangja is érdekes élményt nyújt. A vadkacsák, ugyan a hajnali derengéssel szólnak meg először, de ahány faj, anyi a különböző, renszertelenül hallható hang. A kacsafajokat repüléskor szárnyverésük surrogó hangjáról is felismerhetjük. Az egyik — szárnyával valósággal tapsol, mint néha a felrepülő gerle, vagy fogoly, a másik — szárnya repüléskor füttyülő han-

got ad, a harmadiké ver, a negyediké szívít. Ugyanakkor jellegzetes hápogó hangjuk is fajonként változik. Az idő meghatározására azonban a vadkacsafajok hangja nem alkalmas, mert emberi nyelven kifejezve — nincsen időérzékük.

Megfigyelhetjük a madarak időérzékét az évről évre, törvényszerűen bekövetkező vonuláskor is. Bár az őszi indulást és a tavaszi érkezést az időjárás rendkívül befolyásolja, mégis akadnak „pontos menetrendszerint közlekedők” is. Tasmánia és Dél-Ausztrália között fekvő Philips és Green szigeteken él a hosszú, vékonycsőrű „vészmadár”. Csapatái évről évre csak pár napos különbséggel érkeznek meg. Ludlow Griscom ornitológus szerint a néhány „előfutár” megjelenéséből negyedórányi pontossággal kiszámítható a főcsapat érkezése. Ismert tény, az évről évre március 19-én Juan Capistrano (Kalifornia) épületére érkező és pontosan október 23-án elvonuló szirti fecskék pontossága is.

Az ún. vaddisznószőrókra a kukoricát 10—15 cm mélyen a földbe kapálják, mivel a disznónak az a tulajdonsága, hogy szívesen keresi a földbe rejtett gumós táplálékot, valamint az avar alatt megbúvó bogarakat, álcákat stb. és így a kukorica szemekért is előszeretettel feltúrja a talajt. Az etetési helyet, — ha nem zavarják — szinte percnyi pontossággal napról napra keresi fel. A fajon belül, kor és nem szerint különböző időben jelennek meg a szórón. Legtürelmetlenebbek, legmohóbbak az anya nélkül érkező, legkevésbé óvatos süldők. Őket követi a malacokat vezető koca. És legvégül, utolsónak jelennek meg a szórón a bizalmatlan, magános kanok.

A beetetett medve is elég pontosan megtartja a étkezés idejét. Viselkedése ugyancsak kor és nem szerint változik. A szőróra mohón odarohanó vaddisznósüldőkkel ellentétben a medvék a szóró helyétől pár méterre megállnak a sűrű szélén és a lombok védelmétől óvatosan figyelnek az etető felé. Ez a figyelés öreg medvéknél néha 8—10 percig is eltart, míg a fiataloknál 3—4 percre futja a türelem. Az odaérkezés időpontját azonban napról napra, pontosan betartják

Kevésbé pontos a „róka órája”. A medve legfeljebb 10 perces pontatlanságával szemben, fél órás, néha órás késéseket is tapasztalhatunk. Attól is függ pontossága, vagy lustasága, hogy aznap sikerült-e prédára akadnia. Ugyanis a ragadozók nagy tömegű húst esznek meg egy-egy alkalommal és sokáig tart, míg újra éhesek lesznek. Ezért történhet meg a róka beetetése során az, hogy néha egy-két napot is kihagy.

Az erdei kérődzők — szarvas, őz stb. — időérzéke még kevésbé megbízható. A szarvasoknál egy, az őzeknél kétórás késéseket, vagy korábbi érkezéseket is megfigyelhetünk. Legpontosabban jár az etetőre a öreg szarvastehen, ha csak tavalyi és azévi borját vezeti. A csapatokba verődő szarvasok érkezésének ideje már kevésbé törvényszerű. Ugyanis a csapatban mindig akad 1—2 olyan, amely különösképpen éhes és valósággal ösztökéli, biztatja a vezértehenet, hogy induljon már mielőbb az etetőhöz. A magános bikák ritkán és lehetőleg egyedül járnak a legfinomabb lucerna csemegére is. Ők nem szeretik a zajos társaságot és ha a korábban érkezett szarvascsapat hosszan elidőzik az etető körül, inkább „korgó gyomorral” várnak, de nem szívesen elegyednek bele az egymást lökdöső, bökdöső, rendetlenkedő szarvasok tömegébe.

A házasított állatok esetében is megfigyelhetjük az időjelzést. A kutyák a megszokott időpontban már izgatottan, farkcsóválva várják a sétáltatást. Fel-alá futkosnak és amikor közelükbe jön az, aki sétáltatni szokta őket, boldogan ugrálnak, néha még csaholnak is örömmükben. Ugyanígy jelzik a háziállatok az etetést, pl. a legelőre kijáró tehenek a hazatérés idejét is. Az állatok időjelzése tehát részben ösztönös, részben tanulás útján beléjük rögzített szokás.

Az emberek között is akadnak, akiknek „jó az időérzékük”. Különösen elhagyott, havasokban lakó, öreg pásztorok időjelzése bámulatos 3—4 perces eltéréssel pontosan jelzik a felkelés idejét. Megfigyelhető, a vadászház egymástól csak deszkákkal elválasztott szobáiból jól hallatszik, amint a különböző szobákban alvó vadőrök szinte egyszerre, azonos időpontban ébrednek.

A városban lakók időjelzése azonban már nem mentes a környezeti tényezőktől. Gyárak, hajók kürtjei, autók zúgása stb. önkéntelenül is olyan időjelzést adnak, amelyeket tudat alatt meghallunk és ez már befolyásolja ébredésünket. Minél távolabb kerülünk a természettől, annál kevésbé maradnak meg azok a tulajdonságaink, amelyek jellemzik a zavartalan természetben élőket.

Az állatok időjelzésének a megfigyelése szórakoztató és jó mulatságot nyújt a természetszerető turistáknak.

Dr. Szederjéi Ákosné

ped

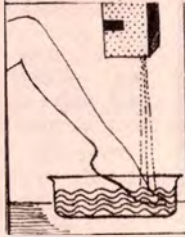
LÁBÁPOLÓSZEREK

Érzékeny lábúaknak, sportolóknak nélkülözhetetlenek.

Városiakó ember gyakran ül fel autóbusszra, villamosra, de útjainak jó részét gyalog teszi meg. Csak este, kimerült lábain érzékeli, hogy milyen nagy teljesítményt végzett járás közben. A mérések szerint az átlagos városi naponta 8–10 km-t gyalogol. Természetesen vannak akik ennek a három-négyszeresét teljesítik.

Ilyen igénybevétel mellett alapos ápolásra szorulnak lábaink. Mivel és hogyan végezzük lábaink ápolását?

Erről szólunk röviden, amikor bemutatjuk a nagyszerű hatású PED lábápolószereket.

ÁPOLJA LÁBÁT RENDSZERESEN

ped LÁBHINTŐPORRAL

ped

ÉRZÉKENY, KIMERÜLT A LÁBA!

LÁBFÜRDŐSÓT használja

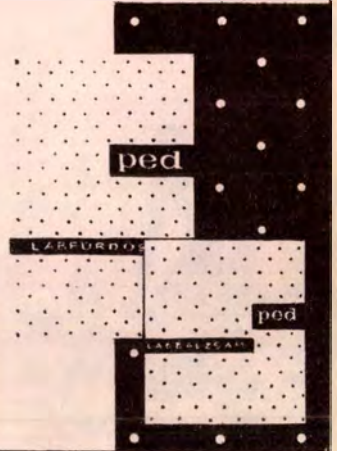
MEGSZÜNTETI A LÁBAK FÁRADTSÁGÁT A

ped LÁBFRISÍTŐ

BIZTOS HATÁSÚ A

ped LÁBBALZSAM

A TURISTÁK KÖNYVESPOLCA

A Panoráma balatoni sorozatának kapható kötetei: Badacsony és környéke, Balatonalmádi és környéke, Balatonföldvár és környéke, Balatonfüred és környéke, Fonyód és környéke, Hévíz és környéke, Keszthely és környéke, Siófok és környéke, Szemes—Lelle—Boglár és környéke. Ara darabonként 6 forint.

A könyvek kaphatók a Sportkönyvesboltban, Bp. VII., Rákóczi út 64.

BRUMILLER LÁSZLÓ

éves nyomdászsegéd már a munkás testkultúrával jegyezte el magát. Ott volt az alapítók közt és lelkesen szavazott a megalakulás mellett.

Állandó és sokoldalú képesséssel kiváló szakszervezeti vezetővé, jó tollú lapszerkesztővé és sportolóvá fejlődött. Elnöke volt a TTE-nek és a Nyomdász Szakszervezetnek is.

Élénk tevékenységet fejtett ki természetbarát vonalon, mint kiváló hegymászó, síelő és evezős. Magas Tátra csúcsok első megmászója volt. Végigjárta az osztrák és svájci Alpokat és az azokról saját

kezevel készített olajfestmények díszítették lakását. 1925 óta, közel egynegyed századon, a legsötétebb Horthy-korszakban szerkesztette a Typográfiát, ahol éles bírálatokkal és harcoss bérmozgalmi cikkekkel hadakozott az elnyomó rendszerrel.

Lelki gyötrelmek, testi kínzások kísérték a dicsőséges Tanácskörtársaság bukása után, de ezek ellenére is tántoríthatatlanul kitartott elvei mellett.

A magyar természetbarátok hálátelten emlékeznek Brumiller Lászlóra és harcos emléket kegyelettel őrzik.

Szántó Gyula

Hosszú évek környörtelen szenvedései, szomorú özvegység után örökre elment a magyar munkás turistamozgalom nagy harcosa, hogy kipihenje a küzdelmes, évtizedek munkájának fáradsalmait.

1910-ben, az erős rendőri készültség keretében megalakult TTE alakuló közgyűlésén, az akkor felszabadult, 18

A Pengő-kő meghódítása

Szalonnasütés Sátorosban.
Háttérben Regéc vára.
Pászthory Lóránt felv.

Hódítás? Nagy szó! Inkább a Himalájához, mint a Pengő-kőhöz illik. A kilencezer méteres óriást a jégszakállú égbolt védi, s aki a csúcsára vágyik, annak még a halállal is farkasszemet kell néznie.

A Pengő-kő, ez a 743 méternyi bájos törpe — hegymászónak gyermekkedt el lenfél. S ha mégis hódítást emlegetek, inkább valami tündérszép asszonyra gondolok, aki maga is alig várja, hogy meghódítsák.

A Pengő-kő valóságos mértani központja a szoroson vett Zempléni-hegységnek. Sátoraljaújhelyről, Göncről, Fónyáról egyaránt megközelíthető.

Mi Sárospatakról indulunk. Onnan is két út kínálkozik. Az egyik Makkos-hotykán keresztül. Ez esetben előbb hat kilométert kell megtenni a napégette országúton, viszont mindenért kárpótol a Cifrakúti pihenő. Innen meredek kapaszkodó vezet fel az alpesien szép Zsidórétre. A Zsidóréten öreg vadalmafa álldogál.

A Hegyköz vadregényes táj. Erdeiben, mint a mesebeli rengetegben szokás, jóságos tündérek és gonosz varázslók élnek. A fák tövében zongoraszek nagyságú gombák üldögélnek, mint a boszorkányok elhajított napernyői. A Cifrakút körül egyszer őzgidát találtunk, sirt, mint az eltévedt gyerek... Az esz-

kálai erdészház kerítése mögött tüzet okádó sárkányok ugatnak.

A Zsidóréten öreg vackorfája sem más, mint egy pellengérhez láncolt anyóka: fiatal lányként itt volt a találkája valakivel, de nem jött el a párja, s azóta itt áll, megcsalatra, a hűség elfásult jelképeként, míg egy lángszárnyú vilám el nem ragadja.

Egyelőre azonban még ott áll, magányos útjelzőként. Egyik ágával Újhuta felé mutat, a másikkal az eszkálai útkeresztződés felé: arra vezet az út Istvánkúthoz, s onnan a Pengő-kő irányába.

A másik út — a Bodrogközi Gazdasági Vasút kisonvatonán — Sátoraljaújhelyen keresztül visz. Újhelyen túl az első állomás Széphalom. A kis falunak valaha Bányácska volt a neve. Kazinczy nevezte el Széphalomnak. Kufstein börtönét megjárva, iródmunk első nagy főszerkesztője élt itt, s itt is temették el. Járt e Kazinczy a Hegyközben? Nem tudom. Én egy kicsit mindig vele járok...

Széphalom után még néhány megálló — köztük Radvány — következik, az istvánkúti kiránduló azonban csak Pálházán szálljon le a vonatról. Itt, mint valami ókori rege vízitünderére, a Kemence-patak várakozik ránk, vele indulunk el — igaz, hogy vízfollyással szemben — a Pengő-kő felé.

A Kemence-patak völgye a Hegyköz legszebb völgyei közé tartozik. Ha szerencsénk van, az erdei kisonvatonat is elcsíphetjük, de kár lemondani a gyaloglásról. Itt még a magányos turista sem unatkozhat. Eltársalaghat a madarakkal, a virágokkal, s főként a szüntelenül csacsogó patak. Hamarosan nem is egy patak, hanem kettővel. Itt ömlik ugyanis a Kemencébe a Komlóska. S ha most a Komlóska vezetne bennünket tovább, éppen úgy elérnénk az eszkálai vadászházhoz, mintha a Zsidóréten felől jöttünk volna.

Mi azonban csak maradjunk hűek a Kemencéhez. Így érkezünk el a Kőkapuhoz. Az erdei iparvasút itt egy sziklaalagúton bújik keresztül, ezért Kőkapu... A sziklán

pedig — igazi sziklalábon forgó vár — egy vadász-kastély. Illetőleg csak volt vadászkastély. Ma — sajnos — már üdülő. Bár inkább turistaház lenne...

Sok esztendővel ezelőtt, ifjú apaként, felejthetetlen napokat töltöttem itt. A kastély akkoriban még erdészeti munkásszálló volt, gondnokának még jogában állt megkönyörülni rajtunk. Így jutottunk szálláshoz a kastélyban. Nappal az erdőkben bolyongtunk, s természetesen — gombáztunk. A Hegyközben ugyanis rengeteg gomba terem. Estére kelve valóságos gombavásárt rendeztünk a Kemence partján. A zsákmányt két felé osztottuk: ehető és bolyong gombára. Mert volt ott például gyilkos galóca, galamb gomba, őzláb és tinorú, csirkegomba, még tapló gomba is. Csak egyet nem leltünk sosem — noha a Hegyköz erdeiben az is megterem — az ecetes hagymával csodálatos zamatu — rizike gombát. Dúskáltunk tehát a gombában, ám én egyedül a sarga húsú rökagombában bíztam.

A patak partján felállítottam a bográcsot, majd a főszakács — mármint én — munkához látott. Lehet, hogy a receptet nem én találtam fel, de aki nem ismerne, csak jól járhat vele; ingyen közzéteszem. Végy tehát egy adag szalonnát, szeleteld fel, és süsd rózsaszínűre. Pírd meg vele a hagymát, hányd bele az apróra szabdalta gombát, a zöldpaprikát, paradicsomot (a sót és a piros fűszerpaprikát nem említem külön), s főzz egy jó gombapaprikást. Amikor ez elkészült, radd meg a bográcsot apróra vágott krumplival, némi kockatésztával, önts nyakon patakvízzel, s ha mindez megpuhul, kész a vacsora. S hogy ez milyen? Csodálatos. A szakácsot pedig kettős öröm éri: egyik a diadal érzése, a másik a bogrács-mosás gyönyörűsége... A kormos bográcsot ugyanis a patakba mérülve lehet csak mosni, fűvel, homokkal súrolni, mondhatnám, a legkisebb siker nélkül.

A Kőkaputól már csak egy jó óra-járás az Istvánkút. Egy negyedórát meg a Kemence völgyében visz az út, a rostalló vadászház felé. Az Ördögpatk torkolata fölött azonban hegy-

Kőrösi Csoma Sándor 1820. július 22-én érkezett Bagdadba. Még kora tavasszal szállt partra Latakia-ban, és onnan városról városra haladt előre kelet felé, mindig egy-egy karavánhoz csatlakozva. Teljesen lerongyolódva és kimerülten érte el Bagdadot, ahonnan csak szeptemberben indult tovább India és Tibet felé.

A TURISTA ÉS A BÉLYEG

nek fordul az ösvény. S amíg az Ördög-patak a páfrányokkal bélelt szakadékokban csörgedez, mi — akár a Hegyköz muflonjai — a meredek hegyoldalon kapaszkodunk fölfelé, egészen a Bányó-ortási tisztásig. Innen az országos kijelzés már egyenesen vezet az Istvánkúthoz. És egyszer csak megpillantjuk a nyírfákat.

Ez a nyíres, akár egy kiránduló leányiskola. Zöld kontyuk alatt fehérselyem blúzban állnak a nyírfák, erdőben sétáló szüzek csapata. Mondják, hogy ebben a nyíresben — és seholl másutt — egy alpesi lepkefajta él. Lehet, hogy mi is láttuk ezt a lepkeket, de nem tudtuk, hogy ilyen ritkaságról van szó. Mert ki számolhatná meg a virágokra leszálló lepkéket, s még inkább ki a virágokat! A Hegyköz ugyanis a dúslombú erdők és a virágos rétek hazája. Lila harangvirág, piros szegfű (a *Dianthus colinus* és a *Dianthus pontederæ*), a parlagi rózsza, a szalmavirág (amit a tudomány ékes vasvirágnak ismer), a sárga gyűszűvirág, a fehér pimpó, s még ezernyi virág virít itt, köztük a lilás piros kárpáti fogasír, a moldvai sisakvirág, a szőke árvalányhaj, s — ami ugyancsak kárpáti ritkaság — az áfonya...

A nyíres mögött apró vadasház áll, körülötte egy ősbükkös testőrei. S a bükkök tövében az Istvánkúti forrás. Igazi rengeteg! S ha a nyírfák lányok voltak, ezek a bükkök ezüstvértű katonák. Wotánnak zord csapata. Ágaikon selymek ülnek, törzsükön szarvasbogarak, fejükön a kék ég acélisakja.

Berek János erdész szíveségéből egyszer három napig laktunk a vadászházban. Itt ébredni, itt elaludni a lét legszebb pillanatai közé tartozik. Innen indultunk — Berek erdész tácskója kíséretében — tovább. Fél óra múltán egy másik forrás — a Pin-kút — következik, majd fenyvesek sorfala között érkeünk a Pengő-kőre.

Az útirajzok olvasói jól emlékeznek arra, hogy 1953 májusában Hillary és Tenzing milyen nehezen talált rá a Himalája csúcsára... „Láttam — írja Hillary —, hogy a keskeny havasi gerinc egyenesen egy hóföldre tétőhöz ér fel.” Nos, a Pen-

gő-kőt nem kell sokáig keresni. Sziszifusz egyetlen köve ez, amely nem gurult le a csúcstról. Ott ragadt, s ott áll ma is. Egy andezit-tömbökből rakott üllő, amelyen Vulcanus, a tűz istene Zeus villámain kalapálja. Ősi áldozati oltár, amelynek repedéseiből szakállként fák és bokrok nőnek, forró platóján veperák sütikéreznek...

Ki állhat ellen a csábításnak? Erre a csúcsra fel kell kapaszkodni! Így is történik. Elöl a tascó kúszik, valósággal felgurul a rozdszínű sziklákon. Mögötte én, családostul. A kapaszkodás talán fárasztó, de veszélytelen. A csúcson széles erkély vár ránk, s — nem túlzás —, csodálatos kilátás.

Dél-nyugatra a Regéci, észak-keletre a Füzéri várrom. Regécet valaha Mic bán építtette, még Károly Róbert uralkodása alatt. Később a Drugethek, majd a Zápolyák birtoka volt. Végül a Rákócziak éltek benne, öt éves koráig maga a Fejedelem is. Fűzért V. István jobbágyai építették, az Árpádok kihalásával pedig a Perényiek örökölték. Perényi Péter, Patak ura a mohácsi vész után itt rejtette az elárvult magyar koronát. A Perényi család kihaltával a Báthoryak ültek be a füzéri sásfészekbe. Amikor Báthory Istvánt lengyel királlyá választották, a várat Erzsé hugának adta. Ő pedig nem volt más, mint a hírhedt „csejtei szörnyeteg” (gondoljunk csak Csók István festményére), Nádasdy Ferenc beteges hajlamú övegye, aki Csejthén (Nyitra mellett) jobbágylányok megkínzásában lelte örömet. Mindkét vár sorsa a kuruc mozgalmak idején telt be. Regécet Lipót császár romboltatta le, még 1683-ban, Fűzért pedig a szatmári békekötés után, I. József.

A Pengő-kő csúcsáról úgy látni a múltat, mint a tenger mélyét. Két várrom lebeg az alkonyodó horizonton, hajóroncsok az elalvó tengeren. A hegvek, völgyek és erdők is árnyékba borulnak. A szikla-kilátó lábait a múlt és az alkonyat szelid hullámai mossák. Az erdőkből szél indul, lila felhőket hajt az ég tengerén. A Pengő-kő rendületlenül áll ég és föld között.

Molnár Aurél

Amikor Rowland Hill 1835-ben a brit parlament elé terjesztette tervezetét a postaforgalom megreformálásáról, halvány sejtésem sem volt arról, micsoda világméretű tömegmozgalmoknak veti meg alapját. A tervezet egyik része ugyanis azt javasolta, hogy a levelek bérmentesítését ne készpénzben, hanem az erre a célra kibocsátandó bélyegekkel róják le. Az első postabélyeg 1840 máj. 6-án jelent meg, Angliában, s 1855 jan. 1-én már 50 ország használt bélyeget. 1860-ig 894 különféle bélyeg jelent meg az egész világon, de 1960-ig már 200 000.

Az Egyesült Államokban 1856-ban megalakult a híres „*Omnibus Club*”, az első bélyegyűjtő egyesület, s 1862-ben az első filateliai szaklap is megindult Angliában. Magyarországon az „*Első Magyar Philatelisták Egyesület*” 1874-ben kezdte el működését, tagjainak száma 20 körül volt. A „*Magyar Bélyegyűjtők Orsz. Szövetsége*” tagjainak száma ez idő szerint 200 000 fölött van. Ez a hatalmas mozgalom természetesen megtalálta kapcsolatait az élet minden területével. A bélyegyűjtők óhajait a világ minden postaigazgatása igyekszik kielégíteni, s a megjelent bélyegeket ma már nemcsak a gyűjtők albumjaiban találhatjuk meg, hanem a pedagógia és a szaktudományok is felhasználják. A legkülönbözőbb szaklapok is foglalkoznak a bélyegekkel. A legkonzervatívabb hegymászó folyóirat, a „*Bergsteiger*” ugyanúgy mint a legmodernebb irányzatú, az „*Alpinizmus*” egyaránt közöl írásokat a bélyegekről és a bélyegyűjtésről. A TIT lapja, a „*Föld és ég*”, 1967-ben egy, 1968-ban pedig két ízben közölt egy-egy bélyegcikket.

Ezután úgy hisszük, jogos az a feltevés, hogy a turisták között is igen nagy a bélyegyűjtők száma, s ezek segítséget, útbaigazítást várnak. Ez az igen nagy számú turista vonatkozású bélyeg miatt igen könnyű, de egyben ugyanazért nehéz feladat is. Valamikor a gyűjtő minden megjelent bélyeget gyűjtött. Ma már képtelenek lennének minden turista vo-

natkozású bélyeget összegyűjteni. Sőt igen nehéz feladat valamennyi eddig megjelent ilyen tárgyú magyar bélyeget összegyűjteni.

Mert igen sok az ilyen témájú bélyegeink száma. annak dacára, hogy tájakat ábrázoló anyag kevés van. De a turisták érdeklődési körébe tartozik ezeken kívül az erdők, mezők állatai, rovarjai, virágai, a híres turisták, utazók és földrajzi felfedezők. A sísport, az evezős és vitorlázósport is közeli rokonságban van a természetjárással. De ide sorolható még a városképek és műemlékek, a geofizikai évi, a nyugodt nap éve, a várak sorozata, a Balaton sor, a Duna sor, az évforduló-események sorozat egyes értékei, sőt a festmény sorozatból is néhány.

A magyar posta felismerve a bélyeg jelentős szerepét az idegenforgalmi propagandában, az idei évben először négy értékből álló tájkép sorozatot bocsát ki a Balatonról. Ezt a négyes sort minden évben kiadják az ország különböző vidékeinek képeivel.

Magyarországnak igen régi hagyományai vannak a sportbélyegek kiadásában is. A világ legelső modern sportbélyegsorozatát mi adtuk ki 1925-ben, 116 300 példányban. Ebben egy heggyről lesikló szíztő ábrázoló érték is van. Ez a világ első természetjáró bélyege. A mai napig megjelent minket érdeklő magyar bélyegek száma meghaladja a háromszázat.

De ugyanilyen sokaságban találhatunk természetjárással kapcsolatos témájú bélyegeket Ausztria, Csehország, Franciaország, Japán, Jugoszlávia, Lengyelország, Németország, Olaszország, Románia, Svájc, a Szovjetunió és még sok egyéb állam bélyegei között is. A gyűjtési terület úgy szélességében, mint mélységében úgyszólván felmérhetetlen.

Hogy mivel tölti el szabad idejét, ez árulja el legmegbízhatóbban egy ember kultúrártékét. A motívum gyűjtés pedig a legszebb szórakozások egyike.

Bucsek Henrik

DALMÁCIAI EMLÉKEK

Ilyennek láttuk Dubrovnikot házunk ablakából. (Szerző felv.)

Éjfélkor indultunk Pestről s késve érkeztünk Belgrádba, nem értük el a csatlakozást. Hideg, szeles idő volt. Jobb híján a *Kalimegdán* falai közt sétáltunk, várva a következő vonatot. És találhattuk:

— Melyik bástyáról ugrott le Dugovics Titusz?

1.

Este indultunk tovább és reggelre holtfáradtan érkeztünk *Szarajevóba*. Szimpatikus török családnál szálltunk meg. Rengeteg mohamedán él a városban, s élénken ápolják hagyományukat. A lakásba cipőben belépni nem volt szabad, de a lábmosástól, amit ugyancsak előír a Korán, szerencsére eltekintettek. Szobánk falát nagybajszú, fezes törökök fényképei borították, s házigazdánk naponta kelet felé fordulva imádkozott.

Szarajevo meglepően szép város. A hídnál — ahol Princip lelőtte Ferenc Ferdinándot — ma is őrzi az aszfalt a merénylő lábnyomát. A karcsú minaretek, a bazárbeli kézműves műhelyek, a parányi török vendéglők, ahol finom csevapcsicát és razsnyicát kap a vendég, a turbános fejfakkal teli temetők, s a bugyogós asszonyok igazi „keleti” hangulatot árasztanak.

Esti fényben is meg akartuk nézni a várost, de tervünk nem sikerült. Egy „félórásckára” lepihentünk, és csak másnap reggel ébredtünk fel. Éppen hogy elértük a vonatot, amely tovább vitt bennünket utunk célja: *Dalmácia* felé.

A hegyi vasút keskeny pályáját még Ferenc József idejében építették. Valószínűleg az ő korából származott „kávédarálónk” is, amely, mire felkapaszkodott a hegyek közt csillogó *jablonica* tóhoz, alaposan „elfáradt”. Rövid pihenő után mégis tovább pöfögött a *Neretra* völgyébe. Kétezer méternél magasabb he-

gyek közt haladtunk, s bár május vége volt, a csúcsokat vastag hó borította. A rohanó, kanyargó hegyi folyónak hol egyik, hol a másik oldalán haladtunk, s a folyó türkiz-zöld vizén ezüsttarajú hullámok kergették egymást. Itt is, ott is víz-esések hullottak alá és szétporladó gyöngyszemeiken szívárvány csillogott. A napsütéses tájat időnként sötét füstös alagutak bujtatták el szemünk elől.

A hegyeken túl újabb török város: Mosztár következett. Innen ismét fölfelé kapaszkodtunk. Nagy kiterjedésű tóhoz érkeztünk, és szuszogva, pöfékelve csaknem körbejártuk. Azt hinné az ember, ahol ennyi a víz, ott gazdag a természet. A táj mégis teljesen kopár, minden talpalatnyi helyet sziklák borítanak. Itt-ott tanyákat láttunk, melyek területét valósággal elhódították az enyészettől. A köveket szorgos kezek felszedték, falat emeltek belőlük s a falon belül zöltség, gyümölcs és füge termett.

Este nyolc óra felé — miután át-bujtunk egy újabb alagúton — egyszerűen feltűnt előttünk a tenger. *Dubrovnik* határába értünk.

A pályaudvaron többen is ajánlottak szállást. Térképünk segítségével kiválasztottuk a legjobb helyen fekvőt, villamosra szálltunk, majd hosszan gyalogoltunk fölfelé a meredek lépcsőn. Mi tagadás ugyancsak elfáradtunk, de végül mindenért kárpótolt az elénk táruló panorama. Közvetlenül alattunk terült el az ősi város, s falait védőn ölelte körül a tenger.

2.

Raguza az utolsó városállam volt Európában; 1806-ban Napoleon szüntette meg. Évszázados önállóságát a törököknek, s még korábban a Velencének fizetett adóval őrizte meg. Polgárai Ameri-

ka felfedezése előtt gazdagok voltak, de azután inséges idők következtek rájuk. Azóta a város is keveset fejlődött; legimpozánsabb része még a középkorban épült, hatalmas falakkal és bástyákkal körülvett belváros. A fehér kőházak, a szűk, de egyenes utcácskák, a *Placa Stradun*, az utca-hosszú főtér, a csengő-bongó harangokkal felszerelt székesegyház felejthetetlen látványt nyújt. A rektori palota kapuja fölött felirat olvasható:

„*Obliti privatorium publica emerate!*” — azaz: Itt csak a közügyekkel törődj. Egyik este mégis magányban tértünk ide vissza. Az átrium dűsan faragott oszlopai közt nagyszerű élményt nyújtott a Mozart-hangverseny.

A *Sponza* palota szépen kiképzett homlokzata minden prospektusban helyet kap. Udvarában szomorkodnak a nyugállományba helyezett „zöld emberek”. Olyanok, mint azok voltak, akik a szomszédos toronyban s kétszáz éven át mindennap, minden órában megkongatták a harangokat. A mostaniak mint afféle nyugdíjasok, jól megérdemelt pihenőjüket töltik a múzeumnak berendezett vámpalotában. Tisztúket a toronyban fiatalabbak látják el.

Az ősi piactéren áll a híres raguzai költő, Gundulics szobra. Arcvonalain visszaturkóznak a szabadság és függetlenség fennkölt eszméi, lábánál gyümölcsöt, zöltséget és halat árulnak a környékbeli fókák.

A X. században épült öreg kolostort napokon át hiába kerestük. Bejáratára is véletlenül akadunk rá egy ház kapualjában. Kár lett volna elmulasztani a zárt, négyszög alakú kert, a vegyes stílusú latin oszlopsor és a kőből-vasból épült díszkút harmonikus látványát. A dombon álló, terebélyes jesszuita templomot is mindennap felfedeztük erkélyünk-ről. Mégis, ha a közelébe jutottunk, eltűnt a szemünk elől. Sokáig bolyongtunk a keskeny síkatorokban, amíg végre rátaláltunk.

Körbesétálva a bástyafalakon, felülről is megnéztük a várost. Elgyönyörködtünk a háztetők rengetegében, a végtelen tengerben.

A meredek hegyoldalra épült városban, minden utca előbb-utóbb lépcsőkbe torkollik. Mikor a legrégibb települést, a 610-ben épült *Castellumot* néztük meg, ugyancsak lépcsőt fedeztünk fel a tengerparton. Kíváncsian elindultunk lefelé. A kétszáztizenötödik lépcsőfoknál elértük a tengert. Elhagyatott strandon álltunk. A szép idő ellenére hullámzott a tenger, s csapásokat mért az öbölben szétszórtan heverő, sziklára. Egyikről a másikra ugráltunk, és már vagy száz méterre eltávolodtunk a parttól, amikor hirtelen meg kellett állnunk. Két szikla közt oly magasra csaptak fel a hullámok, hogy attól féltünk, magukkal sodorhatnak. Hamar észrevettük azonban, hogy a hullámzás nem egyenletes: hol felerősödik, hol elgyengül. A nyolcadik hullámverésnél akadálytalanul átugorhattunk a parttól leg-távolabb álló sziklára.

3.

A parton alig van hely. A víz a hegyek lábát mossa, az utak a szakadék szélén futnak, a mélyben örvénylik, zúg a tenger. A meredek sziklafalak repedéseiben agavék nőnek, láthatóan jól érzik magukat kényelmetlen helyzetükben.

A kicsipkézett parton egyik öböl a másikat éri. A vízzel ölelkező sziklák megfeketednek, lyukacsossá válnak, milliónyi túhegy képződik rajtuk. Lábuknál barlangok és szifonok kínálnak időöltést a békaembereknek. A hullámok hol elcsitulnak, hol valami titkos jelre újra felelősödnek, s hatalmas erővel taszítják az embert, csónakot.

Csendes időben a víz a part mentén áttetsző, világoskék színű. Jól láthatók a mohos sziklák közt surranó, furcsa alakú halak. Beljebb is kék a víz, de minél messzebb tekintünk, annál sötétebb. A horizonton aztán újra kivilágosodik és egybe follik az éggel. Ha könnyű szél támad és barátságosan fodrozza a vizet, fehér tarajú hullámok bontják meg a nagy kékséget. De a délkeleti szél nem ilyen kíméletes. Végig söpör a part mentén, cibálja, tépi a fákat, bokrokat. A pineák koronáját megnyesegeti, törzsüket nyugat felé dönti, de a büszke ciprusokkal nem bír.

A távolban szigetek emelkednek ki a vízből. Közöttük hajók és bárkák közlekednek, az égen repülőgépek tűnik fel, mindenütt pálmák, narancs- és fügefák zöldellnek, s a levegőt betölti a rozmaring bódító illata. A panoráma szinte mesterkélt rendezésre emlékeztet.

Az „Atlas” hajózási társaság csekély százötven dinárért visz át *Lopud* szigetére. A jegyet egy nappal előbb meg kell váltani, s ha a hajó a rossz idő miatt nem indul, a pénz felét visszaadják. Nagy rizikó, mégis befizettük az összeget. Az idő szép volt, a kirándulás sok élménnyel kecsegtetett. Mondanom sem kell, hogy másnapra beborult, esett az eső és vesztettül hullámzott a tenger. Már-már lemondtunk utazásról, pénzről, mikor elállt az eső és mégis elindultunk. De bezzeg a hullámok nem csitulnak el! Amint hajónk kijutott a móló védelméből, elszabadult a pokol. A tenger istene hol emeletnyi magasba emelte kis hajónkat, hol mélybe taszította, s alaposan próbára tette a gyomrunkat. A hullámhegyek tetején jól láttuk a part mentén hosszan elnyúló várost,

de amint a mélybe zuhantunk, eltűnt a látóhatár.

Lopud egy kicsiny sziget. Óreg templom, modern szálloda, pálmakert és ezen a tájon ritka homokstrand — ez a fő vonzereje. A vissza út ismét próbára tett minket. Görcsösen kapaszkodtunk a hajókorlátba, miközben alattunk a kis székek ide-oda csuszáltak a fedélzeten. Amikor kikötöttünk, első utunk a vendéglőbe vezetett.

— Jól esik ilyenkor egy pohár bor!... — ismertük be.

Amint hazaértünk, hatalmas elektromos vihar támadt. Sok milliárd volt csapkodott a levegőben, s a sárga villámlásokat hatalmas mennydörgések kísérték. Eső nem esett.

4.

*Split*be a „Cres” nevű hajóval utaztunk. A tengerben egyik sziget a másikat éri. Először *Korcsulán* kötöttünk ki. Az egykor félelmes erődöt hatalmas falak veszik körül. A lőréséből kikandikáló mozsarak mintha most is az ellenségre szegeződnének.

A következő kikötő a csodálatos fekvésű *Makarska* volt. A magas hegyek félkör alakban veszik körül a szelíd öblöt. Itt edzőtáboroznak a jugoszláv sportolók: télen is edzhetnek a szabadban.

5.

Salonae, Spalato, Split. A soknevű várost időszámításunk előtt a III. században, a *Jadro* folyó torkolatában a görögök építették, ám később a római provincia fővárosa lett. Amikor *Diocletianus* az öböl partján megépítette palotáját, *Salonae*nak már hatvan-ezer lakosa volt. Ekkor kapta a város a *Spalato* — palota — nevet. *Salonae* ma nem egyéb, mint egy hatalmas, *Aquincumnál* sokkalta nagyobb romterület. A prospektusban látott remek faragású görög szarkofágot a helyszínen hiába kerestük, a spliti múzeumba szállították. Ugyancsak hiába kerestük a színes római mozaik-padlókat, mert ezeket lefényképezés után visszatették a földre. Az eredeti római mintákkal kifestett lakószoba viszont páratlan látványt nyújtott. Csak *Itáliában* látni ehhez hasonlót.

Splitnek — ez a város szerb neve — százezer lakosa van. Eltétő eleme a hatalmas kikötő, amelyben *Athén* és *Barcelona* közt minden hajó megáll.

A városképet *Diocletianus* palotájának romjai uralják. Vajon mi készítette a római császárt, a világ urát arra, hogy itt éljen, távol Rómától és itt is temettesse el magát? Palotájából épen maradt az oszlopokkal szegett peristylum, a mauzóleum, az arany-, ezüst- és vaskapu. Ám az ősi falak fölött hatalmas székesegyház terpszkedik. Jó érzés volt látni, hogy a mai Jugoszlávia

Diocletianus palotája. Szerző felv.

a pogány és keresztény kultúra emlékeit egyaránt gondosan megóvjá.

Távol a város zajától, a tengerparton, zöld ligetben áll a nagy horvát szobrász, *Mestrovics* galériája. A szépséges liget csendjét sűrűn felveri a látogatók zaja. Százával érkeznek az iskolások és turisták, hogy megtekintsék a saját maga tervezte házat és kápolnát, és megcsodálják világhírű szobrait. Az ebédő kariatidái, az „első asszony” egyetlen fatörzsből kifaragott képmása feledhetetlen! Éva alakja csaknem belevész a fatörzs eres vonalaiba.

A kápolna a tengerparton áll. Zárt, belső udvarát sima dór oszlopok veszik körül s belsejébe szerény ajtón át jutunk. A nyers falakat a *Krisztus* legenda fából faragott, féldomborművé jelenetei borítják. Az oltár: a „csúf *Krisztus*” és az „őreg *Mária*” szobra, melyek körül annyi vita kavargott. Megilletődötten néztünk körül. Hamarosan azonban újabb látogatók érkeztek és megzavarták a meghitt környezetet, gondolatainkat a nagy művészről, aki a vallásos nézetektől eltelten is ember képét faragta kőbe, fába.

6.

Split melletti *Trogirba* autóbusszon utaztunk. A kis szigetet csupán egy patak választja el a szárazföldtől. Amint áthaladtunk a kecses hídon, a közepekor hamisítatlan világa tárult elénk. A főtéren áll az orszálos dóm, a tizenharmadik században faragott, híres szobraival és páratlanul gazdag sirkamrájával. Szemben vele — mint minden régi római városban — a fórum, ahol valamikor élet-halál felett döntöttek a városatyák. Ez már a múlté. Ma a régi bástya tövében a halpiac van, ahol lepényhalakat árulnak halászok.

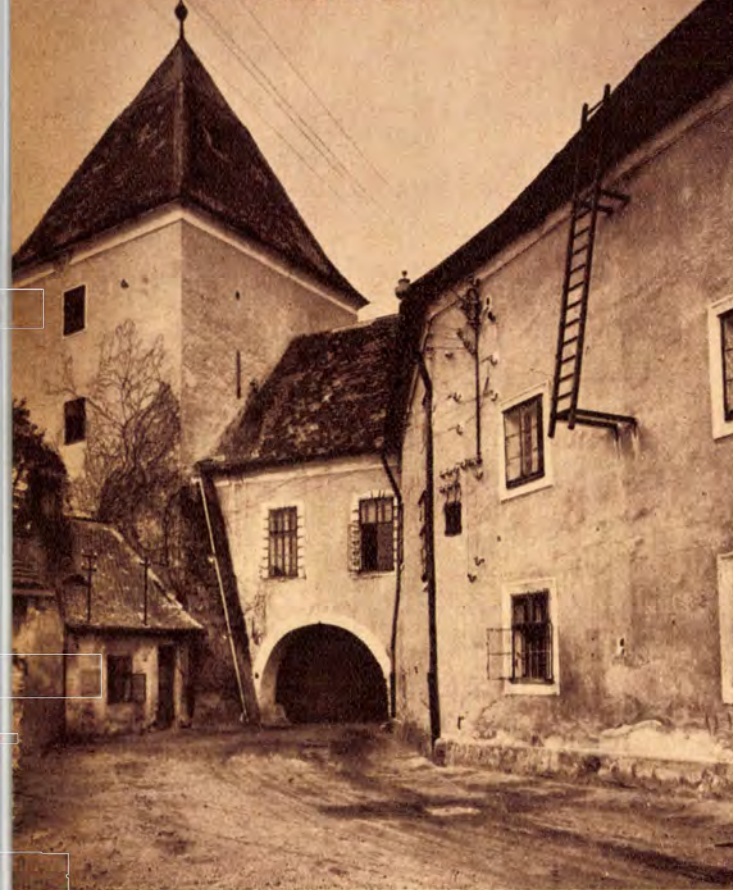
Megtudtuk azt is, hogy *IV. Béla* királyunk ide menekült a tatár elől, s a veszély elmúltával díszes palástot küldött a városnak.

Hazafelé *Zágrábnak* vettük az irányt. Miközben vonatunk lassan kidöcögött a pályaudvarról, még egy utolsó pillantást vetettünk a híres palotára, az öböl szélén emelkedő karcú, modern világitótoronyra és a végtelen, nyugodt tengerre. A viszontlátás vágyával búcsúztunk el a szép *Dalmáciától*.

Terényi Imre

A sárvári vár, udvar felőli tornya
MTI Vadas Ernő felv.

A magyar irodalom nagy vándora volt egykor Tinódi Sebestyén. Fárasztó lehetett útja szegénynek, hiszen nem voltak még utak. Volt helyette kátyú, ingovány meg nádas, ahová őseink akkoriban a törökök elől menekültek. Járt a országot és énekelte a törökök elleni harcot várban, városban, szítva ezzel a harcosok hazafiságát.

Elhatároztam, hogy utána eredek magam is. Kezembe vettem tarisznyám helyett, a Szabó Ervin Könyvtár kulcsát és elkezdtem keresni. Nos, addig követtem Tinódit, míg nyomában egy szép dunántúli helyre nem értem. A Gyöngyös és a Rába összefolyásánál egy várat — Sárvárt — találtam. Hajdanában nehezen volt megközelíthető, nem is tudták bevenni a törökök. Amíg az ország a törökkel harcolt, addig az ingovány közepén megbújt Sárvár szépen virágzott. Mert a magyar nemesek között — bár kevesen — nemcsak Pató Pálok, hanem Nádasdyak is voltak.

A falu 1400 körül kezdett „erősödni”, Egerváry Mi-

EGY SZIGET A TÖRÖKVIÁGBAN

hály kapitánysága alatt. 1402-ben Zsigmond király várépítési engedélyt adott Egervárynak. 1411-ben Ozorai Pipo birtokába került. Három év múlva a Kanizsai család kezére került a vár, melyet később Kanizsai Orsolya örökölt. Apja halála után, 1532-ben házasságot kötött Nádasdy Tamással, aki akkorra már „számos csata vitéz hőse”.

Míg az országban a legtöbb vár török martaléka lett, Sárvár gazdasági és kulturális központtá nőtt. Nádasdy Tamás Budán, Grácban, és Itáliában nevelkedett, udvarában azonban a magyar nyelv járta.

Sárvárott sok nemes ifjú és leány részesült kulturált és hazafias nevelésben.

A humanista érzelmű Nádasdy a protestantizmus harcosa volt. Pártfogoltjai között találjuk Sylvester Jánost.

Sylvester János dicsősége, hogy a magyar nyelv európaivá vált. Sárvár mellett, Újszigeten állított iskolát. Felfedezte, hogyan alkalmazza a magyar nyelvet az irodalomban. Keze alól került ki az első magyar nyelvtan. 1541-ben megjelent az „Új testamentum”. Miután a kinyomtatással elkészült, büszkén írta Sylvester Nádasdy Tamásnak: „nem mondhatják immár az idegenek, hogy csak nekünk nincs evangéliumunk a magunk nyelven”.

1601-ben Sárvárott jelent meg a kor legkiemelkedőbb prózaírójának, Magyar Istvánnak vitairata „Az országokban való soc Romlásocnak okairól”, melyben a három részre szakadt, a német és török között s pártvillongásokban sínylő haza állapotáról adott meg-
rázó képet.

És a kortárs — Tinódi? Amilyen bőkezűen pazarolta művészetét, olyan fu-

lett Sárvár ura, továbbépitője s a messzeföldön híres műgyűjteményének gyarapítója. A vár továbbra is a magyar nyelv, kultúra és nemzeti öntudat szellemi központja, a humanista műveltség és művészetpártolás fellegvára. A Wesse-lényi-összeesküvés leleplezése — melyben Nádasdy Ferenc is tevékenyen részt vett — kitűnő alkalmat nyújtott a pénzsóvár Habsburg-háznak, hogy rátegye kezét Sárvárra és a gazdag Nádasdy kincstárra. A rablott birtokot később, 1677-ben Draskovich Miklósnak adta el magas összegért Lipót császár. Sárvár ettől kezdve rohamos hanyatlásnak indult.

S ma...? Az országjáró turisták gyönyörködhetnek a gondosan restaurált, hangulatos várban, a díszterem festményeiben, a Pápa, Kanizsa és Buda török ostromát ábrázoló képekben. Megtalálhatják Dorfmeister festményeit, Dávid és Góliát, Judit és Holofernes, Gedeon áldozata stb. s az ugyancsak az ő kezétől származó allegorikus menyegyzetképet a toronyszobában. A kastélyban látható képzőművészeti alkotásokból jól érzékelhető a Nádasdy család előremutató, igényes kultúrája, ugyanis a kor divatja szerint a főurak a falakat művészi kárpitokkal borították. Az ajtókeretek kőfaragásain — de az egész váron is — jól megfigyelhetők a stílusokrok változásai, az ügyesebb kezű művészek és a kevésbé hozzáértő mesterek keznyoma. A vár mai arculata egyaránt tükrözi virágzó és küzdelmes korok, bel- és külhoni ízlések megannyi egymásrahatását, változását.

A magyar nyelv és irodalom e bölcsője méltán érdemel tiszteletet és a jelenleginél nagyobb érdeklődést a turistáktól, érkezzenek akár gyalogosan a börtörmő Ság lejtőiről, akár autón vagy kerékpáron a gráci műút betonján vagy a vízi nagykort róva a Rába hullámain Sárvár alá.

A szelíd pannon táj s a vár történelmi hangulata méltán teszi maradandóvá a kirándulás emlékét.

Bánréti Adrienne

TOMPA MIHÁLY TÁJAI ÉS VIRÁGAI

A z irodalomtörténet a szép hangú harangot kongatja, száz évvel ezelőtt — 1868. július 30-án meghalt *Tompa Mihály*, a költő. Szeretetre méltó költészetét kortársai gondolkodás nélkül odaállították *Arany* és *Petőfi* mellé, harmadik társnak, egyenrangúnak. De a történelemből tudjuk, hogy a triumvirátusok tagjai sose voltak egyenrangúak. Jóbarátok voltak, de nem egyforma rangú költők.

Ez mitsem változtat azon, hogy ne mondjuk el *Tompa Mihály*ról, hogy kiváló költő volt, aki a poéta tudását és érzelmi erejét harmóniába tudta olvasztani a férfi lelkiismeretével és értelmével. A szabadságharc után különösen érzékenyek voltak a magyarok. *Tompa Mihály* ezt az érzékenységet fejezte ki.

Nekünk úgy illik megemlékezni *Tompa Mihály*ról, mint aki a nemzeti reményt a természet rajzával buggyantotta ki. *Tompa* költésze a magyar tájak s a magyar természet dicsérete. A szomorú gyermekkorú és szomorú férfi-életű költő, aki alig van túl ötvenedik évén, amikor meghal, folyton betegeskedik, fürdőről fürdőre bandukol, csak a természetben talál nyugalomra és harmóniára. Amitől az egyéni sors megfosztotta, a boldogságot ott találja meg tájainkban és virágaink szirmaiban, eltűnődve a szépségen, az illaton és jelképségen. Tájról szól, virágról beszél, s emberi történetekre gondol. Sőt allegorikusan beleszóvi a virágokba ezt az emberi szerepet. A természet *Tompa* költészetében oly mély élményről vall, hogy csodálkozva és örömmel állapodunk meg e líránál ma is. A magyar természet az ő igazi mondanivalója. Ha végigmegyünk költeményein, úgy érezzük magunkat, mint ha egy csodálatos tiszta vízű hegyi tavat úsztunk volna át. Ilyen őszinte hazafias érzésre ösztökél:

„Hálás légy azért a jó föld iránt,
Honnan vedéd eredeted!
Melyben számodra só, kenyér terem,
Forrás buzog fel titkos csöveken,
S hol végső ágyad is veted.”

Ezt „*A sztracsenai sziklakapu*” című versében írja. Arról a völgyről szól, amelyről *Móricz Zsigmond* majd nyolcvan évvel később azt írta, hogy a világ legszebb völgye. *Tompa* ismerte az ország szép tájait, s egyénien tudta megjeleníteni valamennyit. A *Duna*, *Tisza*, a *Körös*, *Bodrog*, a *Poprád* (a „pártos, hűtelen folyam”), éppen úgy bele van szöve ebbe a lírába, mint a *Kárpátok koszorúja*, az *Alföld* síksága, a *Hegyalja* bortermő lankái, a gömői erdők, *Eperjes*, ahol *Petőfi*vel és *Kerényivel* költői versenyre kelet egy erdei lak megénekelésére. A *Tátra* tengerszeme neki a regebeli lány, a szép *Márta* könnye. Egész koszorút fon a népregékből hazánk tájai köré. A „*halász és az aranyhal*” a *Tiszáról* szól. Ilyen regeverse a *Szamosról* is, a *Csörsz-árkáról*, s a *Kárpátokról*.

A *Kárpátok* villije úgy kezdődik, mint egy természetjáró tanácsadás:

„*Halvány holdfényben, halk mo-
rajban,
Mely a kárpáti tájakon van,
Elszenderülvén nyári éjen:
Almad könnyű és tiszta léssen.*”

Lehet, hogy a történetet, amit a költő a tájhoz fűz, nem mindenben fogadjuk el, annyira romantikus. De ki ne érezné a hegyek közt vadabb erők jelenlétét, a romantikusát? *Tompa Mihály* tájverseiből vissza tudunk következtetni az eredeti élményre. Ez az, ami nem romlott meg lírájában száz év óta.

1844—1858 között írta egyik legnépszerűbb, verskötetét, a *Virágregéket*. Idézzük az *Előhang* első versszakát:

„*Szent természet! dajkálkodó
anyám,
Szeretlek kimondhatatlanul!
Gyönyör s megnyugvás lelke száll
reám,
Lombod, virágod ha sarjad, ha
hull.*”

Tanulni menvén hozzád: meg-
jövök
Édes kincsekkel, mint a fúrge méh,
Meggönyebbülök karjaid között,
Ha szívem bú, szemem könny
terhelé.

Csupa sorsfordulat minden virág megjelenítése. Az ibolya megbúvó, félnék lény. Más mond az őszi kikirics, mást a mécsvirág. Bánt győtri a szarkalábat, mely szánja az életet. Megtudjuk miért „nyomorog most is a rétszelen” a bajnokfi, miért nevelte a rozmarint a fájdalom, miért halt meg csalfa szerelemtől a hajnalka. A szekfü gyönyörrel túltelt, azért oly bódító illatú. Végighallgatta a virágok suttogását, beleképzelte magát a megszemélyesített virágok közé tiszta szívű, hallgató társnak. Így tudja mind a titkokat. A lilium titkát és a pipacs titkát, a szerelem és az élet értelmét.

„*A nefelejcs lakhelyet
Választ a bús part felett.
Nem tud ő felejtetni.
Kék szemének könnyei
A gyorsan futó patak
Hullámába omlanak.*”

Száz esztendő alatt — lelki finomságra, mindennapi költészetre neveltek *Tompa Virágregéi*. Erre a természetszeretetre szükség van ma is.

Szalatnai Rezső

A napfény áldásos az élő szervezetre. Bőrünkön áthatolva fokozza a vérképzést, a csontok növekedését, elősegíti az anyagcserében nélkülözhetetlen enzimek, valamint ellenanyagok termelését. A koratavaszi és nyári napsugarak azonban, ha hirtelen és aránytalanul nagy mennyiségben árasztják el bőrünket, számos ártalom előidézői lehetnek.

Jól ismerjük az első vörösfényes napokon jelentkező bőrgyulladást, amely élénk pirral, viszketéssel,

Bőrünk és a napfény
szűrő fájdalommal is jár és néhány nap múlva leveles hámlással, majd fokozott pigment képződéssel fejeződik be a fény érte bőrfelületeken. Ez mindenkinél jelentkezhet, mert nem egyéni érzékenységtől, hanem a sugárhatás erősségétől és időtartamától függ. Vannak azonban emberek, akik érzékenyek a fényre, s ezeknek a bőre már kis fény mennyiségekre is bőrgyulladással reagál. Más esetekben illó olajok,

krémek, ajakkrémsok teszik túlérzékenyvé a bőrt a napfényrel szemben.

A szeplősek és májfoltosok főleg a nyári napokon óvakodjanak a napfénytől, mert ilyenkor újulnak ki kozmetikai jelentőségű hibáik, amelyeket azután a következő télig aligha tudnak eltüntetni.

Ne zárkózzunk el a simogató nap meleg sugaraitól, de tartsuk szem előtt — a jóból is megárt a sok!

AZ ATLASZ-HEGYSÉGTŐL A KÉK EMBEREK FÖLDJÉIG

Hajónk, a nyolcezer tonnás *Campania Felix*, hirtelen lecsökkentette sebességét. Játékszernek tűnő motorcsónak kanyarodott nagy ívben mellénk, a leeresztett kötélhágcsóra test lendült át, macskaüggyességgel kúszott felfelé. A révkalauz volt. A parancsnoki hidra sietett, átvette az irányítást, keskeny csatornába kormányozta a hajót. Méltóságteljes lassúsággal haladtunk. A csatornát szegélyező széles töltésen vonat-szerelvények és autók robbogtak a távolban felbukkanó Tunisz irányába. A felkelő nap beragyogta a kikötő daruit, a dombokra települt, vakítóan fehér házakat. Óvatosan a part mellé simultunk. Barna bőrű, turbános emberek léptek el pillanatok alatt a fedélzetet. Elkapták a csomagokat és hangos kiabálással cipelték a partra. Semmi kétség, álunk valóra vált: megérkeztünk *Afrika*!

Több mint egy eszten-deje vártunk e pillanatra. Munkatársaimmal földrajzi expedíció útra indultunk Afrika sivatagjaiba, őserdeibe, hogy a helyszínen tanulmányozhassuk e kontinens növény- és állatvilágát, egzotikus lakóinak életét. A magyar tudományos intézetek felszereléssel, útmutatásokkal láttak el. Mi, résztvevők alaposan felkészültünk. Könyveket, folyóiratokat tanulmányoztunk, jegyzeteket készítettünk, kijelöltük az expedíció útvonalát. A gondos előkészületek után négyben indultunk el. Társaim: dr. *Balázs Dénes* geográfus és *Csekő Árpád* fizikus voltak. Negyediknek csatlakozott hozzánk lengyel barátunk: *Janusz Walknowski*, aki a nehéz sivatagi út legyőzésére alkalmas terepjárónkat vezetette.

Elő állomáshelyünkön, a tunéziai fővárosban eltöltött néhány nap jó alkalmat nyújtott az új

földrészrel való ismerkedésre. Ellátogattunk a közeli *Karthagóba*, ahol bepillantottunk az évezredek történelmi múltba, míg az arab városrész síkatorait, bazárnegyedeit és az árnyas mohamedán temető kőturbános-síremlékekkel szegélyezett sétányait járva, izelítőt kaptunk a ma Afrikájáról is.

Első hosszabb tanulmányutunk a szomszédos *Algéria* területére vezetett. Nem megyünk saját terepjárónkkal — határoztuk el. Úgy utazunk, mint a helyi lakosság. Így közvetlenül megismerhetjük az ország életét. Autónk a sokkal nehezebb és veszélyesebb útszakaszról: a Szahara libiai részének átszelésénél fog majd jó szolgálatot tenni.

Vonatra szálltunk. Tunézia legnagyobb folyójának, a *Medzserdának* völgyében zakatoltunk nyugati irányba. Február eleje volt. A tenger felől fújó langyos szél szürke fellegeket ker-

getett. Eső permetezte a zöldülő vetéseket. Ez a vidék a legfontosabb mezőgazdasági terület Tunéziában. Második Egyiptomnak is nevezik. Európában még hideg tél van, de itt már az első termést: a friss zöldségféléket, paradicsomot és salátát kínálják a piaci árusok.

A termékeny folyóvölgy fokozatosan összeszűkült. A gőzmozdony egyre nehezebben birkózott az emelkedővel. Kétoldalt erdővel borított hegyvonulatok kísérték: az Atlasz-hegység láncai közé értünk. Feltűnt az algériai határállomás. Kiegett épület, a szabadságharc emléke.

Tekintélyes magasságban meredek sziklacsoportok és hegyoldalak között dőcögünk. Néhány éles kanyarodó után a mozdony nagyobb sebességre kapcsolt: véget ért a nehéz kapaszkodás. A táj is megváltozott: a formák szelídebbé váltak, meredek gerincek helyett széles völ-

Constantine, Algéria. Szerző felv.

BŐVÜLT AZ AUTÓBUSZ- HÁLÓZAT

Ötvenöt újabb
községet kapcsoltak
be

A május 26-án életbe lépett új menetrend szerint az autóbussz-járatok száma az idén 1720-al nő és 724 millió utas szállítására készültek fel. A tröszt irányítása alá tartozó vállalatok 680 új autóbusszt kaptak, ebből azonban több mint 400 kocsit a selejtezett autóbusszok pótlására szánnak. 16 új távolsági járat indul. Ilyenek például Budapest—Tihany—Hévíz, Szeged—Szekszárd—Bonyhád, Pécs—Kaposvár—Márcali—Hévíz, Sopron—Sárvár—Sümeg—Hévíz—Keszthely.

A Duna-kanyarban mind a visegrádi, mind a váci oldalon a nyáron több csuklós autóbussz járhat, mert 1968-ban az autóközlekedés már 370 csuklós járművel rendelkezik. Naponta egy gyorsjárat-párt indulnak Budapest—Vác között; szeptember 1-ig közvetlen járatpár közlekedik Budapest—Mátaszentimre között; Szilvásváradot naponta két járatpár köti össze Budapesttel.

Vasárnaponként 30 percenként indul a fővárosból autóbussz a Velencei-tóhoz, s egész nyáron körjáratok viszik a kirándulókat a Balaton körül.

55 újabb községet kapcsolnak be az autóbussz-hálózatba — a MÁVAUT-autóbusszok így már 2880 helyiséget értenek.

Öt új nemzetközi járat közlekedik Csehszlovákiába, három új Jugoszláviába.

Hamman-Meskhoutine, mésztufa képződmény, Algéria. Szerző felv.

gyek és medencék, zöldülő vetések, virágba boruló gyümölcsfák és az erdők színteljes uralkodtak. Ezt a sűrűn lakott hegyvidéket *Tell-Atlasznak* hívják. A „tell” arab elnevezés: termékenyt jelent.

Hosszú alagútból kidübrögve piros tetős házak tűntek fel. *Constantine*-ba, Algéria harmadik nagyvárosába érkeztünk. Meredek utcákon az út karcsú hidhoz vezetett, ahonnan csodálatos városkép tárult elénk. A mészkőplatót valóságos kettéfűrészelésű szurdokvölgy. Alattunk 150 méterrel kicsiny patak csörgedezett, a szakadékok két partján lakóházak sorakoztak. A legszélső épületek a falmeredékszerű sziklákra települtek, mitsem törődve az alattuk tátongó irdatlan mélységgel. Néhány híd és egy-két természetes sziklaív köti csak össze a két sziklapartot, fokozva a hátborzongatóan szép városképet.

Keskeny völgyben vezetett tovább utunk. Néhány kilométer után a táj fokozatosan megváltozott, a dús növényzet elmaradt, a hegyvonulatok alacsonyabbak lettek, a száraz folyómedreket körgörgeteg és homok tölti ki. E vidéken ritka az eső. Évente legfeljebb egy-két alkalommal takarja csak felhőzet az égboltot. Ilyenkor a lezúduló víz a sziklák és törmelékhalomok között tör déli irányba és elérve az Atlasz belső medencéit hasztalanul keresi továbbfolyás útját. A víztömeg szétterül, lerakja agyaghordalékát. Az esőzés

elmúltával újra beköszönt a szárazság, a víz elpárolog és fehér sórétteggek borított agyagtérszín marad nyomában. Növényzet nélküli sivatagi vidék ez: a sötét övezete.

A síkságon fehér só vakítóan veri vissza a napsugarakat, mintha havas tájon járnánk. A legmélyebb helyeken kis pocsolások tükröznek, ez jelentett csak némi változatosságot. A távolban ismét hegyek körvonala bontakozott ki. Lépcsőfokszerűen emelkednek a medence fölé. Hamarosan sziklák közt kanyargunk egyre magasabbra. Gyér növényzet jelent meg, feltűnt egy-egy fa koronája is, majd a lombok erdővé sűrűsödtek. Elértük a hegy-ség déli vonulatát: a Szahara-Atlaszt.

Térképünkre pillantottunk: a legnagyobb csúcsok jóval kétezer méter fölé nyúlnak. A lejtők felemelkedésre kényszerítik a tenger felől érkező légtömegeket és azok nedvessége esővel permekezi, télen hóval takarja a hegyoldalakat. A csapadék nyomában kizöldül az élet. Sudár fenyők és cédrusok dacolnak a rájuk zúduló szélviharokkal.

A legmagasabb csúcsok lassan mögöttünk maradtak, az út ismét lejtett, leereszkedtünk a *Szahara-Atlasz* déli oldalán. Az erdők, a zöldellő növények ismét a múlté, csupán fehér sziklák kísérték, melyek valósággal izzottak a perzselő napsütésben. A kopár sziklafelszín időszaki vízfolyások szakadékaival szabdalják fel. A Szahara-

Atlasz legkietlenebb része ez: eső igen ritkán hullik, az életnek nyoma sem látszik.

Az egyik szakadék peremére merészkedtünk és letekintettünk a mélységbe. A szikrázó völgyfalak alján sötétzöld foltok: kicsiny pálmakertek fái rejtőztek ott. Meglepő felfedezés! Oázisok lennének a völgyben? De, hol vannak a házak? Azokat is hamarosan megpillantottuk. A szédítően meredek sziklafal parkányaira épültek, teljesen beleolvadva a környezetbe. A kicsiny településekhez nyaktörő ösvény vezetett, szikláról sziklára kapaszkodva érhettük el a lapos tetejű kőkunyhókat. A sziklafal véde az oázis lakóit a rabló törzsektől, akik néhány évtizeddel előbb még komolyan veszélyeztették a békés földművelő népességet.

A völgyvel párhuzamosan vezetett tovább az út. A hegyormok fokozatosan lealacsonyodtak, a szabad kilátás csodálatos vidéket tárt fel. A sziklavonulat előterében óriási törmelékhalomok húzódtak párhuzamosan a hegységgel. A törmelék mély barázdák darabolták különálló kupacok sorozatára, valóságos Holdba illő, sivatagi tájat varázsolva elénk. A kő- és agyagombokon túl végtelen síkság képe bontakozott ki: vörös-sárga fényben ott feküdt előttünk a világ legnagyobb sivatagja: a Szahara. Izzott, vibrált a szikrázó napsütésben.

Martinovich Sándor

A KIRÁNDULÓRUHA

Azt tartja a közmondás: ruha teszi az embert. De vajon ez a találó mondas mennyiben illik a turistára? Milyen öltözet tesz kirándulóvá, illetve milyen öltözet a célravezető túráinkon. Mert a kettő nem ugyanaz. Vannak olyanok, akik a külső hatás kedvéért öltöznek és szinte mesziről ordít róluk, hogy „turisták”. Bakancs, térdnadrág, feltűnő tarka kockás gyapjúing, viharkabát, no meg a sokjelvényes kalap jelenti öltözetüket évszaktól, nemzetiségtől és időjárástól függetlenül.

Pedig mást mond a célszerűség az öltözködés terén is. Ugyan nincsenek divattörvények a hegyek közé járók részére, azonban a józan ész és a megfigyelés néhány jó tanáccsal szolgálhat a turistadivat terén is.

1. **Bakancs.** Ez a legfontosabb, azonban a nehéz síbakancs ideje lejárt és a könnyű, szellős, recés talpú cipő a legegészségesebb. Tartózkodjunk a magas-szárú gumitalpú, ún. kosárlabda cipő viseletétől, mert bőrfertőzéseket idézhet elő.

2. **Nadrág.** Fiataloknak az ún. „Texas” nadrág a legolcsóbb és legcélszerűbb viselet. Nyár kivételével a sínadrág is megteszi, azonban túl meleg. Amíg lehet, hordjunk rövidnadrágot.

3. **Ing.** A gyapot ing-, blúz a legjobb. Meleg, felveszi az izzadtságot és egészségesen szellős.

4. **Anorák.** Nélkülözhetetlen, mert helyettesíti a pulóvert és a viharkabátot.

5. **Sapka.** A zsákban kell

lennie mindig. Azonban ha az idő jó, vegyük le. Nem divatcikk, hanem eső, szél ellen szolgál.

6. **Zsák.** A régi, nagyalakú hátizsák ideje lejárt. Az egynapos, könnyebb túrákra megteszi az oldalzsák is. A fiatalok körében azonban világszerte elterjedt a kézi sporttáska.

7. **Általános tanácsok:** Gondoljunk a hőmérséklet-ingadozásra, valamint a hegyeken érezhető szélre. Öltözetünk legyen mindig olyan, amely megfelel a hideg, szeles, valamint a meleg napsütéses időnek egyaránt. Viseljük gyapot alsóneműt, tartózkodjunk a műanyag alsó és ing viseletétől. Ez különösen vonatkozik a nőkre. Ha nagyobb gyaloglással járó túrára, vagy többnapos túrára megyünk, zsákunkban legyen tartalék fehérnemű és meleg pulóver. Amíg a hegyre felmegyünk, ingnél és anoráknál több ne legyen rajtunk, amint azonban megállunk, vagy szeles helyre érünk, vegyük fel a pulóvert is. Ha megizzadva, vagy átázva érünk be a menedékházba, dörzsöljük magunkat szárazra és cseréljük fehérneműt.

Többnapos téli, esős őszi, vagy magashegyi túrára ajánlatos két váltás fehérneműt, két pulóvert, tartalék könnyű nadrágot vinni magunkkal, hogy ruhacserével az esetleges hűléses megbetegedéseket megelőzhessük.

Ennél kevesebb vagy több ruhát magunkkal vinni, cipelni egyaránt célszerűtlen. Csak a hátizsák súlyát növelik.

SZINES

TUDJA-E HOGY...

...az ausztráliai Melbourneban konguru-iskola nyílt. Ebben az iskolában fiatal kengurukat nevelnek és idomítanak, amelyeket azután háziállatokként adnak el. Az idomított kengurú nagyon barátságos, nyugodt, értelmes, szívesen szórakoztatja a gyermekeket; labdázik velük és könnyen megtanulja a legegyszerűbb munkákat. Így például pázsitot nyír, ráadásul ezt lelkiismeretesen és örömmel végzi.

...az Indiai-óceánban levő Seychelles szigeteken élő Marion nevű teknősbéka kb. 125 éves; a Szent Ilona szigetén élő Jonathan nevű teknősbéka még szemtanúja lehetett Napóleon szigetre érkezésének, s végül a legidősebb — Tu Imalalia —, amelyet a polinéziai Tonga sziget királya ajándékozott Cook kapitánynak 1774-ben.

Tu Imalaliát megtisztelő címmel tüntették ki, amelyet a szigeten csak a helybeli vezéreknek adományoznak. Tu Imalalia egy külön neki épített több szobás „palotában” lakik. A teknősbékával már több baleset történt, de viszonylag mind szerencsés kimenetelűek voltak: hol elvesztette egyik szemét, hol egy lópata sértette meg páncélját, hol pedig kétszer is tűzvész lángjaiból kellett kimenteni.

NEVETÉS FÉL EGÉSZSÉG

Küldjön be egy turistaviccet, adomát, vagy anekdotát a Turista szerkesztőségnek. A legjobbat közöljük és díjazzuk. Terjedelem: 15 sor.

Az üdülésre utazó feleség így szól férjéhez:

— Drágám, visszatérek Sopotból, mihelyt megírod, hogy hiányzom neked.

— Nem engedhetjük meg magunknak, drágám, hogy olyan sokáig maradj ott.

Kistorjai Béláné
Tokod

A tiszteletdíjat postán elküldtük.

ÉRDEKESSEGEK

TURISTÁK AZ ANTARKTISZON

Ma már az Antarktisz nemcsak tudományos kutatási, hanem turisztikai terület is, „különlegesség”. Januárban az első csoport, 36 amerikai turista repülővel Chilébe, onnan hajóval az Antarktiszra utazott egy hónapi „turisztikai kutatóútra”. Üdvözlésükre a parton a pingvinek serege jelent meg, illetve lett odatefelre, hogy a fogadtatás stílusos legyen.

Programukban egy sor érdekesség szerepelt: megtekintettek egy működő vulkánt, meglátogattak néhány kutatóállomást, megnézték, hogyan dolgoznak a tudósok, kipróbálták egy vulkán lávájából épült házat. Természetesen megnézték a vidék állatvilágát is, a pingvinek, rozmárok és fókák életét is.

Melyik a világ leghidegebb helye? 1965-ig azt hitték, hogy az az északszibériai Oimjakon, ahol 1926-ban -70°C -ot mértek. Az Antarktiszon dolgozó tudósok a Déli-sarkon új rekordot mértek, $83,3$ fokot. Ez évben ez is megdőlt, mert közvetlen a Déli-sark közelében egy kutató hőmérője $94,5$ fokot örökített meg.

A nők sem akarnak elmaradni a férfiak mögött. Nem véletlen, hogy az angol Suffraget-mozgalom megalapításának 50-ik évfordulójának évében akar útnak indulni a Déli-sarkra az első női expedíció. Vezetője a 30 éves Molly Porter birminghami tanítónő, ismert, tapasztalt hegymászó. Társai: három ugyancsak tanítónő, egy fogorvosnő és egy hegyivezetőnő. Életkoruk $23-35$ között. Céljuk Dél-Georgia, egy

lakatlan sziget a Falkland-szigetcsoportban. Bár nem tartozik közvetlenül az Antarktiszhoz, éghajlata és körülményei délsarkiak. Shackleton, az ismert délsark kutató a század elején már 36 óra alatt átkelt rajta, mikor hajója, az „Endurance” a jéghegyek közé fagyva partjainál megállni kényszerült.

A nők tervét egyedül a sziget kormányzója ellenzi. Azt mondja, hogy a nők szervezete a sarki

körülményeket nem bírja el és bajba jutás esetén, a fel nem kutatott szigeten életveszélybe kerülhetnek. Viszont a nők mellé állt a híres angol kutató, Sir Vivian Fuchs, a Délsark és a Mount Everest meghódítója. Felajánlotta szakmai segítségét és tanácsait. Molly Porter ezt el is fogadta, bár hangsúlyozta, hogy a nők mint mindenben, az életben, e vállalkozásban is helyt fognak állni.

GYŪJTSÜNK GYÓGY- NÖVÉNYEKET

A gyógyszereket ma már gyárilag állítják elő. Nem tagadható azonban, hogy a gyógynövényekkel való gyógyításnak is megvan a létjogosultsága, ezért ajánljuk, hogy a természetjárók — kirándulók, túrázók — útközelükön gyűjtsék össze és otthon megszáritva rakják el a következő ősidők óta ismert gyógyítóhatású növényeket.

A bodzafa virágját a belőle főzött teával meghűlés, nátha és rekedtség ellen használhatjuk. A bodza fekete bogójából pedig lekvárt szoktak főzni.

A hársfa illatos virágjából készült forrázat igen jó izzasztószer, teaként pedig nagy segítségünkre van egy kis mézzel ízesítve hurutos megbetegedésünkben, idült köhögésnél.

A gyalogfenyő három-négy szem nyers bogója jól megörvénnyel javítja emésztésünket. A belőle készült borovicska néven ismert pálinka enyhíti hasgörcsünket, gyomorfájásunkat.

A kamillát tea formájában mindenki használja haspuffadás, gyomorgörcs ellen.

Az erdei mályva, más néven nagypapsajt leveleiből főzött tea igen jó száj- és torokvíz, kivált mandulagyulladásnál.

Ha ismerjük ezeket a növényeket, ne menjünk el mellettük, hajoljunk le értük, szedjük össze őket, gyűjtsük össze, és rakjuk el magunknak azon időkre, mikor majd künn a természetben vad szelek fújnak, goromba hidegek vannak és a nyári szép túránk csupán emlék a számunkra.

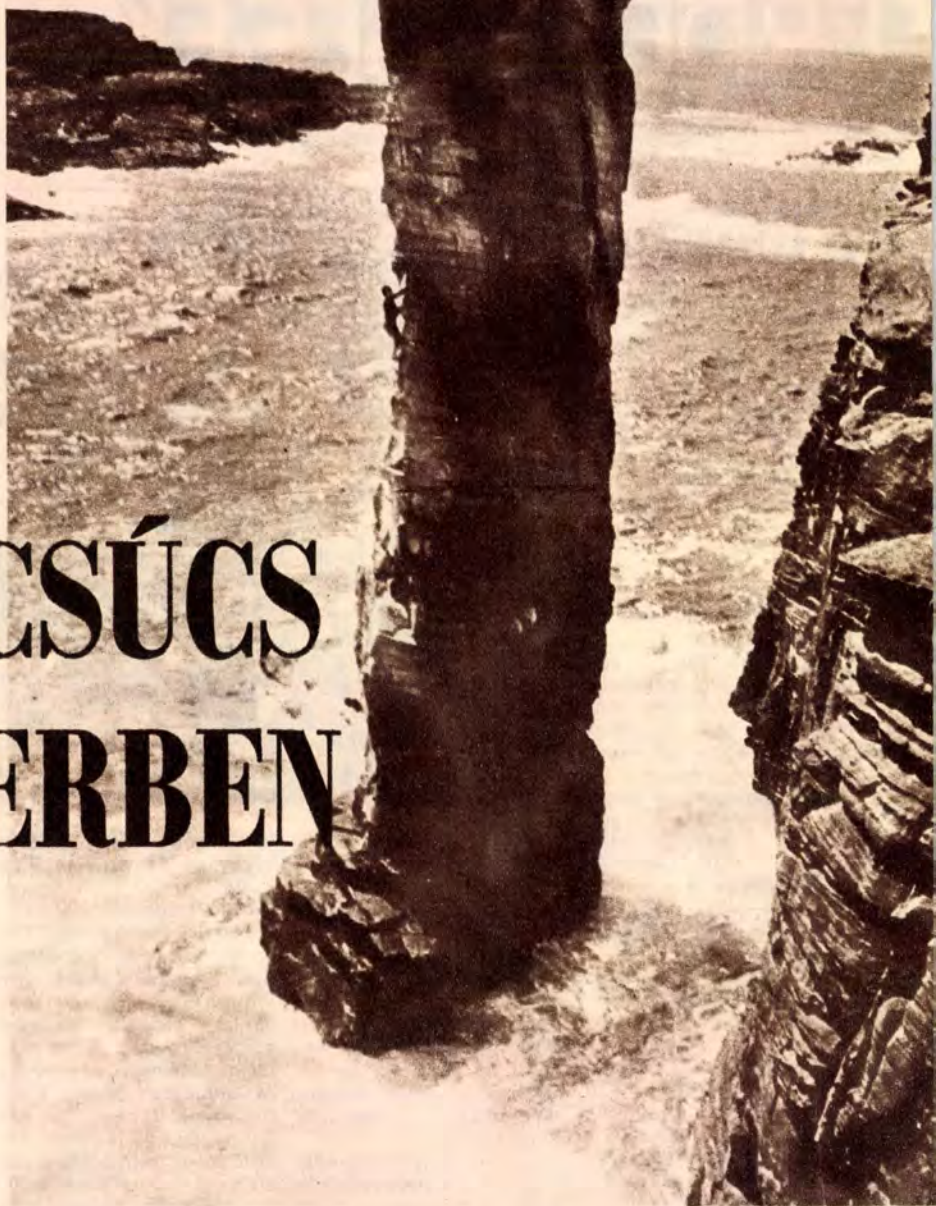
A szépen zacskókba csomagolt, jól megjelölt, kéznél levő gyógynövényeknek nagy hasznát vehetjük és akár a fényképek, a lepréselt növények visszaemlékeztetnek szép nyári útjainkra;

— O, ez hárs, Bakonyból való, ez a bodza a Pilisből stb., stb.

Borsi Darázs József

**Emberek repülnek
a csillagok közé,
leszállnak
a tenger mélyére.
Egyesek
átevésznek az óceánon,
mások körülvitorlázzák
a földet.
Megszűntek
a megmászhatatlan
csúcsok is.
Utoljára az „Old man”
adta meg magát.
Az a sziklatorony,
amely nevét,
zord külseje miatt kapta
az Északi-tenger
hajósaitól.**

SZIKLACSÚCS A TENGERBEN

Angliától északra, a Norvég-tenger bejáratánál, közel a 60. szélességi fokhoz fekszenek az *Orkney-szigetek*. Amint a hajó Skóciát elhagyja és észak felé veszi az irányt, elsőknek a „Kis Hoy”-t érinti. A szigetet ember nem lakja és még a madarak is messze elkerülik. A hajók is csak a költői nevű „Mainland”-on kötnek ki. *Mainland* 150 kilométerrel északabbra fekszik és valójában már a *Shetland-szigetek* egyike.

A „Kis-Hoy”-ra nem könnyű eljutni. Mainlandról kéthetenként hajójárat kíváncsi turistákat visz a szigetre, hogy néhány órán át a robinsoni magányt átérezhessék. A legtöbben azonban egy idomtalan sziklának kedvéért jönnek, amely a szigettől beljebb, a tengerből emelkedik magasra. Az angolok fanyar humora, ezt a furcsa alakú sziklát „öreg ember”-nek keresztelte el. Valószínű a magányért és nem az alakjáért, mert a szikla inkább hasonlít kalap nélküli gombához, mint

emberhez. Korhadt is, s aki hozzányúl, hogy fogást keressen rajta, annak kifordul keze alól a kő a falból.

Megközelíthetetlen, mint egy zárkózott, öreg ember. Gránit talapzata oly keskeny, hogy körüljárásra sincs hely rajta. Így azután érthető, miért került el a sziklamászók táborra mindmáig. 1964-ben ugyan a Royal Army egy csoportja megkísérelte, hogy rakétákkal kötélhurokot vessen nyaka köré, de az „öreg ember” nem adta meg magát. Nyaka, dereka, és lába egyformán 30 méter széles, így a hurok nem talált fogást rajta.

A katonák sikertelen kísérlete után, múlt év nyarán azonban neves alpinisták vállalkoztak az idomtalan sziklaszörnyeteg megmászására. Az expedíció kiadásainak fedezéséről a *Sunday Picture* nevű folyó-

irat gondoskodott, cserébe az expedícióról készült felvételeket egyedül közölhette.

Összehasonlítva a szikla magasságát a svájci Eiger hírhedt Északi Falával, az „Old Man”-ról megállapították, hogy nehezebb az Eiger Északi-Falánál.

Kik vállalkoztak erre a „lehetetlen” feladatra? Az expedíció vezetője, *Tom Patey* 36 éves, skót orvos volt, akit már 25 éves kora óta Európa legkiválóbb hegemászói közé soroltak. Nevét 1956-ban tette ismertté a Himalájában fekvő 7273 m magas *Mustagh Tower* első megmászásával. Ezt követően végrehajtotta a legnehezebb mászókat a Montblanc-csoportban, majd a Karakorumban a *Rakaposi*-csúcsot mászta meg. A készülő akcióról így számolt be a lap hasábjain:

— 1948-ban kezdtem hegymászással komolyan foglalkozni. Azóta több ízben beszéltem tapasztalt hegymászokkal az „Old Man”-ról. Ezek szerint még a legkiválóbbaknak sem sikerülhet a megmászás. Olyan törekeny, omladozó, hogy minden kísérlet öngyilkossággal határos. Magam is csaknem erre a megállapításra jutottam. Viszont a „lehetetlen”, az alpinista szótárában manapság már nem fordulhat elő. Mi hét év óta foglalkozunk a megmászás gondolatával. Most végre itt az ideje, hogy megvalósítsuk. —

Az expedíció másik tagja, Robert Bailie, hivatásos hegyi vezető volt, aki Afrikában sorra mászta az ötezres csúcsokat. Ő a Kilimandzsárótól autó és hajó-stoppal érkezett a messze északra. A harmadik Chris Bonnington volt, aki az Eiger Északi Falának megmászásával szerzett hírnevet. Ő volt az expedíció film-operatőre. Úgy rendelkezett, hogy a másik kettő mászik előre, miközben ő alulról fotografál. Mászás közben a kettő beveri számára a biztosító kampókat, hogy végül utánuk mászhasson a fotokészülékkel és a tetőn ő legyen az első.

Az expedíció három aktív tagján kívül még négy személy foglalt helyet azon a motorcsónakon, amely a társaságot Mainland-szigetéről átszállította az Old Man lábához. Pat (Baillie felesége), ennek kislánya és egy kutya, valamint egy 22 éves amerikai hegedűművész, akivel a hosszú hajóúton ismerkedett össze az expedíció. A „főhadiszállás” egy kis halászkunyhó volt, éppen csak akkora, amekkorát az „Old Man” megtúrt lába előtt, a víz és a szikla között.

Az „Old Man” egyelőre nem mutatta magát. Sötét felhőtakaróját a fejére húzta, körülötte hullámokban viharzott a tenger. Az alpinisták munkához láttak, vaskampók, karabinerek, kalapácsok vándoroltak a ládákban, a hátizsákokba, egész vaskereskedésre való.

Állítólag ezt egyszerűbben, intézte az az öreg skót, aki a legenda szerint fogadásból megmászta az „Old-Man”-t, és amikor lejött róla, eszébe jutott, hogy tetején felejtette a pipáját. Természetesen újra felmászott érte.

A szigetvilág lakói között ma is akadnak, akik készpénznek veszik a dupla-megmászás legendáját, egyesek személyesen is ismerni vélik a skót pipásembert. Az amerikai hegedűművész is hihetőnek tartotta az esetet. Ő is — mondotta — felmászna másodsor a hegedűjéért.

A három alpinista eközben szemlét tartott, hogy valahol a sziklán kedvező kiindulást találjon. Bennington előszedte féltucat kameráját és parancsot adott az indulásra.

Kiindulás több helyen is kínálkozott, csak megfelelő folytatást nem lehetett sehol találni. Mindenütt

megszakadt a folytonosság és csak valóságos lakatos-munkával lehetett továbbjutni. A lejtő? Legjobb esetben függőleges volt. Ahol egy repedés látszott, zsákutcában végződött. Bonnington végül is türelmét vesztette.

„Teljes két órája már, hogy szimatoljátok ezt a vacak sziklát. Azonnal fogjatok hozzá, szemben a kamerával. Ügyeljetek arra, hogy megkönnyítsétek munkámat!”

Mit lehetett tenni? Meg kellett indulni a már beállított kamerával szemben. Tom Patey indult az első kötélfosszra. Talált is egy csábító fogást. A fal tapintásra ellenállónak mutatkozott, csak amikor rá akarta bízni a testsúlyát, kiszakadt alatta.

A laza sziklával a tapasztalt sziklamászó még csak megbirkózik. De ez a törekeny fal mégis túl soknak bizonyult, itt tapasztalat, gyakorlat, technika nem számított. Az első harminc méter az omladozó falon még csak ment valahogy. De ez még nem volt igazi sziklafal, csak talapat. Továbbiakban már az volt a probléma, hogy mennyi törmelékkel a falból levern, eltávolítani, hogy alatta maradjon valami, amit keményen meg lehet markolni. Úgy látszott, hogy könnyebb lebontani az egész falat, mint fogást találni rajta.

Kalapálás, verejtékezés, káromkodás közben érte el Tom az első szakasz végét. Ott egy keskeny parkány kínálkozott rövid pihenőül. Ez a páholy azonban már foglalt volt. Jól megtermett viharhadár ült benne, dühösen, elutasítón meresztette szemeit a közeledő alpinistára. A hárpia nem volt hajlandó páholyát megosztani és ráadásul rendelkezett egy kellemetlen fegyverrel. Tom éppen az utolsó főlhúzózkodásra készült, amikor az állat felbőffenő hangot hallatott. Tom — mint orvos — ismerte ezt a hangot. Ha közelít a madárhoz, az bűzös gyomorváladékot köp szeme közé. Emellett pontosan céloz: két méter távolságra a találat biztos. Tom már keserű tapasztalatokkal is rendelkezett, ezért egy hosszú drótot, mint valami dárdat nyújtott az állat felé, abban a reményben, hogy az idő előtt elsüti fegyverét. Sajnos, a hadicsele nem vált be, Tomnak — ha tovább akart jutni — a dögöt ki kellett lódtani páholyából. Az arcát még csak el tudta fordítani, de a haja és ruhája tele lett a bűzös váladékkal.

Eközben Robert is fölért az erkélyre és kárörömmel szimatolta a Tom hajából áradó illatot: „Hallod-e — mondta — úgy látszik,

nem tetszettél neki.” De elhallgatott, mert egy magasabban fekvő párkányról hasonló madárhangok hallatszottak.

Ez óvatosságra intette Robertot, aki átvette az első helyet a kötélén. Megpróbált balra kitérni, ez azonban csak kevésbé sikerült. Legalább 70 métert kellett mászni a mélység fölött szabadon. Szabad mászásról itt szó sem lehetett, minden egyes fogáshoz kampóra és kalapácsra volt szükség. Így ment ez méterről méterre, míg egyszerre éktelen káromkodás vegyült a csőrömpölésbe, és Robert a tőle telhető legnagyobb sebességgel kúszott vissza Tom mellé: „Odafejjem megint leselkedik egy hitvány dög. Nem szándékozom vele vitatkozni.”

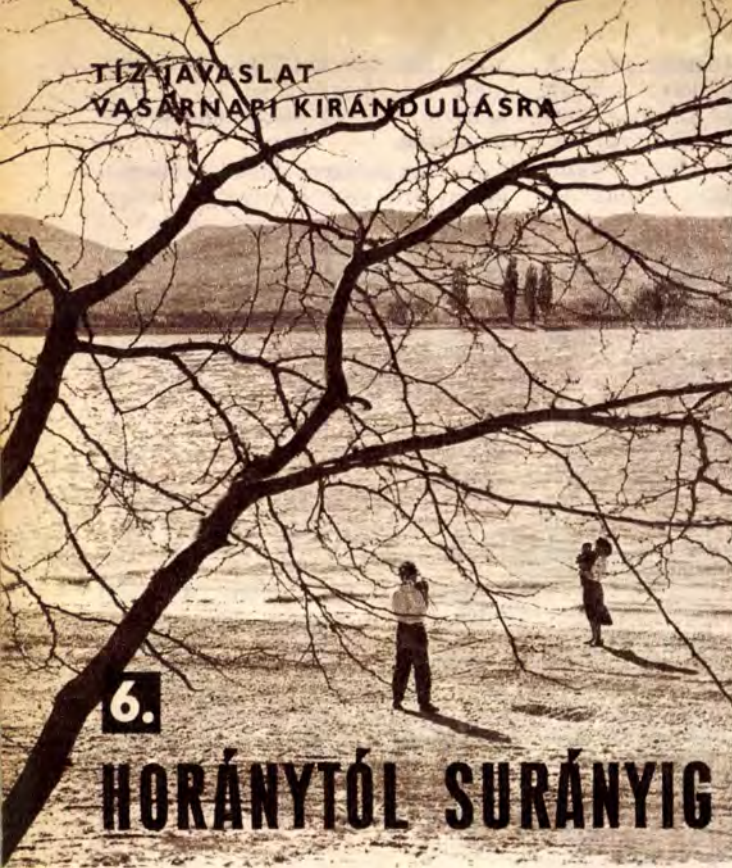
Megindult tehát jobbra a keleti falra, ahol a kihajlás még erősebb, viszont a part felől jól látható volt. Bennington régen várt már arra, hogy hozzálásson a filmrendező munkájához. „Még egy keveset jobbra, pompás” — dirigált alulról, míg a két alpinistának egyre veszélyesebb helyzetet szemelt ki, hogy a felvétel minél izgalmasabb képet nyerjen.

Az éjszakát bivakolással töltötték. Bivak helyeül egy kemény kínálkozott, itt kampókhöz kötözve biztosították magukat.

Másnap a napsütéssel előkerült a halászkunyhóból a nézőközönség is: Mert ez a nap a diadal napjának indult: Bonnington kijelentette: „ma el kell érni a tetőt, különben az illusztrációk lekésik a vasárnapi számot.” De ezeken az utolsó felvételeken neki magának is szerepelnie kellett. Megindult tehát a bevett kampókon, köteleken, kantárokon fölfelé a másik kettő után és a lent egybegyűlt társaság élénk buzdítása közben percekben belül elérte azt a magasságot, amivel Tom Patey és társa harmadnapja vesződtek.

Az utolsó szakaszon már gyorsabban ment a munka. Itt ugyanis a fal „csak” függőleges volt. A kőzet kemény volt, így a fogások jól mentek. Három kötélfosszon, a 80 m szintkülönbség nem vett igénybe több időt egy óránál. Végül alulról kutyaugatással kísért „hurrá”-kórus köszöntötte a három alpinista megjelenését az „Old Man” feje búbján.

Bonnington a tetőn örömtüzet gyújtott. Ettől azonban tüzet fogott a repedésekből előtörő vad növényzet, s a diadalmas triumvirátusnak sürgősen alá kellett szállnia a mélybe. Az „Old Man” azonban megadta magát az emberi ügyességnek, bátorságnak és kitartásnak.

6.

HORÁNYTÓL SURÁNYIG

A Szentendrei-szigeten kevés az erdő. Ami van, az túlnyomó részben itt található. Különösen Horánynál, ahol a szigetet teljes szélességében elborítja. Még a partközeli kis zátonyra is átkerül s ezzel különös szépséget ad ennek a tájrésznek.

A pesti oldalról elének tároló tájkép megkapó. A partmenti erdőszegély felett több helyütt átmagaslik a sziget öregebb erdeje; a fölé pedig háttérként a szentendrei, leányfalusi hegyek még párába burkolódzó erdős csúcsai emelkednek. A dunakeszi Liget utca kivezet az erdőcskéhez, mely végigkíséri a Dunasor házeit. A parton horgász ül a reggeli csendben... A fák között átcsillog a Nagy-Duna vize...

De a révnél már mozgalmas az élet. Éppen most kőkí a „Csóványos” nevű kis átkelőhajó, „fedélzetén” népes turistacsoporttal. A szigeten, a Horányi turistaházban töltötték az éjszakát. Autóbuszuk a parton vár rájuk.

A révnél mindig mozgalmas volt az élet. Már a rómaiak idején is. Őrtorony vigyázta itt a „barbárok” mozgódásait. Nagyon csekély romja itt hever a parton. Megjelölés nélkül. Védelem nélkül. Szemközt a szigeten is volt egy. Abból

több maradt meg. A szigeti erődítmény három részből állott: két szélén egy-egy tornyocska emelkedett s ezeket hosszú falak kötötték össze a központi épülettel. A dunakeszi és horányi őrtornyok között feltehetően hajóhid ment át a Dunán. A szigeten lejjebb is, feljebb is további őrtornyok is épültek.

Itt kel át a távvezeték is a folyam felett. Fehérre, pirosra festett karcsú oszlopa messze kimagaslik a sziget fái közül.

A Horánynál partraszálló turistát némi csalódás éri: a szép erdőszegély nem léphet be, mert az a Vízművek védett területe; s a Horányi csárdába sem léphet be, mert az már régen nem csárda: a Pestmegyei Kis-hajózási és Javító Vállalat üzeme működik benne. Egy hajójavító vállalatnak mindenestire a víz partján kell lennie. De talán nem pont itt. Alig hihető, hogy a csárdaépület különösen alkalmas lenne üzemi célokra. Ugyanakkor szegényebbek lettünk egy szépfekvésű idegenforgalmi objektummal, melyről Völgyes Miklós 1936-ban megjelent Dunai zsebkönyvében azt írja, hogy „nyári estéken a terasz lámpái kilométerekre ellátszanak és az onnan elhangzó zenét is messze elviszi a víz.”

Szödligeti Dunapart. Tökés
László felv.

Azért ne forduljunk vissza az első kellemetlen benyomásokra. Mert a Horánytól Surányig terjedő mintegy 7 km hosszú partszakasz többi része valóban az üdülést, a pihenést, az egészséges sportolást szolgálja.

Vihartépett öreg nyárfák alatt haladunk. Amint magunk mögött hagyjuk a Horányi turistaszállót, halk zümmögéssé halkul már le a hajóműhely kopácsolása. A madárdalos reggeli csendet egy-egy tolóhajó túlkönlése színesíti csak olykor, meg a felfelé száguldó szárnyashajó hullámverésének zaja.

U tunk felvezet a gátra. A gát éles határvonal a folyóparti tájnak. Külső oldalán, az ártéren szép öreg fák, facsoportok, ligetek zöldellnek. Egy helyütt hosszúkás tóként maradt vissza az áradás már levonult vize. Szemközt húzódik az erdős zátony, melynek két vízben álló fűzfa jelzi az alsó végét. A gát belső védett oldalán viszont víkendházak, kisebb, majd nagyobb üdülők sorakoznak. A Művész Szakszervezetek üdülője mellett egy kis modern élelmiszerbolt is van s kissé tovább a hangulatos Zöld csárda várja vendégeit...

Megváltozik a növényzet: akácok váltja fel a nyárfákat, fűzfákat. A szép akác-erdőben valóságosan elbűjlik a nagy múltú Erdői Telep. Itt létesült a főváros környékének egyik legrégebb munkásüdülőhelye. A Természetbarátok Turista Egyesülete Magánalkalmazott Szakosztályának tagjai kezdtek ide kijárni s rövidesen nyári otthonukká lett. Gyorsan fejlődött. Szombat esténként, a táborfűz fényénél rendezett kultúr műsorokon Ady Endre, József Attila versei gyakran szerepeltek. Itt született meg két nagy munkás-kórus: a Szalmás-kórus és később a Vándor-kórus. A telep egykori lakói közül többen a munkásmozgalom mártírjai lettek: Braun Éva, Kállai Éva, Kreutz Róbert, Martos Flóra, Pataki István és mások. — A Telepet a Budapesti Vörös Meteor S. K. Természetbarát-szakosztálya gondozza, nagy áldozatkészséggel. Több mint százhusz víkendház áll rajta; van villanyvilágítása, vízvezetéke

és nyílt vendéglője. A Telep ez évben fennállásának 40 éves jubileumát ünnepli.

A Telep főtútcáján vezet keresztül a szigetmonostori révtől induló és az alsógödi révhez vezető zöld útjelzés. A rév néhány percrenyire fekszik. Közelében szép kőkereszt áll a vízparton, melyet felirata szerint „a vizen járó ember lelki épülésére” emeltek.

A révet elhagyva más jellegű útszakasz következik. A gát belső oldalán nagy, vízenyős rétek terülnek el, szép facsoportokkal és sok-sok virággal. Csak igen kis része van feltörve, megművelve. Az út sem olyan homokos, mint eddig; jobban megköti a növényzet. Balról elhagyjuk az árvízvédelmi központ üdülőnek is beillő szép épületét. Jobbról nemsokára feltárol a kilátás Vác felé s a fölötté magasodó Naszályra (Nagyszálla). Jaj de szomorú látvány! A Dunai Cement és Műszaki hatalmas kőfejtője nagy sárga sebként mélyül a szép formájú, magában álló hegy oldalába. „Nagyszállnak borszülő hegye. Sok jó napot szerzett nekem...” — írja Petőfi, amikor megpillantja Budáról a „távolból kékelő” hegyet. Nekünk turistáknak is sok jó napot szerzett: erdejében barlangolva, barlangjait kutatva, kilátótornyából gyönyörködve a nagyszerű panorámában. Most fájó szívvel nézzük az odatelepített üzem jellegéből szükségszerűen folyó tájrombolást, az annyi áldozattal fejlesztett Dunakanyar kapujában.

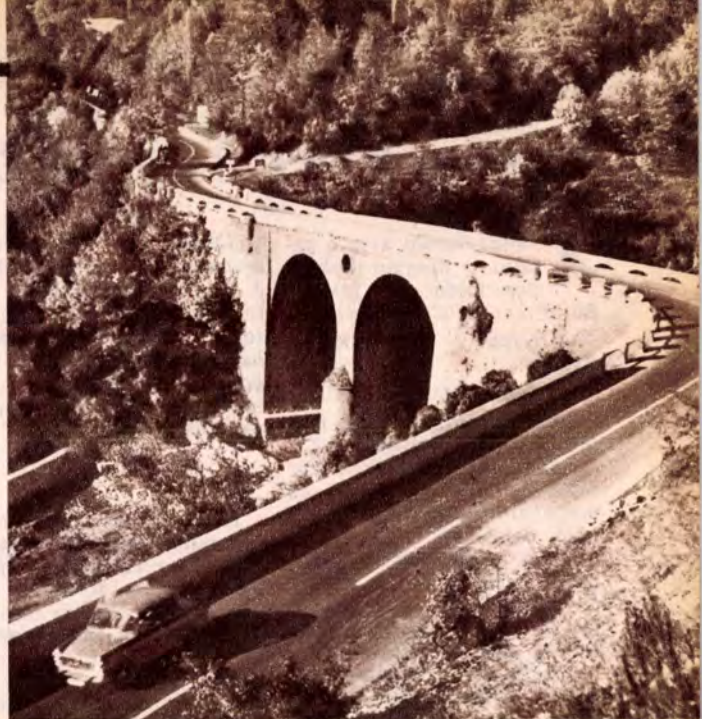
Ismét változik a növényzet: pompás jegenyefasorok tűnnek fel beljebb fenyőfélék is van. Bent járunk Surányban. A szép, gondozott sétányon csakhamar elérjük a Surányi csárdát. Szigetmonostor földesura 1770 körül részben az Óbudai Koronauradalom, részben a Horányi család, később a Surányi család volt. Az ő nevüket örökíti meg a két csárda s a körülöttük kialakult település.

Hazaútna legszébb hajóval. Ahogy vízbizsunk úszik lefelé a Dunán, feltárol ismét a bejárt partszakasz. A Szentendrei-szigetnek ez a nagyon szép része, mely nemcsak az evezősnek, a fürdőzőnek, de a gyalogosan sétálóknak is sok élményt nyújt.

Pápa Miklós dr.

Callmanesti

Autót a Prahova-völgyben (Kárpátok)

A vendégszerető ROMÁNIA

Várja Önt

- Festői üdülőhelyein: **POIANA BRASOV, SINAIA, PREDEAL**
- Híres fürdőhelyein: **HERKULESFÜRDŐ, SZOVÁTA, GOVORA, OLANESTI, CALIMANESTI**
- Az ország különböző szép városaiban és vidéki körutazásokon: **BUKAREST, PRAHOVA VÖLGYE, OLT VÖLGYE, ÉSZAK MOLDOVA KOLOSTORAI, A DUNA DELTA, A TENGERPART.**
- Csoportos- és egyéni utazások bármilyen közlekedési eszközzel. Jelentkezés Magyarország utazási irodájának központjánál vagy bármely kirendeltségénél.
- Változatos és előnyös szálláslehetőségek különböző kategóriájú szállodákban, egyetemi otthonokban, bungalókban, kempingekben, magánlakásokban.
- Az elő- és utószezonban a **HEGYI ÉS TENGERPARTI** üdülőkben és fürdőhelyeken nagy árleszállítás.

Felvilágosítások és prospektusok a magyar utazási irodákban és a Román Országos Turistahivatalnál, Bukarest, Bd. Magheru 7. Telefon: 14.51.60.

Sinai. Szálloda (1400 m tengerszint felett)

TERMÉSZET és EMBER

A fiatal özsa meg a gidája a mogyoróbokros domboldalon feküdt. Sütkéreztek. Csend volt.

— Nézd! — fogott karon Zsuzsa.

De már láttam is őket.

Éz a furcsa, szikrázó meleg délelőtt másfél órája kezdődött — amikor kiléptünk a kántori erdőből és megálltunk a Hosszúréti lán-goló lejtőjén... Csak jött a fény, csak jött... Mindenhol fény... Ennek a délelőtnak hangja támadt, apró fénybűrék patantak szét; örvények és lát-hatatlan orsók kezdtek surrogni mindenfelé a levegőben... Ez a fény már lángot fakasztott a fákon, a fülünkön, a körmünk alatt...

A szerelem, ez az ostoba szorítás a bordáink, a zavaros, megkeseredő íz az

inyünkön — a szerelem egyszerre megfagyott ebben a fényben. Vékony és szakadékonny lett mint egy át-tetsző hártya; csak kívül hurcoltuk magunkon, mint egy béna szárnyat. Nem emelt többé és nem merített alá...

Az előbb itt a domboldalon pillantottuk meg az öz-sutát és gidáját. A kicsi poronty éppen fekszik, mint egy kutya, lábát hasához húzza. Alszik. Az anyja fejét magasra tartja. Most lassan fordul a nyak s a fej — a suta ránktekint.

Mi meg őt nézzük.

— Figyelj, én megigézem! — mondja Zsuzsa, s tekintetét egy pillanatra se veszi le a sutáról.

Nem mozdulunk.

A kicsi ugrik fel először. Három lépésre elfut az anyjától s olyan megható hangon szól vissza a sutára, mintha egy leveses fazék fedelét emelné le a gőz. Aztán megáll. Egész teste remeg. A suta is felemelkedik lassan, a tekintetét ő sem veszi le Zsuzsáról.

— Te buta! — szól hal-kan Zsuzsa.

S mintha a mogyoróbokor szólalna... A suta tétozódik, nem mozdul. A kicsije ismét nyiffan, gyerekesen, vékonyan.

— Te buta! — szól a bűvös igézés — Ne félj!

Tizenöt lépésre az őz. Zsuzsa már megtette az ötöt.

Lassan továbbmozdul. „Te buta!” — már csak le-heli. És a suta állva marad. Zsuzsa mellé ér. Nagy a csönd.

— Megsimogatnálak, te!.. De nem teszem... gyere te!

Rettenetesen lassan közeledik az őzhöz. Az közöm-bösen megnyalja a kezét...

A kicsi reszket. Zsuzsára néz. Megszólalna. Nem mer. Zsuzsa egyszerre határozott lesz, megveregeti a suta nyakát.

S az még mindig áll.

Kicsit kitér a veregetés elől. De már nem akar elfutni.

Rám visszanéz most Zsuzsa.

— Látod?

Percek óta nézem a mutatványt.

— Büszke vagy rá? — kérdem — Hiszen ezt mindig tudtad. Valakihez odalépni. Nagyon szépen odalépni... Ezt tudtad! De tovább!... Mi lesz tovább?

— Tudod, hogy mit tettél most is? Elmegyünk s itt-marad ez a megbútított őz. Azt hiszi, mindenki ilyen könnyű s ártatlan... Tudod, kik járnak ezen az úton? Mindenféle járókelők, levágnak a szelidre, a kész-re, mint a baltás útonálló. A sutád itt sétálgat majd s azok fogják meg s lenyúzzák. Te butítottad meg, hogy hagyja magát... Gondoltál erre?...

A „KISFALUDY” AZ ELSŐ GŐZHAJÓ

A hogy a Főnix az első nagyobb fajta balatoni vitorlángálya, úgy híres az első gőzhajó a Kisfaludy is. Úgy írja a krónika, hogy a trieszti és komáromi hajóácsok a fűredi réteken szerelték össze az Albionból hozott gőzép alkatrészeit, s 1846. szeptember 21-én Széchenyi István bocsátotta első útjára a szép lapátkereskes karcú gőzöst, amelynek képét annyi régi metszet őrzi. Az ünneplők közül nem hiányoztak a kor költői, akik a haladás minden új lépését kitérő lelkesedéssel köszöntötték. Garay így írja elragadtatott versében:

*Egy évezreden át ugarul állott a magyarnak
Tétlen pangásban a gyönyörű Balaton.
Széchenyi jött, a tó megjejt a nagy haladótul.
„Ez megigéz!” mondá s keble felhőborodott.
Hasztalan! a hullámzabolázó gőzös elől!
És a vesztelő tó haladásnak ered.*

A „hullámzabolázó gőzös”-höz aztán nemcsak vers, hanem számtalan kedves történet is fűződött. Sok ideig maradt a tó vízének magányos vándora és természetes, hogy a parti lakosság képzeletében távoli óceánok kalandos romantikáját idézte fel. S valóban, ha nem is tengeri élmény volt, de eleinte kisebb vállalkozásszámba ment a hajóutazás. Még sok esztendővel később is, — amikor már megépült a síófoki kikötő, — a sekély vízű Sióba nem tudott bejutni a hajó. Kint a nyílt vízzen horgonyzott hát le, s az utasokat kötéllel vont csónakokkal húzták ki a móló végére, ahonnan két révész-legény evezett be velük a gőzöshöz. Egy ilyen bonyolult beszállásnál Jókai Mór is vízbe esett.

Ha már Siófokra értünk azt is el kell mondanunk, a déli partot benépesítő fürdőhelyek kialakulása voltaképpen a vasút megépítésével kezdődött meg. 1861-ben adták át a forgalomnak a Budapest—trieszti vonal Nagykiszáig terjedő szakaszát, Siófoknak még két évig állomása sem épült. A tó déli partján csak Szántódon, Boglárán, és Szentgyörgyön állt meg a vonat.

A balatoni fürdőhelyek múlt századbéli jellegzetes-ségei közé tartoztak azok a szép tornyos, faragott homlokzatú fa fürdőházak, amelyek közül az utol-sót néhány esztendeje bontották le a keszthelyi Sziget-fürdő helyén. Ezek között is hírességnek számított a díszes homlokzatú síófoki „svájci stílusú” fa fürdőház, amely 1878-ban a fejlődő fürdőhely legnagyobb nevezetessége. Az „elegáns és célszerű” kivitelben készült „Magyar Tengernek” keresztelt épület számszemélyes társalgótermének nagy ablakai s emeleti kilátószobája a tóra néztek, s nyolcvan kabinjában minden kényel-met megtaláltak a fürdőzők. S hogy a korabeli technika vívmányai se hiányozzanak, az egész pompás fürdő-ház síneken járt, s ha a téli idők eljöttek, egyszerűen partra tolták, hogy a jég ne árthasson az épületnek. Úgy mondják nem is a jég pusztította el, hanem a Balaton magas vízállása.

A tó környékén a természet szinte pazarló gazdag-sággal hintette szét kincseit. Ezek közé tartozik a Kővágóórs környéki kőtenger, amely érdekes és mesz-sze földön híres látványossága volt a földtan tudósai-nak. A hajdan e vidéket elborító Pannóniai tenger tur-zásából keletkezett homokkővek, sokszor kocsí, sőt ház nagyságú sziklatuskók hevertek itt a rétek, szántók, szőlők között, s akadt olyan is, amelyikbe pincét váj-tak. A Magyar Tenger partvidékén elterülő híres „kü-tenger”, kisebb, védetté nyilvánított darabját ma is megcsodálhatják a Káli medence turistái.

A Balaton kuriózumairól könyvről is futná. Ám e vidék legnagyobb kuriózuma múltban, jelenben, s bi-zonyára a jövőben is a Balaton marad. Mert azok, akik a tó lassú kiszáradásáról szóló rémhíreken riadoznak, még akkor is tévednek, ha hasonlatosak az anekdotá-béli ijedten kérdezősködő polgárhoz, aki megkönnyeb-bülten sóhajtott fel, amikor megtudta, hogy a világvége nem egymillió, hanem tízmillió év múlva következik be. Nem, a Balaton nem fog kiszáradni. Akik sorsát szívükön viselik, ismerik a Zala iszaposításának s a le-rakódásoknak minden problémáját. S ma már gondjuk van s lehet rá, hogy sem ezeknek, sem az időnek ne sikerüljön kiszárítani a Magyar Tengert.

Lipták Gábor

Új telefonszámunk: 182-932. A szerkesztőség hétköznap 9—13 óráig, szombaton 9—12 óráig fogad.

A Baranya megyei Idegenforgalmi Hivatal kezelésében levő harkányi és sikondi turista-szállók és a harkányi és abaligeti kempingek szívesen várják a kirándulókat. A nyári idényben a kempingekben hétféle házak is bérelhetők, Harkányban pedig 32 szobás motel várja a vendégeket.

Abaligeten rendezik július 20—30. között a Természetbarát Eszperantisták Nemzetközi Találkozóját.

A lillafüredi Palota szálló melletti Szinva patak vízesése a téli hónapokban nem „üzemelt”, mert a patak vizét bekapcsolták a Kilián-lakótelep vízellátásába. Most ismét megnyitották a forrás zsilipjeit, hogy a kirándulók gyönyörködhesse- nek a 25 méter magas vízesésben.

A tapolcai barlang-fürdőt úgy alakították

át, hogy a vize egy-két óra alatt leereszthető. A fürdő tisztítása most gyakoribbá válhat.

Az oladi kilátó, melynek rendbe hozatalára százezer forintot költöttek, elhanyagolt, a nyugdíjas őr is ott akarja hagyni, mert jóformán alig van fizetése, — panaszolja a „Vas Népe”. Így érhető, hogy alig keresi fel néhány turista, pedig az első vendéget konyakkal, pálinkával fogadják.

A KISZ Csongrád megyei Bizottsága és az MTSZ Csongrád megyei Túramotoros Klubja július 25-én indítja el 40 motoros részvételével a Szeged—Subotica—Novi Sad—Belgrád—Kragujevac—Nis útvonalon rendezendő Barátság-túráját.

A nagykevélyi turistaházban, — olvastuk a „Pesti morzsákban” sem üdítőt, sem sört nem lehet kapni, csak — bort. Erre valóban több gondot kellene fordítani az illetékeseknek.

Megnyílt a salgótarjáni I. osztályú Camping, ahol 25 db 2 ágyas szoba várja a vendégeket. — 40—50 főre sátor bérelhető.

Az egyre fokozódó érdeklődésre való tekintettel, Salgótarjában, az Eresztvényi telepen még ebben az évben egy új, 120 fős turistaszálló építését kezdik meg, 2 ágyas szobákkal, központi fűtéssel.

Az Országos Műemléki Felügyelőség tovább folytatja a hollókői vár feltárási munkálatait.

Helyreigazítás: A törökmezői turistaház bezárására vonatkozó hírünk téves információn alapult. Örömmel közöljük, hogy a ház egész évben üzemel.

Ugyancsak téves információn alapult, hogy a Kőhegyen nem jelzi emléktábla Petőfi Sándor ottjártát. Több olvasónk levélben kiigazította tévedésünket, sőt Konta Lajos pomázi olvasónk a mellékelt fényképpel igazolta, hogy koszorús költőnk emlékét tábla örökíti meg.

Kettős jubileum alkalmából rendezte meg május 5-én a Király Albert emléktúrát a Tipográfia természetjáró szakosztálya. A kevelénygergi Stromfeld Aurél turistaház 40 éve épült fel és a Tipográfia ez évben ünnepli 100 éves jubileumát. A turista-háznál megtartott ünnepségen sok munkásturista veterán jelenlétében turistautat neveztek el Király Albertről, a Tanácsköztársaság sportdirektóriumának tagjáról. Az utat Bogdán István, a Budapesti Természetbarát Szövetség alelnöke avatta fel.

Aggteleken új turistaszállót helyeztek üzembe. A szállóban 29 kétágyas és 42 háromágyas szoba van. A szobákban hideg-meleg folyó víz, az emeleteken zuhanyozók, és 140 személyes étterem áll rendelkezésre. A szoba ára — 2 személy — 58 Ft. A szállótól 5 percre van a Cseppkőbarlang bejárata.

Győrben ötemeletes, 54 szobás modern turistaszálló épül. Képünkön, Lőrincz József Ybl díjas tervező a szálló makettjével.

PETŐFI PIHENO
ITT PIHENT MELT PETŐFI SÁNDOR
1856. SZEPTEMBER 23-ÁN
A LANGELÉRO KÖZTÖ EMLÉKTÁBLA
ÁLLÍTOTTA
A PILIS TURISTA EGYESÜLET
1956

Győr nemzetség tagja, somogyi ispán bencés monostort alapított a Szent Jakab apostol hegyén, a kapos folyó mentén, „egy szerfelett régi és elhanyagoltsága miatt már pusztán álló” templom helyén.

A monostor felszentelésén jelen volt Salamon király, és Géza herceg is.

Az 1400-as évekig még nyomon követhetjük a szentjakabi monostor törté-

gott oszlopfők és egyéb kőfaragványok. Gyertyatartók, használati eszközök, nyílhegyek.

A meredek szerpentínúton hordhatták fel a barátok számárában, kis horodcskákban a vizet a kolostorba. Ma jelzett turistaút vezet fel a hegyre.

A toronytól gyönyörű kilátás nyílik Kaposvárra és a környező vidékre. Lent apró házacskák sorakoznak, távolabb a Kapos keskeny szalagocskája látszik, amott a Dombóvár—Kaposvári vasút sinje csillan a napfényben.

Az ásatások még tartanak, de megkezdődtek már a helyreállítási munkálatok is.

A kerengő ablakjai az udvarra néztek. Valamikor itt jártak imát mormolva a jámbor szerzetesek.

A hegy déli oldalán — ez már a Zselicség — gazdag szőlőbirtokok vannak.

Zselic, vagy Kaposzentjakab nevét ma hiába keressük a térképen. Kaposvárhoz csatolták. Azonban aki Kaposváron jár ne mulassza el megnézni ezt az érdekes — eddig ismeretlen — szép történelmi emléket.

Lévai József

Rom a Kapos mentén

Nemrég még senki sem tudta mit rejt a föld a kaposzentjakabi várhegyen. Csak egy magasba nyúló, nyolcszögletű toronycsonk árulkodott arról, hogy itt valamikor épület állhatott.

A nép „törökhegyásnak” nevezte és meséket mondott róla. Alagútról, amelyik Szigetvárig ér, régi katonákról, betyárokról, boszorkányokról és csodatévő szentekről szolt ez a mese.

Mindig akadtak túrkálók, kincskeresők, akik az omladékok között aranyat, ékszert kerestek.

Aztán jöttek a régészek, a tudomány emberei. Vizszalagoztak a történelem lapjain száz és ezer éveket, és feltárult a múlt.

Erről a területről a kelta-római leletek egész tö-

mege került elő. Végig a Kapos mentén a római erődítmények, őrtornyok egész sora húzódott. Amint később kiderült, egy ilyen erődítmény maradványaira valamikor templomot építettek.

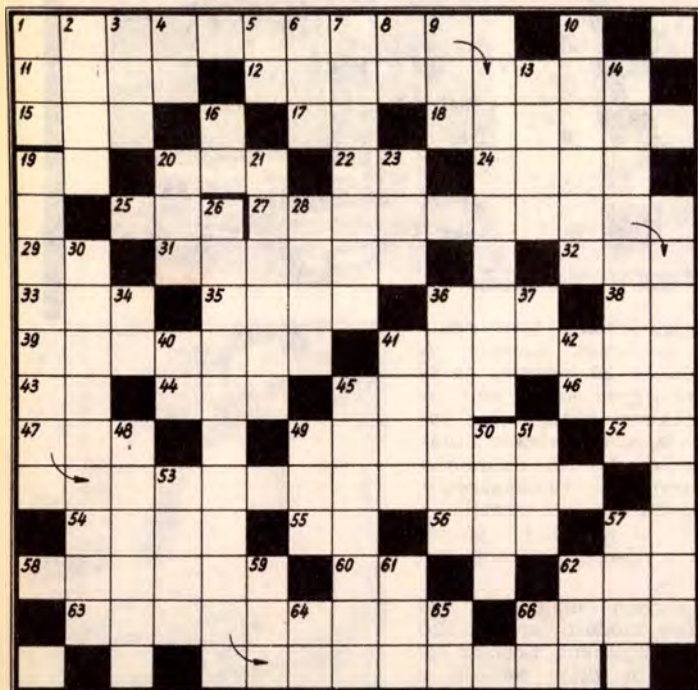
Somogyinak ezt a részét a honfoglaló magyarság Bő nemzetsége szálta meg. Később, utódlási jogon Koppány birtoka lett, kinek leveretése után minden birtokát a pannonhalmi apátságának adományozta I. István király.

Salamon király 1061-évi oklevele szerint Atha, a

netét, de a későbbi viszonytagságos időkben lassan pusztulásnak indult.

Valószínű, hogy a későbbi időkben rablók, betyárok tanyájává vált. Miután a török elvonult erről a vidékről, a zselici őserődökből előmerészkedő lakosság községet alapított, a hegyre szőlőt telepített, az épület anyagát építkezés céljaira használta fel. A község egyes házai falaiban megtalálhatók ma is a monostor lépcsőkövei, oszlopmaradványai, díszítőelemei. Némely helyen még a festék is megmaradt. Előkerültek a művészien megfara-

NYÁRI ESTÉN

VIZSZINTES: 1. Idézet Tompa Mihály „Nyári estén” c. verséből. (az első sor, zárt betűk: NY, ide kettős betűt írjunk, N, S) 11. Megszégyenít. 12. A Tisza kicsiny jobb oldali mellékfolyója. 15. Színes fém. 17. Fordított kettősbetű. 18. A folyónál kisebb folyóvíz (névelővel) 19. Az alaphangsor 7. és 5. hangjegye. 20. Lapos terület. 22. Római 6. 24. A Garam szlovák neve. 25. Őszi hónap rövidítése. 27. A versidézet második sora (zárt betűk: K, U, E) 29. L. T. 31. A „Csongor és Tünde” vén boszorkánya. 32. Angolna, németül. 33. A felsőfok képzője. 35. Ősi szájhagyományokban élő, mesés történet. 36. Szakít. 38. A tejére. 39. Portréja. 41. Hirtelen megtántorodik. 43. H R. 44. Gaz betűi, keverve. 45. Hannibal ... portas. 46. Nagy magyar költő. 47. A A B. 49. Eltulajdonít, ellop. 52. O. M. 54. Ledönt épület (névelővel) 55. Szalkás húsú hal. 56. Nemzetközi Olimpiai Bizottság. 57. Például röv. 58. Tarkás, babos, petytyegtetett (tájszó). 60. Televízió. 62. Nagy amerikai költő (A holló) 63. Kiegett (névelővel) 66. Üres hordó jobban ...

Beküldendő a vízszintes 1., 27., függőleges 19. és 26. sz. sorok megfejtése. Határidő: július 15.

Előző számunkban közölt keresztrejtvény megfejtése: Batányi, Herman Ottó, Noszlopi, Romer, Táncsics, Berzsenyi, Ságvári, Hanák, Kiss József, Egri.

FÜGGŐLEGES: 1. Foggal lép. 2. Nem kell több belőle. 3. Légnemű anyag. 4. Mutató szó. 5. Helium vegyjele. 6. Tennivaló, intézni való. 7. Utolja. 8. T. R. 9. Családfő. 10. Nagy drámaírónk. 13. Folyó Dél-Franciaországban. 14. Az út

Könyvjutalmat nyertek: Dr. Borsy Zoltán Nyiregyháza, Püski András Bp., Gallai Ferenc Kisláng, Gáspár Imre Kecskemét, Kiss Katika Bp., Puzsár Anna Bp.

1.

2.

3.

5.

11.

12.

Kedves Pályázóink! A hat hónapon át tartó képrejtvény lényege, hogy a képeket ismerjük fel, s a helyes választ levelezőlapon 1, 2, X felsorolással küldjük be minden hó 20-ig a Szerkesztőség: Budapest, V., Váci u. 62. címére.

Minden helyes válasz egy-egy pontot ér. A hat hónap alatt legtöbb pontot elérték között, az alábbi díjakat osztjuk ki:

1. díj 1500 forintos vásárlási utalvány
2. díj Kétszemélyes üdülés egy hétre, a nyertes által kiválasztott turistaházban
- 3—4. díj Kétszemélyes tartózkodás egy hétre a harkányfürdői motellben, illetve a papszigeti campingben
5. díj Kétnapos IBUSZ országjárás
6. díj Egy db 500 forintos vásárlási utalvány
- 7—8. díj Két db 300 forintos vásárlási utalvány
- 9—10. díj Két db 200 forintos vásárlási utalvány
11. díj Egy db gumimatrac
- 12—16. díj Öt db éves előfizetés a Turistára
- 17—36. díj Húsz db tárgyszeremény.

A pályázat csak akkor érvényes, ha az oldal alján látható kis „Turistát” a levelezőlapra felragasztjuk.

Sok szerencsét!
A szerkesztőség

6 HÓNAPOS TOTO-KÉPREJTVÉNYÜNK

I. forduló

1. **Ismert sziklakápolna:** 1. Szentgyörgyhegyen, 2. Visegrádon, X. Badacsonyon
2. **Hol járnak?** 1. Fertőrákos, 2. Sopron, X. Budafok
3. **Melyik városunkban van?** 1. Eger, 2. Sopron, X. Pécs
4. **Melyik városban van?** 1. Miskolcon, 2. Gyöngyösön, X. Szegeden
5. **Költőnkről elnevezett kilátó:** 1. Bükkben, 2. Vértesen, X. Somlón
6. **Melyik turistaházunkból láthatjuk ezt a tájképet?** 1. Lajosforrás, 2. Síkfőkút, X. Mátrászentimre
7. **Mi a virág botanikus neve?** 1. Calendula, 2. Petunia, X. Lupinus
8. **Mi a virág magyar neve?** 1. Körömvirág, 2. Tártika, X. Szarkaláb
9. **Melyik turistaházunk környéke?:** 1. Kisinóc, 2. Bükk-szentkereszt, X. Ágasvár
10. **Melyik várom?** 1. Vitány, 2. Sümeg, X. Sirok
11. **Melyik város címere látható a ház homlokzatán?** 1. Békés, 2. Vasvár, X. Szerencs
12. **Milyen gomba?** 1. Gyilkos galóca, 2. Csiperke, X. Fenyőgomba
13. **Melyik megyénkben van ez a vár?** 1. Nógrád, 2. Borsod, X. Zemplén
- 13+1. **Melyik ország fővárosának utcája?** 1. Szófia, 2. Prága, X. Belgrád

13+1.

13.

6.

7.

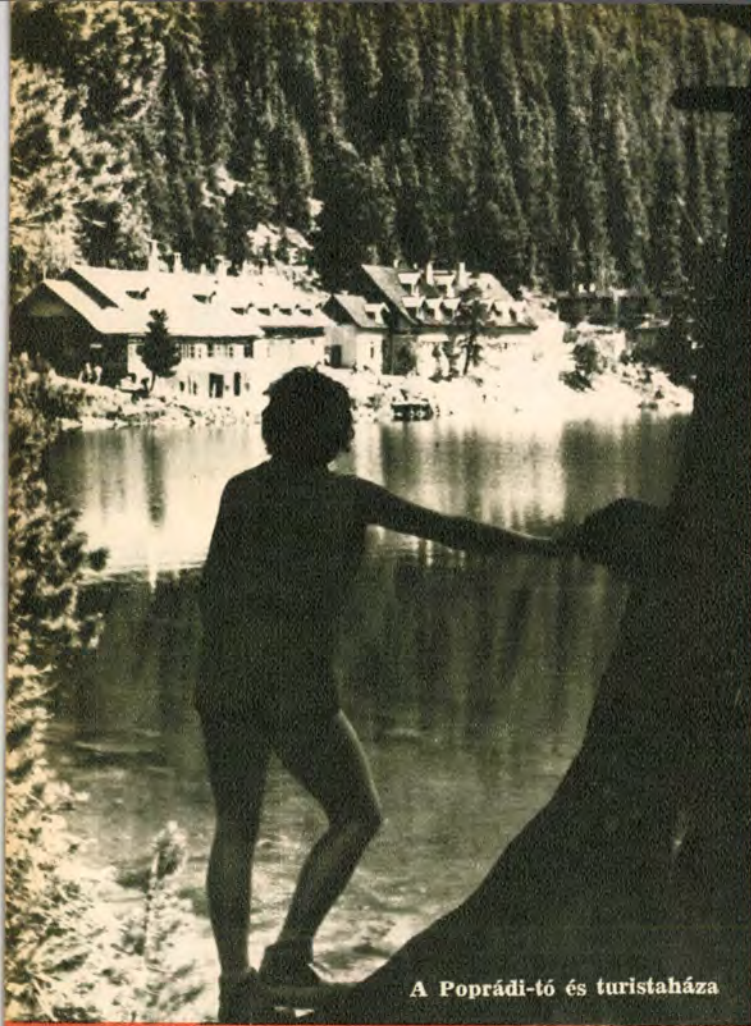
8.

9.

10.

A Poprádi-tó és turistaháza

Javorjnai táj

A MAGAS TÁTRA

Ami a korábbi években álom volt csak — egy szép túra a Magas Tátrában — ma mindenki számára könnyen megvalósítható valóság. Nagy kultúrájú üdülőterület kitűnő szolgáltatásokkal, változatos túracélokkal, jó közlekedéssel, jól felszerelt turistaházak sportszerű kényelemmel: ezek a legfőbb jellemzői ma a Magas Tátrának.

Ami pedig a túrák célpontját illeti: a Krivántól a Béla Mészkökig, a Tátra csúcsától a Lomnici csúcsig megszámlálhatatlan túracél, festői tavak, haragos színű tengerszemek, sziklás völgyek, zúgó vízesések, na meg élővilágából zergék, és mormoták nyújtják mindenkinek azt a temérdek szépséget és érdekes látnivalót, sajátos magashegyi hangulatot, amely rabul ejti a vándort és hagy benne felejthetetlen sok szép emléket.

A Tátrát és temérdek szépségét közelebbről propagálni már nem kell — élő propaganda az egész terület maga.

Szöveg és képek
Pászthory Lóránt

A Zöld-tó

Útban a Fátyol-vízeséshez

A KÖVETKEZŐ SZÁM TARTALMÁBÓL:

- Siófoki nyár
- Lepkék, mint virágok
- Bem apó sírjánál
- Magyarok a Szaharában
- A magyarok fája.

TURISTA

A MAGYAR TERMÉSZETBARÁT
SZÖVETSÉG LAPJA

1968 — 8

A kondorosi csárda
Vámbéry Ármin nyomain
A Bihar
A Kamerun-vulkánon
A Kennedy-csúcs megmászása

ÁRA: 3 FT

TURISTA

TARTALOM

TURISTAÉLET

II. Tájékoztató Világbajnokság	13
Turistaszállások, házak, szállók	3

HAZAI TÁJAK

Az ország gyümölcsösökertjében	4
Vízben, víz felett a Velencei-tavon	12
A kondorosi csárda alagútja	22
A síófoki nyár	14
Műemléknézőben a zalai dombok között	19
Tíz javaslat vasárnapi kirándulásra: Koloska-völgy	23

ÜTIKALAUZ – KÜLFÖLD

Vámbéry Armin nyomain Közép-Azsiában	10
A Bihar csodálatos karsztjelenségei	16
Séta a lengyel tenger partján	6

ÜTLEÍRÁS

A Kamerun-vulkánon	8
Skótok között	20

ÉRDEKES – HASZNOS

Védjük hazai orchideáinkat	14
Robert Greawes Szentendrén	16
Szlovákiai campingek	20

SZÓRAKOZÁS – KALAND – IZGALOM

A Kennedy-esücs megmászása	24
Jelzés a karámon	7

A címkép Kocsis Pál munkája

Turista. Turisztikai, camping, üdülési és utazási folyóirat. Felelős szerkesztő: **Endrődi Lajos**. Szerkesztőbizottság: Antalffy Gyula, Kertész Miklós, dr. Kürthy Miklós, Mosonyi László, dr. Pápa Miklós, Székely Miklós, Szombathy Viktor, Tamás Ferenc. Szerkesztőség: V., Váczi u. 62-64. T.: 182-932. Kiadja az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: **Tóth László** igazgató. Kiadóhivatal Bp., VI., Révay u. 16. T.: 116-660. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlapirodánál, V., József nádor tér 1., a kézbesítőknél, bármely postahivatalnál, és a posta hírlapüzleteiben közvetlenül, vagy csekkbefizetési lapon (egyéni csekk-számlaszám: 61.252, közületi: 61.066), valamint átutalással a KHI MNB 8. sz. egy-számlájára. Előfizetési díj egy évre: 36 Ft, félévre: 18 Ft

INDEX: 25 814

68.906 Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest.

A Cseh-paradicsom a homokkővek világa

SZIKLÁK AKROBATÁI

„Húzd be”, — kiáltott fel Pista és a függőleges falon méterről méterre tornászta fel magát, s 3-4 cm-es repedésekbe, dudorokba kapaszkodva kúszott mind feljebb a biztosító szeghez kikötött Béláig. Ott beakasztotta hevederét a szögbe a karabineren keresztül, s már futott is a kötél Béla után, aki indult már tovább. Fent a homokkőtorony tetején meglepődéssel tekintett körül, feszesre húzva kötelét, szinte érezte társát, aki jó 15 m szintkülönbséggel követte.

Nehezen telt az idő, 10, még 5 m volt hátra Pistának. Most következett a legnehezebb szakasz, az aláhajlás. Egyszerre csak feltűnt a két kéz, biztosan húzta fel magát a 60 m-es mélység fölé. A baráti kézfogás után meglepődéssel integettek le vezetőjüknek, aki az érdeklődő nézősereg élén szurkolt a két fiú mászásának.

A leereszkedés után, barátok és ismerősök gratuláltak, mert nem gondolták, hogy Magyarországon, ahol gyakorlásra alig vannak sziklák, ilyen jóképességű hegymászók vannak.

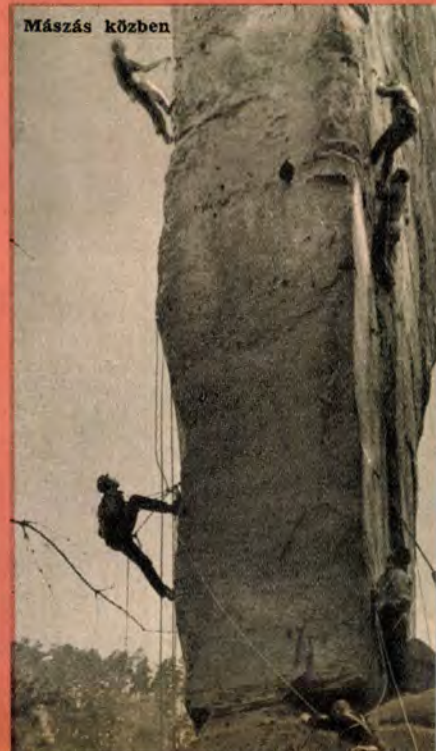
Igy zárult a május 21-25 között a Csehparadicsomban a homokkővek világában rendezett 11-ik ifjúsági hegymászó találkozó, amit az UIAA, a Hegymászó Világszövetség felkérésére Csehszlovákia rendezett. A találkozón 14 ország legjobb fiatal hegymászói vettek részt. Nógrádi Gyula vezetésével Dóczé István (MEAFK) és Iván Béla (Bp. Vörös Meteor) képviselték a nagymúltú magyar hegymászt, s a Sárkánytorony, Karmester és más homokkő tornyokra való feljutással bizonyították be tudásukat és új elismeréseket szereztek a magyar hegymászó sportnak.

Ferenczi Tibor
foto: **Iván Béla**

Nehéz percek

Mászás közben

Turistaszállások, -házak és -szállók

Fogalmaink ezen a téren ma még eléggé tisztázatlanok. Ezért nem árt talán leszögezni, hogy a *turistaszállás* olyan jobbára tömeges szálláshely, amelyet a kiránduláson, túrán levő mozgó csoportok egy-egy éjszakára vesznek csupán igénybe. Különösebb kívánalmakat az ilyen szálláshelyekkel szemben nem is igen szokás támasztani, hacsak nem a tisztaság és a tisztálkodási lehetőségek tekintetében.

A *turistaház* már inkább az egyéni vagy családi pihenést és üdülést szolgálja, de turistaszállás hiányában nagyobb csoportok fogadására is alkalmas. Ezért a szobákban kívül rendszerint hálótermekkel is rendelkezik. A huzamosabb tartózkodási időtartamokra való tekintettel ellátást is nyújt.

A *turistaszálló* nem más, mint egy kisebb forgalmú üdülőhelyen létesített, olcsóbb kivitelezésű és berendezésű szálloda, amelynek azonban minden kényelmét és szükséges szolgáltatást biztosít vendégei számára. Különösen fontos, hogy a szállóban adva legyen a reggelizési lehetőség, s hogy a vendégek hideg és meleg italokhoz juthassanak.

A jelenleg folyamatban levő és a közeljövőre tervezett új építkezések ellenére is azt kell mondanunk, hogy mindhárom turistaszállás típusból egyelőre igen kevéssel rendelkezünk, holott ezek részben az üdülő- és a sportszállók hiányát is hivatva lennének pótolni. A vidéki magánlakásokban rendelkezésre álló szálláshelyek is jobbára primitívek és kényelmetlenek. A *táborozás* egyéni beruházási költségei pedig igen magasak — 5000—10 000 Ft között mozognak —, s a felszerelés szállításához gépkocsira van szükség.

Csakis a teljesen berendezett *nyaralóházakat* elfogadható áron bérbe adó táborok szolgálhatják a gyakorlatos, kerékpáros és motorkerékpáros turizmus igényeit, de ezek is természetesen csak jó időjárás esetén. Az új építkezések, vagy átalakítások tehát, égetően sürgető feladatot jelentenek. Mindenfelé akad egy-egy elhagyott volt kastély,

kúria vagy kolostor, amelyből kitűnő turista-vendégszállást lehetne kialakítani.

Turistaszállásaink és turistaházaink mai állapotára, belső és külső felszerelése általában lesújtó képet mutat. Hosszú évek óta alig költöttek rájuk valamit. Tudjuk, hogy a helyreállítási, modernizálási munkákat már megkezdték, de a *Népszava* 1968. április 7-i számában joggal hívta föl a figyelmet arra, hogy „szükséges lenne följújtani néhány nagyforgalmú turistaházat”. A helyreállítási és följújtási munkákat akár a *szállásdíjak pótlékolásával* is siettetni kellene.

A sok probléma közül egyik legnehezebb a *csoportok* problémája. Nem az alkalmilag szervezett úti társaságokra gondolunk, mert ezek heterogén együttesek, s az utazás időtartama rendszerint nem is elegendő a komolyabb összehangolásra. Az igazi csoport, vállalati vagy egyesületi, ösztönös, homogén társaság. Ebben, a tömegléktan törvényei szerint, a tagok egyéni felelősségérzete és egyénisége föloldódik, a bátorítatlanok is bátrakká válnak, mert bíznak a tömeg erejében.

Egyesek sokat hangoskodnak, gyakran erőszakoskodnak és általában úgy viselkednek, mintha csak ők lennének a világon. Az ilyen csoportokat tehát előnyösnek látszik — saját kényelmüket is szorgalmazó — lehetőleg elszigetelten kezelni, legyen szó akár utazásról, akár étkezésről, akár elszállásolásról. Ahol erre lehetőség nincs, föltétlenül gondoskodni kell a *házi rend* megtartásáról, illetve megtartásáról. Mindenki több példát is fölhozhat annak igazolására, hogy erre milyen nagy szükség lenne!

A *diákcsoportok* elszállásolását mindenképpen külön diákszállásokon kellene megoldani, mert a fiatalok — ha tömegben vannak — gyakori jelenség, hogy egyesek közülük másokra nincsenek tekintettel. Otromba tréfákat engednek meg maguknak, vaskos megjegyzéseket tesznek, sőt ok és értelem nélkül kárt okoznak. Gyakori, hogy a „hecc” kedvéért

egyét s mást leszerelnek vagy „emlékűl” magukkal visznek.

A kísérő *pedagógusok* felelősségét, ezzel kapcsolatban nem lehet eléggé hangsúlyozni. Elképesztő, hogy néha 50—60 mozgékony gyereket két tanító vagy tanár kísér csupán.

Egy másik komoly probléma abból adódik, hogy nem minden turista vendégszállás tartozik a Turista Ellátó Vállalathoz. Igen sok új szálláshely van az idegenforgalmi hivatalok, a vendéglátóipari vállalatok, a különböző szövetkezetek, illetve egyesületek kezelésében. Viszont jelenleg nincs olyan kiadvány, amely minden turista-vendégszállást, összes jellemző adataikkal egyetemben fölüntetne.

Egy ilyen, pénzért is árusítható és hirdetések elfogadásával olcsóbbá tehető *turistakalauz* mielőbbi kiadását minden érdekelt szervnek szorgalmaznia kellene!

A Turistaházakat Kezelő Vállalat 1958-ban kiadott ugyan egy jól szerkesztett, füzetkét saját házairól, de ezt a kiadványt már régen túlhaladta az idő. Senki sem tudja, hol és milyen új létesítmények várják a természetbarátokat, s ha nem tudja, honnan vagy miből tudhatná meg? Az idegenforgalmi hivatalok a hozzájuk intézett belföldi megkeresésekre — sajnos — nem igen szoktak válaszolni. Ez személyes tapasztalatom.

További probléma, hogy a természetjárók részére létesült vagy létesítendő vendégszállások általában nehezen közelíthetők meg. Több napos tartózkodáshoz annyi mindenre van szükség, hogy az ember gyakran képtelen azt egyetlen hátizsákba gyömöszölni. Megrakott bőröndökkel viszont kényelmetlen poros ország-

utakon vagy erdei csapásokon kilométereket gyalogni.

Adódik egy másik probléma is, amelyről a *Magyar Nemzet* 1968. április 7-i számában így írt egy olvasó: „a turistaház vidám talponállóként szívesebben működik”. Valóban, egyes városok és községek területén, illetve azok közelségében fekvő turistaházak vendéglőit a helybeliek olykor divatos *kocsmaként* kezelik és a helyi társaságok annyira ellepik, hogy „idegen” ott nem juthat helyhez. Másutt a turistaházakat *kereskedelmi szállodaként* hasznosítják, számos, hivatalos úton levő kiküldöttet zsúfolva a szobákban együvé. Természetes, hogy az ilyen házakban turistáknak alig jut hely.

Emellett viszont sok vállalati és egyesületi turistaszállás meg turistaház üresen áll, de azokban a nem vállalati, illetve nem egyesületi turista sem étkezéshez, sem szálláshelyhez nem juthat hozzá. Az igazolt természetjárókat valamennyi szabad helyvel rendelkező turista-létesítménynek fogadnia kellene!

Szükségesnek látszanék az is, hogy a különböző szervek és szervezetek közösen munkálkodjanak a meglévő és a fölmerülő problémák megoldásán. Az is előnyös lenne, ha olyan *turista-irodák* működnének, amelyek az ország valamennyi turista-vendégszállásán biztosítanák az elhelyezést, illetve az előzetes szobafoglalást.

Egyelőre azonban még az összehangolt tájékoztató és toborzó *propaganda* is teljesen hiányzik. Pedig — bár országunk kicsi — oly szép és oly gazdag, hogy érdemes vele turisztikailag foglalkozni.

dr. Tarnóczy Lóránt

EGY KIS TÖRTÉNELEM

John Franklin angol sarkutazó és kísérője 1820. augusztus 2-án indult el a Nagy Rabszolga-partján fekvő Providence erődéből a Jeges-tenger partvidékére. Megfelelő vezető híján vízszafordulásra kényszerültek, és csak egy évvel később folytathatták útjukat.

AZ ORSZÁG GYÜMÖLCSÖSKERTJÉBEN

Az Alföld tájai nem olyan látványosak, mint a hegyvidékeké; gyakran egyhangúnak, színtelennek, érdektelennek találják azok, akik előtt rejtve maradnak sajátos szépségei. Nem mindenki előtt nyílik meg az Alföld. Csak aki szívével is nézi, annak tárulnak fel a rónatáj szépségei. Először Petőfi érezte meg az Alföld lelkét, a végtelen síkság fölött lebegő szabadság szellemét. *Szép vagy Alföld!* — kiált, s már sorjázza is, miért szép s mi szép benne. Végtelensége, tágassága, nyíltsága, nagy kitarulkozása. A déli-báb tengerében lebegő tanyák, a szellő lágú ölen ringatózó búzatáblák, a nádasokból felröppenő vadludak, a lenge nyárfaerdők, az árvalányhajas legelőmezők, a csendes méléző gulyák. A földdel összeolvadó ég, s a Duna, mely méltóságteljesen halad végig a nagy síkságon.

Az alföldi tájak közül is a Duna—Tisza köze nőtt a legjobban a költő szívéhez. Hiszen szülőföldje ez a

„Dunától a Tiszáig nyúló róna”. A két folyó közti homokos hátság, a Kiskunság mezeje számtalan Petőfi-versben jelenik meg, a bölcsőhely iránti gyermeki szeretet ragyogásában. Megmutatja dús gabonamezőit, szikes tavakkal borított legelőit, szélhordta homokhalmait. A múlt század derekának Kiskunságára első sorban is ez a királydinyenyés, árvalányhajas homok, az állandó mozgásban levő felszín a jellemző: „... a homokbuckáknak — Se hossza, se vége. — A mezeten homokban alig teng — Egy-két gyalogbódza, — Mely fekete gyümölcsét nyaranként — Kedvetlenül hozza” — a Duna—Tisza köze jó részére ráillett ez az 1847-ben írt Petőfi-strófa.

Legérdekesebb múltú és legígéretesebb jövőjű tájaink közé tartozik a Duna—Tisza köze. A két folyó közti terület legnagyobb részét a Duna építette föl hordalékaiból. Mielőtt felvette volna mai déli irányát, itt kalandozott szerte-

ágazó medrekben, megszámlálhatatlan ágra bomolva, s hordalékát vastagon teregette el. Ezt a hatalmas törmelékűpot és hordalékmezőt aztán beborította a lösz és főleg a homok, melyet az északnyugati szél fújta ki az elhagyott Duna-medrekéből. Ez a felszínalakítás még a földtörténeti jelenkor elején, alig néhány ezer évvel ezelőtt is folyamatban volt, amikor a Duna már elhelyezkedett mostani ágyában, az Alföld és a Dunántúl közti nagy törsévonalban.

A Duna—Tisza köze életének mindmáig a homok a legfontosabb tényezője. A kezdetben féktelenül vándorló futóhomok magasabb hátait a növényzet lassan megkötötte, a lefolyástalan mélyedésekben, a vizenyős laposokban pedig kisebb-nagyobb mocsaras rétek, úgynevezett *semlyékek* keletkeztek. Gyér fűtakaróval fedett, szikes tavakkal tarkított ligetes táj volt a Kiskunság a magyarok megjelenésekor. Ezen az erdős-füves vidé-

ken telepedtek meg a 1240-es évek végén a kunok, s folytatták nomád életüket, miként Arany János megragadóan ábrázolja: „... *Lenge sátor és faház — Alatt szilaj kún nép tanyáz; — mozgó faluit, városit — Le a Tiszáig, Marosig, — Hol itt emelvén, hol amott, — Mint tengeren a szél habot...*”

Igy éltek a kiskunok, vándorolva, legeltetve; sátor volt a házuk, „szállás” a falujuk, temérdek állat a vagyonuk. A homok ritkás gyepszőnyegére ráeresztett nyájak serege azonban idők múltával lassan-lassan lelegelte a növényzetet, fel-törte a csak lazán megkötött homokot, a pásztorok lassanként kiirtották az erdőket is, hogy több legelőt teremtsenek; a fájától, fűvétől megfosztott széles síkságon aztán újra mozgásba jött a homok. A táj elvadulását, pusztasággá változását sokszorosára fokozta a török hódoltság kora, mely a déli országrész nagyobbik felében is úgyszólván eltörölte az emberjé mun-

Megyei tudósítónk jelenti GYŐR-SOPRON MEGYÉBŐL

A szövetség 48 működő szakosztályának összesen 4028 szervezett tagja van, ebből 3146 felnőtt, és 822 ifjúsági tag.

Az év folyamán már több olyan rendezvényünk volt, amelyen nagy tömeg vett részt. Ilyen volt a Felszabadulás Emlékverseny emléktúra, a Veteránok Találkozója.

Májusban zajlott le a „Molnár Ferenc” emléktúra, melyet a KISZ Megyei Bizottságával közösen rendeztek meg. A cél a cseszneki vár volt, melyhez csillagtúra vezetett három útvonalon. 1300 természetbárárt indult.

A vizitúrázók a „Radnóti Béke-menet”-en vettek részt, amelynek

végcélja az Abda község határában felállított emlékműhöz vezetett. A Rábca folyón felevezve csatlakoztak a gyalogosan érkező fiatalokhoz.

A vízi élet most kezd mozgalmassá válni. Nagy az érdeklődés a (Duna) TID, és a Rába iránt. Sokan csatlakoznak az idén a megyéből a Nemzetközi Duna-túrához. A vízi élet fő mozgatója a Vasas ETO és a VM. Göngyöleg túravezetősei.

A motoros túrázó szakcsoport 38 fővel vett részt a Nógrád-Verőcei Országos Motoros Találkozón. A két túrából elsőnek a MÚM. 401. sz. ITSK. 9 diákja, Molnár Alajos tanár vezetésével teljesítette a feltételeket, valamint Papp Károly, a vörös Meteor MÉK természetjárója.

A megyei bajnokságok befejeződtek. Túravezetői tanfolyamunkon 40 fő vett részt, ezzel megyénk túravezetőinek létszáma 340 főre emelkedik.

Nagy az érdeklődés a kilátótelepi tábor iránt, ahol 60 fő részére biztosítottuk teljes felszerelést. Kölcsönző állomásunk 120 fő részére tud szállást biztosítani, 2 és 4 személyes sátrakkal, gumimatracokkal és hálózsákkal felszerelve.

Szövetségünk kezdeményezésére turistaház építési akció indult Vinye-Sándormajorban. Az elmúlt évben készült el a Kesz- és Ostyagyár, az EDASZ, valamint a „Richard” gyár csinosan berendezett kulcsosháza. Jelenleg befejezésre vár a Győri Textil és az ÉPFU menedékháza is.

Kenyeres Katalin

kájának minden nyomát. Az elnéptelenedett kopár vidéken nagy tömegben hordta, hengergette a homokot az északnyugati szél, buckasorokba és köztük délkeletnek futó barázdákba rendezte. Ezekben időszakos erek csordogáltak a Tisza felé.

Amikor a múlt század elején a Kiskunság egyre szaporodó lakossága nagyobb mértékben kényszerült rátérni a földművelésre, előbb le kellett győznie, meg kellett szelídítenie a futóhomokot. Ekkor kezdődött meg a Duna—Tisza közli nép hősi harca a természet vad erőivel, a széllel s a gördülő, hengergő homokkal. Védő erdősítéssel, szőlő- és gyümölcs-telepítéssel, vízlevezetéssel, a talaj aprólékos megdolgozását kívánó kertgazdálkodással helyhez kötötték a futóhomokot, és szabályozták a semlyékek kőszáló vizeit. Szívós, kemény munkával sokszínű kultúrtájjá formálták át a pusztát. A magyar paraszti munkának valóságos hősköteménye a kiskunsági homokvidék meghódítása. Az óriási legelőterületek temérdek kertté váltak; az utak, mezsgyéék szélén akác-sorok törtek meg a szél erejét, védelmükben szőlők, gyümölcsösök nőttek fel mind nagyobb területeken. Ha virágzás vagy gyümölcs és idején járjuk ezt a szívderítő „szépségű” kertországot, az emberi erővel végzett tájformálás nagyszerűségében gyönyörködhetünk el.

A homokvidék átalakításában a Duna—Tisza közli városok, elsősorban *Cegléd*, *Kecskemét* és *Nagykőrös* jártak az élen. Lakosságuk virágzó kertkultúrát teremtett és városias életformákat fejlesztett ki, még ha településeik mindmáig is erőteljesen őrzik agrár jellegüket. Épületeik túlnyomó része két-három ablakos, tornácos, fehér parasztház, csak a központban szakítják meg a földszintes házak ritmusát az emeletes középületek. Kisebb-nagyobb műemléki együttesek őrzik itt a múlt levegőjét. Ha megállunk a nagykőrösi öreg tanácsháza barokk oromzatából kiemelkedő tömzsi óratorony előtt, a város küzdelmes történetének szelét érezzük áradni a vastag falakból, a nyomott emelet apró ablakaiból.

A múlt században megkezdett tájalakító jellegű „kertesítést” napjainkban teljesíti ki a Duna—Tisza közli városok és falvak népe, újabb gyümölcs- és szőlőtelepítésekkel, öntözőtelepek, halastavak létesítésével, nem utolsósorban pedig a nagy területekre kiterjedő erdősítéssel. Itt is, ott is egyre sürűbben tűnedeznek fel az új erdők, ligetek, facsoportok. A természetjáró e tájon nemcsak gyümölcsfák közt vándorolhat, de fenyesekben, tölgyesekben, nyárasokban is.

A Kiskunság egyes részein azonban még ma is mozog a homok; *Fülöpsház*, *Agasegyháza*, *Tatárszentgyörgy* környékén, főként pedig a Kiskunhalastól nyugatra fekvő *Illancs* pusztán. Ha itt felmegyünk egy szélbarázda garmadá-jára, vadságában is lenyűgöző természeti tájon tekinthetünk szét. Mint hullámban megdermedt tenger, úgy sorakoznak egymás mellett az apró homokfodrokkal redőzött buckasorok. A gyér fűtakaróval borított, vagy teljesen növényzet nélküli halmokon csak egy-két silány galagonya bokor tengődik, a laza homokfelszín mozgó buckáin törpe borókabokrok szét-szórt csoportjai küzdenek félig eltemetve a széllal.

Ezek a részekben valóságos kis *sivatagfoltokra* bukkanhatunk még, ahol a hosszanti szélbarázdák végében felhalmozódó garmadák évente három-négy métert is haladnak előre. A teljesen növénytelen buckák között helyenként finom zuzmószyonyegyen vándorolhatunk, tamariskás, borókás, árvalányhajás pagonyokban. Ezek a nyerstáji érdekességű mikrosivatag-foltok évről évre öszszébb zszugorodnak, hiszen valóságos gépi hadsereg harcol ma már a homokkal. Századok óta hasznavehetetlen parlagokon nyomulnak előre rajvonalban a nagyteljesítményű földnyesők, valósággal leborotválják a buckákat, aztán traktorok forgatják meg a feltört talajt, készítik elő a tőkéknek, csemetéknek. A tempó gyors, a fejlődés megállíthatatlan; még a mi nemzedékünk végleg búcsút fog mondani a kiskunsági puszta utolsó maradványainak is.

Antalfy Gyula

EGÉSZSÉGÉT ŐRZI

A 3 TESTŐR

FOGYASSZON
RENDSZERESEN
MAGAS VITAMINTARTALMŰ
FRISSÍTŐ

GYÓGYSZÖRPOKET!

FORGALOMBA HOZZA:

KAPHATÓ:
AZ ÁLLAMI ÉS SZÖVETKEZETI
ÉLELMISZERÜZLETEKBE
ÉS A

HERBÁRIA
SZAKÜZLETEKBE

SÉTA A LENGYEL TENGERT PARTJÁN

A minden szépért lelkesedő, Anatole France „Aranypart”-nak nevezte a lengyel tengerpartot, a lengyel „Zöld tengerpart”-ként emlegeti. Az egyiket a holt homok, a másikat a buja vegetáció ihlette meg.

Valóban, van itt mindkettőből és mindből, ami a tengert jelenti: a hangos, lüktető életű kikötőtől a csendes, pitorész halászfalvakig, a világvárosi fürdővárosoktól vadregényes sziklás tengerpartig, a harsány színekben pompázó parkoktól a homokkal szikrázó sivatagi tájakig, s mindez együtt és sűrűn változva jelenti a lengyel tenger varázslatos világát.

A Balti-tenger legdélebbre eső részén, Uznam szigetén találjuk SWINOUCIET, az utóbbi években rendkívüli népszerűsége emelkedett fürdővárost. Gyors karrierjét elsősorban annak köszönheti, hogy az Odera torkolatánál levő kikötő-vasútállomását alkalmassá tették utasokat, gépkocsikat és vasúti szerelvényeket szállító kompok fogadására. Ezzel Lengyelország közvetlen vasúti összeköttetést létesített Svédországgal, ahonnan ma már ezrével érkeznek az utasok. Swinoujscie tulajdonképpen Szczecin előkikötője, s egyben jelentős halászkikötő. Hírét az aprózemcsés, bársonyos homokú, hosszú kilométerekre nyúló strandja vitte el a messze földre, no meg a kényelmes turistaházai, pompás szállodái és éttermei. Remek hajókirán-

dulás tehető innen a Balti-tengeren egészen Rügen szigetéig.

Feljebb északra találjuk a lengyel tengerpart legfiatalabb városát, a Wolin szigetén levő MIEDZYZDRÓJÉT, az egyik legnagyobb lengyel tengerparti fürdővárost. Elragadó szépségű sétautakat találunk itt. Az erdővel borított tengerparti morénadombok magassága megközelíti a 100 métert a tengerszint felett. A városi parkot alkotó erdőben ritka fapéldányok, gazdag cserje és gyümölcsállomány található. Az évszázados tölgyek boltozatként hajolnak a sétaösvények fölé, az erdő mélyén pedig az emberi tekintet és zaj elől elrejtőzve élnek az őzek, vadászok, rókák és egyéb erdei állatok. Itt él az igen ritka fehér keselyű is, amelyet népnyelven tengeri sasnak mondanak.

Innen már keletre kanyarodik a tengerpart, elérjük DZIWNÓWOT, az óceáni halászat jelentős központját, majd tovább POBIERÓWOT, a festői fekvésű halászfalut, amely közel 3 km hosszúságban szalagként nyúlik el a parti sávval párhuzamosan. Apró családi házakból álló üdülőnegyedét a tenger közelében levő, szélétől védett fenyőerdőben találjuk. Aztán a gyönyörű homokparti stranddal és Balti-tenger legerősebb hullámverésével büszkélkedő USTRONIE MORSKIET keressük fel, majd innen tovább keletre a Jamno tavat a tengertől elválasztó földnyelv tővé-

MIELNO-ban a vitorlás-sport hívei lelhetik örömeiket a gazdagon felszerelt vitorlásokikötőben.

USTKA-ban is érdemes elidőzni és megtekinteni a mozgalmas halászkikötőt, s azokat a hajóépítő üzemeket, ahol a halászbárkákat építik szorgos kezek.

LEBA. Itt érdemes tovább időzni, ilyen látvány ritkán akad Európában, a lengyel tengerpart egyik legérdekesebb pontján vagyunk. Ez a hely messze földön híres, vándorló homokdűnéiről. A dűnék alatt rejtőzködnek a régi, XVI. századi Leba romjai. Ameddig a szem ellát, homok, homokbuckák és a sivatagi képben itt-ott elszáradt galypak, mintha a fák koronái lennének. A homokba temetett kísérteties város története más is él a kasubok körében. Azt mesélik, hogy ha keleti szél fúj, a homokból kilátszik a torony csúcsa, mások szerint halk ének hallatszik a buckák mélyéből.

Egyáltalán nem volna meglepő számomra, ha egy nap tevés karavánnal találkoznék ebben a sivatagban — mondják az idelátogatók. De az elvárásolt néma homok világában lármás strandot is felfedezhetünk. Évenként mintegy félszáz-ezer turista és nyaraló keresi fel ezt a helyet, amelynek van egy másik nevezetessége is: itt van a Balti-tenger mentén a legtöbb napsütés.

Még csak a HEL-FÉLSZIGETET tekintsük meg, de ezt okvetlenül.

Mintha egy kard éles pengéjével a tengerbe hasítana — úgy rajzolódik ki a Gdanski öbölben a szótlan kasub halászok és a beszállás történelem földje: a Hel-félsziget.

Ezt a kis kasub népet másfél évezrede nem tudja elpusztítani senki. Alig 4000 a számuk, öt halászfaluban élnek, állandó harcban az elemekkel és történelmük során szinte szüntelen harcban a kalózzokkal, hódítókkal, egyszer a poroszok, máskor a svédek ellen védik Polóniát. Itt a kasub halászok földjén ért véget a második világháború. 1945 májusában a náci Németország már porba hullt, de a Hel-félszigetről csak június elején indult el zárt kötelékben a fogság felé az a 145 000 német katoná, akik a szovjet és lengyel hadak elől ide menekültek.

A vékonyka, alig 35 kilométer hosszú és néhol csak 150 méter szélességű föld-sávon, Lengyelország legészakibb pontján, egymás mellett sorakoznak a halászfaluk: CHALUPY, KUZ-NICA, JASTARNIA, JURATA és HEL.

A halászok jellegzetes házai, a házak előtti halászhálóik javíthatásával szorgoskodó asszonyok és lányok, a sok száz éve alig változó népviselet, a halászkikötők színesen mozgalmas élete, a gazdag zsákmánnyal messzi tengeri útról hazatérő halászok újjongó fogadása olyan látványosság, amely élményként marad emlékezetünkben. Dalokban, az óségi halászdalokban kemény, harcoss és veszélyes életüket éneklilik el. Ilyenformán:

Ó, mennyi lány legénye
vesz el,
Ó, mennyi asszony özvegy
marad,
Mert a tenger könyörtelen,
Sötét, mély hullámsírba
ragad.

Mind az öt falunak meg van a maga külön érdekessége. Történelmi építményeik között talán legszebb a Helben található XV. századi gótikus templom, de az újkori látványosságok és vívmányok: a jostarniai és heli hatalmas világítótornyok, a korszerű, kényelmes strandok, sportpályák, a tengerparti sétányokon épült szállodák és éttermek is nagy vonzerőt gyakorolnak és hódítják meg a félszigetnek a turisták ezreit.

Ungvári Jenő

Jelzés a karámban

Gyenesdiásról a pétéhegyi kilátó irányába bandukolva megálltunk s visszaneztünk a híg párában kuksoló Keszthelyre. Nagyon szép ez a hegység, regényes, változatos; egyik-másik kölyökmagaslatáról jól látni a Balaton tompa ezüstös csillogását.

Mondom meg-megálltunk, gyönyörködtünk, aztán megmásztuk a kilátó biztos létráját, onnan is körülnéztünk, s vezetőnk javaslatára elhatároztuk, hogy Büdöskút-pusztán ülünk neki az ebédnek.

Nyomon követve a majdnem mindenütt jól elhelyezett piros jelzést, s tovább gyönyörködve a változatos táj szépségeiben, egyszerűen csak kutyaugatást hallunk. Büdöskút — állapítja meg a szomszédom, s jó fél perccel utóbb fel is tűnik a fák koronájának szertelen ablakaiban az apró település. Még közelebb érve megállapítom, hogy odalent, a pár méteres lankán jóformán semmi zöldet se látni, mert a talajviszonyokhoz igazodó szabálytalan vonalakban karámot létesítettek, azon túl valami épület, s a karámban lusta, delelő lovak ácsorognak, azok patázták ki a gyepet.

A jelzés ide vezetett, meg kell állnunk. Fut a karám gerendázata két sorban jobbra-balra, hegynek fel, hegyről le, magam se tudom, miért ilyen regényes geometriai alakzatban. Most merre? — kérde társam, s akkor a vezetőnk fölfedezi, hogy ott a jelzés, a karámon belül, egy fiatal fa derekán. Akkor vesszük észre azt is, hogy jó ötven méternyire balra, a karám geren-

dájára támaszkodva két erdei ember beszélget, s ott sündörög mellettük két apró kutya, néznek bennünket az erdeiek nyugalmával, hogyan tanakodunk a túlsó oldalon.

— Ott a jelzés a karámban — mondja a vezetőnk, s máris lehajol, hogy átmásszon a két gerenda között, hogy irányt vegyen a jelzésnek, s a dímbe-dómbe terepen megkeresse a következőt. Két asszony van velünk, amint látom, nem nagyon fülk a foguk ahhoz, hogy a vezetőt kövessék, s bemászának a karámba. Nehezen ment ez a vezetőnek is, elbillent hátán a zsák, de ráhasalt jól az alsó gerendára, s átkecmertget a száz kilójával. Kis tanakodás után mi is nekivágtunk, nyögünk, lihegtünk, de asszonyostul bent voltunk a lovak birodalmában, ahová a jelzés irányított bennünket.

Ezek a lovak a területileg illetékes erdőgazdaság iskoláját járják itt Büdöskúton, jó termetű, igavonásra, erdei szolgálatra termett jószágok, s az erdőlakó emberhez hasonlóképpen szelíd természetűek. Báméskodva álltak meg, ahol a meglepetés érte őket, a két könnyökölő ember mosolyogni kezdett az előbbi kecmergésünkön, talán oda is szóltak, hogy ne féljünk a lovakot, nem bántanak azok senkit.

Hát nekivágtunk a felpatázott, poros terepre, hogy túl jussunk a karámon, elérjük az erdészházat, melynek egyik ajtaja közelében dróton futó kutya ugatott éktelenül. Ezekben a pillanatokban tetszett már, hogy a szabályszerű jelzés bemászatott bennünket a karámba.

Persze — mondtam társamnak — meg is kerülhetünk volna, bizisten előbukkan valahol a következő, na de ha már itt vagyunk, törjünk át a karámon.

Humanista alkatomnál fogva mindig megrendít az emberi félelem. Am van a félelemnek olyan változata, amely inkább mosolygásra készítet. Ilyen például, ha egy apró gyerek cincogva, toporogva bújik az anyja mögé, a barátságosan közelgő kutyától, s ilyenrel találkoztam a büdöskúti karámban. Asszonyaink ugyanis kellő távolságban kerülgették a lovakat, azok csak báméskodtak, mint borjú az újkapura. Erre nekibátorodott az egyik asszony, közelebb lépett egy jókora fiatal muraközihez, de megsimogatni már nem merte. Csak mondogattott valami hízelgőt, kis paci, gyere paci. A paci pedig elindult. Akkor a másik asszony sietni kezdett a karám gerendázata felé, sután, eseten női sutasággal, s a mozdulat, ahogyan készülődött átbújni a gerendák között, annyira csintalan volt, hogy a férfiak közül valaki hirtelen nevetni kezdett. De bajtársához illően odasietett s átsegítette, nehogy a nyakába fusson a szoknyája, a mély hajlástól. A ló is nevetett ezen, mert célba vette a másik asszonyt, aki csak ebben a pillanatban eszmélt, s azon nyomban futásnak is eredi a társa után. Ő is elakadt a gerendán, kapkodta a lábát, a szoknyáját, s a ló ott állt csodálkozva, mosolyogva, megszaglásztta a haját.

Ha valaki nem hinné, hogy Büdöskúton karámban található a turista jelzés, ajánlom csinálja utánunk a szép túrát. De nőt feltétlenül vigyen magával.

Ormos Gerő

Vakító-fény az éjszakában

MEDILUX CH

A HÁLÓZATBÓL TÖLTHETŐ
MINIZSEBLÁMKA

Kapható: Keravill szakszettekben és az áruházak
műszaki osztályain

A „Turista” jelenti

Megjelent az ország összes turisztaszállását magában foglaló címjegyzék. Beszerezhető a BTSZ V. ker. Váci u. 58. sz. alatti üzlethelyiségében.

A Budapesti Természetbarát Szövetség felhívította a Gerecse hegységben az országos kék, a Lábatlan—Zsámbék közötti piros, valamint a Tatabánya alsó vasútállomás—Neszemélyi Téglagyár vmh. közötti piros jelzéseket.

A Cseréptői erdészháznál a kéktúra bélyegzőnek a nyomát sem találtuk. A ház elhanyagolt állapotban van. Több ablaktáblát betörték, a hátsó ajtótok hiányzik a falból. Jó lenne itt megszüntetni a bélyegzőhelyet, mert újabb bélyegző kihelyezésének nincs sok értelme. Most épül Vágáshután a régi kápolnából új kultúrház. Ott talán el lehetne helyezni a bélyegzőt.

A Magyar Állami Nyomda S. K. huszonegy tagja Lorenz László és Móczár István vezetésével autóbustúrára igyekezett a Vértesbe. Kőhányáspuszta elhagyása után lángoló erdőtüz által útjukat s egyetlen kétségbeesett erdész próbálta a fiatal fenyvesben kitörni tüzet megfékezni. A turisták segítségére siettek. Az autóbusz sofőre először Csákvárra hajtott kocsijával a főerdészért, majd egy forduló után Kőhányáspusztáról hozott ásókat, lapátokat. Több órai nehéz munka után sikerült a gyantaként égő tüzet eloltani. A Vértesi Erdőgazdaság külön levélben köszönte meg az Állami Nyomda dolgozóinak önzetlen és gyors segítőkészségét.

A KAMERUN-VULKÁNON

Nyugat-Afrika legmagasabb tűzhányója, a *Kamerun-vulkán* szemérmes hegy. Egész éven át sűrű ködfelhőkbe burkolódzik, s a szűzi lepel csak nagyon ritkán lebben fel. Ilyenkor rövid percekre, órákra előbukkan a hosszán elnyúló, fekete láva- és salaktüst, melynek derekát sötét őserdők szegélyei csipkézik. Kéthónapos megfigyelés alatt csak egy ízben sikerült a legmagasabb kúpot, a 4072 m-es *Fako*-t meglátnunk.

Európában könnyű a dolga a hegymászásra induló turistának, a sziklafalakra készülő alpinistának. Kitiűnő térképek, megbízható útleírások állnak rendelkezésére, a helyszínen pedig útbaigazító táblák, jelzések segítik a célbaéréshez. Nem ilyen egyszerű a helyzetük a Kamerun-hegy látogatóinak! *Douala*-ban, Kamerun Köztársaság kikötőjében annyit megtudtunk, hogy a hegység központi része legkönnyebben *Buëa* városkából, Nyugat-Kamerun székhelyéről érhető el.

Fiatal holland pilóták segíték segítségünkre, és kis sportgépeikkel átrepültünk a *Douala* és *Buëa* közti járhatatlan, mangrovés mocsárvilág felett. A vulkán déli lávafolyamain, kb. 800–900 m magasságban épült *Buëa*-ban szemerkélő eső, szürke felhőfüggöny fogadott. Pedig innen már nincs messze a *Fako*, légvonalban alig 12 kilométer...

— A börtön-farmhoz kell felmenniök — így szólt a buéai angol konzul felvilágosítása — onnan indul az ösvény. De kár kísérleteznünk: most az esős évszak kellős közepén lehetetlenség átjutni a sűrű dzsungelen.

Az aprószemű, hideg eső szünet nélkül permetezett. A marhákat legeltető csikosruhás rabok megmutattak egy ösvényt, amely a ligetes-bokros hegyoldalban az őserdő felé vezetett. A vadonban a csapások szerteágaztak. Na, most merre?

Nagy bozótvágtató késsel egy beneszülött toppant elénk. Kézzelel-lábbal mutogatva a hegyre vezető ösvény felől érdeklődtünk.

— *Dzsudzsu*... *dzsudzsu*... — ismételte a jámbor fekete férfi, és visszafelé integetett. Nem értettük, mi lehet az a „*dzsudzsu*”. Most már tájolódnunk bíztuk magunkat, és kiválasztottunk egy észak-nyugati irányban meredeken felfelé induló nyomot.

Vadregényes őserdőbe jutottunk. A nyolctíz méteres páfrányok fölé több szintben a trópusi őserdő liánokkal átszőtt, mohapárnákkal díszített

óriásfái emelkedtek. A lombkoronára szinte ráfeküdt a vastag felhőpaplan, amelyből megállás nélkül zuhogott az áldás. Még napal volt, de az erdő mélyén olyan félhomály uralkodott, mint egy holdvilágos éjszakán.

Szerencsétlen időszakot fogtunk ki erre a túrára Csekő Árpi barátommal. A Kamerun-hegy nyugati lejtője a világ egyik legcsapadékosabb vidéke: olykor 10 méternél is több eső hull évente, és ez főleg a mostani (szeptember-novemberi) időszakra összpontosul. Ilyenkor nem ritka a napi 200–300 mm-es csapadék...

A kezdetben jól kivehető csapást már teljesen benőtte a buja növényzet. Lépésről lépésre kellett utat nyitni benne éles töreinkkel. Számításaink szerint 6–7 km átmérőjű, és mintegy 1000 méter szintkülönbségű lehet

a dzsungel-övezet, amelyen át kellene vágnunk magunkat. Lávafolyamok eróziós szakadékaiba ereszkedtünk le, majd a szenyés áradatból a mohos bazaltsziklákon újra magasba kapaszkodtunk.

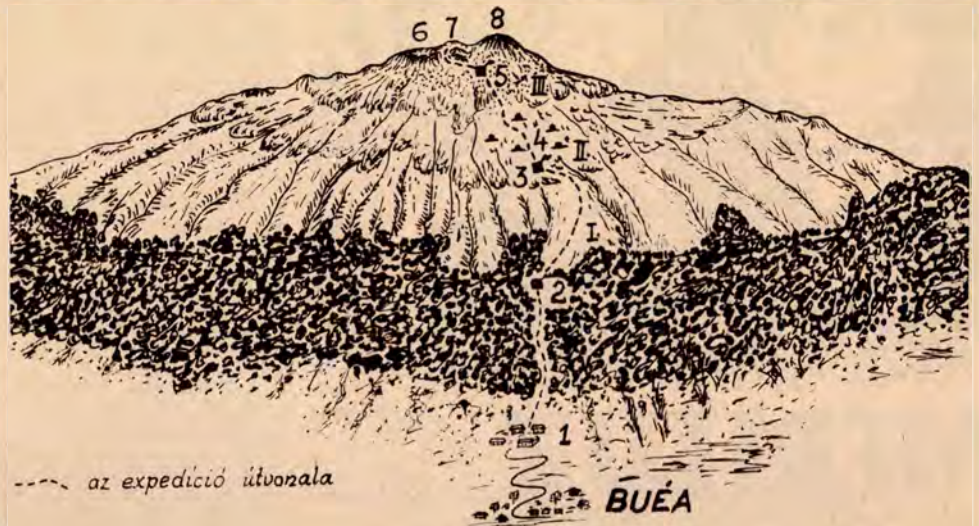
Nem volt már rajtunk egy picinyke száraz hely sem. Esőkabátunkat cafatokká tépték a tüskés ágak, hátizsákunk csücskeiből úgy csurgott a víz, mint odahaza zápor idején az erdészcsarnóból...

Faóriások gyökerei alatt pihentünk meg, ott dideregtük át az éjszakát is. Ahogy emelkedtünk, egyre csökkent a hőmérséklet. A vizes ruhákban keservesen vacogtunk...

Mintegy 2200 méter magasságban járhattunk, amikor az erdő ritkulni kezdett. Ez még nem a klimatikus erdőhatár, csupán a lávafolyamok perzselték fel az itteni dzsungelt. A bazalttömegén az erdő még nem éledt újjá, csak egy sajtós, 2–3 méter magasra megnövő fűfajta, a *Laudetia camerunensis* burjánzott el.

Eső és eső... Látási távolság 10–20 méter... Most már szertefoszlott az a reményünk, hogy a csúcs környezete kiemelkedik a felhők fölé s ott — ragyogóan süt a Nap... Az óceán felől áramló, a hegyen felfelé emelkedő ködpaplan több kilométer vastagságú lehet...

Be kellett látnunk, hogy reménytelen minden erőfeszítésünk, nem érhetjük el célunkat: az aktív kráterek jelenségeiről, formakincséről ilyen rossz látási viszonyok mellett nem készíthe-

1. A börtön-farm, az expedíció kiinduló pontja (szerz. felv.). 2. Az 1. számú védkunyhó az őserdőben, 1830 m magasságban. 3. A 2. számú védkunyhó, főtáborunk, 2780 m. 4. Lávabarlangok. 5. A 3. számú védkunyhó, a „Top-Hut”, 3970 m. 6. Az aktív főkráter. 7. A Palackos-tető, 4041 m. 8. A hegy legmagasabb pontja, a *Fako*, 4072 m. I. Az alsó lávaterasz. II. A középső lávamező. III. A felső lávaszint (szerz. felv.)

tünk fényképdokumentációkat...

Két hónappal később, decemberben, amikor Gabonból visszatértünk Nyugat-Kamerunba, több szerencsénk volt. Beköszöntött a rövid száraz évszak, s mi sem természetesebb, hogy az előző csorbát ki akartuk küszöbölni.

Buëa-ban megismerkedtünk egy fiatal francia tanárral, aki — mint kiderült — a Kamerun-hegy szerelmese. Már vagy tízszer járt a Fako-n. Az új expedíció megszervezéséről beszélgettünk.

— De miért mondták nekünk a bennszülöttek, hogy „dzsudzsü”? — kérdeztem.

— A „dzsudzsü” azt jelenti: tabu, az ember számára tilalmas dolog...

— Tehát ilyen hely a Kamerun-vulkán is... Indonéziában tapasztaltam ehhez hasonlót...

— A primitív hegyi emberek szerint a vulkánon lakozik *Mamiwuta*, a mindenható szellem... Van is elég sok bosszúságom miatta!...

— Hogy-hogy?

Meteorológiai mérőműszereket helyeztünk el a hegyen különböző szinteken. Jól elrejtettük a lávafolyamokban, szakadékokban, de többet közülük megtaláltak és összetörték. A hegyi lakók szerint a műszerek megzavarják *Mamiwuta* nyugalmát és bajt hoznak az emberekre...

A francia tanár lerajzolta a még működő automata műszerek és csapadékgyűjtő ballonok helyét, s megért bennünket, ellenőrizzük le azokat. Cserébe viszont beszervezte mellénk kísérőnek az egyik bantu néger munkatársát, a fiatal *Anthony Kong*-ot.

A második Kamerun-expedíciónk összehasonlíthatatlanul szebben alakult, mint az első. Ha a hegy gerincvonulatát menet közben nem is láthattuk az egymáson lépcsőzetesen elhelyezkedő lávafolyamok peremei miatt, de a közvetlen környezetünk megfigyelését és fényképes megörökítését a gyakori napfény elősegítette. Nagy vadaktól nem kellett tartanunk, elefántok a hegy túlsó oldalán legelészték; errefelé legfeljebb gazellákra vadászó leopárdok leselkedtek a fűben, de közeledtünkre ezek is tovasurrantak. A dzsungel-övezetben néhány jól megtermett csimpánzzal ismerkedtünk meg...

Mielőtt az erdőhatárt el-

hagytuk volna, egy kis tisztáson, üdítő forrás közelében megtaláltuk az ún. 1. számú kunyhó romjait. Hajdanában, még német gyarmati időkben, a hegy megmászásának megkönnyítésére három védkunyhót létesítettek: az elsőt kb. 1830 m magasságban az őserdőben, a másodikat a kö-

A buéai gyerekek örömmujongással fogadják a visszatérő hegymászó-csoportot (szerz. felv.)

zépső lávaterasz egyik szélárnyékos mélyedésében (2780 m), míg a harmadikat, a „Top-Hut” bádogházát közvetlenül az aktív kráter alatt, kb. 3970 m magasságban állították fel. Ma mindhárom kunyhónak csak a romjai vannak meg. Az időjárás viszontagságai ellen némi védelmet csak a 2. számú bádoghunyhó nyújt, amelynek a teteje még nem ázik be. Itt ivóvizet is lehet beszerezni, mivel a tetőről lecsurgó esővizet 200 literes rozsdás benzines hordóban gyűjtik össze.

A 2. számú kunyhó lett a főbázisunk. *Kong* az őserdei forrásnál szedett növényekből valami levest főzött, ez a füstös kotyvalék volt a vacsoránk. Hőmérőnk az esti órákban mindössze 7 °C-ot mutatott, s mivel már jól megszoktuk a 35–45 fokos állandó trópusi meleget, még a hálósáokban is dideregtünk.

Hajnaltól csodálatos napsütésben indultunk el a csúcserőgő megismerésére. *Kong*ot hátrahagytuk a 2. számú kunyhóban csomagjaink őrzésére. Útközben több érdekes lávabarlangra bukkantunk, az üregek belsőjét 10–20 centiméteres bazaltláva-sztalaktitok díszítették. Elértük a 3. számú védkunyhót, amelynek környezetét az 1954-es nagyobb kitorrés laza salakanyaga borította. A mind jobban ritkuló levegőben a meredek, omladékos kráterfalak megmászása maradék ener-

A 3. számú védkunyhó, háttérben idősebb kráter maradványai

giánkat alaposan igénybe vette.

Körüljártuk a főkráter átlagosan 4000 méter magas peremét, ahonnan jól át lehet tekinteni a több kilométeres hosszúságban elterülő fiatalabb és idősebb lávalepényeket. Néhány csillogó pont is akad a sivár kőtengerben: ezek a hegynek ütközött repülőgépek roncsai... Van köztük két helikopter is... Talán mégis valami „dzsudzsü” lengi körül ezt a titokzatos hegyet... A két helikopter hegymászási vállalkozás áldozata: a szélvihar mindkét alkalommal a sziklákhöz verte a kísérletezőket...

Délnyugaton, a parazita kúpok sorából az óceán partján meredeken emelkedik ki a kameruni vulkanizmus legidősebb tagja, a *Kis-Kamerun-hegy*. A francia tanár szavai jutnak az eszembe:

— Nem hiszek a dzsudzsü-ban, de a Kis-Kamerun megmászását állandó balszerencse kíséri. Valahányszor ott jártam, nem úsztuk meg baleset nélkül. Legszerencsésebb esetben egy lábtöréssel...

A nagy kráter falából siseteregve törnek elő a gázok, a lerakódó kén sárga bevonatot képez a réteges falakon. A levegő hőmérséklete a fagypont közelében járt, de a talpunk alatti salakanyag helyenként 50–60 fokos meleg... A tűz odalett még nem aludt ki...

A *Palackos-tetőn* (Bottle-Top, 4041 m) fogyasztottuk

el kulacsainkból a maradék esővizet. Mások — úgy látszik — borosüvegekkel (franciák!) vagy sörösüvegekkel (németek!) rohamozták meg a csúcst, mert a faoszlop körüli sziklakupac közeit teledugdosták a kiürült üvegekkel. Közlebről szemlélve kiderült, hogy ezek nem egyszerűen eldobált haszontalan üres üvegek, hanem valami különleges emlékkönyv — különleges lapjai! A palackokban ugyanis nevekkkel teleírt papírlapok rejtőzködnek, s a szájukkal lefelé fordított üvegeket le is dugaszolták. A csúcson járt expedíciók így örökítették meg sikeres vállalkozásukat. Mi kis magyar zászlócskát erősítettünk az oszlopra...

A *Palackos-tetőről* egy idősebb kráter 100 méterrel mélyebb peremén átkapaszkodva értük el a legmagasabb pontot, a *Fako-t* (4072 m), ahonnan az északi lávamezőkre és parazita vulkáni kúpokra nyílik pompás kilátás.

Észak felől erős szélrohám pásztázták a csúcst. A *Szahara* forró lehelete, a harmattan decemberben a Kamerun vidékét is elárasztja, rövid időre a mélybe számúzi a hegy felhőleplet, amely most szürke hályogként nehezedik az alacsonyabb környezetre.

Mielőtt a Nap korongja beleveszne az óceán fölötti gomolypaplanba, még egy impozáns kúp sziluettje rajzolódik ki a horizont délnyugati peremén. Ez *Fernando Poo* szigetének három kilométeres vulkánóriása... Újabb percek múltán már csak a gomolytömeg látszik és a bíborba öltöztetett szigetvulkán eltűnt.

... Igyekeznünk kell vissza, hogy még a szürkületben elérjük a lankásabb lávamezőket...

Dr. Balázs Dénes

A Balatonfüred melletti Kéki forrásnál a MTSZ közbenjárása folytán a Vízművek most lehetővé tette, hogy a forrásfoglalás alatti volt malomépületnél az arra járó turisták vízvételi lehetőséghez jussanak.

VÁMBÉRY ÁRMIN NYOMDOKAIN

KÖZÉP-ÁZSIÁBAN

Különféle küldöttségekkel és turistacsoportokkal az utóbbi években mind több magyar fordul meg Közép-Ázsiában. Mind több, de mégis viszonylag kevés ahhoz a rengeteg élményhez, építészeti látványhoz, felejthetetlen benyomáshoz képest, amelyet a külföldi látogató *Üzbegisztánban, Tadzsisztánban, Türkmenisztánban, és Kirgizidánban* szerezhet. Pedig a „hamisítatlant Kelet” országai közül alighanem ide juthat el legegyszerűbben a magyar turista, mivel az említett köztársaságok tulajdonképpen szomszédaink: a Szovjetunió tagállamai.

No, meg aztán némi „hagyománya” is van a magyarok közép-ázsiai látogatásainak. Hiszen az első *frengei* (hitetlen), aki az Újkorban eljutott a mohamedánok közép-ázsiai szent városaiba — Szamarkandba és Buharába — hazánkfiává vált.

Néhány esztendővel ezelőtt Szamarkandban felkerestem a *Sah-i Zinda* nekropoliszt, ahol a legenda szerint *Kusszam ibn Abbasz*, Mohamed próféta unokatestvére alussza örök álmát. Az idegenvezető elmondotta, hogy az első európai, aki itt megfordult, *Vjatkin* orosz professzor volt, aki a XX. század elején (tehát már az orosz uralom idején) kezdte kutatni ezt a páratlanul értékes műemléket. Helyre kellett

igazítanom: több évtizeddel előbb, 1863-ban járt már itt egy *Hadzsi Mahmud Resid-efendi* nevű zarándok, akit Európában *Vámbéry Ármin* néven ismernek.

Vámbéry a Kelet kutatásának szentelte életét. A múlt század 60-as éveinek elején Konstantinápolyban élt, tökéletesen elsajátította a török nyelvet, tudósa lett a mohamedán hit-tudományoknak, számos befolyásos baráttra tett szert a szultán udvarában. Mégis, amikor elhatározta, hogy kolduló dervisnek öltözve bejárja Közép-Ázsiát, éppen török barátai igyekeztek lebeszélni a kalandos vállalkozásról. Tisztában voltak ugyanis azzal, hogy még egyetlen hitetlennek sem sikerült élve visszatérnie az Izlám szent városai-ból: az a néhány — a nyelvet és a szokásokat ugyan-csak ismerő — angol és francia hírszerző tiszt, aki eljutott oda, előbb-utóbb menthetetlenül leleplező-dött és fejük ott maradt a buharai vár fokán.

A magyar tudóst azonban semmiféle érveléssel sem lehetett visszatartani. A rongyos, sánta „dervis” 1863-ban csatlakozott egy karavánhoz és gyalog meg ösvényhátton eljutott céljához. Rettentően kellett vigyáznia. Egyetlen feljegyzést sem tehetett nyíltan. Esténként nem mert enni, nehogy álmában „elszólja magát”. Szüntelenül figyelnie kellett kezére: egyetlen

nem-keleti kézmozdulat is kiadhatta. Európai arcvonásai még így is gyanússá tették, de buharai „vizsgáztatói” előtt a Korán olyan kiváló ismeretéről tett tanúbizonyságot, amellyel nemcsak a gyanút oszlatta el, de még azt is elérte, hogy mint szent embert, maga az emír is fogadta. Páratlan értékű megfigyeléseit visszatérte után *Közép-ázsiai utazás* című művében adta közre.

Vámbéry Ármin útja a Kaszpi-tenger mellett, a „turkomán” (türkmén) sztyeppéken, sivatagon át vezetett, a ma türkmén főváros, Ashabad közelében fordult északnak (ott akkor még falu sem volt), meglátogatta a mai Üzbegisztánban fekvő Khivát (Hivát), Bokharát (Buharát) és Szamarkandot, majd a mai Tadzsisz Szovjet Köztársaság területén délnek fordulva jutott vissza Perzsián át második hazájába, Törökországba.

Am a kortársak — bármily nagyra is értékelték Vámbéry tudományos munkásságát — mégis csak kis-sé fantasztának tartották, amikor azt írta, hogy száz év múlva bizonyára már vonattal is el lehet jutni Európából Közép-Ázsiába. Az élet azonban a magyar utazó legmerészebb álmán is túltett: ahol egykor Vámbéry járta gyalogszerrel a sivatagokat, napjainkban a repülőgép a legelterjedtebb közlekedési eszköz. Budapestről hét óra alatt lehet eljutni Taskentbe, Szovjet-Üzbegisztán fővárosába...

A legmegragadóbb Közép-Ázsiában alighanem az ősi és a szupermodern jelenléte. Felleltem ott csaknem mindazt, amit Vámbéry leírt, ugyanakkor korszerű szocialista társadalmat találtam.

Vámbéry útmutatása nyomán sorra kerestem fel a keleti építészeti 500–1000 esztendővel ezelőtt létrehozott csodás alkotásait, de jártam a taskenti atomreaktornál és a szamarkandi *Kinap* filmberendezés-gyárban is, amely termékeit több tucatnyi országba exportálja. Buharában a magyar utazó 80 medreszéről (mohamedán papneveldekről) tesz említést, amelyben 5000 ifjú tanult Közép-Ázsiában minden részéből, Indiából, Kasmir-ből, Kínából. A medreszék épületei ma is állnak, egyikben-másikban napjainkban is a jövődö mul-lahokat oktatják, ugyanakkor Üzbegisztánban, ahol az Októberi Forradalom idején

a lakosságnak csak mintegy másfél százaléka tudott írni-olvasni, ma 30 egyetem és főiskola működik és változatlanul sok a külföldi ösztöndíjas diák és aspiráns.

A magyar tudós beszámolójából tudjuk, hogy a közép-ázsiai leányok és asszonyok valamilyen *parandzsát* — sűrű szövésű lőszőr-fátylat, tulajdonképpen kámszát — viseltek, hogy megóvják arcukat az idegen férfitekintetektől. A nőknek a 100 év előtti Buharában, vagy Taskentben egyáltalán nem voltak jo-gaik, adták-vették őket, mint a barmot. Nos, egyikét fátyolt viselő öregasszonyt még sikerült lencse-szóra kapnom Taskent óvárosában, viszont az ashabadi orvostudományi egyetem — akárcsak másutt a Szovjetunióban — jóval nagyobb a nőhallgatók száma, mint a férfiaké. Ugyan-csak Ashabadban beszélgettem a köztársasági miniszterelnök-helyettes asszszonyjal, Buharában a borkombinát igazgatónőjével, Frunzéban, a kirgiz fővárosban a rádió igazgatónőjével, nem is szólva arról, hogy a világ első választott női államfője: *Jadgar Nasz-ridinova*, az Üzbég Szovjet Köztársaság Legfelső Tanácsának elnöke. Buhara szélén és Taskent óvárosában még megtaláltam a Vámbéry által leírt agyaviskókat, de jártam az üz-bég főváros új kerületében, *Csilanzar*-ban is, ahol a házépítő kombinátok (és ezt büszkeséggel *nélkül* mondom!) évente több korszerű, fűrdőszobás lakást szerelnek össze a 10–12 emeletes házakban, mint amennyi egész Budapesten épül.

Ugyanakkor tovább élnek a Vámbéry műveiből is ismert nemes hagyományok: a tarka keleti népviselet, az öregek tisztelete, a *csajhanák* (a mi eszpresszóink funkcióját betöltő teaházak) népszerűsége. És kiváltképp nyomát találja a külföldi látogató még egy keleti tradíciónak: a vendégszeretetnek. Hiszen még a Korán is azt tartja: *tisz-teld vendégedet, még ha hitetlen is!* Ázsiában járva sokfelé találkoztam magyar árukkal, híradástechnikai- és gyárberendezésekkel. *Üzbegisztán, Türkmenisztán, Tadzsisztán* és *Kirgizisztán* a többi szovjet köztársasággal vállvetve működik együtt a távoli *Magyarisztán*-nal.

Kulesár István

FOTO- tanácsadó

Fogas kérdés, hogy a turista milyen fényképező felszerelést vigyen magával. Abból kell kiindulnia, hogy a turista hogyan közlekedik, túrázik. Gyalogtúránál a hátizsákban igen sok mindennek kell, hogy helye legyen, ilyenkor a nyakba akasztott könnyebb gép, s a hátizsákban nylon zsekkóba zárt tartalék filmek, zsebállvány, vagy egészen könnyű összesukható állvány a praktikus felszerelés. Ezt kiegészítheti egy-két szinszűrő.

Motorral — autóval — csónakkal túrázók számára ajánlott felszerelésnél a súly nem döntő, legfeljebb motoron a rázásra, csónakban a nedvességre kell tekintettel lenni. Csónak túrájánál ajánlatos gépünket nylon tasakban tartani, a tasak száját jól elkötni, s a nedvesség ellen vászonzsekkóban szilikagélt helyezni. A nyolttasakba zárt gépet még egy vászonzsekkóba tesszük, s a csónakhoz rögzítjük.

Gyalogtúráknál, főleg kezdő fotoamatörök számára igen ajánlatosak a Szemna 8, a Beirette, Werra 1—2—3-as típusú, igen könnyű, kis helyen elférő, a huszadik kilométernél is jelentéktelen súlyú fényképezőgépek. A legfontosabb, elegendő filmanyagot szükséges beszerezni, hogy egy-egy túra teljes élményanyagát megőrökíthessük. Érzékenységi szempontjából a közepesnél kissé érzékenyebb filmek ajánlatosak, 20—21—22 DIN érzékenységgel. A felsorolt érzékenységi filmek alkalmasak napsütötte témákhoz, ugyanakkor erdőben, fák alatt árnyékban is jól kiexponált negatív készítését teszik lehetővé. Barlangtúrákhoz a legmagasabb érzékenységi 26—27 DIN-es filmek ajánlatosak. A fekete-fehér filmeknél kívül színes filmeket is vigyünk magunkkal. Kétféle mód között választhatunk, készíthetünk vetítésre alkalmas diapozitíveket a fordítós színes filmekre, vagy színes papírképek készítését lehetővé tevő negatív színes filmekre.

Kun Miklós

ÉLŐ VIRÁGOK

A Bakony hűvös erdővel benőtt völgyében kis csoport baktatott. Egyszerre a völgy kitárult, napsütötte tisztáson az erdő mélyén kis patak csordogált, nagy kincs a fáradt turistának. Szamárkönyér lila gömbvirága kínálta a mézet a rovaroknak, kék harangvirágok libegtek, s köztük mint sárga, kis napok viritottak az inulák. Még a bodzabokor is tavaszi mámorban lehelte fűszeres illatát.

A virágokon mindenütt lepkék „legelesztek”, mintha a virágok keltek volna szárnyra, olyanok voltak. Egyik aranybarna, bársonyos fekete pettyekkel díszítve, másik mélyen, bársonyosan bordó, volt hófehér és volt élénk citromsárga. Némelyik játékosan csapongott körben, a másik méltósággal, mozdulatlan szárnyakkal vitorlázott egy fenyő körül. A pihenő, heverésző társaság figyelmét csakhamar lekötötték a pillangók és ahogyan ez lenni szokott — megindultak a kérdések a lepkékről.

A kanyargós fantázia útján, éppen a tenyérnyi, fémesen világos, kék, brazilai Morfo lepkéről beszélünk, amikor a társaság egyik ifjú lánytagja, rémületen felsikoltott. Ijedten néztünk rá, amint a nyakához kapkodott. Az ijedtség azonban mindjárt nevetésre váltott, mert a rémület oka mindössze egy különös alakú hernyó volt. A jámbor jószág, talán virágnak vélte a pirosruhas kislányt, a bokorról rápottyantotta magát. Óvatosan leszedtük a hernyót és a tenyérre téve vizsgáltuk. Egyik sporttárs kijelentette, hogy a lepke az igen, de ez rusnya féreg. Nehezen hitték el a magyarázatot, hogyan lesz a petéből hernyó, hogyan táplálkozik és növekszik, miközben levedli kihízott bőrét. Valóban hihetetlennek tűnik szinte az, hogy a csúf hernyóból báb lesz és a báb

alakul át lepkévé. A tenyérben tartott hernyó közben lassan, óvatosan kiegészedett és megindult a kézen. A fiatalok most már különösebb félelem nélkül nézték az „áruhás királyfit”.

A beszélgetés hatása volt talán, hogy az út további részén több érdekes lepkét és hernyót fedeztek fel. A sztár, a nagy türkiszszöld hernyó volt az útmenti kőrifán. Tisztelettel vegyes csodálkozással nézegették leánytagjaink is. A hernyó hátán körben égszínkék csomók voltak és mindenikből egy-egy tüskecsomó meredt ki. Ez az „ékkövekkel” kirakott jókora jószág egykedvűen karéjozta a kőrifa levelét és cseppet sem zavartatta magát a bámulóktól. Ennek a hernyónak a lepkéje a legnagyobb hazai lepkénk, az éjjeli pávaszem. Szép szürkés és barna-tarka lepke, kiterjesztett szárnyai majd egy arasz hosszúak.

Elhanyagolt gyümölcsös mellett vitt az utunk, amikor egy kopasz, nyár elején is levéltelen fát láttunk. Közelebről megnézve a fát, láttunk rajta sok sárga-fekete pettyes lepkebábót, de levelet egyet sem. Valami jóévtágyú csapat lerágta az összeset. A bünösök már báb alakban várták, hogy kikeljenek és mint fehér pillangó, hitessék el ártatlanságukat. A kopasz fa azonban eleven tanúja volt annak, hogy a természetben sok szépségnek nagy ára van és sok kártevőnek tetszetős a „ruhája”.

Fáradtan, porosan, de élményekben gazdagon érkezünk meg este a szállásunkra és éjszaka bizonyosan mindenki a lepkékről álmodott.

dr. Agócsy Pál

néken felhalmozódó szervesanyag bomlása is nagy oxigénfogyasztással jár. Ráadásul a jégpáncél miatt a víz a légköri levegővel sem tud érintkezni, hacsak sok léket nem vágnak a jégen.

Madarak és emberek

Kapcsolatuk a Velencei-tavon: ősrégi. A pákozdvári ősember lelőhelyén vízimadár csontokat is találtak. A korábbi évszázadokban pedig „... bősége volt itt a legkülönbözőbb madaraknak. Volt ott százezer madár is!” Így ír a tudós Grossinger.

Ma már csak maradéka él mindennek, de még így is kis eldorádó, nagyfontosságú tudományos és rezervációs terület, ahol például a „Magyar szépségek utolsó tanúja”: a kócsag él. Itt, és a Kis-Balatonon. Másutt az országban sehol! Az ő kedvéért csináltak 1958-ban a madárrezervátumot. Az induló 2 párról 20 párra ment fel az állományuk. A bel- és külföldiek csodájára járnak. Hazánkban a legkönnyebben és a legkisebb zavarással a Velencei-tóval délen összefüggő ún. Nádastónál lehet — főleg júliusban — kócsagot látni. És még sok egyebet!

Nem is véletlen, hogy hazánkban a legelső madár-várták egyike a Velencei-tavon épült még 1928-ban. Ez azonban a II. világháborúban elpusztult. De helyette azoknak az embereknek a megértéséből és áldozatkészségéből, akik tudják: mit köszönhet a tudomány és a Velencei-tó első hírneve a madaraknak, — 1959-re felépült az új, a tó nagy kutatójáról, Chernel Istvánról elnevezett madár-várta. Fennállásának 9 éve alatt a bel- és külföldi ornitológusok, filmezők és fényképezők Mekkájává, a tanulmányozó fiatalok „kiképző” helyévé, szinte tudományos campinggé, a turisták érdekes látványosságává vált. Emellett sok tudományos dolgozat és eredmény született itt meg. Rajta tartjuk szemünket a tó minden rezdülésén...

Levegőben, vízen, víz alatt él és virul még a Velencei-tó élővilága! De ki-mélet illeti minden józan, kulturált ember és szerv részéről. Fejleszteni kell a tavat, de *egyéniiségét* soha fel nem áldozni!

*Radetzky Jenő
a „Chernel István”
madárvárta vezetője*

VÍZBEN ÉS VÍZ FÖLÖTT A VELENCEI-TAVON

Atják éppúgy összeronódnak, akár a szerelmeseik. Eltérhetetlen szálak szövődnek egyes elemei között is. Aki ebbe a kapcsolatba avatlatlan kézzel nyúl bele — mindenáron át akarván alakítani —, az a táj varázslát, a pihenni vágyó ember igazi kikapcsolódásának sírásója. A Velencei-tó is sokezer év alatt benépesült óriási akvárium. Nem szabad azt mindenütt nagyméretű „városligeti tó”-vá tenni!

A Velencei-tavi táj megkapó frigy: többmillió éves hegység és csupán néhány tizezer éves tó szintézise. És milyen szépen megvannak egymás mellett! Mi volna a Velencei-hegység a hozzá lágyan simuló tó nélkül, melyben mint tükörben nézegetheti magát, ha a szél nem borzolja haragosra a víz színét. És mi volna a tó a hegység ölelő karja nélkül? Egy síkvidéki, lapos tótság, amilyen — kicsiben — oly sok van a Duna-Tisza közén. Az Alföld így is egy kicsit „jelen van” a Velencei-tónál, amit vízének hidrokarbonátos jellege és déli partjának szikes talaja mutat.

Konyha a víz alatt

Atudomány érdeklődése a Velencei-tó iránt megelőzte itt minden kollektív jellegű érdeklődést. Vitorlást még nem duasztott a hegyről lerohanó szél, morgó motorcsónakok zaja még nem verte fel a tó ihletett csendjét s az emberek zöme teknőben, szapulóban fürdött — ha fürdött! —,

amikor (1754) már tudományos kutatók jártak itt. És járnak azóta is, meg nem szűnően. Ők vezették be a tavat a nemzetközi köztudatba, gazdag élővilágról adván hírt.

... Fönn, a levegőben sárlyok „kevegnek”, a nádások sűrűjében pittyegnek, kvakkognak, hápognak, énekelnek a madárlakók. Ám mindez halott és néma volna a vízalatti konyha nélkül, ott lenni! Valóságos élelemláncolatról van itt szó, mely a víz alatt kezdődik. Az alsórendű élőlények oxidáló, és redukáló tevékenysége nélkül nem élnének meg a magasabbrendűek. Sem a vízben, sem fölötté! A vízalatti biomassa: egy évi szervesanyagtermelésének keményítő-egyenértéke 63 000 tonnára tehető. Ennek a konyhának legfőbb üzemanyaga a napfény. Nélküle a tó legkiugróbb élőlényei: a nád, a hal, a madár — nem létezhetnének.

A nád — kenyér

Voltak régebben fantaszták, akik le akarták csapolni a Velencei-tavat. Ennek irreális voltát csak magával a nád-dal ki lehet mutatni, éppen azzal, ami „útban” volt. „Egy kéve I. rendű nád világi piaci ára kb. 1 dollár, kitermelési költsége viszont sokszorosan kisebb. Csak a nád hoz annyit (ha nem többet!), mintha bármely, jelenleg hazánkban a leghasznosabban termeszthető kultúrnövényt termelnénk a Velencei-tó helyén, föltételezve, hogy a

tó feneke prima föld, holott, egyáltalán nem az. A nádra semmit nem kell ráfordítani, csak évenként el kell menni érte és learatni. Nem a nádton múlik, hogy mennyit aratnak le belőle.

Ez csak a nád!
De hol van még a hal értéke, az egyre növekvő turista- és idegenforgalom pénztermelése, a sok tízezer ember munkaerejének felújulása az üdülés, a vízisportok, a horgászat, a tóvíz gyógyító ereje stb. révén? Kincs a Velencei-tó, nagy kincs, mellyel jól és előrelátóan kell sáfárkodni, a természetes és kultúrjellegét egyaránt biztosítani, szépen összeötvözni. Különösen a külföldiek, akik a valódi idegenforgalmat képviselik, keresik egyre többen hazánkban az eredetiben meghagyott tájakat, élővilágot. Mert valóban kikapcsolódnak: ehhez hamisítatlan természet is kell.

A halak — fényből élnek

Ató vizének lúgossága, valamint magas foszfortartalma nagyban hozzájárul a halbőség feltételeihez, bár időnként a kénhidrogén okozta mérgezés és az oxigénhiány megtizedeli a halállományt, amihez a nem mindig helyes halgazdálkodás is járul. Mégis, a fény a legfontosabb halfenntartó tényező. Mert miért pusztul el sok hal például télen? A hóval borított jégpáncél alatt sötétség van és ezért szünetel a mikroszervezetek oxigéntermelése, sőt a sötétben ők is oxigénfogyasztókká válnak. A tófe-

II. Tájékoztatósi futás VILÁGBAJNOKSÁG

NÉGY NŐ ÉS ÖT FÉRFI KÉPVISELI A MAGYAR SZÍNEKET

Hazánkban a tájékoztatósi futás a fiatal sportágak közé számít, ennek ellenére vannak eredményeink és olyan élmézónnyel rendelkezünk, amely szép reményekre jogosít. Sok hazai és nemzetközi mérkőzésen vettek részt és a válogatott tagjai, ott voltak a Finnországban rendezett I. világbajnokságon is. Az eredmények természetesen arányosan viszonyultak az északi országok bajnokainak sokkal fejlettebb technikájához, s inkább demonstráció volt amellett, hogy a magyarok is képesek a világbajnoki mértékben versenyhátrányként kiállni.

Az első VB óta — ezt már Vittek Lajostól, az edzőbizottság vezetőjétől és Skerletz Ivántól, a válogatott keret edzőjétől hallottuk — sokat fejlődtek versenyzőink és jó formában indulnak a II. Világbajnokságra, amelyet a Svédországi Linköping térségében szeptember 28—29-én rendeznek.

Nem várunk ettől a bajnokságtól kimagasló eredményeket, válogatottunk még nem vetélytársa az északi országok bajnokainak. A 24 tagú keretből válasszuk ki azt az 5 férfit és 4 nőt, akik a magyar színeket képviselik majd Svédországban. Monspart biztosan

tartja régi formáját, s ez, szereplését illetően, reményekre jogosít fel bennünket. Egyébként a válogatás a világbajnokság előtt két héttel megrendezendő magyar bajnokságon dől el. Jósolni persze nem akarunk, de a félelmi eredmények és az edzéseken szerzett tapasztalatok alapján Monspart Sarolta, Hegedűs Agnes, Balázs Éva, Cser Borbála, Hegedűs Aletta, Horváth Magda és Danovszky Mária, a férfiak közül pedig Schönwizky György, Bozán György, Horváth Attila, Egervári Ottó, Deseő László, Őrsi András, Balogh Tamás, és Hegedűs András a sorsolás listáján rajta lesznek.

Hogyan készül a válogatott keret a világbajnokságra — tettük fel a kérdést Vittek Lajosnak.

Skerletz Iván januárban átvette a válogatott edzésének irányítását. Azóta igen erős munkában vannak versenyzőink. Alapos orvosi vizsgálat után — ez a fizikai állapotra és a szellemi hozzáállásra is kiterjedt — a tatai edzőtáborban készültek fel elsősorban a világbajnokságra. Ezenkívül hetenként egyszer a kupaversenyek szintjén edzőversenyeket rendeztünk. Igyekeztünk olyan terepre is elvinni a keretet, amelyik megközelítőleg hasonló

a svédországi talajviszonyokhoz. Ilyen például az Aggtelek környéke. De mindjárt hozzátesszem, hogy a svéd terepek egészen mások. Mocsaras, sűpedős talajon kell mérkőznünk, amihez az északiak hozzászoktak. S a mi versenyzőinknek vajmi kevés alkalmuk volt ezeket a nagy koncentrátságot igénylő terepeket gyakorlatban megszokni, vagy tapasztalatokat szerezni. Az is szokatlan nekünk, hogy Svédországban, amelynek 70 százaléka erdő, szinte ismeretlen a nálunk folyó erdőkitermelési módszer. Nincsenek például erdei utak sem.

VB rendezősége hallatlan nagy gonddal készül a világbajnokság megrendezésére. A legaprólékosabb dolgokra is kiterjed a figyelmé, ami érthető, hiszen a bajnokság náluk nemzeti esemény, amelyre tízezrek látogatását várják. Világlapok küldik ki tudósítóikat, a svéd rádió és televízió pedig helyszíni közvetítésen tájékoztatja azokat a milliókat, akik odahaza éppen olyan izgalommal kísérik a versenyek kimenetelét.

Külön üdvözlőlapok kerülnek forgalomba, bélyegsorozatot ad ki a posta, különleges

bélyegzéssel. Ez a tény is jelzi — sok más mellett —, hogy Svédországban milyen magas fokon és milyen megbecsülésben áll ez a sportág. A rendezőség messzemenően gondoskodik a versenyzők és a vendégek elszállásolásáról, sőt a szórakozásokról is.

A csapatok szeptember 26-án érkeznek Linköpingbe, 27-én már edzésen vesznek részt és természetesen megjelennek — magyar kísérőjűkkel együtt — az aznap tartandó ünnepélyes megnyitáson. Szeptember 28-án utaznak a verseny színhelyére, ahol aznap megrendezik az egyéni bajnokságot, s másnap, 29-én kerül sor a világbajnoki váltóversenyekre. 30-án — reméljük nem üresen a tarsolyban — utaznak haza.

Két év múlva az NDK-ban rendezik a tájékoztatósi-futás világbajnokságát. Abban bízunk, hogy addig kedvezőbb körülmények mellett készülhetünk fel, s az ottani talajviszonyok, terepek is kedvezőbbek, megszokottabbak versenyzőink számára. De, Svédországban is mindent megteszünk, ami rajtunk múlik...

BÉCSBE UTAZIK?

UTAZZON

kényelmesen berendezett

EURÓPABUSSZAL!

Minden hétfőn és pénteken REGGEL, minden kedden ESTE indul az Engels téri pályaudvarról.

MENETDÍJ: Budapest—Bécs 130.50 Ft, amely turista útlevéllel FORINTBAN is fizethető.

20. sz. AKÖV

BUDAPEST

MAV-UT

A nevetés fél egészség

Küldjön be egy turistavécset, adomát, vagy anekdotát a Turista szerkesztőségébe. A legjobbat közöljük és tiszteletdíjban részesítjük.

A HÓNAP VICCE:

MEGFELELT NEKI

Meszely Béla, egykori m. kir. rendőrfőtörzsőrmester kirándul Budakeszi határában és a nagyközönség elől elzárt területre téved. Találkozik egy ismerős öreg budaörsi svábbal, aki két ökröt hajtana keresztül a tilos területen. Tréfás kedvében beleköt:

- Igazolja magát! Mit keres maga itt?
- Jaj, őrmester úr, csak meg akartam rövidíteni az utamat, mert hiszen úgysem látja senki!
- Én vitéz nagybányai Horthy Miklós országjárása idején voltam őrmester. Azóta én többre vittem, vegye tudomásul!
- És hol dolgozik most a tisztelt úr?
- Nyugdíjban vagyok régen, csak rá akartam magára ljeszteni. Hát szóval: hová mennek kendtek hárman?
- Hogy hová? Hát már csak elmegyünk a negyedik mellett. Gelobt sei Christus!

Fogarasi László dr., Pozsony

SIOFOKI NYÁR

Egy évszázaddal ez előtt, a Zala-Somogyi Közlöny 1866. május 10-i számában hirdmény látott napvilágot:

A régóta ismert SIOFOK a fürdeni vágyó közönségnek közvetlen és erőteljes hullámcsapásokkal — melyek elkerülhetetlen szükségletei egy jó tavi fürdőnek —, nemkülönbén sima és kemény fővenyfekekével kínálkozik."

A hirdmény tévedése csak annyi volt, hogy „régóta ismert” fürdőként említette Siófokot. Valójában csecsemőkorát élte a tóparti fürdőhely ekkor, s csupán pihenő állomásul szolgált a Balatonfüred felé vezető úton. Elkészült viszont a víz színére épített, ötven zártajtajú szoba fűzését ringató fürdőház, s a vásártársi engedély mellé mezővárosi rangot is kapott a másfél ezer lelket számláló település.

A századforduló éveiben már divatos és kedvelt fürdőhely lett elő Siófok. Játékkaszinó, bár- és kabarészínpad nyitott hát kapott, a testedés hódolóinak pedig lovas-, galamblovó-

és tenispálya állt rendelkezésére.

A bőség villámzárát azonban csak az utolsó húsz évben húzták szét a déli tópart fővárosában.

NAPI 60 000 VENDEG

Hírét-nevét kétségtelenül a Balatonnak köszönheti. A tó vize itt tavasztól őszig langyosan simogat, a meder homokja finoman bársonyos, s mérsékelt vízmagasság biztonságos fürdözést kínál felnőtteknek és gyermekeknek egyaránt.

Évente kétezer órányi napfény zuhog a vidékre, a levegő páratelt és pormentes, s a felhőtlen nappalokon mindenki tetszése szerint választhatja bőre színéül a bronz valamelyik árnyalatát. A jótékony víz hatására élénkülő anyagcsere, a felgyógyuló izomrendszer, a javuló vérkeringés és a csendesülő idegfáradtság bonyolult biológiai komplexumában a nyaralóknál természetes reflexként jelentkezik aztán a szórakozás, a testmozgás iránti igény.

Vannak, akik ilyenkor gumimatracon, vagy csak úgy „szőrmentén”: a hullámok hátán szállnak vízre; mások csónakba ülnek, vitorlások fehér szárnyát bontják ki, vagy vizisít kötnek a talpuk alá, ismét mások a tenisznek, röplabdázásnak hódolnak, vagy — egyszerűen jegyet váltanak a legközelebbi hajóra, és kirándulni indulnak Badacsony, Csobánc, Tátika, Tihany csipkés csúcsai felé. Akármilyen is a döntés: a gyöngyfényű tó és az ibolyántúli nyár parttalan kitárulkozása megejteti és felvidítja a szíveket.

A siófoki ég nefelejcszín kárpítja alatt májustól októberig lüktető élet zajlik. A fődény csúcsforgalmában hatvanezer vendég is felkeresi naponként a fürdőhelyet, s egyharmaduk — fedél alatt — álomra is hajthatja itt a fejét. Az Ifjúság és a Kék Balaton kemping, valamint a KISZ-tábor több mint négyezer sátorlakónak nyújt otthont, a két turistaszálló, a motel és a kétezer nyi szobát nyilvántartó fizetővendég-szolgálat további

hét-nyolcezer üdülőnek kínál elhelyezést. Százhatvan vállalat, közület, intézmény — az Almásfűzitői Tím-földgyártól a Vegyipari Dolgozók Szakszervezetéig — működtet üdülőt Siófokon, összes férőhelyük meghaladja az ötezret. A nyolc szálloda ágyszáma kétezer közelében jár.

A méltán híressé vált vízparti szállodasor, a Balaton, a Lidó, a Hungária és a tizenhárom emeletes Európa üvegből és vasbetonból formált tömbjei ékszerként csillognak az alkony mélykék bársonyán.

EZUSTPART ÉS KÁLMÁN-HÁZ

Aki csupán egyetlen futó látogatást tesz Siófokon, hajlamos arra, hogy a fürdőhelyet a tengert idéző hajóállomással, vagy a nagystrand tarka forgatagával azonosítsa.

— Pedig számos egyéb látnivaló is akad nálunk — mondja dr. Halász János, a helyi tanács vb elnöke. — Balatonvilágostól Széplak Alsóig tizennégy kilométeres partszakas tartozik

hozzánk, s a partvédő művek elnyúló sávjaival együtt új üdülőtelepek alakulnak ki. Az Ezüstparton például a Lapkiadó Vállalat, a Dunai Vasmű, a Magyar Rádió és Televízió, a Medicor Vállalat, valamint a SZOT építkezik, s az utóbbi az üdülőszállodák egész vonulatát — ezernél több férőhellyel — tervezi megvalósítani. Érdeklődésre tarthat számot a Vizgáz-dalkodási Múzeum — az ország egyetlen ilyen intézménye —, a település keleti részén kialakuló ipartelep, vagy Kálmán Imrénék, az operett egére felsuhant zeneszerző-hírességünknek szülőháza. A strand területén, a tóba állított színpadon nyaranta sikerrel rendezünk kulturális műsorokat. Az esti Balaton, a háttérben csobogó szökőkutak és a színes fénnyek pompás keretbe foglalják a produkciókat.

Az utolsó tíz esztendőben több mint négyszáz millió forintot fordítottak Siófok fejlesztésére. Korszerűsítették az utakat, bővítették a vízhozózatot, parkosítást végeztek, hozzákezdtek a belső területek rendezéséhez.

S a belső területen hamarosan sokemeletes, éven át üzemelő szállodai parkomplexummal szépül majd — a község.

GYORSABB ÜTEMET!

A Sió-csatorna a múlt század közepén még a fürdőhely határát, a veszprémi-somogyi területek mezsgyéjét képezte. Azok közül, akik átkeltek a csatornán, sokan így búcsúztak hozzátartozóiktól:

— Megyek Somogyba, szántani.

Ötezer lakó- és nyaralóház épült azóta a csatorna két partján, de a szépívű fejlődés még mindig csak a lehetőségek szerény hányadának kihasználását jelenti. Egyrészt a főváros közelsége (105 km Budapesttől), az M-7-es autópálya kiépítése, a kitűnő vasúti, autóbusz- és hajóösszeköttetés, másrészt a mindinkább növekvő idegenforgalmi érdeklődés arra intenek, hogy Siófok fejlesztését, adottságainak hasznosítását gyorsítani kellene.

Bánhidai Tibor

A növények, különösen a virágos növények csodálatos díszei a természetnek. Színeikkel, illatukkal, végtelen változatú formáikkal mindenkit magukkal ragadnak és a virágos rétek, erdők májusi—júniusi pompája felejthetetlen látványosságot nyújt a természetjáróknak.

Némelyik virágból, mint pl. a Margitvirágból szinte megszámlálhatatlan tömeg borítja az erdőket, réteket. Más fajták viszont nagyon ritkák és sokszor csak hosszú és fáradságos kutatás után tudunk rátalálni egy-egy virágjukra.

Ilyen ritka növények az orchideák is.

Az orchideák különösen a trópusok és szubtrópusok világának a csodálatos díszei. Alakgazdagságukra és pompájukra mi sem jellemzőbb, mint az a körülmény, hogy jól felszerelt expedíciók indulnak értük az őserdőkbe, mert egy-egy ritka példányuk komoly értéket jelent.

Nálunk különleges és rendkívüli szépségű orchideák nincsenek, de van sok olyan, amely különös formájával, bájával, színével és ritkaságával kiemelkedik a többi növényfajok közül. Ezeknek a felkutatása ösztönöz örömet és nagyszerű élményt jelent nemcsak a botanikában járatos természetjáró, hanem a természettudós számára is.

Sokak előtt talán meglepően hangzik, hogy hazánkban igen sokfajta orchidea van. Akik tisztában vannak azzal, hogy ezek ma már kipusztulófélben levő fajok, azok rendkívül vigyáznak ezekre a növényekre, legfeljebb fényképfelvételt készítenek róluk, de nem tépik le őket. Sajnos azonban nagy számmal akadnak olyanok, akik nincsenek e körülménytel tisztában. Előszóval vadászni rájuk, hogy e gyönyörű virágokból csokrot szedjenek.

Ilyen körülmények között egyáltalán nem csodálható, hogy egyes helyeken, ahol még évtizedekkel ezelőtt is nagyszámban akadt ilyen orchidea, ma már hírmondó sincs. A legszebb hazai orchidea, a Boldogasszony papucsja, amelyből valamikor még nagy számban lehetett találni, ma már azonban csak ritkán található belőle egy-egy példány.

Vannak fajok, amelyek még elég szép számban találhatók, mint pl. a madár-fészék (Neottia), vagy a sarkvirág (Plantanthera) de jórésük már ritka, nehezen található. A trópusok fánlakó, vagy korhadéklakó orchideáitól eltérően nálunk kevés korhadéklakó, vagy parazita fajta akad. Javarészüik május—júniusban virágzik.

Az alábbiakban csupán egészen röviden kívánom ismertetni a hazai orchidea fajtákat:

Az első a már említett Boldogasszony papucsja (Cypripedium), amely mészkezelő tölgyesekben, bükkösökben ritkán, szálanként még található.

Ugyancsak szórványosan, de mégis gyakrabban lehetünk a piros, a fehér és a kárpos madársisakra (Cephalanthera), amely ugyancsak mészkezelő, erdei növény.

A nőszőfű (Epipactis) mocsári fajtája lápréteken, míg a kislevelű, a vörösbarna és a széles levelű nőszőfű inkább erdőkben található növény.

Védjük és óvjuk
a hazai
ORCHIDEÁKAT

A gérbics (Limodorum) parazita erdei növény, a békakonty (Listera) csak erdőkben lelhető. A füzértékercs őszi és nyári fajtája főleg a Dunántúlon található, így az avarvirág (Goodyera), valamint az ugyancsak ritka bajuszvirág (Epipogium) is.

A sarkvirág fehér és zöldes fajtája elég gyakori növény, míg a zöldikét (Coeloglossum) és a bibircsvirágot (Gymadenia) már ritkábban találjuk, úgyszintén a minkát (Herminium) is.

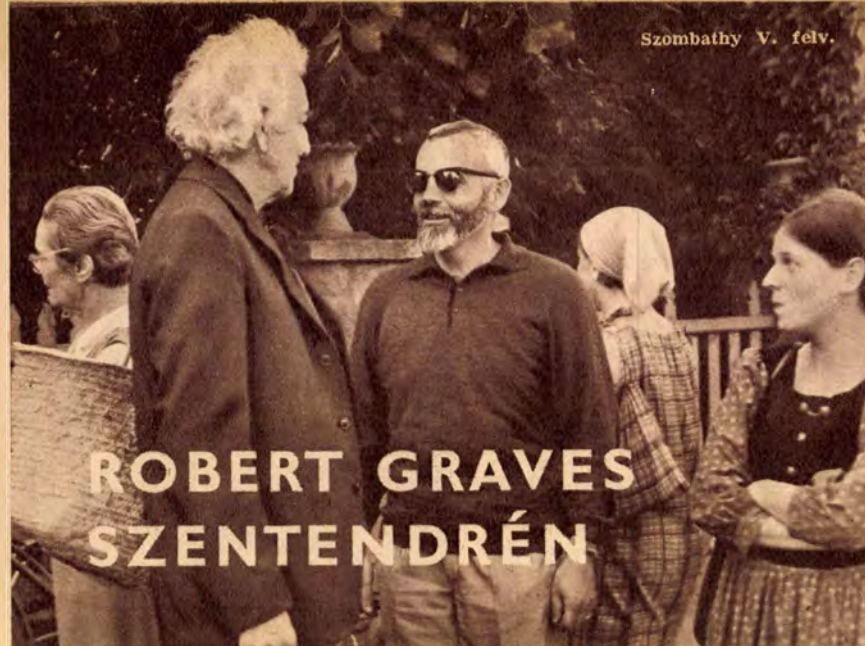
A bangófélék érdekessége, hogy alakjukban rovarokat utánoznak. Hazai fajtáik, a párkányos, a légy, a pók, a méh és a szarvas bangó (Ophrys).

Meglehetősen ritkán találhatunk vitézvirágot (Anacamptis), sallangvirágot (Himantoglossum), hagymaburkot (Liparis) és korallgyökért (Corallorhiza) is.

A kosbornak (Orchis) számos fajtája található hazánkban. Valamennyien igen szép, többnyire nagytermetű virágok. Az agár-, bíboros-, gömbös-, füles-, sápadt-, pompás-, hússzínű-, bodzaszagú-, foltos-, valamint a sömörös-, majomkosborok nagyszerű díszei a lápoknak, nedves réteknek, erdőknek.

Szeretném felhívni a természetjárók figyelmét arra, hogy óvják és védjék ezeket a ritka növényfajokat. Ritkulásuk, pusztulásuk sok kedves színtől elűnését jelenti és nagy veszteség a közösségnek. Márpedig a hazai természeti kincsek őrzése, oltalma és védelme minden kultúrált természetjárónak becsületbeli kötelessége.

dr. Tóth Sándor

ROBERT GRAVES SZENTENDRÉN

Lobogó fehér hajával, hét évtizedtől barázdált arcával, kék tekintetével úgy hatott, mint valamely derűs tengerészkapitány egy Verne-regényben. Hajópoggyásza sem volt mindennapi: nyitott szájú kosarat cipelt az oldalán, afféle felfordított óriás szalmakapot.

Könyvolvasó ember ismeri Robert Graves-nek, a kiváló angol írónak nevét. Elsőül „A vitéz Belizár” című regényével ismerkedett meg az olvasó, újabban pedig a Claudius császárral foglalkozó két regénye népszerű nálunk.

Az író most itt utazik, fölfelé a Dunán, bérelt vízbuzson, jókedvű

társaságban. A Magyar Pen Club hívta meg erre a kirándulásra, miután már megtekintett minden megtekinthetőt, amit egy világótjárt angolnak ebben a kis országban Aquincumtól a Balatonig, a Gellért-hegytől Egerig mutatni lehet.

Úl az angol író, szalmaszatyrával oldalán a fodrokat kavarró vízbuzszban és szemlélődik. Boldizsár Iván és Kéry László éppen azt magyarázza neki, hogy a Római part mellett úszunk el. Tűnődő szemlélődéséből a való világra ébred. Az evezősök mintha sejtették volna, kicsoda integet feléjük a vízbuzs ablakából, serényen emelgették üdvözlétül az evezőlapátot.

Ha Robert Gravest római emlékek érdekelték, társaságát viszont maga a Duna. A Lupa-sziget hosszúlábú üdülőháza, a Szentendrei sziget végtelen zöld síkja a ködbe vesző főtí hegyekkel amott és a két Kevély hullámozó háta emitt. Néhány udvarias, elismerő szó, halk kérdés esik, mert elragadtatott felkiáltásokról — nemigen beszélhetünk e fegyelmzett angol társaságban. Korrekt mondatokkal dicsérik a visegrádi fellegvárat, meg az esztergomi Bazilikát. Sokat látott emberek, kifogytak a lelkendező jelzőkből, egyébként sem természetük. E délután a Duna valóban kellemes. Meg-

A Bihar fenyvesekkel borított vidékeiről, vadregényes völgyeiről és nem utolsósorban egyedülálló karsztjelenségeiről a hazai turistatársadalom keveset tud. Az Erdélybe látogatók szívesebben keresik fel a Kárpátok gerinceit és csúcsait. Pedig lenne mit megnézni itt is.

A Bihar az Erdélyi-szigethegység (Muntii Apuseni) központi része, amely vízválasztó a Szamos, a Maros és a Körösök között. Itt található az egész hegység legmagasabb csúcsa, az 1849 m magas Nagy Bihar is.

A Bihart felépítő mészkövek kitűnően karsztosodnak; a hatalmas területen kialakult karsztjelenségek iskolapéldái a karsztosodásnak. „Valóságos csodák ezek, amelyek a horvátországi Karszt híres dolináival hasonlíthatók csak össze...” írja feljegyzéseiben Emil Racovita, a biospeleológia — a barlangok élővilágával foglalkozó tudomány — egyik megteremtője, aki a század első felében sokat foglalkozott a Bihar karsztjelenségeivel is.

A Bihar csodálatos természeti szépségeit, mind a

Házlinszky T. felv.

tudomány, mind pedig a turisztika szempontjából a századforduló környékén Czárán Gyula tárta föl. Czárán, megunva a „társasági élet” egyhangúságát, kora tavasztól, késő őszig a Bihar rengetegét járta. Közben, hogy feltárásihoz kellő szakértelmet szerezzen, 45 éves fejjel elvégezte a selmecbányai bánya- és erdőmérnöki főiskolát. Ezután egymás után tárta fel a Bihar eddig ember nem járta karsztcsodáit: a Csodavárat, a Szamosbazárt, a

Galbena-szurdokát stb. Vagyonát áldozta arra, hogy e természeti szépségek mások számára is járhatóvá váljanak: utakat, hidakat, létrákat építtetett a nehezen járható helyeken, s jeltett turistaútjait turistakalauzban írta le.

A Bihar kataszterbe vett karsztjelenségeinek száma 115, tehát az egész Sziget-hegység karsztjelenségeinek majdnem a fele itt található. Kétségtelenül legérdekesebb része a Pá-

dis karsztfennsík. A kb. 30 km² nagyságú, fenyveserdőkkel és havasi legelőkkel tarkított fennsík 1200—1300 m tszf. magasságban helyezkedik el. Minden oldalról 1400—1600 m magas hegygerincek határolják, úgy hogy felszíni lefolyása nincs. Valamennyi összegyülekező vizet a fennsík 13 víznyelője vezeti le. Nyáron csak kis patkocskák csörgedeznek, nagy záporok és a tavaszi hóolvadás után viszont kis folyónak beillő víztömege-

énekelt kékségét, szökeségét azonban hiába keressük. Még Bécsben sem kék a Duna, nemhogy a pomázi hátrában. Most éppen sárgászöld a ruhája.

Koppan a vízi jármű oldala a kikötőhöz. Ha egy irodalomrajongó sejtené, ki az, aki lobogó fehér hajjal ballag föl a szentendrei hajóhídon, nyilván itt várna a korláthoz dőlve autogrammért. Az inkognitó azonban teljes; elnyúlt sorban húzunk keresztül a sikátoron, Lázár cár keresztje szomszédságában és baktatunk toronyiránt a napzaporozta templomdombra. A ködök országának fia a kőmellvédnek támaszkodik, szemben a nappal, szemben *Ulcisia castra* porrá enyészett légiós-táborával. Keskeny lépcsőket és egymáshoz bújtt háztetőket, kéményeket és tornyokat lát, megcsillan-ni Dunát, zöld szigetet, barokk házakat és pici udvarokban játszó gyerekeket. Szentendrének nincs mit szégyellnie a vendég előtt, tisztára festették, jóillatú, friss, virágos, bájos. Ha szabad e hasonlattal élnünk: ódonságában üde.

Csak néhány vontatott szó magyarul, ne zavarjuk a hangulatot. Mondatok a török elől menekült

délvidékiekről, akik itt vertek új fészket, a barokkba oltott ortodoxiáról, a római légiókról, és József császárról; a város dalmata jellegéről, Paprikabíróról, a filoxéra-veszedelemről és az érett egresek házjáról. Ám, az író az ortodoxia érdeklí, az úti meg a fülét s gyors gondolatkapcsolással a maga témájára — mondhatni vesszőparipájára — kerül sor, az ősvallásokra ugyanis.

- Mi volt a magyarok ősvallása?
- A sámán-hit.
- Mi volt a totem-állatuk?
- A turul.
- Hogyan ábrázolták?

Már a magyar honfoglalók hitéről, táltosokról és fehér lovokról beszél a társaság, a régi hitvilágokkal foglalkozó, nagy tudású, eszével pontosan kapcsoló író láthatóan ez érdeklí legjobban itt, a templomdombon, a kis napóra alatt. Kérdés-felelet pattog egymás után, olyanany nyira, hogy a lépés inkább a Görög Kancsó felé irányul, semmint a Tabakosok keresztje felé. Nyilván Ráby Mátyás háza sem mondhatna neki különösebbet; József császár ko-

ránál jóval hátrább futottunk az időben.

De ha ő a Kancsónál köt is ki egy fekete erejéig, a társaság megannyi kíváncsi tagja a szabadtéri szoborkiállítás kapujáig meg sem áll s a Parkmúzeum végére néhány halk, de őszintén elragadtatott kiáltást csal ki a higgadt nézőkből. „Sikerült!” — mosolygunk össze, — sikerült mégis különlegessel kedveskednünk nékik ebben a hőségben, pedig már mindenki tikkadtan vagyk árnyas fa után.

A lelkesedés pillangója hirtelen nagyobb erővel libbent meg s rögtön továbbroppenni óhajtott. „Fusunk egy kicsit a hegyek közé!” — indítványozta a legvállalkozóbb.

Már dorombolt is a szívesség-autó s mire észrevette magát angol és magyar, a Sztaravoda friss kútjánál beszélgettünk. S hogy a nap teljesen beteljék: hárman is nekivágtak az *Asztalkó* magosának s meg sem álltak tetejéig. Ott jutalmazták meg magukat pihegő panorámával s végre kimondták, amit dél óta vártunk:

— Szép ez az ország!

Szombathy Viktor

ket tudnak akadálytalanul elnyelni. Mintegy 3—3,5 km-es földalatti út végén, a Ponor-forrásban látnak napvilágot. A Ponor-réten alig több mint 1 km-es mederben kanyarog a patak, és egy hatalmas víznyelőben a rét szélén ismét föld alá tűnik. Tavasszal itt olyan nagy víztömegek szoktak összegyülekezni, hogy a víznyelő nem bírja elnyelni, és a réten hatalmas tó képződik, mely csak a hóolvadás után húzódik ismét vissza.

Mi nagy kerülővel, igen meredek oldalba vágott ösvényen ereszkedtünk le ennek a hatalmas méretű beszakadt dolinának a fenekére. Körben 150—200 m magas, függőleges sziklafalak övezik a dolinát. A sziklafalban víznyelőbarlang hatalmas nyílása sötétlik, az ember teljesen eltörpül e méretek között. Itt lent találkozzunk ismét a Ponor-réten elhagyott patakka, mely alighogy a felszínre ért, a Csodavár óriási kapuján máris a föld alá bújik. Ide torkollik néhány más irányból érkező föld alatti mellékpatak is. Mintegy 200 m-es szakaszon mi is követni tudjuk

az egyesült patak útját — körül köre ugrálva — a hatalmas föld alatti folyosóban. Nemsokára azonban egy meredek aknán felmászva el kell hagynunk a barlangot, mert a víz útja innen már csak gumicsónakkal követhető. Innen a víz ismeretlen úton halad, hogy végül a lélegzetelállítóan szép és vad Galbena-völgy sziklaszurdokában lásson ismét napvilágot és kiérve a vad hegyek közül, csendesen siessen a Fekete-Körös felé.

A Pádis-fennsík keleti peremén fakad a Meleg Szamos forrása. Ezt a vidéket nevezte el annak idején Czárán Gyula Szamosbázárnak. Valóban bazárnyi bőséggel található itt a természet szépsége. Érdekes a Ragyásza-vára nevű barlang-alagút. A Szamos egyik szűk szurdokvölgyben — egykori beszakadt barlangban — folyik. Egy kanyar után hatalmas barlangnyílás nyílik el a kis patak vizét, mely 250 m hosszan ebben a barlangfolyosóban csörge-dez tova. Ezen a szakaszon a kőzet rétegtani viszonyai miatt még nem szakadt be a barlang, bár a mennye-

zetten már itt is több nyílás látható, melyeken beszűrődik a napfény, s így lámpa nélkül is járható az alagút. Végül ismét teljesen felszakad a mennyezet, a falak azonban összeszorulnak: 2—3 m széles kanyonban zúg a víz és haladunk mi is beépített falétrákon (ezeket minden évben újrapi- ták, mert a tavaszi hóolvadás minden alkalommal elmosza őket). Mintegy 50 m után havasi tisztáson nyugszik meg a patak, hogy aztán párszáz méter után a Meleg Szamos szurdokába érjen. Mindkét oldalon 200—300 m magas sziklafalak magasodnak, melyek tetejéről szédítő lepillantás nyílik a szurdok mélyébe. A Biharnak ezen a részén csak a Pádison van turistaház. Sajnos nem ké-

pes kielégíteni az igényeket, pedig a nyári szezonban az étteremtől a padlásig minden kis hely gazdára talál. Biztonságosabb ezért túráinkat a tavaszi vagy őszi szezonban tervezni.

A turistautak gondozot-tak, zömmel még Czárán által kijelölt nyomvonalon haladnak. A legnevezetesebb részeket körutak vezetnek végig, hogy a terület minden nevezetességét alaposan, több oldalról is megismerjék. A többszáz méteres sziklafalak fölött mintaszerű balkonok teszik lenyűgözővé a kilátást, a veszélyes helyeken létrák, láncok biztosítják a könnyebb közlekedést.

Hazslinszky Tamás

Hazslinszky T. felv.

SZINES ÉRDEKESSÉGEK

MIT VIGYUNK ENNI A TÚRÁRA?

Itt a nyár, a kirándulás fődíszsaka és ezek vándorolnak hetente ki a szabadba. A háziasszonyoknak azonban nemcsak a melegtől, de attól is fő a fejük, mit vigyenek enni magukkal a kirándulásra.

Hiába terjed a vendéglői hálózat, régi kirándulási szokás, hogy az emberek magukkal viszik az ennivalót. Egyrészt, mert a szabadban való piknikezésnek kedves, meghitt varázsa van, de másrészt jól esik hetenként legalább egyszer, megkötöttség nélkül, asztal, kés-villa nélkül étkezni, nem beszélve arról, hogy egyelőre a turistaházakban való étkezés anyagi okokból, jelentős rétegeknek drágának bizonyul.

Nincs szebb annál, amikor egy árnyas tisztáson leül az ember és kibontja zsákját, amelyből, mint a bőséges szarujából elővarázsolja a finomabbnál finomabb falatokat. Ilyenkor előkerül a kiskendőre a szendvics, hús, kolbász, keménytojás, a sok zöld és a sütemény, amelyek új erőt adnak a fáradt és tikkadt turistának.

Sajnos a legtöbb kiránduló nem választja meg

szerencsésen az ennivaló csomagolását és a sok finom falat elveszti varázserőjét. Sem a pergamentpapír, sem az újabb divatos műanyag zacskó nem ideális csomagolás. Ezekben a gondosan elkészített szendvicsek a meleg hatására gusztustalanná válnak és az italok pedig állottan, langyosan nem üdítenek. Kár, hogy nincsen forgalomban olcsó, túrára hátizsákban elhelyezhető hűtőtáska, melyben az élelmiszerek, gyümölcsök és innivalók kitűnően elállnak.

A jó turista-háziasszony a szendvicseket a helyszínen készíti el, mert így frissen találhatja családjának. Azután semmi elitélő nincs abban, ha a turista a szabadban úgy étkezik, hogy egyik kezében kolbászt, másikban kenyeret tart.

Néhány jó tanácsot szeretnénk adni a túrára való élelmiszer összeállításához. Nyáron kerüljük a vaját, mert nem csak megolvad, de megbomlik és gyakran avas ízt kap. Helyette vigyünk margarint, így tesznek a németek, angolok és franciák is. Kerüljük a zsíros ételeket. A túrákoszt legyen tudatosan zsírsze-

gény. Ezzel testünk fölösleges kilóit támadjuk meg és nem kell félnünk attól, hogy a zsírról való lemondással teljesítőkéességünk csökken. Ellenkezőleg. A szervezetet, a zsír fölösleges súlyának leépítésére és savtalanítására kényszerítjük. A zsíros ételek: a kenőmájás, kolbász, szalonna, sertéshús és a majonéz készítmények megterhelik az emésztő szerveinket, fokozzák a lustaságot és fáradtságot. Holott a túrázással éppen az ellenkezőjét kívánjuk elérni.

Az egyszerűen összeállított kirándulási csomag tartalmazza az elálló és a gyomrot meg nem terhelő élelmiszereket. Legyen benne rozskenyér, kemény sajt, hús, lehetőleg marha és szárnyas, sok zöld, gyümölcs, paprika, paradicsom, és nyersuborka, amit igen egészséges héjastól fogyasztani. Nem is tudjuk, milyen tápláló a nyers kalarabé, laktató és üdítő. Itálnak vigyünk erős teát kevés citrommal, almalét, vagy más savanyú gyümölcslevet. Természetesen természetesen.

Ha mindezt megfogadjuk, akkor nyugodtan mondhatjuk, jó étvágyat és kellemes kirándulást.

E. L.

GYALOGOLNI JÓ

Az autós turizmus mellett világszerte fejlődik a gyalogos természetjárás. Franciaországban az utóbbi években 6500 kilométernyi erdei utat láttak el turistajelzéssel, s ezek javarésze nemzetközi turista út. Becalések szerint a természeti szépségekben gazdag Franciaországban mintegy 200 ezer kilométernyi turista utat lenne érdemes jelzéssel ellátni. Népszerűek lettek a turista útmutató füzetek is, amelyek azt is feltűntetik, hogy útközben hol talál a természetjáró alkalmas helyet étkezésre vagy éjjeli szállásra.

Németország volt az első, amely a XIX. században jelzéssel látta el turista útjait. Ma 132 ezer kilométernyi jelzett úton barangol a turistaegyesületek 350 ezer tagja.

Svájcban 14 ezer kilométer erdei ösvény várja a turistákat. Ausztriában 15 ezer, Észak-Olaszországban 20 ezer kilométer a jelölt utak hossza.

Hollandia sem csupán a kerékpárosok hazája, hanem rendszeresen gyalogtúrákat is rendeznek a tengerparti homokon. Az idén például július 29-e és augusztus 3-a között a résztvevők 145 kilométert tesznek meg előirt útvonalon, tartisznyából ebédelnek, esetenként meleg itelt kapnak és éjszakára sátrat vernek.

Az Egyesült Államokban a Sziklás hegységben van olyan út, amely 4 ezer kilométer hosszú. Gyakori formája ma már a turistakodásnak, hogy az erdők, parkok szélén hagyják a gépkocsit, és több napos útra gyalogosan vágnak neki az erdőnek.

ITT VAN A KUTYA ELÁSVÁ

Életünkben sokszor ejtjük ki a fentebb idézett szavakat, de keveset gondolunk arra, hogy honnan is származik ez a mondás.

Edward von Winterstein, az ismert német színész egyszer elmesélte nekem a történetét:

— A thüringiai erdőben, a híres Inselsberg-hegy lábánál, Tabarz üdülőhely közelében fekszik Winterstein. Egy régi vár elhagyott romjai mellett a parkban egy érdekes sír alatt egy kutya földi maradványai nyugszanak. A síremléken egy verses felirat a következő szavakkal kezdődik: „Itt van a kutya elásva...” A látogatók mindig megkérdezik, vajon miért állította gazdája ezt a síremléket a Stutzel névre hallgató kutyának? A XVII. század közepén, a belháborúk idején

Stutzel volt a küldönc Winterstein vára és az ellenség által körülvevett gothai Grimenstein vár között. A kutya — harc közben, Wangenheim gróf szolgálatában esett el, és ezért részesült ilyen megtiszteltetésben. Először a falusi temetőben hantolták el, a lakosság azonban felháborodott emiatt, és ekkor a gróf, kedves kutyája földi maradványait átvitette a vár parkjába és itt temettette el, a sír fölé pedig emlékművet emelt, versbe szedett sírfelirattal...

Csaknem húsz év telt el azóta, hogy von Winterstein megismertette ezzel a történettel. Amikor ismét a Német Demokratikus Köztársaságban jártam, ellátogattam Wintersteinbe is. A főtca egyik kanyarulatában útjelző táblát pillantot-

tam meg: „Zum Hundergrab” („A kutya sírjához”) Követtem a jelzést és hamarosan egy nagy parkba érkeztem.

A bokrokkal és virágokkal borított sziklás dombocská lábánál egy kutya domborművű képével, felette pedig régi német stílusban fogalmazott, a korabeli helyesírással írt, kőbe vésett sorokkal: „1650-ben, március hó 19-én itt hantolták el Stutzel, az ebet, hogy földi maradványait ne tépjék szét a varjak. Stutzel hű volt urához és úrnőjéhez és biznyságot is tett erről.”

Amikor távoztam a parkból, az őr megjegyezte:

— Most már mindenkinek elmondhatja, hogy tudja, hol van a kutya elásva...

MŰEMLÉKNÉZŐBEN A ZALAI DOMBOK KÖZÖTT

közül elővillanó fehérséget. Földút, enyhe kanyarokkal, majd egy rozoga — azt is mondhatnánk, romantikus — fahíd a dombbal összekötő szalag. Nyolc-tíz perces séta után aztán teljes egészében előbukkan a kincs. Értékes műemlék, II. Endre korából maradt ránk — teljes ép-ségben.

A román stílusú, téglából épült körtemplom mellett nyúlik el a hegyoldalban a temető is. A parányi épületben lépcső vezet a kórus-hoz, s hat csúcsíves ablakon dereng be a fény a harangkupolájú templom sötétjébe.

1230-ból való a türjei, román stílusú műemlék templom is. A község szívében áll, enyhe magaslaton, egyszerű barokk főkapuval várva a látogatókat. A templom háromhajós, csúcsíves keresztboltozatát faragott fejű, nyolcszögű pillérek tartják. Igen érdekes a déli mellékhajóban látható kőből faragott, csúcsíves szentségház: rozettás vasajtaján a következő évszám: 1478.

A türjei templom mellé a 18. században hozzáépítették a Szent Anna kápolnát, amelynek ol-tárképét és boltozatfreskóját Dorffmeister készítette 1763-ban.

A mai tornyaival 1920-ban „gyarapodott” a türjei templom. Lux Kálmán művészettörténész, műemléki kutató készítette el őket.

A kisszentgroti ferences templomból már csak romok maradtak. Nem állta úgy az idő „vasfogát”, mint társai, s valószínűleg el is hanyagolták az ápolását.

Zalaszentgrót határában, egy kis liget közepén meredez fel az épen maradt, vörös téglából épült fal. Valaha szép, román tornyú, csúcsíves boltgerinces épület lehetett. Ma mindebből az látható, hogy a boltgerincek alul három ép, kúpos konzolyban végződnek. Az üres ablakmélyedésekben létra támaszkodik, a rom tövén dúsan burjánzik az elvadult fű és a csalán.

A pusztulásra ítélt templomromnak azért így is akad látogatója. Az országút melletti fák közül előbukkanó vörös fal megállásra készíti a kíváncsi autósokat, motorosokat.

S a XX. század rohanását, az országúti járművek zaját ilyenkor néhány percre elnémítja a múlt, a falak között szunnyadó történelem.

Horváth Ildikó

Ez év január 1-én új vámjogszabály lépett életbe. A turistákat érintő kérdésekben a régi jogszabálynak csupán egy-két rendelkezése módosult. A változások elsősorban a turisták érdekeit szolgálják.

Mint ismeretes, az utasforgalmi vámtarifa a behozható árukra mennyiségi kereteket szab meg. Meghatározza például, hogy a felsőkabátszöveiből három métert, felsőkabátból férfi, nő és gyermek részére egy-egy darabot lehet behozni. Korábban, ha ennél többet hozott be valaki, a többletet még vámfizetés ellenében sem tarthatta meg. A mennyiségi keretek továbbra sem változtak, az új jogszabály azonban lehetővé tette, hogy a meghatározott mennyiség kétszeresét hozhatják be az utasok egy-egy áruféléből. Az új kedvezmény alapján

AMIT JÓ TUDNI A VÁMKEZELÉSRŐL

a meghatározott mennyiség felül behozott áru után 80 százalékos vámot kell fizetni. Egyébként azt, hogy milyen cikkből mennyit szabad behozni, pontosan feltüntetik a vámnyilatkozat hátlapján levő tájékoztatón. Ajánlatos ezt a tájékoztatót elolvasni, mert az ott meghatározott mennyiségek kétszeresenél több árut a jövőben sem vámkezelhetnek. Nem engedik meg azt sem, hogy egy-egy fajta, 1000 forintot felüli értékű tartós használati tárgyból egynél többet hozzon be az utas.

Az utasforgalomban behozható tárgyak értékkeretében nincs változás. Az egyéni útlevéllel utazók személyenként továbbra is

8000, a társasutazásokban, csoportos útlevéllel részt vevők pedig 2000 forint értékű áru behozatalára jogosultak. Ebből az egyéni útlevéllel utazók 4000, a csoportos útlevéllel utazók pedig 1000 forint összértékű árut vámmentesen hozhatnak be az országba. A többi után vámot kell fizetni.

A már említett 80 százalékos vámtétel kivételével a vám továbbra is 40 százalékos. A vámot nem kell a határon azonnal megfizetni, erre a vámhivatal 30 napos kamatmentes haladékot engedélyez. Azt az árut, amely után az utas a vámot kifizette, szabadon értékesítheti. A 4000, illetve 1000 forintos kedvez-

mény alapján vámmentesen behozott áru csak akkor adható el, ha a vámot előzetesen e cikkek után is megfizették.

Gyakran felmerül a kérdés, hogy mi tekinthető úti-holminak. Úti-holmiként viheti ki az utas mindazokat a személyes használatára szolgáló tárgyakat (alsó- és felsőruha, takaró, sátorlap, hordozható rádió, fényképezőgép, ékszer stb.), amelyekre az utazás, a külföldi tartózkodás folyamán szükségese lehet. Élelmiszerből legfeljebb három napra elegendő mennyiséget, ebből két liter, egyéb szeszes italból egy liter, továbbá 250 cigarettát vihet magával az utas. Személyes használati tárgyainak kívül az egyéni útlevéllel utazók ajándékokat is vihetnek a külföldön élő rokonaiknak, ismerőseiknek — 1000 forint értékig.

SKÓTOK KÖZÖTT.

A Walter Scott emlékmű
Edinburgh-ban

Nagy örömmel fogadtam el azt a megtiszteltetést, hogy egy delegáció tagjaként Skóciába menjek.

MALÉV gépen simán utaztunk Londonig, majd átszálltunk az angolra és elrepültünk útnak első állomására, Edinburgh-ba. A gép kényelmes, 135 személyt szállít, s hasonló a MALÉV IL gépéhez, de már megéreztem Skócia előszelét. Az étkezés jóval szerényebb volt annál, amihez mi a magyar gépeken hozzászoktunk.

Edinburgh-ban hűvös, esős, szeles idő fogadott, jó, hogy hoztunk melegebb holmikat. Első úticélunk Glasgow volt. Itt fogadás, vacsora várt, de még aznap este autón továbbmentünk egy tengerparti üdülőbe, az ír tengerpartj Air-ba. Gyönyörű autó-strádán mentünk Glasgow-ba. Igen furcsa és szokatlan volt a „balra hajts!”. A kocsik jobboldali kormányval közlekednek. Balkormányos kocsit alig-alig lehet látni. Állítólag át akarnak térni ők is, de szinte lehetetlen, hogy azzal a rengeteg kocsival mit csinálnának.

Glasgow nagy iparváros és kikötő. Szép épülete kevés van. Elűt a rendezett skót városoktól, bár jóval nagyobb fővárosuknál, Edinburgh-nál is, melynek 500 000 lakosa van. Glasgow-ból Kilmarnockon keresztül Ait-ba utaztunk, ahol szakszervezeti üdülőben, a tengerparton kaptunk szállást. Az udvarban mi-

niatúr golfpálya, meg is próbálkoztunk vele, kevés sikerrel. A golf Skóciában nemzeti sport, egy birkalegelő, egy golfpálya. A földek be vannak kerítve — ahogy Marx írta — és birkák legelnek mindennél.

Másnap reggel megbeszélést folytattunk az ott üdülőekkel (szakszervezeti tanfolyam volt ott), majd elindultunk Dumfries felé. Ez a vidék a Burns Country nevet viseli. Itt született, élt és halt meg Robert Burns, a skótok nemzeti költője. Elmentünk szülőházához, s mindenütt Burns-emlékekkel találkoztunk. Útnak során kis faluban megálltunk és bementünk egy vendéglőbe. Bízva a skót vendéglős fogadkozásában — extra erős kávét is kértünk. Extra volt ugyan, csak nem kávé. Meg sem lehetett inni. Akkor inkább whiskyt kértünk (amit a skótok whuskynak mondanak), erre a vendéglős közölte, hogy van ugyan, de azt csak másik helyiségben lehet meginni, mert csak ott engedett meg a szeszesital fogyasztása. Átmentünk a másik szobába és ott ittuk meg a kitűnő whiskyt.

1962-ig szombat du. a skótok lakásuktól csak 3 mérföldnyi távolságon túl ihattak, az egyház ugyanis kikötötte, hogy szombat délben nem árulhatnak whiskyt, de miután az utasembert ettől nem volt szívük

megfosztani, olyan kompromisszum jött létre, hogy lakásától 3 mérföldnyire már ihatnak.

Meglepett bennünket, hogy gépkocsink vezetője, a szaktanács elnöke, ugyancsak fogyasztott whiskyt. Elmodotta, hogy náluk is van lehelhető készülék (azt éppen Budapesten ismerték meg; innen hozta a közlekedési miniszterük) de bizonyos helyi szokásokat figyelembe vesznek és így nem zárják ki teljesen az alkoholfogyasztást. 6 adag whisky, vagy 8 pohár sör a megengedett norma. Ha ennél nagyobb alkoholtartalmat mutat ki a sonda, akkor büntetnek.

Megérkeztünk Dumfries-ba. Gyönyörű kis város, megyei székhely, 27 000 lakossal. A helyi polgármester ebédet rendezett számunkra a Hotel Dumfries-ban, ismertette a város nevezetességeit. Itt élt és halt meg Robert Burns. Itt működik a Burns Társaság is. Meglepett bennünket, amikor elmondotta a skót polgármester, hogy milyen sok külföldit látnak vendégül a kontinensről és sokan jönnek Angliából is.

Voltunk Burns lakóházában és mauzóleumában is. Nagyon szép, régi temetőjük van. Az egész város kis ékszerdobozhoz hasonló, régi házak, folyó, hattyúkkal és nagy idegenforgalommal. Végigsétáltunk a városon, majd autóval továbbmentünk. Zöld legelőkön keresztül vitt az út, birkák mindenütt s a golfpályákon igen sok embert láttunk játszani.

Utunk következő állomása Moffat volt. Ugyancsak szép kis város. Főterén hatalmas birka-szobor áll. Ez a környék ugyanis gazdagságát a gyapjúnak, illetve a birkának köszönheti. Igen sok szénbányája is van e vidéknek.

Legközelebbi éjszakánkat egy kis szállodában, Edinburgh közelében Rostinban töltöttük, majd másnap megérkeztünk Edinburghba.

Hol campingezhetünk Szlovákiában?

Évrről évre egyre többen töltik szabadságukat sátor táborokban. Sok magyar turista barangolja be a romantikus szlovákiai tájakat is, ismerkedik meg az Alacsony-, a Magas-Tátra, a Fátra hegyvidékével. Az utóbbi évek során egész sor korszerű campinget létesítettek Szlovákiában, ahol az utasember, az üdülni kívánó természetbarát minden kényelmet megtalál. Az alábbiakban a szlovákiai campingek — sátor táborok — jegyzékét ismertetjük s egyben kellemes plihenést, jó szórakozást kívánunk az oda látogató gyalogos, vagy autós turistáknak!

zsonyból a 61. sz. országúton érjük el.

Kómalom (Kamenný Mlyn), pozsonyi járás, Pozsonytól 31, Malackától 11 km, elérhető a 2. sz. úton.

Pöstyén (Piešťany), nagyszombati járás. Pozsonyból 30 km, Nagyszombattól 40 km, elérhető a 61. sz. úton. Pöstyénben jobbra kell letérni.

Aranyhomok (Zlaté Piesky), pozsonyi járás. A nagyszombati országúton érhető el. Pozsonytól kb. 5 km-re van.

NYUGAT-SZLOVÁKIAI KERÜLET

Szered (Sered), galántai járás. A Vág mellett. Nagyszombatból 16, Nyitrától 26, Galántától 17 km. Pozsonyból a 62-es országúton érhető el.

Szenc (Senec), pozsonyi járás. Pozsonyból 25, Nagyszombatból 25, Bazinból 12 km. Po-

KÖZÉP-SZLOVÁKIAI KERÜLET

Tále, besztercebányai járás. Besztercebányától 47, Zólyombrézótól 14 km-re van. Elérhető a 72. sz. országúton.

Bajmóc (Bojnice), privigyei járás. Privigyétől 4,5, Bajmóc község központjától 1 km-re van, Handlovától 20 km.

Bányásznapra készültek, ami nagy esemény, rengeteg bányász van a városban. Megérkeztek Nagy-Britannia bányász szakszervezet vezetői, politikai vezetők, így *Michael Foot*, a Munkáspárt egyik vezetője is. Az ünneplő bányászokkal együtt vonultunk végig a városban, az ünnepség színhelyére. Elöl az első sorban a vezetők, második sorban a részt vevő külföldi delegációk, később a helyi vezetők, majd a zenekarok, skót dudások stb. haladtak. Hatalmas tömeg vonult ki a mi hűvösölgyi Nagyrétünkhöz hasonló területre, ahol sátrak, különböző játékok voltak felállítva. Mi is az elnökségben ültünk. Egész nap hideg volt, hideg szél fújt, bár a skótok nem fáztak. Van egy tréfa Skóciáról: Egyik skót mondja a másiknak, mit szól, milyen szép nyarunk van az idén. — Hallottam — így a másik — de sajnos nem tudtam élvezni, mert akkor éppen moziban voltam.

A házakban mindenütt szimpla ablakok voltak, viszont fűtötték júniusban. Csodálkoztunk, miért nem tesznek kettős ablakokat, ha nyáron is fűteni kell. — Atyáink is így éltek — volt a válasz.

Egyébként is sok számunkra szokatlan dologgal találkoztunk. Az országutak mellett a rétek, erdők be vannak kerítve, mintegy 2—3 méteres zöld sáv-szegéllyel. Szombat délután és vasárnap ezt a sávot elfoglalják a vikendezők, az autóból előkerül a camping-felszerelés, főznek, napoznak, s mindezt közvetlenül az országút mellett.

Jártunk üzemekben, megnéztük egy svéd házgyár munkáját, amely a nálunk szokásos nagy lakóházakat gyártja. A skótok és angolok nem szeretik az ilyen nagy bérházakat, szívesebben laknak kétszintű házban, de a lakáshiány miatt ott is épülnek ilyenek a város szélén.

A rendőröket nagyon szeretik, és tisztelik, úgy, mint az angolok a Bobby-kat, de ezek nem hordanak

sisakot, hanem fekete tányérsapkát, a tányér alatt opárt kockás dísz van. Fekete ruhájukhoz fehér köpenyt viselnek. Rendőrnapon a közlekedési rendőr dobogóját körülrajkák virággal.

A skót nemzeti büszkeség jeleivel igen sokszor találkoztunk. Az edinburghi fogadáson pl. a polgármester megkérdezte — Mit isznak Önök? — whiskyt, mint a skótok, vagy gint, mint az angolok? Vagy amikor városát ismertette, elmondotta, hogy „itt gyártják a világ legjobb sörét” Whisky után rendszerint meg is isznak egy-egy pohárral.

Egyiküntől megkérdezte, hol vette ruhája szövetét. Londonban — mondta a társunk. — Londonba, persze, oda visznek olyan szöveteket. — Hát igen, az főváros. Főváros, — mondta a skót, ez is főváros.

A skót vicceken nagyon nevettek, egyrészt csak tőlünk ismerték. Jók kedvűek, szeretetre méltóak.

Küldetésünk befejezése után két napot tölthettünk Londonban, ahol már saját gazdáink voltunk. A Normandia szállodában laktunk. Ezt mindenkinek ajánlhatjuk, mert nem drága, viszont a központban van, a Knight-Bridge-n, amely a lovagok hídját jelenti, de persze semmilyen híd sincs ott. A Hilton szálló közelében van, a Hyde-park mellett.

Egy éjszakát csavarogtunk a Soho-ban. Voltunk egy szerencse-játék teremben, ahol a gépek százain játszanak a nyerni vágyók, persze kevés sikerrel. Mi is ott hagytuk az aprópénzünket.

Másnap délelőtt is elmentünk arra, akkor lényegesen békésebbnek látszott.

Megnéztük az őrségváltást, a vöröskabátos, medvebőrkcucsmás testőrséget, mely gyönyörű látvány volt. Megnéztünk néhány kirakatot is. Inget 25 shillingért is lehet kapni, de drága üzletben 5 guinea-ba kerül. A pénzegységeket nehéz meg-

tanulni, mert egy font 20 shilling, egy shilling 12 penny, de egy guinea 21 shilling. (Ilyen pénz nincs) csak előkelőbb ezt az elszámolási módot választani. És van fél-korona (ilyen pénz is van), de egész korona nincsen.

Láttunk hippyket különböző jelvénnel. Megjegyeztem, hogy néhány ilyen jelvényt kellene hazavinni. „Ne hülyéskedjenek”, szólalt meg a jelvényárús magyarul, majd bezárva üzletét, lefényképezte magát. A képet hazaküldöm a mutternak — mondotta. „Majd megírom, hogy itt a sarkon van az üzletem” — mutatott a Picadilly gyönyörű üzleteire.

Elmentünk a Hyde-parkba. Az emberek a fűvön fekszenek, nyugágyat is lehet bérelni. Végigjártunk mindent Londonban, amit két nap alatt megnézhattunk, Tower-től egy kis piszkos kocsmáig, ahol állítólag 50 éve nem takarítottak. A falakon pókháló, a lámpákról dögölt macskabőr lóg le, de az üvegpoharak tiszták voltak. A falak tele bejegyzésekkel, közte magyarokkal is.

Elfáradva, de élményekkel gazdagon jöttünk haza, és megállapítottuk, hogy mindenütt jó, de legjobb otthon.

MIKLÓS JÁNOS

Manin (másképp: Manini hasadék), vágbesztercei járás. Zsolnátlól 37, Vághölakról 1 km. Pozsonyból a zsolnai országúton érjük el.

Turec (Turiec), turócszentmártoni járás. Turócszentmártonból (Martinból) 5, Zsolnátlól 25 km-re van. A zsolnai országúton érhető el. Zsolna felől Ruttkán jobbra kell letérni, Kassa felől balra.

Körmöcbánya (Kremnica), garamszentkereszti járás. Körmöcbánya központjától 1,5, Turóceplectől — régi nevén Stubnyafürdőtől — 23 km. Turócszentmártonból a 65. sz. úton érjük el.

Kiszuca (Kysuca), csacai járás. Zsolnátlól 26 km. Csacánál jobbra kell letérni.

Jaszná (Jasná), liptószentmiklósi járás. Liptószentmiklóstól 9 km. Liptóvárról — Hrádekról — a 85. sz. úton érhető el.

Vrátna, zsolnai járás. Zsolnátlól 32, Rózsahegyől 40 km. Zsolnárlól a 68. sz. országúton érhető el.

Besztercebánya (Banská Bystrica), Besztercebánya központjától 2 km, Zólyomtól 19 km. Besztercebányáról az 578. sz. úton érhető el.

Zólyom (Zvolen), a várostól 1 km, Besztercebányától 20, Szliáctól 5 km-re van.

Nagyturány (Turany), túrócszmártoni járás. Mártontól 15 km. Zsolnárlól a 18. sz. országúton érhető el.

A trencsényi Vág-sziget (Trencsín-Ostrov), Trencsén. Póstyéntől 15 km. Pozsonyból a 61. sz. országúton érjük el.

KELET-SZLOVÁKIAI KERÜLET

Menguszfalvi völgy, a Táttra nyugati oldalán (Mengušovská Dolina), poprádi járás. Táttra-

lomnától 21 km. A Csorba-tó-tól Otátrafűred felé az 537. sz. úton érjük el.

Olézna (Nad starou Lesnou) poprádi járás. Otátrafűredtől 5 km, ahonnan az 537. sz. úton érjük el.

Táttramalom (Tatranské Mlynčeky) poprádi járás. Kézsmárktól 4 km, ahonnan a 67. sz. úton érhető el.

Matlárháza (Tatranské Matliare) poprádi járás. Táttrafűredtől 7 km, ahonnan az 537. országúton érhető el.

Felsőhági (Níznó Hágy), poprádi járás. Svittől 7 km. Táttrafűredtől az 537. sz. úton.

Vöröskolostor (Červený Kláštor), poprádi járás. Kézsmárktól 50 km, a Dunajec völgyében. Podolin irányában érhető el.

Vöröskő (Červená Skala), poprádi járás. Táttralomnától

12 km, ahonnan a 67. sz. úton érjük el.

Javorina (poprádi járás). Szepesbélától 32 km, ahonnan az 537-es és a 67-es úton érjük el.

Csorba (Tatranská Strba), poprádi járás. Nem tévesztendő össze a Csorba-tóval; csak annak közelében van. Svittől 10 km. Liptószentmiklósról Csorba irányában a 85-ös sz. úton érhető el.

Sarpanec, poprádi járás. Szepesbélától 6 km, ahonnan a 67. sz. országúton érjük el.

Felsőruzbach (Vyšné Ružbachy) poprádi járás. Ruzbach fürdő közelében. Poprádtól 45 km, ahonnan a 67. sz. úton érjük el. Podolinál jobbra kell letérni.

Podbanskó (Podbanské), poprádi járás. Liptóvárról Podbanskó irányában, a Táttra nyugati oldalában fekszik.

A KONDOROSI CSÁRDA TITOKZATOS ALAGÚTJA

Kevesen tudják, hogy kondorosi csárda kettő is van hazánkban. Az egyik Debrecen keleti határában, a közelében csordogáló Kondorosi-érnél, a másik Békés megye Kondoros községének szívében. Ezen a tájon virágzott a múlt században a nemzeti ellenállás egyik sajtószerű megnyilvánulása: az alföldi, közelebről a békési betyárvilág.

A szájhagyomány szerint Rózsa Sándor is gyakran járt erre felé. Fennmaradt Erkel Ferenc találkozásának a története is a szabadlegényekkel. A zeneköltő, Gyuláról Pestre utaztában, betért éjszakára a kondorosi csárdába. Eppen ott időztek a betyárok, s kíváncsian nézegették a művész zongoráját, amelyet magával vitetett. A nagy zeneszerző feltalálta magát, s játszani kezdett a különös vendégeknek. Muzsikájával annyira meghódította a puszták szabad fiait, hogy azok lovagias testőrként Szolnokig elkísérték továbbutaztában,

sőt, a búcsúzásnál más betyároknak szóló védlevéllel is ellátták.

Az bizonyos, hogy nagy betyártanya volt egykor a kondorosi csárda. Nem csoda, hogy később még nagyobb pandúrlaktanyát építettek vele átellenben. Ezt aztán sokkal szelídebb célra alakították át 1945 után, tanácsháza lett belőle. A hajdani betyárcsárdához másik épületet emeltek, s ma szívesen látogatt vendéglő és idegenforgalmi látványosság.

A kondorosi csárda romantikája és története messze földről vonzza a vendégeket. Egy kondorosi tanítóházaspár: Rindó József és felesége tanítványaival együtt feljegyezte az apáról fiúra szállt, ma már legendává szövődött történeteket. Ezek arról is regélnek, hogy a volt betyárfogadó borospincéjéből háromfelé ágazó alagút vezetett a szabadba. Az egyik a kamuti csárdához, a másikon a bakuli-sori szélmalomhoz, a harmadikon Nagyszénás felé, a Csúri

csárdához juthattak el a pandúrok elől menekülő szegénylegények. Meglehető pontossággal tudják a föld alatti folyosók hosszát is a kondorosiak: a Kamutra ágazó tizenegy, a bakuli-sori hét, a Nagyszénás irányába haladó pedig kilenc kilométer, azaz a három alagút összesen huszonhét kilométer hosszú volt.

De nem akármilyen alagutak voltak ezek! Mondják, hogy istállóknak is használták a betyárok, s egy lovaszekér szépen elmehetett bennük. Így emlegeti a néphagyomány. A Szekszárdon élő, kondorosi származású Debulay József — lánynevén Fejér Klára —, a Béri Balogh Ádám Múzeum dolgozója is elmesélte, hogy ő is érdekes történeteket hallott Liker Mihálytól, a kondorosi csárda ma már sírban porladó, mintegy negyven évvel ezelőtti vendéglőstől. A fogadós elmondta, hogy a csárda alagútjában lovastól együtt bújkáltak a betyárok, s a pince széles nyílásában kosárszámra szedték ki az embercsontot, valamint vaságyat, széket és asztalt is találtak benne.

Vajon mi a valóság? Országszerte rengeteg mondatot jegyeztek fel titkos alagutakról, számtalan ilyenről hallottak a legidősebb emberek; sokan már régen elporladtak, akik maguk is bizonygatták ezt. Az igaz, hogy ezek nagyrészt felnagyították, vagy csak a dús képzelet szülöttei voltak. Szinte minden egykori csárda alatt ilyen rejtékutat sejtettek. Ezért ne gúnyoljuk ki őket! Történelmünk zivataros korszakaira gondolva, feltételezhetjük, hogy azért akadnak valóságosak is. Természetesen, annyira túlzott méretűek alig hihetően. Több kilométeres alagút építése sokkal nehezebb és feltűnőbb lett volna, inkább a váraknál fordulhatott elő.

A kondorosi hagyománynak azonban lehet valamilyen alapja. Ott jártamkor egy ízben Dian András, földművelésszövetkezeti ügyvezető elmesélte, hogy körülbelül harminc évvel ezelőtt — még kubikos korában — a nagyszénási út építése közben alagútra bukkant a faluban. Ezt megelőzőleg az akkori közséi orvos disznója túrásában egy mély üregbe zuhant, abban két és fél méter mélységű, boltíves téglá-

falú verem tűnt elő, s akkoriban törökhódoltság korabeli építkezés maradványának vélték. Majdnem egy évtizeddel ezelőtt a mai kondorosi csárda vendéglőjével szemközt tanácsháza udvarának egyik része omlott be.

Poljóra György, egy fiatal pincér és Hanyecz Máté mindenek, akik az fmsz kezelésében levő csárdában dolgoztak, elmondották, hogy 1945-ben szovjet katonákkal együtt, ötdmaggal megkísérelték a behatolást az alagútba. Zseblámpákkal világítottak. De csak néhány méternyire juthattak a nyirkos sötétségben, olyan fojtó gáz áramlott a föld alatt, hogy azonnal vissza kellett fordulniuk. A szovjet harcosok elhatározták, hogy gázálarcban próbálják felderíteni a rejtélyes pincealagutat. Közben azonban kötelességük tovább, másfelé szólította őket, s nem tértek vissza többé a csárdába.

A metángáz okozta életveszélyesség miatt 1946-ban az alagútbejáratot befalalták. A csárdai pince gránítszilárd, egy méternél vastagabb falai tele vannak labirintusokkal, üregekkel is; több helyütt konganak az ütésekől — amint a csárda dolgozói tapasztalták. A téglákat égetett mészbe rakták. Attól olyan sziklakemény a fal. Amikor a villanyt beszerelték, sokat küszködtek a szerelők, sehogyan sem akart falba fúródni, szikrázott a szeg.

Évekkel ezelőtt kibontották a korábban eltömött egyik téglafolyosót. Am egyszerűen beszakadt, s három méternyi mély üreg torka tátongott a kőművesek előtt. A padlásról a széles kéményben aránylag kényelmesen lecsúszhat egy ember a pincébe. Kár, hogy a borospincébe nyíló kéményalagút végét is befalalták valamikor. A tágas kémény, megőrizte a hajdani „legendás idők” fátyolainak szurkos nyomát, az egykori mécsesek olajának kormát. Jómagam is áhítattal szemléltem ezt a történelmi ritkaságot és a régi borospince igazi betyárokat látott, hatalmas falait. A dalban megénekelt csárdát mind több külföldi is felkeresi. S ha visszaállítják majd eredeti alakjába, még hatásosabb lesz idegenforgalmi vonzása.

Ballabás László

PRÍMA MINŐSÉG

olcsóbb áron

32,— Ft helyett 20,— Ft

Diszkrét, kellemes, tartós illatú a

RIGA LEVENDULA kölnivíz

Frissít, üdít, hűsít!

RIGA LEVENDULA

Tíz javaslat vasárnapi kirándulásra

7. A Koloska-völgyből a Kéki-völgybe...

A balatonarácsi vasútállomástól piros jelzés vezet a község főutcáján. Az út jobb oldalán levő régi temető bejáratán tábla hívja fel a figyelmünket arra, hogy itt nyugszik Lóczy Lajos a Balatonvidék nagy tudósa. A vörös homokkő sírkövön, üveg alatt néhány szál havasi gyopárt találunk, amelyet Stein Aurél a világutazó a Himaljáról küldött utolsó üdvözlésként. Ha a községet a Koloska utcán hagyjuk el, belépünk a Tamáshegy és a Péterhegy által közrezárt szép fenyőkkel teli völgybe, rétek és szántóföldek között vezető úton elérjük a Koloska-csárdát (40 perc).

Innen szép erdei úton 30 perc alatt érkezünk meg a festői környezetben levő Koloska-forráshoz. A forrás előtt kis tó, a mészkösziklák által bezárt völgykatlanban pedig pihenő padok, asztalok és tűrakóhelyek szolgálnak a kirándulók kényelmét.

Ha kiphentük magunkat, folytassuk útunkat. Elhagyva az eddigi piros jelzésünket, az innen kiinduló piros + jelzésű enyhe emelkedésű erdei úton folytatjuk útunkat Veszprémfajsz felé. Rövidesen felérünk egy hegyhátra, ahonnan már, kényelmes kocsin haladunk tovább. Utunkat ritkás lombos erdők kísérik, amelyeket egyes helyeken fenyők és nagy növésű boróka bokrok tesznek hangulatosabbá. Veszprémfajsz után elhagyjuk a piros + jelzést és bal-

ra fordulunk az országutat keresztező zöld jelzésű turistaútra. — Ezt megelőzően azonban ajánlatos betérnünk a községi italboltba ebédszünetet tartani, mivel túránk további szakaszán már nincs vízvételi lehetőség.

Az út az erdőszél és egy nagy kiterjedésű szántóterület között halad. Ezen a szakaszon szép kilátás nyílik a Balatonalmádi-hegyektől a Recskehegyig terjedő vonulatra, a Tihanyi-félszigetre és helyenként a Balaton csillogó tükrére. A panorámában való gyönyörködés mellett azonban ajánlatos az útjelzést is figyelni, mivel annak nyomvonala még a legújabb kiadású térképeken sem szerepel. Húsz perc elteltével útelágazáshoz érünk, eddigi zöld útjelzésünk jobbra betér az erdőbe, és a vámosi csárdához visz. — Mi azonban továbbra is erdőszélen haladjunk az innen kiinduló zöld + jelzésű úton. Útunk rövidesen betér az erdőbe, majd visszakanyarodik a szántóföld végéhez és éles szögben balra leereszkedik egy széles mélyedésbe. A Gellért-hegy oldalában fenyvesekkel és borókásokkal tarkított lombos erdőben 1 óra alatt érünk le a Kéki-völgy bejáratához. Itt véget ér a zöld + jelzés és a baloldali zöld jelzésű kocsinon betérünk a Kéki-völgybe. Az erdők szépségét fokozza az a panoráma, amely elénk tárul. Felcsillan a Balaton csillogó vizeitűkre, fehér vitorlásokkal, a Tihanyi-félsziget és a somogyi part kéklő dombvidéke. Megpillantjuk Balatonfüred szélső házait, de mielőtt befejeznénk túránkat, érdemes megtekintennünk az út bal oldalán levő 1894-ben köfeytés során felfedezett 120 m hosszú hévízes eredetű Lóczy-barlangot.

Ha egész napot igénylő túránál rövidebb sétát kívánunk tenni, úgy a Koloska-forrástól a piros jelzésű turistaúton 40 perc alatt érhetjük el a Kéki-völgybe vezető zöld jelzésű turistautat.

Dr. Kürthy Miklós

A múlt héten pár napot Mátaszentimrén töltöttem és ott felkerestem a Tóthegyes nevű helyet, amelyet úgy említenek, mint a Mátrahegység egyik legszebb pontját. Ezt a dicséretet a Tóthegyes meg is érdemelte, mert valóban páratlan kilátás nyílik róla. Eppen ezért igen szomorú, hogy az oda vezető út — különösen a végső csúcsra —, a lehető legelhanyagoltabb. Csehszlovákiában vagy Ausztriában egy ilyen kilátást nyújtó pontra, ha nem is „lanovka”, de legalább egy rendes szerpentin út vezet fel. De ennek a darab útnak a megtétele láb és nyaktörés veszélyével jár a sziklás, ültetvényes, meredek hegyoldalon. Így igen kevesen keresik fel ezt a gyönyörű helyet. Közvetlen alatta egy bányatelep van, ameddig a térkép szerint rendes beton országút vezet fel, ha ezt a hegylábáig meghosszabbítanák, hogy kocsival elérhető legyen, a csúcsra rendes turista utat készítenének, bizonyosan sokan keresnék fel ezt a remek kilátó-pontot.

Abrányi Emil

az Opera Turista-egylet tagja (valószínűleg a legöregebb magyar turista, lévén már a 86. évemben)

Egy ifjúsági csoporttal utaztunk Olaszliszka vasútállomástól autóbusszal, illetve utaztunk volna. Ünnepe lévén Középfutára volt csak kora délután autóbusz járat. Találkoztunk egy Püspökladányból érkezett nyolc fős, egy Budapestről érkezett 21 fős csoporttal és volt még itt négy jó diák. Beszélünk az állomáson levő vesztelő busz vezetőjével, végül fel bennünket külön írártal, aki azonban különféle kifogással elutasította javaslatunkat. Végül fogadtunk hát egy szerkeret és szép lassan elindultunk gyalog. Így elesett a busz azonban 376.— Ft bevételtől.

Tóth Béla

DVSC Természetbarát
szakosztály vezető

Kellemetlen eset ért bennünket az Aggteleki-hegységben. Derenken nem tudtunk megszállni és így este 10 órakor kellett folytatni útunkat Jósvald felé. Hajnali 5 órakor érkezünk a jósvaldi Tengerszem szállóhoz. Az ott levő éjjeliőr mondta, hogy bélyegző csak reggel 8 óra után lesz. Azt feleltük neki, akkor megvárjuk ezt az időt, mire ő villámgyorsan kerített egy bélyegzőt. Megkértük, engedjen kis ideig az előtérben melegedni bennünket, de ezt kereken elutasította.

Patakyl Dezső—Kovári Jenő
Gyógyáru Értékesítő Váll.
sportkör

Kedveljük a Turista újságot, mert sok problémával foglalkozik, ami a természetjárással kapcsolatos. Ezúton szeretném kérni a szakosztályokat egy bővíző forrás helyrehozására. A Városküti-forrásról van szó, ami jó ivóvíz volna, ha a szennyöződéstől megtakarítanák. A forrás környékére nagyon sok kiránduló jár és hiába volna jó ivóvíz, ha nem használhatják, mert el van szennyezve.

Szilágyi Sándor
XII. Városküti út 12/b

A „Turistát” indulása óta állandóan olvasom és örömmel figyelem fejlődését. Nagy érdeklődéssel olvassuk a bel- és külföldi túraleírásokat, ország- és tájismertetéseket, magashegységi, sziklamászó, valamint természet és műemlékismertető cikkeket egyaránt.

Akád azonban, amit nem olvasunk örömmel. Így például a turista menedékházak szállásdíjainak felemelését.

Czaha Mihály
III., Domoszló u. 2.

Új, hézagpótló művel gyarapodott a turistairodalom. A Budapesti Természetbarát Szövetség kiadásában megjelent az ország valamennyi turistaszállását magában foglaló címjegyzék.

Ez a könyv segítségére szolgál mindenkinek, aki egyénileg vagy csoportosan járja az országot, hasznát vehetik vállalatok és hivatalok is.

OLVA- SÓINK írják

A szakosztályvezetőknek, túravezetőknek egyik legfontosabb feladata a szállásbiztosítás, amely csak akkor jár eredménnyel, ha jó előre gondoskodás történik erről. Hazánkban most egyre több helyen vezeték be az 5 napos munkahetet, amely lehetővé teszi a dolgozók részére, hogy már péntek este vagy szombat reggel útra keljenek, és egy-egy kellemes turistaházban pihenjék ki a munkával telt hétköznapi fáradalmait. Ez a körülmény tehát lényegesen befolyásolni fogja a szakosztályok túratervét, mind több és több lesz bennük a két-napos túra, amely magával hozza a szállásbiztosítás szükségességét. A fő túraidőszakokban már eddig is túlszűfoltóság mutatkozott hétfőreken a turistaházakban, nehézségbe ütközött egyes esetekben a szállás biztosítása. Jó tehát, ha a túravezetők a szállásjegyzék birtokában válogatni tudnak a szállásokban.

A könyv elsősorban a turista-jellegű szállásokat közli, az olyan vidékeken azonban, ahol az ritka, vagy teljesen hiányzik, kiegészítőül szálloda-jellegű elhelyezések és a fizetővendégszolgálat címét is tartalmazza. Különös gondot fordítottak a szerzők az Országos kéktúra útvonalának túladíjaira.

Örömmel üdvözöljük tehát szállásjegyzéket és reméljük, hogy ez a mű is elősegíti majd a túrák szervezését és bekapcsol a turistaforgalomba olyan vidékeket is, amelyek eddig ismeretlenek voltak a természetbarátok előtt.

Messzi északon, az alasz-
kai határ mentén, szinte a
tengerből emelkedik ki egy
5000 m magas hegycsúcs. A
bennszülöttek féltve herülik,
misztikum és tragédia bo-
ritzja felhőbe csúcsát. Akiről
elnevezték, s aki először hó-
dította meg, gengsztergolyó
áldozataként fejezte be éle-
tét. Az egyik 1963-ban Dal-
lasban, a másik 1968-ban
Los Angelesben halt meg.

A Mt. Kennedy meghódítása

Az 1963. évi tragikus el-
nökgylkosság után a
rokonzeny hulláma
áradt szét a világon.
A kanadai kormány a Yu-
kon tartományban fekvő
St. Elias Range-hegység
egyik ismeretlen csúcsát, az
amerikai elnök után Mt.
Kennedynek nevezte el. A
hír nyomán a Kennedy
család két életbenlevő fér-
fitagja, Robert és Ted el-
határozták, hogy bátyjuk
emlékének hódolva, meg-
másszák a csúcsot.

Az expedíció terve nagy
part vert fel. Egymás után
jelentkeztek résztvevőnek a
család barátaiból a legis-
mertebb alpinisták. Mivel
Ted megbetegedett, Robert
hat kipróbált hegymászó
társaságában indult a csúcs
meghódítására. Vezetőknek
Jim Whittakert és Barry
Prather választotta; mind-
kettő részt vett abban az
amerikai expedícióban,
mely meghódította a Mt.
Everestet. De a társaság
többi tagja — a Brit-Colum-
biai James Craig, a was-
hingtoni George Senner,
Dee Molenaar, William
Prather, valamint a minne-
sotai William Allard — ki-
próbált alpinisták voltak,
számátlan magas hegy
meghódításában vettek
részt. Valamennyien ren-
delkeztek a hegymászáshoz
nélkülözhetetlen képessé-
gekkel: magas intelligen-
ciával, a fájdalmak és ké-
nyelmetlenségek elviselése

készségével, valamint a
legfontosabb emberi képes-
séggel, a bátorsággal.

Robert Kennedy nem
volt hegymászó, bár csa-
ládi nevelése folytán a leg-
vakmerőbb sportokat űzte.
Az expedícióban való rész-
vétel azonban maradandó
benyomásokat alakított ki
benné. „Ezeknél az embe-
reknél az ragadott meg,
hogy egyik sem dicsekedett
eredményeivel, nem jut-
tatta kifejezésre sem csele-
kedetekkel, sem szavakkal
azokat a veszélyeket, mely-
ekkel a hegymászás jár.
Sőt, tréfásan megjegyezték;
a politika veszélyesebb,
mint a hegymászás” — írta
később egy cikkben Robert
Kennedy. Tragikus jóslat
volt ez, melynek beigazo-
lása három évig várattott
magára.

Először úgy tervezték,
hogy az expedíció 1965
nyarán indul útnak, ami-
kor az időjárás kedvező.
Azonban tudomásukra ju-
tott, hogy a Nemzeti Föld-
rajzi Társaság és a Bostoni
Tudományos Múzeum nyár
elejére közös utat tervez a
hegység feltérképezésére.
Fel is kérték a két Kenne-
dyt, hogy csatlakozzon az
expedícióhoz. Ők azonban
elsők akartak lenni minden
áron és ezért a bizonytalan
koratavaszi időjárás vi-
szontagságait vállalva, már-
cius elején indultak útnak.

Szerencsésükre az időjá-
rás kegyeibe fogadta őket.

Ugyan hideg volt, de a
szokásos viharok elkerültek
csapatukat és a csúcs meg-
mászása mindössze három
nap és három éjjelt vett
igénybe. Amint hazaértek,
beállt a rossz idő. Minusz
35 fokos hideg és féktelen
viharok törtek a csúcsra.

A kanadai kormány által
rendelkezésükre bocsátott
repülőgép egészen a hegy-
ség lábáig szállította az
expedíciót. A csúcsot már
100 km távolságból meg-
pillantották, mert uralta az
egész tájat. Az első éjszaka-
kát sátrakban töltötték és
másnap hajnalban meg-
kezdtek a felfelé haladást
a mintegy 1200 m-rel ma-
gasabban fekvő bázistábor
felé, melyet a csapat két
vezetője — Whittaker és
Prather — hetekkel előbb
létesítettek 3600 m magas-
ságban. Amint elérték a tá-
bort, rájuk tört a vihar.
Alig tudtak sátraikban el-
helyezkedni. Úgy látszott,
el kell halasztaniok a más-
nap indulást.

Éjfélre azonban elállt a
havazás és felragyogtak a
csillagok. A távolban fel-
tűnt az északi fény a söté-
tétkék égbolton. A süvítő
szél kísérteties hangja
ugyan akadályozta az al-
vást, azonban elsöpörte a
friss havat.

Réggel hat óraker keltek,
megreggeliztek — levest,
kukoricakását és csokolá-
dét ettek —, felerősítették
a mázsovasakat (előző nap

sítálpakat használtak) és 8
óraker neki indultak a
csúcs felé vezető ösvény-
nek. „Nem vagyok hegymá-
szó. Bár mindig szerettem
a sportot, az alpinizmus tá-
vol állt tőlem. A három
nap alatt sem váltam ta-
pasztalt alpinistává. Sze-
mélyi okokból másztam
meg a csúcsot és a kime-
rültségtől eltekintve — jó-
kedvűen, vidáman tértem
haza” — írta később Rob-
bert Kennedy.

A második nap zavarta-
lanul telt el. Aránylag
könnyen érték el a terve-
zett 4500 m magasságot, és
egy szikla oldalában, sátr-
rakban töltötték a roham
előtti éjszakát. Az utolsó
reggel kisütött a nap, szél
sem rezdült és a hideg alig
haladta meg a mínusz tíz
fokot.

Az út azonban egyre ne-
hezebbé vált. A ritka leve-
gőben erős fejfájás kínozza
Kennedyt és nagy erőfeszíté-
sésbe került minden lépés.
Látva elgyengülését, Whit-
taker figyelmeztette, leg-
jobb, ha gondolatait elte-
reli a mászásról. Kennedy
meg is fogadta a tanácsot
és mint később elmondotta,
verseket szavalt magában,
számolgatta, száz lépést
hány perc alatt tesz meg. A
fáradtságtól támoltyogva
egyszer bele is zuhant egy
rejtett, hóval fedett gö-
dörbe, ami szerencséjére
azonban nem volt mély, és
társai derekára kötött kö-

tél segítségével kihúzták. A tapasztalt Prather sem járt szerencsésebben, háromszor is elesett.

Dél lehetett, amikor megpillantották a csúcst. Az utolsó 200 m azonban nem volt könnyű. Ez volt a legmeredekebb része a hegynek. A gerinc majdnem teljesen egyenesen vezetett felfelé és alig volt szélesebb egy cipőtalpnyinál. Kétoldalt — legalább 2000 m mély — szédítő mélység tátongott. Whittaker látta, hogy Kennedy megretten, ezért habozás nélkül nekivágott a meredeknek, jégcsákánnyal lépcsőket vágott a hóban, tíz métert előre ment és rákiáltott Kennedyre:

„Kezden el mászni!”

Kennedy szinte öntudatlanul engedelmessé vált. Közben, — ahogy cikkében írta — anyja búcsúszavai jutottak eszébe: „Ne aludj el, drágám”. Felvillant benne egyik barátjának figyelemztetése, ki nyilván soha nem járt hegyen: „Ne nézz lefelé”. Majd arra gondolt, amit fia, Jack mondott telefonon, az indulás előestéjén: „Jó szerencsét, Apa. Szükséged lesz rá.”

Egy pillanatra megállt. Nem bírta tovább. Három válasza volt: visszafor-

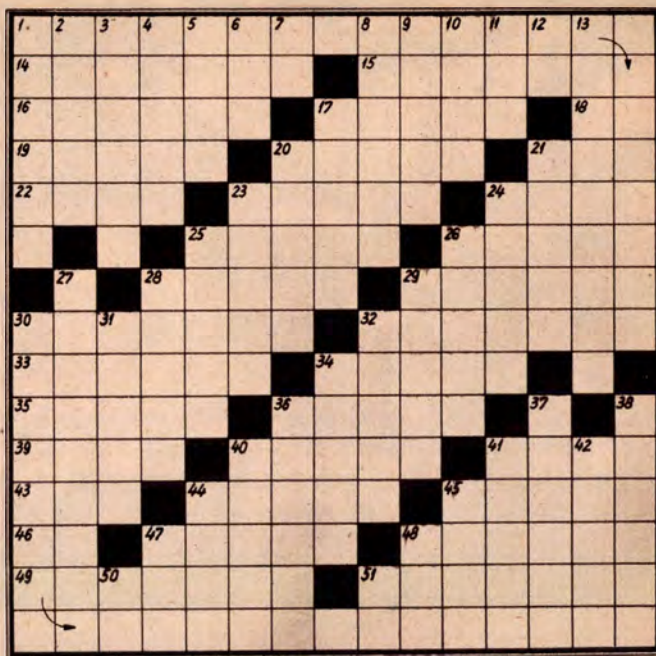
dulni, lezuhanni, vagy továbbmenni. Ebben a pillanatban ismét meghallotta Whittaker hangját: „már nincs messze, jöjjön”.

Támolyogva megindult előre. Azután a csúcstól alig 30 m-re, a gerinc egyszerre csak kiszélesedett és egyenessé változott. Whittaker és Prather felszólították, menjen előre. Így tett és egy óraker kitűzte a Kennedy család zászlóját a csúcson. Érzései vegyesek voltak. Fájdalmasan időzött fel benne a dallasi tragédia. Örült viszont annak, hogy a hegymászás sikerült. Hálás volt Kanadának és az elemeknek, melyek kegyeibe fogadták.

Mikor visszatért Washingtonba, elolvasta a távollétében érkezett leveleket. Egy fiatal leány ezt írta: „Nem értem, miért kockáztatja életét egy hegy megmászásáért. Megkérdeztem apámat. Ő sem érti.”

Így válaszolt: „mindig szerettem nagy és nehéz tetteket véghez vinni. Még akkor is, ha kockáztatni kellett érte az életemet. Apám és bátyám is ilyenek voltak. Az emberek csak a nagy és nehéz tetteket őrzik meg emlékezetükben”.

E. L.

VÍZSZINTES: 1. Idézet Vörösmarty Mihály egyik költeményéből (folyt. a függ. 30. sz. alatt) 14. Egységes idő egymástól 15–15 foknyira levő délkörök által bezárt területen. 15. Hero és ... (görög mondai szerelmespár) 16. Írásjel a magánhangzók. 17. Téli almafajta. 18. Jód és szén vegyjele. 19. Zenés szórakozóhely (német szó). 20. Tejjel készült. 21. VEV. 22. A bikavér városa. 23. Vérszerinti hozzátartozó. 24. A csontban levő kocsányos anyag. 25. Tisztetség, becsület. 26. Télen üdül. 28. Betakar, beborít. 29. Papi ruhadarab. 30. Tengődik. 32. A kétélték és a halak ivadéka. 33. A föld alá került régi maradványok tudományos feltárása. 34. A gyermekbénulás elleni vakcina egyik felfedezője. 35. Francia szociálpolitikus (1841–1931). 36. Értelmileg a legfejlettebb állat. 39. Díszes ülőhely. 40. Hatásában növel, erősít. 41. Zsarnokságáról ismert római császár. 43. Őn — táviratban. 44. Repülni tudó állat. 45. A kecske teszi. 46. ZD. 47. Kürtös vezér. 48. „... kislány van a világon” (az első négyzetbe kettős betű kerül). 49. A dohány hatóanyaga. 51. Község Bács-Kiskun megyében, határállomás.

FÜGGŐLEGES: 1. Peremek. 2. Erősen sír. 3. Dalol, nótázik. 4. Fényűzően díszes, ragyogó. 5. Sok, németül. 6. ADT. 7. GÖ. 8. A szardínia is ilyen. 9. Valamivel többben, mint feltűn. 10. Ház, németül. 11. ONL. 12. Neodim vegyjele. 13.

Úrlap, amelyet a lakásba költöző állít ki. 17. Bemázol. 20. Megbosszul (meg...). 21. Borjúbórból készült finom merített pergamenpapír. 23. Régi írásmód (. . . írás). 24. Női név vidékes rövidséggel. 25. Mocsárgáz. 26. Folyó és medence Belső-Ázsiában. 27. Egészen keserűvé válik (meg...). 28. Fontos építőanyag. 29. Pengetett húros hangszer. 30. A vízszintes 1. sz. sor folytatása. 31. Kőztársaság Afrikában. 32. A cserebogár lárvájának népies neve. 34. Üvöltő állat. 36. Olasz tartomány és annak székhelye. 37. Egyik szín erősebb árnyalata. 38. Milyen módon? 40. Kezdetleges építmény a víz felett. 41. Részedre. 42. Rezszi, eredeti helyesírással. 44. Francia város Lotharingiában. 45. Rosszul, nehezen, olaszul. 47. Mauna... (működő vulkán a Hawaii-szigeteken). 48. Fodorlat. 50. Súlyegység rövidítése. 51. A kemény ásványok közös neve.

Beküldendő a vízszintes 1. és a függőleges 30. sz. sorok megfejtése. Határidő, augusztus 15.

Előző számunkban közölt keresztrejtvény megfejtése: Megenyhült a nap hősege, a lég könnyű, lágy meleg, Hull a harmat, illat árad, Virágbimbók tesznek.

Könyvjutalmat nyertek: Bauer Rita Bp., Farkas Gizella Homokméggy. Pandur József Pécs, Göbbölös Zoltán Sárkeresztúr, dr. Kuster László Bp.

IBOLYASZAGU SZÉL

Szél suhog és a szélnek ibolyaszaga van. Valahol ibolya-tenger hullámozhat. A tó felett az ég is ibolyakék. Tavasz van, sejtelenesen sügnak a domb tölgyfái, ahogy az úton kapaszkodunk egyre feljebb, míg már a sáncárkokon keresztül beérünk az Ivándi-vár udvarába. Néma megilletődéssel szemléljük az élénk táruló tájat; a Badacsonnyal ékes körképet.

Valóban csodálatos az élénk táruló szépség. A fonyódi hegyei szemben a távolban ragyog a napsütötte Badacsony, és közöttük sejtelenül csillogással ragyog a Balaton. A jég néhány napja még betakarta a tó tülkrét és ma már mint sebes szárnyaló pillangók, ropdesnek a vízen a vitorlášhajók. A Badacsony mellett a szilgletű Várhegy, jobbra a Gulács és odébb a Csobánc. Mintha Kisfaludy sügná:

„Új mellém a kandallóhoz,
Fel van szítva melege.
Csobánc várról, Edes-kegyes
Im halljad, egy agg rego.”

A nap, a természet óriási kandallója szokatlan bőséggel ontja melegét; Egyikünk-másikunk gombolja és nyitja a kabátját, s a szélnek valóban ibolyaszaga van.

Sem Tihany félszigetéről, sem a Badacsony tetejéről nem fog be a szemünk ilyen széles balatonai panorámát. Jobbkéz felől sejlenek a keselű Balatonfő meredekjel, balról az edercsi dombok hosszú tömege látszik, a tővében Keszthely.

Erdemes volt a koratavasz csendjében felkeresni a fonyódi hegytetőt. Hét évziednyi idő sem tudta meguntatni velem a tiszor és szászor látott és mindig és újra megcsodált gyönyörű körképet.

Mire leértünk a vízpartra, a szélnek már csak üde illata volt és lehetetével telesszívuk a tődönket.

Borsi Darázs József

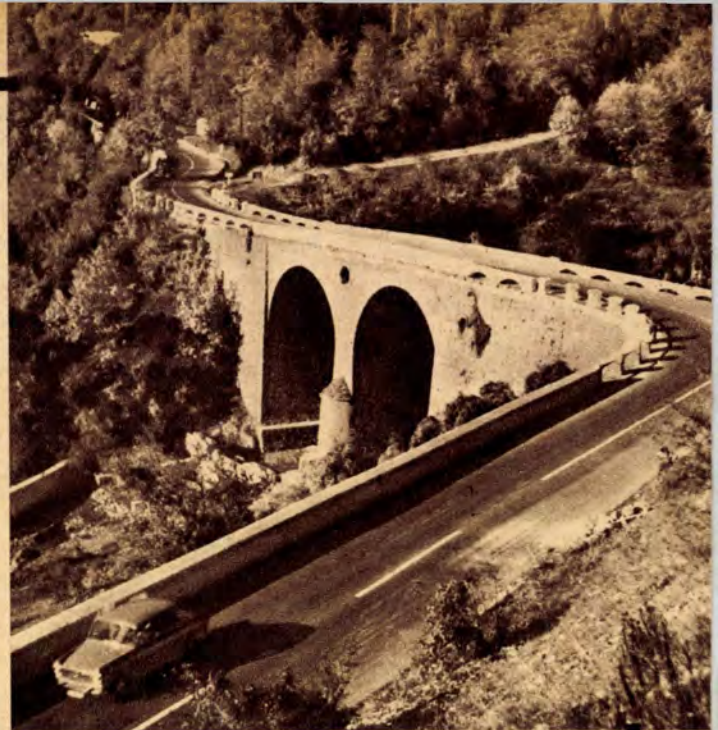
A TURISTÁK KÖNYVESPOLCA

A Panoráma sorozat újabb könyvvel gazdagodott. Hazánk egyik legszebb városáról, Pannon-

halmáról jelent meg képes-könyv (23,50 Ft), amely az utóbbi évek egyik legszínvonalasabb kiadványának tekinthető. Kapható a Sportkönyvesboltban. Bp., VII., Rákóczi út 64.

Calimanesti

Autót a Prahova-völgyben (Kárpatok)

A vendégszerető **ROMÁNIA**

Várja Önt

- Festői üdülőhelyein: *POIANA BRASOV, SINAIA, PREDEAL*
- Híres fürdőhelyein: *HERKULESFÜRDŐ, SZOVÁTA, GOVORA, OLANESTI, CALIMANESTI*
- Az ország különböző szép városaiban és vidéki körutazásokon: *BUKAREST, PRAHOVA VÖLGYE, OLT VÖLGYE, ÉSZAK MOLDOVA KOLOSTORAI, A DUNA DELTA, A TENGERPART.*
- Csoportos- és egyéni utazások bármilyen közlekedési eszközzel. Jelentkezés Magyarország utazási irodájának központjánál vagy bármely kirendeltségénél.
- Változatos és előnyös szálláslehetőségek különböző kategóriájú szállodákban, egyetemi otthonokban, bungalókban, kempingekben, magánlakásokban.
- Az elő- és utószezonban a *HEGYI ÉS TENGERPARTI* üdülőkben és fürdőhelyeken nagy árleszállítás.

Felvilágosítások és prospektusok a magyar utazási irodákban és a Román Országos Turistahivatalnál, Bukarest, Bd. Magheru 7. Telefon: 14.51.60.

Sinaia. Szálloda (1400 m tengerszint felett)

6 hónapos TOTO-Képrejtvény

Kedves Pályázók!

A 6 hónapos verseny lényege, hogy a kérdésekre 1, 2, vagy X felsorozással levelezőlapon küldjük be a válaszokat a TURISTA szerkesztősege, Bp. V. Váci utca 62. címre. Minden helyes válasz 1 pontot ér. Hat hónap után a legtöbb pontot elért pályázók között az alábbi díjakat osztjuk ki:

1. díj 1500 forintos vásárlási utalvány
2. díj Kétszemélyes üdülés egy hétre, turistaházban
- 3-4. díj Kétszemélyes tartózkodás egy hétre a harkányfürdői motelben, illetve a papszigeti campingben
5. díj Kétnapos IBUSZ országjárás
6. díj Egy db 500 forintos vásárlási utalvány
- 7-8. díj Két db 300 forintos vásárlási utalvány
- 9-10. díj Két db 200 forintos vásárlási utalvány
11. díj Egy db gumimatrac
- 12-16. díj Öt db éves előfizetés a Turistára
- 17-36. díj Húsz db tárgynyeremény.

A II. forduló kérdései

1. Fasor vezet ki a városból: 1 Debrecenből, 2 Keszthelyről, X Székesfehérvárról
2. Híd: 1 Tiszán, 2 Dunán, X Ipolyon
3. Virág: 1 Pitypang, 2 Kutyatej, X Gyermekláncfű
4. Milyen gomba: 1 Kerti tintagomba, 2 Csengettyűgomba, X Tavasi tőkegomba
5. Melyik város: 1 Leningrád, 2 Velence, X Amsterdam
6. Milyen bogár? 1 Szarvasbogár, 2 Galacsinhajtó, X Cincér
7. Camping: 1 Papsziget, 2 Budapest, X Kitiánteleg
8. Melyik turistaház: 1 Kisinóc, 2 Gézaháza, X Sátorlajújhely
9. Melyik író regényhőseinek a szobra? 1 Jack London, 2 Cervantes, X Mark Twain
10. Melyik vár bejárata? 1 Veszprémi, 2 Egri, X Sárospataki
11. Melyik vár? 1 Csóka-kő, 2 Gulács, X Sümeg
12. Hol járunk? 1 Győrben, 2 Körnenden, X Kecskeméten
13. Régi épületből új turistaház: 1 Pencen, 2 Sikondán, X Mátraházán
- 13+1. Ipartelep: 1 Inota, 2 Pécs, X Dunaújváros.

1

2

4

5

6

7

8

10

11

13

12

13+1

A Fahár patak
völgye

A Hala Gasinieowa
turistaház

Kilátás a Gubalowkáról

A Morskie Oko, háttérben a Mengusz-
falvi csúcs

Vihar kitörésben

A Giewont mészköszirt

A Lengyel-Tátrában

Méltán örvend ma már egyre nagyobb népszerűségnek a Lengyel-Tátra. Turistáink évek óta rendszeresen járják fenséges bérceit, gyönyörű vadregényes völgyeit. Turistaházaiban sportszerű kényelem, hagyományos lengyel vendégszeretet; kulturált ellátás fogadja az érkező vendégeket. S ha mindehhez hozzászámítjuk azt a vitathatatlan tényt, hogy a Lengyel-Tátra – tehát a Tátra-tömb északi lejtésű része – tájképileg sok vonatkozásban szebb, változatosabb, mint a déli lejtésű csehszlovák rész, akkor megértjük azt a lelkes törekvést, amely mind szélesebb tömegek részéről merül fel e táj látogatását illetően.

Aki bejárja hegyeit-völgyeit, nem fog csalódnani benne.

Pászthory Lóránt

A Kopa Gagory fennsíkja a campinggel

A következő szám tartalmából:

El Kantarától
a Tibbesti-hegységig
Bem apó sírjánál
Sítalpon
az Északi-sarkra
Mexikó

TURISTA

A MAGYAR TERMÉSZETBARÁT
SZÖVETSÉG LAPJA

1968 — 9

ÁRA: 3 FT

A BEREGI TISZA PARTON
EL KANTARÁTÓL
A TIBBESTI HEGYSÉGIG
SÍTALPON AZ ÉSZAKI-SARKRA
MEXIKÓ BECSÜLETE ÉS A JAQUIK

TURISTA

TURISTA

XIV. ÉVF. 1968. SZEPTEMBER

TARTALOM

TURISTAÉLET

Szigetmonostor	3
Tudósítónk jelenti	7
Nemzetközi Duna-túra	23

HAZAI TÁJAK

Séta Pest peremén	6
A Soproni hegyekben	21
Egy ismeretlen bakonyi völgyben	2
A beregi Tisza parton	12
Kilián-telepi látogatás	18

ÚTIKALAUZ – KÜLFÖLD

Bem apó sirjánál	11
Weimar, Goethe és Schiller városa	4
A Pirin, Rila és Rodope lábainál	14

ÚTEÍRÁS

El-Kantarától a Tibbesti hegységig	8
------------------------------------	---

ÉRDEKES – HASZNOS

Játékos állatok	10
Mexikó becsülete és a jaquik	16

SZÓRAKOZÁS – KALAND – IZGALOM

Nyár végi este	14
Tűzvarázs	22
Sítalpon az Északi Sarkra	24
Képrejtvény 3. forduló	27

A címkép Pancso Boriszov, a hátsó borító fotóriportja Dobos Gábor munkája

Turista. Turisztikai, camping és utazási folyóirat. Felelős szerkesztő: **Endrődi Lajos**. Szerkesztőbizottság: Antalffy Gyula, Kertész Miklós, Dr. Kürthy Miklós, Mosonyi László, Dr. Pápa Miklós, Székely Miklós, Szombathy Viktor, Tamás Ferenc. Szerkesztőség: Bp., V., Váci u. 62. T.: 182-932. Kiadja az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: **Tóth László** igazgató. Kiadóhivatal. Bp. Révay u. 16. T.: 116-660. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlapirodánál (KHI, Bp., V., József Nádor tér 1.); a kézbesítőknél, bármelyik postahivatalnál és a posta hírlapüzleteiben közvetlenül, vagy csekkbefizetési lapon (csekk számlaszám: egyéni 61.251, közületi 61.066), valamint átutalással a KHI, MNB, 8. sz. egyszámlájára. Előfizetési díj egy évre: 36 Ft félévre: 18 Ft.

INDEX: 25 814

68.1020 Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest, F. v.: Janka Gyula igazgató

ISMERETLEN BAKONYI VÖLGYBEN

Sohasem hittem volna, hogy Székesfehérvártól alig túl a tíz kilométeren, Csór község nyugati szélétől észak felé tíz percnyire, találok meg azt a bakonyi völgyet, amelynél szombat őszi színekben tobzódva soha sehol nem láttam. — Tudom, hogy első pillanatra hihetetlennek tűnik állításom, hiszen magam sem hittem volna, hogy az alább elmondottak szerint az valóság lesz.

A természetért rajongó B. Pál barátomnak szűk lett a város, mert gyermekei nődögléni kezdtek, s udvaruk emeletes házak között állott. Megvett hát Csór felett egy darabot a legelőből, de közel az erdőhöz, s kis házacskát épített rája. Bűbájos környék. Meghívott:

— Most jöjj, október utolsó vasárnapján: nálunk ez a bakonyi erdők hattüdüdala. A mi völgyünknel még szebbet úgysem láttál ősszel!

No, ha már verskötetet írtam a Bükkről, ezt is megnézem!

Ebéd után nekivágtunk a ház mögött nyíló Szenes-horgos völgyének. A kicsiny völgy szájában az ország egyik legnagyobb málnapréselő üzeme, a Somsich grófok egykori borospincéjéből korszerűen átalakítva; még Gyönyörösről is hoznak ide málnát.

Pár percet gyalogolunk csak a szűk völgyben. Jellegzetes bakonyi flóra, üdítve az erdeifenyők haragoszöld koszorújával. A völgyet a jégkorszak gleccserei gyalulták mederszerűvé. Vízet csak tavaszi olvadáskor kap. Mikor látja a barátom, hogy természetesen találok a látnivalókat, rám mosolyog és nekivág baloldalon a meredeknek:

— No, most csak utánam!

Gyermekei már tudják, miért mondja. Mikor jó néhány perces kapaszkodó után felérünk, megszólal:

— Most már aztán nézz széjjel! Hogyan tetszik?

Csakhogy nem tudtam megszólalni a gyönyörűségtől. Neveti, hogy a Bakony térképe után kapkodok, hasztalan: a térkép Bakonykútig semmit sem mutat. Sokára szólalok meg:

— Ez a Szenes-horgos? Rajta sincs a térképen. Szenes? Hiszen ide gyűlt a Bakony minden őszi szincsódája, és a hegység összes cserszőmörceje itt ragyog! Tudod te, hova építettél házat?

— Tudom, de hátha még a nap felsűtne! El sem mennél innen estig.

Most már aztán nem tudom, miben gyönyörködjek, míg a kopár sziklaélen kapaszkodunk egyre feljebb. Csak az eső ne szítálna! Soha ennyi lobogóvörös szömörccét elképzelni sem tudtam. Talán éppen ma a ragyogásuk s egyben haldoklásuk főideje, s úgy véreznek, hogy a piros, a bíbor minden színárnyalatát játszószák, melyet festő sem keverhet így palettára. Csokrot kellene belőlük szedni, de lehetetlen, mert nem lehet közöttük válogatni. — A völgy túlsó oldalán tisztaféherre mosott, hatalmas, rétegekre gyűrt mészkősziklák, s ahol a rétegek egyenes vonalban összeérnek, szinte a gigászi nyomástól kibuggyan közülük a szömörceözön kárminpiros vére. Alattuk aranyló tüzet gyújt a juhar és jávor; s hogy a szem ne fáradjon ennyi ragyogástól, megnyugtat a fenyők lihegő zöldje. Micsoda elmenté a színeknek! Ha ezt így most egy tehetséges festő vászonra rögzítené, bizonyos, hogy nem kerülné el a giccс vadját. Összefogva: a sziklák kilügzöttan fehérek, a szömörcek lobogják a bíborpiros minden árnyalatát, a fenyők felöntik zölddel, míg a juharok aranylása mégis csak a múlásra emlékeztet.

Az eső magamhoz térít. Meg kell törnöm a szemlélődés igazi ámulatát.

— Dehát, Palikám, milyen célra tenyésztik itt a szömörcek tömegét? Hiszen a jó földdel meghordott gödröcskében is legtöbb helyen szömörce! Miért?

— Hogy az erre még nem járt turisták elvigyék a mi völgyünk hírét — nevet a barátom; — a valóság azonban az, hogy ezekben a gödröcskébe fenyőt ültettek, de az valami ok miatt elpusztult, s gyökeret vert helyette a völgy jellegzetessége, a szömörce.

Bánom, hogy nem tudok még színesre fényképezni. Közben az eső komolyan megeredt. Negyedóra múlva a magános kis házacskában melegsünk. S szinte hihetetlen, hogy alig félóra, s a buszszal otthon vagyunk Székesfehérváron. Hányan tudják ott, hogy ennyire csak oda a Bakony egyik legszebb völgye?

Tanka János

A míg kirándulókat visz a vonat Vác felé, ismerős tájak vonulnak el az ablak előtt. Jobbra Rákosrendező, Körvasút — a mozdonytemetővel, Rákospalota — a kis házaival, Alag — a lövészenyepályával, s balra pedig az egyre közeledő Duna, a távoli Pilis körvonalai és végre Dunakeszi.

Alsógödön szállok ki sok társaimmal együtt, s mint később kiderül, ők is a TTE egykori telepére igyekeznek. Útközben azon gondolkozom, milyen lett a telep, megőrzött-e valamit régi romantikájából. Lehet, hogy parkosított üdülővé változott, gondozott virágoskertekkel, utakkal, amilyenek a szakszervezeti nyaralók? És milyenek az emberek? Olyanok-e, mint amilyenek gyerekszemmel láttam őket, amikor átúszva a Dunán, bevetődünk hozzájuk a szembeni partokról.

Szorongással járom a telep útjait. A sok kedves emlék, az elmúlt ifjúság nosztalgiaja fájoan idézik fel a régi barátok, ismerősök arcát, akiktől, örökre elszakított a kegyetlen sors.

A Telep múltja egy a munkásmozgalom történelmével. A nemzedéket átfogó harcok évek alatt a Párt és munkáspárt éharcosai a szigetmonostori telepen találkoztak, szórakoztak, sportoltak, s közben álmotdát a szabad jövőt.

Azokban az időkben a munkáspárt nem számíthatott a Horthy rendszer támogatására. Amik volt, azt maguk szerezték. Menedékházaikat, néhány vízitelepüket maguk építették, s ha kivételben nem is vetekedtek a Margitsziget, a Római Part csónakházaival, építőiknek mégis kedvesek voltak.

Ezek a helyek sokat jelentettek azok számára, kik jobban, rosszban itt töltötték szabadidejüket. Ezek az emberek fiúleikéből fedezték a telep bérleti díját, vásárolták a sátrakat és otthonuknak tekintették e helyet.

Othon és menedék volt a szigetmonostori Telep a szervezett munkások számára. Névtelen honfoglalók, a TTE magántisztviselői és VII. kerületi tagjai alapították 1928-ban az alsógödi part-

tal szemben, a Szentendrei-sziget fiatal akáccsal övezett partján. Már az első évben kerítést húztak, megszervezték az ügyeletesi szolgálatot, kutakat fúrtak, s házakat építettek.

A munkásmozgalom élete folyt itt. A TTE és a Vasas ifjún munkásai sportoltak, kézilabdáztak, tornáztak, voléztak, miközben Ságvárit, József Attilát, Szalmás Piroskát hallgatva, harcos kommunistákká váltak. Sokan nem élnek, életüket adták a szabadságért és nevüket úttörőcsapatok, művelődési házak örökítik meg.

A fiatal akácos azóta erdővé terebélyesedett, útjait kis faházak szegélyezik, amelyeken táblák őrzik Martos Flóra, Braun Éva, Kállai Éva, Pataki István, s Kreutz Róbert nevét. Ezek az utak július 14-én ismét benépesedtek. Aznap ünnepelte a Telep fennállásának 40-ik évfordulóját és összegyűltek a régiek. Az alapítók: Nagy Gyula, Görög Armin, Sipos Árpád, Rév József, Grünfeld Istvánné, s ott volt Tausz János az MSZMP KB tagja, Miklós János a MTSZ elnöke mellett a Pest megyei kiszések és a szigetmonostori úttörők küldöttsége is.

„A Telep 40 éve nyújt otthont a munkásturistáknak, közöttük a ma már nyugdíjas öregeknek is, akik szívben fiatalon töltik idejüket gyermekeik, unokáik körében” — mondotta ünnepi beszédében Tausz elvtárs.

Egy régi teleplakó — Rékai Károly — kísért végig a sátrak között. Mutatja a múltat idéző kiállítást, az egykori „Pörköldét”, a bungalókat. „Az eredeti 8–10 ház helyett ma már 120 emelkedik. A „bungi”-Pataki és Kreutz egykori tanárja, ma könyvtár. Valaha 80–100 ember járt ki a telepre, ma a régi és új lakók száma elérte az 500-at. De hétvégén még népesebb a telep, amikor a VM természettjárói is megérkeznek.

Persze a Telep sokkal korszerűbb, mint volt valaha. Villany, televízió, vízvezeték, fedett pingpong terem, beton színpad jelzi a fejlődést. Van étterem és előadóterem, de élnek a régi hagyományok is, megrendezik az augusztus 20-i karnevált, a

A MUNKÁSMOZGALOM FELLEGVÁRAI EGYKOR ÉS MA

SZIGET-MONOSTOR

nagy vízizrit, él még a jókedv, a jelmezbál és a szombat esti tábortűz is.

Bár a telep ugyan külsőben nem veszi fel a versenyt a campingekkel, üdülőkkel, de a kis faházikókat kertek veszik körül, vízések, szökőkutak és más kedves ötletek mutatják, mennyire szeretik lakóik a mai telepet is. Itt élnek, ahol minden a régi időkre emlékeztet és fiatalnak érzik magukat saját és barátaik gyermekei között. Féltik a telepet attól, hogy üdülővé alakítják át, hogy kiszorulnak innen. Nekik a telep így szép, ahogy van.

Nekik van igazuk. A telep maradjon olyannak, amilyen volt. Maradjon homokos az útja, de hívják azt örökké „Kórus” útnak, maradjon meg a Pörköldé és maradjon meg a nagy családias közösség.

Egy régi teleplakó — Kántor Zsuzsa — írta emlékezésében. „Minden olyan, mint régen és mégis más... Csak az egyik fordulónál,

egy épülő háznál álltam meg őszinte döbbenettel: a kép változatlan, egy asztalnál ott ül Móci és körülötte a két kamasz fia. Mintha megállt volna az idő.

...Móci nincs már, aki az asztalnál ül, egykori kamasz fia, a két srác pedig az unokák. Dolgoztak az új házon, fűtyürészték, s a nap úgy süttött a telep fölött, mint akkor régen, amikor még mi voltunk a fiatalok.”

KALLAI ÉVA
ÚT

Endrédi Lajos

WEIMAR

GOETHE ÉS SCHILLER VÁROSA

A régi kastély, ahonnan az ébresztő óra szól.
(Szerző felv.)

Weimar, Karlsbad és Róma az egyedüli helyek, ahol élni szeretnék! — írta Goethe 1812-ben barátjának, Wilhelm Humboldtnek.

Vajon mi ragadhatta meg az ifjú költőt, a Werther nagyhírű szerzőjét? Nyilván az a vidékies báj, Thüringia hímpora, amelyet a város és környéke még ma sem vesztett el. A Herder-templom környékén a középkor rekedt meg, a Kirms—Krackow-ház ma is a patrícius-otthonok hangulatát őrzi. A hercegi kastély a főúri vendégszeretet arany kalitkája volt, az Ilm folyócska túlsó partján — egy ugrásnyira a kastélytól — már erdő zöldelt.

Weimar ma az irodalmárok és a muzsikások számára — az álmok városa. Nincs még egy város a földön, amely egy nagy szellemnek annyira a bölcsője tudott lenni, mint volt Weimar — Goethének. Boldog volt, amikor 1775 őszén, 26 éves fejjel megérkezett, s 83 éves fején a halhatatlanság koszorújával itt is halt meg. Aki

Weimarba utazik, vele szeretne találkozni.

A weimari főtér — a német városok hagyományos Marktplatz-a — nem sokat mond az első látásra. A Hotel Elefánt szemben egy öreg Neptunus csörgedeztetí vizét. A háttérben a régi kastély öreg tornya. Néhány hajnalon e toronyóra kondulása ébresztgetett. Míg ütéseit számláltam, Goethére gondoltam: valaha tán őt is ez az óra keltette álmából... A piactéren szép reneszánsz ház áll, valaha Lucas Cranach lakott benne. Az Elefánt szálloda szomszédságában Bach élt, maga az Elefánt pedig híres vendégfogadó volt. 1816 nyarán itt állt meg az a postakocsi, amelyből két hölgy — anya és lánya — szállt ki. A matróna ezt a nevet írta a vendégkönyvbe: Charlotte Kestner udvari tanácsos özvegye, szül. Buff Hannoverből.

Igy érkezett meg az ifjú Werther megöregedett szerelmese —

ahogyan Thomas Mann megírta — Weimarba. Azóta sok víz lefolyt az Ilmen, a Hotel Elefántból is Interhotel lett.

Weimarnak kitűnő múzeumai, nevezetes könyvtára, híres színháza van. Az első világháború romjain felépült „Weimari Köztársaság” alkotmányozó gyűlése ebben a színházban ült össze. A múzeumok Thüringia történelmének emlékeit őrzik. Engem első-sorban a költők lakhelye érdekelt. Ahol éltek, s ahol holtukban pihennek.

Előbb a híres Fehér Hattyú vendéglőbe tértem be. Amikor ugyanis az aranybetűs cégért megpillantottam, megsomjaztam. Én is meginnék egy korsó sört, ott ahol Goethe és barátai söröztek egykoron. Amikor a bejárathoz értem, az étterem ablakában kis táblán akadt meg a tekintetem. A táblán ez állt: Heute: Schweineschlacht! Ma disznótör! A nyál is összefutott a számban. A hazai svábhurka jutott az eszembe, amelyet német ajkú falvainkban ma is a thüringiai ősök receptje szerint készítenek. S nem csalódtam. A kolbászból ugyan sajnálták a fokhagymát, de a hurka annál finomabb volt. A sörről nem is szólva... Ráadásul abban a karszékekben ültem, amelyben valaha Goethe üdögélt...

Mindez természetesen játékos túlzás, a helybeliek maguk is mosolyogva emlegetik e legendákat. Az idegent azonban hatalmába keríti a város varázsa. Az a történelmi tény, hogy volt egy kor, amelyben — Goethétől Liszt Ferencig — Európa legfényesebb szellemei éltek Weimarban. Maga Goethe 1775 szeptemberében érkezett ide a hercegi pár meghívására. Az ifjú Carl Augustus — a serenissimus — ekkor 18, a Werther írója 26 éves. A fejedelem és a lángész testi-lelki jóbarátok lettek, lobogó vérük felbojgatta a város nyárspolgári nyugalomát. Maga Goethe is így emlékezett vissza ezekre az esztendőkre: „Nagy hűhót csaptunk...” Johann Heinrich Voss, a kor elfelejtett költője pedig ezt írta a menyasszonyának: „Weimárban szörnyű dolgok folynak. A herceg Goethével vad fickó módjára futkos a falvakon keresztül-kasul, leissza magát vele, s testvéri közösségben élvezi a lányokat...” Stein báróné, a költő eszményi szerelmének tárgya viszont így írja levelében Zimmermann doktornak: „Goethét itt szeretik —

gyűlölik. Ön is érzi, itt elég sok tuskófejű ember él, aki nem érti őt..."

Nekem az Ilm-parti erdőbe rejtett kerti ház tetszett a legjobban. Goethét mindig vonzotta a természet, e kis házikóba szinte kettesben volt velem. Egy éjszaka ezt jegyezte fel naplójába: „Felséges érzés itthon ülni, egyedül a mezőn. Olyan nagy a csend. Csak az órák ketyegését hallom, s a szelet és a gát zúgását, messziről.” Ez a gát a kastély alatt duzzasztotta az Ilmet, de a réten át már lábujjhegyen osont a folyó. Partján ligetes rét terül el, azon túl áll a kerti ház. Falára rózsalugast futtatott fel költő-gazdája. A ház előtt emlékoszlop: egy kockán lebegő gömb, ezzel a felirattal: „A jószerecsse emlékoszlopa.” S a kis kertben, Stein asszony egykori kedvenc kőasztalkájával szemben újabb emléktábla van a falon: „Itt a csendben gondolt szerelmesére a szerető...”

Az előszoba pádimentuma téglala. A konyháé is az. A nyitott tűzhelyen még ott állnak a régi edények, cserép- és bronzfazekak. A mosogató lefolyóján a falon túl, a kertbe csorgott a víz. A kis szobák bútortáza ódon, de lakályos. A hálószobában hordozható ágy, Goethe utazásaira is magával vitte. A dolgozószoba: az ablak előtt gólyalábú íróasztal, előtte nem szék, hanem hosszú lábú bak áll. Mintha a költő a Pegazus nyergében ülne... A falakon — a kor divatja volt — árnyképek, fekete papírból kivágva. A hercegi pár, a házigazda, Steinné a fiával, Corona Schröter színésznő, Iphigénia első alakítója. Szobrok, képek, az itáliai út emlékei, s egy spinét a fal mellett. Goethe 1776-tól hat évig keresztlül lakott itt.

Legmegrendítőbb emlékem mégsem a kerti házból való. Hanem a Frauenplani hálószobából. Ez a nagy ház is megőrizte még az otthon melegét, mégis múzeumban éreztem magam. Goethe hálószobája — éppen egyszerűségével — azonban megindító. A belépés tilos, csupán betekinteni lehet. A fal mellett egyszerű ágy. Mellette a karosszék. Ebben ülve halt meg 1832. március 22-én.

Goethe, Schiller, Wieland és Herder munkássága Weimart a német klasszicizmus kiapadhatatlan forrásává tette. Thomas Mann — mint az emberiség két legmagasabb búcsújáróhelyét — együtt említi Weimart, Jaszna

Poljánával. Weimart azonban nemcsak az irodalom barátai látogatják. Kegyhelye ez a város a zene rajongóinak is.

Tíz esztendővel Goethe halála után, a hercegi udvar Liszt Ferencet — mint különleges szolgálatban álló karmestert — hívta meg az egykoron Goethe által igazgatott színház élére. Ezzel kezdetét vette Weimar második nagy művészeti korszaka, amelyben a zenéhez a Bauhaus elnevezéssel — a német festészet is társult.

Liszt 1869-ben végleg itt telepedett meg — az évet Budapest, Róma és Weimar között megosztva — s 17 éven át lakott a Mária utcai emeletes házban. A ház ma a Liszt Múzeum. A falakon a nagy maestro, d'Agoult grófnő, s Wittgenstein hercegnő arcképei. A vitrinekben kéziratos kottalapok — köztük a Rákóczi induló —, a törékeny rokokó bútorok közt hatalmas Bechstein zongora. Egy nagy művész otthona, amelyben a mester rajongó tanítványai körében élt. A német zene megújítását Liszt weimari működésével számítják...

Csoda-e, ha a Liszt-házból kilépve már némi honfiúi büszkeséggel jártam Weimar utcáit. Megnéztem a Herder templomot, benne Lucas Cranach oltárképét, Cranach és Luther Márton életnagyságú figurájával. (A templom közelében van egy kitűnő étterem: csupa halkülönlegesség...), végig jártam a hercegi palota gyűjteményeit (Monet: A roueni székesegyház!), majd újra végigmentem a Schiller utcán, ahol éppen a hagyományos hagymavásárt tartották. Az utca két oldalán — Schiller háza előtt is — hagyma- és zeller-halmok illatoztak. Még a Frauenplani Goethe-ház kapuját is hagymafüzérek ékesítették. A sátrakban zene szólt és a sör ömlött. Az utcákon tenger nép. Thüringia szüreti ünnepe ez: a Zwiebelmarkt. Mondják, Goethe is jól szórakozott ilyenkor.

Végül kimentem a temetőbe. Weimartól itt búcsúztam el. A fák között áll a hercegi sírbolt, ahol Goethe és Schiller csontjai nyugszanak. Lehajtott fejjel álltam a két koporsó előtt. Thomas Mann szép szavai jutottak eszembe: „Goethe szántó földje az idő”... Igen, az idő, amely pusztító viharokkal, mosolygó napsütéssel váltakozva, újra meg újra megérleli Weimar géniuszainak vetését.

Molnár Aurél

Fototanácsadó 2.

A filmek beszerzése nem okoz gondot, mégis ajánlatos túrára indulás előtt beszerezni, s a — gépbe betölteni. A szép felvétel készítése titka nem a legdrágább gép. Egy akár egyszerűbb, de kifogástalan működésű fényképezőgéppel is szép túra-képek készíthetők. Indulás előtt, a fényképezőgépek működését feltétlenül ellenőrizni kell. Ennek ki kell terjednie a zárszerkezetre, nyíl-e, az objektív tisztaságára. A port az objektív felszínéről, a csak erre a célra beszerzett ecsettel távolíthatjuk el. Az is előfordul, hogy egy kis vajaskenyér-morzsa, napolajos ujjnyom kerül objektívünk felszínére. Ilyenkor gyufaszálra csavart alkoholba mártott vattával, majd utána száraz vattával töröljük át lencsénk felszínét. A fényrekesz és egyéb alkatrészek működésének ellenőrzése után kerülhet sor a film betöltésére. Aki a gép ellenőrzésére nem vállalkozik, igénybe veheti megszokott fotoszaküzletét, ahol a filmet is betöltik. Nem lehet túrázó számára nagyobb bosszúság, mint amikor szép helyekre érve, kifogyott a filme (vagy éppen megakad).

A „Keblünkön a kenyérünk, hátunkon a házuk” mondást ki lehet egészíteni, hátunkon a sötétkamrával is. A viharkabát ujjába, vagy pokróc alatt, a megakadt, vagy éppen a kazettából kicsúszott végű filmet kivehetjük, s ha a hátizsákunkba tettünk egy darabka fekete papírt, úgy elcsomagoljuk. Természetesen a sima filmcserét napfénynél, de mindig árnyékban, ha nincs más árnyék úgy a saját árnyékunkban végezzük.

Kun Miklós

GYORS INTÉZKEDÉS

Az MTSZ vezetőinek közbenjárására az MTS hozzájárult, hogy a minősített természetjárók és a kéktúrázók, az országos kéktúra vonalán fekvő turistaházakban egyénienként is hálódíj kedvezményben részesüljenek. Ezen kívül a szervezett természetjárók panziós étkezés igénybevétele esetén az étkezési díjból 10% kedvezményben részesülhetnek. Az MTSZ intézkedésére a turistaházakban az igazoltatást megszüntették. Az intézkedés szept. 1-én lép életbe.

A pestői helyi nádas

SÉTA PEST PEREMÉN

Híába integetnek a Duna túlszárnyjáról a budai hegyek, most másfelé megyünk. A pesti oldal síkjára, a mogyoródi dombok aljára visz utunk: Rákospalota—Pestújhely—Árpádföld környékére.

Palota északkeleti csücskén, ahol a Fótra menő út kilép a házak közül, érdekes kis műemlékegyüttes van. Itt áll a helyi múzeum takaros épülete, közvetlen szomszédságában a kápolna és a közelben, a Szilas-patak partján az öreg vízimalom.

Néhány percnyire az 55-ös villamos végállomásától, a *Rákospalotai múzeum* van. Termei más-más képet tárnak a látogatók elé. Az egyikben körös-körül régi szerszámok gyűjteménye: cipész-, kovács-, asztalos-szerszámok, faragószék, mezőgazdasági eszközök, pásztorfelszerelés. A falakon a céhek által kiállított tanulólevelek. A belső szoba *Madarász Viktor* gazdag emlékét őrzi. Lánya, Adeline — maga is festőművész —, külföldi utazásai után Rákospalotán telepedett le. Apja tárgyait és számos alkotását a múzeumnak ajándékozta; most itt láthatók. — A másik szárny külső termében a *helytörténeti rész* kapott helyet: a késő rézkortól napjainkig. Pestkörnyék középkori településeit térképvázzal szemlélteti. Géza király 1148-ban keltezett oklevele említi Káposztásmegyert. Dózsa György felkelésében palotai jobbágyok is részt vettek. Különleges érdekességet ad a helytörténeti résznek az, hogy a múzeum környezetében a Szilas-patak innenső oldalán *bronzkori*, a túloldalán *szkíta temetőt* tártak fel.

A csatlakozó belső helyiségben *rákospalotai konyhát és szobát* rendeztek be, a századforduló idejéből származó bútorokkal és használati tárgyakkal.

A táj múltja, a vidék hangulata árad a kiállított tárgyakból és áthatja a látogatókat. Nem is lehet egy tájjal, vidékkel addig igazán megismerkedni, amíg meg nem tekintettük a helyi múzeum gyűjteményét s magunkba nem szívtuk a hely levegőjét. Ezzel kell kezdeni...

A múzeum közvetlen szomszédságában áll a műemlék jellegű kápolna. (Az itteniek templomnak mondják.) Rákospalota egyetlen védett műemléke. A „Magyarország művészeti emlékeiben” azt olvashatjuk róla, hogy Torma uradalmi ispán 1735-ben építtette át. A néphit középkorinak tartja, valószínűleg nem alaptalanul; szentélye némi gótikus nyomokat mutat. Tornya a XIX. század elején épült. Szép, virágos előkertet át juthatunk a bejáratához. A kerületi Tanács igen megbecsüli; a régebben szabadon

A rákospalotai műemlék kápolna

állt épületet körülkeríttette. Kis emelkedőn épült, közel a Szilas-patakhoz. Kertje végében egy öreg kőfeszület álldogál. Túl rajta, a főtí út másik oldalán sűrű facsoport látszik.

Ebben a szép facsoportban rejtőzik az öreg vízimalom. A Kossuth utcából kiágazó Aporháza utcán juthatunk oda. (Érdekes, régies zamatú név; a harmincas években még Apor utcának nevezték.) Rozoga, öreg fahíd visz keresztül a patakon. Túl rajta, szép árnyas környezetben áll a malomépület. Benne munkálkodott egy életen át Liva József, az utolsó palotai molnár.

A malmot édesapja, még a múlt század végén helyreállította. A malomkerekek helyébe — a nyomok szerint három volt — turbinát szereltetett. Egy kisegítő gőzmasina is működött, ha alacsony volt a víz-

állás és nem nyújtott elég hajtóerőt. A falak régiek. A kökeretes ablakok múlt századokról beszélnek. A néphit szerint a malom is középkori eredetű. Itt lehetett az Árpád-kori település magja: itt állt a templomcska, itt zakatolt a malom...

Lekerül a keresztvas a bejáratról, kinyílnak a nehéz ajtószárnyak. Megyünk felfelé a lépcsőn, a malom háromszintes, favázas belsejében. A néhai molnár lánya, Liva Mária a vezetőnk. Még minden teljesen ép — mutatja. Még minden a helyén van: az üresen ásitózó garatok, a nagy malomkövek, az szállító hevederek, a sziták... Emeletnyi magasból tekintünk le abba a helyiségbe, melynek alján az erőt adó patakot vezetőék keresztül. Csipkerózsika álmát alussza... Vidéken már ismét vannak működő vízimalmaink. Nem kellene a palotait is felébreszteni? Hol van még egy ilyen ipartörténeti emléke Budapestnek?

A patak partján pad, asztal. Megpihenünk. Előttünk folydogál a Szilas-patak vize. Mögöttünk árnyas fák sorakoznak, közrefogva az ódon malomépületet. Festői hely! Még a mai elhagyatottságában is. Nem véletlen, hogy a múltban gyakran jártak ide festegetni.

A Fótra menő útból, a patak hídján túl, széles, homokos mezei út ágazik ki jobbra. A termelőszövetkezet földjei közt vezet. Balra, a háttérben a főtí, közelebb a mogyoródi dombok húzódnak. Jobbra Rákospalota, majd Pestújhely szélső házait látni. Facsoportok mellett haladunk el. Az út lassan hangulatossá válik. Háromnegyed órányi gyaloglás után nagy kiterjedésű, sűrű facsoport tűnik fel. Odaérve meglepetve látjuk, hogy fái között víz csillog: egy nádas partján állunk. Mintegy 10—12 katasztrális hold kiterjedésű lehet. Öreg fűzfák örködnek a szélén. Egyik-másik föléje is hajol a víz felé dülő törzsével. Sűrű bokrok, nád, sás és egyéb vizinövények szövevénye borítja. Közbe-közbe apró víztükrökkel. Egy ittelejtett darabkája, maradványa az egykori kiterjedt nádasoknak. Érdekes, szép kirándulóhely...

Folytatjuk utunkat *Árpádföld* felé. Szélső házaitól, ahová csakhamar elérünk, még egyszer visszatekintünk. A Duna tulsó partján, mint óriási díszlet sorakoznak a Budai-hegység és a Pilis csúcsai. Az innenső oldalon a sebzett óriás, Vác fölé a Naszály tűnik fel. Megyünk a Szilas-patak partján, míg elérjük a betonutat. Félóránnyira sincs a nádasból. Innen kék autóbussz visz vissza a városba.

Pápa Miklós dr.

Fényképezte: Kun Mihály

Igazi turista bravúr volt, amit Varga Szabolcs, Nagykanizsától Döbröntéig megtett. Gyalog, vonaton, buszon jött, hogy itt lehessen az MTSZ II. Ifjúsági Szakosztályvezető Továbbképző Táborában. Az elsőnek — a királyréti tábornak — is tagja volt. Erdőmérnöknek készül. Szakmájával együtt jár a természet szeretete.

Hozzá hasonlókból áll a tábor, 1966-ban szervezték először az Országjáró Diákok Országos Találkozó-ját, három évig szünetelt, s most az MTSZ szervezte meg a Bakony egyik legszebb, a Bitva pataktól kísért, erdővel gazdagon szegélyezett völgyében. A tábor július 3-án nyílt és 10-én zárult. Sajnos, három megye nem küldött középiskolásokat a táborba.

A döbrentei táborban hatvan lány és fiú ismerkedett a tábori, a szakosztályi élet sokrétű formáival.

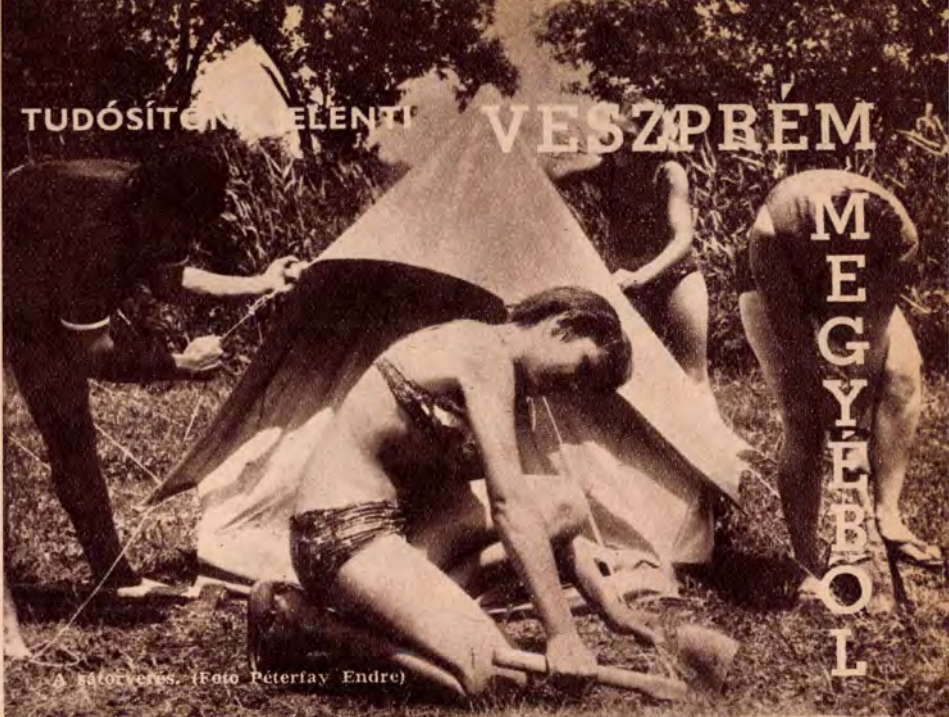
Az egyhetes programot három fő feladatra bontották: 1. A tájékoztató verseny. 2. Városismertető verseny. 3. Akadályverseny.

A helykiválasztás szerencsés volt. A döbrentei Bitva völgye kínálja a turisták számára önmagát. Ki is használják a Pápai Textiles Szakosztály tagjai és az egykori malomépület mellett társadalmi összefogással emeletes turistaházat építenek.

A tábor az emeletes turistaház előtt épült és pisztrángos patak ölelte körbe. A tábor vezetői dr. Z. Szóke Pál, Kádár Jenő, Ákos Géza, Békei László tanárok — jó munkát végeztek és a hatvan fiatal, jól felkészülten térhetett haza.

Gáldonyi Béla

TUDÓSÍTÓK VELENTI VESZPRÉM

A tábor véres. (Fotó Péterfay Endre)

PÉCSRŐL

Régi, kedves hagyomány a pedagógus természetjárók évente rendezett találkozója. Ezt elevenítette fel a Szakszervezet Baranya megyei Bizottsága a Pécsi Nevelők Háza rendezésében.

Voltak, akik túráztak a Mecsek lankás hegyhátaiban. Egyesek az abaligeti tó selymes vizében üdítették fel magukat, mások a barlangba mentek, hogy megnézzék a természet ezeréves csodáit. A leggazdagabb annak a csoportnak a programja volt, amely délelőtt az orfűi tóhoz

lett gyalogtúrát, délután a barlang megtekintése után a Nagytubes—Kistubes — Misinatető — Dömörkapu—Tettye túrával ért vissza Pécsre. A vállalkozó szelleműek még külön kirándulást is csináltak Siklóra és Harkányba. A kétezeréves város műemlékeit a harmadik napon tekintették meg, szakképzett idegvezetőkkel.

A találkozó jól sikerült, s a lelkes rendezőgárdának ezúton is szeretnénk a köszönetünket tolmácsolni.

Dr. Dékány Mihályné,
az Észak-budapesti
Pedagógus Sportkör elnöke

NOMINA STULTORUM...

Tetten értük a kislányt.

— Várj — mondta a fiúnak a biai hegy kripta-kápolnájának oszlopánál — várj, még felírom a nevedet.

Szerzett egy éles mészkövet s teljes erejével nekifeszült az örök időkre szóló vésésnek. Kétszer is nekifogott, amíg sikerült az addig érintetlen falat bemocskolnia, szándéka mégis kerékbe, azaz kőbe tört. A falat ugyan össze-vissza karcolta, az eső mégis le fogja mosni, s ahogy az előjelek mutatják, a maradék betűkből a kislányra nézve kevéssé hízlgő szótörődék marad meg.

Erdemes?

Még emlékezünk rá, hogy a pomázi Köhgy Petőfi-emléktáblájára egy egész Vida-familia odacsúfította a nevét, feljegyeztük a bükki túrázók névorgiáját a szentléleki romok szomszédságában s bizonyos, hogy abban az időben, amikor ez az itt orvul lefényképezett ambiciózus leányzó nekifeszült a kápolna falának, hogy ellenállhatatlan öröklét-vágyának falvéséssel áldozzon, akkor nemcsak itt, a biai Szarvashegy tövében, hanem szerte az országban hasonló módon köveken, emléktáblákon, oszlopokon, deszkafalakon szintén megjelentek az „Itt voltam, Tibi!” — „Imádlak. Manci!” feliratok, emlékjelek, dátumok, faragások és légpuskától össze-lyuggatott jelzőtáblák. Létörött kútkávak, összemocskolt forrásküszöbök, szétdobált konzervdobozok, tojáshéjak, csokoládéborítók, zörgő zsírpapírok jelzik a vasárnapki kocakirándulók — nem a szervezett természetjárók! — nyomát szerte e haza erdős virányain. Van, ahol az avar is lángot vet az eldobott gyufától, vagy egy egész iskola egy rajban szemel, mert gyenge volt a felügyelő tanár.

Csak az ilyen falfirkálók törődnek gondosan öröklétükkel, nevük halhatatlanságával. Pedig talán ők is tanulták már az iskolában a latin közmondás magyar fordítását:

„Az ostobák nevét mindenütt ott látod!”

(sz. v.)

EL-KANTARATOL

A TIBBESTI HEGYSEGIG

A Souf vidék (Szerző felv.)

zetes kiemelkedés nem nyújt itt támpontot a tájékozódáshoz.

Utunk tovább kanyargott a változatos homokformák között, de egyszerűen csak pálmák zöld lombjai tűntek fel. Kettesével-hármasával küzködtek az elborítással fenyegető homokkal. Ez Algéria egyik érdekes oázisvidéke: a Souf. Az itt lakó emberek nagy tölcseréket ásnak a homokdombok között, és e mélyedésekbe ültetik be a pálmákat. A fák hosszú gyökérzete hamarosan eléri a föld alatti vízréteget, amely arrafelé a felszínhez közel található és közvetlenül szívják fel az éltető nedvet. Az oázislakók szakadatlan munkával védik mélyített kertjeiket. Az árkok peremén pálmásövényeket építenek, a tölcser mélyéből pedig puttonyban hordják el a homokot, amely minden igyekezetük ellenére is keresztültör a sövénykerítésen. A munka éjjel sem szünetel és a sötétség óráinak kellemes hőmérséklete csak fokozza a lendületet. Ilyenkor pálmalevelekből készített fáklyák világítják meg a homokbuckák közt sürgölődő árny-alakokat.

Elhagytuk a Keleti-homoksvivatagot és csupasz sziklafelszínre értünk. Növényzet sehohsem látszott. Amerre néztünk, csak kövek heverték össze-vissza. A sivatagi térszínbe széles völgy mélyült, meredek oldalán kanyargó szerpentin vezetett. Egy forduló után élénk színű házak tűntek fel: a M'Zab-oázisvidékre értünk. A terület központja Ghardaia, a legnagyobb település.

Az oázisokat szorgalmas kereskedő népesség: a mozabíták lakják. Valaha az Atlas vidékén éltek, s harcias szomszéd törzsek üldözték őket a sivatag közepére eretnységük miatt. Szigorú vallási rendszabályok uralkodnak közöttük. Különösen a nők helyzete nehéz. Egész életüket a férj házának falai közt töltik, csak idősebb korukban nyílik meg előttük az otthon börtönajtaja.

A kopár sziklatornyok és törmelékhalmok között keskeny szoros: az El-Kantara szurdok vezet ki a hegységből. A vasút és a műút ezen át jut sivatagi területre. Már elértük Biskrát, az első nagyobb oázis-várost, amikor alkonyulni kezdett. A vonaton bekapcsolták a fűtőtesteket. Meglepődünk. Fűtött vonatok közlekednek a kínzó forróságáról híres Szaharában? A következő állomásnál minden érthető lett. Amikor lehúztuk a vonat ablakát, hogy jobban kiláthassunk, hideg csapott arcunkba. Didegve húzódtunk vissza a kocsi belsőjébe. Naplemente után igen hamar lehűl a levegő a sivatagban. A növényzet nélküli felszín és a felhőtlen égbolt kedvez az erős kisugárzásnak.

Késő este Touggourtba, a saharai vasút végállomására érkeztünk. Az oázis-város a Keleti-Nagy-homoksvivatag peremén fekszik, szélső házait előre nyomuló homokdűnék veszélyeztetik. Keskeny utcáit boltíves tető védi az erős napugárzás ellen.

A városból autón utaztunk tovább. Dűnék és barkánok közt kanyargott az út. Néhány barkán homokkarja a sűrű aszfaltsíkot is eléri, mintha szándékosan akarná eltorlaszolni előttünk a sivatagba vezető utat.

A Szaharát a legtöbb ember homoksvivatagnak képzele. Ez a hiedelem onnan ered, hogy a sivatagot járó emberek a homokos térszínre emlékeznek vissza legkeservebben, annak nehézségeiről mesélnek legtöbbit. A homok valóban nagyon veszélyes. Itt kínozza legjobban az utazót a forróság és szomjúság, de itt lehet a legkönnyebben eltevedni is. Megkülönböztetünk agyag-, kavics-, kő- és sziklás sivatagokat is. Az arab elnevezés alapján a kavics-sivatagot szerrirnek, a Kősvivatagot hammadának nevezik. Ezeket sem könnyű közlekedni, szintén sok veszélyt rejtene. A hammadákon az áttüzesedett, borotvaéles kő- és szikladarabok nehezítik a járást, még a tevék lábát is felsebzik. A szerrirnek műfaját így kavicsosságok és a végtelen óceánokhoz hasonlíthatók. Semmiféle jelleg-

Gyakran hajlamosak vagyunk úgy vélni, hogy minden amerikai — legalábbis az, aki átkelt az óceánon — sőt, minden nyugat-európai turista feltétlenül milliomos. (Tartok tőle, hogy ebből indulnak ki szállodaiparunk vezetői is, aki Budapesten és a Balatonon egyre-másra építetik a szebbnél szebb, de ennélfogva drága luxushoteleket, nem gondolva arra, hogy érkehetnek hozzáknak kispénzű vendégek.)

Ausztriában, de kiváltképp Olaszországban járva, meggyőződtem arról, hogy a 70 dollár egy napra jutó 4—5 dolláros részével nincs mit szegyenkezni. A nyugati turistaforgalom igen nagy hányadát (a külföldi vakációra utazó tízmilliókat) éppen a kisemberek teszik ki. Ez a felfedezés természetesen nem tölem származik, erre már sokan rájöttek. A többi között egy Artur Frommer nevű leleményes amerikai, aki meggazdagodott ezen a „felfedezésen”.

A Yale Egyetemet végzett és Euró-

EURÓPÁBAN NAPI

pát látott fiatalember 1957-ben adta ki először az Egyesült Államokban „Európa napi 5 dollárért” című bae-deckerét, amelynek műfaját így határozta meg: pénzmegtakarító útikönyv.*

Frommer könyvét „azoknak az amerikai turistáknak szánta, akik 1. nem rendelkeznek olajmezőkkel Texasban; 2. nem rokonai Aga Kánnak; és sohasem robbantottak bankot a Las Vegas-i kaszinóban”. Úgy látszik, szép számmal akadnak ilyenek, mert a pénzmegtakarító útikönyv azóta is évről évre megjele-nik.

Arthur Frommer minden évben

* Arthur Frommer: Europe on 5 Dollars a Day. A Popular Money Saving Guide, Revised-Expanded-Up-to-Date for 1967—68. New York.

újra meg újra bejárja a könyvében szereplő városokat, hogy felfrissítse az adatokat. Feltételezhető persze, hogy a napi 5-dollárosok profétája magának bőkezűbb költségvetést engedélyezhet; 1957 óta ugyanis nemcsak útikönyveket írt, hanem elnöke lett egy útikönyv-kiadónak, továbbá az Ötdollárosok Utiklubja R. T.-nek és az Ötdolláros Utazási Iroda R. T.-nek is. Mindamellet könyvének jó hasznát vehetik azok, akiket meggazdagodott: a kispénzű amerikai turisták (kiváltképp most, amikor az Egyesült Államokban is igen erősen korlátozzák a turisták valuta-ellátását); de sok más nemzetiségű turista kezében is láttam a Frommer-féle útikönyvet és magam is több jó ötletet, címet találtam benne.

A szerző először is elvben igazítja

Ellátogattunk a pálmakertbe. A fák hús árnyékában házak rejtőznek. A legnagyobb nyári forráság idején menekülnek ide az oázis lakói családtagjaikkal együtt. A pálmaerdők tisztásain kutak állnak, előttük lejtős járóka. Szorgalmas csacsi sétál benne föl és alá. Minden fordulóval bőrtömlőnyi vizet emel ki a mélyből. A víz kis medencébe ömlik, majd csatornák segítségével a pálmák közé. A fák mohón szívják magukba az éltető nedvet, és bő datolyatermással hálálják meg a gondoskodást. Több száz kút szolgáltatja a vizet, de ez is kevésnek bizonyul. Ma már artézi kutak segítenek a hiányon. Vízüket csövön vezetik a kertekbe, a fogyasztást órával mérik. A modern technika a sivatagba is betört!

Elhagytuk Ghardaiait. Autóbuszon utaztunk tovább. Útiársaink nomád pásztorok, akik állataikat is magukkal hozzák. Kecskékkel, birkákkal tel meg a kocsi. Az állatok az ülések közé is bepréslődtek. Egyik kecske ölnkbe hajtotta a fejét és panaszosan mekegni kezdett. Időnként fütty harsant. Ekkor a kocsi lefékezett, egy-egy pásztor leszállt a kecskéivel és elindult a végtelen sivatagba, amerre nyája többi részét sejtette.

El-Goleánál véget ért az út, innen csak autányomok, úgynevezett pistek vezettek tovább. Hetente négyöt teherautó vág neki a sivatagnak, a délebbi oázisok irányába. A kocsik utasokat is szállítanak. Egy autóra mi is felkapaszkodtunk és megkezdtük a négy napos utat a Hoggar-hegység felé. Kő- és sziklasivatagon haladtunk. A térszín lépcsőzetesen lejtett. Egy-egy lépcső magassága a 100 métert is elérte. Nagyon óvatosan lehetett csak leereszkedni a sziklák közt. In-Salahnál kavicsfel-színre értünk. Nemsokkal az oázis után erős szél kerekedett. Felkavarta a port, felkapta a tüzes homokszemeket és nagy erővel vágta ar-

cunkba. Olyan érzés, mintha tüvel szurkálnának. Csak néhány métert lehet előre látni, várni kell, míg a vihar elcsendesül.

Utunk ismét emelkedett és a kavicsot újból szikla váltotta fel. A kőzet színe egyre sötétebb lett. Ez a változás a sivatagi málás eredménye. A hajnali lehülés harmatcseppjei oldják a kőzet alkotórészeit, amelyek közt mangán-tartalmúak is vannak. A nap szárító hatására a mangános oldat kicsapódik a kőzet felszínén és létrejön a fényes, sötét színű sivatagi máz. A fekete szikladarabok óriási kupacokat képeznek. Némelyik magassága a 150 métert is meghaladja. Ezek a fekete hegyromok alkotják a Hoggar előterét.

Tammanrassetbe, a hegység fővárosába érkeztünk. Magasan fekvő oázis, amely kiindulópontja a hegységbe történő utazásoknak. Egy karavánhoz csatlakoztunk, s úgy indultunk felfedező túrákra. Kétezer méter magasságban elterülő kőszivaton vezetett az út. Ebből a felszínből hatalmas sziklatornyok emelkednek ki: a hegység legmagasabb csúcsai. Anyagok bazalt. A tornyokat kő- és szikladarabokból álló törmeléklejtők, pusztulásuk bizonyítékai veszik körül. A déli forráság és az északi hideg a legellenállóbb kőzetet is igénybe veszi. Kisebbség nagyobb darabok pattannak le, végiggurulnak a sziklák oldalán, s a kőtornyok lábainál felhalmozódnak. Így történik ez szakadatlanul évszázadok óta, és a sziklaóriások lassan saját törmelékanyagukba temetkeznek el.

A sziklák tövében sátrakat pillantottunk meg: a hegység nomád lakói, a tuaregek laknak ott. Nem is olyan rég a Szahara rémei voltak: kirabolt, legyilkolt karavánok bizonyították ezt. Ma már csak békés pásztorokdással foglalkoznak:

kecskéket, tevéket legeltetnek. Fekete bőrű magas emberek. Fejüket turban védi az erős napsütéstől, szájuk elé fehér kendőt kötnek. Bő ruhájuk legtöbbször élénk kék színű. A nagy melegben testük izzadtsága feloldja ruhájuk festékanyagát. A fürdés örömeit nemigen ismerik, és a kioldott kék festék beolvad bőrük zsírrétegébe, teljesen megfesti őket, de megvédi bőrüket a kiszáradástól is. Innen ered a „kék emberek” elnevezés.

Búcsút vettünk a Hoggartól, a tuaregektől és elindultunk vissza Tunisz felé. Az algériai olajvidéken haladtunk keresztül. Óriási fáklyák világítottak a sivatagi éjszakában: az olajtól elválasztott gázt égették ott. Hammam-Meskhoutinenél rövid időre megálltunk az Atlasz vidékén. Kilenven fokos forró víz tört fel a föld mélyéből. A víz kis patak formájában egy sziklafal felé folyt, majd a mélybe zúdult. A mélyre a napfényben hófehéren csillog a csipkéhez hasonló mészkőkiválás.

Fárađtan, de élményekkel tele érkezünk a tunéziai fővárosba. Pihenni nem volt sok időnk, nagy út állt előttünk: várt minket a Libia-sivatag és a Tibbesti-hegység.

Martinovich Sándor

5 DOLLÁRÉRT

el olvasóit, hogyan lehet Nyugat-Európában napi 5 dollárból kijönni, azután viszonylag részletesen bemutat tizenhét európai nagyvárost. A helyi nevezetességeket, múzeumokat igen röviden intézi el, viszont kitanítja az olvasót arra, hogy az egyes városokban hol található olcsó fogadókát, panziókat, kisvendéglőket, üzleteket s mindenütt feltünteti egy sor ilyen intézmény pontos címét és árait is. A Frommer-féle költségvetés napi 10–12 dollárnál kezdődik, de utána a szerző megadja az 5 dollárost, sőt a diákok számára elfogadható 2–2 és fél dollárost is.

Az egyes fejezetek végén Frommer saját ismertetését az olvasóktól kapott levelekkel egészíti ki. Ezek között olyan is található, amelyből kiderül például, hogy X. panzióban

végtelenül bájos a tulajdonos leánya, vagy hogy Y. fizetővendéglátó úgy fogadta a nála megszálló fiatalokat, mint a tulajdon gyermekeit.

Tartok tőle, hogy aki kizárólag a Frommer-módszerrel vágat végig Nyugat-Európában, az ugyan olcsón lakik és étkezik, de kevés műemléket lát; mindamellett más útikönyvvel kombinálva az Európa napi 5 dollárért kitűnően használható. (Két példa: ebből a könyvből szereztem tudomást egy nagyon értékes és hertenként háromszor ingyen megtekinthető velencei magángyűjteményről, valamint egy firenzei kolostorról, ahol kb. 25 százalékkal olcsóbban ebédelhet a turista, mint a legszerenyebb trattoriában.)

Bizonyára az amerikai turistairóda-szemlélettel magyarázható, hogy

Frommer számára Európa Bécsnél és Nyugat-Berlinnél ér véget; Kelet- és Délkelet-Európa nagyvárosai ugyanis csaknem teljesen hiányoznak az útikönyvből. A függelékben és az olvasók levelei között mindössze Budapestet, Belgrádot, Rijekát és Dubrovnikot találjuk a szocialista országok városai közül. Igaz, ezeket mind a szerző, mind a könyv előző kiadásának olvasói nagyon melegen ajánlják a turistáknak. Frommer (aki pontosan feltünteti az IBUSZ bécsi irodájának címét és a Bécs-budapesti utazás árát) a legnagyobb elismeréssel ír a magyarországi közlekedésről, az étkezésről, a budapesti borozókról és természetesen... a cigányzenéről. A levélváltogatásban egy indiai házaspár a gyors magyar vízumintézet, egy kaliforniai turista az Astoria Szállót dicséri, egy oklahomai hölgy pedig megállapítja, hogy Budapest „a leggyönyörűbb város Kelet-Európában”.

Kulcsár István

JÁTEKOS ÁLLATOK

Túránkön is találkozhatunk játszadó rókakölykökkel, vagy megfigyelhetjük a játékos kismacskák ügyes mozgását. (Az állatkertben nyáron pedig mulatságos élményt nyújt felnőttek, gyerekek egyaránt az állatódvoda, hancúrozásra, játékra mindig kész állatcsemetéivel.)

A kismacska hanyat fekszik és négy lábával felénk kalimpálva, hátgerincén himbálja magát, hogy észrevegyük játékra való hajlandóságát. A hánzáll nevelt kisoróka, a kiskutyya módjára követ, fadarabot, gombolyagot hord hozzánk, majd feltartott fejfel felénk nyújtja és mintegy jelzi, „dóbd el, hogy újra elhozhaszam” kívánságát. Az állatódvoda kismackói vagy alusznak, vagy pedig hancúroznak, kergetik egymást, labdával, hintával szórakoznak — de egy pillanatig sincs nyugtuk.

Az emberpalánta is szívesen játszik, hisz ebben találja nyiladozó értelmének legnagyobb örömét.

Miért is játszik a gyerek? Erre több elmélet van. Egyik szerint a játék a készségek kialakítását, a tevékenységek begyakorlását segíti elő, mások a szórakozással, vagy az erőfelesleg levezetésével, ismét mások a művészettel hozzák összefüggésbe. Bár a magyarázatok elterőek, de azt egyöntetűen megállapítják, hogy a játék a gyermekkor egyik legjellemzőbb megnyilvánulása és életségük-eglete.

Nemcsak a kis emberpalántának van szüksége a játékra, hanem a növekedő kisállatnak is, hisz a gyerekekhez hasonlóan ők is szívesen játszanak, hancúroznak. Főképpen a magasabb rendű állatok játékos funkcióit figyelhetjük meg. Még az egyes halfajok is játszanak. Így hegyi túráinkon megfigyelhetjük a pisztrángokat a Bükkben, de még a közeli Pilisben is. A madarak között is akad játékos faj. Láthatunk ilyet az állatkerti papagájok között is, de ez a tevékenység leginkább az emlősökre jellemző. Különösen a ragadozók (kutyá, róka, macska, nyuszt stb.) játékosak, de szívesen és gyakran hancúroznak a majmok is. A nap nagy részében táplálék után járó növényevők — elsősorban a nagytestűek, mint a szarvas, dämvd — már kevésbé játékosak.

A szörms ragadozók játszási hajlamát azzal is magyarázhatjuk, hogy az általában lassú fejlődésű emlősragadozók „gyermekkorukban” gondtalanul élnek, hisz a fáradhatatlan szülők ellátják őket jó falattal és amellet magasabb értelmük következtében „képesek” is a játékra.

A fő ok mégis az ösztön, a mozgási inger, valamint a cselekvési kényszer. A cselekvési kényszer rugója lehet többek között — akár kíváncsiság is — hisz minden természetmegfigyelő láthatta már, hogy milyen nagy érdeklődéssel vizsgálunk

meg minden ismeretlen tárgyat a kismacskák, kiskutyák vagy majmok.

Milyen játékokat figyelhetünk meg az állatvilágban? Az állatcsemetéknél legismertebbek a mozgásjátékok. Ehhez nem kell játékszer, de még csak játszótárs sem, mert egymagában az állat saját testével — többnyire végtagjaival játszik. Nagyon jól szórakozik egymagában is a kismacska, amikor gyorsan körbe pörög és láthatólag el akarja kapni saját orra előtt mozgó farka hegyét. Nagyokat hancúroznak a kisorókák is. Elbűjnek és a legutoljára érkező rókagyerek sora megkeresi társait, vagy ugyanennek a játéknak az emberpalánták „ipics-apacs” játékához hasonló változata, melynek során a megkeresett kisoróka mielőbb igyekszik elérni a rókavár bejáratát, hogy abban biztos menedéket találjon. A kis nyusztok, kis nyestek szemmel alig követhető közkedvelt játéka a fa törzsen spirálisán körbe fel-, vagy lefutkározás. Aki elsőnek éri el a kitűzött célt — a fa hegyét vagy a talajt —, a versenyzőkhöz hasonlóan éppencsak megérintik azt és máris fejvesztve rohan visszafelé az ellenkező irányba. A mozgásjáték lehet magányos vagy társas.

A menekülési játékot gyakran megfigyelhetjük az erdőlakó szarvasok, muflonok borjainál és bányáinál. A nemrég még bizonytalanul mozgó, merev lábú szarvasgyerek bohókás ugrásokkal utánaered társának, hogy amint az megfordul, az üldözöböl üldözött legyen. A muflangyerekek úgy teszik változatossá ezt a játékot, hogy menekülésük vagy üldözésük közben kisebb-nagyobb akadályokat, köveket, sekély vizű csermelyeket, de még kisebb bokrokat is átugrálunk.

A ragadozókra jellemző vadászjáték ugyancsak külön csoportba sorolható. A rókakölyök gyakran talál nagyobb testű bogarat, orrszarvú vagy szarvasbogatart stb. A mozgó bogár felkelti érdeklődését. Első lábával „meg-megigazgatja”, játékosan felbillenti vagy kitéríti útjából. Az áldozat ilyenkor gyorsítja mozgását, de a szemfüles kis állat nyomom követi, míg végül is a „játékszer” — a bogár —, táplálékká lényegül át, mert kérélelhetetlenül bekapja. Az anya is segíti reményteljes csemetéit a vadászjátékban. „Előkészített” prédát hoz nekik, kissé megnyomorgatott pocokot, egeret, amely már nem tud elég fürgen mozogni. Így előbb-utóbb ő is a mindig éhes rókagyerek gyomrába kerül.

Aharcijáték egyformán jellemző a már említett szarvasfélékre és ragadozókra is. A fiatal szarvasbikák, utánozva a nagyokat, messzire hallható agancscattogással tülekednek, lökdösi egymást. Ekkor még nem szürnek

teljes erejükkel egymás testébe és nem ejtenek mély sebeket, hanem agancsaikat összeakasztva ide-oda lökdösi egymást. Köztük is megéssik, hogy egy-egy akaratlanul erős szúrás után az ellenfél „visszaadja a kölcsönt”, de halálos sebesülés csak nagyon ritkán, elvéve fordul elő. A ragadozógyerekek már ebben a korban gorombák. A kis vadmacska játék közben gyakran „kiengedi karmát” és ilyenkor már kisebb-nagyobb sebeket ejt. A tühegyes fogcscák is belemélyednek a játszótárs bundájába és a gondtalan hancúrozás egy-két pillanaton belül már komoly verekedéssé fajul. Az is jellemző még a ragadozópalántákra, hogy a harci játékok anyjukkal is szívesen gyakorolják. Az egyébként érzékeny anya szívesen vállalja a harapások okozta fájdalmat és csak nagyon ritkán válaszol a gorombaságra. Valósággal nyúzzák, tépik, cibálják anyjukat a mindjobban tűzbe jövő kölykök, amíg az ott nem hagyja szépreményű csemetéit.

A szerelmi játék már a felnőtt állatokra jellemző, bár a serdülő csemetéknél is előfordul. Ide sorolhatjuk a nőstények eléréséért küzdő hímekek harcát is — a szarvasbikák, őzbakok, dämplapátosok viadalát. Itt bizony már komolyra fordul a játék és nemegyszer halálos sebeket is adnak és kapnak. A viadalokat azonban nagyon gyakran kedves, becézgető játék előzi meg. A hímfarkas az előtte megugró nőstényt követve, orrával kedvesen bökködi, valóságilag simogatja. Ha sokáig fut előle a nőstény, akkor mind durvább lesz a kedveskedés, különösen, akkor, amikor párja hátra-hátra kapva, beleharap. Addig folyik ez a szerelmi játék, míg végül is durva verekedés, végül maga a párzási aktus fejezi be. A vadmacskák dühösen fújnak, karmolnak és komoly sebeket osztogatnak ilyenkor. Még olyan kis természetű állatok kakasai is, mint a pici fűrj, elhullhatnak a heves dürgési harcok idején.

Az ügyetlen állat lemarad és az „élet nagy versenyében” a társainál gyengébbnek bizonyult nem bírja ki a viszontagságokat, a többieknél hamarabb elpusztul. A pestiek jól megfigyelhetik az állatkert állatódvójában tartott egykorú bocskol játékánál, hogy milyen nagy különbségek vannak az egyes kis állatok között viselkedésben, természetükben. Az erőszakosak, ügyesek előlik társukat a játék tárgyától — a labdától vagy hintától, de a jó falattól is. Ha nincs résen a gondozójuk, bizony az ügyetlenebbek, gyöngébbek porul járnak, mert kevesebb élelemhez jutnak, visszamaradnak, legyengülnek. Így van ez a szabad természetben is. Az állatcsemetének tehát játszani kell — „ez a törvény”. Erre készíti a kis kölyköket a legnagyobb hajtóerő — az életösztön!

Dr. Szederjei Ákosné

Nincs magyar ember, akinek a szívét ne dobogtatná meg a lánglelkű hadvezérnek neve. Bem József két nemzet történelmébe írta be a nevét, kitűnő katona volt, a ma annyira divatos rakéta-fegyver egyik feltalálója, meggyőződések forradalmár, aki félistenné magasztosult hűséges segédtsíztjének, Petőfi Sándornak verseiben.

Szeretjük a lengyeleket, és tiszteljük Bem apót, de kevés magyar jut el arra a helyre, ahol született, és ahol hamvait ma is őrzik. Tarnow ez az érdekes nevű kis lengyel város, kiesik a magyar turisták útjából, s engem is csak a jószerecsé, illetve krakkói újságírók vittek el oda.

Már az oda vezető 80 km hosszú út is számos látnivalót nyújtott. Nemcsak a mélabús lengyel táj, a többszáz éves fatemplomok voltak érdekesek, hanem a híres wielickai sóbánya, amely utunkba esett és az a sok új alkotás, kórház, gyár, mezőgazdasági üzem, amely a háború után épült. A tél már elmúlt, a hegyek oldalán még fehérlettek a hófoltok, tócsák fénylettek az útmenti árkokban, de érzett már a tavasz a levegőben. Amikor beérkeztünk a kis városkába, kettős meglepetés fogadott. Maga a város és a társaság. Tarnow főterén a renaissance ízlésű templom és városház a XV. századból, s a hatalmas teret körül-fogó lábasházak. Innsbruck vagy valamelyik régi cseh város főterére emlékeztető hangulatot árasztottak. Szerencsére a város nem szenvedett a háborúban, és épületei jóformán teljesen épen maradtak. Nagy gyárak övezik, középiskoláját Petőfiről és Bemről nevezték el, gyermekotthonát Bemről. Képmásaik ott láthatók az intézmények falán.

Első utunk a város múzeumába vezetett, amelynek nagy részét Bem emlékei töltik meg. Síremléke a város közepén fekvő parkban áll. Magasra nőtt fenyők és tu-

Bem József sírja Tarnowban. (Szerző felv.)

BEM APÓ SÍRJÁNÁL

ják szegélyezik a park útjait és sok kanyarodó után középen áll a monumentális, művészi kivitelű emlékmű. A hat márványoszlopon fekvő szarkofág rejtli hamvait, oldalain lengyel, magyar, török és latin nyelven az életrajzi adatok olvashatók.

Meghatva, kalaplevéve álltunk az emlékmű előtt, amelyet kis tavacska körít, és sokáig hallgattunk, mert a hely levegője mindnyájunkat megragadott. Amikor leróttuk a kegyelet adóját, kibontakozott előttünk Bem apó élete úgy, ahogyan a lengyelek látják.

Bem József Tarnoban, Galíciában született 1794. március 14-én és meghalt török földön, Aleppóban 1850. december 10-én. Már 18 éves korában, mint lovas-tüzér, részt vett a napóleoni háborúkban. 1831-ben már a lengyel tüzérség főparancsnoka, 1848-ban a Népek Tavaszán nagy szerepet vitt a szabadságharcokban. Bécsben mindent elkövetett, hogy a város tartsa magát, míg a magyarok fel nem mentik. De a polgárság közönye és katonáinak gyakorlatlansága meg-híusították törekvéseit. Ezután Kossuthnak ajánlotta fel szolgálatait, aki Erdély visszafoglalásával bízta meg. Kiverte az osztrákokat Erdélyből. 1849. július 31-én Segesvár közelében vívta a döntő ütközetet, ahol Petőfi sorsa is beteljesedett — bármennyire óvta őt Bem — és ahonnan Bem is csak úgy menekült, hogy holtnak tetette magát. A szabadságharc bukása után Törökországba ment, és ott Murád Tevfik pasa néven Aleppó kormányzója lett. Itt is halt meg 56 éves korában. Csatáiban mint valódi hős, mindig elől járt és lángra gyújtotta katonáit is. Különösen a székelyek ragaszkodtak hozzá, szinte babonás tisztelettel, pedig még beszélni sem tudott velük. Mint hadvezért, az „ágyúharc nagy mesterének” nevezték, amelyben mintaképének, Napóleonnak nyomdokain haladt.

Alkonyodott, amikor visszaértünk a Baráti Társaság székhelyére. Boldog voltam, hogy elhelyezhettem az árvalányhajas koszorút annak az embernek sírján, aki igaz forradalmárként harcolt két nemzet szabadságáért és akiről büszkén írta Petőfi:

„Óh Bem, vitéz vezérem, Dicső tábornokom, Lelked nagyságát könnyes, Szemekkel bámulom.”

Zákonyi Ferenc

Az

UTASELLÁTÓ

pályaudvari éttermeiben ez évben is biztosítja turistacsoportok étkeztetését

kedvezményes áron.

**32 féle menüből választhat,
7 féle úticsomagból
rendelhet**

A megrendelést legkésőbb 7 nappal az igénybe-vétel előtt írásban a következő címre kérjük küldeni:

UTASELLÁTÓ Vállalat, Üzemeltetési Osztály, Szakfelügyeleti Csoport, Budapest, V. Veres Pálné u. 24. sz. Telefon: 189-900/161 mellék.

Turistacsoportoknak kívánságra nyomtatott étkezési tájékoztatót küld, telefonon felvilágosítást ad az

UTASELLÁTÓ

A BEREGI TISZA-PARTON

A Kárpátok bércei közül az Alföldre kitérő Tisza éppen csak belekezd játékos kanyargásaiba, amikor északra határunkra, Tiszabecs alá érkezik. A zöldes-szürke, friss pezségű kis folyó itt még tarka kavicsokat sodor, és aransárgán csillámló bársonyos homokot terít szigetes partjaira. Mindössze 200 kilométert tett meg a forrástól Tiszabecsig, s a hátralevő 750-ből 600 kilométeren át hazai partokat ölelget. Ennek a hosszú, változatos folyószakasznak Tokajig tartó egyharmada a Felső-Tisza; első része pedig a Tisza erőt gyűjtő, nevelő iskolája. Sorra ömlenek belé tápláló mellékvei: a *Batár*, *Borsa*, *Túr*, *Szamos* és a *Kraszna*. Miután így megnövekedett és meglásdított, a Nyírség magaspártjához szorul, s messzire fölkanyarodik északnak. A záhonyi „aranykapu” a folyó legészakibb helye. Ott merész-sarkosan délnek fordul, és kacskaringós futással egészen Titelig, torkolatáig megtartja ezt az irányt.

A *Túr* torkolatvidékétől *Záhony* környékéig nyugatnak, majd északnak ívelő Felső-Tisza jobbpartja és a Kárpát-Ukrajna közt elterülő *Beregi-Tiszahát* 80 kilométeres hosszban a folyónak támaszkodik. Ez a Szolnok vagy Szeged környékétől sokban különböző beregi táj, különlegesen érdekes részlete a hosszú Tisza-melléknek. Tülok alakú sáv: legkeske-

nyebb részén alig 5—6, a legszélesebben pedig 20—25 kilométer, míg a tülok leg-hosszabb íve maga a Tisza, amely dél és nyugat felől lezárja a 21 faluhatárból álló, város és vasút nélküli beregi rónát.

A z Alföldnek ez a szélső északi öble már nem egyhangú lapály, s a felszín tükre alatt irtózatos erők tartanak egyensúlyt. *Geleńesen* 2000 méter alá hatolt a kutatófúrás, és a vastag folyóüledékek alatt még itt sem sikerült elérni annak az elsüllyedt régi hegyvonalnak a sziklát, amely pedig keletebbre, Máramarosban 2000 méter magasságot is meghaladó hegy-ségben olvad össze a látóhatár kék párájával. A mélybe zökkenés idején eltört földkéreg, s a nagy vulkáni kitérések lávája gömbölyded andezitkúpokban meredt meg az Alföld peremén. A tüzes bort termő hegyek a határon túl, nagy félkörben szegélyezik a beregi síkot, de *Barabás* község területén a vulkánok töredéke határainkon belül is élénkíti teszi a domborzatot. A *Tipet* és *Köves-hegy* itt 200—250 méterig emelkedik: andezitjét kőbányákban fejtik. *Az Esze Tamás* kuruc ezredesről és vitéz jobbágykatonáiról mindmáig híres *Tarpa* fölötti váromladékos, szőlőborította Nagy-hegy is ilyen eredetű. Tetejéről pompás körkép nyílik, bár takaró andezitjét a kötelen vidéken csaknem teljesen

kibányászták. E hegység-szigetektől eltekintve tengersík a táj, rajta csak az egykori erek — a ma már csatornázott *Szipa*, a *Csaroda* s főleg hajdani halbőségéről, hajózhatóságáról meg malmairól híres *Micpatak* — elegyengető medrei okoznak enyhe bemélyedéseket. A lávával „megsózott” laza üledékekből álló felszín, tevényes, kötött talaj borítja. A szövetkezeti gazdaságok bő termését ezen a nedvesebb alföldperemi vidéken csak ritkán veszélyezteti az aszály. De a mélység is gazdag artézi vízkészletben. Így nemcsak a falvak, majorok, öntözött kertek vízellátása jó, hanem az egész táj üde; harsogó zöldek a rétek, legelők, és léptenyomon mély visszhangú égeres-tölgyes erdőkben szólal meg a kakukk. Az apró faluk szélén sűrűn hall a vándor gólyakepelelést, a kitűnő strandolóhelyekkel bővelkedő *Tiszapart* ártéri erdeiben, dióligeteiben, almás-szilvás kertjeiben megszámlálhatatlan a vízi énekes madár. *Csaroda* határában a molyhos nyír fehér törzsű fáival övezett *Nyírestő* és *Bábtava* a Kárpátok ősi tözegmoha lappjainak síkunkon fennmaradt, hévnyárban sem kiszáradó foltjai. Értékes természetvédelmi területek ezek, éppúgy, mint a tarpai erdő.

A beregi Tiszahát népe és települései a félre-eső helyzet miatt a törökkori dúlások elől inkább megmenekültek, mint az Alföld többi része. Beregi hídfőállása a Tisza balpartján, a terület igazgatási központja és legközelebbi vasútállomása (*Nyíregyházától* 35 kilométerre) *Vásárosnamény*. Múzeumában különösen értékesek a régi beregi kézimunkák: hímzések, keresztzemesek, szöttek, tarpai szekfűsök és tulipánosok. Innen indulnak a turisták a vidék bejárására. Nagyszerű új, széles műút

vezet át a *Kraszna* és a *Tisza* hídján az első beregi faluba, *Gergelyugornyába*, majd onnan derékban szeli át a tájat a határt jelző *Beregsurányig*. Közben két községben is — *Tákoson* és *Csarodán* — megismerhetjük a vidékre jellemző számos régi, néhol gótikus kapujú, fatornyos-favázás, zsindeletű, tühegyes, középkori freskókkal ékesített református templom közül az útbaesőket. *Beregsurány* régészeti nagyértékű, népvándorláskori fazekastelepeiről, továbbá *Ybl Miklós* tervezte kis kastélyáról nevezetes. A *Micparti Barabást* vulkáni hegyei, *Tarpa* gólyafészkes-szalmatetői, faragott fatornácós parasztházai, no meg a kitűnő hegyi borai miatt érdemes egy kis kitérővel fölkeresni; a vízi életet háborítatlanul élvezni kívánók evezzék végig a folyót *Lónyától Tivadrig*.

Petőfi nyomdokain haladunk, ha a beregi tájból a „déli kiskapun”, a *Tivadar-Kisar* közti *Tisza-hídon* távozunk. A folyó bal parti töltésén fölfelé vándorolva *Szatmárcseke* és *Tiszakőröd* közt a *Túr* torkolatához jutunk. Oda, ahol a költő 121 éve a mai *Petőfi-tsz.* közelében állva, a tündérszép vidéket s a természetet dicsőítette: „Nyári napnak alkonyulatánál — Megállék a kanyargó Tiszánál — Ott, hol a kis *Túr* siet beléje, — Mint a gyermek anyja kebelére.”... — „Túl a réten néma méltóságban — Magas erdő; benne már homály van, — De az alkony úszköt vet fejére, — S olyan, mintha égne, s folya vére.”... „Boldog órák szép emlékeképen — Rózsafelhők úsztak át az égen. — Legmesszebről rám merengve néztek — Kődön át a mármárosi bércek.”... „Ottan némán, mozdulatlan álltam, — Mintha gyökeret vert volna lábam. — Lelkem édes, mély mámorba szédült — A természet örök szépségétül.” (A *Tisza*)

Aldobolyi Nagy Miklós

EGY KIS TÖRTÉNELEM

Roald Amundsen, norvég sarkkutató 1910 szeptemberében indult el Fram nevű hajójával *Ma-deira-szigetéről* — célját titokban tartva — a Déli-sark felé, ahová akkor már *Scott* expedíciója is útban volt. Amundsennek sikerült is egy teljes hónappal megelőznie *Scott* és 1911. december 18-án kifűzte a norvég lobogót a Déli-sarkon.

ÚJ UTAZÁSI IRODA

A MAVAUT Engels téri pályaudvarán, az „érkezési” várótermet izléseken átalakították utazási irodának. Presso is működik benne és itt várakoznak az utasok az érkező buszokra.

„VOLAN” Utazási és Kereskedelmi Iroda, olvassuk a cégtáblán és mert ebben a formában nem ismerjük, felkerestük dr. Hajós Józsefet, az iroda vezetőjét, hogy tájékoztasson bennünket.

— Ismeretes — hallottuk —, hogy az új mechanizmusban, az AKÖV-ök önálló üzleti, szervezési tevékenységet folytatnak. Irodánk kapcsolatot tart a megyei AKÖV-ökkel, mintegy összehangolja az utazási programokat, ha ezt a kirendeltségek igénylik. Itt, Budapesten is szervezünk olyan programokat, amelyeket a megyei kirendeltségek bonyolítanak le.

Amennyiben vidéki csoportok elhelyezéséről kell gondoskodni, irodánk azt is vállalja, szállodában, vagy a fizető vendéglátószolgálat keretében.

Tevékenységünk csak most van kibontakozóban. A Természetbarát Szövetséggel máris kapcsolatban vagyunk, szívesen vállalnunk autóbussz túrákat, külföldi túrákat és csereakciókat, a télen pedig — különös tekintettel a szabad sziákokra — sibuszokat indítunk. Minden törekvésünk az — s ez egyezik az MTSZ el-

képzeléseivel —, hogy az ún. fehér foltokat segítsünk eltüntetni, vagyis az eddig kevésbé látogatott helyekre vinni tömegeket, és pedig azt a réteget, amelyik eddig nem nagyon élvezte a turisztika örömeit. Most éppen a dabasi termelőszövetkezet tagjait vesszük Balatonlellére.

Szívesen vennénk, ha a természetbarátok minél több igényrel jelentkeznenek. Mi hajlandók leszünk — különösen a holtidényben — kedvezményeket nyújtani. Ha például az Alacsony-Tátrába kívánnak sibuszokat rendelni, bizonyára megtaláljuk a módját, hogy árkalkuláción megfeleljen igényeiknek. Mi bonyolítottuk le a Camping Szövetség stockholmi táborozására indult 36 magyar turista szállítását is. Autóbusszon nagyobb élményt jelentenek az ilyen utak, többet látnak az utasok. Szeretnénk megállapodni az iskolákkal is, amelyek a szervezés nehézségei miatt mondanak le többnyire sok élményszerű kirándulásról. Mi ezeket vállaljuk és reméljük, hogy hozzájárulunk az ifjúság körében fejlődő természetjárás népszerűsítéséhez.

— Minden törekvésünk az, hogy szolgáltatásainkkal ügyfeleink megelégedettek legyenek és a VOLAN neve mindinkább közismert legyen — mondotta dr. Hajós József.

M. L.

A növekvő kereskedelmi és idegenforgalmi kapcsolatok hatására a SAS, a Skandináv Légitársaság július 7-től új légi járatot indított a Budapest — Koppenhága — Stockholm útvonalon. Az új légi járat indulása alkalmasból László József, a SAS magyarországi kereskedelmi igazgatója elmondta, hogy 1967-ben 14 ezer svéd, norvég és dán turista látogatott Magyarországra, ugyanakkor mintegy ötezer magyar kereste fel a skandináv országokat.

A SAS-társasággal együttműködő MALÉV a nyári időnyben négy járatot tart fenn, s ennek ellentétéleként a SAS is megnyitotta budapesti járatát. Az új járat hetente egyszer közlekedik, Caravelle géppel.

Állati humor

Egy kávéház vendégei megcsodálják az egyik asztalnál ülő kutyát, aki gazdájával pókerezik.

— Ugyan, — mondja a kávéház tulajdonosa, — hiszen roppan gyengén játszik. Mihelyt jó kártyát kap, örömeiben rögtön csóválni kezdi a farkát.

A cirkuszigazgató felveszi a telefont.

— Fel szeretnék lépni a cirkuszban, — mondja a telefonáló.

— Mit tud? Mi csak elsődrendű erőket veszünk fel.

— Tízíg tudok számolni.

— És ezzel akar fellépni?

— No igen... de én egy kutya vagyok.

Két bolha sétál az utcán.

— Tudod mit, olyan fáradt vagyok, szálljunk taxiba.

— Jó, éppen itt jön egy kutya.

A kutyaállításon bemutatnak egy beszélő kutyát.

— Hogy hívnak? — kérdezi a zsüri elnöke. A kutya hallgat.

— Talán a gazdáról tudnál valamit?

Néma csend.

— Hát akkor mit tudsz? Talán idegen nyelven beszélsz?

Mire a kutya vidáman csóválni kezdi a farkát:

— Miau, miau!

MAGYAR SZICILIA

Darvas József mondta: „Szabolcs Magyarország Sziciliája”.

Mint turista, egyet értek vele. Mióta a szabolcsi földeket járom módszeresen, egyre több a felfedezés. Őzdi gyerekek táboroznak a Sóstón és kitűnően érzik magukat. Németh Péter régész pár hete megtalálta Beszterecen, a Tiszától két kilométerre, egy kis csatorna partján a jáki templom mását, egy honfoglalás kori monostort. Csallány Dezső, a nyíregyházi Józsa András Múzeum igazgatója egy beregi falu almáskertje szélén negyvenhárom égetőkemencét talált, az úgynevezett „bélyegzések agyagedények” készíthető helyét. Az idei nyári ásatáson dől el, mifajta nép lakott itt, időszerűségünk harmadik és negyedik századában.

A nyírbátori zenei napok, mindenhonnan ide hívogatták az érdeklődőt. Kezdődik Bátorhi Istvánnak, Mátyás hadvezérének, a kenyérmezei csata hősének, erdélyi vajdának kultusza, akit népe szeretett, legendákat őriz róla, csak éppen elfelejtettük. Ezt az egy Bátorhit, aki i-vel, nem ipszilonnal írta nevét, hat sebtében megnézett lexikonunk közül egy sem említi. Az ipszilonos Bátorhynak, egy évszázaddal később, semmi közük nem volt már Nyírbátorhoz.

Aki idevetődik, ne szalassza el megnézni a kállósmenyi „Insgedombot”, a volt Nagykállói megyeház, és a Bátorhi-múzeumot, az ország egyik leglátogatottabb ilyen intézményét, ahonnan egész napi nézelődés után is fájo szívvel jön el az ember. És a Bátorligeti jégkorszakbeli növényzet természetvédelmi területét.

Jöjjön hát, akinek van mersze kockáztatni az ismeretlent. Turistaház nincs, de Szabolcs Magyarország Sziciliája! Ez azt is jelenti, hogy a vándor minden házból kap szállást.

gesztelyi

NYÁRVEGI ESTE

Az aszalódó szamócaszemekben a kései érés minden zamata.

A tisztás pázsitját néhol átüti már a kikirics lila fejceskéje, s a feltámadó tücsökzenében nagy őszi bánat zeng citerák ezreivel. Az édesded szomorúság egyhangúsága vibrál a másvilágias muzsikában; széles hullámokban száll lengve, néha fülsiketítő erősségbe csap, aztán elhaló búsongásba fullad. Hogy egy láthatatlan karmester beintésére egyszerre hagyja abba fájó nótáját a sokezer szürke zenész.

Ülünk a kunyhó küszöbén, lesűk az este titkait. A környező hegyek sorra homályba vesznek, a fák törzsei feketén olvadnak össze, csak a ránk ereszkedett alkonyi pára felerlik fátyolosan, ahogy lassan és alacsonyan elborítja a tisztást. Ekkor száll fölénk a lilaszederjes telihold, s a szentjánosbogárkák egymás után kioltják lámpácskáikat. Az er-

A sátor alakú lombkunyhót az erdei tisztás szélén verték föl a favágók, a jóvízű forrás mellett. Aztán, hogy elvégezték munkájukat, tovább mentek egy hegygel, s a vándorokra hagyták szellős kalyibájukat.

Ma éjszakára mi ütünk tanyát benne. Tetője ág-boltozatáról lefejtettük a póhálók dús szövedékét, friss szénaalmot teregettünk el döngölt földpadlóján, kitártuk szelőlőzni gyertyán-gallyból font rácsos ajtaját, aztán elébe ültünk, várni az éjszakát.

Az estébe hajló késő délután nagy csendességgel terül szét a kekedd erdei rét fölött. Csak a forrásból induló csermely suttog zsolozsmaszerűen. Keskeny vízere kövér hurkokat vetve kanyarog át a tisztáson, zombékos tocsogókat formál, partszegélyét valóságos kis

dzsungel kíséri mogyoróbokrokból. Parányi medrecskéje szélén nagyra nőtt erdei sások emelgetik szálal leveleiket, piroslila lómenta virít se-regestül kalapnyi acsalapúk tövében. Néhol teljesen beborítja a dús vízinövényzet a csermely tükrét, csendes locskolása jelzi csak útját az összeborult indás levelek alatt.

Lankadt lombkoronáját ernyedten teríti szét a forrás fölött egy óriás magányos vén hárs.

Hűvösen hallgat köröskörül az erdő. Nyár van még, de láthatatlanul már jelen van az ősz. A fák zöldek, a levelek széle azonban kezd finoman bepöndörödni. A vadfüveken több a termés, mint a virág, itt-ott megleng a csereszömörce lilatollas bugája, a harangvirág kocsányhegyén egyetlen csengőcske ül csak. Puhul a som húsos gyümölcse, kihullni készül burkából a mogyoró.

A Turista Ellátó Vállalat

várja kedves vendégeit!

Üdülés, túra, tábor és tanfolyam az alábbi turistaházakban:

Börzsöny	Mátra	Bükk hegységeken
Magyarkút	Ágasvár	Bükkszentkereszt
„Orgonavirág”	Mátraszentimre	Bánkút
Magyarkút	Mátraháza	Szentlélek
„Vadaskert”		Hollóstató
Törökmező		
Nagyhideghegy		
Királyháza		
Kisinóc		

Az újonnan megnyílt magyarkúti „Vadaskert” turistaházban szálloda, kitűnő konyha áll a turisták és a vendégek rendelkezésére

Campinghelyek esetenként csoportoknál
50%-os kedvezményel

A PIRIN, A RILA ÉS A

Ez a kérdés egyre inkább foglalkoztatja a turistákat. Hon menjünk? Bulgária máris híres tengeri fürdőiről, de bő lehetőséget nyújt alpesi turisztikára is. Nem véletlen, hogy az Osztrák Turisztikai Intézet igazgatója, Brenecker tanár kijelentett: „Ha Európában még vannak turisztikai tartalékok, azokat mindenekelőtt Bulgáriában kell keresni.”

Mindenki, akinek módja nyílt meglátogatni a bolgár hegyeket, elragadtatva emlegeti szépségüket. S valóban, ha az ember megállapodik a Pirin, a Rila vagy a Rodope lábánál, úgy tetszik neki, a hegyek csúcsai az eget verik. E hegység minden részében fenséges tájképek tárulnak a néző elé, oly tájak, amelyek télen—nyáron egyformán szépek...

A Szófiával szomszédos Vitosza, Bulgária leglátogatottabb hegyvidéke, hiszen a csaknem egymillió lakosú főváros kedvelt kirándulóhelye. A tudományos intézetek a Vitosza-hegységet valószínűleg nemzeti parkká kívánják fejleszteni. Az eddigi turisztikai létesítményeken kívül, az „Aleko” turistaház környéké 1800 méterre a tenger színe fölött már felépült a Bolgár Turisztikai Bizottság 300 ágyas új szállója. Az épület megfelel azoknak az éghajlati feltételeknek, amelyek ezen a szintmagasságon uralkodnak, s egyszersmind megfelel mind a téli, mind a nyári turisztika igényeinek. Hamarosan megkezdik más szállók építését is, s jelenleg egy 1800 méteres sífelvonó pálya van épülőben. „Romanszki” néven ismert helyen. Szállítási kapacitása óránként 600 személy. A szállodák közvetlen közeléből sívonat szállítja a vendégeket a pályákhoz.

1980-ig a távlati terv az alpesi turisztika fellendítését szolgálja.

dő legfelső szintje megvilágosodik, kékesfehéres fényben ázik a tisztás pázsitmezeje, közepében a vén hárs saját maga ezüst árnyéka már.

Az éjszaka nagy csendben, puha lábakon közelít. A fák mind mozdulatlanok, a felhők állnak az égen. Az ökörnyal selyem cernája meg se lebben a pihenő levegőben. Ha olykor enyhe fuvalat támad, az is oly gyenge, akár az elhaló lélegzet. De arra mégis elég, hogy titokteli üzeneteket hozzon-vigyen. Hogy a vágyakozó szarvastehenek, lányos ünök párázó szagát ellengesse a szerelmi vágyban égő bikák tágult orrcimpái előtt. A sűrűben máris felbőg az első. Egyet-kettőt böffent kérlelően, mintha szólogatna: „*Jer közelebb, kedves!*”, aztán hosszan felbűgön, a vágy legmélyebb orgonahangján beharsog az éjszakába: „*Ehőőő-uuhhhh!*”

Nyomban válaszol rá egy másik, a

féltékenység dühétől rekedten: „*Öhőő-öhh-öhh-öhh-öhh!*” — s egyszerre vad csataordítás lesz a gyengéd szerelmi esengésből. A vándorló tehén csapatot követő elvert, gyengébb bika próbálja lemaradásra biztatni a vágytelibb ünöket, s a csapat fölött uralkodó hárembika bög vissza rá fenyegető féltéssel: „*Ehőőő-ehőőő-öhh-öhh-öhh!*”.

Az éjbe harsógó drámai párbeszéd dermedt szüneteiben félénken felhangzik a csapat legszerelmszomjasabb ünőinek egyszótagú nyögdecseleése.

A kis erdei rét mögötti meredek lejtő ősvadonában, ahol a nagy fák koronáiról úgy csüngnek alá az iszalag megfásult indái, mint szürke óriáskigyók, ágak ropognak, bokrok törnek, döng a föld, s a tisztás fölött egyszerre átszökell az egyik tehén. Utána a második, a harmadik, aztán a többi.

Utolérhetetlen kecses íveléssel lebuknak át a kicsiny mezőn, nyomukban uruk, a koronás bika. Megáll a tisztás közepén, a sárguló pázsiton. Nem fut tovább, pedig nyilván ő is érzi az emberszagot, ami eliramodásra készítette a tehén csapatot. De most kész lenne az egész világgal megküzdeni asszonyaiért. Áll a holdfényben, dobbant egyet, aztán hátraveti agancsdíszes gyönyörű fejét, s a kihívás érces trombitahangján felbődül: „*Ohááá-ohááá-öhh-öhh-oháááá!*”

Egre tátott szájából még ömlik a sűrű pára, amikor lassan lépdelni kezd elfutott tehenei után. A bozó-

tosban az elmaradt vetélytárs halakuló nyögésekkel ismeri be a vereséget.

A gallykunyhó a tisztás szegélyén úgy tapad a hegyoldalhoz, hogy messzire megmutatja a holdfényben kinyíló tájat. Fölöttünk a sziporkázó csillagokkal teleszórt mennybolt halvány pasztellék, az előttünk fodrozódó hegyhullámok teteje meg olyan fehér, mintha hó lepte volna be. Körben a csúcsok hártayafinom selyemlepel alatt szunnyadnak, úrbeli kristályporként permetezik le rájuk a holdfény. Ülünk a kunyhó küszöbén, míg csak be nem csábít a szagos borjúpázsitból vetett széna-ágy édeskés kumarin illata. Végigheverünk a zizegő derékaljon, s hunyt szemmel hallgatjuk, hogy zeng körülöttünk az erdő. Már mindenfelől szólnak a harci kürtök. Toporzékoló dühtől hörögve trombitálnak az egymást kereső felajzott vetélytársak. Küzdelemre, nászra hívó riadójuk harsogása betölti a rengeteget.

Egy harcos vén bika rezgő basszusa, mintha a kunyhó küszöbén zendülne meg, pedig valahonnan a sötét ágyékú völgyek mélyéről hangzik. Aztán még fel-felfüvelünk távoli tülekedések zajára, agancs koccnásra, nagy testek dobogására, nászt ülő párok forró fújtatására, de már csak félig ébren. Vagy tán még félig se. A széna aranyzöld paplana alatt az álom úgy terít be, mint a száradó füvek hervatag, bágyadt illata.

Antalfy Gyula

HODOPE LÁBAINÁL

esítmények csaknem felét a Rila-hegységben irányozza elő. modern szállodák, áruházak, szórakozóhelyek épülnek, illetve nak épülni. A „Razsdavica” nevű helyen is felépül az első ortkomplexum. 2030 méter magasságban egy szálló és 26 bunló, 2225 méter magasságban sípálya. Elő van irányozva egy kilométeres sítótelep építése is.

Népszerű a Rodope-hegységben Pamporovo, Bulgária egyik legnagyobb magaslati üdülőhelye. Itt a Turisztikai Bizottság az „Orfej” (Orfeusz) és a „Sznezsanka” (Hófehérke) szállót építi. A bizottság itt is nagy építkezéseket irányzott elő, már lk azért is, mert Pamporovo, mint magaslati üdülőhely már nemzetközi viszonylatban is híres. Új szállók és szórakozólyek épülnek, s egy új camping máris üzemel és a közeli vöben kialakul az üdülőhely kereskedelmi központja is. Tervvan véve egy új kötélpálya építése is, ez Pamporovot a csolatosan szép szmoleni tengerszemekkel köti majd össze.

Hová menjünk? A tengerpartra-e vagy a hegyekbe? Kétségül sokan a hegyvidéket választják, ahol kényelmes körülméek között télen—nyáron tölthetik szabadságukat. Nyáron a ltozatos, pompás növényzet, a szédítő magas csúcsok, a kristyiszta levegő, a havasi virágok és fenyőerdők illata, a bő zú bolgár napsütés a vonzó. Télen a pompás sípálya és a érbe öltözött természet szépsége.

A bolgár magaslati üdülőhelyek ma már sok külföldit vonzak. Néhány éven belül a bolgár magaslati üdülőhelyek a küldiek újabb tizezrei számára válnak egyre népszerűbbekké.

Mai Bulgária

MEXICO

BECSÜLETE ÉS A YAQUIK

1519. április 22.

Az állati bőrökből bűjt, színes madártollakkal ékesített parti örség nem akar hinni a szemének. A mexikói öböl csendes, alkonyati vízén soha nem látott, megnevezhetetlen tárgyak közelednek. Az ijakkal és lándzsákkal felfegyverzett emberek izgalma egyre fokozódik. Szörnyű varázslattól tartanak. A parancsnok végre magához tér rémületéből, és kiadja az utasítást. Fűrge indián iramodik a főváros, *Tenochtitlán* felé. Hihetetlen gyorsasággal rója a kilométereket. Sietnie kell: a távolság nem kevesebb, mint négyszáz kilométer. A váltóállomáson lihegve továbbadja a hírt, és máris felszökken friss lábú társa. A yaquik egyenletes, kitartó futása egyre csökkenti a távolságot. Nem telik bele huszonnégy óra, s a váltó utolsó embere holtfáradtan zuhan a nagy indián császár lába elé:

— Várak közelednek a vízen! —
lihegi erejét megfeszítve.

Montezuma feláll, arcán ideges rángás fut végig, a távolba mered úgy sújja maga elé:

— A jóslat beteljesedett...

Montezumának igaza volt. Hiába futottak oly gyorsan és kitartóan a yaqui indiánok, *Cortés*, akinek „várai” közeledtek a vízen, legyőzte őt és rabságba taszította Mexikót.

De megmenthetik-e Mexikó becsületét ugyanazok a yaqui indiánok ma, 1968-ban?

A kérdés furcsának tűnik, ám a yaquiak ma is léteznek. A 3000 méternél magasabb hegyekben élnek nomád életet, éppúgy, mint *Montezuma* és *Cortés* idejében. Nem modernizálódtak és nem asszimilálódtak: spanyolgyűlöletük fennellen lobog. És ma is fegyver nélkül, futásban fogják el a gyors vadat: az őzet, a szarvast, a nyulat. Addig üldözik kitarotán, amíg a kétségbeesett állat utolsó lehelletét is kiadja, s holtan rogy össze.

Alacsony növésű, izmos, erős emberek a yaquik. A betegséget csak hírből ismerik.

A mexikói olimpiai bizottság képviselői felkeresték őket a vadonban, és arra kérték a törzsfőnököt, hogy leggyorsabb fiait engedje el az edzőtáborba. — Mexikó becsületéről van szó! — így érveltek. A főnök már-már belement az alkuba, amikor az egyik náthás sportvezető miatt megtörtént a baj. A nátha gyorsan terjedt a szűz talajon. Innen is, onnan is hatalmas tüsszentések hallatszóttak, az orrok kivörösödtek, a szemek könnyezni kezdtek. Óh, ezek a gonosz szellemek! A yaquik eleinte szörnyű varázslattól tartottak, majd megsejtve a valóságot, éktelen ha-

Ősi indián atléta figurája az olimpia alkalmával kiadott 25 pezós pénzergységen

ragra gerjedtek és elzavarták a küldöttséget.

Végül mégis kötélnek álltak. Kiválasztottak maguk közül százötven gyorslábú ifjút, és elküldték az edzőtáborba.

— Le kell győzni az ősi ellenséget!

Két esztendeje immár, hogy szorgalmasan edzenek. Hogy milyen eredményre képesek? Ki tudja? Két dolgot még meg kell szokniok: a szöges cipőt és a salakot...

Terényi Imre

Izgalmas 10 000 méteres verseny az előolimpián. Elől a tunéziai Gamoudi, 13-as rajtszámmal a mexikói Juan Martínez, 157-es rajtszámmal a győztes kolumbiai indián, Alvaro Mejia, mögötte Mecser

Mexikói indián az ősi istenekre, a tollas kígyóra és a jaguára emlékeztető jelmezben

MINDENKIT ÉRDEKEL

cím alatt jelent meg a **TURISTA** májusi számában a turistaházak új áráiról szóló MTS elnökségi határozat, mely többek között kimondja, hogy szállásdíj kedvezményben (50%) csak legalább négyfős csoportok részesülhetnek. A közlemény megérdemelt volna részletesebb indoklást, hiszen ez az MTSZ tagság évtizedek alatt kialakult joggyakorlatának megváltoztatását jelenti. Jelentős kérdés, mely mellett nem lehet egyszerűen napirendre térni.

Kiket is érint? 1. Első sorban a „vérbeli” turistákat, akik rendszeresen, akár egyedül is túráznak. 2. Nyugdíjasokat (tehát szintén a régi kipróbált turistákat), akik különböző okoknál fogva nem tartanak csoporttal, mert részükre nem a lejárt útvonal hossza számít már, hanem a csendes szemlélődés, pihenés. 3. Végül mindazokat, akik különböző okok miatt túráikhoz nem tudnak kellő számú csoportot toborozni. Pl. pár napnál hosszabb, 2–4 hetes vándorlásokhoz lehetetlen partnert szerezni.

Nem érinti ez a rendelkezés azokat, akik — főleg a hegyvidékektől messze fekvő vidékekről csak akkor mozdulnak ki, amikor szakosztályuk rendez valamit. Könnyebb a helyzete a hegyek lábánál fekvő városok turistáinak, mert ott a szakosztályok szinte minden munkaszünetes napra készítenek programot.

A művész szakosztály esetében speciális nehézség áll fenn. Budapest székhellyel a szakosztály rendszeresen kidolgoz túratervezetet, meg is küldi a vidéki tagoknak. De én egyedüli szakosztályi tag vagyok Nagykanizsán. Bizonyára rajtam kívül más is akad ilyen az országban. Még folytathatnám a nehézségek felsorolását. Lényeg, hogy a tagság nagy hányada saját „hibáján” kívül szenved, ha nincs meg a kedvezményhez szükséges „négy fős” csoport.

Úgy érzem, ez a rendelkezés az ellenkezőjét hozza magával a „nem négyfős” turista számára, hiszen a teljes díjért bárki megszállhat, ahhoz nem szükséges az MTSZ tagság.

Mit szólnak ehhez azok a veterán turisták, akik a turistaházak építésében aktív részt vettek még? Sokszor tapasztalja a magános turista, hogy „jön a csoport”. Lárma, kurjongatás, táskarádió és minden zaj, ami csak képzelhető. Alig várja az ember, hogy elhúzzanak mellette. A turistaházban is épp olyan lármaság, pedig tagok. Ezután mi lesz? Ők kapnak kedvezményt és a csendes turista nem?

Klatt Aurél

Lapzárta után kaptunk hírt a MTS intézkedéséről, amely méltányolta a turisták kérését. Erről az 5. oldalon adunk ismertetést.

A TURISTÁK KÖNYVESPOLCA

A turista nélkülözhetetlen felszereléséhez tartoznak az útikalauzok is. Tájégségekre vonatkozó térképekkel, műanyag kötésben kaphatók: Balatonfelvidék 29 Ft,

Bakony 26 Ft, Börzsöny 30, Budapesti hegység 33, Gerecse 22 Ft, Pilis 25 Ft, Zempléni-hegység 25,50 Ft. Beszerezhetők a Sport Könyvesboltban, VII. Ráczai út 64.

UTAZZON TELEVIZIÓVAL MEXIKÓBA

NAPONTA KÉTSZER

KÖZVETÍTI
AZ OLIMPIA ESEMÉNYEIT

A

Televízió!

Különleges OTP hitelakció!

Szeptember végéig történő tv-vásárlásnál

**CSAK 10% ELŐLEGET KELL
FIZETNIE!**

KILIÁNTELEPI jegyzetek

Tihany után a negyedik megálló, valóban csak megálló, mert még állomás sincs. Akik sátrakkal, hátzacsokkal felszerelve itt leszállnak, azok biztos, hogy a táborba jöttek.

Égetően süt a kánikulai nap, legszívesebben rohannánk be a vízbe, irigykedve nézzük a tömegnyi fürdőzőt. Diákok, ipari tanulók, egyetemisták. Jókedvő lányok és fiúk. A romantikus tábori élet rajongói, akik telepüket talán a velencei Lidó összkomfortjáért sem cserélnék fel.

Aránylag olcsón, napi 7 forintért élhetik itt gondtalan szabadidejüket a kispénzűek, akiknek nem telik nagyobb komfortra, vagy azok, akiknek elfáradt idegrendszerére jobb hatással van az újkori nomádélet. Vannak ugyan hiányosságok, pótolni valók — például több fáról, árnyékról kellene gondoskodni —, de a Balaton éppen olyan kellemes, mint a somogyi parton, bársonyos a fövény, enyhén mélyül a víz és szépen gondozott a strand. A táj pedig, amely a láthatárt övezi, valóban sok mindenért kárpótol. A tihanyi félsziget, távolabb a Badacsony, szemben a szárszói — szemesi part, ecsetre kívánczok. A tábor lakói közül nem is egy vitte haza fotón, örök emlékül.

Kilián-telep népszerű a természetjárók körében, szakosztályok, egyesületek veszik programjukba a nyári táborozást itt és nem is egy — mint például a Győr-Sopron megyei Szövetség — altáborát épít a telepen, s tagjai nyáron át váltják egymást.

De itt telepedett meg a Bláthy, a Kőlcsey, a Komlói 505-ös Intézet, néhány hétre, hónapra birtokba veszik a camping egy-egy sarkát, vagy ahol éppen hely jut, mert amióta nemzetközi táborra rangosodott, a

külföldi természetbarátok különböző szervei is igénylik a helyet.

Arató György táborvezetőtől hallottuk, hogy július 1-ig 34 külföldi 98 napot, 226 magyar turista pedig összesen 1497 napot töltött a táborban. Pedig a főszezon csak akkor kezdődött.

A tábor népszerűségét a sokféle kedvezmény is növeli. Mint említettük, 7 forintot fizetnek naponta azok, akik saját sátrukat verik fel. Napi tíz forintért kölcsönsátorban lakhat a vendég, — kedvezményes áron lehet sátrat, matracot és sok más bérelni. Jól felszerelt ABC áruház működik közvetlenül a camping mellett és II. osztályú étterem mérsékelt árakkal. A campingben pedig melegvíz, gáz, főzési lehetőség segíti az önellátókat. A komlói tanulók — amint Kelemen Sándor tanár elmondta — reggelit és ebédet az étteremben fogyasztanak, a vacsorát maguk főzik. Napi 36 forintból kell kijönniök. Amint a gyerekektől hallottuk, még egyik sem volt éhes, pedig a környékbe vezetett túrák, és a rengeteg fürdés ugyancsak meghezta az étvágyat.

Süle Zoltán immár négy éve vezeti az éttermet. Az első évben mindössze egy hónapig üzemelt az étterem, majd két, az idén pedig már három hónapig lesz nyitva. Az Express diáktábor lakóival együtt — mert az is itt van a Szövetség campingja mellett — 300 személyt szolgálnak ki naponta háromszor. Ezenkívül igen sok ebéd és vacsora fogy el. 1300 adagot szolgálnak fel naponta kilencen, közülük csak egy a hivatásos pincér, a többiek egyetemi hallgatók, akik amellet, hogy dolgoznak, kellemesen üdülnek is.

Az MTSZ kölcsönző szolgálata — Mészáros Sándor a megbízott — 30 sátorral, 250 matracal, 25 székkal és

10 asztallal rendelkezik. Bizony nem mindig elég ez a készlet, mert szívesen veszik igénybe a táborozók, — sokan jönnek egy-két napra — akik nem hoznak magukkal felszerelést, amikor itt valóban kedvezményes díjak mellett kaphatnak. Persze a szakosztályok hozzák magukkal a saját „lakásukat” és van amikor menedéket adnak egy-egy „vándornak”, aki egyébként a csilagos égbolt alatt töltené az éjszakát. A Győr-Sopron megyeiek például 14 saját sátorral szállták meg az altábor, van két csónakjuk és sok minden más kellékük, amellyel a tábori életben komfortos kényelemmel fogadják a kéthetenként váltó 70-70 főnyi turnust. Diákokat, vagonjárási munkásokat és a szakosztályok másrétegű tagságát.

Hiányos lenne a beszámoló, ha nem említanék meg a camping területén működő motelt. Három épületében 42 szoba várja a vendégeket, helyesebben a vendégek várják a szobákat, mert — amint Skublics Györgytől, a motel vezetőjétől értesültünk — állandóan telt ház van, csehszlovák és német vendégek hetekre lefoglalják, de a diákoknak is jut jónéhány szoba. Kedvelik ezeket a moteleket az emberek. mégsem sátor, nem is szálloda, ami a kényelmet, főleg pedig ami az árakat illeti.

Okos gondolat volt az MTSZ-től ezt a tábor nagy áldozatokkal létrehozni — a nyári hónapokban havi 50 ezer forint bérleti díjat fizet — s érdemes lenne tovább fejleszteni, még vonzóbbá tenni. Például büfét üzemeltetni, csónakkölcsönzést megszervezni, állandó orvosi szolgálatot tartani (sok orvos szívesen vállalná), elkelné egy fodrász, lehetne tv, de még mozi is. Nincs még könyvtár és nincs újságárúsítás, amelyek mind hozzátartoznak ma már a camping életéhez. S fákat, sok-sok fát ültetni, hogy még kellemesebb legyen a mi táborunk. Az Idegenforgalmi Hivatal, mely eddig is nagy megértést tanúsított a természetjáró mozgalom iránt, ezeket az aránylag kis költséget igénylő hiányosságokat is bizonyára szívesen pótolja, már ami reá tartozik.

De így ahogy van is, nagyszerű ez a tábor és most, nyáron ne a hiányosságokat keressük, hanem csatlakozzunk a sátorváros lakóihoz, élvezzük együtt a tábori élet romantikáját, az üdülést, a pihenést sok színű, sok ízű örömet...

Mosonyi László

„Megjelent az Ó-Bükk hegység jelzett turistautjait feltűntető vészlatrajz. Beszerezhető a Budapesti Természetbarát Szövetség V. ker., Váci u. 58. sz. alatti üzlethelyiségében.”

A „Szlovákiai campingek” cím-jegyzékben szerepelt „Tátrama-lom” nevű helység. A helység helyes magyar neve: Tátraháza. Egyik legrégebbi tátrai fürdőhely, a régi lakauzokban is ilyen néven szerepel.

Közel Budapesthez, szébbnél szebb szövetkezeti éttermek

KISKUNLACHÁZA

TAHI

ÖRKÉNY

TÁPIÓSZECSCŐ

DÖMSÖD

PÓCSMEGYER

ALBERTIRSA

SURÁNY

HERCEGHALOM

Cegléd

Dabas

Kisvendéglők, cukrászdák és eszpresszók, hangulatos kerthelyiségek, strandolóhelyek várják az átutazó vagy kiránduló kedves vendégeket

Hideg-meleg ételek, választékos italok, kitűnő cukrászsütemények

REMEKÜL PIHENHET,
SZÓRAKOZHAT ÉS ÉTKEZHET
A SZÖVETKEZETI VENDÉGLÁTÓK
ÜZLETEIBEN!

SZINES ÉRDEKESSÉGEK

NAPORSZÁG PÖRE LAKÓI

Az Au Pomme d'Adam (az Adámcsutka) nevű szálloda terasza mindig tele van vendégekkel. A szálloda névéhez híven a vendégek és a pincérek valamennyien ádámkosztümben vannak. Arbousiers-ben, Heliopolis fővárosában ugyanis, mindenki, mezítelenül jár, még a postás is. Egyedül a tisztelendő atya kivétel a szigorú szabályok alól.

A világnak ez az egyetlen állandó nudista települése, a franciaországi Levant szigetén épült fel. Nevét a világ minden táján ismerik a Nap szerelmesei, mégsem akad egyetlen turistairoda sem, amely reklámozná, s nyaralókat toborozna. A francia hatóságok megtűrik ugyan a mezítelen szigetet, de nem hajlandók reklámozni is.

A kis sziget történelme igen viharos volt: szaracén, török, angol és francia uralom váltogatta egymást, sőt, két évszázadig kalózok kezén volt.

Neve 1929-ben vált ismertté, amikor egy francia orvos — Dr. Durville — azzal a megokolással ajánlotta pacienseinek, hogy ez a sziget Franciaország legegészségesebb sarka. Esős nap ugyanis csak három-négy van egy évben, a ködöt pedig még hírből sem ismerik. A betegek megszerették a szigetet, s hogy testük többet kapjon a nap melegéből, mind jobban és jobban levetköztek,

egészen addig, míg pucéron nem maradtak. A nudizmus úttörőit naturalistáknak nevezték el, a szigetet pedig Heliopolisnak, Nap-államnak.

A településen a rendre is pucér örök vigyáznak. Öltözkük: 5 cm²-nyi vászondarab és kötelező tányérsapka. A postáson sincs semmi, csak sapka. A sziget hírvetés nélkül is igen látogatott. Évente 40 000 nudista turista tölti itt szabadságát. 145-en pedig állandóan itt élnek. Az ő tulajdonukban vannak a boltok, szállodák és éttermek. A szigeten emellett van postaépület, iskola, pékműhely és templom is. Az árak mérsékeltek. Egy kis víkendházáért, amelyben hűtőszekrény és hideg-melegvíz van, napi 25 frank bért kell fizetni.

A mezítelenség ellenére a szigeten nyoma sincs erkölcsstelségnek vagy kicsapongásnak. Moudin atya, a sziget lelkipásztora is ezt állítja.

— Tizenegy éve vagyok a szigeten — mondta nemrégiben az újságíróknak —, s mondhatom, mezítelen nyájam semmivel sem jobb, vagy rosszabb, mint bármilyen másikon a világon. Vasárnapként mindig tömve van a templom. Egyszóval semmi rosszát nem mondhatok csupasz báránykáimról. Különben is valamennyien mezítelenül jöttünk a világra.

LÉGGÖMBBEL AZ ATLANTI-ÓCEÁNON ÁT

Francis Brenton, chicagói lakos léggömbön repül át az Atlanti-óceánt. A Kanári-szigetektől indul a Bahama-szigetek irányába.

IPARI TURIZMUS

Az Egyesült Államokban kifejlődött a turisztika újfajta formája; a turisták szinte kizárólag gyárüzemekbe látogatnak el. Detroitban a General Motors üzemében évről évre több a vendég. A Ford gyár 1965-ben 97 országból fogadott turistákat, Den-

verben pedig (Colorado) a Coors sörgyárban több mint 230 ezer vendéget fogadtak az idén, 5 százalékkal többet, mint tavaly. A legtöbb üzemből apró ajándékokkal kedveskednek a gyárlátogató turistáknak.

KAJAKKAL A HORN-FOK KÖRÜL

Marko Tepavica 56 éves jugoszláv tengerésznek sikerült elsőként a világóceán legviharosabb részét, a Cap Hoorn megközelíteni.

„Csak most, miután már túl vagyok rajta, kezdek el félni” — mondta a tengerész a nem mindennapi teljesítmény után. A zordon sziklákról készített fényképfelvételeit mutatva hozzátette: „Azt hiszem, én vagyok az első ember, aki lábát a Cap Hoorn szikláira tette.”

A Cap Hoorn vad vizét Marko Tepavica előtt is sikerült már néhány tengerésznek legyőzni, de azok jóval nagyobb csónakot használtak.

A NEVETÉS FÉL EGÉSZSÉG

Küldjön egy turista-viccet, adomát, anekdotát. A legjobbakat közöljük és díjazásban részesítjük.

A HÓNAP VICCE

A hegyvezető — erősen fújtató vendégével — megáll az egyik sziklafal előtt.

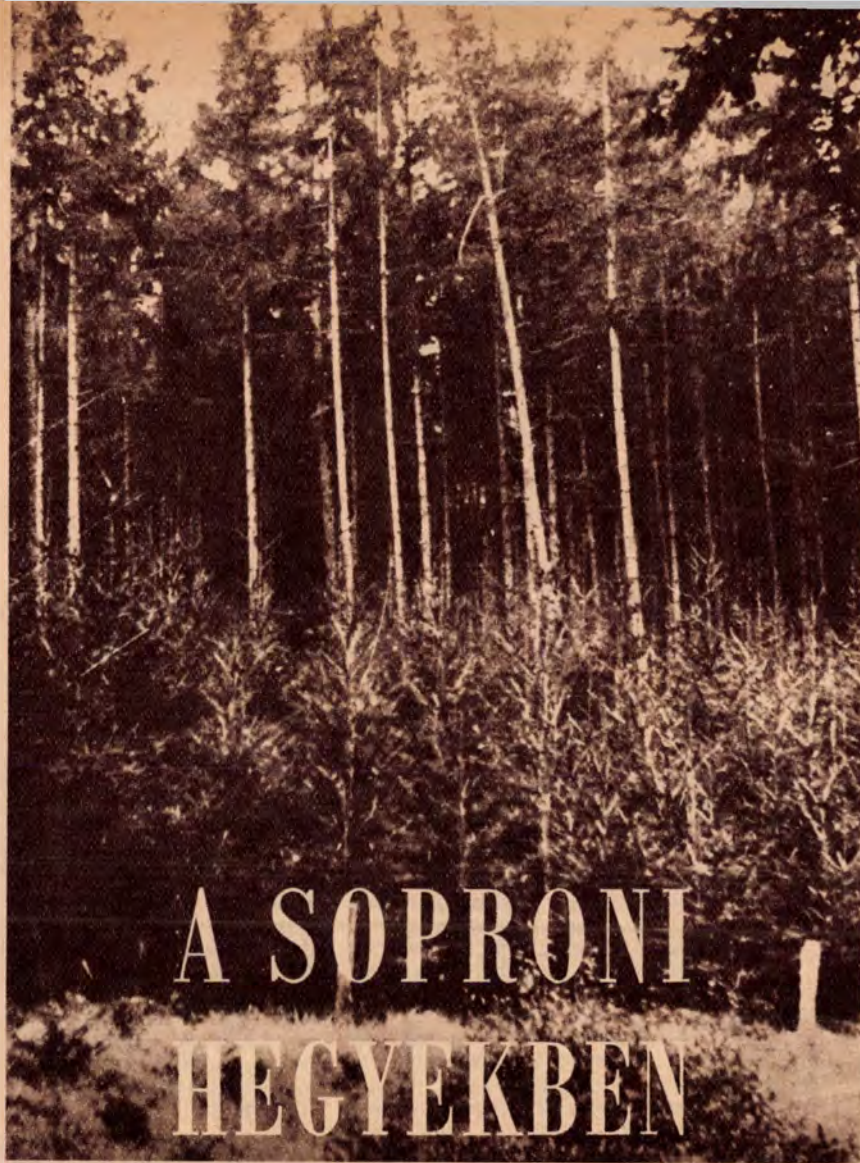
Uram — mondja a vendégnek —, ez a pont, ahol állunk, a legcsodálatosabb visszhangot adja... Próbálja ki! Kiáltsa jó hangosan: Kérek egy pohár sört!

A vendég elkiáltja a fal felé a szöveget.

Néhány pillanat múlva hátuk mögött halkán megszólal egy hang:

— Parancsoljon. Itt a hideg sör. A szikla mögötti turistaház pincére volt a „visszhang”.

Gallai István
Gyöngyös

A SOPRONI HEGYEKBEN

Sopron a műemlékek városa — mondják. Valóban, egyike azoknak a településeknek, amelyek a legtöbb építészeti emléket őrzik hazánkban. A gótikától a rokokóig és a múlt század polgári ízlését tükröző irányzatokig minden stílusnak megtalálható itt a reprezentánsa. A látogatók, akik a zegzúgos utcákat járják, vagy a belváros műemlékeiben gyönyörködnek, szívesen térnek vissza máskor is az ódon falak közé.

De a város nemcsak építészeti ritkaságokban bővelkedik. Az Alpok megszelídült nyúlványaitól a Fertő-tó nádrengetéig húzódó kis birodalomban az alpesi flóra követei találkoznak a keleti puszták növényvilágának képviselőivel, az északi tájak fajai vegyülnek a melegkedvelő déliek közé. 1452 növényfaj él a környéken. A szokatlan fajgazdagság oka az, hogy a terület növényföldrajzi határon fekszik. Itt találkozik a keletalpesi és a magyar flóratartomány, utóbbinak pedig a lajtai, az alpokaljai és a kisalföldi flóravidéke.

A környék két jól elkülöníthető része a lajtamészakre telepedett Szárhalom és Dudlesz — erdő, va-

lamint a kristályos palára épült Soproni-hegység. A fenti talajadottságoknak megfelelően alakult a táj növényzete is.

Nézzük most közelebről a várostól nyugatra húzódó hegység arculatát. A csapadékban gazdagabb vidék az árnyas bükkösöknek nyújt életteret, a gyertyános tölgyesek alatt a vidék jellegzetes virága, az erdei ciklámen illatozik, a hegytetők savanyú talajú erdői alatt az áfonya érleli izletes fekete termését, a csarab lila virágocskái virítanak, a meleg lankákon a lombard tájak távolra szakadt, de itt is őshonos fafaja, a szelídgesztenye diszlik. A tájkép karakterét a lucfenyvesek adják, melyek legnagyobb részét a múlt századi fenyvesítés eredményei, bár a luc őshonosan is előfordul. A hegységben található az ország legszebb jegenyefenyvese, de szépen növekszik az erdei- és a vörösfenyő is.

Induljunk egy rövid sétára, élvezzük a szubalpin levegő üdítő hatását. Utunkat a Fenyves szálló modern épületénél kezdjük. A folytonosan emelkedő kék háromszög jelzésen kapaszkodunk fel a 398 méter magasan fe-

vő Károly-kilátóhoz. Nevét Romwalter Károlyról kapta, aki 1902-ben fakilátót építtetett a csúcson. A jelenlegi köépitmény 1935-ben készült Winkler Oszkár tervei alapján. Szép kilátás nyílik az erkélyről a völgyben meghúzódó városra és a környező gerincekre. Kék, majd zöld jelzésen ereszkedünk le a Fáber réti erdészházhoz. Útunk erdei-fenyők közt vezet. A lehullott rőt tűleveleket áttöri az áfonya üde zöld hajtása. A sárga kereszt jelzésen haladunk tovább. Nagy kiterjedésű szelídgesztenyes húzódik mellettünk. Eredetileg gesztenyes — tölgyes volt, de az ember a számára gyümölcsöt érlelő gesztenyéket nem vágta ki. Természetesen ma már sok a mesterségesen ültetett fa.

A szemközti gerincen a Várhely kilátó tornya emelkedik a fenyők és a nyírek fölé. Hamarosan a Tacsárókban vagyunk. Lefelé haladva öt perc alatt érhetjük el a Természetbarát-forrást. Emléktáblája a turistamártírok szellemét idézi. A hangulatos kis völgyben az Ördögárokából érkező kis patak kanyarog. De induljunk tovább a sárga jelzésen felfelé. Útunk mellett mély horhos húzódik. Az északi parton nyírek, a délin fenyők kapaszkodnak a talajba. Egy-két vén tanufa és az útkeresztződés Hétbükkfa helyneve őrzi csupán az egykori hatalmas kiterjedésű szubmontán bükkösök emlékét. A piros jelzés vezet bennünket tovább a Fűzes-árokig. A völgyben ismét változik a táj arculata. A becsatlakozó kék kör mély útját tapossuk. A platót fiatal fenyők és bükkök fedik. Gyalogútra kanyarodik a jelzés. A keskeny vízfolyás völgyggyé szűkül. A hegyoldalon előbukkan az anyaközet, a gneisz. Gyertyánok harcolnak az erózióval a sekély termőréteget. Már is az Ólom-forrásnál vagyunk. Az Erdészeti Technikum tanulói foglalták 1960-ban. Jól esik kicsit megpihenni a padon, mely fölé esővédő kunyhó borul. Körülöttünk nyírek élénkítik a tájat, a völgyön túl a Dalos hegy fenyőire látunk. Az Ólom-árok fiatal lucai közt kanyarogva kapcsolódunk a Kecskepatakot követő zöld jelzéshez. A patak éltető vizét éger ligetek követik nyomon. Elérjük a piros kereszt jelzést; a Dalos-hegy délkeleti lejtőjére visz. Rudas korú erdei fenyő telepítés szabályos sorai hívják fel magukra a figyelmet. Majd fiatalosan haladunk, néhány öreg magfa tör a fiatalok közt az ég felé. Az oldalon az egykori síugrósánc szomorkodik. Arrébb a szánkópályát kereszttezzük, mellette a lesiklopálya húzódik. A téli sportok kedvelőinek nyújt örömet ez a rész.

Már nem sok van hátra, hogy záródjon a kör, hamarosan befejezzük mintegy három és fél óras túránkat a Fenyves szállónál kiérő jelzésen. Szél suhan az öreg lombok közt, in- tegetnek a fák, új utakra invitálják, visszavárják enyhét adó rejtekükbe a vándort.

Szakos Pál

TŰZVARÁZS

... subaszörű, pödöröszarvú „magyar antilop”

Száz évvel ezelőtt még harmincezer ridegmarha és százezernyi birka legelt a Hortobágyon. Harmincezer címeres, hófehér őszállat és százezres rackanyáj, subaszörű, pödöröszarvú „magyar antilop”. Mi maradt belőle? Maroknyi töredék a pap-egyházi és madarasi pusztán, meg egy nagy, nehéz kérdőjel: hogyan is lehetne megbirkózni a biológiai leromlás, elkorcsosulás veszélyével, hogyan tudnánk őket továbbra is tisztavérű állományban megtartani, kívánatos mértékben felszaporítani? Mióta a korszerűsödő mezőgazdaságban érdektelenné vált a szürke magyar marha, meg a rackajuh hasznosítása, nem csupán hagyományos, ősi tartásmódjuk, de soruk is ridegre fordult. Évtizedről évtizedre rohamos ütemben morzsolódtak a számuk, míg végül is odáig jutottunk, hogy teljes kiirtásra javasolták ezt a két „haszontalan háziállatot”. Szerencsére néhány józanul gondolkodó mezőgazdasági szakember erélyes kiállása megakadályozta, hogy ezt a kulturális merényletet végre is tudják hajtani. Napjainkban a Hortobágyi Állami Gazdaságban megérdemelt becsben tartják hazánk e két, nagyhirű állat ritkaságát. Látásuk élményéből a pusztá idegenforgalma évről évre tekintélyes valutajövedelmet gyűmölcsözök.

Olyan üres, olyan kihalt most a róna, hogy benne az élet már szinte anyagszerű, kézzelfogható valósággá válik. Lovasünnep van Mántán, sokezernyi vendégtőmeg között most minden csikós, gulyás, juhász is ott szorong, vagy szerepel a széles Hortobágyon. Társaim is autóstól ott ragadtak, amikor a papegyházi szürkegulya meglátogatására indulok. Ritka alkalom ez a mai lovasünnep. Tudom, hogy most végre tö-

kéletes zavartalanságban élvezhetem a pusztát, nem kell lármás autóbuszrakománytól, betjárok, tsikoschok, paprikasch exotikumát kereső, istenmentsőtöle-kirándulóktól tartanom.

Keresek egy képet, keresek egy élményt. Azt a látványt szeretném most sok-sok év után színes filmkockára idézni, ahogy valamikor először pillantottam meg a Hortobágyot: Napáldozás tűzvarázsában álldogáló, óriás magyar bikát.

Tudom, hogy most teremre a fotóesztéták borzalmas giccspótláltásával válaszolnának. Lecsépelet hatásadászat, alkonyati árnykép bukó naptányérral. Lehet. De én már láttam egyszer ezt a bikaképet, ezt az ősvilágból ránkmaradt, fenségesen lenyűgöző szoborárnyat. És azt is tudom, hogy valamikor, évezredek múltak messze távolában még pogány szertartások istent kerestek, a kelő meg leáldozó napkorong varázslatában. Csak a mai kor várostakójának túlfinomult, mesterkélt látásában torzulhat közhellyé az erő, a nagyság, a felmérhetetlen energiák formákat öltő valósága. Es, - ha őseink még lovat áldoztak a tisztelőre, egy csendes, titkolt, elgyönyörködő pillantást nekünk, a mindent tudó, természeti erőekkel játszadozni kívánó, modern embereknek sem kell szégyenleni.

Ráérősen bandukolva is korán érkezem a vasalóhoz. Jó magasan jár a nap, mikor lehuppanom a háttizsákok. Körbebámulok a vasárnapváró pusztában, keresgélem a helyet, ahonnan a kútrajövő nagy bikára legjobb „külöves” kinálkozok. Kis talajmélye-

Ahogy valamikor, régen először pillantottam meg a Hortobágyot...
Fotó Dr. Sterbetz István

még legalább hat-nyolc perc hiányzik a kedvező napálláshoz...

Nem is veszem észre a közeledő autó zúgását. Csak akkor eszmélek fel, mikor már társam is mellém telepedik.

— Az ördög majd el vitt, hogy elkésem — mondja. Messziről már láttam, hogy itt fekszel a Morgó előtt, hogy az egész fényképezés pillanatokon múlik és ebben az átkozott zombékosban alig tudtam idevergődni a kocsival...

Pakk... meg van az első... és a következő másodpercekben mintha lövészárokból géppuskáz-nánk, úgy fogyasztjuk gyors egymásutánban a méregdrága filmkockákat. Becsülettel kitarva az utolsó, gépbehúzott, színes Kodakig.

A bika csak áll, egyhelyben dagasztja a zombéket, egyre feszültebb, valószínűtlenebb a hangulat. Káprázatos színorgiában tornyosodik előttünk az életrekeltett, sötét bronzszobor. Meg kell törni a varázst. Intek a gulyásnak, hogy minden rendben. Az meg csak billent a botjával s a bika felszabadul.

Megcsikordul a gémeskút, isznak az állatok, a varázslatnak vége. Lilás, kékes, majd porködös-szürke fátyol hull az álmosodó alkonyatra.

Összecsomagoljuk a fotófelszerelést, lezárult az egyheti pusztázás pompás fináléja.

Köszönjük Morgó, papegyházi pusztá öreg vezérbikája. Csodálatos voltál. És Pista bácsinál, meg a Titkár kutyánál se láttam még különbbül fegyvelmező filmrendező.

Csillagsátras, büvölt nyaréjszaka borul a Hortobágyra.

Főnn a magas láthatatlanságban rekedten kiált egy kóbor szürkegém...

Dr. Sterbetz István

Szemközt a visegrádi fellegrád romjaival sátorváros épült.

Kék sátrak, sárgák, téglavörösek, narancs színűek. A sátrak között és a vízparton csónakok, kenek, kajakok „hadserege”. Délután háromkor ütött tábor az első túrázó a nagymarosi kempingben, s amikor a Nap a visegrádi várhegy mögé süllyedt, 128 sátron lobogtak a TID — a Nemzetközi Duna Túra — háromszögletű zászlócskái.

● Veliko — és bordó kalapja

Veliko a tábor kedvence. Ahol a feketére sült, örökké mosolygó bolgár fiatalember megjelenik, magasba csap a jókedv. Pontosabban: még magasabba szárnyal, hiszen a túrázók egyik — és talán legalapvetőbb tulajdonsága —, hogy soha sem fáradtak, mindig jó a kedvük! (Egyszerű ennek a receptje: városi emberek a gépies, monoton életritmust néhány hétre felcserélték a természettel; gondtalanok, boldogok, a víznek, napfénynek, kristálytisza levegőnek, kötetlen tábori életnek hódolnak!)

Szóval — jön Veliko; teljes nevén Veliko Petkov Kosztov.

Nagymaroson, az első magyarországi túra-állomás tiszteletére „társasági ruhát” öltött: sötétkék úszónadrágja fölött háromszögletű bordó kalapot visel.

A kalap története érdekes:

Előjáróban annyit, hogy Veliko a bolgáron kívül az orosz nyelvet töri, s körülbelül féltucat európai nyelven tud tíz-tíz szót. Ennyi pedig bőségesen elég, hogy mindenkivel megértesse magát. Hogy a tárgyalás néha alapos félreértéseket szül? Az a legszebb!...

Pozsonyban a bolgár fiút meghívták magukhoz az osztrákok. Bulgáriában még egyikük sem járt, most viszont eljutnak oda is, mégpedig Veliko városába, Vidinbe.

Szerettek volna — előjáróba — valami bolgár „specialitást”. „Moment...” — szólt Veliko és eltűnt. Sátrából előhalászott egy félliteres üveg Masztikát, s kézzel-lábbal, néhány szóval elmagyarázta az osztráknak, hogy az ánizsos, kellemes ízű, de nagyon erős pálinka — bolgár nemzeti ital, ha úgy tetszik, „specialitás”. Hogy a kóstoló játékos legyen, Veliko kitalálta, hogy az egyik osztrák hölgy háromszögletű bordó kalapját az viselje, aki éppen iszik. Megkapta a kalapot elsőnek a rangidős osztrák. És megkapta a félliter Masztikát is. Nem tudni, a nyelvi nehézségek miatt, vagy egyszerűen azért, mert izlett a pálinka — egyhajtásra megitta, és szépen elaludt... Velikot pedig — kárpótlásul megajándékozták a kalappal.

Magasba csapnak a lángok, a tűz körül elvegyülve ülnek jugoszlávok és németek, csehszlovákok és osztrákok, franciák és hollandok, bolgárok, magyarok. A tűznél ötvenes, szikár jugoszláv férfi áll, gitározik és énekel.

Nemzetközi Duna-túra

4 folyón barátságok szövődnék

— Csoda-ember — mondja Fenyves Márta, aki a magyar túraszakasz vezetője. — Kiáll, énekel néhány horvát vagy szerb dalt, aztán sorra veszi valamennyi nemzetiséget. Énekel magyarul, van a repertoárjában néhány tiroli jóldi-szám, tud francia diáknótát... Hol tanulta? Itt a Dunán. Negyedik esztendője, hogy velünk túrázik.

Esténként a tábor tüz elmaradhatatlan — és a nótázás is a tűz mellett.

● Európa — No 1

Persze, ahány nemzet fia, annyi féleképpen énekelnek. De a dallamba soha sem vegyül disszonáns hang — és ez átvitt értelemben is igaz. Akik a folyón együtt töltik a nappalt, s estétől reggelig együtt táboroznak — barátok lesznek; nem csupán egymás barátai, hanem a partner országának tisztelői is. A Nemzetközi Duna Túra a turizmusért „van”; a turizmus viszont több egyszerű és kellemes időtöltésnél: a népek, nemzetek közötti barátságok sajátos és rendkívül hasznos eszköze.

Van abban valami jelképesen szép, hogy a tábor tüz mellett üve egymás dalait tanulják különböző világnézetű országok fiai, lányai; s az úton egymás hazájával ismerkednek, egymás nemzeti szokásait, sajátosságait ismerik és tanulják meg becsülni a túrázókat.

A Duna-túra — Európa legjelentősebb, legnagyobb szabású vízitúrája. Szilas Lászlótól, a Magyar Természetbarát Szövetség vízitúra bizottságának vezetőjétől tudom, hogy Ingolstadtól Russe-ig ötvenöt napot töltenek a Dunán azok, akik végigvezetik, gyönyörködik a kétezer kilométeres utat.

— Csatlakozó túráink is vannak — mondja Szilas László, — állomás-helyeinken sokszor új társakkal gyarapodtunk, mások elköszöntek.

Linzben nyolc amerikai turista is csatlakozott a „karavánhoz”; kint, a tengeren túl hallottak az útról, s hogy átrándultak Európába, jórészt a csodálatosnak ígérkező vízitúrának volt köszönhető. Az európai országokban évről évre fokozódik az érdeklődés. Eljön egy francia, jó-

vőre hoz magával egy másodikat; tavaly két holland evezte végig a Dunát, az idén három... Az embernek a perzsa mese jut az eszébe a sakk-játék feltalálójáról: az első kockára két búzaszemet kért aján-dékba a sahtól, a másodikra négyet, s hatványozottan többet a hatvan-negyedik kockáig. Az pedig már annyi búzaszem, hogy négy centiméter vastagon boríthatná a Földet... Lehet, hogy a hasonlat sántít, mert attól nem kell félni, hogy a Dunán nem jut hely kajakoknak, keneknek, söt...! Minél nagyobb az érdeklődés, a folyó-menti országok annál szélesebbre tárják kapuiukat, s annál több barátja lesz — szabad legyen haza beszélnünk — Magyarországnak is!

● Emberek és városok

A Nemzetközi Duna-túra Szövetség főtitkára atléta termetű férfi: Adolf Bier Sach. Szerelmese a túrának, a Dunának, szenvedélyesen szereti a dunai országokat.

— Az emberek és a városok érdekelnek. A szokások, a néprajz, az építészet, a táj, mely a maga arculatára formálta az embereket — mondja. Sokfelé jártam a világban, megfigyeltem, hogy a nagy folyók mentén élnek a legjobb emberek. Becsületesek, igazság-szeretőek. A túrán is ezt tapasztaltam. A Duna szelíd, nyugodt folyó; a magyar ember is ilyen.

— És Budapest...?

— Csodálatos! Fekvését, hangulatát más városéhoz hasonlítani sem lehet. Azt gondolom, sajátosan magyar és ízig-veéig európai nagyváros.

A kis kitérő — emberekre, városokra — is azt igazolja, hogy a vízitúra — nem csupán túra! Több és tartalmasabb egyszerű időtöltésnél, pihenésnél.

Barátok utaznak együtt és új barátokat szereznek az úton: országokat, városokat és embereket.

Vince Jenő

A technika világa sem őrte ki a romantikát. A mának is megvannak a hősei, akik pusztá ügyességükkel győzik le a vad természetet. A ma hősei lélekvesztásban kelnek át a tengereken, felhágják a hegyes-erdőkre és meseritások kincseit hozzák fel az óceánok mélyéről. Ilyen mai hős a norvég Björn Staib is.

SÍTALPON

02

ÉSZAKI-SARKRA

Él Norvégiában egy fiatalember, aki nem ismeri a félelmet. A sarkutazók szerencsefiának tartják, az újságírók viszont a XX. század D'Artagnanjának nevezik. Ez a férfi valóban egyedülálló hőstettel dicsekedhet, neki, egyedül sikerült mindaz, amiért sarkutazók sora fizetett életével. Anyakönyvi adatai nem mondanak sokat; neve Björn Staib, Oslóban született, kora mindössze 26 év. Ennek dacára hazájában nemzeti hős-

nek tekintik. Ő volt az, aki 1962-ben Nansen emlékének hódolva, sítalpon szelte át Grönlandot. Ez volt az első vakmerő tette.

1963-ban Staib újabb, szinte fantasztikus tervvel lépett a nyilvánosság elé. Elhatározta, hogy sítalpon, kutyaszállal a befagyott Jeges-tengeren keresztül egészen az Északi-sarkig hatol, melyet mióta Robert E. Peary amerikai sarkutazó, 1909 április 6-án meghódított, emberi láb nem érintett. Staib először azt ter-

vezte, hogy nem áll meg a póluson, hanem a kanadai Ellesmore-szigetektől, a befagyott Jeges-tengeren keresztül, egészen a Szovjetunióhoz tartozó, Szevernaja Zemljáig, vagy ha ez nem sikerül, a norvégiai szárazföldre hatol. Ezt a tervet azonban józan mérlegelés után elvetette, mert a közel 6500 km-es távolság megtételéhez a rövid sarki tél nem látszott elegendőnek. Az úthoz szerencsés körülmények között is, legalább 120–150 napra lett volna szükség, míg a sarki tél alatt legfeljebb 90 napig borítja erős jégpáncéllal a tengert.

Végül is úgy döntött, hogy eléri, illetve amennyire lehet, megközelíti az Északi sarkot, és visszafelé felkutatja a nyugat felé jégtáblán sodródó, amerikai, Arlis II. nevű meteorológiai állomást. Staib, Peary egykori útirányát választotta, aki 1909 március 1-én hagyta el a Columbia-fokot 24 emberével, 19 fogattal, melyet 190 kutya húzott. Peary szerencsés időjárásban a 2300 m mély, befagyott tengeren, akadálytalanul haladt észak felé. Március 24-én érte el az északi szélesség 87-ik fokát, megdöntve ezzel minden eddigi rekordot. Innen öt eszkimó kíséretében, öt szánnal, negyven kutyával, hét nap alatt tette meg a pólusig hátra levő 240 km-t, és kitűzte az amerikai zászlót a föld legészakibb pontján. Útja 37 napig tartott.

Staib túl akarta szárnyalni Pearyt is. Tervének megnyerte a Norvég Földrajzi Társaságot, valamint az oslói Aftenposten és a stockholmi Expressen című lapokat, amelyek vállalták az anyagi terheket a közlés kizárólagos jogáért. A tudósok elkészítették a térképeket, a hadsereg rádióadót és fegyvereket adott kölcsön.

Afelszerelést Staib a sarkvidéki tapasztalatok szerint gondosan állította össze. Hét eszkimó-szánt csináltatott Thuleban, könnyű, rugalmas fából, melyek törésveszély nélkül szállíthatók a közel nyolc tonna felszerelést. Három db négyszemélyes duplaburkolatú és egy tartalék nyilonsátrat vittek magukkal. A sátrakat könnyű acélsóvázból, percek alatt össze lehetett szerelni. Ruhájuk pehelytollal bélelt szarvasbőr volt, sapkájuk északi borz préméből készült.

A könnyű rádió adó-vevőjük hatósugara meghaladta az 1000 km-t, így esetleges veszély esetén útjuk legtávolabbi pontjáról is érintkezésbe léphettek a thulei támaszponttal.

A legnagyobb gondot a nyolcfőnyi személyzet és a közel 100 kutya élelmezése jelentette. Az emberek számára 50 db, egyenként 10 kg súlyú

ételtartályt vittek magukkal. A számitások szerint egy tartálynak nyolc ember egynapi ételmezését kellett fedezni. A többi ételről vadászat útján kívántak gondoskodni. Egyik tartályban kondenzált tejet, szalonnát, füstölt húst és halat, kolbászt, sajtot, csokoládét, kétszersültet, dohánnyt, levesport és sűrített ételt tároltak. De vittek magukkal vitamin tablettákat, alkoholt, orvosságokat, lőszert stb. A kutyák ételmezésére a jól bevált, darált fóka-pemmikán szolgált, melyet dobozokba csomagolva Thuleban szereztek be. Főzés céljára szeszfőzőket vittek magukkal.

A fő gondot, mint minden északsarki expedíciónál, a kutyák kiválogatása jelentette. A vezérkutyákat Norvégiában képezték ki, a többi Thuleban vásárolták meg eszkimó őslakóktól.

Staib az expedíció tagjainak csupa kipróbált sarkutazót választott. Magával vitte öccsét, aki vele volt a grönlandi átkelésnél is, a többiek is több évet töltöttek katonai, meteorológiai megfigyelő szolgálatban Grönland szigetén.

Az elhúzóó előkészületek miatt az indulásra csak március 2-án került sor, amikor a sarki tél tulajdonképpen már meg is kezdődött. A DC 8-as repülőgép hajnalban szállt fel Osló repülőteréről, gyomrában a nyolc emberrel, a 10 vezérkutyával és a felszereléssel.

Staib öccse, aki a szának, a kutyák és a pemmikán beszerzéséről gondoskodott, Grönland nyugati partján, a Baffin-öbölnél fekvő Thulebázison várta őket.

Izlandon egy éjjelt pihentek, majd nekivágtak Grönland jég-sivatagának, és néhány óra alatt repültek át azt az utat, ami egy évvel előbb, sitalppal egy hónapig tartott. Thule-ból az expedíció az Ellesmore-szigeteken fekvő Alertbe repült át. Alert a világ legészakibb települése. Itt található a szárazföld a jéggéagyott tengerrel, és itt kezdődik a különböző alakokra fagyott jégtömbök misztikus vadona.

Nem volt olyan szerencsájük, mint Pearynak, olyan tél fogadta őket, amelyre emberemlékezet óta nem volt példa. A hőmérő —60 fokot mutatott, úgy, hogy még a konyak is jéggé fagyott az üvegben. Hetekig ki sem mozdultak a sátorból, és az eszkimók társaságában szánfaragással üttették el a várakozás idejét. A hideg a sarki vadállatok is a település közelébe kényszerítette. A sátor körül reggelként sarki rókák nyomait találták, sőt egy ízben farkast is láttak.

A várakozás közben súlyos csa-

pás érte az expedíciót. Rádiósul, Torsten Raaby — aki annak idején a nevezetes Kontiki expedíción is részt vett —, szívroham következtében meghalt.

Az expedíció március 29-én vágott neki az észak felé vezető útnak. A szörnyű hideg áthatolhatatlan jég-erdőt formált a tenger megfagyott hullámaiból. A mintegy 50 km széles jégdzsungelen fejszével és csákánnyal kellett utat törni maguknak. A fíradalmak még a legmeresebb elképzeléseket is felülmúlták. Az első 14 óra alatt mindössze egy mérföldet tettek meg. A lehelet jégcsappá fagyott és átzizzadt ruhájuk páncéllá keményedett. Estére épp annyi erejük maradt, hogy sátrat vertek, ellátták magukat és a kutyákat. Staib elkecsereedett. Ha az út ilyen nehéz lesz továbbra is, a 900 km-t a pólusig, illetve az Arlis-ig, a tavasz beálltaig, nem tudják megtenni. A tavasz pedig olvadást, nyílt vizet, vagyis számukra kudarcot, esetleg a pusztulást jelenti.

Az első három héten mindössze 40 km-t tettek meg. Nemcsak a napi 14 órás menet volt elviselhetetlen, de az éjjelek is. A hideg behatolt a hálózásokba, a lehelet ráfagyott a ruhára, ezért éjjelre, mint a csecsemőknek, kendőt kellett kötni nyakuk köré. Három hét után, mikor áttörtek a jégdzsungelen, Staib egy-napi pihenést rendelt el. Ők is és a kutyák is szinte eszméletlenül aludtak 24 órán át. Másnap az expedíció, Staib és öccse Terje az egészségügyi és a szakács, Hans Odwig kutyahajtó, Sivert Flottu és Egil Selnes rádiók és Steinar Laugen navigátor folytatták az utat a Pólus felé. A jégdzsungelen való áthatolás felemésztette az étel nagy részét. Ezért rádióon segítséget kértek. Szerencsájükre másnap tiszta idő volt, és a Thule-ból érkező repülőgép gyorsan fölfedezte táborukat. Ejtőernyővel ételkészítést, csónakokat és könnyű tobozokat dobtak le rászükre. A repülőgépen ült az Aftonbladet tudósítója, Erik Flitbe is. „Túl vagytok a nehezén. Arlisban vacsorával várnak”, — üzenté rádióon. A naptár április 26-át mutatott. Ugyan az Arlis még 500 km-re volt tőlük, de a felszerelés pótlás új erőt adott a további meneteléshez.

Másnap szörnyű vihar támadt rájuk. A száguldó szél, az örvénylő hó és a sűrű köd a sátorba kényszerítette őket. Staib elrendelte: „Amíg a vihar tart, feladagot eszünk”. Három napig tétlenül várakoztak. A vihar után rádióon bemérték az Arlis állomással egymást és erőltetett menetbe kezdtek. Az étel vészsen fogyott

s egymás után dőltek ki a kutyák is.

Közeledett a tavasz és napközben egyre többször találkoztak megolvadt hópocsolyákkal, de még mielőtt nyílt vizekre értek volna, Staib veszedelmes kalandon ment keresztül. Egy ízben sílécen a csapat élén haladt. A szél hátulról fúj és a kutyák hangja megtévesztette távolsági érzékét. Hirtelen hóvihár tört ki, és amikor körülnézett, nem látott semmit. Sietve visszafelé kezdett szaladni saját nyomain, nehogy a hó betemesse azokat. Szerencsére társai is keresésére indultak és puskalövéssekkel jelezték hollétüket. Az Arlis már csak 90 km-re volt tőlük. De ennek a távolságnak a megtétele még sok és nagy veszélyt tartott. Egyik nap nyílt vízhez értek. Választaniuk kellett, ha csónakon mennek tovább, el kell hagyni a kutyákat és legfeljebb 2—3 napi ételment férhet hátizsákjukba. Nem maradt más hátra mint letáborozni, és abban reménykedni, hogy újból hidegké válik az idő és befagy a tenger. Ha pedig a víz 4—5 napon belül nem fagy be, akkor nincs más hátra, rádióon kell segítséget kérni.

Szerencsájük azonban nem hagyta el őket. Az éjjelenkénti —40—50° egyre fagyasztotta a nyílt vizet és két nap múlva újból összeért a jégmező. 24 óra múlva a számítások szerint elérték azt a helyet, ahol az Arlis úszó jégtáblájával kell találkozni. Összeszorult a szívük arra a gondolatra, hogy eltévesztették a számítását. Látszóval mindenki a látathatárt figyelte. Május 8-án du. 6 órakor Egil Selnes felkiáltott: „Ott van! Ott az Arlis!”

A nap sugari távolban narancs-sárga foltot világitottak meg. Az Arlis színesre festett barakképületei voltak. Felkaptak sílécekre és ott hagyva csomagjaikat, nekivágtak az útnak. Este 9-kor, 45 napi menetelés után összelelkeztek a kutató állomás személyzetével, akik már várták őket. Mindenki a tábor szélén sorakozott, és Bennedersen, az Arlis szakácsa tréfásan rájuk kiáltott:

— Hol késtetek? Már két órája kész a vacsora.

Staib és hat társa nem akármilyen vállalkozást hajtott végre. Az északi szélesség 86 fok 31 percéig jutottak. Messzebb, mint Nansen és megközeleltették az Északi-sarkot, melyen Peary óta emberi láb nem járt. Tovább juthattak volna, de a tavasz keresztülhúzza tervüket;

Björn Staibot hazatértek Oslóban nagy ünneplésben részesítették. A film, rádió, televízió és a sajtó képviselői kérdéseikkel ostromolták.

— Mik a további tervei? — érdeklődtek. Mire ő azt felelte:

— Nem adom fel eredeti tervemet, egyszer nemcsak elérem az Északi-sarkot, de túl is megyek rajta.

A TURIZMUS MÚLTJÁBÓL

Szomorúan közöljük, hogy lapunk állandó munkatársa, Borsi Darázs József író, hosszas betegség után elhunyt. Utolsó írását halála előtt néhány nappal küldte szerkesztőségünkbe. Emlékét írásai őrzik meg.

A maiakhoz fogható természetkedvelés régen az emberiség nem ismerte, bár akkor is voltak különösebb ünnepi alkalmak, amikor — különösen a klasszikus korban — a helységek lakói kivonultak ünnepelni a szabad természetbe.

Korabeli feljegyzésekből tudjuk; Rousseau adta ki a jelszót, hogy térjünk vissza a természethez, de az emberek, legkivált a főrangú urak egyelőre úgy fogták fel a természethez való visszatérést, hogy a hölgyek és urak szép selyem pástortruhát csináltattak, aztán fehérre mosdatott, parfümmel illatosított báránykákat legeltettek parkjuk pá-

zítján. Hegyet csak a katonaság mászott meg, vagy az, akif üzleti érdekei kényszerítettek ilyen kellemetlen és veszélyes kirándulásra...

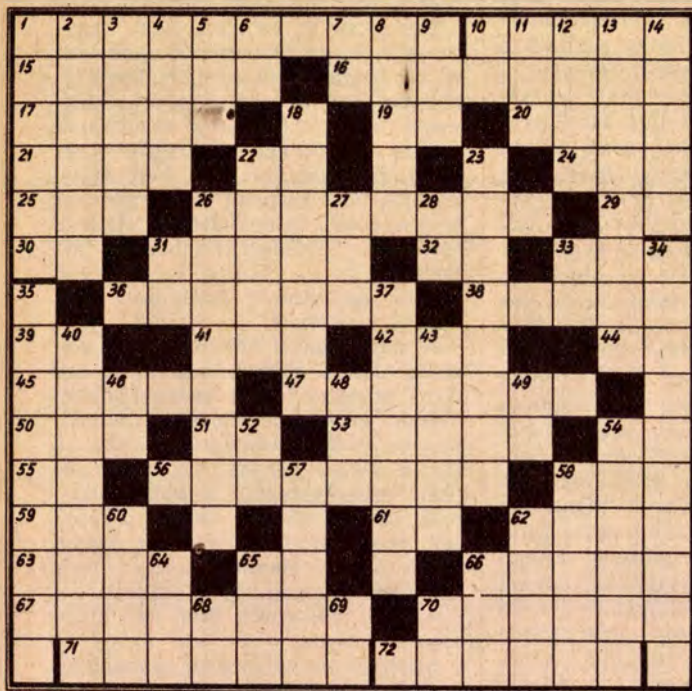
Az ilyen hegymászásoknak emléke csillog Garay János „Obsitos” című versében, amikor Hány arról elmélkedik, hogy olyan magas hegyekre másztak, hogy az ég közelsége miatt, csak hasoncsúszva mászhattak át a hegycsúcson.

Amidón Déryné ifjasszony, Schenbach Rózsika néven kis növendék lányka volt, a Pest-Budai lakosság ki-kirándult a budai hegyekbe. Akkor is; „Ősz volt. A levegő tele illattal, sugárral. A költöző madarak

már elbújdostak és a zugligeti fák, meg bokrok levelei sárga és piros színben tündököltek. A kiránduló kisasszonykák és ifjak ajkán megszűre hangzott a szirupos, bécsi daltam. Mindenki énekelt, csak a jászberényi patikus lánykája, a kis Rózsika volt néma. Nem volt szomorú, csak elgondolkodó. Néhány napja került fel Pestre. — édesanyja küldte fel az ismerősökhöz — német szóra. Édesapja bécsi születésű volt, édesanyja úgy gondolta, illik a kis Rózsikának megtanulnia édesapja anyanyelvét. De a német szó sehogyan sem tudott közelférközni szívéhez, értelméhez, annál inkább a magyar dal, a magyar népzene. A zugligeti kiránduláson valaki magyar nótát is dúdolt volna, ha ment volna, de nem ment. Nem? Tátva maradtak a szájak, amikor Schenbach Rózsika, aki színész nő korában felvette a Széppataki Róza nevet — rákezdte: — Cserebogár, sárga cserebogár...”

A Turisták azóta is és mindig is szeretik a dalt! Borsi Darázs József

VÁRTÚRÁK

VIZSZINTES: 1. Várában esküdt őrok hűségét 1666-ban I. Rákóczi Ferenc Zrínyi Dianának. 10. Várának legjelentősebb szerepe a kuruc korban volt. Elragadó panoráma nyílik innen. 15. Az egyik vendéglői felszolgáló. 16. A kórház régies magyar elnevezése. 17. Elvisek. 19. Kiejtett betű. 20. Tó a Közép-afrikai-árókban, Kongó területén. 21. Város az Ukrán SZSZK-ban. 22. S. U. 24. A labdarúgás sava-borsa. 25. Ők, táviratban. 26. Kiránduló és nyaralóhely, vára ma egyike a bel- és külföldi turisták által leglátogatottabb központi emlékeinknek. 29. Nátrium vegyjele. 30. S. L.

31. A nagy francia forradalom egyik alakja volt. 32. Lékvár. 33. Hónap rövidítése. 36. Nem természetes, erőltetett. 38. Közégség a putnoki járásban. 39. Z. G. 41. Régi úrmérték (ékezet felesleg) 42. Becézett Aladár. 44. T. G. 45. A számár hangja. 47. Fővárosunk egyik peremközsége. 50. Géz betű, keverve. 51. Kettős betű. 53. Jegyző, németül. 54. Hidrogén és vanádium vegyjele. 55. L. A. 56. A bükkben vadászó Mátyás király szívesen pihent meg várának falai között. 58. M. E. Á. 59. Becézett Iona. 61. Argon vegyjele. 62. Francia bíboros, Mazarin megbuktatására törekedett. 63. Bariton szerep a

Hunyadi László c. Erkel operában. 65. Omszk folyója. 66. Találás. 67. Az első csavargózós és az első páncélos hajó svéd származású építője. 70. A kulcsot ráfordító. 71. Várából igen szép panoráma tárul az egyes balatoni bazalt-hegyekre egészen Somlóiig. 72. Várhoz fűződő, romantikus szerelmi történetet énekelt meg Kisfaludy Sándor.

FÜGGŐLEGES: 1. Várába zárta a rendek 1401-ben Zsigmond királyt. 2. Iv alakban átrepül. 3. Foglyok. 4. A zöld szín egyik árnyalata. 5. Olyan utca, ahol csak az egyik oldalon vannak házak. 6. P. S. 7. Te és ő. 8. Kibújik... a zsákból. 9. Kép betűl, keverve. 10. Nátriumklorid. 11. U. T. K. 12. A jelenlegi napig. 13. Lassan, rendben elhaladt. 14. Vára a 16. sz-ig fonos útvonalak védelmezője. Ez év júliusában, augusztusában a várszínház előadását tartották itt. 18. Női cipő része. 22. Eger elővára volt, Darnóvár elnevezéssel is említik. 23. Az iparúzésnek egyik fajtája. 26. Nyúlra, özre les. 27. Győri sportegylet. 28. Sir... 31. Molibdén vegyjele. 33. Kötőanyag magviseletű. 34. Vára Kinizsi volt, az ő idejében élte fénykorát. Minden évben lovasjátékokat rendeznek itt. (az utolsó négyzet

„NY”) 35. A kuruc szabadságharc nagyszerű napjaiban várában Vak Bottyán parancsnokolt. 37. Örmény származású amerikai író. 40. Védőberendezés. 43. Fegyveres erővel elfojt. 46. Lásd a 19. sz. sort. 48. Szűk, németül. 49. Kiejtett betű. 52. A tenger vízében sok van. 54. Szabados életet élő nő a régi görögöknél. 57. Fértfinév. 58. Jól megtermett, nehézkes mozgású ember. 60. A szem szivárványhártyája. 62. Közégség a keszhelyi járásban, vára már a tatárjárás előtt is állt. 64. Aktinium és oxigén vegyjele. 65. Gazdasági eszköz (fordítva) 66. Szemmel érzékel. 68. Antimon vegyjele. 69. N. C. 70. A tetejére. (BEDNYA)

Beküldendő a vízszintes 1., 10., 26., 56., 71., 72., függőleges 1., 14., 22., 34., 35. és 62. sz. sorok megfejtése.

Határidő: szeptember 15.

Előző számunk keresztrejtvényének megfejtése:

Szép vagy óh hon, bérc, völgy változnak gazdag öledben.

Könyvjutalmat nyertek: Boldog Jánosné Oroszlány, Hollós János Gönyű, i. Vida Gyula Eger, Gallai Jánosné Gyöngyös, Gombossy Aladár Bp.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

Mivel sokan vásárolják a Turistát, hogy a lapozó a jövőben is minden esetben hozzájuthassanak, javasoljuk, hogy előfizetés útján biztosítsák a lapot.

Amennyiben kedves Olvasónk már előfizetője a lapnak, kérjük, ajánlja ismerősei, barátai körében.

A Szerkesztőség

MEGRENDELŐ LAP

Alulírott megrendelem a Turista c. képes, havi folyóiratot évi 36, illetve félévi 18 forintért.
Kérek az előfizetési díj átutalásához befizetési lapot.

név

lakcím

1. Sopron, 2. Zalaegerszeg, x. Veszprém

1. Hévíz, 2. Mór, x. Debrecen

1. Pécs, 2. Eger, x. Gyöngyös

1. Martonvásár, 2. Pápa, x. Fertőd

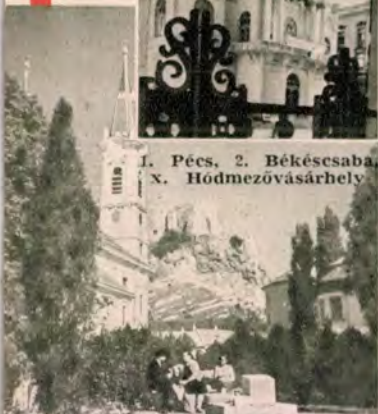
1. Várpalota, 2. Ózd, x. Dunaújváros

1. Siófok, 2. Szombathely, x. Mohács

1. Pécs, 2. Békéscsaba, x. Hódmezővásárhely

1. Sümeg, 2. Esztergom, x. Várpalota

1. Székesfehérvár, 2. Szeged, x. Kalocsa

1. Szekszárd, 2. Tatabánya, x. Szentendre

Kedves Pályázóink! Hat-hónapos képrejtvényünk harmadik fordulójában magyar városok, helységek egy-egy képe szerepel. A képek aláírásában három helységnévet találnak. A helyes megfejtést 1, 2, vagy x megjelöléssel szeptember 20-ig kell beküldeni a **TURISTA**, Bp. V., Váci u. 62. címére, levelezőlapon. Pályázóink kívánságára a szelvényt a továbbiak során a megfejtéshez nem kell csatolni.

Minden helyes megfejtés 1 pontot ér. 6 hónap után a legtöbb pontot elért pályázók között az alábbi díjakat sorsoljuk ki: 1500 forintos vásárlási utalvány. Egyhetes kétszemélyes üdülés turistaházban. Egy-egy hetes kétszemélyes tartózkodás a harkányfürdői és a papszigeti campingben. Kétnapos országjárás. 500 forintos vásárlási utalvány. 300 és 200 forintos vásárlási utalványok. Gumimatracs. Egyéves előfizetések a Turistára és húsz darab különböző nyereségtárgy.

T O T O

Az első forduló helyes megfejtése: 2, 1, x, x, x, 2, x, 2, 1, 1, x, 1, x vagy 2, (mindkét válasz helyes), 2.

A második forduló megfejtése: x, 1, 2, 1, x, x, 1, 2, 2, 1, x, 1, 2, 2.

KÉPREJTVÉNY

1. Kecskemét, 2. Cegléd, x. Békés

1. Nagykanizsa, 2. Győr, x. Nagykőrös

1. Budapest, 2. Vác, x. Veszprém

1. Keszthely, 2. Kőszeg, x. Szigetvár

TUDJA-E HOGY?

A legrégebb mértékegységek egyike a „könyök”, amely azt a hosszúságot jelenti, amely a könyöktől a középső ujj hegyéig terjed, azaz körülbelül 45 cm. Utalások vannak arra, hogy a könyököt használták mértékegységül az idősámítás előtti hetedik évezredben.

Az ember lépése egyes primitív népeknél még ma is mértékegységül szolgál. A lépés átlagos hossza 80 centiméter, vagyis egyenlő az ember szeméig számított alakjának felével.

A távolságot Tibet egyes vidékén menet közben megivott csésze tea számával mérik.

Kubában valamikor a távolságot a kakas hangja után mérték. A mértékegység az a maximális távolság volt, ahonnan a kakas kukorékolását meg lehetett hallani.

A legkülönösebb mértékegység az angol yard, amely 0,914 méter. Ez megfelel annak a távolságnak, amely I. Henrik angol király orra hegyétől a magas személység leghosszabb ujj hegyéig terjedt. A yardot az 1101. évben vezették be az angol király rendelkezésével, amely szerint egész királyságában ez legyen a legfőbb mértékegység.

A múltban Németország egyes részein a távolságot utazás közben elszívott pipa számával mérték. Így például azt mondák, hogy egy falu két pipa távolságra fekszik a másiktól.

LÁTOGATÁS SZIGETMONOSTORON

A következő szám tartalmából:

- Farkaskaland a Kárpátokban
- Magyarok a Kenyacsúcson
- Krynyczai tájakon
- Séta a Csepel-sziget körül

MEXICO 68

TURISTA

A MAGYAR TERMÉSZETBARÁT
SZÖVETSÉG LAPJA

1968 — 10

ÁRA: 3 FT

BUGACI FENYVESEK BEN • BADACSONYI KÉPESLAP
A SZÖKŐKUTAK DALA • A VIRÁGOK VÁROSA

XIV. évfolyam 1968. október

TARTALOM

TURISTAÉLET

Csongrádi jegyzetek	2
A munkásmozgalom fellegvára egykor és ma: A Fészek	3
Mi újság a turistaházakban?	14
Hozzászólás az „Országjárás” kérdéséhez	12

HAZAI TÁJAK

Ágneslak	10
Bugaci fenyvesekben	4
Badaacsonyi képeslap	12
Csepeli bolyongás	8

ÜTICALAUZ – KULFOLD

A virágok városa	6
Petrodvorec. A szökőkutak dala	14

ÜTLEIRÁS

Teleki nyomán, a Kenya-hegyen	18
-------------------------------	----

ÉRDEKES – HASZNOS

A Marx család vasárnapja	9
A növények szeretete	25
Az erdők történetéről	7
Tájak, művek, emlékek	4
A vízparton	10

SZÓRAKOZÁS – KALAND – IZGALOM

Farkaskaland	22
Képtetőrejtvény 4.	27

A címképet Bécs István, a hátsó borító fotóriportját Dobos Gábor készítette

Turista. Turisztikai, camping és utazási folyóirat. Felelős szerkesztő: Endrődi Lajos. Szerkesztőbizottság: Antalffy Gyula, Kertész Miklós, Dr. Kürthy Miklós, Mosonyi László, Dr. Pápa Miklós, Székely Miklós, Szombathy Viktor, Tamás Ferenc. Szerkesztőség: Bp., V., Váci u. 62. T.: 182–932. Kiadja az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Tóth László igazgató. Kiadóhivatal: Bp. Révay u. 16. T.: 116–660. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlapirodánál (KHI, Bp., V., József Nádor tér 1.), a kézbesítőknél, bármelyik postahivatalnál és a posta hírlapüzeteiben közvetlenül, vagy csekkfizetési lapon (csekk számszám: egyéni 61.251, közületi 61.066), valamint átutalással a KHI, MNB, 8. sz. egy számlájára. Előfizetési díj egy évre: 36 Ft félévre: 18 Ft.

INDEX: 25 814

68.1194 Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest. F. v.: Janka Gyula igazgató

Csongrádi jegyzetek...

A nemzedékeket már kiszolgált Rókusi Tornacsarnok emeleti kis szobájában néhány szék és asztal mellett dolgozik a Csongrád megyei Természetbarát Szakszövetség vezérkara. A szürke falakon lepedőnyi grafikonok és zászlók mentik a kopott helyiség sivárságát, melyből ezek sportolását, aktív pihenését irányítják, szervezik.

Tóth Imre dr. a megyei természetbarátok elnöke kilókat nyomó jegyzőkönyvekkel és más dokumentumokkal támasztja alá tevékenységük sokszínű megnyilatkozását.

— Köztudott, — mondotta Tóth dr. —, hogy nagy tömegek lelük örömeiket a közös táborozásban, de hogy ne csak szervezett túrázó, hanem a paraszt és munkásfiatalok is minél nagyobb számban járják a természetet, propagandára és sokirányú segítőkészre van szükség. Javaslatokat tettünk a Makó, Szentes és Szeged környéki mezőgazdasági szövözetekhez és üzemek vezetőinek, létesítsenek önálló táborokat, népszerűsítsék mozgalmunkat.

A megyei szövetség évenként 70 000 Ft-tal járul hozzá a tábori felszerelésekhez, de ebből az összegből csak kis mértékben tudjuk kielégíteni az igényeket. A felszerelések drágulása is komoly mértékben szab határt az elképzeléseknek.

A megye — köztudott — viszonylag szegény a természeti nevezetességekben. Az alföldi ember éppen ezért szereti a hegyeket, kívánja a táji változatosságot, de a szállás, az utazás újabb gondokat, problémákat vet fel. A Börzsönyben levő kisirtási kulcsosház megbecsült pihenőhelye a csongrádiaknak, s öröndetes, hogy a nagyobb üzemek is hétvégi házak építését vették tervbe.

— Több eredményről is beszámolhatnánk, ha — például — lenne vízisport élet. A Tisza, a Maros vagy a Kőrös e téren csaknem kihasználatlan. Ezzel szemben igen jól működik a tájékoztató versenybizottság. A megye 57 szakosztályának közel 5 és félezer tagja van, 40 000 Ft-os tagdíjbevétel mellett. Szervezettség tekintetében első a megyék között. Az MTS két kongresszusa között a létszám megduplázódott s azóta egyenletesen növekszik. Még értékesebb az eredmény, ha figyelembe vesszük, hogy a létszám 56%-a az ifjú korosztályhoz tartozik.

Az alföldi megyék vezetői gyakran összejönnek tapasztalatcserére. Az aktuális kérdések és módszerek megbeszélése mellett olvassák, figyelik a baráti országok turistalapjait és a hazai sajtót. Amikor ott jártam, a szovjet Sport egyik szakmai cikkét elemezték.

Igen hasznos segítséget kapnak a Csongrád megyei Hírlaptól, melynek természetbarát rovata kéthetenként jelentkezik. A KISZ megyei bizottságának havi lapja, az Ifjúsági Figyelő is rendszeresen közöl cikkeket, riportokat a mozzalomról. Ebben olvashattuk a VIT-re indult motorostúra terveit, melyet a Szabadka—Újvidék—Belgrád—Szófia útvonalon bonyolítottak le. Résztvevői, néhány napot a fesztivál városában töltöttek, majd a tengerparton élvezték a Barátság-Túra napjait.

Dr. Tóth Imre gyakran keresi fel a KISZ megyei bizottságát. Segítséget kér és kap a paraszt-, a munkásfiatalok-, egyetemisták természetjárásához.

A céltudatos, szakszerű vezetés bizonyára újabb sikereket hoz a csongrádiak természetbarát mozgalmának.

Tamás Ferenc

Augusztus utolsó vasárnapján hagyományos nyári találkozót rendezett a Budapesti Vörös Meteor a gödi Fészekben. Az egybegyűltek mártírjaikra emlékeztek — Kilián Györgyre, Humhál Lászlóra, Hoffmann Ottóra, Kemény Magdára és a többi névtelen hősrre.

Munkáskórus hangjai és József Attila-versek idézték a múltat Kőszegi Tibor, a Vörös Meteor elnöke emlékezett arra a szoros összefüggésre, mely a Kommunisták Magyarországi Pártja s a Gödön annak idején kialakult munkásmozgalmi központ között volt.

Négy évtizedes harcban összeforrott elvtársak, barátok, találkoztak itt, s szavuk nyomán megelevenedett a múlt, a magyar munkásmozgalom történetének egy jelentős és sajátos szakasza.

Teleplakókkal beszélgettünk a telep életéről.

LOMBOS ALAJOS:

— 1926-ban a régi Munkás Testező Egyesület Torna Szakosztályának tagjait a Megyeri Csárda melletti Duna-partról a hatóságok kitiltották és új helyet kerestek észak felé. Itt elhagyott homokbányára akadunk. A formátlan mélyedés falában fecskék tanyáztak, ezért neveztük el később Fecskefészeknek.

Az elhagyott bánya szélvédett hely volt, a környezet vadregényes, víze kitűnő forrásvíz. Nyári túráink ettől kezdve rendszeressé váltak. Gyalog, vonattal, kerékpáron jöttünk, ki, hogyan tehette.

Múltak az évek, a tagság növekedett. Felvetődött a gondolat, hogy a Fészek területét megvásároljuk. 1929-ben erre is sor került: Ezután kezdtünk hozzá a Fészek rendezéséhez. A szabad levegő, a napfény, a víz és a mozgás igényének kielégítése mellett, fokozatosan és folyamatosan alakult, izmosodott a Fészek munkásmozgalmi tevékenysége.

KISS SÁNDORNÉ:

— Felejthetetlen a Fészek hőskora. Sokat kubikoltunk, ástunk, építettünk, amíg az elhagyott homokbányát üdültölepleppé alakítottuk.

Később szinte otthonunkká vált a Fészek, nemcsak a hétvéget, hanem a nyarakat is itt töltöttük. Négerbarnára sültünk, kézilabda-meccseket vívtunk és boldogok voltunk. Anna Seghers-t, John Reed-et olvastuk, verseket mondtunk és kultúr-műsorokat rendeztünk. Férjessel itt ismerkedtem meg. A Fészekben mindenki Kis-Kissnek hívta, így különböztették meg bátyjától „Nagy-Kisstől”, a négy évvel ezelőtt meghalt Kiss Ferenc költőtől, aki szintén idejárt.

A MUNKÁSMOZGALOM FELLEGVÁRAI EGYKOR ÉS MA: A FÉSZEK!

SURÁNYI MIKLÓS:

— A gödi Fészeknek varázsa volt: alig vártuk, hogy kitavasodjék s jöhessünk. Találkozásunk helye a mostani Marx tér, ideje este kilenc óra volt. Megyerig villamossal mentünk, onnan gyalog tovább, úgyhogy sok esetben éjjél lett, mire ideértünk. Azért szerettük ezt a helyet, mert közösségi szellem, baráti légkör uralkodott. Azt élvezte itt mindenki, amit az egész társadalomban szeretett volna megvalósulva látni. A Fészek egy darab szabad világ volt a fasiszta Magyarországon.

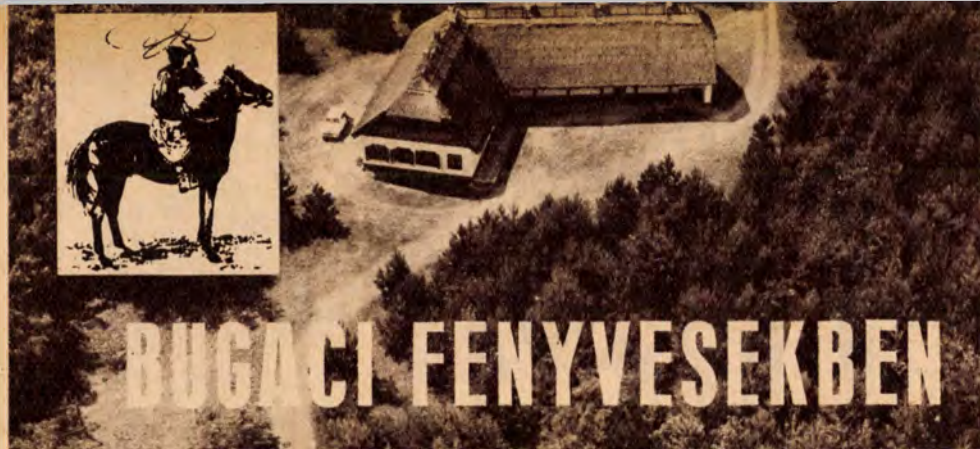
LÁNG GYÖRGY:

— A szigetmonostori telep a Fészek testvértelpe volt, s az ma is. Mindkettő felnevelt egy egész nemzedéket, amely később jelentős szerepet játszott a munkásmozgalmában és az ország életében. Mindkét telepen ma is felnő egy ifjúság, amely — a változott körülmények között — ugyanolyan lelkesedéssel és szívvel folytatja a harcot, mint ahogy szüleik kezdték.

A fiatalok nagyon összetartanak. Bőséges részük van abban a romantikában, amelyet — mint fiatalok — igényelnek. Az egyik fajta romantika forrása a víz, a túra, a kaland-lehetőség, a szerelem. A másik a forradalmi romantika — a hagyományok ápolásából táplálkozik. Az ünnepek elmélyítik forradalmi öntudatukat, közösen rendezett kulturális műsorok, politikai viták megmozgatják fantáziájukat, fokozzák a küzdőképességet. A nyári élmények annyira összetartják a gyerekeket, hogy télen is összejönnek és közösen túráznak. Színházba, moziba, kiállításokra együtt járnak, közös szilveszteri mulatságot is rendeznek.

Az ünnepségre is saját elhatározásukból jöttek. Érezték, hogy itt a helyük, a testvértelepen.

A fiatalok dalolva indulnak visszafelé. A VIT-indulót visszhangozza az erdő. Az öregek szeretettel néznek utánuk. Az apák ifjúsága más volt, ...de hisszük: ez az ifjúság méltó lesz az apákhoz.

BUGACI FENYVESEK

Fiatal fenyőerdő örökzöld sátra alatt hallgatjuk a pusztai szél lüktető futamait. Bucskáról buckára kúszik ez az alig tíz esztendőes fekete-fenyves, nagy területen fedi be a sárga homokot. A szép, tömött, új erdő szomszédságában csupasz felszínű halomsorok futnak szerte. Apró homok-fodrokkal redőzött lejtőiket sílány gyp fedi, meg néhány nyomorultul tengődő borókabokor. Odább néhány félig eltemetett fehér nyárfá harcol a mozgó homokkal.

Ősborókás — így mondja a szakember — századok óta hasznavehetetlen homoktenger. A kopasznak tűnő buckák és garmadák tetőit és oldalait azonban párhuzamos árok-sorok hálozzák be, s az árkok mélyén arasznyi, kétarasnyi fenyőcsemetek sorakoznak. Odább térdigérő fenyvesen vezet át a keskeny gyalogösvény.

Bugacon vagyunk, az ország legigazibb pusztáján.

A Duna—Tisza köze kelles közepén terpeszkedett el 30 000 holdnyi homokterület jó részt olyan ősellapotban, mint amilyenben még a honfoglalók találhatták. Szilajpásztorokdás, félnomád állattenyésztés folyt használhatóbb részein, másutt csak a szél görgette félelmetes tömegében a homokot; hordta s rakta a buckákat, vágta a mély barázdákat, építette a gerinceket, ormokat. A mélyebb teknőben szikes tavak, mocsáros nádasok sorakoztak, ritka vízimadarak kedvenc tanyázóhelyei. A pusztá középpontja a hírhedt bugaci csárda volt.

„Sivatag Európa szívében”, „Egy kis Ázsia Európában” — írták a külföldi utazók Bugacról, mely lassan, lassan változott ugyan, de még a két világháború között is egzotikumnak számított. Mi pedig mutogattuk e sivár tájat, hívtuk a pusztára az idegenek népes csoportjait, s mindenáron el akartuk velük hitetni, hogy ez a meddő ho-

makvidék a legjellemzőbb az országra. Négyes fogatokon hordtuk végig a külföldieket a legsiralmasabb kinézésű pusztá-részekben, felelevenítettük előttük a letűnt betyárvilág emlékeit, miközben a lobogó fehér gatyás ál-csikósok akár szerelmi szolgálatokat is véggeztek, ha azt kívánta a különleges exotikumra váró enervált miss. A walesi herceg két ízben is megfor-

Keressük a pusztát a mai Bugacon, de már a hozzá vezető út két oldalán is erdők, ligetek, gyümölcsösök kísérnek, s az út végén egy nagy község, az 5500 lakosú Bugac. Központjában csupa új épület; verandás, ikerablakos parasztházak, nagy áruház, impozáns művelődési otthon. Az öreg csárdának már csak a bolthajtásos pincéjéből maradt meg egy darab, lassan az is szétporlik. Az utolsó szabadkémé-

Bugacpusztai vadászház. MTI Járai felv.

TÁJAK, MŰVEK EMLÉKEK

— VALLOMÁS —

Újságírói minőségben sokszor jártam — hazánkon belül, de a hazán kívül is — olyan épületek tövében,

ahol valaha nevezetes ember lakott. Láttam például Torinóban a házat, ahol valaha Kosuth Lajos haldokitott, Prágában Egon Erwin Kisch, a nagy riporter szülőházát. Bukarestben meg azt a lakást, ahol egy ideig Eminescu élt és alkotott. De meghatódtam a főtí Gyermekvárosban is, mert tudtam, hogy ott, az egykori Károlyi-kastélyban töltötte keservesnek érzett, exkluzív gyermekkorát a „vörös gróf”, Károlyi Mihály. És még a kis főtí présház is a magyar reformkor nagyjainak emlékezetét idézte elmémbe és szívembe...

Nemrégiben a Fekete-tengeri román kikötővárosban, Constancában járván, Ovidius emléket kerestem. Hiszen ez a város volt egykor az a bizonyos Tomi, ahová Augustus császár a költőt száműzte. A szép városi múzeumban találtam is Ovidiusról valló dokumentumokat, de a ház, ahol lakhatott, természetesen már nincs meg. Kezembem az „Átváltozások” — Tomi-ban írott „Metamorphoses” — egy példányával a mindig forgalmas kikötő felé sétáltam, és arra gondoltam, hogy bár a múzeumban arról olvastam, hogy legalább húszezer éve van emberi település a Fekete-tengernek ezen a szép pontján, azt a „csekély” kétezer évet, amióta a költő meghalt, hányszor mosta el a víz, temette be a földrengés!... De vajon tényleg elmosódott-e, betemetődött-e Tomi világa?... Nem beszélve arról, hogy megmaradt tárgyak, szobrok, falmaradványok vallanak, ha nem is közvetlenül Ovidiusról, hanem a

nyes bugaci házat, a Dudok pásztordinasztia megtört gerincű, zsuptetős hajlékát néhány esztendővel ezelőtt bontották le.

De hová lett a csárdarom és a falu körül a pusztá? 1945-ben szétosztották a parasztok között, s az utóbbi másfél évtizedben fokozatosan művelés alá vették. Rózsa, kukorica meg lucerna terem rajta; szőlő, gyümölcsfa települt beléje. Több mint kétezer holdon folyik már szőlő- és gyümölcsstermesztés Bugacon, s körös-körül mindenütt erdők sötétlenek. Az egykori pusztá egyharmada fával van beültetve, tízezer hold erdő takarja már a homokot. Hogy ez mit jelent, azt csak az érti meg, aki látta a homoki erdészek szívós, kemény küzdelmét az őstermészettel. Széchenyi István írja, hogy „szikes földön és homokbuckán csak anyai gond és szeretet nevelhet fát”. Ez az anyai gond és szeretet hevíti a bugaci erdészeket, akik parányi fenyőfácskák tízezeit ültetik el a homokba.

Mert hogy kell óvni, ápolni, gondozni ezeket a túlelő cseméket az első esztendőben. A szélhordta éles homokszemek valósággal leborotválnak a zsenge fenyő-fiókkát, ha nem védnek őket rözse-fonatokkal; sorra elpusztulnának, ha nem takargatnák be közülük azokat, melyeket a szél kibont; s ha nem szabadítanak ki a homok alól azokat, melyeket a hordás eltemet. Csak áldozatos

munkával lehet itt új erdők meggyökereztetni és felnevelni. A homoki erdősítés sajátos módszerei születtek Bugacon, ahol a vízhiánnyal és a szél pusztító erejével egyaránt meg kell küzdeni. Ekével mélyített árkok aljába ültetik a fenyő-csemetéket, melyek így közelebb kerülnek a vízben gazdagabb alsóbb talajrétegekhez, ugyanakkor védve vannak a pusztító homokveréstől. Amikor hároméves korában kiemelkedik a védőárokba a fiatal fenyő, már izmos és ellenálló, nem bír vele többé a homok.

A bugaci erdészet évente mintegy ezer holdon telepít erdőt, de a régi állomány is az ő munkája révén lett igazán értékes. Kecskemét városa évtizedekkel ezelőtt nevelt már erdőt az akkor tulajdonában levő Bugacon, de ezek inkább ligetes facsoportok voltak, azzal az egyedüli céllal, hogy védjék az állatokat az időjárás viszontagságaitól. Az állami erdészet ezeket a különálló erdőfoltokat egységes, nagy erdőkké kötötte össze; így szép elegyes ültetvények jöttek létre.

Itt találkozunk az átalakult szemléletű idegenforgalom ízléssel, mértékartással tervezett és fenntartott létesítményeivel. Sötét fenyveserdő közepén fehérlik a hajdani pusztai csárda felújított mása. A népi iparművészet eredeti alkotásával berendezett, búbos kemencés ivóban a régi híres pusztai ételeket helyben termelt kiváló homoki borok kíséretében szolgálják

Bugaci karám delelő ökrökkel. MTI. Járai felv.

fel. A csárda közelében látványosan kialakított szabadtéri múzeum tudományos hűséggel eleveníti fel a kiskun pásztorok életét. Felépítették a gulyás-tanya és a pásztor-szállás ősi tartozékát, a cserényt, s körülötte elhelyezték a látófát, a bitangfát, a tejpincét, a szolgafával és bográccsal felszerelt „konyhát”. Az állatok delelőjét nádból készült szélvédő övezi, éjszakánként a karám nyújt szállást a gulyának, nyájnak. Az egykori pásztor-építmények mellett csendeslegel az állami gazdagság szürke magyar gulyája.

A mai Bugac kettős élményt nyújt látogatóinak. Egymás mellett találjuk a régi pásztorvilág megőrzésére érdemes emlékeit s a tájalakító hatású modern nagyzemai gazdálkodást, lugasos szőlővel, kordonosan nevelt törpe gyümölcsfáival, öntözött kertészeteivel, messzire nyúló új erdeivel. A Duna—Tisza közén most tulajdonképpen újratelepülnek az erdők. Az Alföld közepe nem volt mindig az a fátlan pusztá-

ság, amelyennek a török hódoltság idejétől kezdve leírják. Az első magyar számadások oklevelei gyakran tesznek említést Duna—Tisza közli erdőségekről, s igen sok helységnev is őrzi hajdani tölgyesek, fűzesek, nyárasok, kőriserdők emléket. A másfélszázados török megszállás alatt vesztette el az Alföld ligetes-erdős jellegét, melyet most kezd visszaszerezni. A táj változása persze nem történik egyik napról a másikra, de a Duna—Tisza közének új arca máris energikusan kezd kibontakozni. A régi és a mai telepítési gyümölcsösökön kívül egyre gyakrabban érünk új erdőket; összefüggő nagy egységekben, kisebb pásztaban, csoportokban mindenféle fa és fa. Még a nemrég lassú mozgással vándorló homokbuckákon is fiatal fenyvesek tárják az ég felé sokágú karosgyertyatartóra emlékeztető, izmos karjaikat. Olyan vidámitó érzés vándorolni köztük.

Antalfy Gyula

korról, amelyben élt, vall maga a táj, maga az „egyterájú” tenger, amelyről a számzótt költő szól az „Átváltozások”-ban. És a kikötőben nemcsak az ott veszteglő hajókat, meg a forgalmat bámultam, hanem a tengert is. Amelyet Ovidius is hallgatott:

Engedjék meg a „Turista” olvasói, hogy e szerény kis élményemet odáig bontsam ki, hogy bizony *nemcsak a megfaragott kő és egyéb emberi alkotás műemlék, hanem — bizonyos értelemben — maga a táj is.* A Fekete-tenger ugyanúgy, mint — mondjuk — a debreceni Nagyerdő. Költők, tudósok, érzékeny szívű, igaz emberek fordultak meg hazánk, és a hazánkat körülvevő világ tájain, és ha erősen változtak is (mostanában meg különösen gyorsuló tempóban) változnak a tájak, *valami mindig megmarad* abból, amit Ovidius, amit Balassi Bálint, amit Petőfi látott. És amit azok, akiknek a nagy költők szószólói voltak.

A tengert bámulni, az erdőket figyelni, hegyek tetejéről csodálni a tájat nemcsak kikapcsolódás, hanem egyfajta folytonosság is. Öntudatlan (néha tudatos) tisztelgés régi korok emberei, úkapáink és úkanyáink emléke előtt. Ők sok mindent nem ismertek azokból a csodákból, amelyeket a mi — veszélyei ellenére is oly egyszerű — korunk alkotott és tervez, de ismerték a tengert, a hegyet, az erdőt. A „turisztika” — abban az értelemben és árnyalatban, ahogyan ma használjuk — nemhogy hajdanán, tulajdonképpen még tegnap sem volt meg. De Ovidius elmerengett a tenger előtt, elnézte hullámain, hogy vigaszt merítsen a látványból megalázott helyzetében. És Kazinczy is ismerte a hazai utakon — és a hazai hegyek ösvényein — való bolyongás szív-melegítő öröme! Szétnézni egy magas csúcsról minden irodalmi reminiscencia nélkül is öröm és büszkeség. De aki elolvassa, hogyan írja le a „Zord

idők”-ben Kemény Zsigmond a hegyi tájakon való bolyongást, annak több kedve támad turisztikára és talán egy kicsinykét még többet is lát a magasból, mint annakelőtte. Igen, a táj is „műemlék” — műve emléke gazdagítja, gazdagíthatja bennünk felfedezésének és meghódításának vágyát.

A múltkor láttam és hallottam a Kőrszínházban a színpadra vitt „Iszteni Színjáték”-ot. Básti Lajos versmondása fel tudta idézni bennem Dantésnak azt a vágyát, amelynek szárnyán a csillagokig akart repülni. Azt éreztem, mint amikor egyszer csodálatos havasok és hómezőkhöz hasonló felhők fölött ültem egy repülőgépen. És most, hogy — e vállomás írása közben megpihenve — az „Átváltozások”-ba pillantok — eszembe jut a tenger. Mert ahogy a természet a nagy művek varázslatával, úgy a nagy művek természet eleméntáris erejével hatnak...

Antal Gábor

A VÁROGOK

VÁROSA

Erfurtban a látogatót csábító illat fogadja, amely azonban nem a tarka színben pompázó virágmezőkről jön. Ez az illat a ropogós, erfurti sültkolbászokból árad, amelyet az utcákon, nyílt faszénparázon sütnék. Amikor a pecsenyesütő vizes kézzel a kolbászokat forgatja, minden pattog, ropog és illatozik. A thüringiai kolbászt szakadatlanul sütik és egész kígyósorok állanak a standok előtt.

A szép város azonban inkább virágairól nevezetes. A várost körülvevő tarka, színpompás virágmezők után kapta a „Város a kertek között” nevet. 1961-ben a szocialista országok a Nemzetközi Kertészeti Kiállítás központjává választották. A több mint 100 hektáron elterülő kiállítási területen, fenn a Cyriak hegyen (innen pompás kilátás nyílik a városra) tavasztól-őszig váltják egymást a rendezvények: virágbemutatók, iparművészeti és különféle kiállítások. A modern parkban éttermek, kilátótorony és csillagvizsgáló, zenepavilonok, szabadtéri színpad és az első német Kertépítési Múzeum gondoskodnak a látogatók szórakoztatásáról.

A belváros a Német Alföld egyik legrégebb lakótelepe. I. e. 4000 évvel már voltak itt települések. Az ásatások leleteit érdemes megtekinteni a szépen elrendezett Anger-múzeumban. Az okiratokban először 742-ben találkozunk Erfurt nevével. Az 1200 év alatt kifejlődött mai Erfurt, számtalan látnivalói között ott találjuk a gótika, a renaissance és a barokk szép és művészettörténetileg rendkívül értékes alkotásait.

A második világháború súlyos sebeket ejtett Erfurton; a bombák 445 épületet töröltek el, közöttük számos értékes történelmit. Viszont a belváros középkori képe sértetlenül megmaradt. Lübeck, Köln, Majna-Frankfurt, Nürnberg és Augsburg óvárosai porrá és ha-

A Dóm (balra) és a St. Severin-templom Erfurtban...

muvá lettek. Erfurt, amely velük egykoron fényben és jelentőségében vetekedett, — megmaradt a középkori német városépítési művészet egyik tanújának.

A Dóm-téren találjuk a város egyik nevezetességét, a Dóm épületcsoportot, és három hegyes tornyával a St. Severin templomot. 70 széles lépcsőfok vezet fel a két templom között. Ez az épületcsoport páratlan egész Németországban. A Dóm 40 esztendő alatt épült fel, 1330—1370-ig. A magas, gót stílusban épült Dómhoz nem volt elegendő a dombtető, ezért hatalmas, viadukt-szerű boltíveket építettek hozzá. Ezek tartják a 26 méter magas templom-kórust, a gótika architektúrájának remekművét, melynek szilárdsága megbirkózott az évszázadok minden viharával. A látványosságok közül hadd említsük meg a

„Gloriosát”, az egyik legnagyobb német harangot. 1497-ben öntötték, 1499. augusztus 14-én kongatták meg először. Összsúlya 227 mázsa, magassága 2,06 méter, átmérője 2,57 méter.

Erfurt másik kincse az 1325-től álló Krämer- (Szatócs) híd; amely a Gera folyón át ível. Aki ezen végigsétál, észre sem veszi, hogy hídon van, mert mindkét oldalán szaküzletek és műhelyek vannak. Nyugodtan nevezhetjük híd-utcának. Egykor a szatócsok, kiskereskedők itt kínálgatták portékáikat. Volt itt híd már 1100-ban is, az még fából épült, s azon vitt keresztül évszázadokon át a vásárosok útja Nyugat-Európa és a keleti országok között. Ehhez tudni kell még, hogy éppen Erfurtban keresztezte egymást a középkori Németország két legfontosabb kereskedelmi útvonala, mégpedig a „Via Regia”, amely Keletről Nyugatra vitt és a „Nürnbergi Kísérlet útja”, amely Északról Délnek vezetett.

A folyón valamivel lejjebb van a „Dämmchen” (a „Gátacska”), vagy ahogy az itteniek nevezik: „Erfurt Velenceje”. Itt épségben megmaradt egy középkori diákszállás, Erfurt ugyanis 1392 és 1816 között egyetemi város volt.

A város virágzásának fénykora a XV—XVI. századra esik, amikor az „Erfurti Humanisták Köre” működött, közöttük Ulrich von Hutten és Crotius Rubianus is; ők írták a közismert „Maradiak levelei” (Dunkelmänner-Briefe) c. könyvet, amiben a papság erkölcsi züllöttségét, valamint a középkori tudomány elmaradottságát pellengéreztek ki. Az Angyalvár, amelyben a Kör tagjai összejöttek, még ma is épségben megvan a Mindenszentek utcájában, mint védett műemlék, akárcsak Erfurt sok más épülete.

Manfred Knoll

A Szatócsok-hídja kívülről. A támfák tartotta házak alatt folydogál csendesen a Gera-folyó...

AZ ERDŐK TÖRTÉNETÉRŐL

Nemcsak az emberiségnek, az erdőnek is van története. Itt ugyan nem felfedezések, háborúk és forradalmak jelzik a történet mérföldköveit, s a változás általános törvénye alól azonban ezek sem mentesek. A legtöbb hazai fafajunk élettartama többszáz év és gazdaságos tenyészidejük is legalább 100 esztendő. Ezt nevezzük vágásfordulónak és jelenti azt az időtartamot ami az erdő keletkezésétől kivágásáig eltelik. Csupán néhány ilyen vágásfordulót kell képzeletben visszamenünk ahhoz, hogy a rendszeres erdőgazdálkodás kezdetéhez érjünk. További 4—500 év visszafelé és elérünk abba a korba, amelyben az ember még nem gyakorolt különösebb hatást az erdők alakulására. A nagy erdőirtások kora nálunk az Árpádházi királyok idejére esik. Nagyjából ettől az időtől vannak írásbeli feljegyzéseink az erdőkre vonatkozóan. Hogyan tudhatunk meg tehát valamit a régebbi idők erdejéről?

A legtöbbet azok a virágporsemek árulnak el, amelyek a földben évezredekig épségben megmaradtak. Ezeknek az ún. polleneknek külső burka kitinszerű anyag, amely a savaknak és a lúgoknak ellenáll és miközben a belsejében levő plazma elpusztul, a virágporsem külső váza megmarad. Az egyes növényfajok virágporsemjei az illető faj jellegzetességeit viselik magukon. Mikroszkópikus vizsgálat által ezek felismerhetők és megállapítható, hogy melyik növényfajból származnak. Így például a bükkfa virágporsemjei nem téveszthetők össze a tölgyfáéval, a hársé a juharéval. A múlt század végén jöttek rá először arra a gondolatra, hogy ezekből a virágporsemekből lehet rekonstruálni letűnt korok növényvilágát. Ilyen módszerek segítségével sikerült elég jó ismereteket szerezni Közép-Euró-

pa erdőtakarójának alakulásáról a legutolsó jégkorszakig, tehát mintegy i. e. 20 000 évig visszamenőleg. A növényvilágra vonatkozó ismeretekből pedig az éghajlatváltozásra lehet következtetni, mert annak változásait az éghajlatváltozások befolyásolták.

A pollen-kutatások segítségével rajzolta meg F. Firbas Közép-Európa erdőtakarójának változásait. Hazai viszonylatban Zólyomi Bálint és Soó Rezső kutatásai igazolták, hogy csekély eltérésekkel a Kárpát-medence területén is ez a folyamat játszódott le.

A legutolsó, ún. Würm jégkorszak i. e. 20 000 évvel ért véget. Ebben a jégkorszakban a Kárpát-medence legnagyobb része jégmentes volt, hideg, száraz, fátlan löszpuszta fedte a magyar Alföldet. Az éghajlat javulásával megindult az erdő visszavándorlása a tőlünk délre eső területekről. Először nyírligetes erdős tundra alakult ki (mintegy 15 000 évvel i. e.), majd megjelent a törpefenyő, az erdeifenyő, a nyír és a fűz. (I. e. 15 000—12 000 év). Ezt az időszakot hőingadozások jellemzik, majd i. e. 10 000 körül átmenetileg ismét éghajlat rosszabbodás következett be. Hazánk területén az állatvilágban az ősszarvas, a vadló és a barlangi medve szerepelt. A 8000—5000-ig terjedő időszak a korai felmelegedés ideje volt, amelyet erdőtörténeti szempontból mogyorókornak szokás nevezni. Ritka, elegyes tölgyerdők jellemezték, amelyekben a tölgy mellett hárs, szil és juhar is volt számottevő mennyiségben, az erdőt pedig nagyobb mogyorós tisztások szakították meg. Ez az időszak a mezolitikumra, az őskör és az újabb kőkor közötti átmeneti szakaszra esett. A felmelegedés folytatódott, kialakultak a zártabb lombdők és az Alföld is beerdősült. (I. e. 5000—3000). Ez már az

újabb kőkor, a neolith ideje. Az i. e. 3000 évtől számítható a késői felmelegedés kora. A tölgy rovására előtört a bükk. Időszámításunk kezdetén — a második bükk-korszaknak nevezett erdőtörténeti időszakban — éghajlat rosszabbodás állt be, a bükk visszahúzódott az Alföldről. Nagy városokban kialakult a fafajoknak az az elrendezése, amely már a mai erdőkre jellemző.

Sokfelé talált megszenesedett, ill. megkövült famaradványok megerősítik a virágporsemekből vont következtetéseket. Az őthalmi ásatásoknál előkerült faszénmaradványokról megállapították, hogy azok cirbolya-, ill. jegenyefából származnak. 15 000 évvel ezelőtt tehát Szeged környékén alhavasi éghajlat uralkodott.

A legújabb időkben egy

új kutatási módszerrel bővült az erdőtörténeti kutatómunka „fegyvertára”. A levegőben jelenlevő széndioxidban igen kis mennyiségben rádiócarbon, C¹⁴ is szerepel. Ez nem más, mint a C¹² szénatom radioaktív izotópja, mely a föld légkörének felső rétegeiben a kozmikus sugárzás hatására keletkezik. Az asszimilációval ez is bekerül a fa anyagába. Felezési ideje 5568 ± 30 év. Mivel a fa C¹⁴ tartalma évszázadonként 1%-kal csökken, segítségével származási idejét is meg lehet állapítani. Ilyen méréseket végeztek Amerikában előbb ± 250, utóbb ± 100 éves pontossággal. Ezzel a módszerrel végzett vizsgálatok igazolták Firbasnak azt a nézetét, hogy az utolsó jégkorszak után, i. e. 18 000—8000 évek közötti időt tulajdonképpen késői jégkorszaknak kell tekinteni.

Dr. Csöre Pál

A Kárpátmedence erdőtörténeti korszakai
(Firbas és Soó nyomán)

Időhatárok (év)	Éghajlati	Erdőtörténeti	Gazdasági történeti korok
			korszakok
Jelenkor 1000	Subatlanticum Éghajlat rosszabbodás	Gazdasági erdők II. Bükk-kor. A bükk az Alföldről visszavonul, ill. mai erdők kialakulása	Vaskor
— i. e.	Késői felmelegedés Subborealis kor	Átmenet tölgyerdőkből a bükk korszakba. Sok erdő az Alföldön	Bronzkor
5000	Középső felmelegedés Korai atlanticum nedves meleg	Zártabb lombdők: tölgy, szil, hárs, kőris. Az alföld beerdősül	Neolith-kor
	Korai felmelegedés Borealis kor	Mogyoró kor; ritka elegyes tölgyesek, hárs, szil, juhar	Mezolith-kor
10000	Felmelegedés előtti időszak. Preborealis kor	Fenyő-nyír erdő (erdeifenyő, törpefenyő, nyír, fűz)	Paleolit-kor
	Újabb Dryas-kor (Tundra)		
15000	Allerød ingadozás	Nyírligetes erdős-tundra	Őskőkor
	Régebbi Dryas-kor (Tundra)		
20000	Jégkorszak (Würm III.) száraz, hideg	Fátlan löszpuszta Délnyugaton fenyő-erdők	

CSEPELI BOLYONGÁS

Csobban a sima víz, az evezőlapát nesztelen fodrozza végig, a korá őszi szellőben hajladozik a nád. Tenyéryni súlyomlevélen apró béka napozik s hogy a csónak oda-ér, fejest ugrik a vízbe.

Átkiáltottam a „száraz-földről” a kicsi szigetre.

— Rafás bácsi, háhó! Va-gyunk!

Finom füle meghallja nemcsak a harsány kiáltást, hanem a halk madárpityegést is, kidugja fejét a kunyhó előtt bókoló nád közül, eligazítja varsáit s megindul felénk a száraz-földi kikötőbe, Csepel-szigetére. S bár nyolcvan esztendő barázdálja szép, öreg arcát, karja még most is bírja a lapát forgatását. Biztos ívvel kanyarodik hozzánk, köti ladikját a rúdhoz. A ladikot, amely vele csaknem egykorú, s amelynek utódait egy másik Rafásrokon — a *Károly* — készítteti remekbe ma is, Ráckevében.

Régi jóbarátom *Rafás Máté* bácsi, időnként meglátogatjuk nagy magányában a szigetszentmártoni Dunasoron, virágos kertek és egyre szaporodó hétvégi házacskák lassan faluvá tömörülő üdülőtelepén. A telepen ő az őslakos, az állandó lakó. Mosolygós kis feleségét, az áldottlelkű *Júlia* asszonyt három éve vesztette el s azóta alig találja helyét *Rafás* bácsi, emberek közé is ritkán jár, már csak negyven varsájával vesződik. Ennyit szabad kitennie hetenkint. A varsák jelentik neki, a *tiszteletbeli halászmesterek*, a kenyeret. Tiszteletbeli, mert nyugdíj helyett joga van varsázni kis öblöcskéjében s a varsák fogását ellenőr szemrevételezése mellett uralni ki. A kicsi sziget, amelyen kunyhó árvult egyedül évtize-

dekig, *Sólyom-sziget* néven van bejegyezve a Soroksári Duna térképébe, de senki sem ismeri így. *Rafás-sziget* a kis sziget neve bizony!

Düledező halászkunyhó *Rafás* bácsi szerszámkamrája; ma is jobban kedveli ezt, mint odaát, a szigeten épült kertes szép házat, amelyet pedig fiai ajándékoztak neki. A *szigetszentmártoni* tanács ugyan ígérgette neki, hogy megmenti a kunyhót, halászmúzeum-má hagyja, de ez nyilván csak ígéret marad mindaddig, amíg egyszer a vén — s a Duna partján ma már igen ritka — halászkunyhót egyszer el nem dönti az árvíz, vagy a szél. *Rafás* bácsi sohasem vitatkozik a hatóságokkal, ebbe is belenyugodott. Hetek telnek bele, amíg átlépi a falu határát, pedig itt van az alig ötszáz méterre tőle. De éppen ez a belső ötszáz méter az ő sétatörzete évtizedek óta s jobbadán akkor lépi át, ha télen fiaihoz látogat, híres halászokhoz, a *Körösökre*.

A vizet ő el nem hagyja.

Persze, a sör, az más. Sör mellett üdögélünk *Rafás* bácsival a halászcserda udvarán, mindenki szereti, oly törzszökös fa ő itt, akár a fehértörzű nyár fölöttünk. Csak kissé hallgatagabb, mert a nyárfa örökké beszédes, *Rafás* bácsi meg hosszúkat hallgat, amióta egyedül maradt. *Osztrák*—magyar tengerész éveit is — nyolc évet az *Adrián* — akkor mesélte el hosszan s összefüggően, amikor még *Juli* néni várta ebédrel.

De mi így, hallgatagon is jelesül értjük egymást. Hárman csendesgelünk tehát s csak később szól meg benne a bánat: kis szigetén nem egyedül ül már, körülötte is megszorod-

tak a hétvégi házacskák. Először csak kettő épült, ma már tucatnyi van. Elmultak a csendes szemlélődés, nyugalmas hálövetés évei, pedig tudott ő még házi kakukkal is váltani szót, ha az leszolt hozzá a tölgyfa ágáról. Gyümölcsfái is megöregedtek, alig néhány savanyú alma poty-tyan a szigeti fáról.

Az őszi szél megborolja a vizet, rázza a sárga leveleket a parti útszegély nyárfáiról. Megindulunk a végtelenbe kanyargó útméntén a Duna-töltés mellett *Ráckeve* felé. Olyan ez, mint egy virágos „esplanád” valamely tóparti fürdőhelyen. *Palicson* láttam egyszer hasonlót, *Szabadka* mellett. Aki tavasszal járt itt utóljára, őszre újabb meglepetéseket talál: megannyi szívvel épített, szerezettel körülvirágozott színes házacskát, kék, sárga, piros erkélyeket, zöld ablaktáblákat, szalonnasütő helyeket. A helyenkénti dudva és ápolatlanság már szinte sértő ebben az üdítő környezetben.

Nicsak: már bolt és presszó is nyílt a fák között, a lacházi komp közepében, az örökké szorgalmas *Tóth Sándorék* az alapítók s nyilván helyesen tették, nyáron sok volt a vendég, az egész család munkába állott. És volt vendége a túlparton a *lacházi csárdának* is, aki pedig odalenn a tassi zsilipnél érdeklődne, milyen volt a termés a *tassi csárdában*, az se kapna keserű választ. Néhány esztendő alatt kivirult a Soroksári Duna mindkét partja.

Sétáltál-e már part hossz-szában, kedves útitársam, a Csepel-sziget véget nem érő üdülőhelyei mellett, üdögéltél-e szomorúfűzek árnyékában a víz zöld tükrét bámulván, ballagtál-e töltés magasában, ahonnan úgy pillant-hatod körül ezt az őszi tájat, mintha hegytetőn lennél? A tájat amely a monda szerint *Árpád* sátrait látta még s a gyöngefűvű rétet őrizte, amelyen a fejedelem ménese, nyája, hersegett a finom fűvet. A táj ligeteit, ahol a tíz-méteres kupac már óriási hegy s a ligetek peremén szőlők s gyümölcsösök il-latoztak, új életre kelvén a múlt századi filokszéra-jár-vány után.

Ültél-e nyári vasárnap a Kis-Dunaág ingó-lengő hajójára, hogy lassított felvételként vonuljon el előttd

a halászkunyhókkal, csárdákkal, üdülőházakkal népesült, ártéri erdőkkel zöldelő, hegyes tornyokat villantó, náddal, sulyommal bélelt partszegély? Emitt őz fehér tükre illan a fák között, amott az Alföld kucoricatengere nyúlik a partig s ugrik a nyúl belőle. Bánatos horgász üdögél kicsi pallóján s dühödten rántja föl zsinórját, ha tapintatlan motoros kavarja visszhangzó zajjal a habot. A töltésen motorkerékpár rohan *Ráckeve* felé, nyilván, hogy lásson még valamit a kajakversenyből.

Láttad-e már *Ráckevé* en a *Beatrix* királyné kőművesei kezével alkotott gótikus rácz-templomot? Beszélgetél-e *Makádon* a két öreg kováccsal s fényképezted-e szomszédságukban a múzeumba kívánckozó utolsó, füstös náddal bélelt szabakéményt is? Oktattak-e nádtetőrakásra *Szigetbe* csén? Bepillantottál-e *Lórév* ortodox-templomába tömjénfüstös ünnepen s tartottak-e neked sustorgó pletykálkodást *Szigetcsé* pen arról, hogy szerb férfi vett feleségül sváb leányt?

Láttál-e cigányokat teknőt vájni avatag fűzfából a *Silling-erdő* szunyogjárta mocsarai mellett? Pillantottál-e a szigetújfalusi ártéri erdőből át *Ercsibe* s botlott-e meg lábad ősi kolostor gótikus kövébe a kompkikötő partján?

Ősz lesz lassan. Becsukódnak a Soroksári Duna hétvégi házainak szemei, elhalkul a bögő motorcsónak, a szomorúfűz még lejjebb ereszti ágait és *Rafás* bácsi körül is egyre kevesebb a vendég. Ől *Tóthék* nál és onnan is a vizet nézi. Örökké a vizet nézi s hogy a szigeten másutt mi történik — ahogy itt én most sorra elkérdeztem kedves olvasómtól — csak hallomásból tudja.

A hegyek: turista-életünk szebbik fele. A párás csúcsok, a havasi pázsitok, a méla kolompszó a *Vrátna* fölött, a *Gerecse* mészkövébe rovátkolt évkönyv-óriás, lila, csarab-erdő a *Fabova* tetején.

De, lám, aki szereti, annak a Csepel-sziget is éppen olyan szép. A sziget: a nyugalom, a táguló tekintet, a vízi ligetek, ártéri erdők, szóvalan halászok országa. Magyarország gyűrűjén az egyik smaragd.

Szombathy Viktor

Atlantis

**SZÁZEZER VENDÉGET
VÁR AZ OLIMPIA
VÁROSA...**

A mexikói rádió nap nap után bemozdítja, hogy meddig kell még várni az október 12-én kezdődő olimpiára. Azon a napon gyűjtik meg az olimpiai lángot Mexico-Cityben és megkezdődik a világ minden részéről odaérkező kiváló sportolók küzdelme. Mexikó fővárosa százezer olimpiai vendéget vár és jól felkészül a nem mindennapi feladat lebonyolítására.

Világviszonylatban is szinte egyedülálló Mexico-City fejlődése. A városnak 1965-ben még csak 3,3 millió lakosa volt, napjainkban viszont a lakosság száma már meghaladja a hétmilliót. Ez olyan arányú növekedés, amelyre eddig nem volt példa sehol a világon. De Mexico-City más szuperlatívuszokkal is büszkélkedhet. A Zocalo-tér, ahol a festői szépségű, a XVI. századból származó barokk katedrális áll, a legnagyobb tér a világon. Az Avenida del Insurgentes, amit az 1910-es felkelésről neveztek el, 28 kilométert is meghaladó, méretével a világ leghosszabb utcája. Aki pedig eljut a Torre Latina Americana étterembe, az büszkén mondhatja, hogy Latin-Amerika legmagasabb épületében kóstolta meg a mexikóiak híres nemzeti italát, a tequilát.

Nevezetes épület Mexico-Cityben a Központi Egyetem is. Úgy mondják, hogy a latin-amerikai építőművészet remeke. Az alkotók itt megőrizték az ősi azték és maya kultúra emlékeit és ezt egyeztetették a korszerűvel. Negyvenezer diák látogatja ezt az egyetemet, és bizony már szűkösen vannak.

Persze Mexikó ezekben a napokban elsősorban az olimpiára készül és amikor megszületett a döntés, hogy az ország kapja meg a XIX. Olimpiai Játékok megrendezési jogát, a szükséges sportlétesítmények 80 szá-

zaléka már készen állt. Mexico-Cityben három modern futballstadion van, mindegyikben 90—110 ezer néző számára van hely. Az Azték Stadionnak az a külön érdekessége, hogy a nap forró sugarai, vagy az eső ellen mozgatható tetővel védi a látogatókat. Nem lesz gondja az egyszerű látogatóknak sem, Mexico-Cityben 247 kényelmes szálloda várja a vendégeket, és ötven repülőársaság készült fel arra, hogy a rengeteg látogatót Mexico-Citybe szállítsa.

Gondoltak a nyelvi nehézségekre is, a hivatásos tolmácsokon kívül ötezer mexikói diák tanul szorgalmasan idegen nyelveket, hogy a nagy bábeli zűrzavarban majd segítséget nyújthassanak. A mexikói olimpia az előjelek szerint egyike lesz a legsikerültebb sporttalálkozóknak.

Die Alpen

**CEYLON,
INDIA GYÖNGYE**

„Ceylon a gyöngyszem India fölén” — mondja egy hindu közmondás. És mint a drágagyöngy a kagyló fájdalmas vergődéséből születik, ez a csodálatos trópusi sziget a földtörténeti ősidők kéregképző küzdelmeinek köszönheti létét. Talaja ősrégi, kambrium előtti kőzetekből áll, amelyre a sziget közpén táján üledékes pala és kristályos mészkő telepedett. A kerek formájú hegycsúcsok megmászása nem könnyű feladat, mert a sűrű trópusi növényzet akadályozza megközelítésüket. Sigiraya, Mihintala, Dambulla környékén a hegyekben, s a síkságon számos magábanálló sziklatömb található, amelyek az őskultusz-helyekül szolgálták.

Az erdőkkel borított lejtők, főleg a csapadékban gazdag déli oldalon csodálatosan szépek. A fák számtalan faja él itt. Közük az óriási Terminalia, Ceylonnak ez a tipikus faóriása, mely 50—60 méter magasra is megnő. Az erdők fél-

homályában orchideák nyílnak, a fák ágai között pedig vad kúszónövények pedzik az utat járhatatlanná.

A hágón át, kanyargós kocsit vezet a Laxapanduzasztógát tava melletti Maskeliyába. E kicsi faluból lehet megmászni Ratnapura legmagasabb csúcsát, a 2240 m magas Sri-Padát, amelynek csúcsán a monda szerint Buddhának lábnyoma látható.

A sziget legmagasabb csúcsa a 2526 m magas Pidurutallagala. Oldalában, 1900 m magasságban fekszik Nuvara-Eliya, magaslati gyógyhely. A hegyi tavak mellett teaültetvények, s elszórtan kisebb települések kandikálnak ki az erdő zöldjéből.

A legszebb túrák egyike St. Andrews községtől vezet a Pidurutallagalára. Az út őserdőben vezet egy kiszáradt patakmederben. Ha egy ág reccsen, megdöbben a hegymászó: nem ül-e a fán leopárd, nem leselkednek-e kígyók valahol. Olykor egy majom is föl bukkan, különben csend uralkodik a zöld vadonban, szinpompás vadtyúk száguldognak ide-oda, kúszó vadnövénnyel, indák zárják el az utat, az átjutást késsel kell kikényszeríteni.

A szigetnek e pontjáról több mint 240 kilométer messzeségbe nyílik kilátás. Délnyugaton az Adams Peak-re, tovább a Totupolára és Kirigalpottára a délkeleten távolban kéklő Kataragam-hegyekig, majd az Uva-hegységtől a Ben-Kandy-hegyvidékre és nyugaton a Hatton-fensíkon át egészen az Indiai-óceánig.

Ebben a magasságban 4—5 méter magas rododendron fák állnak, tele pompás sötétvörös virágokkal. Körülöttük lila rózsák, hegyi virágok és sárga senecio-bokrok.

Délnek egy szép völgy, néhány kilométer után a Hakgala vad sziklafalába ütközik. A keleti lejtőn, 1800 méter tengerszint feletti magasságban van a világ egyik legszebb és legérdekesebb alpesi jellegű botanikus kertje. Továbbjutni innen fölfelé teljesen lehetetlen. Nemcsak a sziklafal vadsága állja a hegymászó előtt el az utat, ez a dzsungel hemzseg a leopárdoktól.

Swiatowid

**A MARX CSALÁD
VASÁRNAPJA**

Marx igyekezett, amikor csak lehetséges volt, a vasárnapot a családnak, mindenekelőtt a gyermekeknek szentelni. A szerény vasárnapi szórakozásoknak fénypontját képezték a kirándulások. Hampstead Heath-be, egy annak idején nagyon kedvelt dombvidékre London határában. Gyakran részt vettek ezeken a kirándulásokon a család jóbarátai is. Egyik ezek közül, Wilhelm Liebknecht, később beszámolt arról, milyen vidám hangulatban töltötték ezeket a kirándulásokat:

„Maga a menet leggyakrabban a következő sorrendben történt. Az előcsapatot én képeztem a két leánnyal — hol történeteket mesélve, hol szabad tornagyakorlatokat végezve, hol mezel virágokra vadászva... Mögöttünk néhányan a barátok közül. Azután jött a hadsereg zöme: Marx a feleségével és valamelyik vasárnapi látogatóval, aki bizonyos érdeklődésre tarthatott számot. És ezek mögött Lenke a legélesebb vendéggel, aki segített neki a kosarat cipelni. Ha nagyobb társaság volt jelen, ez megoszlott a különböző hadoszlopok között.

Amikor eljutott a társaság a célhoz, letelepedtek, előszedték a magukkal hozott elemozsniát, azután pedig — miközben a gyermekek ugráltak és szaladgáltak — elkezdtek olvasni a vasárnapi újságokat és egymással alaposan vitakozni. „Azonban a kényelmes életbe változtatást kellett belevinni és ilyenkor versenytűtést rendeztek, sőt némelykor egymással bírokra keltek, vagy követ távdobást vagy egyéb sportot űztek. Egy vasárnapon felfedeztünk a közelben egy gesztenyefát. — Na nézzük, ki tudja a legtöbb gesztenyét lelőni — kiáltotta egyikünk. Hurrá, nekiláttunk az ostromnak. Mohr bolondos jókedvében volt, és a vadgesztenyelövés bizonyára nem volt a legerősebb oldala. Mindazonáltal fíradhatatlan volt — akárcsak mi valamennyien.

A bombázás csak akkor ért véget, miután az utolsó gesztenyét vad diadalkiáltással földre kényszerítettük. Marx nyolc napig nem tudta a jobb karját mozgatni. Nekem sem ment jobban...

A hazavonulás más rendben ment végbe, mint a kivonulás. A gyermekek, miután belefáradtak a futkosásba, az utóvédet képezték Lenkével, aki a megürült kosárral és csomagokkal könnyen mozgott és gondozásába vette őket. Rendszerint rázendítettünk egy dalra. Vagy a gyermekek adtak elő nekünk egy dalt és táncoltak is hozzá — ha a lábaik némi-leg újból erőre kaptak”.

A VÍZPARTON

... Előtte csendesén locsant a langyos víz, szembe velem a kéken ködös távolban hegyek. A nádak csendesén suhogtak a légy szélben. Olyan hangokkal teli nyári csend volt a Balaton-parton. Milyen szép ez a táj —, gondolkodtam és milyen csodás, ha azt is tudja —, vagy tudni véli — az ember, hogy a láthatatlan kicsiny és a végtelen táv dimenzióiban milyen rejtett csodák teszik még szebbé. A művészek hány-szor megfeszítették és megénekelték a víz csodáit, de a biológus, a vízimérnök, a geológus szemével nézve is

csodás e táj. Kósza gondolataim televízióján megjelent ez a komplikált csoda: az egy csepp víz.

Valaha amikor forró köd és tébolyult szélviharok között a puszta sziklák álltak, rettenetes erő ragadta fel az első forró vízcseppeket a levegőbe és a páratelt léghozzával csakhamar kitért a zivatar, de az esőcsepp már langyosan ért a gőzölgő földre és valahogyan — év-milliók mit számítanak ebben a távban? megindult az élet, egyetlen anyagcsepp mindössze. Az élő vizek langyos cseppeiben ma is sok kicsi érdekes élő-

lény nyüzsög és betölti fontos, bár percnyi létezését a nagy körforgásban, ami maga az élet. Millió kis csilló „lábával” csapkodva kering a papucsállat, hosszú nyelén a harangállatkák csoportja kanalazza csillóival a náluknál is apróbb élőlényeket. Hozzadjuk óriás már a milliméteres bolharák és az örökké mozgó zöld gombóc a csillós gömbölgő. Ezek mind és milliárd testvérük a tápláléka a szunyoglárvák, kukacok seregének, ezeket a halak eszik meg és ha a hal nagyra nőtt, jókedvű pecás vacsorázik a zsákmányból. Gondol-e arra, mikor lecsúszik a halászlé utáni kadar is és hátradől a kispadon, hogy millió növény és állatparányit ette meg a hal alakjában? Ez a sorozatos állomái az élő sokaságának, az élelemlánc, ahogyan a tudósok nevezik. És ez a lánc nem szakad meg, mert a hullák és az anyagcsere termékek visszakerülnek a földbe és a vízbe és a növények felhasználják azokat, így a szerves anyag örök körforgásban táplálja az állatokat és az emberek sokaságát.

Csobbant a víz, változott a kép, a kis vízcsepp most vándorra lett. A nagy körútja azzal kezdődik, hogy a nap melege párává változtatja és a szelek szár-

nyán egyre magasabba száll. Milliárd társával emelkedik a vidám nyári égbe. Ahogyan egyre magasabba szállnak, egyre hidegebb lesz és a kis páracsepp egyszerre vízcseppé sűrűsödik. Már nem olyan vidám kék az ég. A páracseppek, parányi vízcseppek milliárdjai felhőbe vonták. A felhő egyre súlyosabb és a vízcseppek egyre nehezebbek és végül megered az eső. A vízcsepp, testvéreivel együtt lezuhant a földre. Itt vagy beszívja a föld, vagy el is párolog nyomban és újabb felhő lesz belőle. A talajba jutott víz tova vándorol, mint talajvíz és egy helyen, mint forrás tör a szabadba, a forrás a maga útján, a partakon, folyón át ér a tengerbe, közben persze párolog. A víz másik részét a talajból a növények veszik fel és beépítik szervezetükbe. Ismét másik vízmennyiség az állatok és az ember itálául szolgálnak. Így forog körbe-körbe a víz és közben életet hoz létre, tart fent, hajókat visz és gyarakat mozgat.

Most éppen lábam előtt loccsan a langyos hullám, nagyhatalom szerény köntösben, élet és halál ura, millió testvérel, az egy csepp víz.

Dr. Agócsy Pál

9. ÁGNESLAK

Közel a déli végekhez, Csurgónagymarton, Iharos és Porrog háromszögében kedves, fényben tárulkozó arborétum közötti a látogatókat: Ágneslak.

Az aszfalttal borított országról kövezett, kocsijárta ösvény kanyarodik az erdők szegélye alá, s allg félórás séta után az érkező elé ritka szépségű látvány tárul: hét halastó karéjában pillanthatja meg a tizennégy holdnyi, dús növényzettel benőtt félszigetet. A látvány hivatlanul is Tihanyt idézi, Mihály László kerültevezet erdész szavai pedig a múltba tekintenek vissza:

— Az első világháború után, a hadifogságból megtért Metczi Kamil erdőgondnok egy háztízásra való ritka, a környéken eddig nem ismert növény magvával tért vissza erre a vidékre. Itt, a déli Pannonhátton ültette földbe a magokat, mert úgy gondolta, hogy a löszön kialakult rozsdabarna erdőtalaj és a magas páratartalmú levegő szíves marasztaló lesznek a távoli vendégeknek. A gondos elrendezéssel, szakértelemmel telepített nyolcvan-kilencven fajta fa és azok számlálatlanul sok fajta-változata azóta gazdagon pompázó parkká fejlődött.

Oszlopos tuják sora szegélyezi az arborétumba vezető utat, s a szolidan emelkedő csapás végén kuszófenyő halmái, csoportosan nőtt norma-

Tíz javaslat kirándulásra

fenyők gúlái szűrjék fel a pázsit bársonyát. Itt libanoni cédrus áll magányos óriásként, ott tulipánfa ringatja lombjain halvány virágát; az egyik oldalán selyemfenyő arasznyi tűleveleit borzolja a szellő, a másik részen ciprusok sötéte pöttyözi a pasztellzöld tabiót. Illattal permetezi be a tájat a balzsam-fenyő, körülötte juharok, platánok oszlopos és virginiai borókák, tuskés gledeciák és délceg jegenyefélék napoznak a langyos délutánban. Egyetlen kínai fenyő

is található a fák vonulatában, úgy tartják az itteni erdészek, hogy ezzel a ritka növényvel rajtuk kívül csupán a kámonai arborétum díszeskedhet. A félsziget partján köröskörül lucfenyők állnak őrt, s a vizez sühintő ágak felett madarak trillál hangzanak.

Ágneslak megejtő hangulatát csillogó foglalatként őrzi a félsziget simuló, csaknem ötven katasztrális holdnyi vízfelület. Amikor a környező tölgy- és bükkerdők árnyéka sötétül fölébe, homályos tük-

rőt nyújt a hús-habos esti égnek. De amikor a záporra hirtelen napfény nyílik és szivárvány hídja alatt fecseg a szél, színes köntöst terít szét a tó maga körül.

A vízig lépegető ösvények porcelán-csendjék tavasztól őszig kirándulók lépései verik fel. A környező községek, Zákány, Iharos, Surd, Gyékényes, Iharosberény, Porrog fiataljai rándulnak ki ide, hogy fűródjenek a tó kellemes vizében és a kemence-langyos fényben. A járási székhely, Csurgó lakossága „háztáji Halatonnak” tekinti Ágneslakit, a közigazgatási szervek, vállalatok, közületek gondúzó látogatásra ide invitálják vendégeiket. Jó harminc esztendővel ezelőtt vadászlak is épült a tó újú fenyők között, s a tornácós házikó éppen most várja a Dél-somogyi Erdőgazdaság döntését: teljesen lebontják-e, vagy egyik szárnyát megtartva és felújítva, pihenést nyújt-hat majd továbbra is.

Akármi lesz is az épület sorsa, Tihany tündéri mása mindenképpen többet érdemel a konzerváló fenntartás jóindulatánál. Itt, ahol ámuló tekintet csodálkozhat rá a föld, a víz és a növényzet harmóniájára, lehetőséget kellene találni ahhoz, hogy néhány ideillő létesítmény emelésével, némi karbantartási munkák elvégzésével és valóságos tájékoztatás segítségével a kedvelt kirándulóhelyek rangjára emelkedjen Ágneslak.

Bánhidai Tibor

Mi legyen a hátizsákban?

a kirándulás gyönyöreinek. Ezért a hátizsákban két pár gyapjúharisnya és két pár gypoztokni legyen tartalékban, no meg egy kis vatta, hogy a harisnya kellő időben történő kicserélésével és a horzsolás azonnali megelőzésével elejét vegyük a láb feltörésének. A leghosszabb kirándulásra se vigyünk két váltás fehérneműnél többet, valahol csak kapunk vizet, hogy ha kell, ruhánkat kimoszuk.

A természetjárók között mindig vannak kezdők, akiknél néhány jó tanács elkel. Ilyen, hogy mi legyen a hátizsákban.

Aranyszabály, hogy a hátizsákban ne vigyünk semmi feleslegest, de minden szükséges ott legyen. Mi marad benne, mi kerül ki belőle, az a kirándulás kilométerben és időben mért hosszától, valamint az évszaktól függ. Kötelezően benne kell lennie tiszta fehérneműnek, tartalék ruhának, tisztálkodószereknek.

A túra legfontosabb kelléke a harisnya. Ha a láb feltörik, vége

Felesleges élelmiszerekkel ne terheljük a hátizsákot. Mindig csak annyit vigyünk, amennyi a legközelebbi menedékházig elég. Amit viszünk, az legyen kalóriadús, ne legyen romlandó. Ilyenek: konzervek, sajtfélék, téli szalámi, szalonna, kétszersült, cukor és zöldségfélék.

Sokan felejtik otthon a gyógyszeres dobozt. Pedig fontos. Tartalmazzon gézt, ragtapaszt.

Kapjon helyet a vidék térképe, iránytű, a jegyzetfüzet és ceruza, s ha van, jó szolgálatot tesz, kellemes perceket szerez a távcső. Nagyon fontos a kulacs, a konzervnyitó-

val ellátott zsebkés, az elemlámpa, s télen a napszemüveg. Néhány biztosítótű, varrótű és cérna mindig legyen a hátizsákban, helyet nem foglal, nem is nehéz.

A hátizsák aljára tegyük a tartalék fehérneműt, a hátunk felé eső oldalát pedig béljük ki a melegruha tartalékkal. Legjobb, ha különböző nagyságú zsákokat varrunk (megfelelő a műanyag zacskó is) és ezeket rakjuk külön-külön a holmikat. Kenyeret, bakancsot, ne tegyünk bele becsomagolatlanul, ne keverjük a tiszta fehérneműt a szennyes ruhával. Ügyeljünk, hogy a hátizsák súlypontja minél mélyebben legyen, tehát a súlyosabb dolgokat tegyük az aljára.

Ügyeljünk a hátizsák vállszíjának hosszára. Úgy állítsuk be, hogy a zsák alja a derekunk alá érjen, s arra támaszkodjunk. Ha a szíj túl rövidre van állítva, a hátizsák teljes súlya a vállainkra nehezedik. Hegyre fel hagyjuk hosszabbra a szíjat (a test előre dől), lefelé jövet vegyük rövidebbre.

FOTOTANÁCSADÁS

A kifogástalan működésű, az előzőekben ajánlott érzékenységu 20-21-22 DIN-es fekete-fehér filmmel töltött fényképezőgéppel elindulhatunk utunkra. Tájékp felvételeink akkor lesznek szépek, ha kerüljük a hátunk mögött sűrű napfény okozta lapos világitást, melység nélküli témák fényképezését. Jó oldalsó világitás mellett, az előtérben levő személyek, tárgyak segítségével kihangsúlyozott nagy mélységet mutató témák a hálásak. A fekete-fehér filmkocka olcsó, ezért ajánlatos a felvételeket különböző nézőpontból elkészíteni. Úgyelni kell az ún. horizont vonalra. Ezt helytelen a képmező közepén vízszintesen keresztülvezetni, ugyanis ilyenkor témánk két egyenlő nagyságú téglalapként hat. Ha a kép aljára helyezzük a horizont vonalat, a táj levegőssé válik. Ez főként síkságon válik be, pl. egy fákkal körülvett tanya fényképezésénél. A magas horizont a hegy, domb, vízfelület terjedelmes voltát emeli ki.

Nyílt tájak fényképezésekor a zársebességhez, mely kézből $\frac{1}{50}$ -ad sec., keressünk egy megfelelő fényrekeszt. Ez napsütéses időben 11-es, 8-as, fátyolozott napfénynél 5,6-os, borús időben 4-2,8-as értékű. Erdei utakon, erdőben fák alatt, szakadékokban, szurdokban vagy vízest fényképezve, nagy fényrekeszsel 2-2,8-4-el $\frac{1}{50}$ -ad sec.-el fényképezünk. Eghátér mellett sárga, narancs vagy vörös szűrőt alkalmazunk. Ezekkel fényképezve az ég szürke, szürkébb, illetve egészen sötét szürkévé válik, melyből plasztikusan domborodnak ki a fehér felhők. (Ilyen színszűrőket csak fekete-fehér filmhez használhatunk.) A narancs színszűrő párás időben kiszűri a párat, a vörös színszűrő ködös időben kiszűri a ködöt, s így különösen magas hegyi felvételeknél jól beválnak. A színszűrőkkel fényképezve az expozíciós időt a szűrő szorzószáma alapján növelni kell. Így vehetünk 2x-es szűrővel $\frac{1}{100}$ -ad sec. helyett $\frac{1}{50}$ sec.-t. 4x-es színszűrőnél $\frac{1}{25}$ -ad sec. helyett $\frac{1}{12}$ sec.-t. Megoldhatjuk rekesz állítással is úgy, hogy változatlan expozíciós idő mellett 8-as rekesz helyett 5,6-os rekeszt vagy 8-as rekesz helyett 4-es rekeszt választunk.

A vörös színszűrő 6-8x-os szorzószáma szükségessé teszi az állványról való tájkép fényképezést. A tájkép fényképezés színes filmre csodálatos eredménnyel jár. Két fajta mód között választhatunk. Színes fordított filmre készített felvételeink vetítésre alkalmasak, a színes negatív filmre fényképezve, arról színes vetítésre alkalmas diapozitíven kívül színes papírképet is nyerhetünk. A színes filmre fényképezve annyit kell exponálnunk, amennyit a dobozán feltüntetett érzékenység megkíván. Színszűrőt ne használjunk. Kerüljük a déli órákban a felvételek készítését, ilyenkor ugyanis nagy a kék veszély, felvételünk túlzottan kekéssé válik. A tájképfényképezés őszszel a természet sárguló színeivel, vagy később a hóval fedett tájrészletek a legszébb témákat nyújtják. Ugy fekete-fehér mint színes filmre fényképezve, ajánlatos a napellenző.

Kun Miklós

A meteorológia időjós-lása aránylag fiatal. Waldemar Dazur „Mindenkül az időjárásról beszél” című könyvében foglalkozik a hagyományokon alapuló paraszti időjós-lással, közben sok babonát felszámol.

„A leveli béka nevének annak köszönheti, hogy nem a földön, hanem a fák lombja között elrejtőzve lesi áldozatát. Amíg a levegő száraz, addig fennmarad a lombok között. Közben ragadós bőrfelülete lehetővé teszi, hogy a száraz leveleken megkapaszkodjék. Amint a levelek nedvesnek lesznek, nehogy lecsússzon, elhagyja a fát, és brekegve a vízbe ugrik.”

Ez a megfigyelés készítette az embereket arra, hogy a békából barométer csináljanak. Bezárják üveglitkába, amibe kis létrát állítanak és várják, hogy a béka szép időben a létra legfelső fokán üljön, rossz idő közeledtekor pedig lemasszon. A béka azonban nem érzi ennek szükségét... A leveli béka, amelyet kiszakítottak természetes környezetéből, ösztöneiben és reakcióiban semmiképpen sem lehet ugyanaz, mint ami korábban volt.

Am, ha a béka fel is mondja a szolgálatot, vannak természeti jelenségek, amelyek figyelmeztetnek az időváltásra. Ha a halak időnkint 1-2 centiméterre kiugranak a vízből, zivatarrá számíthatunk. Rö-

AZ ÁLLATOK ÉS NÖVÉNYEK IDŐJÓSLÁSA

varokat fogdosnak, amelyek ilyenkor a legalsó levegőrétegben, közvetlenül a víz felett röpködnek.

Ha a pacsirták reggel különösen magasra repülnek és ott énekelnek, szép idő lesz: Ha a fecskék egészen

mélyen a talaj közelében röpködnek, rövidesen vihar lesz, vihar, nem pedig átmeneti helyi eső; Ha a fürj pityeg, ugyancsak elromlik az idő, viszont a kakukkszó hosszabb, szép időre utal; Ha a galambok egy sorban a tetőn ülnek, zivatar vagy eső közeleg. Ezzel szemben tartós jó időre számíthatunk, ha a galambok rendezetlen tömegben ülnek egymás mellett.

Az idő iránti érzékenységet a növényeknél is felfedezték. A növények viselkedése többnyire a levegő páratartalmával függ össze. „Közismert esőbarométer a vérfű. Virágja érzékeny a nedvességre és csak akkor nyílik ki, ha a levegő nagyon száraz. Ha eső közeledik, azonnal bezáródik... A hársfa is sokkal erősebben illatozik, ha a levegő nedvessége esőt jelez. Különösen erős, bódító hársfallólat tavaszi estén jelzi, hogy másnap zápor-eső lesz”.

A felhőkről a következőket tudjuk: „Minél különbözőbb felhőformák jelentkeznek egyidejűleg, minél sokrétűbbek és minél változatosabb színűek, minél eltérőbb az iránya a felhőrétegek vonulásának, annál nagyobb a valószínűség, hogy az idő megromlik és csapadék várható. A sötét felhők veszélytelenek, ha köröskörül fehér szélük van, vagy alsó részükön világos foltok láthatók. Az ilyen felhőkből sohasem esik eső”.

BADACSONYI képerlap

A Badacsonyi látképe
Kilátás a hegytetőről a fo-
nyódi hegy felé

seregély-csapat közelít. Az ég vándorai számára a Badacsonyi most olyan, mint a „terülj, terülj asztalkám”! Végtelen hosszú sorokban, védtelen prédaként kínálják mézédés levüket a kicsattanó bőru ezerjók, a kívánatos rizlingek, s a mélytűzű oportó-szemek. Egy dörrénés a kétszövű sörétes puskából, s a megrebbent seregély-csapat ijedt, méltatlankodó csiripeléssel húz el Szigliget irányába...

Fonyód felett kitisztul az ég, s az opalizáló víztükör egyszerre megtelik ragyogással. Mintha, minden egyes hullám szegélyét folyékony ezüstbe mártották volna. Milliónyi víztükröcske vibrál odalent a szelek kénye-kedvére. A hullámok hátán parányi fények és árnyak kergetőznek játékosan, miközben a tavon megtörő fény-nyilak szüntelenül ostromolják a szőlőtőkék fonákját. A tóró visszaverődő fénynek itt a badacsonyi hegyoldalban különös jelentősége van. Siettet az érést, növeli a szemek cukortartalmát. Nemhiába mondják a badacsonyi szőlősgazdák, hogy csak az a tőke terem jó bort, amelyik meglátja magát a Balatonban!

A Badacsonyi déli oldala, ez a gazdag, fényöntözte táj másfél ezer éve érleli a nektárt adó szőlővesszőket. A kettős sugárzás titkát hamar felfedték a hegybéliek. Sehol a világon nincs még egy vidék, ahol ekkora fénytörő felület párosulna ilyen kitűnő vulkánikus talajú, szélvédett szőlőterülettel. A koporsó alakú vulkánhegy, mely évezredekkel ezelőtt félelmetes hő-

ségű tüzet okádott magából, most látavakarója mögött hunyorogva élvezi a kívülről jövő, meleget adó sugárzást. Öreg szőlősgazdák gyakorta mondogatják, hogy a badacsonyi borok erejében az egykori vulkánok tüze izzik, színében pedig a tavon szikrázó napfény aranya csillog.

Kirándulók élvezik a Hableány-park árnyas fái alatt a bányadt napsütést. Szünet nélkül áramlik itt a tömeg, hegyre fel, hegyről le. A kikötő felől szinte óránként átható dudaszó hasít bele a hullámok locsogásába, és a parti nádasok zizegésébe. A fonyódi kiránduló-hajó készül kikötni, fedélzetén zsúfolásig telve emberekkel. Egy részük a Kisfaludy-házig megy, a többiek azonban nem állnak meg felúton: a teljes panorámát akarják élvezni, mindazt a sokféle szépséget és változatos látványt, amelyet a hegytetőn levő plató kínál. A széles, lapos, 400 méter magasságig emelkedő fennsíkot keresztül-kasul hálózják a gondosan jelzett turistautak, amelyek a hegy érdekes geológiai és természeti látványosságaihoz kalauzolják el a természetjárókat.

A hegytetőről szinte egyedülállóan szép kilátás nyílik. Mélyen alattunk terül el a tó, jobbra a szép alakú, környező bazaltvulkán hegyekre esik a pillantásunk, szemben, a tó déli partján, a kettőscsúcsú fonyódi hegyig tágíthatjuk tekintetünk horizontját. A hegyoldalban, a szőlőkarórengeteg között turistaházak, múzeum, vendéglátóipari üzem, bővízü források várják a látogatókat, fent pedig olyan szívet-leket

A Badacsonyi mindig szép, de legszebb ősszel, szőlőérés idején, amikor a virágbaboruló szömörcebokrok rótszín fényeket lopnak a sötétszürke bazalt-sziklák alá, s a hegytetőn komorló erdők haragoszöld koronáját felváltja a bíborszín lombok pasztell-árnyalata. A levegő édes illatoktól tiszta, most érik, zamatosodik minden. Szinte jólesik a nyár könnyed felszínesége után az ősznek ez a komolysága, mélysége. A színek is sokat finomodtak nyár óta. A mézillatú tőkék végtelen zöld sorát itt is, ott is lepedőny rozsdabarna foltok törik meg, s a Hableány-park mentén felsorakozó jegegyek, s hegyoldalban szétszórt barack-ligetek

és a vízparti nádasok is mintha sápadtabbak lennének. Csak a hófehér pincefalak világítanak ki a tájból.

Fent, a hegytetőn csend honol. A tisztások szélén avar-had gyülekezik, s a nyáron kiszáradt vízfolyásokban itt-ott már megcsillannak a föld nedvei. A szarvasok az erdők mélyén felítik fejüket, aztán óvatosan, megindulnak a víztócsák irányába. Mókusz ugrál egyik fáról a másikra, s ijedten rebben össze minden neszre, pedig csak harkály kopogtatja a fák beteg bordáit. Lent a hegyoldalban, a szőlőtermő teraszok tövében, lassú mozgású, éles tekintetű vincellér kémleli a tájat: a Haran-góző Börc irányából vijjogó

Hozzászólás az „Országjárás” kérdéséhez

T. Szerkesztőség!

Erdeklődéssel olvastam Z. Vincze György cikkét az országjáró autóbustúrákról. Két okból is foglalkoztatnak a felvetett gondolatok. Egyrészt, mint természetjárót, másrészt, mint pedagógust, aki szinte foglalkozása velejárójaként, hosszú évek óta autóbustúrákat is szervez.

Sokáig vitatott téma volt — mi is tartozik a természetjáráshoz. Sokáig tartott, míg a konzervatívizmust legyőzve, szélesre tártuk a kapukat a természet megismerésének mindazon formái előtt, melyek modern-

ségükkel, esetleg technikai segítségükkel szokatlanok, s egyesek számára elfogadhatatlanok voltak. Így volt ez az autóbustúrákkal is. Sokszor hallottuk, miféle természetjárás az, ha autóbusszal közelítjük meg a gyalogosan is elérhető helyeket, pedig modern időkét élvez — az idő pénz. S ha nekem, mint pedagógusnak az a célom, hogy négy tanév alatt négy alkalommal, évente egyszer három-négy napos túra keretében az ország legszebb városait, legszebb tájait — legalább egyszer — megmutassam tanítványaimnak, másként, mint autóbusszal mego-

dani nem vagyok képes. Gondoljunk arra, hogy szeptember, október hónapban, s főleg április-májusban néhány ezer általános és középiskolás kisdíák ül tanáraival a buszba, hogy nem is kis pénzért, élményekre, ismeretekre tegyen szert. Az már a mi feladatunk, hogy ezek a sokszor, sajnos kevesen élő nem készített túrák a hagyományos természetjárással is kapcsolatba kerüljenek. Nem lehet Sopronba úgy menni, hogy ne turrázzunk egy kicsit a Lőverekbe, vagy talán az aggteleki nagy túra nem természetjárás?

Saját tapasztalataim alapján, a

űdítő turisztikai célpontok, mint a *Kőkapu*, a *Rózsakő*, a *Tördemici-kilátó*, a *Kőkereszt*. Különösen a *Rózsakő* népszerű kirándulási célpont, mert hiszen erről azt tartja a néphagyomány, hogy ha nő és férfi, háttal a Balatonnak, együtt ráülnek, még abban az évben férj és feleség lesznek.

Az igényes turista azonban nem a *Kisfaludy-ház* felől közelíti meg a hegytetőt, hanem a *badacsonyládbi-hegyi* vasútállomástól. Innen a piros jelzésen, egy és negyedóra alatt jut fel a *Kőkapuhoz*, minden badacsonyi túra végcéljához. Szőlők, gyümölcsösök között érünk el a Rodostó turistaházhoz vezető lépcsősorhoz (125 lépcső), majd innen, a ház mögött, két hatalmas bazalt-torony között az úgynevezett „*Bujdosók lépcsőjén*” folytatjuk útunkat. A turistaháztól az első

— *Vak Bottyánról* elnevezett — pihenőig 60, a második — *Bercsényi Miklós* nevét viseli — pihenőig 126 lépcsőn felfelé lépünk. A harmadik pihenőt *Mikes Kelemenről* (79 lépcső), a negyediket *Cinka Pannáról* (114 lépcső) nevezték el. Összesen tehát 464 lépcső visz fel a hegy tetejére. Útközben, a második pihenőnél, a bazalttorony közelébe kerülünk. Kitűnően látjuk innen a vízszintesen is elvált hatalmas korongokat, s alattuk a törmelékletét. Az egyik legszebb alakzat a *Harangozó Börc*. Ezt is, meg a *Kőkaput* is, érdemes fényképezőgéppel is megörökíteni.

A hegyről lejövet benézünk a *Kisfaludy-múzeum*ba, *Szegedy Róza* hajdani házába. Itt lakott a szépséges leányzó, a „*magyar Petrarca*” örök nagy szerelme, későbbi felesége, akit

egy nyolc napig tartó badacsonyi szüret alkalmával ismert meg, s akit először „kesergő szerelemmel”, majd „boldog szerelemmel” halála napjáig szeretett. Ezekben az ódon, múlt idők hangulatát őrző szobákban írta legszebb verseit a költő. Itt minden *Kisfaludy* emléket őriz, a pompás táj, amelyet megénekel, a csörgedező patak, mely nevét viseli. A költő és a badacsonyi táj egymástól elválaszthatatlan fogalmak. *Kisfaludy* könnyed, világos, dallamos versei, regényes hangulatokat, szerelmes és hazafias érzéseket tükröző dalai és regéi tették országos hírűvé a szép badacsonyi tájat, s természetes, hogy ma is az ő költői munkásságán át nézzük ezt a vidéket, melynél szebb, hangulatosabb, romantikusabb tájat, Európában is keveset ismerünk.

Nem lenne teljes a badacsonyi körkép, ha nem emlékeznénk meg a *Kéknyelű* és a *Szürkebarát* elvezőiről, akiknél a táji szépség iránti lelkesedés előbb-utóbb valamiféle rózsaszín mámorba csap át. A hegyről lefelé, egészen a partig elkíséri a látogatót a hegyoldal varázslatos muzsikája. Igazi részeg ember egy sincs. A badacsonyi bortól ugyanis — így mondják — mindössze mámoros lesz az ember.

Csendülj pohár, hirdesd a táj ígésétét! Szigliget romkoszorúzta bérceit sápadt ragyogással árasztja már el a holdsugár, s *Szentgyörgyhegyről* kósza szellő hátán, távoli *furulyaszó* érkezik. *Tapolca* távoli fényeit

Kőkapu

küldi felénk, s itt fent, a hegyen, a bazaltsziklák tövében, *Kisfaludyt* idézgetik a hegy szerelmesei:

„... az édent mutató sorhegyek oldalán
Bacchus tölt poharat s néked az isteni
nektárt legnemesebb vedreiből merít...”

Áldott ez a föld, szőlőt termő badacsonyi hegyoldalak! Mennyi gond, verejtek, szorgalom, akarás, teremtő erő műveli lankáidat, s mennyi bú és bánat lesz könnyűvé boraidd által... Jökedvű nép lakik erre felé, hiszen jó bor csak kedv és örömteli munka árán szüretelhető. Ezért énekelnek a hegyen kapálás közben, s ezért olyan derűs ez a táj októberben, szőlőérés idején.

Írta és fényképezte:
Huba László

A Rodostó turistaház

középiszkolákban működő természetjáró szakosztályoknak, az iskola programjában szereplő autóbussz kirándulások számtalan lehetőséget nyújtanak a tanulóknak éppen a hagyományos természetjáráshoz való kapcsolásra. Ezeket a következőkben látom.

1. A szakosztályvezetők szakmai tanácsaikkal vegyenek részt lehetőleg egy négy éves terv készítésében, mely az osztályok, illetve az iskolák életében hagyományos lehet. Ezek nálunk a következőképpen alakultak: a) Budapest — Hatvan — Gyöngyös — Eger — Belpátfalva — Putnok — Aggtelek — Rakac — Miskolc — Monok — Szerencs — Boldogkőváralja — Telkibánya — Füzér — Széphalom — Sátoraljaúj-

hely — Sárospatak — Tiszalök — Hortobágy — Budapest. b) Budapest — Komárom — Győr — Nagycenk — Fertőd — Sopron — Brennbérg — Fertőrákos — Kőszeg — Szombathely — Ják — Jel — Sümeg — Tapolca — Budapest. c) Budapest — Győr — Pannonhalma — Zirc — Veszprém — Nagyvácszony — Kaposvár — Szigetvár — Abaliget — Pécs — Siklós — Pécsvárad — Szekszárd — Dunaújváros — Budapest. d) Budapest — Kecskemét — Szeged — Gyula — Debrecen — Budapest.

2. Vegyenek részt az egyes autóbussz operatív előkészítésében és lebonyolításában.

3. Erjék el, hogy mindegyik programban szerepeljen 1/2—1 napos

gyalogtúra is, melyet a gyerekek örömmel fogadnak.

4. Bizonyára vannak minden osztályban hívei a hagyományos turisztikának is, tagjai az iskolai szakosztályoknak, talán még túrávezetők is. Legyenek ezek motorjai a kirándulás sikerének, s így szerezenek tagokat szakosztályuknak.

Kádár Jenő
szakosztályvezető tanár

VSZEVOLOD ASZAROV

A SZÖKŐKUTAK DALA...

I Péter 1725-ben — rakta le a Keleti-tenger partján, Oroszország új fővárosának, Pétervárnak alapkövét. Később — a fővárostól 30 km-nyire — a Finn Öböl mellett építette fel nyári palotáját, amely *Petrodvorec* (Péter-udvar) nevet kapta.

A világ számos parkot ismer, ahol a fák, kastélyok és szökőkutak harmonikusán olvadnak össze: Versailles és Tivoli, Caserta és Nymphenburg mellé méltán

sorakozik a XVIII. századbeli orosz művészet remekműve, Petrodvorec is. Húsz km-en át hőmpölyög a víz, hogy a másodpercenként 30 000 litert sugárzó szökőkutakat táplálja. A csodás kutak éjjel-nappal szakadatlanul működnek, és a vízcseppek milliárdjai, csillogó szivárványt varázsolnak az ezüstösen porzó víztükör fölé.

A tikkasztó melegben árnyas helyet keresve leültem egy fák ágaitól el-

borított padon. Teljesen egyedül voltam, a világ távolinak tűnt. A nap és az árnyék csipketerítővé formálta a zöld pázsitot, a virágok bódítóan illatoztak. Valahonnan messziről különös zene áradt, amely ébren tartotta gondolataimat. A szökőkutak vize énekelte csendes dalát.

Amikor kipihentem magam, felkerekedtem és elsetáltam a park közepe felé. Virágágyak, szökőkutak és medencék sora után, a víz-sugarak ragyogásában, egyszerre csak előttem magaslott a *Nagy Palota*.

Benn a kastély dísztermében koronás gyertyatartók, értékes porcelánok, művészi bútorok, festménygyűjtemény bűvöli el a látogatót. A Palota falának tövénél pedig Petrodvorec csodája, a „Nagy Vizesés” zuhog le a dombról. Bár már sokszor jártam itt, mégis mindig lenyűgöz a tökéletes harmónia, amelyet a merészen szárnyaló építész, a szobrász vésője és az építők ügyessége teremtett meg.

A víz uralja a széles lépcsőt. Áthömpölyög rajta, a magasba sugarakat kerget és finom fodrokból ömlik le a medencébe. Szüntelenül zuhog, villog a napfényben, ezüstösen csillogó párával vonja be a szobrokat és a bazalt reliefeket.

A vizesés közepén a zuhogó vízsugarak között, nyers gránit-talpatzon áll az oroszállal bírkózó *Sámson*-szobor. A vadállat torkából vízsugár lövell a magasba, mindkét oldalán harcosok tisztelgnek Sámsonnak vízsugaraikkal. Najádok és szirének, delfinek és tritonok, a Névát és a Volgát ábrázoló allegorikus szobrok szegélyezik a medencét. A *Nagy Vizesés* 64 szökőkútjának vize hőmpölygő folyamba egyesül,

hogyan azután a nyilegyenes csatornán át, elfáradva a tengerbe ömöljön.

A *Nagy Vizesés* pezsgő pompája után nyugalmasabb hely után vágyódtam. Innen faszorral szegélyezett sétány vezet a park mélyen fekvő részeibe. Nekivágtam. A szökőkutak zsongása lassan elhalkult, a liget egyre sűrűbbé vált, s egyszerre váratlanul elém magasodott egy hatalmas, számtalan magasbaszökő, egymást kergető vízsugárból álló, hófehér obeliszk. A sugarak csobogással hullottak vissza a medencébe és nyugodt, lassú hőmpölygéssel folytak át a lépcsőkön. Ez a „Piramis” — amely távol áll a külvilágtól — megkapó látványt nyújt a magányos sétálónak.

Innen alig húsz lépésnyire kerek medencéhez ér-

Evtizedeken keresztül sok jogos kifogás hangzott el a turistaházak ellen. Ezek nem csupán az üzemelést, hanem a házak és azok berendezését is kifogás tárgyává tették. A panaszok legtöbbször megalapozott, ma már nemcsak többet, hanem korszerűbbet kívánunk. A turistaházak nívója kétségtelesen sokat emelkedett, azonban a turisták többet és jobbat szeretnének.

Úgy véljük, olvasóink örömmel veszik, ha a jövőben rendszeresen beszámolunk a turistaházakban történt eseményekről. Az alábbiakban ismertetjük a házakban ez évben történt változásokat és a közeljövő terveit.

Befejezték a Bükk-szentkereszt Béke turistaház helyreállítását, s tervezik, hogy a melléképületet — Körözsa (Istenáldás) — ifjúsági szálláshely céljaira hozzák rendbe.

Fehérkő-lapán vizsgálatot biztosítanak és a már meglévő vízvezetékrendszerbe bekapcsolják. Az Erdészettel

a Diósgyőrből Bükk-szentkeresztre vezető betonút bekötőútját a házig, közösen rendbehozzák, s így a fehérkő-lapai turistaházat autóval is megközelíthetővé alakítják.

Bánkúton új vízvezeték építenek. Derítőrendszert építettek. Az odavezető utat a jövőben az Erdészettel nem zárja el.

Hollóstaton új konyhát építenek, a vízrendszert bővítik, majd az éttermet nagyobbítják. Tervezik, hogy a ház befogadóképességének növelésére új, 90 fős szállót építenek, amit 1970-re fejeznek be. A kiszolgálás zavartalan.

Síkfőkút közmű szolgáltatásait rendezik, a fejlesztési tervet a Tanácssal egyeztetik.

A Herman Ottó turistaház (Szentlélek) felújítását a jövő évben megkezdik. A rozoga hordó-házakat nyári vikendházakra cserélik át. Az átépítés 1971-re fejeződik be. Az éttermi és vendéglői szolgáltatás zavartalan.

MI ÚJSÁG A TU

Várkút. Csak a helyreállított épületben üzemeltetnek. 1970-ben, a második épület lebontását követően, egy új turistaházat építenek.

Csúcshegy helyreállítása befejeződött. A közút építése folyamatban van.

Makkosmária. A házat rövidesen átépítik, konyháját egészségügyileg rendezik és növelik kapacitását. Az alkalmatlan vikendházakat lebontják és helyettük másokat építenek.

Nagyszénás tatarozása befejeződött. A villany-ellátás építés alatt.

Zsíroshegy. Még ebben az évben megkezdik a tatarozást.

tem; középen szintén szökőkút; egy forgó cső körtáncot jár, napsugárszerűen szórja a vizet. Ha nem tudtam volna, akkor is azonnal eltaláltam volna, ez a „Nap Kútja”.

A „Nap Kútja” fasor keresztelődésénél áll, mely alacsony, vörös téglapítménybe, az ó-holland stílusban épült „Monplaisir”-be torkollik. I. Péter kedvenc tartózkodó helyet volt a kis kastély. A tenger partján épült, s a vékony falakon áthallatszott a hullámok zúgása.

A Monplaisir szigorú, askétikus külsejét a kertek virágszőnyegei és a „Kéveszökőkút” tompítja. Huszonöt víz sugara úgy hajlik meg, mint a gabonaszár az érett kalász súlya alatt...

A parknak ebben a részében vannak a „Tréfa kutak”, melyek a padokon pihenő látogatót, váratlanul, hideg vízzel öntik nyakon.

Innen nem messze, tavaktól övezve áll a kétszárnyú *Marly*, amely az *Aranyhegy* szökőkútjaival feledhetetlen látványt nyújt. A vízesés 22 márványlépcsőn medencébe ömlik alá, két oldalát aranyozott szobrok, felül az ég és a fák koronája öleli át. Nem messze a fősétányon magányosan áll a kis *Ermitázs*; Egyik oldalán a tenger, másikon egy kis tó.

Aki mostanában jár Petrodvorecban, a háború pusztításának nyomait sehol sem találja. 1944-ben a Nagy Palotának csak kiégett falai álltak, a szobrok összetörve feküdtek, az ellenségtől elrabolt Sámson helyén hatalmas, jéggel borított tölcser állott, a fák lefejezve, a *Marly* és *Ermitázs* kiégve szomorkodott. Ma azonban Petrodvorec a porból és hamuból ismét újjáéledt.

(Putj b CCCP. 68/9.)

STAHÁZAKBAN?

Pálvölgy. A konyha- és raktárhelyzetet rendezik.

Gézháza. A ház folyóvízzel való ellátását ez évben elvégzik. Új konyhát létesítenek. Ifjúsági szálló rész bővítést kezdenek a jövő évben.

Balatonalmádi. A ház környékének rendezése befejeződött, s a terület bővült. Jövő tavaszán a házat és a vikendházakat tatarozzák.

Rodostó. A házhoz felvezető utat a jövő évben megépítik. A vízvezetékét valamennyi szobába bevezetik. A három épületet tatarozzák.

Szentgyörgyhegy. Jövőre kerül tatarozásra. A villanyvilágítást építik.

Királyházat ez évben tatarozták.

Kisinoé. A ház tatarozását részben befejezték.

Nagyhideghegy. Tatarozását megkezdték, ez évben befejezik, a felvonót is megjavítják. A felvezető utat az Erdészet október végéig kijavítja.

Magyarkút-Orgonavirág. A ház vezetéseben változás következett be. A Pihenő turista-vendéglőt rendbehozzák, a mellette levő üdülőtelepet kibérelték.

Törökmező. Vízvezetékrendszerét — új szivattyú, aggregát stb. — pótolták.

Mátraháza helyreállítása befejeződött. A turista és diákszállót közművesítették.

Parádfürdő. Új éttermet kívánnak létesíteni. A jövő évben megkezdődik az építkezés. Ezt követően a régi házat tatarozzák.

Mátraszentimrén a házat tatarozták, kifestették, vízvezetékli hiányait pótolták.

Dömörkapu. Atépitése megkezdődött és 1969-re központi fűtéssel, hideg-

meleg folyóvízzel látják el, üzemeltetése zavartalan.

Fehérkút. Tatarozása, vikendházakkal való ellátása megtörtént.

Istenkút. Vendéglőjét tatarozták, a kerthelyiséget átépítették.

Salgó. A turistaház tatarozása befejeződött. Az odavezető út építése folyamatban van.

Gárdonyi — Szigetmonostor változatlan, kielégítő körülmények között működnek.

Csikóváralfa. Bekötő utat építenek. A ház tatarozása befejeződött.

Dobogókő átépítése megkezdődött. Az éttermet bővítik, a konyhát korszerűsítik, a szobákat komfortosítják, a berendezést átserélik. A vikendházakat lebontják, helyettük nagy befogadóképességű kerthelyiség létesül. A vikendházak pótlására kőből épített téli-nyári diákszállás épül.

Kevélynyereg. Tatarozása ez évben történik meg.

Gyöngyöstől

EGERIG

Gyöngyös és Eger között terül el az ország egyik igen érdekes vidéke.

Központul e vidék bejárásához, Verpelét kínálkozik, de ott sajnos nincs szállás. Az autóbuszmenetrend miatt vidéket úgy bejárni, hogy esténként az egri szálláshelyre visszatérhessünk, szintén lehetetlen.

Hadiszállásunkat a szép táj megismeréséhez, a legcélszerűbb tehát Gyöngyösön ütni fel. A 600 éves, 31 ezer lakosú Gyöngyös a Mátra kapuja és jelképes fővárosa. Járda-széleiket sok helyütt — stílusosan — nem virág, hanem szőlőlugas díszíti. Van több színvonalas étterme, kisvendéglője, s a városi strandfürdő csak még kellemesebbé teszi az ott-tartózkodást.

Gyöngyösön viszonylag sok a lát-nivaló. Erdemes megnézni a XIV. században épült, Szent Bertalanról elnevezett „nagytemplomot”, a XV. századi ferences templomot Vak Bottyán kuruc generális sírjával, az igazságon 335 éves gimnázium öreg épületét, a volt Orczy-kastélyt a Mátra-múzeummal és a könyvtárral. A Fő-tér este, szép boltjaival, csillogó fényeivel, nyüzsgő életével eleven nagyváros benyomását kelti.

Első túránkat irányítsuk Bükk-székre. Az autóbusz korareggel indul, s a korai kelés előnye, hogy 8 órakor már a bükkszéki fürdő bejárata előtt szállhatunk ki a kocsiból. Az autóbusz Mátraházán, Parádfürdőn és Sirokon halad keresztül.

Bükkszék ma még fejletlen, de országos híru gyógyfürdő (Salvus víz), 40°-os hőmérsékletű vize alkalikus, jódos és brómos. Túl sokáig nem tanácsos benne lubickolni, bármennyire is marasztalna. Egyébként is délben indul vissza az autóbusz a fürdő bejárata elől Sirokra.

Sirok nagykiterjedésű település. Látogatásunk célja, a *siroki vár*. 291 m magas, meredek sziklabércen áll, részben a hegy tömegébe belevájva.

Az alsó várból a felsőbe például a hegy belsején keresztül vezető alagúton lehet följutni. A sötét alagút teljesen veszélytelen, de azért jó, ha van nálunk zseblámpa. Az egyetlen veszélyt a kullancsok jelentik. Ezek a kellemetlen vérszopók főként a mennyezetről vetik magukat az arra haladókra.

A siroki várhoz hasonló építményt Európában csak egyet ismerünk, a híres (persze jóval nagyobb) kísértetvárat: Les-Bauxen—Provence-t. A várrontól a kilátás mindenfelé gyönyörű. Észak-kelet irányban, egy közeli bérce, érdekes alakú kőbálványokat láthatunk, amelyeket a helyi képzelet „barát”-nak és „apácá”-nak nevezett el.

Másnap reggel induljunk Verpelétre. Ez alkalommal azon az útvonalon fut velünk az autóbusz, amely Egerszalókot érintve torkollik Egerbe. Ez a magyar „Bor-útja”, amely

A siroki vár

Visonta fölött, a Mátra oldalában haladva Abasárt és Domszlót szeli keresztül. Tekintve, hogy ennek az útnak a részletes bejárását külön napra tervezzük, elégedjünk meg az autóbusz ablakából rövid tájékozdással.

Verpeléten a templomot és az ipari műemlékké nyilvánított, régi kovácsműhelyt erdemes fölkeresni. Tekintve, hogy az összeköttetés innen Feldebrő felé igen rossz, induljunk neki gyalog, a 6 km-es útnak. Feldebrőn ugyanis érdekes láttnivaló vár ránk, megéri a fáradságot.

A híres feldebrői atemplom — feltehetőleg a X. századból származik, — építészeti megoldása és fal-festményei kifejezett bizánci hatást tükröznek. Ne feledjük, hogy Géza fejedelem Bizáncból is kért és fogadott hittérítőket, a feltemplom az idők során gót, majd barokk stílusú átépítésen esett keresztül de a restaurálás során a román és a gótikus építészeti elemeket láthatóvá tették.

Maga a falu kis település. Központjától mintegy 2 km-re esik a

kis vasúti megálló, ahonnan vonattal Kápolnára utazhatunk. A menetidő mindössze 11 perc.

Kápolna közvetlenül a Tarna mellett fekszik. A folyócska köhídjára az 1848 február 26-án és 27-én vívott véres csaták színtere volt. A kápolnai ütközetet a Dembinszky vezérelte alatt harcoló honvédsereg — sajnos — elvesztették, s ez Dembinszkynek a fővezérségéről való átmeneti leváltását vonta maga után. Kápolnán szép emlékmű örökíti meg az ott elesett 500 honvéd hazaszeretétét.

A számos helyi és távolsági autóbuszjárat bármelyikével már korán visszatérhetünk Gyöngyösre. Utunk a visontai új Gagarin Hőerőmű előtt visz majd el. Az óriási markoló és a külszíni fejtés az autóbusz ablakából is jól látható.

Harmadik nap ismét a verpeléti autóbusszal indulunk útnak és a már ismert útvonalon utazunk a Szederjes-tető tövében meghúzódó Kisnánáig. A *kisnánai vár* a XVI. századból való, jó állapotban levő erődítményrészere kívül-belül megtekinthető. Kisse távolabb, egy gótikus templom tornyai is láthatók.

Kisnánáról autóbusszal Markazig utazunk, mert Markaz fölött a 460 m magas, meredek Várhegyen szép *lovagvár* romjai várnak. Erdemes a hegyet megmászni, mert a romoktól jó rálátás nyílik a Kékesre, a Keleti-Mátrára és az Alföldre. Markaz faluból az autóbusz Abasárra, 11 perc alatt visz át. A vállalkozóbb szellemű turisták a 6 km-es utat gyalog is megtehetik. Ez különösen akkor kellemes, ha érik a szőlő!

Abasár — a Sár-hegy tövében — a környék legfejlettebb faluja. Van étterme és több borkóstolója, amit az magyaráz, hogy közel fekszik hozzá Mátrafüredre. A Bene-patak hangulatos völgyében sétáljunk hát mi is át Füredre. Ez túránk végállomása. Innen a kisvasúttal, vagy a számos autóbuszjáratral visszajuthatunk Gyöngyösre, s onnan Budapestre.

Dr. Tarnóczy Lóránt

A feldebrői atemplom — részlet

Ali Baba kincses barlangja

Az Üzbég Szocialista Szovjet Köztársaságban, az Angren folyó mentén felfelé haladva, ott ahol a Nisbahsaj beleömlik, emelkednek a Kurminszi előhegység dombjai. Amikor ott XV. századból származó pénzek kerültek a felszínre, a régészek stívet megjelentek, mert tudták, hogy a dombok érdekes romokat rejtene. A feltárás több hónapig tartott. Ahogy egyre újabb földrétegekhez értek, mind régebbi tárgyak kerültek elő: remekművű edények után durva megmunkálású tárgyak, ezüst dírhemek és öntött rézdarabok. A kézművesek műhelyei alatt hatalmas erődítmények körvonalai bontakoztak ki, az erődítmény alatt pedig a laza lösztalajban sok kovaközszerszámra bukkantak.

E leletek azt bizonyították, hogy ott, a két folyó találkozásánál a hűbérurak 1500 évvel ezelőtt hatalmas erődöt építettek, ahonnan — a hegy és a két folyó védelmében — biztonságosan új lehetett tekinteni a völgyet, azaz kiválóan alkalmas volt mind védekezésre, mind támadásra. Az erődítmény köré város is épült, s ezt utóbb fallal erősítették meg.

A várost Taskenttel és Tupkenttel kereskedelmi utak kötötték össze. A hegyen keresztül Ferganába vezető út szintén fontos volt, s jól őrizték, mivel nagy ezüstmennyiség mellett vezetett el. E bányát a VII. és a VIII. században „Tsas (Táskent) ezüstműveinek” nevezték.

Arab geográfusok egykori leírása szerint itt volt az „ezüsthegy”, az Ezeregy-éjszakában szereplő barlangnak a hegye, amely előtt Ali Baba felkiáltott: „Szeám nyíl meg!” Az „Ezüsthegy”, a „Kuhisszim”, azaz „Szimszim” szó volna a „szeám” eredetije. Kuhisszimet különben más ősi iratok is említik.

A város romjainak feltárása most folyik.

Négy francia utazott át Moszkván Ulan Bator felé. Két ócska automobilon: egy Renault 1907 és egy DeLauny-Belleville 1909-en. A két kiöregedett autót megjelene a Szovjetunió fővárosában a modern gépkocsik között, érthető feltevést keltett. Az újságírók érdeklődésére az autósok kijelentették, hogy őszi befejezik 10 000 kilométerre tervezett utazásukat. „Hatalmas” és „gyors” gépkocsijuk kielégítően működik. (A „Lumea”-ból)

A világ tengerein és óceánjain 68 olyan kereskedelmi hajó jár, amelyet a múlt évszázadban építettek. Ezenkívül még közlekedik 2500 valóban veterán hajó, amelyeket 35—40 éve gyártottak. Altalá-

ban a világ kereskedelmi flottájának 4,6 százaléka korban öregebb 25 évnél. (A „Magazin”-ból)

Svájcben, a Brienz környékén levő Ballenbergben rövidesen 65 hektár területű skansen (szabadtéri népművészeti múzeumot) építenek. A 400 000 dolláros költséggel épülő skansen az ország különböző vidékeinek jellegzetes parasztházait mutatja be, teljes berendezésükkel együtt.

Egy olasz-svájci alpinista expedíció tagjai hazaértek Grönlandból, ahol sikerült először megmászniuk olyan sarki hegyeket, amelyeken még nem járt senki. Az expedíció vezetője az olasz Dante Caraffini volt, a Varesei Hegymászó

Klub elnöke, aki elmondta, hogy az expedíció a 72. szélességi fokon túl fekvő területen 6 csúcst ért el Umanack eszkimó falutól néhány száz km-re. (A „Magazin”-ból)

A Fekete-tenger grúz partján van a Reproa folyó. Ezt tartják a világ legrövidebb folyójának, mert csupán néhány méternyi hosszúságban hömpölyög a szabadban. Egy hegy lejtőjén jelenik meg, pár métert csörpint a tengerbe ömlik. A szakértők véleménye szerint a folyó valahol a Kaukázusban ered és kilométereken át sziklaalagútban folyik és csak a tengerbe ömlés előtt merül fel a felszínre. (A „Magazin”-ból.)

A nevetés fél egészség

Küldjön be egy turistaviccet, adomát, vagy anekdotát a Turista szerkesztőségébe. A legjobbat közöljük és tiszteletdíjban részesítjük.

A HÓNAP VICCE:

Falu végén öreg bácsi kaszál. Arra megy egy turista.

— Jó napot, bátyám! — köszön az öregnek. — De szép erre maguk felé.

— Szép ám — mondja az öreg. — Jön is erre sok turista. Tavaly is járt erre egy.

Odor Béláné
Bp., XIII., Népfürdő u. 1/a

Téli vitaminforrások

Télen általában mindig felmerül a kérdés: — hogyan juttathatunk elegendő C-vitamint a szervezetünkbe? Erre kívánunk néhány jó tanácsot választani.

Savanyú káposzta: Izletes, általában közkedvelt és olcsó, tetszés szerinti mennyiségben fogyasztható. C-vitamin tartalma óriási, és előnye — a többi C-vitamint tartalmazó zöldséggel szemben —, hogy a főzéssel sem veszít értékéből. A töltött káposzta, kolozsvári káposzta és más kedvelt elkészítési mód mellett mégis a legjobb és leggyorsabb, ha salátaként, nyersen fogyasztjuk. Húsokhoz, de felvágotthoz is kitűnő,

gyermekeknek pedig egyszerű tiszóral. Ha pedig különlegesebben akarjuk készíteni, csináljuk a salátát a következőképpen: a káposztába elvegyítünk apró kockára vágott savanyú uborkát, és egy kevés olajjal összekeverjük, vagy a káposztát köménymaggal ízesítjük, összekeverjük vékony szeletekre vágott kolbásszal, és olajon megpároljuk. Az egyszerűen párolt savanyú káposzta igen finom körtés — burgonya vagy rizs mellett — sült és rántott húsokhoz is, kicsavarva forró olajra dobjuk, néhányszor megöntözzük a levélle, de úgy, hogy teljesen elforrjon a le-

ve, izlés szerint cukorral ízesítjük, és puhára pároljuk.

Egy másik igen egészséges „téli zöldség”, amit szintén felhasználhatunk salátának, a sárgarépa.

Megreszeljük, cukorral, citrommal ízesítjük. Gyerekeknek szintén jó tiszóral, húsokhoz található. Egy másik elkészítési módja: a répát megreszeljük, citromlével, olajjal összekeverjük. Hozzáadunk (körülből félkilogrammmal répához) egy evőkanál mézet, egy vékonyra szeletelt almát, egy evőkanál durván darabolt mandulát. Apróra vágott petrezselyemmel díszítjük.

A TURISTÁK KÖNYVES POLCA

A Medicina Panoráma sorozatát nem kell bemutatni olvasóinknak. Ezek a könyvek méltán vívták ki a közönség tetszését, külsőjükkel és gazdag tartalmukkal. A sorozat most újabb kötetekkel bővült. Bács Gyula, Jugoszlávia c. könyve méltán sorakozik a Magyarország, Szovjetunió, Franciaország, Csehszlovákia és az Itália c. művek mellé. Turisták számára szinte nélkülözhetetlen, mert tartalmazza az ország történelmi, földrajzi, művészeti leírásán kívül a sokarcú Jugoszlávia részletes útikalauzát a Vajdaságtól Belgrádon át, Szerbia, Macedónia, Bosznia-Hercegovina, Szlovénia, Horvátország, és a tengerpart szépséges vidékéig. Kapható a Sport Könyvesboltban, Bp., VII., Rákóczi út 64.

TELEKI NYOMÁN

Kenya-hegyen

A Top-Hut és a Firmin-Hut 4730 méter magasságban, háttérben a Lenana-csúcs, középen a Lewis-gleccser frngyújtója, amit Teleki, kráternek nevezett

tokrata Teleki személyiségére is. Kiváló szervező, nagyszerű vadász- és sportember volt, de tollat nem vett a kezébe! Az expedíció felfedezéseiről Ludwig von Höhnelt tájékoztatta a tudományos világot.

„... Másnap reggel az ösvény bambuszűrűsége vezetett odább... 20-án 3100 méter magasságban a bambusz felső határához érkeztünk... 3200 méteren a fák is gyérebbekké válnak... Föllebb már csak fűneműek takarták a mocsáros hegylejtőket... 3556 méternyi magasságban embereimmel jó kunyhókat építettem...”

„1887. október 17-én utunk északkeleti irányban vezetett a Keniához. A hegy csúcsát az egész idő alatt nehéz felhők takarták, délután pedig erős mennydörgés közben heves zivatar tört ki fejlünk fölött. Kevés naplemente előtt két oroszlánnak ordítása rövid cserkészésre csábított...”

gy kezdte beszámolóját Teleki Sámuel, az első európai ember, aki behatolt az őserdőkkel övezett Kenya-hegy központi részébe. Kilencven évvel később, az ő útját követve kívántuk afrikai földrajzi ismereteinket a hegy meglátogatásával kiegészíteni.

Az afrikai kontinens második legkiemelkedőbb hegyéről, az 5194 méter magas Kenyáról a Kenyai Hegymászó Klub színvonalas ismertető könyvecskét adott ki. A hegy meghódításának története című fejezet a Teleki-expedícióval kezdődik. A leírásból csak egy dolog nem derül ki, az, hogy Teleki — magyar volt.

Teleki a kikuju törzs által lakott kis Nodoro faluban készült a Kili-mandzsáru utáni második magashegységi túrájára. Jómagam hűségű utitársammal, Csekő Árpival a hegy nyugati lábánál fekvő Naromoru falu rendőrsét faggattam: hogyan lehetne megmászni innen a még igen távolinak tűnő havas, jéges hegységet.

— Az erdőzónában levő meteorológiai állomásig akár gépkocsival is eljuthatnak — tájékoztattak angol nyelven az udvarias kenyai rendőrök. De nagyon vigyázzanak, mert most azon a részen sok az elefánt és orrszarvú, s már több halálos baleset történt...

A faluban felfogadtunk kísérőnek s részben teherhordónak egy izmos kikuju fiatalembert, *Kimbimbi*-t. A rendőrállomáson beírták egy könyvbe, hogy mikorra várható visszatérésünk. Többnapis késés esetén keresésünkre indulnak...

Művelt földek, kis települések közt vagy 15—20 km-t tettünk meg, amikor elértük az erdőövezetet. Messze nem jutottunk benne gépkocsival, a Land Roverek számára is küzdelmes csapáson a mi Volkswagenünk hamar megfeneklett. Kiszálltunk, magunkra vettük hátizsákjainkat, és gyalogosan folytattuk az utat a

csüngő mohával, lebegő zuzmóval díszített egyenlítői dzsungelben.

Afrika térképen egy magyar név szerepel: a Rudolf-tó déli partján emelkedő „Teleki's Volcano” a *Teleki-vulkán*, amelyet az 1887—88. évi expedíció során Teleki Sámuel fedezett fel. Munkatársáról, az expedíció pozsonyi származású geológusáról, a magát osztráknak valló *Höhnelt Lajosról* a Rudolf-tó egyik vulkánikus szigetét és a tó déli öblét („*Von Höhnelt Bay*”) nevezték el. Afrika legmagasabb hegyén, a Kili-mandzsáron, amelynek megmászását Teleki kísérelte meg először (5310 méter magasságig jutott el), emlékének nem örzi elnevezés. Nem messze innen a *Meru-vulkán* oldalán ő jutott el először a *Ngurdoto-kráterhez*, amely ma Tanzániának egyik nemzeti parkja. A kráterről a turisták részére készített hivatalos tájékoztatóban ez áll: „az első európai utazó ezen a vidéken a *német Teleki gróf volt*”... A kiadó többszöri reklamálás ellenére sem volt hajlandó a „német” kifejezést módosítani...

Nem véletlen, hogy a Teleki-expedíció külföldön sokfelé úgy ment a köztudatba, mint német, vagy legalább is osztrák vállalkozás. Ennek egyik oka, hogy még az osztrák-magyar monarchia időszakában történt, de egyben rávilágít az arisz-

A Teleki által említett bambuszűrűségnek ma már nyoma sincs. Vagy tűzvész pusztította el, ami gyakori jelenség errefelé, vagy a környéken élő kikujuk irtották ki — kunyhóik építéséhez. Körülbelül 2500 m magasságban megritkul az erdő, s a következő százméteres szinteken már csak cserjék-bokrok ékítik a füves lejtőket. 3000 méternél nedves, zsombékos felszín kezdődik, a keskeny gyalogösvények a nagy csomókban növő mocsári füvek közti kanyarognak. Megjelennek az első *lobéliák*, az alpi növényvilág csodálatos képviselői. Óriási fenyőtobozokhoz hasonlóan emelkednek ki a füves pusztaságból (*lobelia kenienensis*).

Közel 4000 méter magasságban jártunk, tehát jóval túljutottunk már Teleki utolsó kiépített táborán, amikor egy hegyperemre érve felejthetetlen szépségű völgy képe tárult elénk! Ez a „*Teleki-Valley*”, a *Teleki-völgy!*

A Kenya-hegy későbbi kutatói térképezői azzal állítottak emléket az ittjárt első európainak, hogy róla nevezték el a hegység legszebb völgyét. A Kenya-hegyről készült térképen még két helyen szerepel a Teleki név: így neveztek el egy kis tengerszemet, de a Teleki-völgyben nemrég létesített bádógvédkunyhó is a „*Teleki-Hut*” nevet viseli.

Kíváncsiak voltunk, vajon mit tud Telekiről kísérőnk, *Kimbimbi*? Ó már vagy három tucatszor fordult meg a Teleki-völgyben, s mint kicsit angol tudó idegenvezető naponta tizszer is kiejti a száján a Teleki nevet. De faggatásunk teljesen negatív

A Teleki-védkunyhó — a Teleki-völgyben. Jobbra fent: a Teleki-tó!

eredményű: Kimbimbi-nek fogalma sincs arról, kifele-miféle elnevezés az a Teleki...

— Így mondják — hajtogatta kikuju barátunk. Nehéz a magyarázkodásunk, mert először arra kell megtanítanunk, hogy valahol messze a fehérek földjén él egy magát magyarnak nevező nép...

A „Teleki-Valley” szabályos, széles U alakú teknő völgyét a hajdani gleccserek alakították ki. A melegebb periódus beköszöntésével a gleccserek visszahúzódtak, s ma már csak pár négyzetkilométernyi széttagolt foltokban találhatók meg a csúcsrégió környékén, 4500—5000 méter közötti szinteken.

Fótáborunkat 4115 méter magasságban, a kristályvízű Naro Morugleccserpartak partján létesített Teleki-védkunyhóban vertük fel. Összecsavarozott alumínium váz, hullám-bádoggal borítással, két és félszer hat méter alapterülettel, összetiport szénával: ez a Teleki-ház! Emlékkönyv nincs, a látogatók formátlan kartondarabokra írnak fel neveiket és a cédulákat feltűzik a kampós szögekre.

Amilyen rideg és hideg (!) a kis kunyhó, annál pompásabb látványt nyújt környezete. Számunkra teljesen szokatlannak, fantasztikusnak tűnnek a 4—5 méter magasra is megnövő óriás szenceliók (*senecio keniodendron*). A szorosan egymáshoz tapadó, elszáradt alsó levelek közé az esővíz nem tud behatolni, így a hegymászó a legzordabb időjárás viszonyok közepette is mindig talál száraz, jó kalóriájú tüzelőanyagot a Teleki-völgyben. A tűz melege bizony jól esik, mert ebben a magasságban éjjelente mindig fagypontra alá száll a hőmérséklet, annak ellenére, hogy az Egyenlítő képzeletbeli vonala éppen a hegyen húzódik át.

Újabb csodálatosan szép, a Földön sehol máshol nem található növényvilág ismerkedtünk meg. Körülbelül egy méter magasak; olyanok, mint valami kicsinyített fehér obeliszek, vagy törpe kínai pagodák, amelyeket dűsan bevontak árvalányhajjal. Esőben, vagy a hajnalban olvadozó dér levében összetapadnak a finom bolyhos szálak, mint a vízből kimászó fürdőző gyermekfején a kócos hajtincsek. De amint a Nap sugarai felszártják a nedvességet, a völgyi szélben libegő árvalányhaj-köntös csillogóan sziporkázik. Ez a csodálatos szépségű növény, amely a völgyet ezrével díszíti, a *lobelia Telekii*.

Wízvepszdító szemlélésből erős füttyszó riasztott fel. Amint továbbstáztam, újabb éles füttentyés hallatszott. A sziklákon, mint valami játékos piciny medvebocok, barna bundájú állatok görögtek szerteszét. A fél méternél is nagyobb dundi mormoták a völgy házigazdái, a látogatók kedvencei. Reggelente és esténként a sziklák alatti fészkeikből a jól kitaposott ösvényeiken lesétálnak a pa-

A Kenia-hegy legmagasabb csúcsai a Teleki-völgyből nézve (Batian és Nelion)

A Teleki-völgy növényvilága 4200 méter magasságban: középen az árvalányhaj-ruhás *Lobelia Telekii*, körülötte óriás szenceliók

takhoz, inni és egy kicsit mosakodni....

A reggeli órákban ragyogó nap-sütés pásztázta a Teleki-völgyet. Az éjszakai hálóköntös, a fehér dérpel hamar lehullott az ébredező virágokról, a zöld mohaszőnyegről. Az álmos mormoták még csak reggeli sétájukhoz készülődtek, amikor mi már úton voltunk a keleti csúcs, a 4985 m magas *Lenana* felé.

A Kenia-hegyi expedíciókat, — mint általában az egész afrikai vállalkozásunkat — tanulmányútnak szántuk, s nem volt célunk, hogy alpinista babérokat gyűjtsünk. A *Lenana* elérése nem kívánt különösebb felkészültséget, viszont kitűnő áttekintést nyújtott az egész száz kilométer szélességű vulkán-komplexumról. A hegy két legmagasabb sziklacsúcsának, a *Batian*-nak (5194 m) és a csak 11 méterrel alacsonyabb *Nelion*-nak a megmászása komoly hegymászó gyakorlatot és felszerelést igényel, mivel a leküzdendő sziklafalak olykor a legnehezebb, VI. sztandard fokozatnak felelnek meg. A *Batian-ra* először az angol *Mackinder-expedíció* tagjainak sikerült feljutniok, 12 évvel a magyar expedíció után, de egészen 1929-ig az újabb próbálkozásokat nem kísérte szerencse. Ezt követően több sikeres, de több tragikus hegymászó kísérletnek a tanúi lehettek a kettős csúcs sziklá. 1959. év érdekes dátum az afrikai alpinizmus történetében: *Kisoi Munyao* személyében az első afrikai hegymászó is feljutott Kenia legmagasabb hegyére.

Alig értük el a *Lewis-gleccser* nyelv szintjét, amikor a hegyet sűrű fellegek lepték el és kiadós havazás kerekedett. Ez nem mindennapi élmény: hóviharban az egyenlítőn!

Ma már meglehetősen nehéz pontosan megállapítani, hogy hova, meddig is jutott el a valójában Teleki. (Az angol irodalom szerint csak 4200 m magasságig, de, ha így lenne, ez sem kisebbbített Teleki úttörő szerepét a hegy megismerésében.) Az események krónikása, Höhnel nem kísérhette el Telekit erre az expedícióra, mert gyengélkedett. A nyolcnapos hegymászó út élményeit Teleki később mesélte el társának, aki ezekről jegyzeteket készített. Sokkal hitelesebb és szakszerűbb lett volna a Kenyáról szóló beszámó-

ló, ha Höhnel maga is láthatta volna a hegység központi részét. Ő bizonyára felismerte volna, hogy amit Teleki 3—4000 méter átmérőjű kráternek nevezett, tulajdonképpen nem más, mint a *Lewis-gleccser*, illetve hajdan az egész Teleki-völgyön végighúzódo gleccserfolyam firngyűjtő medencéje.

A Kenia-hegy óriási vulkánrom, amelynek hatalmas láva és salkkúpja a harmadkor végén alakult ki. A vulkán akkor mintegy 7000 méteres magassággal talán a kontinens legmagasabb kiemelkedése volt. A rátelepedő jégtömeg azonban szétszaggatta krátereit, lecsiszolta, lealacsonyította kúpjait, ezek képezik ma is a hegység központjának alpesi jellegű csúcsait...

Térdfig érő hóban értük el a 4730 méter magasságban a félig jégbe temetett bádoggkunyhót, az öreg „*Top-Hut*”-ot és a mellette nemrégén felállított *Firmin-émlékkunyhót*. Ez a két kis alumíniumház a bázis az alpin vállalkozásokhoz. Az öreg csúcskunyhó egyetlen értéke egy — használati utasítással ellátott — modern rádió adó—vevő készülék, amellyel baleset alkalmával összeköttetést lehet teremteni a naro-morui rendőr-állomással.

A *Lenana-csúcsról* visszatérőben az éjszakát mínusz tíz fokos hidegben a *Firmin-kunyhó*ban töltöttük. A falon üveg alatt, kis keretben a *Batian* legvadabb falai legyőzőjének, *Arthur Firminnek* fényképét fedeztük fel, rövid szöveges méltatással. A kunyhóban található habgumi matracokba burkolózva azon elméledtünk, milyen jó lenne, ha a *Teleki-kunyhó*ban egy hasonló beüvegezett képes táblácska ismertetőné az egyre nagyobb számban érkező turistákkal, mely föld szülötte volt a névadó...

Szöveg és fényképek

Dr. Balázs Dénes

A MAGASLATI LAZ

Mire július 28-án reggel a fedélzetre mentem, szárazföld volt előttem, mely félhold-alakban terült el a látóhatáron. Északi részén a messze kőd s felhők homályában roppant hegytömeg kékellett, s fölötté az Orizaba vulkán hótakarta csúcsa fényes csillagként tündökölt a fölkelő nap első sugaraiban. Amint a nap följebb emelkedett, s a kellemes keleti szél eloszlatta a ködöt s a felhőket, mind élesebben és élesebben váltak ki a Cofre de Perote szagatott töbörjei, az Andeseknek itteni legmagasabb csúcsai, melyek hegyezett kúpok gyanánt merültek az ég kékjére, meg a nagy hegytömeget szegő zord sziklafalazatok, s a tenger homokos partjait szegélyező őserdők sűrűi. Délnek, nagy félkört képezve vész el a Cordillera a kéklő láthatáron.

Igy tűnt fel előttem Mexikó!... — kiált fel elragadtatva Rosti Pál „Üti emlékezetek Amerikából” c. könyvében, amit 1868-ban jelentetett meg a pesti Heckenast kiadónál.

Az utazónak valóban mindenekelőtt a hegyláncok sajátos alakzata, szerkezete tűnik a szemébe. Az országon a Sierra Madre láncolata fut végig, melynek gerincét sokhelyütt valóságos lesímitotta a természet, s hatalmas fennsíkot képezett ki rajta. Mexico-City és Santa-Fé közt 2000 méternél magasabb, és 2200 ki-

lométer hosszú fennsíkban haladnak a vonatok és autók. A fennsíkot még ennél is nagyobb hegyek veszik körül, medencét képeznek belőle, s elzárják az óceánok áramló levegője elől. Ha valaki megfedkedzik arról, hogy milyen magasan van, völgyben érzi magát, és ugyancsak elszedül, ha a szélére jut, és a mélységbe tekint.

Mexikóban a növényzet is rendkívül változatos és dús. A forró föld őserdői-, cukornád-, vanília-, indigó- és chiklegumi (rágógumi) ültetvényei mellett egyaránt megtalálhatók a mérsékelt föld szőlői, tölgyesei, valamint a hideg föld zord fenyvesei. És egész Mexikót beborítja a kaktuszok világa, a trópusi, hegyvidéki és sivatagi kaktuszok többszáz fajtája.

A lemenő nap a rendkívül tiszta levegőben bűvös fényhatásokat vált ki. Az alig 20—30 perces alkonyok szebbek, mint bárhol a világon. A völgyekre már leszállt a sötét éjszaka, de a hegyek csúcsain még aranyló napsugarak ragyognak.

Mexikó csodálatosan szép, mesebeli ország. A geológusok elámulnak a földkéreg fantasztikus átalakulásain, a fűvészek megtalálják a földkerekség csaknem minden növényét, a turisták milliószámra özönlenek ide, és felejthetetlen élményekkel távoznak.

De miért rettegett a sportvilág több éven át Mexikótól? Mi okozta az ún. „magaslati lázt”? Miért hittük azt, hogy a „halál együtt fut majd versenyzőinkkel” ezen a magaslaton?

A magyarázat Mexikó sajátos fekvésében és klímájában, illetve az ezzel kapcsolatos nagyfokú tájékozatlanságban rejlik. Ugyanis a földkéreg és a növényzet mellett az éghajlat is rendkívül változatos. Az Atlanti- és Csendes óceán mentén trópusi a hőség, ám ahogyan haladunk a tenger szintjétől felfelé, úgy hűl le a levegő, s válik egyre hidegebbé, oxigénben

egyre szegényebbé. És az 5000 méternél magasabb vulkánok kúpjait már örök hó borítja. A rendkívüli magasság, a földkéreg alakulása és az óceánok közelsége a magyarázata annak, hogy habár Mexikó az Északi félteke 19. szélességi fokán, tehát csaknem az Egyenlítőnél fekszik, területén mindenféle éghajlat és növény megtalálható. A fővárosi piacokon például egyaránt kapható a földi eper, a kókusz, a szőlő és a narancs.

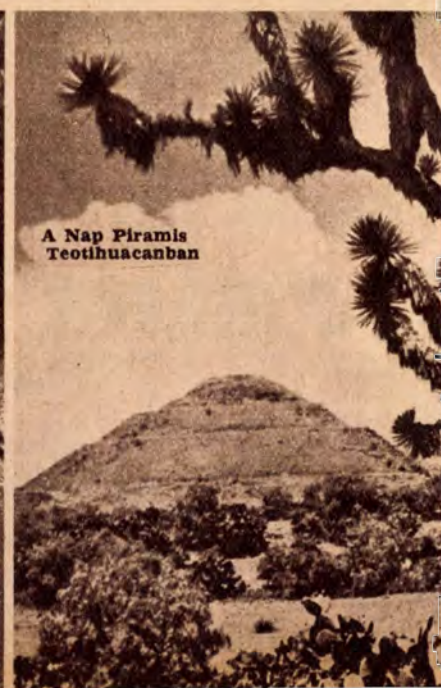
Fatális tévedésbe esett tehát a sportvilág, amikor a mexikói magaslatozt más, hasonló magaslatokkal összetévesztette. Sem az Alpok, sem a Kárpátok levegője, sem a tibeti vagy a bolíviai fennsík klímája ezzel nem mérhető össze. Amikor kisé utána néztünk a dolognak, kiderült, hogy Alexander Humboldt, a nagy német természettudós már a múlt században figyelmeztetett rá: ha vannak is magaslatozt bárhol a világon, „a Mexikó-belihez semmiképpen sem hasonlíthatók”.

Ma, három előolimpia távlatából tudjuk már, hogy a mexikói magaslati klíma nem káros az egészségre és lehetővé teszi a legmagasabb szintű teljesítményeket is. A tehetséges, jól felkészült és bátor versenyzők ott is győzni fognak. Az kétségtelen, hogy a felkészülésben a szakembereknek a klíma gondot okoz. Az is igaz, hogy a hosszabb erőfelfejtést igénylő versenyszámokban, mint például a hosszútávfutásban, nem lesznek jó időeredmények. De ugyanakkor az atlétikai rövidtávokon, az ugró- és dobószámokban, a súlyemelésben és a lövészetben akár világrekordok elérésére is lehetőség van. Kíváncsian várjuk tehát az olimpiai eseményeket, amelyek a nagy vetélkedésen túl megismertetnek bennünket egy újabb földrész egzotikus világával és rokonszenves népével.

Terényi Imre

Függőhíd a dzsungelben

A Nap Píramis Teotihuacanban

TISZTELT SZERKESZTŐSÉG!

JAVASOLJUK...

Ismertesse a Turista rendszeresen a Kék-túra, minősítő túra, kerékpáros kör-túra, vartúra stb. feltételeit, útvonalát. Ismertesse az újrastett utakat, és közölje — ha csak kivonatban is — a megyei tudósítók híreit.

Répánszki Atilla
Kecskemét, Dózsa György u. 21.

...Nagyon jónak tartom a Totó képejtvény pályázatát, gondolom jó lenne, ha minden számban az előző forduló helyes megfejtéseit közzé tennék, és az első három—öt pontszámot összetett elért pályázók nevét is ismertetnék. Véleményem szerint ez mégjobban ösztönözné a résztvevőket.

Szele Géza
Budapest, VIII., Mező Imre
út 14.

...Hozzászólásom az egyik Turistában olvasott cikk utolsó mondatával kezdődik. „Erdemes turistának lenni néha napján Budapesten is.” Való igaz, hogy a fiatalok nagyrésze nem ismeri fővárosunkat, ezért rövid séták szervezését javasolnám, elsősorban 19—20 éves középfokú, pl. egészségügyi szakiskolák hallgatói számára. A szervezéshez a Turistát kellene velük megismertetni és egy személyt Önöktől kiküldeni, aki kis előadás keretében ismertetné velük a lehetőségeket, s választanának egy hallgatót a további szervezéshez.

Kósa Klára tanítónő

...Közöljön a Turista minél több olyan túra- vagy tájismertetést, amely konkrét adatokkal is szolgál, tehát távol-ságok, időtartamok, szintkülönbségek stb. Hasznos, ha jelzetlen, újonnan jellel ellátott vagy máshol még nem ismertett útvonalakra hívják fel a figyelmet részletes leírással. Nagyon tetszett a Beregről és korábban a Szatmárról írott ismertetés.

Egy olvasó

MIERT...??

...nem láthatjuk a bükki Herman Ottó turistaház falán a névadó emléktábláját? Az előtte álló építmény ugyanis eltakarja.

Miklós Kálmán
Danúvia II. sz. gyár

...tűnt el a barlangi kéktúrázó bélyegző a bükki Cserepes barlangban?

A Pilisben, Pilisborosjenőtől két-három kilométerre a kéktúra úton nem lehetett továbbmenni, mert ott forgatják az Egri Csillagokat. Miért nem tesznek figyelmeztető táblát az út elejére?

A soproni pedagógus szakosztály kéktúrázói

...rosszak a Vértes hegységben az útjelzések? Sok fát kivágtak és csak régen festett jelzések nyomai láthatók. De van, ahol teljesen hiányzik. Munkatúrákon az egyes szakosztályoknak volna kötelessége a jelzések karbantartása.

Horváth László
A Vasas Izzó t. sz.
túravezetője

TÉVEDÉS!

Júliusi számukban téves hír jelent meg. A lillafüredi szép vízesés sajnos ugyanúgy nem működik, mint eddig. A Színva patak és zuhatagjai helyén csaldottan nézik az ország minden részéből összesereglett és külföldi turisták csoportjai a csupasz kőveket.

Forst Margit
Lillafüred

A júniusi számban a Ság-hegyről megjelent tudósítás nem mindenben fedi a valóságot. Celldömölkéről a Ság-hegyet nem szekérúton, hanem jöminőségű makadám úton lehet megközelíteni. Erről az útról nem lehet látni a Rába völgyét, mert elzárja a Kemenesaljai dombvonulat. Végül a cikk felett megjelenő képről: ha valaki a Ság-hegyet keresi rajta, bizony, nem találja. Ha felmászik a hegy platójára és keresi az ábrázolt panorámát, azt sem fogja látni.

Vida Lajos
Celldömölk

NEM MIATTUNK!

Mosolyogva olvastam Ormos Gerő írását a Turista augusztusi számában, egyben én is elképzeltem, hogy milyen neveltségszerű lehetett az a kép, amikor a karám kerítésén kellett, ahhoz nem szokott embereknek átbújni. Szeretném azonban tudatni, hogy ez nem a mi hibánkból történt.

Büdöskút-pusztán a jelzések készítése idején akadálytalanul lehetett közlekedni a pusztára egész területén. A karámot csak a legutóbbi időben létesítették. Intézkedtem, hogy igazítsák ki a jelzéseket és útjelző brigádunk ezt a munkát el is végezte. Hivatalunk 1700 km hosszú útjelző hálózatot tart nyilván és egy-egy helyre csak 2—3 év múlva tudunk elmenni az útjelzéseket felújítani. Kérem, ne nekünk tulajdonítsák azt a hibát, ami miatt a lovak elől futni kellett.

Dr. Zákonyi Ferenc
a Veszprém megyei
Idegenforgalmi Hivatal
vezetője

KÉPESLAP

Mátraderecske. Nem nagyon járják turistáink a Parád—Recsk—Bodony közötti vidéket, pedig szép akácós erdővel, lankáival, töréseivel élményben gazdag kirándulást ígér. Más látnivaló is akad itt: Mátraderecske vasútállomástól alig száz lépésre levő Kincsesfürdő. A recskli ércdúsító kutatófúrásai során 1014 méter mélységből magas hőfokú gyógyvizet adó szökővízsugár tört fel. A falu lakossága jelentős társadalmi munkával betonmedencét épített, hidegvizet pedig a szomszédos téglagyár ad a zuhanyzóhoz. Salgótarján, Kisterenye, Bodony felől máris sokan keresik fel a gyógyvizű fürdőt, mely a reumatikus és ízületi bántalmakra nagyon jó hatással van.

Soóky Károly
Csepel

TALODI ROMOK

Idillikusan szép erdei völgyben, Nagyvázszyon mellett, az országos kéktúra útvonalán fekszik a talodi pálos kolostor és templomrom, melynek környékét 1954-ben védetté nyilvánították.

A szép völgy a múlt század végéig kedves kirándulóhelye volt a környék fiataljainak. Az elmúlt években úgy benőtte a bozót, hogy a romokat alig lehetett megközelíteni. A környékbeli források vize megszokott és elposványosította az egész környéket. A sűrű dzsungelből csak a romok teteje kandikált ki.

Először a források vizének nyitottak utat, bevezették vizüket a csatornába és forrásmenedecébe. A bozótból kiszabadították a fenyőket, gyalogsvényt nyitottak a forrásmenedecéig. Ezután kiszabadították a romokat a gyeppel benőtt föld és faltörmelékből. Azóta sokan keresik fel Vázsonyból s messzi vidékről a szabaddá tett műemléket. Tiszogatás közben a templomtól északra megtalálták a kolostor falmaradványait is.

Csiksi László

A helyreállított és kitisztított medence
(Szerző felv.)

EGY KIS TÖRTÉNELEM

Henry M. Stanley újságíró 1870. október 12-én szállt hajóra Bombayban, hogy Zanzibárba utazva, elinduljon a Kongó forrásvidékén eltűnt angol utazó, Livingstone felkutatására. Hónapokig tartó felkészülés után csaknem 200 fős fegyveres kísérettel vágott neki az afrikai kontinens belsejének.

FARKASKALAND A KÁRPÁTOKBAN

Juon, a havasi gazdaság vezetője igencsak egyetértett velem: a huzamos városi élet végül is úgy kiszívja az ember vérért, mint ahogyan a napsugár szikkasztja ki a partra vetett keszeget. Ebben aztán teljesen egyetértünk, hanem abban egyáltalán nem, ami Juon egyéni életmódjára vonatkozott, az italozást illetően. Szerinte legcélravezetőbb, ha az ember hajnaltájt, ébredés után, benyel egy pofa pálinkát — borókapálinkát —, annak felével száját öblít, másik felét lenyeli, majd felhörpint egy korsó aludt-tejet. Déltájban aztán jöhet a kiadós ebéd, amihez liternyi könnyű bor dukál, vacsora előtt és után pedig pálinkával vegyest sűrű vörösbort csúszszék le az ember torkán. Bevallom, tisztelem az emberi szabadságot: ételekben-italokban kiváltképp s elvárom, hogy engem is tiszteljenek, ha nem is izsom meg a szeszest italt. Marad tehát a csapvíz, a szóda, az aludt-tej vagy ha tetszik a yoghurt és mindennemű gyümölcs-szörpök, üdítő italok.

Látszólag mindez nem tartozik ide, sokkal inkább az a Visó-völgyi kis falu italboltja, ahol Juonnal legelőbb találkoztam, és szíves örömet vállalkozott arra, hogy felkísér a Pop Ivánra, a plájra, vagyis arra a fennsíkra, ahol a közös gazdaság legelőin harapdálják a dús fűvet a zsiros, gyapjas juhok, s vagy kétszáz csikó.

Ha már az ember hátat fordít a civilizációnak, fordítson hátat egészen. Még Máramaroszigeten elhatározom: kilométernyi utat sem teszek meg holmi autóbuzson, fogaton, sem pedig egyéb járművön, hanem használok az apostolok lovát, az én sok hegyet megjáró két lábamat. Gyalog vágtam hát neki az útnak, élvezve a völgybezárt hajnalok homályát, a fenyőfák tüleveleiről égbeszálló, felhők ké párázó harmatot, a fenyvesek suhogó biztatását: „Gyalogszerrel tovább jutsz!” Nos, jutottam is. Szé-

pecskén megmásztam a Ciblest, a Pietricsét, Dánkult, közben néhányszor találkoztam málnázó medvékkel, patakok partján ruhát sulykoló asszonyokkal, s főnn a havasoknál kevés beszédű, ám annál szívesebb, kukoricamálét kínáló pásztorokkal, de bizony, Juon volt az, aki kilátásba helyezte nekem: ha véle tartok föl a havasokra és győzöm idővel, na meg bátorsággal, „összehoz” velük. Persze nem parolázásra, hanem kalandra. Még hunyorított is hozzá. A kocsmáros, ki tanúja volt beszélgetésünknek, e szavaknál leszegte fejét, sunyítva hátrafordult, majd elénk tett egy üveg fenyőpálinkát, és intett, hogy csak tegyem el. Ebből aztán megértettem: nekem ezt most ki kell fizetnem, mert ez az „összehozás” ára.

Hat kilométeres gyaloglás után a kanyargós, köves szurdokban botladozva Juon nyomában — érkeztünk meg a plájra. Ketten fogadtak: az öreg Vaszil és Péter a fiatal legény. Azonmód vacsorakészítéshez kezdtek, mely tőrös puliszkává kerekedett. A kondér kocsonyás tartalma a zsákra került s mikor kihűlt, magzaggal szabdalta négyfelé Vaszil. Izes gomolyát rágsáltunk hozzá, és csak mikor Juon előrakogatott palackjai közül a vörösborhoz nyúlt, jelent meg a tűz mellett, nagyot nyújtózva, morogva a bozontos, immár ötödik emberi lénynek számító egyén: Drakula, a kutya. Erős, izmos jószágna tűnt, ahogyan a lángok lobogásánál kivehettem, de cseppet sem volt bizalomgerjesztő. Barátkozni próbáltam véle, de hasztalan. Hiába hívtam, kutyába sem vett. „Maradj magadnak” — gondoltam kissé rezignáltan —.

Juon mozdulataiból Vaszil és Péter megértették; a vendég antialkoholista, ezért aztán aludt-tejvel kedveskedtek. Több szó nem esvén, vackot készítettek számomra: három deszkából készült félfödél alá bújattak, lábam a tűz jótékony

parazsa közelségében melegedett; rámdobtak egy félpokrócot, aztán jóéccakát! Drakula, legnagyobb meglepetésemre a lábamhoz feküdt, állát a földre sunyita, mókás fülei hegyezve maradtak, s engem — így kapott karjaiba a jótékony álom.

Arra ébredtem: fázom, szél nyargal a plájon, a birkák keservesen bégetnek, nem messze a karámban nyerítve, prűszkölve toporzékolnak a csikók. Távolról kiáltások. Nyilván Juoné, Vaszilé és Péteré. Csak Drakula ül feszülten figyelve a lábaimnál. De ahogy kimászok fekvőhelyemről, Drakula is meglődül és vágtat lefelé a völgybe s eltűnik ott, ahol a föntől zúduló patak déli irányt vesz a szurdokban.

Egyszerre elfog a félsz. Kellett ez nekem!? Se ember, se kutya! Csak nem farkasok támadnak? De máris illan a félelem, mert farzsebemhez kapok, ahol hatgolyóra töltött pisztolyom lapul, s máris vizsgálgom, élesre töltöm. Hiába, jó ha az ember felkészül! A farkasok nem kutyák, jó ha az embernél fegyver van.

Csak a sziluettjét látom: lóháton ülve jön valaki, s amint közelebb ér, már a hangja is elárulja, hogy Juon az, s osztogatja a parancsokat. Aztán nekem is odaveti: „Farkasok ólálkodnak a közelben, sokan vannak.” „Hányan lehetnek?” Juon bosszúsán felel: „Húszan, harmincan? Nem mindegy?”

Vaszil és Péter is feltűnik lóháton: „Egyelőre sikerült elzavarnunk őket” — mondja Péter és a pisztolyomra mutat: „Azt pedig tegye el. Semmi szükség rá.” A pisztolyt zsebre vágom, de azért a kezem nem veszem le róla.

Mint amikor kitörni készül a vihar, úgy hallatszik az üvöltő morajlás valahonnan a mélyből, akár a tenger fenekéről jönne, de már spriccelnek is szét mindhárom, vagyis négyen, mert Drakula a kutya a legelső a rohanásban. A csillagok ragyognak, az állatok újra

bőgni, nyüszíteni, nyeríteni kezdenek, csak úgy zeng tőlük a táj. De a farkasok túlvöltik őket. A ménes meglődül, a karám gerendája egyik oldalán kidől, s a riadt méncsikók eszeveszetten rohannak a hegyre, a völgybe s amerre látnak. A parázs mellé hasalok, pisztolyom remeg a kezemben és csak egy pillanat, farkasok rohannak felém, majd gyors cikk-cakkban irányt változtatva vetik magukat egy-egy csikóra, birkára. Pillanat tört része csak: a vezérfarkas tart felém, hatalmasakat ugrik s én meghúzom a ravaszt. Automata pisztolyom jól működik, még három lövés, s aztán lábdobogás, iszonyú bégetés, majd lassanként minden elcsendesül. Négy támadó tetemét szedegetik össze újdonsült barátaim. Amint mondják, egy csikót öltek meg a farkasok és két juhot ragadtak el. Vaszil az öreg, némán hordja elénk a tűzhöz a tetemeiket. Már három ordas hullája nyugszik a hajnali gyepen, mikor csótlanul a negyediket is odateszi, Drakuláét...

„Jó kutya volt” — mondja kucsmáját levéve, — aztán Péter és Juon is leveszi süvegét. Állnak darabig. Az én torkomat valami kaparja, de nem tudok szólani. Juon végül is legyint és az üvegek között kotorász. A borókapálinkás üvegből nagyot hűz és rám néz, némán nyúlok az üveg után és én is meghúzom. De az a kaparás csak ottmarad a torkomban, s nézem Drakulát.

Lent a faluban még el kellett végeznem dolgomat: öt liter pálinka árért jutottam hozzá egy kölyök-kutyához. A kis pofája akár az éccaka, csupán a négy mancsa világított. És átadtam Juonnak. Talán lesz belőle olyan jó kutya, mint amilyen Drakula volt...

Bíró András

— Allahra! — dörzsölte meg szemét Jusszuf, az emberséges aga, és szemét körülhordozta a tájon — hol vagyok? Oly ismerős a vidék, s mégis idegen. Mondd, jámbor utas Allahban, értesz-e nyelvemen s magyaráznád-e, mi történt velem?

Közelebb léptem hozzá, homio-komhoz emeltem kezem, s így szóltam:

— Megismertelek, agám, s magyarázattal is szolgálhatok neked. Jól irádkoztál. S mert emberséges voltál teljes életedben, Allah megengette neked, hogy mielőtt felszálls a hetedik paradicsomba, körül pillanthass Magyarisztánban, ahol boldog éveidet töltötted.

Feltámasztott téged. Már vártalak. Én leszek csauszod, úti kalauzod, hogy el ne tévedj ebben a régi, de neked új országban.

— Hála neked, jámbor utasember — válaszolta ő — én semmin sem csodálkozom már. Vezess tehát. Mindössze arra emlékszem, hogy a villám belesújtott abba a lőportoronyba, amely alatt a vihar végétét vártam s az egekbe repültem. Egyenesen a próféta lába elé. A próféta felemelt s idepottyantott eléd.

— Kissé későn — feleltem — hosszú ideig röpülhettél, jámbor effendim, hogy csak most kerültél vissza. De majd kiszámítják az ügyesek. Jöszte azonban velem, testvérem Allahban, nézz körül a tájon. Ne rémülj meg, még nem repülsz a hetedik mennybe, a gép, amelybe ültetek, emberi kéz műve, neve helikopter, huppanj bele, agám.

Az aga hozzászólt már mindenféle csodákhoz, amióta visszaérkezett a földre, ennél fogva bátran megragadta a helikopter korlátját s beugrott a gépbe. Fürge tekintettel pillogott körül.

— Beszélj, effendim — mondta — ajkadról dúsan peregjen a szavak méze.

— Ne csodálkozz agám, ha olyanokat is mutatok neked, amelyek égbe-röpülésed után keletkeztek a földön s olyanokról is szólok, akik utánad születtek. Íme, a hely, ahol égbe röpültél.

— Kissé satnya lett — biggyedt le az aga ajka.

— Ez pedig itt, alattunk, ez a másik még hamarabb röpült az égnek, agám, s hogy égnék röpült, annak is a te néped volt az oka.

— Erről tudok — bölintott az aga — fel se építettük többé, alatta, a víz partján húztunk tábornak széles kerítést.

— Igen, hajdani kerítések mögött, a dombon nyugszik az az ember, akit ti pusztítottatok el.

— Mi is tiszteltük, díszes temetést adtunk neki.

Feljebb emelkedtünk. Beláttuk a messzi-messzi tájat:

— Amott, agám egy zöldelő kert. A kertben ágasbogás vén fa. Alatta üldögélt egy bánatos férfi, papírosra hosszú, bölcs sorokat rótt. S ha belefáradt, vagy megunt a vesződést a béreseivel, felballagott ama dombtetőre s egyedül tünődvén, hallgata-

HOL JÁRUNK?

gul a messzit kereste. De gondolatának útja még messzebbre ért.

— Íródeák volt? Papi ember? Kertész? Rabtartó?

— Majd kitalálok, agám, hisz a túlvilágról jöttél, okos vagy. Nézd, amott is egy fa, az alatt is üldögélt egy másik bölcs, vidámabb az iméntinél.

— Milyen szép, hosszú csibukból füstöl!

— Amott meg egy fürge lovas! Jóval előbb élt tenálad. Fiatal, vakmerő, nőekkel megbízhatatlan. Látod az alacsony váracska bástyáit? Űk-apjáról nevezték el, most is valami családi háborúság végett kopogtat a kapun.

— Ezt nem ismerhetem? Nagyon ismerős ruhát hord.

— Vigyázz, mert mérges ember. Hamar odavág neked, nem kedveli fajtád!

— Azt a hármast is ismerem, az én időmben még vár volt a tetején, sziklába ágyazott. Most is ostromolják? Lőporfüstöt látok, a hang is idehallik. De kicsodák azok a kis kocsi, ég és föld között? Lovasokat szállít, vár ostromára?

— Majd közelebb érünk, agám, meglátod.

Most ismét hosszút repültünk, csaknem a házak tetejét súroltuk, az aga boldogan összecsapta kezét:

— Allahra mondom, szép kis fejérszemélyek sétálnak az utcán, lám az egyik talpig fehérben s kalácsot oszt fehér kendőből. Ne raboljuk el? S mellette tarka rokolyában három is, mily tündérik, mily szépek, sose láttam asszonyszemélyt így öltözni fel. Raboljuk el, effendim, ha már csodagépre ültünk! S lám, a várban sincsenek már védők, borostyán, iszalag borítja köveit.

— Ráismsersz, agám?

— A prófétára! — kiáltott föl az aga — azon a páston még én is vívtam bajt egy győri kapitánnyal! Ott ütötte ki kezemből damaszkuszi kardomat. Netán megkeressük?

— Rozsda marta szét azt, agám, nincs időnk utánahajolni.

Az aga tapsolni kezdett örömeiben, mert ahogy röppentünk, újra csak szép lányokat látott, ahogy pillikéztek, befont hajuk szalagja messzire repült.

Nyúlt volna utánuk, de a dombtetőn, omlott ablakok mögül hollócsapat szállt felénk. Elsötétítették az eget. Mire a pilóta újra kormányhoz kapott, útitársam, Jusszuf aga eltűnt. Ott röpült a felhők között a hetedik mennyországba.

Meg sem tudtam neki magyarázni, hogy:

1. Honnan s mikor röpült az égnek?

2. Mi az, aminek égberöpültéről ő is tudott?

3. Ki az, akinek hírért ő is ismerte?

4. Hogy hívták a kerítést?

5. Milyen fákat látott, kik ültek alattuk?

6. Az első fa alatt üldögélő milyen nevű s milyen magas dombra sétálgatott föl, milyen táj tűnt szemébe legmesszebb, ha északra pillantott?

7. A csibukos ismeretlen mit cselekedett a fa védelme alatt s mi áll szemben a fával?

8. Ki a fürge lovas, hol kopogtatott?

9. Mi a hármast kúp s mi van a három kúpon ma? Milyen magas?

10. Hol akart az aga lányt rabolni először, hol vívott meg a győri kapitánnyal?

11. Hol akart lányt rabolni másodszor?

12. Utolsó, de buktató kérdés, amelyre maga az aga sem tudna tán pontosan felelni, de jó pont a megfejtéshez: hozzávetőlegesen mikor pottyantott az aga a földre?

Sz. V.

(Megfejtések a 25. oldalon)

TURISTAELLÁTÓ VÁLLALAT

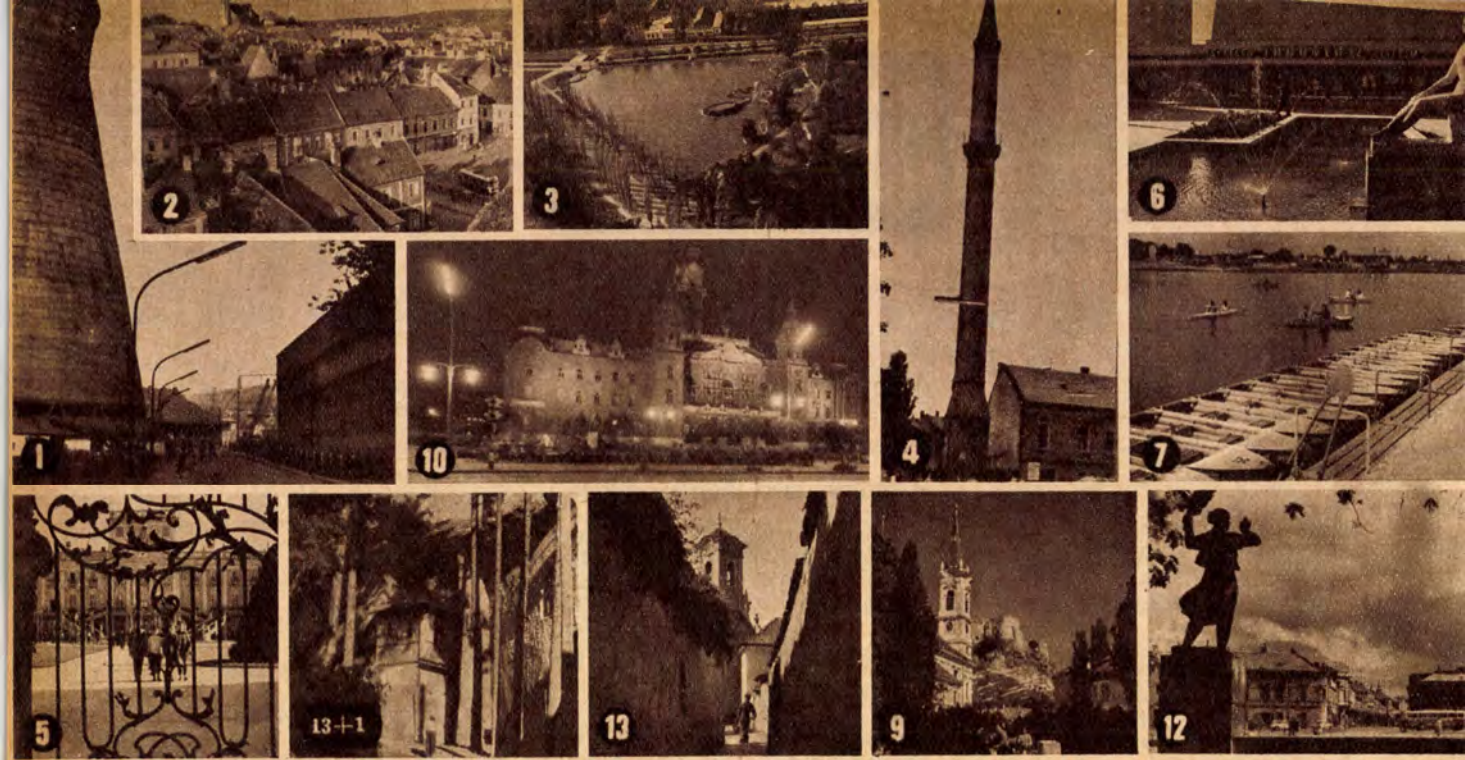
Budapest, VI., Lenin krt. 55.

Elhelyező irodánk új nyitvatartási rendje:

Naponta 9-től 19-ig

Szombaton 9-től 13 óráig

**Ugyanitt autóbuszjegy elővétel
is eszközölhető**

Pályázók! Figyelem!

A III. forduló rejtvényképeiről technikai okokból a számok lemaradtak, ezért — beszámozva megismételjük a képeket. Az előző számban feltett kérdések alapján a III. forduló megfejtéseit a IV. forduló határidejéig, október 20-ig elfogadjuk.

A kerecsensólymokról készített színes diafilm felvételeket a gemenci erdőben Cseresnyés Szilárd ornitológus, aki két évtizede kutatja és tanulmányozza Közép-Európa és hazánk ritka vadmadarait.

A Sió melletti ártéri erdőség egyik távolabbi részében találkoztunk a pécsi „madarással”. Eppen egy tisztás szélén, bokros földhányás mögül figyelte messzelátóján a közeli nyárfák koronája fölött repülő sólymokat. Aztán elővette teleobjektív fényképezőgépét az erdei út mellett meghúzódó gépkocsijából.

— Kerecsensólyom-pár! — mutatott a magasban kis élő repülőgépekként villámgyorsan tovatűnő szárnyasokra.

Sajnáltam, hogy kirándulásunkkal megzavartuk az elmélyült fényképezést, de hát, szabad időnkben miniket is vonzanak az előttünk még ismeretlen tájak, s így vetődünk arrafelé. S ha már így adódott, megragadtam a pillanatot rövid in-

A gemenci erdő kerecsensólymai

terjúra. Elvégre, csak igen ritkán bukkanhatunk egy igazi ornitológusra.

— Elhagyott rétisás-fészekben vertek tanyát — magyarázta a kutató. — Ezen az irtáson a rétisás fészkelőfáját meghagyták, a sas azonban eltűnt és a kerecsensólymok költöztek helyébe. A kerecsensólymok nem tűrnek meg más madarat a környezetükben, még a náluknál jóval nagyobb és erősebb rétisast is elhagszolják fészkeről.

— Több kerecsensólyom is él a gemenci erdőben?

— Gemenc déli részén, Szomfóván, továbbá a Dunánál és itt a Sió árterében van egy-egy pár.

— Hol fényképezett eddig madarakat?

— Most éppen a Magas-Tátrából tértem vissza, jártam a Bélai-Havasokban, aztán Lengyelországban a

Mazuri tavaknál, fel egészen a tengerpartig, továbbá a jugoszláv tengerparton, Macedóniában. Itthon a Mecsek, a Mátra, a Bükk hegységben, valamint a Duna- és a Dráva-menti erdősegekben készítettem különleges madárfelvételeket.

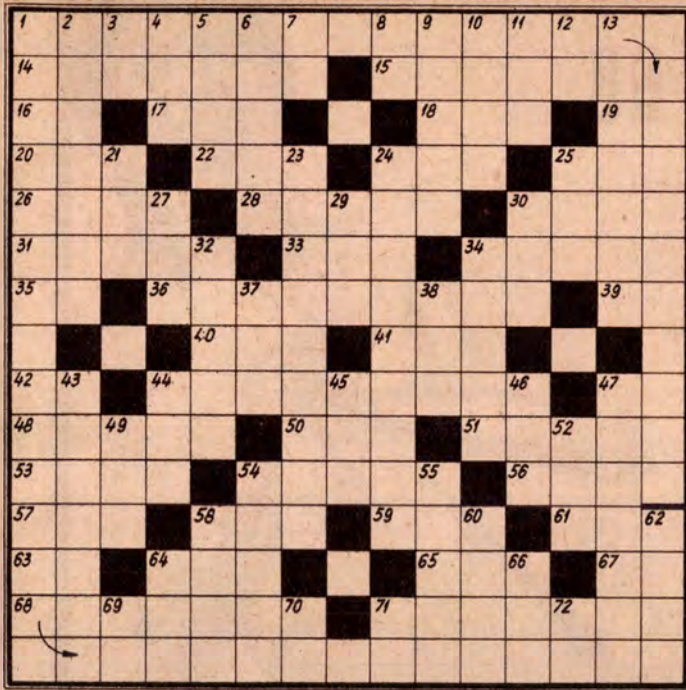
Cseresnyés Szilárd a Janus Pannonius Múzeum munkatársa, és már diák-kora óta szenvedélye a madarak életének tudományos megfigyelése. A Magyar Nemzeti Múzeum évkönyvében jelentek meg a dunamenti — bédai — ártéri erdők, továbbá a felső ártéri erdőség madárvilágáról, valamint a Mecsek ragadozómadarairól írott tanulmányai. Már főiskolás korában leírta a Mecsek hegység madárvilágát. Eddig mintegy tízezer színes diaképen, s ennél még sokkal

több fekete-fehér fényképen örökítette meg a ritkaságnak számító vadmadarakat. Így például az utolsó felvételt mondhatja magának a hazánkban eltűnt baltai fészkeléséről, 1962/63-ban a Dráva mentén egy pár még költött és azt sikerült lefényképeznie. A Mecsekben parlagi sast is lencsevégre vett, s felfedezte az első kis légykapót a hegységben. Bükkben és a Mátrában vándorsólymot és hollót filmezett, amely rendkívül különlegességnek számít, ugyanis ma már alig néhány pár vándorsólyom fészkelését tételezik fel hazánkban.

Cseresnyés Szilárd felfedezte a Dráva mentén a Lanka-ági kiskócsagtelepet, ahol először, 1958-ban hét pár ilyen nemes madarat figyelt meg és fényképezett, most pedig 20—22 párra szaporodtak, azonkívül 250 pár bakcsót tart nyilván, s újabban az üstökösgém is megjelent ezen a vadmadár-telepen.

Ballabás László

AZ EMBER ÉS A TERMÉSZET

VÍZSZINTES: 1. Anatole France írja egyik regényében (zárt betűk: Z, T, B) 14. Billentyűs hangszer. 15. Már nem egészen fiatal. 16. Házörzö. 17. Délután után következik. 18. Prémás állatnak has alatti prémje. 19. Egyiptomi napisten. 20. Cók... 22. Szakit. 24. Van bátorsága. 25. K. A. A. 26. Idegesillapító. 28. Madáralkás. 30. Osztrák város. 31. Katonai egység. 33. Ipari rostnövény. 34. Gonosz, bitang — régiesen. 35. Fedd. 36. Vulkáni szigetcsoporthoz a Csendes-óceánban. 39. O. M. 40. Nagyon csúnya. 41. Rag. -ról párja. 42. J. R. 44. A pintyfélék családjába tartozó rovarevő madár. 47. Kicsinyítő. 48. Választás elé terjeszt. 50. Francia filmsztár. 51. Kellemsen savanykás, szénsavas tejkészítmény. 53. Földmunka. 54. Híntörő. 56. A Szovjetunióban élő nép. 57. gondold, hogy minden ember az? (Petőfi) 58. Ragadozómadár. 59. Kerület, rövidítése. 61. Külföldi táncdalénekeső (Brenda). 63. Egymást előző betűk. 64. ...-fut. 65. Jövendőmondó. 67. Zenei rövidítés (trilla) 68. Férfinév. 71. Gyors léptekkel átmenő.

FÜGGŐLEGES: 1. A vízszintes 1. sz. sor folytatása (zárt betűk: U, O, R) 2. Régi magyar katonai tánc. 3. Kiejtett betű. 4. R. G. E. 5. Jelenleg. 6. Árunak pénzben kifejezett becsé. 7. A francia rt. 8. Kiejtett betű. 9. Elföldel. 10. Va-

dászkiutya. 11. Azonos római számok. 12. Kicsinyítő. 13. ...-szoros (az Adriai-tenger kijárója a Jón-tenger felé). 21. Káros betegség, tünet. 23. Margitsziget strandfürdője. 24. A mecsetekhez tartozó karcscsú, magas toronyok. 25. Gyakori magyar családnév. 27. Az őzseadása. 29. Rétegeként beborít. 30. Szabálytalanság a labdarúgásban. 32. Öröl. 34. Úditó italok. 37. Házi szárnyas. 38. ...cső (a mikroszkóp magyar neve). 43. Remeg. 44. Felsége van. 45. Félkezesett, szilaj. 46. Kórházi osztály. 47. Ki követte el? 49. Szemmel érzékel. 52. A magasba. 54. ... Lao (mozgalom neve Laoszban). 55. Eldugá. 58. Ritka férfinév. 60. Hibás minőségű (az utolsó négyzet „SZ”). 62. ... egészséget (köszönés). 64. Ráskál... 66. Német megszállás. 69. L. J. 70. Tiltó szócso. 71. Azonban, de. 72. &

Beküldendő a vízszintes és függőleges 1. sz. sorok megfejtése. Határidő: október 15.

Előző számunkban közölt keresztrejtvény megfejtése: Sárospatak, Sümeg, Visegrád, Diósgyőr, Csobánc, Tátika, Siklós, Gyula, Sirok, Nagyvácszony, Szigliget, Rezi.

Könyvtudomány nyertes: Erdős László Debrecen, Hluchány József Csorna, Horváth Györgyné Nagykanizsa, dr. Massány Tibor Bp., Tóth Mária Szandaszőlős.

Sokféle természetjáró van. Vannak olyanok, akik végigrohanják a turista utakat és stopperórával mérik teljesítményüket, közben rá sem néznek a környező tájra. Van azután olyan is, aki a virágos réteken áthaladva botjával kaszálja le a virágfejeket, vagy érzékeny lélekkel hatalmas virágcsokrot szed össze, hogy azután néhány kilométer megtétele után az egész csokrot elhajítsa.

Ennek ellenére úgy érzem, hogy a legtöbb természetjáró számára nyitott kaput döngöttek, amikor a növények, a virágok szeretetéről, a kulturált természetjárásról írok. Úgy érzem azonban, hogy mégsem főlegesen erről írni, hiszen igen sokan vannak, akik érzéketlenül mennek el a virágcsodák mellett, akiknek a számára a virágosrét megszokott dekoráció. Sokan vannak viszont szerencsére olyanok is, akik értékelik a táj, a növényvilág szívet, lelket gyönyörködtető szépségét. Aki ezzel a szemlélettel járja a természetet, már közel jár a kulturált természetjáró fogalmához, de szerény megítésem szerint az ember és a növényvilág viszonylatában kulturált természetjárónak azt tekinthetjük, aki tisztában van azzal, hogy a virágok nem csupán díszítői a természetnek, a virágos rét, a zöldelő erdő nem csupán szemérem gyönyörködtető látvány, hanem különböző növényeknek gazdag tárháza, amelyek élőlények, amelyeknek „egyéniségük” van és ahány növény, annyiféle megnyilatkozása a legkülönbözőbb életmegnyilvánulásoknak. Ezek a növények nem csupán csodás képviselői az életnek, nemcsak díszítői a természet bámulatos világának, hanem anyagaikkal értékes orvosságot adnak az emberiségnek, ipari anyagokat, illatszereket készítenek belőlük, vagy mint élelmiszer, izletes gyümölcs vagy ételízesítő fűszer jelentenek értéket az emberiség számára.

Minél jobban belemélyedünk az egyes növények ismeretében, annál inkább csodálunk kell az élet teremtő erejét, amely mérhetetlen változatát nyújtja a formáknak, illatoknak, színeknek, csodálatos ötleteknek. A növények külső formája, a szirmok színe, bámulatos formagazdagsága, a megporzás egyéni, furfangos módszerei, életkörülményeik, a vizek, a rétek, erdők, sziklák, magashegyek lakóinak egymástól eltérő élete, bámulatra méltó hősi harcuk a létfenntartásért, a parazita, szaprofita, epifita életmódok és még számtalan botanikai je-

A NÖVÉNYEK SZERETETE

lenség végtelen lehetőséget nyújt a kulturált természetjáró számára, hogy ne csupán passzív szemlélője legyen a növényvilágnak, hanem annak egyes tagjait, mint ismerőseit közhöztesse, hogy örülhessen egy ritka növénynek, sőt az igényesebbek tudományos ismereteket is gyarapíthassák.

Az ilyen természetjáró nem csupán esztétikai élvezetet szerez magának és társai számára, hanem tanulságos, esetleg tudományos élménnyel gazdagítja a túra egyébként is feledhetetlen örömeit. Az ilyen természetjáró új és gazdag örömeiket fedez fel a természet nagy szabadtéri múzeumban maga és társai számára. Ez az igazi természetjárás.

Senkitől nem lehet kívánni, hogy tudós botanikus legyen, de annyit mindenkéntől el lehet várni, hogy becsülje, szemeltesse a növényvilágot, annak minden tagját az élőlényeknek kijáró tisztelettel és csodálattal illesse a magas feynyöktől a kis fűszálakig.

Ha pedig a növényvilág értékesebb, ritkább, vagy esetleg épp a leggyakoribb fajtaig név szerint is ismeri és azokat társainak is bemutatja, akkor elértük azt, amit a növényvilág viszonylatában elvárhatunk a természetjáróktól. Az ilyen természetjáró útját nem fogják jelezni lekaszált virágfejecskék, vagy eldobált virágcsokrok, ellenben maradó élményt fog jelenteni az általa készített virágfénykép vagy színes dia.

Óvjuk, védjük tehát a növényvilág minden egyes tagját és kulturált ember módjára gazdagítsuk a növényvilág ezernyi csodájával túránk változatos élményeit és szépségeit.

Dr. Tóth Sándor

MEGFEJTÉS AZ AGA ELSŐ FÖLDRESZÁLLÁSÁHOZ:

1. Az aga Nógrád várából röpült az égnek 1685-ben.
2. Drégelyvár ostromáról tudhatott, Drégely 1532-ben esett el.
3. Szondi György hívét ő is ismerte.
4. A kerítés neve: Drégelypálánk.
5. A csesztvöl hársfát, Madách fáját és a mohorai gesztenyefát, Mikszáth Kálmán fáját látta.

6. Madách Imre 1845–1850 között sokszor sétált föl a 312 m magas Lipina-tetőre s onnan a selmecbányai hegyeket, a Sztinyát látta.
7. A csibukos Mikszáth Kálmán A jobhals fő c. elbeszélést írta a fa alatt. A fával szemben az a kis ev. templom áll, ahol másodsor is elvette a fa gazdájának lányát, Nauksch Ilonát.
8. A fűrge lovas Balassi Bálint, s Balassagyarmat kapuján kopogtatott.
9. A harmas kúp: a Szandahegy. Az egyik kúpon van

10. Szandavár romja, a másik egy ősi búcsújáráhely romja, a harmadik a kőbánya, ahonnan a csillék Nógrádkövesdés szállítják a követ. 546 m magas.
11. Az aga Bujákon akart lányt rabolni először és a bujái vár alatti páston vívott meg a győri kapitánnyal.
12. Másodsor Hollókő vára alatt akart rabolni lányt.
13. Legalább tizenöt-husz évvel ezelőt kellett lepottyanni az agának, mert akkor még dűs népviseletet láthatott Bujákon és Hollókőn, ma már nem ámulna el a tarka viseletet látván, mert kevesen hordják.

ULTRA MOSÓKRÉM 68.

ULTRA MOSÓKRÉM 68. nagy mosóhatású, univerzális mosószer, mely durva- és finom, gépi és kézi mosásra alkalmazható (tehát ágynemű, abrosz, konyhai törülközők stb. mosására), gyapjú, selyem, műszál anyagok (nylon, kapron, dederon, szilon, terilén stb.), vasalást nem igénylő (no-iron Neva) ingek, blúzok kíméletes, szálvédő, zsugorodásmentes kézi mosására.

ULTRA MOSÓKRÉM 68. kellemes illatú, jól adagolható, vízben könnyen oldódó, szintetikus mosószer. Illata a vele mosott textílián tartósan érezhető, különösen, ha már áztatáshoz is ezt használják.

ULTRA MOSÓKRÉM 68. rendkívül gazdaságos, kiadós mosószer, mert 10 liter vízhez csupán 2 evőkanálnyi szükséges.

Ára 10,- Ft

ultra

MOSÓKRÉM

0,5 kg.
20 Ft

68

MADE IN HUNGARY

Pamut, gyapju, selyem és műszálból készült textilanyag univerzális mosószere, kézi és gépi mosásra. Egy vödör vízhez két evőkanál krém szükséges. Gyártja: Egyesült Vegyiművek

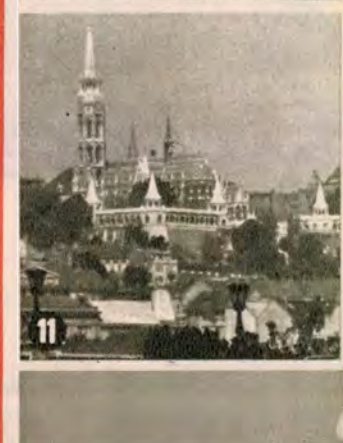

TOTÓ-KÉPREJTVÉNY 4.

A 4. forduló megfejtéseit október 20-ig kérjük beküldeni. A rejtvény állása a 2. forduló után: 28 pontosak: Benke Margit, Boda Ferenc, Boda Sándor, Bus Iona, Fábian Zita, Makai István. 27 pontosak: Bagl Ferenc, Balatoni Endre, Bali János, Bányai Jánosné, Barna Margit, Benke Tibor, Diós Sándor, Flórián György, Halmos Géza, Hubert Sándor, Joó Lászlóné, Körmeny Győző, Kurcsics Margit, Mándoky József, Mészáros Lajos, Mohácsi István és Istvánné, Morvai László, M. Szüle Anna, Papp Tibor, dr. Róna György, Szabó Béla, Tóth József, Tunkl Judit, Vitári Miklós, Varga Márton.

A 4. FORDULÓ KÉRDÉSEI:

1. Hortobágy, 2. Nagyvázsony, x. Bábolna.
2. Hol láthatjuk? 1. Szegeden, 2. Győrben, x. Egerben.
3. Melyik turistaház. 1. Mátraháza, 2. Sümeg, x. Salgótarján.
4. Székesegyház. 1. Rómában, 2. Leningrádban, x. Esztergomban.
5. Híres borvidéken fekszik. 1. Csobánc, 2. Somlyó, x. Gulács.
6. 1. Sárospatak, 2. Veszprém, x. Visegrád.
7. Hegység. 1. Zempléni, 2. Bakony, x. Cserhát.
8. 1. Bulgária, 2. Jugoszlávia, x. Ausztria.
9. Turistaház tája. 1. Bánkút, 2. Magyarkút, x. Lajosforrás.
10. Egy turistaház. 1. Csikóvára, 2. Penc, x. Bodajk.
11. 1. Székesfehérvár, 2. Budapest, x. Debrecen.
12. Milyen fa? 1. Nyár, 2. Eger, x. Nyír.
13. Minek a termése? 1. Babszakáll, 2. Pitypang, x. Iszalag.
- 13+1. Milyen virág? 1. Tündérrózsa, 2. Lótusz, x. Mák.

**A NEMZETKÖZI DUNA-TÚRA
NYOMÁBAN**

Ott ahol a Duna éles kanyart vesz a sobi magaslát után, a visegrádi vár tövében ütött tábor a Nemzetközi Duna-túra csoportja. Az idő is kegyeibe fogadta a vízimádó evezősöket, akik a világ minden tájáról gyűltek össze, hogy végig kísérjék a vén Dunát eredetétől a Fekete-tengerbe folyásáig. Jók kedv, vidámság és a víz szeretete forrasztotta össze a soknyelvű, de egyszívű társaságot. Ezekről árulkodik fényképészünk képsorozata is, amely néhány felvillantásban mutatja be a tábor egy napját.

**A KÖVETKEZŐ SZÁM
TARTALMÁBÓL:**

A forradalom bölcsője
A Leszálló Sárkány öble
Ember a Póluson
A bieszczydy ósvadon

TURISTA

A MAGYAR TERMÉSZETBARÁT
SZÖVETSÉG LAPJA

1968

11

A SZÁNTÓDI
ERDŐKBEN
A LESZÁLLÓ
SÁRKÁNY ÖBLE

EMBER A PÓL
A BIESZC
ÖS

ÁRA: 3 FT

XIV. évfolyam, 1968. november

TARTALOM

TURISTAÉLET

Ahol a hősök jártak	6
A hősök által kijelölt úton	2

HAZAI TÁJAK

Javaslat kirándulásra: 10. Szántódi erdőkbén	10
Nagykörös az útitervben	4
Hadak útján, a Duna mentén	23
Baradla	20

ÜTIKALAUZ – KULFÖLD

Leningrád. A Forradalom bölcsője	3
A Leszálló Sárkány öble	7
A bieszczycki ósvadon	9

ÜTLEIRÁS

Magyar turisták Svédországban	18
Jégbarlang a mongol sívlatokban	16

ÉRDEKES – HASZNOS

Párvászlás a madárvilágban	8
Bamián a csodák városa	13
Törökország háromszöge	12

SZORAKOZÁS – KALAND – IZGALOM

Ködben	22
Ember a Póluson	14

Képen Lelkes Kati úttörő, régi munkatársak család gyermeke. Petrovics Péter hátsó borító Dobos Gábor felvétele.

Turisztikai, camping és utazás. Felelős szerkesztő: Endrődi István. Szerkesztőbizottság: Antalffy István, Jász Miklós, dr. Kürthy Miklós, dr. Pápa Miklós, Székely István, Szombathy Viktor, Tamás István. Szerkesztőség: Bp., V., Váci u. 182-932. Kiadja az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Tóth László. Kiadóhivatal: Bp., V., Révay u. 6-660. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizető a Posta Központi Hírlapirórnál; Bp., József nádor tér 1.). Előfizetőknél, bármelyik postahivatalnál, postai hírlapüzleteiben közvetlenül csekkbefizetési lapon (csekk száma: egyéni 61.251, közületi 61.066). Előfizetés átutalással a KHI, MNB, 8. sz. számlára. Előfizetési díj egy évre: — Ft, félévre 18,— Ft

INDEX: 25 814

Nyomda mélynyomása, Budapest, Janka Gyula igazgató

A HŐSÖK ÁLTAL KIJELÖLT ÚTON

1968 novemberében két nagy évfordulóra emlékezünk. A kegyelet és tisztelet jegyében ünnepeljük November 7-ét, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 51-ik évfordulóját, azt a napot, amely az Aurora ágyúinak lövésével az emberiség új hajnalát jelentette.

Ez a nap sok ország, sok népének adta vissza szabadságát, közte nekünk, magyaroknak is. Győzött a forradalom, erőteljes csapást mért a kapitalista világrendszerre, s ezzel megnyitotta az emberiség útját a jobb jövő előtt. Ennek köszönhetjük, hogy hazánkban is valósággá váltak az emberiség felszabadítóinak eszméi és népünk a szocializmus útjára léphetett.

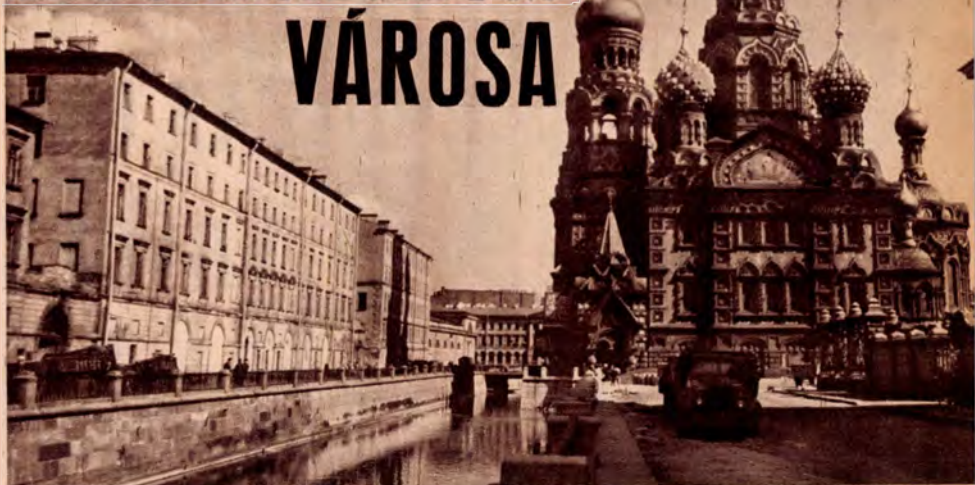
A másik nap, amelyre szintén kegyelettel emlékezünk, a Kommunizmus Magyarországi Pártja megalapításának 50-ik évfordulója. 1918. november 20-án a magyar munkásosztály legjobbjai a forradalmi harcra kész dolgozókra támaszkodva, alapították azt a pártot, mely a marxizmus-leninizmus eszmék alkalmazásával vezette győzelemre népünket és harcolta ki a szabad, független Magyarországot.

Nem krónikát kívánunk írni, csupán emlékeztetni akarunk e két történelmi dátumra, mely szorosban egybefonódik népünk felemelkedésének útjával. Emlékezünk és ünnepelünk. Amikor November 3-án, mozgalmunk egyik emlékünnepén találkozunk Pilisnyeregben, hogy ott a hazánk felszabadításáért elesett szovjet katonák emlékműve előtt tisztelegjünk, meghajtsuk fejuket azok előtt is, akik ötven évvel ezelőtt harcba indultak a magyar nép szabadságáért, a szabad életért.

Eljen
NOVEMBER 7

A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM ÜNNEPE

A FORRADALOM VÁROSA

A csatornarendszer részlete, háttérben a „Véres Vasárnap” templom

Párizson kívül talán nincs még egy olyan városa a világnak, amely annyi forradalmi emlékekkel rendelkezne, mint Leningrád. Sokszáz sugárút, utca, tér, középület és lakóház idézi itt azokat az eseményeket, amelyek a Nagy Októberi Szocialista Forradalomban beteljesülő évszázados oroszországi felszabadító mozgalom határkövei voltak. Leningrád régi kerületeiben csaknem minden lépésnél emléktábla ötlük szemünkbe...

E forradalmi emlékek egyikét-másikát idézzük most fel.

Leningrád nem hivatalos emlékméje a városalapító Nagy Péter szobra, a Puskin által is megénekelt Bronzlovas a Néva partján. A reformer cár öntött óriási képmása 123 esztendővel ezelőtt tanúja volt az orosz történelem első tudatos forradalmi megmozdulásának. 1825. december 14-én az itt húzóó tere sorakoztatták fel katonai alakulataikat az államsínyre készülő nemesi forradalmárok: a dekabristák. Megmozdulásukat vérbe fojtották.

Emléktábla jelzi Leningrádban azokat a házakat is, amelyekben a múlt század derekán a cárizmus elleni paraszti forradalom teoretikusai: Csernisevszkij, Dobroljubov és mások laktak. Az ő eszméikre nevelkedtek a narodnyik forradalmárok, akik — kivált küzdelmük első szakaszában — ha nem is mindig helyes módszerekkel, de rettenthetetlen bátorsággal és leleményességgel harcoltak a népelnyomó rendszer ellen. Különös módon egy templom is rájuk emlékezteti a járóelőket.

A nevezetes Nyevszkij-proszpekt sétáló járóelőnek a sugárutat átszelő Gribojedov-csatorna hídjáról egy tipikusan ó-orosz stílusú tarka hagymakupolás pravoszláv templom ötlük a szemébe. 1883 és 1907 között emelték azon a helyen, ahol a Narodnaja Volja (magyarul: Népszabadság) nevű forradalmi terrorista szervezet tagjai 1881. március 1-én végeztek a gyűlölt uralkodóval, II. Sándorral.

Néhány száz méternyire innen szeli át a Nyevszkij-proszpektet a Szadovaja (Kert) utca. Különböző történelmi dokumentumfilmekben is láthattuk ezt a forgalmas kereszteződést, pontosabban azt a filmhíradások által megörökített félelmetes „jelenetet”, amikor 1917. július 4-én a kozákok ezen a helyen szétgéppuskáztak egy munkás-tüntetést.

A következő hetekben és hónapokban a bolsevik párt hozzálátott a fegyveres felkelés előkészítéséhez. Ennek a harcnak a stábját a Szmolnijban — székelt.

ASzmolnij eredetileg nemesi leánynevelő intézet volt. Ez ma is Leningrád egyik leggazdagabb épülete. A XIX. század első évtizedében emelték Quarenghi tervei alapján orosz klasszicista stílusban. Jelenleg a területi és a városi pártbizottság irodái működnek a nevezetes épületben, amelyet éven-

te sok-sok ezer bel- és külföldi turista keres fel. A látogatók megilletődötten lépnek be a fényképekről és festményekről jól ismert díszterembe: 1917. november 7-én itt nyílt meg a Szovjetek II. Összoroszországi Kongresszusa, amely kikiáltotta a szovjethatalmat és megválasztotta az első szovjet kormányt, a Lenin-vezette Népbiztosok Tanácsát. Több, mint négy hónapig maga Lenin is a Szmolnijban lakott. A szovjet kormány első fejének lakása mindössze két szobából állt. Ma is az akkori egyszerű puritán berendezést találja itt a látogató.

Leningrádban egyébként 230 olyan hely van, ahol életének és forradalmi tevékenységének különféle szakaszaiban Lenin lakott, megfordult, beszédet mondott. Ezek közül jónéhányban ma múzeum működik. Ilyen lakás-múzeum található például az Iljics utca 7/4 számú házban, ahol az akkori fiatal forradalmár 1894—1895-ben lakott, s ahol a Kik azok a „népbarátok” és hogyan hadakoznak a szociáldemokraták ellen? című művét írta. A fiókos szekrényen — akárcsak akkor — ma is ott áll Lenin édesanyjának és egyik nővérének fényképe. 1917-ben, a második emigrációból való visszatéréskor Vlagyimir Iljics feleségével együtt sógorának, Jelizarov mérnöknek Sirokaja (ma: Sztalin) utcai lakásában telepedett le néhány hónapra. Ma itt is múzeum működik.

Ki ne ismerné fényképekről, festményekről a leningrádi Palota-teret? A Néva felől a barokk stílusú Téli Palota (ebben helyezkedik ma el a világhírű múzeum, az Ermitázs), a másik oldalról a volt vezérkari épület félkör alakú klasszicista épülete zárja le a teret. A világtörténelem két nagy forradalma kezdődött ezen a helyen. 1905 januárjában itt lövették a cárt az alázattal hozzá induló munkások közé — ez volt az úgynevezett Véres Vasárnap, amely mintegy megindította az 1905-ös orosz for-

radalmat. Csaknem tizenhárom esztendővel később, 1917. november 7-én a vezérkari épület íve alól kiindulva ezen a téren keresztül rohamozták meg a felfegyverzett petrográdi munkások, vörösgárdisták, matrózok a Téli Palotát, a Kerenszkij-féle Ideiglenes Kormány utolsó menetsvárát.

ATéli Palota ostromára a forradalomhoz csatlakozott Aurora cirkáló ágyúlövése adta meg a jelet. A hadihajó akkor a Néván, a Miklós cár- (ma Schmidt hadnagy-) hídnál horgonyozott. Az Októberi Forradalom 50. évfordulóján a legendás cirkáló ismét elfoglalta egykori helyét és 21 óra után néhány perccel hajszálpontosan fél évszázaddal a nagy esemény után, megismételte az új kor hajnalát hírül adó lövését. (Érdemes megemlíteni, hogy még a tűzparancsot is ugyanez a személy adta ki, aki annak idején: Viktor Belisev nyugdíjas, 1917-ben fiatal matróz, a hadihajó bolsevik komiszárszája). Az Aurora állandó „tartózkodási helye” sincs innen messze: a század elején épült háromkérményes cirkáló a város szívében, a Nahimov Híditengerészeti Középiszkola Néva-parti épülete előtt horgonyoz. Ennek tanhajója ma, s egyben úszó múzeum.

Am Leningrád harcos múltja nem ért véget a forradalmakkal. Több mint ezer napig küzdött, tartotta magát a hős város a II. Világháború idején a fasiszták gyűrűjében. A bombák, a tüzérségi aknalövedékek becsapódásának nyomait, a romokat azonban hiába keresnők a városban. A tragikusan keserű emléket — az emberek agyán kívül — a föld mélye őrzi: a Piszkarjovkai-femető közös sírjaiban nyugszanak a blokád katonai és polgári áldozatai, akik 1941—44-ben Leningrád védelmében, vagy a blokád okozta éhség, vízhiány, betegség következtében vesztették életüket. 600 000 ember áldozta életét azért, hogy a fasiszták ne léphessenek a Forradalom Városának földjére. **Kulcsár István**

NAGYKÖRÖS AZ ÚTI- TERVBEN

Kilátás
Nagykörösre

Arany János
szobra a refor-
mátus templom
parkjában

szín a homoknak és a lösznek váltakozó rétegeiből. Az egykori Duna-ágak lefolyástalan mélyedéseiben vizenyős láposok, kisebb-nagyobb szikes tavak rekedtek meg, ezek egyike mellett alakult ki Nagyköörös.

Az ősi települést vizenyős rétségek és nagy erdőségek vették körül, melyeknek állományát elsősorban a kőrisha alkotta. Ezek a hajdan rengeteg kőrisedők átélték a török világot is, utolsó maradványukat a Rákóczi-szabadságharc idején, 1705-ben Herbeville császári generális táborá pusztította el. Nagyköörös városa századok óta egy terebélyes kőrishát hord címerében, hirdetőn, hogy maga is ettől a fától származtatja a nevét.

A honfoglaló nemzetségek nem vették birtokba ezt a vidéket; az a terület, melyen Nagyköörös fekszik, fejedelmi birtok lett, s még a XIV. században is királyi, illetve királynői tulajdon. A település őse akkor keletkezett, amikor a nomád módra pásztorkodó magyarok elhagyták sátraikat és állandó lakóhelyeket kezdtek építeni maguknak. A tatárjáráskor már megszállt község, szerkezete ez időben laza szálláshelyek halmaza volt. Nővekedni a tatárpusztítás után kezdett, amikor a

szomszédságában elhamvadt nyolc kis község népe Nagyköörös menhelynek igen alkalmas mocsár-erdős vidékén futott össze, s a vész elmúltával sem költözött el. Egy 1368-ból való oklevélben már városként — oppidiumként — szerepel, ennek alapján ünnepelte ez idén a 600. évfordulót.

Amikor lángoltak a Duna—Tisza közti falvak, Nagyköörös a török hódoltság legnehezebb szakaszaiban is el tudta kerülni a végpusztulást. Előjárói okos és ügyes parasztdiplomáciával kiegyeztek a hódítókkal. A körösi tanácsbeliek még Sztambulba is elszekereztek, hogy újabb és újabb védelelét szerezzenek a szultántól. Azt is kivívták, hogy a Köörösre menekült idegen jobbágyok ugyanolyan védelmet élvezzenek, mint a helybeli lakosok. Így egyre szaporodott a népesség, s a hódoltság vége felé Körös már 8000 lakosú város volt.

A körösi nép századokon át csaknem kizárólag állattenyésztéssel foglalkozott, melyet lassankint váltott fel a külterjes szántóföldi művelés, majd a zöldség-, gyümölcs- és szőlőtermesztés. Már Bél Mátyás 1735-ből való országleírása veres boráról dicséri a várost, s Losonczy István 1771 évi Hármas kis tükör című tankönyve pedig így említi két szomszédjával egyetemben: „*Itt vagyon Cegléd és Körös Kecskeméttel — Gazdag három város vörös bor szürettel.*” A kertkultúra nagyobb méretű kialakulását az elhomokosodás veszélye siettetta. A XVIII. század végén a nagyarányú legeltetés és erdőirtás következtében mozgásba jött a homok az egész Duna—Tisza közén, s a körösiek is védő erdőültetéssel, nagyarányú szőlő- és gyümölcssteleptéssel igyekeztek megfékezni a vándorló homokot. E munkájuk nyomán virágzott ki valóságos kertország az egyre sivatagosodó pusztaságban.

Ha vonattal érkezünk Nagyköörösre, s a hosszú Kossuth Lajos utcán befelé haladunk, kezdetben hézagos, majd városiasan zárt sorú rendben követik egymást az alföldi háztípus képviselő háromablakos, tornácos gazdaházak. Balról, az úgynevezett tabáni városrész felől, sűrű egymásutánban keskeny, sikátorszerű kőzök, zsákutcák torkollnak be a főútvonalba. Ez a terület a város ősi beépítési formájának emlékét őrzi. Nagyköörös eredetileg úgynevezett „akol-kertes” település volt, a város belső magját gazdasági épületekkel ellátott szérűskertek vették körül. A városközpontot árok és földhányás övezte, ezen belül olyan nagy volt a zsúfoltság, hogy a belső telkeken az egymást követő nemzedékek az udvar hosszában egymás mögé kényszerültek építeni lakóházaikat. Az ősi lakóház így házsorozattá nőtt, s az udvar fokozatosan utcává vált. Így jöttek létre a mai szűk sikátorok és vakon végződő közök.

A terjeszkedő mezőváros a Rá-

Az Alföld tájai egymás után válnak turista célpontokká napjainkban. Sokat tapasztalt természetjárók izgalmas beszámolóit hallhatjuk kalandos hortobágyi barangolásról, élménygazdag vándorlásról a Tisza gátján, a Körös menti ligeterdőkben, kiskunsági borókás buckásokon, beregi szilvasokban, bugaci fenyvesekben. A Duna—Tisza köze gyümölcsstermő vidékén is sok pesti turistacsoport fordult meg ezen a nyáron, a mustillatú ősz pedig tovább vonzza a kirándulókat e szőlőérlelő táj sajátos hangulatú városaiba, elsősorban Kecskemétre és Nagyköörösre. Maradjunk most ez utóbbinál.

Budapesttől csak Ceglédig egyhangú a táj, itt kertéségi jelleget ölt, s Kecskemétig szinte megszakítás nélkül követik egymást a szőlők, gyümölcsösök. A két város közti 30 kilométer távolság felezőpontján Nagyköörös illeszkedik harmadikként a sokban hasonló múltú és szerepű helységek sorába. Mind a három város markánsan képviseli a legsajátosabb magyar településformát, a mezővárost. Polgárosodott parasztlakosságuk virágzó kertkultúrát teremtett, és városias életformát fejlesztett ki, még ha településeik erőteljesen őrzik is mindmáig agrár jellegüket.

Nagyköörös a Duna—Tisza közti homokhátság északi részén fekszik, ott, ahol a hátság lejteni kezd a Tisza völgye felé. A két folyó közti hatalmas hordalékkúpot a Duna tergette szét és hagyta hátra, miközben ágakra bomolva itt kalandozott. A jelenkorban a szél finomabb hordalékot is lerakott; a folyami kavicsra, fővenyre így épült fel a tér-

HÁTIZSÁKOM

köczi-szabadságharc után lerombolta a sáncfalakat s a négy kaput, ekkor kezdett az ősi városra ráakodni körhalmazos formában a több lakótömb. Szép számmal épültek nemesi udvarházak, barokk vagy klasszicizáló ízlésű kúriák. Ma is sok megvan még belőlük, s timpanonos homlokzatokkal, dór oszlopos portikuszaikkal, kedves arányaikkal igen szépen reprezentálják a helyi építészeti hagyatékot. Kiemelkedik közülük az egykori huszárlaktanya hat dór oszlopos homlokzatú klasszicista épülete, amely ma múzeum, értékes régészeti, helytörténeti és néprajzi anyaggal. Több régi parasztház is őriz barokk, vagy copf jellegű homlokzatot, ezek a díszítőelemek, s a kosáriréves nyílású tornácok a nemesi építkezés szép visszautkröződései, kedvesen leegyszerűsített formákban.

A város belseje felé a földszintes házak ritmusát mind gyakrabban szakítják meg egy-két emeletes épületek, s az egyre szélesedő Kossuth Lajos utca végül befut a téglalap alakú, parkosított Szabadság térbe. Ez a városközpont, s a szép öreg tanácsháza uralkodik fölötte. Ha megállunk barokkos oromzatából kiemelkedő tömzsi őrtornya előtt, a város történelmének szelét érezzük áradni a vastag falakból, a nyomott emelet apró ablakaiból. Még állt a várost körítő földsánc, amikor épült, s a főbejárat fölötti fedett erkélyről szóló Kossuth 1948. szeptember 25-én a város népéhez. A tér bal oldalán a copf katolikus templom, jobb oldalán pedig a város legrégebbi épülete az 1101-ből való alapfokú, gótikus református templom emeli magasra galériás toronysisakját.

A templomkerti fák alatt az ifjú Arany János ül bronzba öntve, lábánál márványból a vén gulyás, egyik nagykorúsi versének helyi alakja. A szobor mögött az ősi gimnázium, amely a Bach-korszakban kilenc esztendőn át adott menedéket a költőnek, aki viszont ez időre országos irodalmi központtá tette a várost. Szegényes hónaposszobában, öreg ládákban őszetákkolt, zöldre mázolt alacsony asztalon itt írja legszebb balladáit, itt formálgatja Shakespeare fordításait. Ki-kisélt a homokos határba, hol tavaszokint honfoglaláskori csontokat forgat ki az eke; széttekint a tetétleni halomról, s látnoki szemmel szívvel idézi fel a táj történelmi múltját.

A legmaradandóbb hatást ma is az a gazdag áramlásokkal teli levegő kelti a Kőrösre látogatóban, melyet a sajátosan magyar és alföldi település történeti, irodalmi hagyatéka áraszt — egy hangyaszorgalmú kertépítő nép viruló alkotásai közt.

Antalfy Gyula

Ha jól visszagondolok, az első hátizsákomat kölyökkoromban kaptam valamelyik nagynénemtől, s azt a célt szolgálta, hogy ebben hordtam az iskola-könyveimet. Nem tudom, mért éppen hátizsák jutott eszébe a nagynénémnek, de hátizsák volt, vastag vászonzól készült alkalmatosság, volt rajta zseb is, abban tartottam az iskolán kívüli foglalkozáshoz szükséges kacatjaimat, az ágasfára kötött, bőrszájú csúzlit, megfelelő számú kavicsölténnyel, a cserélésre való gombokat, színes golyókat, s a jó ég tudja mi-minden csodáját a gyerekképzetelnek. Magam se tudom, mikor, hogyan szakadt le rólam ez a hátizsák, de annyi biztos, hogy nagyobb iskolás koromban már nem abban hordtam a könyveimet, hanem egyszerűen átkötöttem egy sárga szíjjal, amit ugyancsak egyik nagynénémemtől szereztem különböző gyermeki fufangokkal.

A második hátizsákomat már jó felnőtt koromban szereztem, méghozzá elég nehéz körülmények között. Akkoriban már kirándulásokra, vagy ha jobban tetszik, túrákra kellett, pénzem nem volt arra, hogy drága bolti árut vegyek, de szereztem valahol egy darab irtalmatlanul kemény, nehéz sátorvásznot, kerestem egy iparost, aki elvállalta, hogy a saját terveim szerint, hátizsákot szerkeszt belőle.

El is készült az ormótlan jószág, súlyos volt üresen is, rosszul feküdt a vállamon, hátamon, de becsülettel szolgált jónéhány esztendőig. Használtam kisebb-nagyobb túrákra, horgász kirándulásokra, a kezdet kezdetén megszebtam a rendjét, dobozokban, kicsi zsákokban helyet kapott benne minden, amire házon kívül szükségem lehetett, s ha egy-egy évad végén nekiláttam, hogy rendet teremtek benne, felfordult a lakás. Mert akkor került elő a sok fölösleges lim-lom, amit bók-lászásaim közben összeszedtem, előbukkantak a lomok közül az évközben eltűnt apróságok, akkor döböntem rá, mennyi fölösleges vacakot cipeltem én magammal a tavasz, nyár, ősz során, mennyi mindent szedtem össze azzal az elhatározással, hogy ezt megőrzöm, kiteszem az íróasztalomra, vagy odaállítom a könyvszekrény peremére emlékeket idézni. S férfias nyíltsággal, határozottsággal eldöntöttem magamban, hogy jövőre nem tűrök meg a hátizsákomban semmiféle rendtelenséget. Ha megtérek valahonnan, az lesz az első dolgom, hogy rendet csináljak a hátizsákomban, min-dennek meg lesz benne az állandó helye, kis összevonható szájú zsákcskákat csináltatok a csip-csup

holminak, sőt egy bódult pillanatomban az is megfordult a fejemben, hogy leltárt helyezek el mondjuk a hátizsák bal zsebében, abban sorra veszem a fontos felszerelési tárgyakat.

Abban az időben, amint említettem, horgász kirándulásokra is használtam azt a szerencsétlen hátizsákot. Ebből természetesen következett, hogy ha kisebb-nagyobb túrára kellett igénybe vennem, kiraktam belőle a horgászathoz használt szerszámokat, amelyek ugyanúgy gyülekeztek, mint a túrára szükséges apróbb-nagyobb kellékek. Indulás előtt rendszerint kerestem valahol egy sarkot a lakásban, egy halomba raktam a vízi élethez használatos lim-lomot, ráparancsoltam a családra, hogy senki se nyúljon hozzá estig, akkor majd visszarakom a hátizsákba. Ha pedig valaki oda-csipett egy-egy megjegyzéssel, a horgászathoz szükséges holmim rendje tekintetében, hangos magyarázkodásba kezdtem, hogy mondom: Nagyon siettem legutóbb, rámszótédett a Balaton parton, tudom én, mi hol található a lim-lomban, ne nyúljon hozzá senki, este szépen rendben visszarakok mindent a helyére.

Sajnos legtöbb este fáradt voltam, turisztikai holmimat ömlesztve kiraktam a hátizsákomból egy alsó szekrényfiókba, ismétleten meghagytam a családnak, hogy senki se nyúljon hozzá, s intelmeim többszöri hangoztatása közben összemerkoltam, amit előző este ömlesztve raktam ki a hátizsákomból és csak amúgy átabotában visszagyűrködtem a hasába, zseibe. Majd holnap. Pihentem. Holnap rendbehozom — ez még elalvás előtt is megfordult a fejemben, aztán elfeledtem mindent. Másnap telerakta a vállamat nem hátizsákba való terhekkel az élet. Olykor-olykor munka közben, vagy ha kalandjaimat meséltem valakinek, fejrémlett képzeletemben a hátizsákom, a zsebei fölött két meredt, vadólok szem támadt, kinyílt a szája is, hogy mi lesz, mikor hozom rendbe; de az ilyen rémképeket azon nyomban elkergettem magamtól.

Este velem együtt aludni tért hátizsákom rém-árca is, a töméntelen kacat benne maradt, s maradt egészen a legközelebbi túra előestéjéig. Akkor elővettem, megoldottam a madzagját, bele-néztem és elszörnyedtem. S miután kevés volt az időm, egyszerűen összemerkoltam mindent, helyet kértem, hogy estig így egyben elhelyezhessem vacakjaimat, aztán, ha hazatérek...

Ormos Gerő

AHOL A HŐSÖK JÁRTAK

Forgatom a fényképet, és az a bizsergető érzés fog el, amit múzeumok ritka kincse láttán érez az ember.

Pedig egyszerű, hatszor kilences amatőr-fotó ez.

Tíz mosolygós fiatal turistabakancsban, térdnadrágban. Lejtős tisztáson ülnek, balról — alig kivehetően — bokrok sűrűje látszik. Arcukra fehér tavaszi napfény tűz.

A kép 1936 tavaszán készült, a VI. kerületi ifik kevélynyergi túráján.

Ami nincs a képen — az ma már történelem.

Most, a párt megalakulása ötvenedik évfordulójának esztendőjében sokan és gyakran emlékeznek az elmúlt évtizedekre; a felszabadulás előtti nehéz esztendőkre; fiatalokra, akik az egykori amatőr-kepekről mosolyognak ránk, s akik közül sokan — nagyon sokan — a munkásmozgalom mártírjai.

Ám az élők emlékeznek és emlékeztetnek.

Az erdei tisztások, az avarlepte turistautak felidézik az egykori ifi-túrák emlékeit. De sok Buda-környéki tisztást, erdőt, dombhajlatot, szelíd völgyet, sudár fát jelölhetnének meg emléktáblával az emlékezők!... Itt szavalta verseit munkásfiataloknak József Attila... Amott találkoztak az illegális kommunista párt vezetői KIMSZ-esekkel... Itt határoztak — áremelés miatt — a BSZKRT bojkottról...

A város utcáin rendőrköpek szimatoltak. Az illegális találkozóhelyeken nem gyűlhetett össze a lebukás veszélye nélkül népesebb csoport.

De a túra más volt!

A békésebb esztendőben is százával, ezrével kerekedtek föl a fiatalok vasárnaponként a hegyekre. Felejthetetlenül szép, gondtalan túrákat tettek.

— A mi túráink is felejthetetlenül szépek voltak — emlékezik *Kása Istvánné, Sugár Irén* — de már nem lehettek gondtalanok...

1935 télutója volt.

Más legális lehetőség híján a szociáldemokrata párt Izabella utca 72. szám alatti helyiségében gyüle-

keztek az ifjúsági csoport tagjai. A titkár arról beszélt, hogy a fasizmus terjedését egyetlen módon tudják csak megakadályozni: ha erőssé teszik a munkás egységfrontot: szervezik a Népfrontot.

„Akcioegységet kell teremtenünk az illegális kommunista párttal és a KIMSZ-szel” — mondta a titkár. A gyűlés végén pedig az ifjúsági csoport egy-

valósításáról került szó azon a túrán. Az antifasiszta propaganda módjairól, a Hitler ellenes tüntetések szervezéséről, üzemi-házi röpgyűlésekről, röpcédulák terjesztéséről tanácskoztak.

Az erdő takarta, bújtatta a fiatalokat; a természet csodálatosan szép kulisszát adott az ellenállási mozgalom nehéz feladatainak szervezéséhez.

Sok fiatal a hasonló tú-

VI. ker. ifi-túra a Kevélynyeregre 1936-ban. (Elöl, a kép jobb oldalán, virággal K. Sugár Irén)

ségesen megszavazta a vörös egységfrontot.

— Másnap — mondja Sugár Irén — hiába próbáltunk bemenni a helyiségbe. Az ifi-csoportot felosztottunk. Az udvaron csoportosultunk, de nem maradtunk ott sem... Távozásban már mindenki tudta, hogy vasárnap valahol a Normafa környékén találkozzunk; turistának „álcazva” gyűlésezünk.

Valahol a Normafa környékén...

A mozgalom akkor már szigorú titoktartást, konspirációt követelt. A találkozó pontos helyét csak a „felvezetők” tudták.

Vasárnap — kisebb csoportokban — gyülekeztek az ifik. Hátizsákkal, térdnadrágban, bakancsban, nótaszóval vonultak a vídám turisták.

Csillebérc sűrű erdeje rejtette a rétet, ahol az ifik találkoztak, s ahol a gondtalanoknak tűnő vidámság helyébe a nemzet, az emberiség sorsán érzett felelősség lépett. Az akcióegység meg-

rákon eszmélt a kommunista, internacionalista tételek föltétlen igazságosságára, ott kötött életre szóló „szereződést” a mozgalommal, ott vált érdeklődő fiatalból, társaságot kereső-szerető ifjúmunkásból kommunistává.

— Tudtuk, hogy a mi romantikus túráink életveszélyesek, de egyéni érdekeinket alárendeltük a mozgalomnak.

Sugár Magda — Kása Istvánné húga — emlékezik:

— Az illegális kommunista pártnak nagyon sokan tagjai voltak közülünk. A túrákon ők vezettek, irányítottak, ők tartották az előadásokat, ők kezdeményezték akcióinkat.

Az egyik túrán határozták el a VI. kerületi ifik, hogy kultúrcsoportot alakítsanak, s a munkás-kerületekbe járnak előadásokat, műsoros esteket tartani. A kultúrcsoportot — Sugár Magdával együtt — *Németi Irén* (ma a Nők Lapja főszerkesztője) irányította. A túrákon ötvöződött tette

a Népszava-kampány gondolata; s a kirándulások vezették el később Sugár Irént a kommunista mozgalom első vonalába. A párt lapjánál, az illegális Szabad Népnél dolgozott, kapcsolatban volt Schönerherz Zoltánnal.

— Budai utcákon, sokszor szerelmespárnak „álcazva” találkoztunk. Híreket vittem Schönerherz elvtársnak az ifi-csoportról, és utasításokat kaptam tőle akcióinkat illetően.

Akkor, negyvenkettő—negyvenháromban a kommunisták és az ifjúmunkások akciói éltették a reményt az emberekben, hogy most már hamarosan eljönnek a szabadság esztendői.

A harc akkor már kegyetlenül nehéz volt.

És nehéz volt akkor már úgy, gondtalanok tűnően mosolyogni is, mint a fényképen, mely 1936 tavaszán készült, Nagykevélyen.

De Nagykevélytől és a korábbi túráktól egyenes vonal vezet a felszabadulást közvetlenül megelőző évek napjaiig; s egyenes vonal vezet a mába is, amikor a párt megalakulásának ötvenedik évfordulóját ünnepeljük.

Még valamit a gondolatébresztő fényképről:

Amikor — 1936 tavaszán a fiatalok a kevélynyergi „monstre” túrára indultak, hogy a kommunista párt és a KIMSZ vezetőivel az antifasiszta harc módjait, lehetőségeit megvitassák, a tisztás környéki fákon figyelők ültek, akik megbesélt jellel adták az ifik tudtára, ha illetéktelenek közeledtek.

— Ilyenkor — emlékezik a túra résztvevői — előkerültek a kártyák, a „kollektív kaják”, és ha bárki odatévedt, vídám turistákat és nem ellenállókát vélt látni bennünk. Pedig percekkel azelőtt még bel- és külpolitikai beszámolókat hallgattunk, konkrét akciók megszervezéséről tanácskoztunk...

A hajdani ifjúmunkások, kommunisták közül sokan nem járnak többé a kedves utakat. A mártírokra az élők emlékeznek; és a tisztások, erdők, dombhajlatok, völgyek, sudár fák.

Vince Jenő

Lao Long Quan, az igazságos sárkánykirály és Au Co, gyönyörű hitvese boldogan éltek tengerparti palotájukban, amikor a hírnökök ellenség közeledtét jelentették. Az uralkodó segítségért fohászzkodott, mire az égből egy csodátévő sárkány ereszkedett le, szájában tízezer darab igazgyönggyel. Amint kiejtett egy-egy gyöngyöt, úgy nőttek ki sziklák a tenger öbléből, megzavarták az ellenség hajócsait, elzárták útjukat. Azóta nevezik a Haiphongtól nem messze elterülő tengerrészt Ha Long-nak, vagyis a Leszálló Sárkány öblének.

Igy száll a legenda még ma is szájról szájra Vietnamban, ennek a különlegesen szép tengeröblnek keletkezéséről. Gyakran nevezik ezt a tájat a világ nyolcadik csodájának, és ez az állítás nem túlzás. Számos szikla alakja szoborral vetekedik: teknősbékát, tevé, vízben álló elefántot vélhet felismerni az ember. A Dinh-barlang onnan kapta nevét, hogy hasonlít a vietnami Holdújév kedvelt gyermekcsemegéjéhez, a rizskúphoz. A legszebb képződményt, a Csodák-barlangját érdemes belülről is megtekinteni, cseppkőoszlopok verik vissza a fáklyák halvány fényét.

A kőfigurák között dzsunka-formájú halászhajók úsznak, jellegzetes sárkány-vitorláikkal, és a halászás ősi szokások szerint dobszóval történik. A tapasztalatok szerint a dobok hangja úgy vonzza és tartja fogva a halakat, akár a gépkocsi fényszórójának mágiája az országútra tévedt nyulat. Közben ritmikusan változik az apály és a dagály, a víz a párban áttetsző halványkék-től a türkizzöldig fordul. A látvány ugyanaz, és mégis minden órában változik.

A legszebb pillantást talán a Cam Pha-i kikötő feletti hegyoldalon vehetjük az öbölre. A mesebeli táj egybeforr a ma lüktetésével: hajók fogadják gyomrukba a közeli bányák kincsét, földünk egyik legmagasabb fűtőkalóriájú antracitját. Aki innen nézi a tengert, óhatatlanul felöltik benne a hanoi Forradalmi

A LESZÁLLÓ SÁRKÁNY ÖBLE

Múzeumban látott vascsúcsos facölöpök emléke is. Tizenhat esztendővel a muhi-pusztai ütközet után, 1257-ben, az akkori mongol hódítók ötszáz hajóval és 56 ezer harcossal indultak Vietnam meghódítására. A kor kiemelkedő hadvezére, Tran Quoc Tuan ragyogó cselet alkalmazott. Dagály idején vette fel a harcot az ellenfél hajóival, látszatra visszavonult, s a tengerbe ömlő Bach Dang folyó széles torkolatához csalta azokat. Ott nyílzápor zúdult rájuk, mire megfordultak. Csakhogy közben bekövetkezett az apály, és a legsekélyebb átjárókban elhelyezett hegyes cölöpök meglékeltek a mongol flottát. Ez már nem monda, hanem történelem, és a reggeli párában a képzelet szinte látja a tizenharmadik század seregeit, amint ott a mélyben megütözkönek.

A Vietnami Demokratikus Köztársaságba látogató azonban megszokhatta, hogy nem igen merülhet el a természeti szépségekben, felrészlet a szíréna vívjogó hangja. A Ha Long öböl, amely békeidőben a turisták paradicsoma lehetne, ma frontierterület. A tonkini vizeken a 7. amerikai flotta repülőgép-anyahajói állomásoznak, s az elmúlt évben négyszázszor indultak a negyedmiliós kikötőváros, Haiphong fölé a bombázógépek. (Néhány hónapja a részleges korlátozások következtében nem érték ugyan újabb bombák az öböl környékét, de a vietnami

légelhárítás, a milicisták, az egész lakosság felkészülten és éberrel várakozik.)

Haiphongnak azonban nemhiába jelentése magyarul „Tengeri Erőd”; a Leszálló Sárkány öble a támadó amerikai repülőgépek valóságos temetőjévé vált. Gondosan álcázott tüzelőállásokat rejtenek a sziklazátonyok; a háló mellett fegyver van a halász-milicisták, a kompezelők, a csónakosok kezében; mindenütt olyan emberek, akik a hagyományos leleményt egyesítik a bátorsággal, tudatossággal és hősiességgel.

Természetesen mi sem turistaként jártunk Vietnamban, — érthető, sajnos erre most nincs lehetőség —, a harci beszámoló évadját éljük. A Ha Long öböl partján mégis lehetőség nyílt rá, hogy egyetlen-egyszer megfürdjünk a Csendes-Oceán kékeszöld, langyosan kellemes hőmérsékletű, akkor éppen huszonöt fokos hullámaiban. Miközben néhány percen át úszunk, a parton egy szakasz, halászból álló milicista vigyázta az eget, készen arra, hogy bármely pillanatban leadja számunkra is a riadójelzést. S az izgalmas, feszült negyedóra után már az sem okozott különösebb kedélyváltozást, hogy kísérőnk csendesen megjegyezte: „Aggódtam önkért, mert későn hallottam, hogy ezen a vidéken, a parti vízben veszelyes kígyók élnek...”

Réti Ervin

ÉRTÉKES RÉGÉSZETI LELET ZALÁBAN

— Ez megvan, de mi legyen a neve? Sámuel már van.

— Nézd, bevették a fejét. Abel!... Abel lesz.

— Jó. Legyen Abel.

Ez a párbeszéd a pókaszepteki ásításokban részt vevő németfalusi brigád tagjai közt hangzott el. Ok keresztlék el — utalva a káini-tetre — az egykori, több mint 1300 éve halott, most kiásott avar harcost.

Zala megyében, Pókaszepteken, az ún. Avar utcában találtak rá, a volt kora avar-kori temető 242. sírjá-

nak feltárásánál. Itt, ugyanis már 1953 óta végeznek rendszeres ásításokat. Az értékes leletet in situ, azaz eredeti állapotában deszkaládába foglalva emelték ki a két méter mély sírból és szállították a múzeumba.

— Mit rejt az egykori harcos sírja?

— Mindenekelőtt Abel, ezt a 30 év körüli avar vitézt — mondja Müller Róbert, a Göcseji Múzeum régésze. — Ezenkívül egy lándzsát, egy vaskést, egy

ritka leletet: textíliát, egy kéregből készült tarsoly maradványait, övcsatokat és három darab háromtollú nyílhegyet is találtunk a sírban.

Egyik kezében csiholóvasat és kovakövet, a másikban egy erősen korrodeálódott ismeretlen rendeltetésű tárgyat tart „Abel”.

„Abel” a kiemelés után
(Kiss Ferenc felvétele)

S mint a képen is látható, előkerült egy teljesen ép, hullámvonalas díszítésű avar korsó is, amiben az ételmaradékok még mindig jól kivehetők.

Az „Abel” kiemelésével a Göcseji Múzeum munkatársai már készülnek az új múzeum épületében megnyíló nagyszabású régészeti kiállításra.

Szelestey László

PÁRVÁLASZTÁS A MADÁRVILÁGBAN

Az állatok magatartás formái mindig jellemzőek „érzelmeikre”. A legtöbb madárfajnál megfigyelhetünk ún. párválasztás „szertartást”, melynek során egészen más mozdulatokat vagy mozdulatsorozatokat láthatunk, mint egyébként. Ezek a rendkívül érdekes életmegnyilvánulások sok fajnál, pl. fogolynál, fácánál, fűrnél, stb. a földön zajlanak le, míg vannak olyan madárfajok, melyek párválasztáskor egymás mellett repülve közösen énekelnek, ami a két madár szervezeti ritmusának egyeztetését szolgálja.

Sok olyan madárfaj akad, ahol a párválasztás az idők folyamán „szertartássá” alakult. Ennek a mozdulatsornak jellemző része, mikor tulajdonképpen a párválasztás perceiben a hím madár kiválasztott párjának egy szalmaszálat vagy egyéb fészekrakásra alkalmas anyagot átnyújt. Ha a kiválasztott elfogadja, ezzel „igent” mond, ami a hím ből gyöngédségi rohamot vált ki és csőrével simogatja, igazgatja jövődőlbeli párjának tollazatát.

UDVARLÁS

A szaporodási időszakban a madárfajok sajátos ritmikusan lepergő életmozzanatokkal jelentkeznek. Érzelmeiknek a „tetszélges”, „udvarlás”, „hódítás” és a „párszerzési küzdelmek” a kifejező megnyilvánulásai. Mindez faji tulajdonságuk változatossága és szokásaiknak megfelelően más-más jelezgetes módon nyilvánul meg.

Nemcsak a repülés, vagy a földön végzett mozdulatok, hanem még a madarak énekének sokféle variációja is éppenúgy kifejezi szerelmi vágyukat, mint jellegzetes mozdulataik. Ilyen pl. a jellemző ún. nászrepülés, amely megelőzi a családalapítást. Különösen a sirály és a ragadozó madárfajoknak feltűnő sajátossága ez. Ezalatt a végtelen levegőtengerben „heves udvarlás” és a kiválasztott élettárs fárthatatlan „hódítása” folyik.

Túránk során jól megfigyelhetjük ezeknek a szárnyas vadászmes-

tereknek az erdőkkel borított hegyek fölött, vagy folyóvizek, tavak környékén látható pompás légi gyakorlatait. A természet csendjében kitartó vijjogásuk távoli messzeségből is jól hallatszik. Fogságban több ragadozó madár éppen azért nem szaporodik, mert nincs helyük a nászrepülés elvégzésére.

Kétségtelen az, hogy bizonyos területre szükségük van a szerelmi játékok időszakában is. A szabadban ugyanis játékos kedvvel napokon át, órákon keresztül fel- és le ereszkedve, vitorlázva kavarognak, máskor pedig önfelédten úsznak a levegőben. Pár pillanatra a levegőben összezecsapnak, majd szétválnak, hogy szédítő zuhanással nagy lendületű és ivelűs repülés után újra összetalálkozzanak. Így korbácsolják fel szenvedélyüket és tetszelegnek egymásnak. Igazi repülő művészetüket ebben az időben mutatják be.

HARC A NÁSZÉRT

Az is megtörténik, hogy a légi mutatványokhoz egy-egy idegen, odatolakodó, párnélküli hím is csatlakozik. A felesleges harmadiknak harcot kell vívnia, a gyengébbnek távoznia kell a már birtokolt nászrepülés színhelyéről.

A bátrabb kezdi a támadást. Erőteljes szárnycsapásokkal közeledik versenytársához. Támadó fegyverét, mereven kinyújtott lábait és az ellenfél, jelen esetben vetélytárs megragadásához szétfeszített karmait madártársának irányítva fekezt. Minél erőszakosabb a partner, annál erélyesebb a támadás. Dühük pattanáig feszült. Szemmel alig észrevehetően, szinte csak egy pillanatra érintik egymást és mégis a levegőben libegve szállingózó, kitépelt tollak, vagy tollcsomók jelzik az első összecsapást. Ezután nagy ívalakban messze eltávolodnak, hogy újra egymás ellen induljanak. Újabb összecsapás következik, mely dühük növekedésével most már valóságos légi párviadallá fejlődik. Dühük tetőpontján mály sebeket ejtenek és nagy tollfelhők kavarodása, kitépelt libegő tollak jelzik az

összecsapást. A gyengébb feladja a küzdelmet. A győztes „bűszkén” tér vissza kiválasztott párjához és ezután már zavartalanul végzik szerelmi repülésüket.

Már Leonardo da Vinci is tudta azt, hogy a pávatyúknak szerelmes hangulatát a kakas észreveszi. Farkollainak, a közismert legyezőjének szétterítéskor a jelentéktlenebb oldalát fordítja a tyúk felé és ha az gyönyörködni akar a szín pompás tollakban, meg kell kerülnie a kakast. A kakas most már zizegve mozgatja farkollait és mintegy felkínálja magát a tyúknak. Ezt a szerelmi próbát még egy darabig ismételteti, míg a tyúk betelik a csillogó tollakkal és szerelembe elegyedik a kassal. Ez tehát tulajdonképpen „hölgyválasz”. A hímek ékességeiket közszemlére téve tetszelegnek és nincs is más módjuk szerelmük elfogadtatására.

A pajzsos cankó valósággal „bajvívó helyet” választ ki és utána nyakig felborzolja gallérját, kimerevíti fülbotját és hevesen csapkod csőrével ellenfele irányába. Minden tordana azzal végződik, hogy a gyengébb fél térdreesik.

A HANGKERÍTÉS

Csak azok a madarak énekelnek, amelyeknek költő területük van. Az ének jelzi hím vetélytársainak, hogy ez a hely, amely felé közelednek, foglalt. A kakas sem azért kukorékol, hogy a tyúkoknak tessék, hanem azért, hogy más kakasok előtt kinyilvánítsa: „itt én vagyok az úr, és maradok is”. A pinty, vagy pacsirta hímje sem azért dalol, hogy a nőténynek udvaroljon, hanem azért, hogy birtoka körül „akusztikai határt” vonjon. Ez a láthatatlan „hangkerítés” jelzi, hogyha egy idegen, pár nélkül maradt hím akar betörni a kiválasztott területre, úgy annak számolnia kell a házagda támadásával. Ha mégis odamerészkedik, többnyire ő is hanggal ad jelt érkezéséről, ami megindítja a párválasztási küzdelmet.

A süketfajd dürgése során jól megkülönböztetjük azt a hangskálát, amit ilyen ritka alkalmakkor hallat. Érdekesége, hogy egyik szakaszában a behúnyt szemű madarat meg lehet közelíteni, mivel szinte teljesen „süketté” válik. Ezt a tulajdonságát használják ki a vadászok és a dürgő pillanatokban pár gyors lépéssel, vadásznyelven „beugrással” közelítik meg a szerelmi önkívületbe került madarat.

Hazai madárfajaink közül nagyon érdekes a fácánok dürgése. Hasonlít ez a kiterjesztett szárnyú tűzokok sátorozásához, azzal a különbséggel, hogy a tűzok széttereti farkollait és valósággal kifordítja szárnyát. Míg a fácán jellegzetes „tánclépéseket” mutat be. Legérzékibb madaraink egyike a kis fűrj. Ezek párzási verekedése gyakran végződik halállal.

dr. Szederjei Ákosné

FOTO- TANÁCSADÓ

A természetjáró, turista legnagyobb jutalma, amikor a kitűzött célt elérve körültekintően az alatta elterülő tájon. Ilyenkor tekintetét lenyűgözi a panoráma szépsége. A panorámafelvetelek készítése egyszerű, ugyanis mód van arra, hogy (ugyan vannak speciális ún. panoráma fényképezőgépek) meglevő fényképezőgépünkkel a tájat körbe fényképezzük. Igen fontos a fényképezőgép vízszintes tartása. Az egymásmelletti képek kisebb átfedése a biztosíték, hogy a kész képeket majd egymás mellé ragasztva, a felesleges részeket levágva, a folyamatosság megleljen. Készíthetjük panoráma felvételeinket kézből is, de jó szolgálatot tesz az állvány.

Előfordulhat, hogy pl. az egyik oldalon a Balaton tükre kerül a képre, a másik oldalon sötét tónusú erdő, s még az égbolt is sötétebb. Ilyenkor a megvilágítási időt a szükségesnek megfelelően felvételeként változtatjuk. Túránk során azonban nemcsak a csúcsok jelentenek élményt, az apró részletek megfigyelése is számos szépséget tartogat. Az útunkba kerülő növények, fák, virágok, állatok fényképezése is kedves szórakozás. Fák távolabbi leveleinek, gyümölcseinek fényképezéséhez jó szolgálatot tesz a hosszú gyújtótávolságú objektív. A korszerű fényképezőgépekkel 50 cm-re közelíthetjük meg témánkat. Segédeszközzel, közgyűrűvel ezt még jobban csökkenthetjük. Könnyen elérjük, hogy a kép akkora legyen, mint a tárgy, pl. egy makk vagy egy rovar, de mód van rá, hogy még nagyobbak legyenek mint eredetileg. Ilyenkor persze a megvilágítási időt négyzetes arányban növelni kell.

Apró állatok fényképezése nagy türelmet, óvatosságot és precíz beállítást kíván. Nagy segítséget jelentenek a hosszú gyújtótávolságú vagy teleobjektívek. Ezek is kombinálhatók közgyűrűvel is.

Nagyobb állatok fényképezése is hálás terület, egy hangulatos erdei felvételt az erdő vadjaival, a legszebb trófeával is felér.

Ne feledkezzünk meg, az erdő homályában csak a 27 DIN-érzékenységű filmmel várhatunk jó eredményt.

Kun Miklós

A bieszczydy ősvadon

Nehéz Zakopane népszerűségével versenyre kelni. A Tátra téli fővárosának természeti adottságai, folklorja, kényelmes turisztaházai mágnesként vonzzák az embereket. E tény mellett azonban — s ez új jelenség a turisztikában — mind több azoknak a száma, akik „Vissza a természethez” jelszóval valamivel „kevesebbet” — csak erdőt, csak hegyet, csendet, levegőt akarnak. Ezek számára Zakopane nagyvilági helynek számít.

Csak így érthető meg az a szédületes karrier, amit *Bieszczydy*, a lengyel Kárpátok legkeletebbi részébe gyúrt hegylánc futott be.

Pár évvel ezelőtt még alig voltak utak ezen a 720 négyzetkilométer, túlevelű- és bükkfaerdőkkel borított ősvadonban. Itt-ott szétszórtan falvak, apró erdei települések, havasi legelőin arcot verdeső fű és hideg vízű kis hegyipatakok rajzolták ki e tájvadregényes arculatát. Ma csupán annyi a változás, hogy egy fehér szalag, mintegy 160 kilométeres aszfaltburkolatú úttest fogja át hurokkal a hegységet, jelezvén, hogy már emberáradat vonul erre felé.

Przemylből vonaton érjük el *Ustrzyki Dolné*, a hegyvidék fővárosát, majd autóbusszon közelítjük meg *Cisnąt*, ahonnan keskenyvágányú, erdei kisvonat visz tovább a vadon felé. De milyen kisvonat! Manapság csak a vadnyugati filmekben láthatunk ilyen ódivatú járművet. A poznani fűtőházban bukkantak rájuk, ahol csak arra vártak, mikor lesz belőlük ócskavas. Alapos fiatalító kúra után helyezték üzembe a vonatot, amely azóta barátságos cammogással kanyarog a patakok mentén és átszeli a sűrű erdővel borított hegyvonulatot. Felfelé kapaszkodás közben kockázat nélkül leléphetnek róla az utasok, s néhány

szép tájfoto felvétel után, pár méternyi szerény iramodással felpatlanhatnak a zihálón kapaszkodó „Bieszczydy expresszre”. Az ódivatú kisvasút mintegy jelképesen távolít minket el a XX. századtól és a 40 kilométeres zakatolás után az álmok, s a csend távoli világába tesz le.

Kitárul előttünk a maga ősi pompájában a vadon lenyűgözően fenéges szépsége. Szarvasok bukkannak fel a sűrűből, a mocsaras tisztásokon medvetalp nyomára bukkunk, de nem ritka erre a vadmacska, a hiúz és a farkas sem. Az erdő felől erős gyantaillatot hord a szél, s a mélységes csendben néha madárfütty zeng fel. Hegyek, hóval borított csúcsok minden oldalról, csupán a fölénk boruló sátor és a hátizsák tartalma jelenti a civilizációt.

Ha felkapaszkodunk a csúcsokra, — a *Tarnicára* (1348 méter), a *Krzemień* (1335 m), vagy az ugyanilyen magas *Halicz* csúcsára, — csodálatos kilátásban van részünk. Idelátszik ennek a vidéknek legfontosabb turistaközpontja, *Myczkowce* is a Szan völgyében, egy mesterséges tó partján, ahol már — ama kevesek számára, akik erre felé némi megszokott kényelmet is keresnek — turistaszálló, s camping is fellelhető.

Szinte félve gondolunk arra, mi lesz, ha az idegenforgalom ügyes szakemberei rávetik magukat a vidékre és behálózzák korunk modern vívmányaival... Csak ezt ne! Olyan tökéletes munkát végeztek itt a természet, hogy kár volna, még oly avatott kézzel is hozzányúlni.

Ungvári Jenő

Javaslat kirándulásra: 10

A szántódi erdőkben

Régjárt utakon évtizedek múltán ismét végigmenni, réglátott tájakat újra felkeresni, — szép és érdekes. Míg lábunk szaporán a kilométereket rója, emlékeztünk a múltat kutatja, s a múlt emlékei s a jelen valósága egységes képpé szövődnek össze. Ezt csak az láthatja, aki korábban is járt már ott.

Már sorra jó ismerőseim voltak az északi Balaton-part hegyei; de a déli part még sokáig ismeretlen maradt. Figyelmem akkor fordult felé, mikor kezembe került *Kogutowicz Károly* műve, a „Dunántúl és Kiszal-föld”, amelyben önálló fejezetként ismerteti *Külsősomogyot* is, a megyének a Balatonig nyúló felső részét. 1936 nyarán vágtam neki az első útnak: Zamárdiból a szép erdő-kön át Balatonendrére mentem; ott megszálltam és másnap a Jaba patak erdő szegélyezte vadvirágos völgyén át Ságvárig gyalogoltam. Felejthetetlen út volt. Az első utat követve a többi s az évek folyamán egy új turistaterület bontakozott ki előttem, mely sem természeti szépségekben, sem kulturális értékekben nem maradt el a hegyvidék mögött.

A Balaton menti Szántódot nagyon sokan ismerik. Legalábbis azt a Szántódot, mely a Tihanyi-félszigettel szemközt, a háromszög alakú turzáson létesült: a korszerűsített öreg csárdát s a körülötte kialakult modern telepet, a campinget, az ABC áruházat, az üdülőket, köztük a vasutasok 1931-ben létesült, nagy parkkal övezett kétemeletes üdülő-házát. Rengeteg ember megfordul itt: a tihanyi kompok ontják a kirándulókat, autókat, autóbuszokat; Balatonföldváról a nyári idényben menetrendszerű mikrobuszjárat is közlekedik ide. Már kevesebben ismerik a tulajdonképpeni Szántód-pusztát, mely beljebb fekszik, a dombok lábánál. Pedig igen érdekes hely: a XVIII—XIX. század folyamán kialakult mezőgazdasági műemlékegyüttes: oromzatos kasznár-ház, nádtetős, népi stílusú cselédházak, szabadon álló közös sütőke-mence, istálló és nagy borpince. A Magyar Mezőgazdasági Múzeum foglalkozik is felújításával. Visszaállítá-

ni kívánják a kb. kétszáz év előtti állapotot, korszerűen restaurálni az épületeket s a puszta körüli mintegy 25 holdnyi területen feléleszteni az egykori gazdálkodást. Az akkori állattenyésztést, korabeli állatfajtákkal s az akkori növénytermesztést az abban az időben honos növényfélékkel és korabeli mezőgazdasági eszközökkel. A természeti keret festői. Felette, az erdős oldalú dombtetőn a messzire látszó *Kristóf-kápolna* áll. Ez a barokk kápolna és a révcárda is, a kocsiszínnel, műemlékjellegű, védett épületek. Szántód-pusztát még az is érdekessé teszi, hogy egyidőben *Pálóczi Horváth Ádám*, a költő, volt a bérlője, akit *Kazinczy Ferenc* is meglátogatott itt.

A múlt év szeptemberében két hetet töltöttem el a szántódi Vasutas Üdülőben. Turistamódra, folytonosan a környéken barangolva. Megérkezésemkor, a szántódi vasútállomáson, *térképes turista útjelzéstábla* örvendeztetett meg. Kissé már megkopott szövegéből, rajzából egy kb. 70 km-es útjelzésrendszer bontakozott ki. A hálózatot igen ügyesen tervezték meg: A gerince a *kék jelzés*, mely Zamárdiból — fordított „U” alakban haladva — a *Kőhegyen* és az *Öreghajlason* át, *Tótokilapi erdei puszta* érintésével a *Katonavárhoz* és onnan *Balatonföldvára* vezet. Ugyaninnen, s ugyanide visz a *piros jelzés* is, de rövidebb úton, enyhe félkörben, *Köröshegyen* át. Ehhez a két főútvonalhoz különböző pontokról *kék kereszt* és *kék rom jelzés* csatlakozik.

A Zamárdi és Balatonföldvár között fekvő Szántód kitűnő kiindulópont ezekhez a túrákhoz. Innen indult túráinkkal megkísérlem bemutatni ezt a szép tájat, a *szántódi erdős dombvidéket*.

A műútból Szántódnál kiágazva, jól kiépített, keskeny autót út vezet a földek között, az erdő felé. A *Todolai gödörnek* nevezett enyhe völgyelében, öreg gémeskút áll az út mentén, a *Csikászói kút*. Ahol az út eléri az erdő szélét, az itt meghalt *Horváth József vadásznak* állított köemléket a kegyelet. Jobboldalt

Régi ház a szántódi mezőgazdasági műemlékegyüttesben (Mezőgazdasági Múzeum foto-archívumából)

szép szintező ösvény kíséri az autót. Az ösvény egy kocsiútba torkoll, mely felvezet a dombhátra s az erdőből kilépve a szőlők között, *Balaton-somoson* keresztül juttat viszsza a szántódi üdülőbe.

E „felderítő” séta után másnap ismét ott vagyunk az erdészeti üzemi úton, hogy végigjárjuk. Nyolc kilométer hosszú, nagyon kellemes séta esik rajta, hiszen közlekedése alig van. A fogatos járművek le vannak róla tiltva; csak az erdei dűlőutakat használhatják; erre több helyütt tábla figyelmeztet. Megyünk a szép erdei úton, egyre beljebb az erdőbe, alig észrevehetően emelkedve, hangulatos erdőrészleteken és tisztásokon át. Közben-közben találkozunk útjelzésekkel is: A *kék csík* egy ideig párhuzamosan halad a műúttal; *kék keresztet*, *piros csíkot* is találunk, de nem követhetőek; nagyon hiányosak, elkoptak. Egy helyütt száraló fatermelés folyik. Hirtelen felzúg a motoros fűrés. De csodálatos módon nem zavarja a közelben nyugodtan legelésző *özekeket*. Amint távolodva elhalkul a motor, egészen más zaj üt meg fülünket. *Szarvasbögés!* Távrolról hallatszik, de olyan erővel, hogy visszhangzik tőle az egész erdőrengteteg. Csodálatos erdei zene... Azután emberi hangok hallatszanak. *Erdészelkekkel* találkozunk egy kis csermelyi hídjánál. A közelben *Tótokilapi-pusztá* épületei látszanak. A műút itt végétér. De meghosszabbítani tervezik egészen Ságvárig. (Időközben további 3 km-es szakasz földmunkája el is készült.) Az erdészek mutatják meg az utat Balatonendrére felé. Nagyon szívélyesek és készségesek. Tájékoztatásukra nagy szükség van, mert sajnos erről a területről térkép nincs; a balatonj térképlapok csak a felső szegélyét ábrázolják.

A *Bakaskúti völgyben*, egy kis csermely innesső oldalán haladunk. A víz mély árokban csordogál; egyhelyütt fel is van duzzasztva. Azután elválik utunk. Egy tisztásos részről nagyszerű kipillantás nyílik jobbra: Erdővel fedett hosszú dombors zárja le a láthatárt. Erdő, erdő körös-körül.

Erdősen bevágódott mélyúton ereszkedünk le *Balatonendrére*. Az innesső szélén, közel az erdőhöz áll az öreg templom.

A hivatalos műemlékjegyzék kb. kétszáz évesnek mondja a *copy stílusú* épületet. Tornya fél évszázaddal fiatalabb. „Szentéle talán középkori” — jegyzi meg *Genthon István*, a Magyarország művészeti emlékeiben. A község története 1082-ig nyúlik vissza. Ekkor említi első ízben egy oklevél, „Villa Endered” néven. A törököknek várak állt itt a megszállás alatt. Ennek egyik faia beleépült ebbe a templomba; a többi köveit építkezésre széthordták. Az 1957-ben megjelent „Siófok” útikönyv elmondja, hogy *fontos római*

hadiút is vezetett annak idején erre, Ságvár, Ádánd, Enying és tovább Aquincum felé. A község határában sok római pénz találtak. A szomszédos Jaba pusztán római erődítmény állt. Margittay is említ itt talált Nagy Konstantin korabeli érméket. — A község nevezetes háziipara volt a csipkeverés. Most ismét felújították. *Geesei Lidia* néni a mestere, aki így buzdítja tanítványait: „Ha láttok valamit szépet, verjétek csipkébe...”

Útnak indulunk. Mélyúton kapaszkodunk felfelé, kezdetleges sárga útjelzés kíséri. Az út fölött mintegy tíz méter magasan nyíló *Barátság*hoz vezet. A néphit szerint egy belőle indult alagútban Szántód-pusztáig lehetett eljutni. Az ásásokat nem igazolták ezt a hiedelmet. Az üregből induló járatok egyike sem haladta meg a tíz métert s időközben ezek is beomlottak. A romantikus környezetben fekvő *Barátság* azonban így is érdekes hely. — Klérünk a mélyútből és szántóföldek között a felettünk húzódó erdőnek tartunk. Nagy kiterjedésű, bekerített fenyőültetvény mellett visz utunk. Egyszerre csak előkerül a piros jelzés, majd a kék is; és az itt végződő kék kereszt is. Most már jó állapotban levő kettős útjelzés mellett haladunk az *Óreghajlás erdő* széles nyiladékában. Elmarad a téglalapozatos *Apátkereszt*. Majd kilépve az erdőből a *Kőhegy szőlői* közötti víz utunk. Feltárul a szép kilátás. A *Kőhegy* 175 m-es csúcsát balra hagyva, szőlőbeli hajlékok között ereszkedünk alá. Néhány kedves, régi népi jellegű építmény is áll még itt a hegyoldalban. — A hangulatos túra *Zamárdi* községben ér véget, mintegy ótórás gyaloglás után.

A hosszú kék jelzésnek két szakaszán jártunk már; most a *Katona-vár*—*Balatonföldvár* közötti 13 km-es szakaszának bejárására indulunk. A közeli *Kőröshegyig* gyalogosan sétálunk el. Itt hosszabban meg kell állni, mert többféle látnivaló van. Gótikus temploma elsőrendű műemlék. A XV. században épült. A hagyomány azonban sokkal régebbinek tartja; már az 1100-as évek elején is állt itt templom. Műemlék a

késő barokk stílusban épült volt *Széchenyi-kastély* is; a *Petőfi* utca több népi jellegű lakóháza is védett. — A község keleti szélén van a *Borkút* nevű nagy pince. Hangulatos környezetben. Itt végződött a vasárnapi szüreti menet. Nagy kár, hogy elázott.

Az eső most is csöppörög. Ezért autóbusszal mennénk *Kereklibe*, ha menne. De órákat kellene várni. Ne kiindulunk hát gyalogosan a műúton. Jó szakaszon erdő kíséri. A bálványosi út kiágazása után nemskára el is érjük a szép fekvésű *Kereklibe*, s hosszú főtúrcáját röjök. Már látjuk a *levelesi erdő* kiugró nyúlványát, melyen a fáktól eltakarva *Katonavár* romjai... nem, nem omladoznak, mert az *Országos Műemléki Felügyelőség* néhány évvel ezelőtt szépen helyreállította. A falu végén, egy kőkeresztnél ágazik ki a kék romjelzés, mely a csermelyt átlépve, az erdő alá kanyarodik. Meredek kapaszkodóval jutunk fel a romokhoz. Meglepő, hogy a csekély, 250 m körüli magasságok gyakran milyen meredek oldalakkal ereszkednek alá; mintha nem is dombok között járnánk. A régebbi leírások *Fejérvő* néven emlegetik. Ez a *Fejérvő* igen régi lehetett. A *Koppány* lázadás leverése után *Fejérvő* várát és *Megyert* (a *Kis-Koppány* völgyében) a királyi birtokhoz csatolták; míg a terület nagyobbik része az egyház kezébe került. Elpusztult ez a *Fejérvő* és a helyén épült a *Katonavár*? XVIII. századi térképek *Katonavárként* említik.

A romok közül lepillantva látni azt a hosszú erdei nyiladékat, melyben majd utunk vezet. A romjelzés a dombháton kapcsolódik a kék jelzéshez s ezen megintcsak igen meredeken jutunk le a vár aljába. Keresztül vágunk a közbeékelődő földeken s belépünk ismét az erdőbe, mely csak a *Balaton* közelében enged majd ki magából. Pompás ritkás szálerdőben haladunk. *Szarvasok* szökellnek át 10—15 méternyire előttünk. A nyiladékok keresztelésénél magasles áll. Mert az eső még mindig esik, az egyik magasles alá húzódva költjük el ebédünket. Az

Katonavár romjai (Rétsági József felv.)

után fiatal fenyőkkel beültetett nagy kiterjedésű irtáson haladunk át. Az út mentén az erdei szeder bokrai kínálják gazdag termésüket. Eláll az eső, néhány percre kisüt a nap is. *Faiskola* mellett vezet a jelzés. Utunk többfzfben élesen, derékszögben fordul. A jelzés itt-ott eltűnik, de némi keresés után mindig megtaláljuk. Ez nagyon nagy segítség, mert hiszen térkép nincs. Nélküle ebben a kiterjedt erdőszélességben nehéz lenne eligazodni. Szép akácok rész következnek.

Változik a táj. Sűrű bokros, csatlós váltja fel az „*Óreg erdő*” nevű részt. Felfelé ereszkedünk az újra rázendítő esőben. És váralanul megpillantjuk a *Balaton*... Milyen szép látvány még így is, ebben az esős szürkéségben! Az *Almáshegy* kis fenyős kúpja alatt elhagyjuk a kék jelzést, mely a *Lucs-tetőn* át ér majd *Balatonföldvárra*. *Balaton-szárszóra* megyünk, ahol megtekintjük a *József Attila emlékmúzeumot*. — Itt végetér a mintegy hatórás gyalogút, melynek szépségét a csaknem egésznapos eső sem tudta elmosni.

Ahol a kék jelzés eléri a *Balatonföldvári* műutat, a *Somogy megyei Idegenforgalmi Hivatal* táblája jelzi az irányt *Katonavár* felé, és ismereti a vár rövid történetét is. Az egész útjelzés-hálózat is, mely most kerül felújításra. A jelzések felújítása szép kollektív munka keretében valósul meg; az *Idegenforgalmi Hivatal* szerezte be saját költségén a szükséges anyagokat, a *siófoki „Perczel Mór” Gimnázium* ifjú turistái végzik a jelzések felrakását, a *Somogy megyei Természetbarát Szövetség* irányítása mellett; az *Erdészeti* pedig terepjáró autót bocsát az útjelzők rendelkezésére.

Ez a futólagos vázlat korántsem tudja visszaadni ennek a tájnak minden érdekességét és szépségét. Annál kevésbé, mert az erdők a bejárt útvonalakon még messze túlnyúlnak. Ez csak a felső szegélye, a *Balatonhoz* viszonylag közeleső része ennek a nagy kiterjedésű, több mint tizenötezer holdas erdőterületnek. De éppen közelsége miatt mennyi lehetőséget nyújt sétákra, kirándulásokra, túrákra, a fűdésre nem alkalmas hűvös napokon!

Pápa Miklós dr.

A Kőröshegyi műemlék templom (Rétsági József felv.)

Wandern + Bergsteigen

TÖRÖKORSZÁG HÁROMEZRESEI

Törökországban egyike a legérdekesebb hegyvidékeknek a Fekete-tenger délkeleti partvidékén feltornyosuló Lazisztáni-Magashegység, amelynek csúcsai 3000 méternél magasabbra emelkednek, köztük a legmagasabb a Büjük Kacskar 3937 méter magas csúcsával már bátran négyezresnek nevezhető. Nem sokkal marad mögötte a 3711 méter magas Vercsenik Tepe sem, amelyet 1933-ban az osztrák Leutelt-fivérek másztak meg.

Az országgrész neve, „Lazisztán”, csupán a tudományos világban szerepel, hivatalos török térképek ezt a nevet nem ismerik. Lazisztán (Lázok országa) egyrészt gleccsermezőivel, másrészt indogermán származású őslakosságával érdemelte ki az utóbbi évtizedek folyamán iránta fo-

kozott mértékben megnyilvánuló érdeklődést. Az őslakosság máig a maga saját anyanyelvét beszéli, a hegyekben állattenyésztéssel foglalkozik, közvetlen és barátságos. Törökországi és külföldi geológusok újabban gyakran járják ezt a vidéket, ahol a gleccserek kiterjedéséről és mozgásáról végeznek felméréseket.

A Fekete-tenger felé eső lejtőket gazdag szubtrópusi növényzet borítja, mogyoró, narancs és tea-ültetvények teszik változatosá a vidék képét. A magasabb régiók csapadéokban gazdag erdőseibe pompás rododendron-fajták tenyésznek. Az utak régiék. Izléses stílusban épült hidak

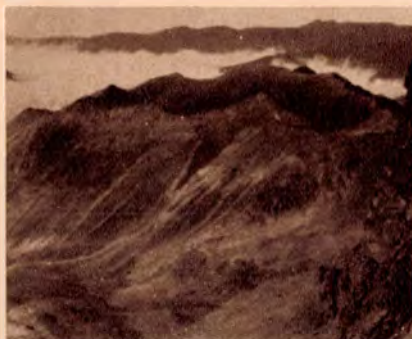
szelik át a pisztrángokban gazdag hegyi patakokat. A Büjük Kacskar oldalában 1150 méteren kiterjedt fenyvesek között fekszik Ayder gyógyfürdő. Fölötte a magasabb lejtőket már a jégkorszakból visszamaradt morénák fedik. A hóhatár ebben a szubtrópusi klímában 3450 méter körül van. Nagyritkán az is előfordul, hogy alpinisták medvével találkozhatnak. Osztrák alpinisták, akik 1965-ben járták a Vercsenik Tepe környékét, egy bika csontvázat látták; ezt a hatalmas állatot a hegyi pásztorok elbeszélése szerint egy medve ütötte le.

Lazisztán legmagasabban fekvő tengerszeme a Büjük Kacskar oldalában 3350 méteren a Kacskar Gölü. Magáról a 4000 méteresnek mondható csúcsról déli irányban a Krennek gleccserre és annak kopár, sziklás előterében egy tengerszemre nyílik elbűvölő kilátás.

MITTEILUNGEN des Deutschen Alpenvereins

A DINÁRI ALPOK

Ez a karsztjellegű hegyvidék 650 kilométer hosszúságban húzódik az Adriai-tenger keleti partvonulatával párhuzamosan Trieszt és Ljubljana környékétől le egészen Albániáig. Görög hajósok már i. e. félezer évvel érintkezésbe kerültek a vidék illyr törzseivel, dalmátakkal, japodákkal, dindárokkal, ahogy ezeket a törzseket a régi írók nevezik. Herodotos a Balkán-félszigeten három hegyvonulatot különböztetett meg: a Haemust, Orbelust és Rhodopét. Ez utóbbi napjainkig viseli ezt a nevet. Orbelusnak a mai Rila-hegységet nevezték, csupán a Haemus tekintetében merülnek fel kételyek, vajon a Balkán-hegységet, vagy a Dinári alpokat értették-e alatta. A rómaiak kétségtelenül a Balkánt értették alatta. Julianus

A Prokletije legmagasabb csúcsai a jugoszláv-albán határon

(apostata) az i. u. IV. században a „Haemus” hágóját szállta meg, amikor Constantinus ellen hadat vezetett. Ez a hágó az 1878. évi orosz-török háborúban nagy szerepet játszó Sipka-szoros.

Livius is említi a Haemust, amikor arról számol be, hogy III. Fülöp, Macedonia királya i. e. 181-ben ennek a hegynek a csúcsára ment fel, hogy onnan áttekinthesse birodalmát.

Az ókori írók közül legpontosabban Strabo nevezte meg a hegycsúcsokat, ilyenek a: Mons Albanus, Mons Dinara, Mons Adrius. Művében az egész balkáni hegyvidéket két részre osztotta, a nyugati illyr és a keleti trák hegyekre.

Ptolemaeus rajzolta meg a Dinári-hegység térképét. A legmagasabb csúcsot Bebi Montes néven említi, mint az Ausancalio (Siroka Kula) hegységtől északra, az illyr dinárok törzsének országában fekvő hegyet. Ebből a leírásból a Troglavra lehet következtetni, amely a mai Dinári-tömbből emelkedik ki.

A középkorból kevés leírás maradt ránk, ezek főleg a dalmát partvidéket ismertetik, ezt is inkább a hajózás szempontjából. Az ország belsejébe kevesen hatoltak, a XV. században bekövetkezett török hódoltság azután teljesen elzárta ezeket a területeket. Olasz kereskedők, szerzetesek, diplomaták megpróbálták ismereteket szerezni, velencei kereskedelmi hajók járták az Adria partvidékeit, és akadtak bátor kalmárok, akik Bosznia és Montenegró belterületére is behatoltak. A XVI. században már maguk a török uralom alatt élő délszláv geográfusok is munkához láttak, közülük Bozso Bonifacsics több térképvázlatot is készített.

A törökök feletti végső győzelmek könnyebbé tették a hegyvidék tudományos feltárását. A XVIII. században főleg botanikusok, Vitallano Donati, Josephus Agosti és a szerb Franko Wulfen tanulmányozták a karsztvidéket. A század utolsó évtizedeiben Baltasar Hacquet járta be a Dinári-Alpokat és feljegyzéseit 1785-ben Lipcsében négy kötetben kiadta.

Ugyanebben az időben az olasz Alberto Fortis 12 esztendőt töltött a Dinári-Alpokban: 1773-ban Makarskából kiindulva elsőnek mászta meg a Biokovo csúcsát. Csak a XIX. század első felében sikerült Ami Boué francia orvos és geográfusnak az európai Törökország tartományait bejárni.

Amikor Montenegró elnyerte függetlenségét, a dinári hegyvidék a tudományos kutatás számára hozzáférhetővé vált. Rövid időn belül feltérképezték az országot. Günther Beck von Managetta, a prágai egyetem botanikai professzora 1885 és 1896 között hat nagy tudományos expedíciót vezetett a növényvilág tanulmányozására. Fokozott érdeklődést váltottak ki a montenegrói hegyek. Itt vannak ugyanis az egész dinári hegyvidék legmagasabb és legvonzóbb csúcsai, elsősorban a Durmitor és a Komovi. Csupán az albániai Alpok feltárása szenvedett egyelőre késedelmet a montenegróiak és albánok közötti határvillongások miatt.

Schöne Welt

BAMIÁN, A CSODÁK VÁROSA

Afganisztán 3000 méteres hágóin túl, egy bájos völgyben fekszik Bamián. E kis falu nagy történelmi múlt csodálatos köemlékeit rejti magában. Evezredekkel ezelőtt fontos közlekedési utak találkoztak ebben a völgyben. Kabul felől itt vezetett az út Turkesztánba, Taszkentbe és Szamarkandba. Itt húzódott a „Selyem-út” Kínából a Góbi-sivatagon és a Pamír hágóin át távoli országokba, itt pihenték ki a kínai, perzsa és hindu kereskedők az utazás fáradalmait.

Nagy Sándor i. e. 330-ban erre vezette seregét Keletre. Átvonult a Khavak-hágón Afganisztán északi részébe, ahol megalapította a görög Baktriumot, és magával hozta a görög kultúrát. A következő évszázadokban Kelet felől viszont ideig terjedt a kínai császárok uralma. Ez a kultúra létesítette Bamiánban a világnak — napjainkban is két legnagyobbat — Buddha istenszobrát.

Bend-e-Amir, az első tó 2800 méter magasságban. Bal oldalon a tóparton mecset

Ezeket a szobrokat buddhista szerzetesek vésték ki a sziklafalból, egyiket 35, a másikat 53 méter magasságban és redőzött leplüket arany lepokkal ékesítették. A sziklába vájt lyukak, legalább ezer buddhista szerzetesnek voltak lakhelyei.

A 8. századtól Mohamed követői terjesztették a vidéken hitüket. A két Buddha-szobor is megszenvedte a hittérítők vakbuzgóságát: igazhíttű muzulmánok egy-egy puska-lövéssel hagytak emléket Buddha testén. A 12. század elején Dzsingisz-kán hadai hódították meg a vidéket, eipusztították Char-i-Golgola királyvárost. Dzsingisz-kán legkedvesebb unokáját a vár falairól halálos nyíl-lövés érte, ekkeseredésében a Nagy-kán eltüntette a föld felszínéről Bamiánt.

Ma már csak az erre járó turisták hoznak életet a kihalt vidékre. A Bamián-völgyből indulnak a túrák

Ban-e-Amir csodás sziklavilágába. A sziklatatlanban, 2900 méter magasságban, öt ragyogó kék vizű tó terül el. A természet csodája tárul itt a szem elé; a terasz-szerűen elhelyezkedett tavak saját maguk építik fel duzzasztó-gátjaikat. A víz mészkő-tartalma állandóan lerakódik a teraszokra és felduzzasztja a tavakat. Az első tó gátfala 15 méter magas.

ТУРИСТ

ALPINIZMUS, A SZOVJETUNIÓBAN

1829-ben mászta meg az Elbrusz nyugati ormát Kilar Hasirov térképész, és ezzel a dátummal kezdődött a hegymászás Oroszországban.

A XIX. század végén megindult a sportszerű túrázás is. Az első szervezetek Tbilisziben, Pjatigorszkban és Moszkvában alakultak meg. Ezek azonban szűk létszámúak voltak és csak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom után vált az alpinizmus tömegessé.

1928-ban megalakult az OPTÉ, az első hegymászó Turisztikai Összszövetségi Egyesülés. Elnöke a nagytelentélyű szovjet államférfi és alpinista: N. Kirilenkó lett.

A Kaukázus völgyeiben — a Seldán és a Dyh-su mentén — 1931-ben felállították az első hegymászó-táborokat és ezeket egyre fejlesztették. Már 1934-ben 9 tábor állt. Evről évre nőtt a résztvevők száma is. A Szakszervezetek II. Alpinriadján (1935-ben) több mint 500, a Vörös Hadseregén 254, a Kabardino-Balkári Alpinriadon 638 résztvevő mászta meg az Elbruszt. 1934-ben bevezették a „Szovjetunió Alpinistája” jelvényt. Ezt azok kapták meg, akik valamilyen I/B nehézségi fokú csúcsot másztak meg. 1935 nyarán 2016 személy mászta meg az Elbruszt, 1500 a Kazbeket, több mint 100 az Alagest, valamint a Komszomol csúcsot.

Hegymászó táborokat építettek az Altáji- és a Pamír hegységekben is. 1936-ban megindították az oktató iskolát és megszervezték a Hegyi Mentő Szolgálatot.

A szovjet alpinisták csakhamar egyre nehezebb vállalkozásokat hajtottak végre. Dsaparidz 1930-ban feljutott a Tetnuldra. A Dys-csúcsot 1931-ben mászta meg Vitalij és Jevgenyij Abalakov. Sorjában hódították meg a Kaukázus legnehezebb csúcsait is, 1933-ban a Konstan-taut, 1934-ben a Déli-Usbát, 1935-ben az Északi-Usbát, az Ajlamát, és a Tih-

tengát, 1936-ban a Seldán-taut, a Sharát, Misirgit, a Dsangi-taut, a Dsailyk-ot, és a Dombai-Ulgent.

Megszülettek az első sikerek a Pamíron és Tien-Sanon: — 1931-ben megmászták a San-tengrit, 1933-ban a Kommunizmus-csúcsot (korábban Garmo, majd Sztálin-csúcs), 1934-ben a Lenin-csúcsot, 1938-ban a Bezengi-falat, a Dych- és a Konstan-taut. A háború előtti években a Kaukázus minden főcsúcsát és az utolsó 7000 métereseiket is meghódították. 1938-ban a Pobjeda-csúcsot, amelyet korábban a „Komszomol 20 éve csúcsának” neveztek és 7439 m helyett csak 6900 méter magasnak hittek.

A háború hosszú időre megakadályozta a békés építőmunkát, de már 1950-ben ismét ezrek vonultak a hegyekbe. Újból felépültek a hegyi táborok és felújultak az Alpinriadék.

1947 óta három osztályban rendeznek bajnokságokat; csúcshegymászás, fal-átjutás, és hegygerinc-mászásban. Az alpinizmus a szovjet fiatalok kedvenc sportjává fejlődött.

EMBER A PÓLUSON

EREDETI FÉNYKÉPEK A VILÁG
LEGTAVOLABBI
ÉS LEGTITOKZATOSABB
PONTJARÓL

re, ha pedig ez nem sikerült, akkor ejtőernyővel dobta le a szükséges élelmet és üzemanyagot.

JÉGDZSUNGEL

Az út számukra is a már sokszor tapasztalt nehézségeket tartogatta. A jégmező összefagyott gigantikus dzsungelt képezett, amelyek között a késélességű szírtek és a mély hó miatt áthatolni nehéz és veszélyes volt. A másik akadályt, mint a többi kísérletezőnél, náluk is a csatornák ké-

A motoros szánok menet közben. A csapat négy motoros és négy átalakított szánból állott. Ezeken volt a sátor, a tartalék élelem és üzemanyag. A sima jégmező napi 50 km-t is megtettek, de volt olyan szakasz, gyakran — ahol néhány km volt csak a napi teljesítmény. A láncfalpas szán minden akadályt legyőzött

HATVANÉVES VITA

Az Északi-sark felfedezése körül hatvan év óta folyik a vita; minden felfedezést hiteles tények, vagy későbbi utazók igazoltak, de a mai napig sincs bizonyíték arra, hogy a magukat az Északi-sark felfedezőinek tartó Peary és Cook valóban elérték-e a 90-ik északi szélességi fokot.

A századforduló idején a két sarkutazó, a Pólus meghódítójának címéért szinte versenyfutást vívott. Frederick Cook 1908. május 18-án vágott neki a jégmezőnek és mivel majd egy éven át nem jött felőle hír, mindenki elveszettnek tekintette. Ellenfele Robert E. Peary 1909. február 28-án indult útnak a Sark felé és néhány hónap múlva visszatérve jelentette, hogy sikerült elérnie a Pólust. Közben Cook is felbukkant Grönlandban, ő is azt állította, hogy járt az északi szélesség 90-ik fokán, de visszafelé eltévedt és így jutott Grönland szigetére. Mindegyik a másikat vádolta, hogy a dicsőség kedvéért meghamisította naplóját. Cook állításának a kegyelemdíjást végül is az adta meg, hogy valótlannak bizonyult másik bejelentése, miszerint három évvel előbb megmászta az

alaszakai McKinley-csúcsot. Ezek után az amerikai kongresszus Pearyt nyilvánította az Északi-sark valódi meghódítójának.

A hatévtizedes vita április 21-én lezárult; a világ tudomást szerzett arról, hogy egy expedíció elérte a Sarkot és hiteles bizonyítékként először a történelemben, arról fényképeket is készített. A titokzatoság ködfüggőnye végleg felszállt az Arktisz világáról.

EXPEDÍCIÓ HÍRVERÉS NÉLKUL

Az expedíció minden hírverés nélkül, nyilvánvalóan azzal a céllal indult útnak, hogy megelőzze angol vetélytársaikat, akik Alaszkából néhány héttel előbb startoltak az Északi-sark felé, hogy ottan áttelelve, egy év alatt egészen a Spitzbergákig hatoljanak. Tervük sikerült és így méltán vívták ki az „Északi-sark conquistadorai” címet. Most az Epoca c. folyóirat cikkei és eredeti fényképei alapján, mi is beszámolunk a vakmerő vállalkozás részleteiről.

A csapat 10 emberből állott. Bázisukat Kanada legészakibb pontján, a Ward Hunt-szigeten ütték fel és onnan vágta neki a Pólus felé vezető útnak. A ro-

hamcsapatot 4 fő képezte, kik a technika legmodernebb eszközeit vették igénybe. Száműzték az egykori felfedezők kutyaszános romantikáját, és haladásukhoz könnyű, láncfalpal működő motoros szánokat használtak. Négy ilyenrel utaztak, mindegyik még egy szánt vonatott, amelyen a szükséges felszerelést — sátrakat, rádiókat, műszereket, fegyvereket, továbbá a vastartaléknak szánt kétheti élelmiszert és üzemanyagot szállították. Ők maguk csak az alaptáborból utánuk küldött élelmet és üzemanyagot fogyasztották. A négy „új felfedező” — a 40 éves Ralph S. Plaissted az expedíció vezetője, az ugyancsak 40 éves Walter Pederson mérnök, a 34 éves Gerald Pitzl navigátor és a 27 éves meteorológus, Jean Luc Bombardier március 7-én indult útnak Ward Huntból a Sark felé. 44 nap alatt közel ezeröttszáz kilométert tettek meg a Pólusig, végig az Északi Jeges-tenger megbizhatatlan jégén, 40 fok alatti hidegben.

Az ellátást egy négymotoros repülőgép biztosította, mely az alaptáborból két-naponként repült utánuk. A gépet a kanadai légierő „ásza” Weldon Phipps kapitány vezette, kinek sikerült mindig megtalálni táborukat és amikor a jégviszonyok engedték, le is szállt melléjük a jégmező-

A legtöbb akadályt a szélszélű keletkezett csatornák tették. Ilyenkor nem tehettek mást, letáborozni és megvárni a csatorna fagyását

Minden másnap megjelent a négy-
motoros DC-3-as és hozta az élel-
met, uzemanyagot és a postát

pezték, melyek a jégmező
szétrepedésekor pillanatok
alatt keletkeztek és megál-
lásra készítették őket.

Egyik legveszélyesebb él-
ményük éppen egy ilyen
jégcsatornánál ijesztette
meg Plaistedéket és a Ward
Hunt-beli társaságot. Egy
hajnalon arra ébredtek,
hogy a jégrianás szétre-
pezte körülöttük a jég-
mezőt és ők egy alig 50 mé-
ter átmérőjű szigeten re-
kedtek. Nem volt mit ten-
niök, várniok kellett, amíg
a jégmező ismét összeállt.
Ez azonban két napig vára-
tott magára, mialatt kény-
telenek voltak a vastartalé-
kot fogyasztani. A repülő-
gép nem tudott utánpótlást
ledobni, olyan kicsi volt
szigetük.

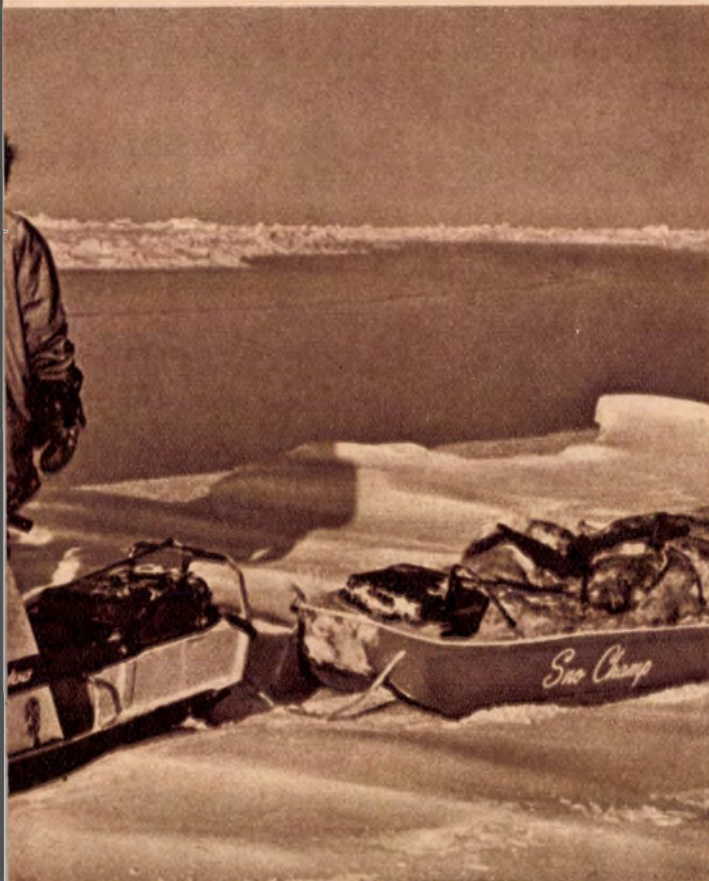
AZ ÉSZAKI SARKON

Aprilis 18-án Pitzl na-
vigátor megállapí-
totta, hogy a Sarktól mind-

össze 25 kilométerre van-
nak. Ezen az éjjelen keve-
set aludtak, tragikus véget
ért elődeikre, a sok küzde-
lemre és szenvedésre gon-
doltak. Hajnalban a hely-
zet megállapításánál kelles-
mes meglepetés érte őket,
kiderült, hogy a jégmező
éjjel 6 kilométert sodródott
észak felé. Elindultak és
minden órában ellenőriz-
ték helyzetüket. Este ki-
lenckor Pitzl izgatottan je-
lentette: „Az Északi-sarkon
vagyunk”. Meghatódva vet-
ték le sapkáikat, egy per-
ces néma tisztelettel adóz-
tak az elpusztult sarkuta-
zók emléke előtt. Rádión
jelentették az alaptábor-
nak: „Pontosan az északi
szélesség 90-ik fokán ál-
lunk. Ameddig szemünk el-
lát, körülöttünk sima jég-
mező, alattunk mély tenger.
Szárzaföldnek sehol sincs
nyoma.”

A rádiós nyugtázta a vé-
telt és gratulált a sikerhez.
Közölte, másnap 10 óra felé
ott lesz értük a repülőgép,
hogy felvegye és hazaszál-
lítsa őket. Így is volt. Más-

nap délelőtt pontosan féltű-
zenegykor dél felől feltűnt
Phipps Dc-3-a, tiszteletkört
írt le, majd leereszkedett
sátruk mellé. Még egy so-
rozat fényképet készítettek,
egy utolsó pillantást vetet-
tek a Pólus felett kitűzött
zászlóra és beszálltak a
gépbe. A XX. század legér-
dekesebb túrája véget ért.

Ime, ez a világ legtávolibb
és legtitokzatosabb pontja,
az Északi-sark

JÉGBARLANG A MONGOL

PUSZTÁBAN

Nagy volt az izgalom a Mongol Magyar Földtani Expedíció táborában. Közeledett augusztus 20-a s ilyenkor valami szép kirándulást szoktak szervezni az ünnep tiszteletére. Az a hír járta, hogy lemegyünk a Gobi-sivatagba.

A kirándulás célja *Dariganga* volt, egy érdekes, homokbuckás terület, az expedíció táborhelyétől délre több mint 200 kilométernyire. Két terepjáró „Gaz” gépkocsival indult a vállalkozó kis csoport. Az elindulás szakasztott úgy történt, mint eddig mindig. Ha ezt reggel 8-ra mondták, úgy biztos nem lett semmi belőle délig. Így történt most is. Úgy volt, hogy 3-kor indulunk, fél 5 lett belőle. Utba esett a magyar érckutatók csoportjának szomszédos tábora, oda is be kellett térnünk tisztelgő látogatásra. Barionrban még vásároltunk, s mire végre nekivágtunk az útnak, lassan beesteledett.

Szerencsénkre holdfényes volt az éjszaka. Sok volt az ugró egér, amely különös élménye a mongol pusztákban átélt éjszakai utazásoknak. Lép-ten-nyomon felbukkannak, egy ideig ott szökdécselnek előttünk az úton a sugárvető fénykévéjében, míg végre egy oldalugrással eltűnnek az éjszakában. Bár az utat alig ismertük, különösebb baj nélkül éjfél tájban, ragyogó holdfényben szerencsén mégis csak befutottunk *Darigangába*. Itt két meglepetés fogadott. Az egyik a kőből épült szállóda volt. Akik tavaly itt jártak, még „jurta szállóban” — mongol sátor — éjszakáztak. Sikerült valahonnan előkeríteni a gondnokot a néhány jurtából álló faluban, aki beengedett az egyik 4 ággyal rendelkező szobába. A másik szoba foglalt volt. Ez volt minden. A másik meglepetés kellemetlenebb volt: társaink, a második gépkocsi utasai, akikről azt hittük, hogy megelőztek minket, nem voltak sehol. Meddő dolog lett volna felkutatásukra indulni, így sorsukra bízva őket, lefeküdtünk. Hajnali 3 óra felé megérkeztek ők is. Eltértek. Ilyesmí előfordul erre felé. Volt egy kalandjuk is. Valami homokos laposba fulladtak,

alig tudott a kocsí kivergődni. Még szerencse, hogy egyáltalán ide érték.

Dariganga mongol viszonylatban jelentős település. Az a szó, hogy „falu” megtévesztő. Ez alatt mi mást értünk. A település rendszertelenül szétszórt néhány faházból áll, s egy bazaltkúp lábánál fekszik.

A hajlatban bővízű forrás fakad, s zöld rétet öntöz. Ezen túl homokbuckák, néhány szálfácskából álló ligetekkel tarkítva. Elnyúlt homoklencse ez a megszokott pusztai tájba ágyazva. Kicsit megismerkedtünk a környékkel. Egy magában álló emeletes épület, valami hivatalos főhely emelkedik ki az egyforma kis szétszórt faházak közül. Dél lett és a gépkocsivezetőnk jóvoltából az egyik családnál ebédre husurt ettünk. Lángos forma zsírban sült tészta ez, vagdalt hússal töltve.

Várakozással telve, feszülten izgatott hangulatban délután mentünk a jégbarlanghoz! Kaptunk vezetőt, mert anélkül sohasem találtunk volna oda. Másfél-kétórás kocsikázás után, jóformán úttalan úton haladva a kopár, sík, fátlan, füves pusztán állt meg a kocsink. Kiszálltunk: egy töbör szerű 20—30 m átmérőjű, 2—3 m mély „kráternél” a tengersík-ság közepe. Kételkedve bujtunk be a szűk nyíláson. Hólyagos bazaltból álló, kisebb-nagyobb kőtömbök görgetege fogadott. Köztük, közepén derekasan lejtő, tükörsíma

jégpadló. Egyre-másra huppantunk le s szánkáztunk, ki hogy tudott lefelé. Megállni nem lehetett. Bukdácsolva, kötömbökbe kapaszkodva hatoltunk a barlang mélyébe, hol csodálattal vegyes meglepetéssel szemléltek a mennyezetet elhelyezkedő, a szivárvány minden színében szípkázó fészkeket. Mint méhraj függtek a hófehér kristálytömegek, anelyek 2-3 cm nagyságú hatszöges táblákból, óriási hóhelyekből álltak. Mivel itt nincs csepegő víz, nem is keletkezhetek jégcsapok, jégoszlopok, hanem a levegő páratartal-mából közvetlenül kiváló, szublimációs termékként óriási vékony táblás kristályokból álló képződmények, kisebb-nagyobb csomók, egyszerű kristálybevonatok jöttek létre a barlang boltozatán. Ha túlnő egy-egy ilyen fűrt, leesik, s a függve maradt rész újranövekszik, kristályosodik tovább. Ahány csodája van a világnak, annyiféle. A természet nem ismétli meg önmagát.

Láttam a Dobsinai barlangot is, de ez merőben új és más, még csak nem is hasonlít hozzá. A padló azonban, mint a tükör. 200—300 méternél nem hosszabb az egész. Állítják, hogy a végében egy farkas van belefogyva, de mi nem találtuk. Kétséges volt, hogyan evickélünk ki a tükörlejtőn, amin könnyű volt lecsúszni. A fal melletti görgetegekre kapaszkodva, valahogy mégis csak ki-másztunk. Mégsem lett belőlünk jégbefagyott idegenforgalmi attrakció. Nem is lett volna érdemes, hiszen nincs ott sok látogató.

A barlang előtt egy tarbagán vadász tanyája húzódott meg. A tarbagán, nyúl nagyságú, de annál zömökebb rágcshaló. Prémjéért vadásszák, húsa inyenc falat. Megcsodáltuk száraz, és száradó bőreit, az állatok nyúzását. Mikor kibámészkodtuk magunkat, a szokásos „bajrtá” a viszontlátásra köszöntéssel üdvözölve elindultunk. Öreg este lett mire szállásunkra tértünk.

Másnap indult vissza az egyik autó és mi új élményekkel gazdagodva tértünk haza a táborba.

dr. Moldvai Rezső

FIGYELEM!

Szerkesztőségünk új rovatot nyit „A hónap képei” címmel. Ebben az olvasók által beküldött azon képeket tesszük közzé, amelyek túrákon megismert szép hazai és külföldi tájakat, a turistamozgalom aktuális eseményeit, érdekes és vonzó turista portrékat ábrázolnak. A képek közül a legjobbat, mint a „Hónap képét” 100 Ft pénzjutalomban részesítjük.

Jó fotózást kíván és várja a képeket

a Szerkesztőség

MESE A NAGY MESEMONDÓRÓL

Koppenhága igen szép. Minden háza virághoz hasonlít, maga a város olyan, mint egy óriási csokor, amelyet véletlenül a tenger mellett felejtettek. Ezenfelül Koppenhágában mindig csend van.

Azon a napon is csend volt, amikor Andersen cipésznek fia született. Nem hallatszott az öreg kalapálsa.

Másnap azonban ment minden tovább, mint azelőtt. Andersen talpalta és foltozta a papucsokat.

Folyamatos kopácsolás közepette nőtt fel a kis Hans. Az apa csak néha tette le a kezéből a kalapácsot. Akkor is mesterségét dicsérte: „Mit csinálna a világ cipész nélkül? Meziláb járkálna fiacskám. A csizmadia mesterség igen tisztelre méltó.”

Valóban a tisztelreméltó Andersen nevet mindennütt ismerték. És a mester örült is a köztisztelnek.

— Hans — kiáltott fel olykor —, te is csizmadia leszel és a nevedtől visszhangzik majd egész Koppenhága. Még a királynak is megjavítod a csizmáját.

De a fiú — a környék szerint — haszontalan ember lett. Ahelyett, hogy mesterséget tanult volna, egész nap a csatornák partján ült és nézte, hogyan úszik a felhők képe a vizen.

Az apa sokszor kifakadt és csúnyán összeszidta.

— Egész életedben naplopó leszel.

Amikor az öreg Andersen meghalt, a koporsója után ment az egész utca népe. Mikor pedig fiát Christian Andersent temették, a koporsóját tizenegy herceg s maga a király is kísérte.

BESZÉDES SZÁMOK

A nemzetközi idegenforgalom 1950-től 1965-ig 348 százalékkal emelkedett.

1950-ben a világ különböző országai összesen 25 281 410, 1963-ban 113 154 202 külföldi vendéget fogadtak.

A turistaforgalom 73,2 százaléka Európára, 17,1

százaléka Észak-Amerikára esik.

80 NAP ALATT A FÖLD KÖRÜL

A 70 éves F. Fruttier 80 napos körutat tesz autón a világ körül. Franciaországból Londonba utazik, hogy onnan megtegye azt az utat, amelyet Phileas Fogg, Verne Gyula híres regényhőse tett meg.

DÉLI-SARKI PECSÉT

A Déli-sarkon a levelekre „sarkövezeti posta”-bélyeget ragasztanak, amelyet különleges bélyegzővel látnak el. A Fudzsi-jégtörő viszi a bélyegeket Tokióba, ahonnan az egész világ bélyeggyűjtőihez eljutnak.

EURÓPA LEGMAGASABB FAJA

Nemrég megállapították, hogy Romániában van Európa legmagasabb fája. Ez a fenyőfa Cislau járásban a Buzsu folyóba ömlő Artagul patak völgyében található. A fa 62 méter magas és vastagsága eléri a 2,50 métert.

EURÓPA LEGNAGYOBB ÖSTÖLGYESE

A lengyelországi Rogalinban, a Warta folyó partján rezervátummá nyilvánították Európa legnagyobb östölgyesét. A tölgyesben 300—1000 éves faóriások állnak. 954 élő, s 64 kiszáradt tölgyfát vettek jegyzékbe. Némelyik tölgyfa törzsének kerülete 10,5 méter.

TUDJA-E...

... hogy Chile északi vidékén, Arica kikötőváros közelében van egy kis folyó, amelynek medre csak éjszaka telik meg vízzel. Nappal a folyó ágya kiapad, és száraz lábbal át lehet kelni rajta. Ennek a jelenségnek az az oka, hogy a mederbe csak akkor kerül víz, ha az Andokban olvad a hó. Minthogy csak nappal olvad, a folyómeder csak estére telik meg vízzel.

... hogy a Földön 130 kakukkfajta él, de ezek közül csak 50 rakja tojását idegen fészekbe. Vannak olyan kakukkfajták is, amelyek fészket építenek és kiköltik tojásaikat. De a kakukkhoz hasonló fészekparaziták más madarak között is vannak: ilyenek egyes kacsafajták és bizonyos afrikai és amerikai madárfajták.

A NEVETÉS FÉL EGÉSZSÉG

Ismerte? Vagy tud jobbat? Küldje be a szerkesztőségnek. A legjobb turista viccet, adomát, anakdotátát közöljük és díjazásban részesítjük.

A hónap vicce
Beküldte: Réti Lászlóné, Esztergom
SÜRÜ ERDŐBEN

— Most már nem tévedünk el drágám!
Sikerült egy helyi vezetőt szereznem...

A TURISTÁK KÖNYVESPOLCA

A Panóráma külföldi útikönyvek sorozatában nemrég látott napvilágot az „Angliai utazások” című könyvecske. Ez az első, mely elhagyja kontinensünket és a ködös Albionba kalauzolja az olvasót. A könyv hasznos kalauz az angliai, walesi, skóciai tájakon teendő kirándulásokhoz. Ezen kívül sok gyakorlati adatot, címet szolgáltat a szigetország utazóinak. Ára: 17 Ft. Kapható a Sport Könyvesboltban. Bp., VII., Rákóczi út 3.

SZEREZZÜNK ÚJ ELŐFIZETŐKET A TURISTÁNAK!

Minden előfizető új híve a természetjáró mozgalomnak

Találkozunk 3-án Pilisnyeregben, a „November 7” emléktúrán

ünnepi, vidám hangulatát tükröző belső ornamentikájával, (Buchand Precht mesteri ízlését dicsérő, királyi trónusokkal) aranyozott domborművek változatosságával.

Számos város rendelkezik valamilyen sajátos, egyedülálló nevezetességgel. Elég talán, ha a jönköpingi Gyufa-múzeumra utalok, vagy Stockholm látványosságára, a 333 évig hullámsírfban nyugodott „Gustav Wasa” hajóra. Ide sorolhatom a *Västervik* páratlan szépségű, faházikókból álló óvárosát. Már csak a „Viking-hajók” maradványai miatt is érdemes volt időt szentelni Göteborgban a „Tengerészfeleség” emlékművével ékesített „Tengerészeti Múzeum” megtekintésére. Carl Milles csodálatos, csaknem minden jelentősebb helységben fellelhető alkotásai, kitérőlheteretlen emléket hagytak még a laikusban is. Nem hiányzik a helységekben a történelmi múlt eseményeit felelevenítő szökőkút, Linköpingben már nem meglepő a XII. századból való katedrális és a svéd nemzeti eposz, a *Folkungasaga* jeleneteit megelevenítő, Milles alkotás közötti összhang. Skansen úgyszólván minden jelentősebb helység környékén akadt, legalább a közvetlen környék néprajzi és népi építészeti emlékeit bemutató céllal. Svédország legnagyobb fatemploma, s az előtte álló világhírű, fából készült „Rosenbon” szobor mellett még a magyar turista sem tudott áhítat nélkül elmenni.

A Rally rendezvényei közül a családok vándor-vetélkedőjén sajnos nem vehettünk részt stockholmi utunk miatt. A Nemzetek Estjén azonban már felhangzottak kórusunk ajkán a kurucdalok mellett a népdalok, s a Hajmási Péter melódiai is — vastapsot aratva. Kevésbé volt sikeres szereplésünk a röplabdapályán, itt bizony holland barátaink, szoros küzdelemben ugyan, de főlény kerekedtek. A magyarok „nyl-

A XXIX. Nemzetközi Rally-et 1968-ban Svédország rendezte meg, amelyen a 100 főnyi magyar csoport autóbusszon, 6 gépkocsin és 8 motorkerékpáron vett részt.

Július 20-án vágunk neki a 2500 km-es útnak. Zimankós, nedves napok kísérték egészen a Keleti tenger partjáig. Közben megcsodáltuk a Szász Svájc csodálatos sziklafalait, a homokkőszirtre épült Königstein várát, *Drezda* újjáépített műemlékeit, és gyermekeveinket idéztük a May Károly múzeumban. Néhány percre évezredek repültünk visszafelé időgépünkön a görög—római művészet lenyűgöző alkotásainak megtekintésével a berlini Pergamon múzeumban.

Jól karbantartott utakon közelítettük meg *Greifswaldot*, amelynek vöröstéglából épült házai a Hansa korszakra emlékeztettek. A csodálatos szépség valósággal elállította lélegzetünket a stralsundi városháza kék éggel fedett udvarán! A „*Sassnitz*” nevű komphajóval a tükrösima Északi-tengeren alig négyórás utazás után barátságosan kändikáltak felénk *Trelleborg* pirosló házai. A határátlépés „szertartása” után, sűrű forgalom közepette, a svéd „fekete ördögök”-nek becézett motoros rendőrök bevezették oszlopunkat a Malmö szélén fekvő, összkomfortos campingbe.

Közel 1300 km-t tettünk meg 12 nap alatt, a Trelleborg—Malmö—Helsingborg — Göteborg — Jönköping — Linköping — Norrköping — Stockholm — Norrköping — Västervik — Kalmar — Karlskrona — Kistianstad — Lund — Malmö — Trelleborg útvonalon, s megtekintettük a számos műemléket. A több évszázados múltra visszatekintő városi életet igazoló oklevelek arnyékában megmaradtak a városközpontok, teljes épségükben pompázó többszázéves épületekkel; *Jönköpingben* zömében gótikus monumentálisan lenyűgöző, csodálatos szépségű alkotásai, a helsingborgi Mária templom, vagy a kilenc évszázad építészeti stílus-gyűjteménynek nevezhető székesegyház

MAGYAR turisták SVÉD ORSZÁG ban

Lund városában. Az épületek reneveltetése tükröződik az egyházi épületekben is. Legszembetűnőbb példája ennek a stockholmi Riddarholmskyrkan és a Storkyrkan közötti különbség. Az előbbi svéd királyok temetkezési helye sötét komorságában valóban az elmúlásra emlékeztet, az utóbbi a koronázás

Arkösund; vízi élet a „serec” világában

laitól" sem kellett rettegni ezúttal Nyugat fiainak és leányainak.

Norrköpinget észrevétlenül ismerte meg a tábor. A város újkori jelképe, a Seeger kerék elvén működő „Spirál-kút”, Arne Jones mesterműve, minden napszakban felhívja magára a figyelmet. A városban rendezett karnevál forgatagának középpontja Vike Lindstarnd zöld fényben villogó üvegprizmája, üveglemezekből épült és állandóan zöldessárga fényben villog. Ugyanígy szerénykedik a 30 000 db kaktuszgyűjtemény, amely ezúttal a F.I.C.C. Hally jelvényét mutatta be, egzotikusan szép színekben. Milleš mester a város iparának alapítóját, Louis de Geerst mintázta meg a régi piactéren. A városháza a szecesszió jegyében fogant, de harangjátéka az ősi múltra emlékeztet. Táborhelyünk a Motala folyó partján terült el. A korszerű, minden kényelemmel berendezett kiállítási csarnok volt a táborközpont, ahol a sportszerkölcsonzótól kezdve, a bank és az önkiszolgáló bolt egyaránt a Rally résztvevőinek kényelmét szolgálta.

A közelben fekvő Árkösundban ismerkedtünk meg a „sérekkel”, ezekkel az apró, partot szegélyező szigetekkel. Pompás, természetes csúszdákra a sós vízbe jutva, szigetek közi úszótúrákat szerveztünk és élveztük az előttünk nyüzsgő vitorlások és halászhajók tarka forgatagát.

Kellemes meglepetés ért bennünket a Rally záróünnepélyén, mert a magyar szövetség a 25 000 fős kategóriában a II. díjat szerezte meg a mozgósítási versenyben Olaszország mögött. Különböző nyelveken hangzott fel a hagyományos búcsúdal és útra keltek a csoportok, hogy egy felejthetetlen találkozó emlékével térjenek vissza hazájukba.

Felbúgtak a mi motorjaink is és elkanyarodtunk a Spirál-kút előtt a Kalmas felé vezető útra. A reneszánsz kor egyik legszebb svéd városkája az Óland szigetével szemben

fekvő Kalmar. Pompás kastélyának parkjában öreg ágyúk, a kastélyban: helytörténeti múzeum, tele a környék eseményekben gazdag történetével, a „Kalmari Unió” idejéből, amikor Svédország, Norvégia és Dánia egy országot alkotott. Ebből az időből származik még a három korona a svéd állam címerében.

Útban a Kristianstad felé, a megszilárduló nagyhatalom egykori és ma is hadikikötőként ismert Karlskronába látogattunk. Úgyszólván minden épület, park, a tengeri hatalom dicsőségét hirdeti. Igaz, az egykori hadihajók orrdíszei is a „Tengerész-múzeum” faláról tekintenek le késői látogatóikra. A városka legismertebb lakója az „Öreg Rosenbaum” Lagerlöf Selmának köszönhető világhírét. Meghatározhatatlan idő óta állt őrt és gyűjti az adományokat az Admiralitás, Ulrica Pia nevű, 1685-ből származó templom előtt.

Tavak között, folyók, patakok felett vezetett utunk Blekingen keresztül. A monda szerint, valamikor régen, a környéken lakó óriás, a közelbe található kőveket tengerbe hajigálta. Ezek mint szigetek ma is láthatók Blekingbe üde zöld partjai előtt, hová a patakokban úsznak fel a pisztrángok. Az óriások kései utódai, svéd és külföldi horgászok élvezik a pisztráng ízletes pecsenyéjét.

A mesék világa után, Kristianstad, az az élénk gazdasági életéről híres városka campingjében vertük fel sátrainkat. Egyházi és világi műemlékei a XVII. századból származnak, de megtalálhatók legutóbbi absztraktt irányzat alkotásai is, mint Pelle Fernevi „Ikarus” kútja.

A művészileg vegyes érzelmeket kiváltó Ikarus kúttól indulva a svéd „Ják”, Lund felé tartott a hibátlanul működő magyar Ikarus. Észak legrégibb, legnagyobb és legszebb, az 1080-ból származó Lundi Székesegyház már messziről feltűnő tornyai-

A lundi székesegyház tornya

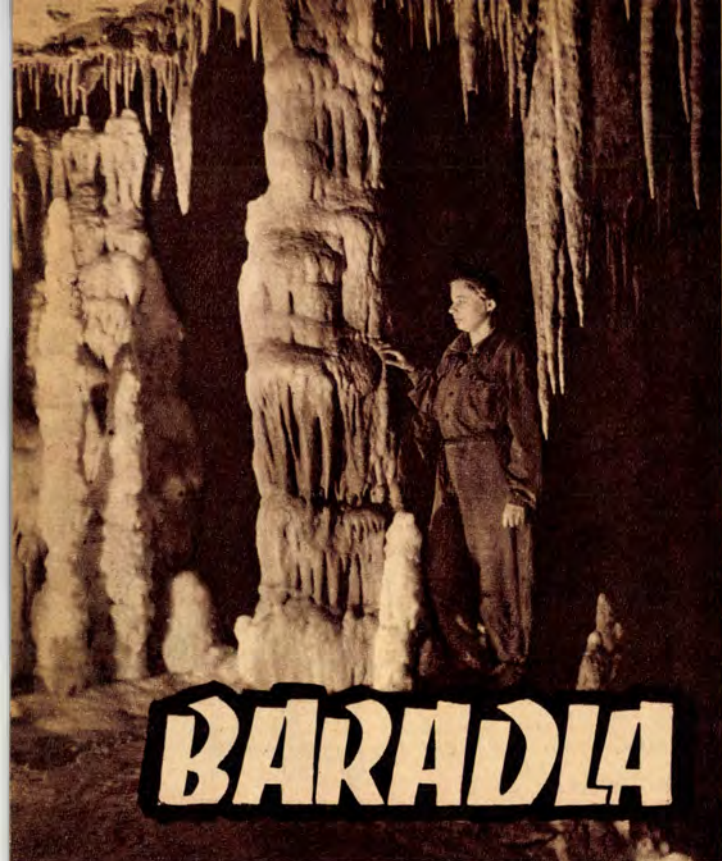
val. belső terében elhelyezett csillagászati órájával és harangjátékával fogadja itt a látogatók „bábeli nyelvjárású” forgatagát.

Hazafelé kissé „táncolt” a hullámokon a svéd „Skáne” hajónk, de azért szerencsésen partra szálltunk Sassnitzban. A német precizításra jellemző határátlépés után — még gyors ismerkedés következett a stralsundi üzlethálózzal, majd Lengyelország felé folytattuk utunkat. Szczecin, az egykori Hansa város, lassan már visszanyeri szép külsejét. Hasonló a helyzet Wrocławban is, ahol a városházán az egyik legszebb reneszánsz épületen számos díszítőelem emlékeztet Mátyás királyunkra. Villámlátogatásokat tartottunk Opole, Churzow, Cieszyn, Körnőcbánya falai között, majd megérkeztünk Ipolyságnál a magyar határra.

Szöveg: Szabényi Géza
Kép: Krucsó G.

Kalmar, középkori svéd kastély

sem, akik Aggtelektől Jós-vafőig járják végig a barlang 7 km-es „hosszútúra” útvonalát. Az utóbbi 10 év alatt 19 ezerről 100 ezer fölé emelkedett a látogatók évi száma.

Ezért az utóbbi években korszerűsítették a világitást. Megnyitották a régóta nem használt vöröstői bejáratot, s a villanyvilágitást is meghosszabbították — több mint 1 km hosszan — idáig. Így elérték azt, hogy egyirányú forgalommal, több és nagyobb csoportokat tudnak vezetni anélkül, hogy ugyanezen az úton kelljen a látogatóknak visszatérniük.

Aggteleken és Jós-vafőn kora tavasztól késő őszig nagy a forgalom. Hétvégén farmotoros buszok karavánjai érkeznek, IBUSZ társasutazások, iskolák, üzemek különjáratai váltják egymást.

Jós-vafőn erdővel borított hegyek között fekvő, újjáépített, minden igényt kielégítő *Tengerszem-szálló* várja a látogatókat. Közélemben, a nyári évadban sá-

tortábort üzemeltet az IBUSZ. Lent a völgyben erdővel övezett, zöldtűkrűtő csalogatja a fürdés, strandolás híveit.

Aggteleken a karszt kópár, köves, de mégis megkapó képe fogad. A barlangjárata felett emelkedő, 50 méteres függőleges sziklafal imponáns látványt nyújt. Kerülő úton feljuthatunk a tetejére, ahonnan pompás kilátás nyílik; alattunk fekszik a régi Barlangszálló, kissé távolabb az új, korszerű 200 személyes turistaszálló, távolabb Aggtelek község házai tűnnek fel.

Ú nevezetessége Baradlának az egyre népszerűbbé váló barlangi hangverseny sorozat. A barlang kellemes akusztikájú hangversenytérmeiben különleges élményt nyújtanak a klasszikus művek. Az idén már — természetes díszletek között — Gluck Orpheus-a került műsorra.

Hazslinszky Tamás

Baradla... E név hallatára sötét, sejtelmes barlangfolyosók, hatalmas termek és reflektorfényben csillogó, fantasztikus alakú cseppkövek jelennek meg képzeletünkben. S valóban, nincs olyan ember, kit ne ragadna meg az aggteleki Baradla cseppkőbarlang szépsége, a természet szobrászművészetének pazar kiállítási csarnoka.

A barlangot régen ismerik. Számtalan értékes lelet tanúskodik arról, hogy már kb. 6—7000 évvel ezelőtt az ősember lakóhelyeül szolgált. Helyi szájhagyomány szerint már a tatárok elől a falu népe a barlangba menekült. Egyébként nemigen látogatták a félelmetesnek tűnő, kísérteties föld alatti világot.

Csak a 18. század végétől, a tudományos ismeretek fejlődésének hatására kezdtek érdeklődni a barlang iránt és indult meg a nagyobb arányú látogatás. A barlang első magyar kutatói 1801-ben Raisz Keresztély, az 1820-as években pedig Vass Imre voltak. Ők fedezték fel a barlang főágának legnagyobb részét, s pontos térképet készítettek róla.

A századforduló környékén a régészeti kutatások sikerrel jártak, s igen gazdag csiszolt-kőkori és vas-kori leletanyag került elő a barlang agyagkitöltéséből.

1922-ben felfedezték a főág Jós-vafő felé eső, utolsó szakaszait, ahová nem sokkal később a felszínről mesterségesen tárót vágtak, mely ma is a barlang jós-vafői bejáratául szolgál.

Az 1930-as, majd pedig a Felszabadulás utáni években felfedezett mellékágakkal, a Baradla összes hossza mintegy 22 km-re nőtt. Ebből Magyarországra 15 km esik, a további 7 km-es szakasz, az ún. Domicabarlang csehszlovák terület alatt húzódik. Itt van a világ egyetlen föld alatti országhatára, hol szabályos határkő és vasrács jelzi a felszínről bemért határvonalat. De a természet is gondoskodott a határ áthatolhatatlanságáról: a járatot sok helyen majdnem a mennyezetig tölti ki a 9—10 fokos víz.

A harmincas évek felfedezései után igen nagy érdeklődés nyilvánult meg a barlang iránt. 1935-ben kiépítették az idegenforgalom számára. Az aggteleki és jós-vafői „rövidtúra” szakaszokon betonjárdákat építettek és bevezették a villanyvilágitást.

A Felszabadulás óta évről évre többen keresik fel a világhírű Baradla barlangunk föld alatti mesevilágát. Egyre többen csodálják meg a kivilágitott „rövidtúra” szakaszait, de nem csalódnak a vállalkozó szelleműek

Az

UTASELLÁTÓ

pályaudvari éttermeiben ez évben is biztosítja turistacsoportok étkeztetését

kedvezményes áron.

**32 féle menüből választhat,
7 féle úticsomagból
rendelhet.**

A megrendelést legkésőbb 7 nappal az igénybevétel előtt írásban a következő címre kérjük küldeni:

UTASELLÁTÓ Vállalat, Üzemeltetési Osztály, Szakfelügyeleti Csoport, Budapest, V., Veres Pálné u. 24. sz. Telefon: 189-900/161 mellék.

Turistacsoportoknak kívánságra nyomtatott étkezési tájékoztatót küld, telefonon felvilágosítást ad az

UTASELLÁTÓ

TISZTELT SZERKESZTŐSÉG!

KÉK-TÚRA...

„Férjemmel együtt már második éve járjuk az Országos Kék-Túra útvonalát, hogy a tanév fárasztó munkája közben és a nyári szünidő alatt szépet lássunk, élményt gyűjtünk. Az idei nyáron a Zempléni-hegység kiírt útvonalának bejárására indultunk. A táj, az erdők csendje, a csúcsokról nyíló kilátás változatossága nagyon jó hatással volt ránk. A Nagy-Milicről már lefelé jövet a László-tanya (most Hollónáza SZOT üdülő) felé vettük utunkat.

A Kék-Túra útikalauz egyik utolsó mondatára emlékeztünk: a László-tanyán jó szívvel fogadják a messzi útról érkezőket. Megérkezésünk után kissé alább hagyott vidám kedvünk a sajnos már megszokott kép láttán: üres szövetségi láda, kiszáradt párna, letépett bélyegző. A gondnok barátságatlanul utasította vissza kérésünket: „hagyják őt békében a turisták, ez nem turista szálló.” Tudjuk, nem minden turista érdemli meg a „természetjáró” elnevezést, de vajon milyen tapasztalatok előzték meg, ezt a minket méltánytalanul ért, ingerült, goromba fogadtatást. Üres bélyegzőládát találtunk máshol is, például Cserep-tón. De a vágáshutai iskolában a kedves tanító házaspár szívesen nyomta bele az iskola pecsétjét füzetünkbe.”

**Bántainé, Sipos Éva
zenetanár**

„Az utóbbi két hónapban a balatoni felvidéken és Aggtelek környékén jártam Kék-Túrán. A Szentjankabfa előtti hiányos jelzésről egy régebbi Turistában olvastam. Reméltük, hogy azóta kijavították, de a jelzés sok helyen eltűnik több száz méterre. Néhol az út szinte járhatatlan, sűrűn benöve bozóttal. Ha végre az ember eljut a martoni kolostorhoz, sajnos csalódás éri. A bélyegzőt eltüntették a hatalmas faóriásról, ládától együtt. Bizonyára sokakat kellemetlenül érintett a telekesi és az egészségi turistaház bezárása. Ezt a két épületet átalakították üdülőnek, de sehol erről híradást nem olvastam. Így aztán pihenés, ebéd helyett, még vizet is csak egyik helyen zívességből kaptunk.

**Csombordi Lajos
Debrecen**

TÉVEDÉS

„A Turista 8. számában jelent meg, Ungvári Jenő „Séta a Lengyel tenger partján” c. cikke. Itt a következőket olvastam a Hel-félszigetről és a kasuboknak nevezett népcsoportról: „... alig négyezer a számuk, öt halász faluban élnek...” Engedjék meg nekem, mint sok lengyel vidéket bejárt, több éve itt élő magyarnak, hogy egy kis helyreigazítást tegyek. A kasubok (lengyelül kaszuby) még mindig igen jelentős népcsoportot alkotnak, számuk a hivatalos lengyel statisztikák szerint kb. 200 ezer! Nemcsak halászatból élnek, hanem mezőgazdasággal, vadászattal is foglalkoznak. 16 külön etnikai csoportot alkotnak, ezek egymástól még ma is eléggé eltérnek. Nemcsak a Hel-félszigeten élnek, hanem Lengyelország északnyugati területén is.”

Nemere István
Torun-3, ul. J. Olbrachta
3/5 m 12. POLSKA

KÖSZONJUK

„Érdeklődéssel olvastam a Turista 9. számában Mosonyi László cikkét a kiliánteleti táborozásról. Észrevételeivel egyetérték. Még az ősz folyamán megkezdjük a fák betelepítését a kiliánteleti táborba. Természetesen 2-3 év kell ahhoz, hogy ezek a fák az eléggé kopár, kavicsos talajban úgy megerősödjének, hogy árnyékot is adjanak. Helyesnek találok a televízió hiányára való rámutatást. Eppen ezért hívtatlunk a jövő évben egy televíziót is fog vásárolni a kiliánteleti tábor részére. A cikkirő kifogásolta, hogy nincs mozi a táborban. Ha a tábor parancsnoksága meg tudja oldani a szállítást — elég sok autóval rendelkező turista nyaral itt —, ha a gépet és kezelőjét (mert szakképzett gépészt is adunk) ki tudják szállítani a táborba, minden héten lehet filmelőadást tartani.

Remélem, hogy a hiányosságok megszüntetése után a táborozás még kellemesebb lesz a jövő évben Kiliánteleten. Köszönöm kritikai észrevételeiket. Elváltási üdvözléssel:

dr. Zákonyi Ferenc

Veszprém megye Idegenforgalmi
Hivatalának vezetője

JAVASLOM

Erdős-hegyes vidéken nőttem fel, már gyerekkoromban sokat kirándultunk: de soha tanyahelyünkön egyetlen eldobott papírdarab sem maradt utánunk: ha volt tüzünk, elégettük, amit lehetett, de inkább összecsomagoltuk és hazavittük a hulladékot, sem hogy szemetet hagyjunk volna magunk után. A kiránduló hajókon állandóan szól a hangszóró: tánczene közben néhányszor fel kellene olvasni, iskolákban a kirándulás előtt, rádióban a hétvégi időjárás jelentés után, oktatni kéne a felnőtteket és gyermekeket a turista kötelességeire. Hátha eredményt érünk el vele?

**Kalmár Miklós
Visegrád**

TOLVAJI – NEM TURISTA!

10 éves vagyok. 4 hónapos voltam, amikor szüleim először vitték a Kőhegyre. Azóta évente többször is kirándulunk oda. Szeptember 1-én délután lejtöttünk a Kőhegyről és Lajosforráshoz közel, a tisztáson leültünk.

Nagyon szeretek focizni, s mivel nieleg volt, levettem szép, barna bőrnadrágom és lettem a nagy fa tövébe. Mire visszamentem, hiába kerestem, nem volt sehol.

Kérdezem kedves Turista, turistá-e az, aki a másét elveszi?

Tóth Tibi

V., Szalay u. 4. V. 2.

„KELLEMES” SÉTA A JEGENYE VÖLGYBEN

Egy lépést se tovább — veszélyes!

Pihenőház — tető nélkül

Híd, korlát nélkül
(Ernst István elgondolkodtató felvétele)

Vadlibaszó neszezte a dérepte pusztákat

KÖDBEN KÖDBEN

Azt hiszem, hogy a túróslépeány miatt végződött olyan ostoba módon a kirándulásom. Vagy talán azért, mert megfeledeztem róla, hogy tejfelszínű ködben nem csak a szürkeszámár szokott eltűnni, alkalmasint ugyanúgy járhat egy fehérre festett autót.

Vadlibaszó neszezte akkor a dérepte pusztákat és hajnal óta jártam utánuk a vásárhelyi rétek semmiből induló, végtelenbe vesző úttalan útjait. Szeretem az őszi ludak zsivalygását, távoli tájakról, furcsa, ismeretlen, idegen világról szól ez a madárbeszéd. Hangjukban ély még az északi nyár, mely legrövidebb, de talán legpompásabb nyára a kerek nagyvilágnak. Szárnyuk zizegése olyan, mint a tundrák felfokozott életükteése, hiszen ott fenn alig két hónapig tart a hőmentes időszak és csupán néhány héten át nyílnak a virág, épül a fészek, ébred a vastag pehelybe ágyazott madártojások bontakozó, új élete. E hatvan nappól kell még időt szakítani a vedlésre, fiókanevelésre, hogy mire nyár utoljában megint hófüggönybe takarózik a Sarkvidék, már útrakészen álljanak az északi vándorok.

Napok óta tartó, sűrű, gomolygó köd ülte meg a pusztát, amikor elindultam megkeresni a Jeges-tengeről érkező vadlibákat. Pompás élményigereite van az ilyen céltalan bolyongásnak. Az ember megy, bandukol a ködhomályba burkolt réten, körülötte a semmi, csak legfeljebb felugró nyúl, vagy közelébe tévedő, lármás vadlibák villant néha az útjába gyorsan tovatűnő, sejtlen

mes árnyakat. Nagy helyismeret biztonságában sajátos varázsa van az ilyen pusztázásnak, csak nagyon kell vigyázni tájékozódásra.

Huszonöt év óta ismerjük már egymást a pusztaszéli Fehértóval és talán ez a sokéves múlt magyarázza a könynyelműségemet. Mert amikor az egésznapos fázás, libaváró üldögélés után engedtem a természetvédelmi őrszólásának, ezzel feladtam a síkvidéki ködbenjárás egyik alapszabályát, hogy: ne menj addig világosságra, ne nézz lámpafénybe, amíg határozott támpontok nem segítik a további tájékozódásodat. Ha fényből lép ki az ember a sűrű ködbe, iránytartó képessége erősen letompul, nagyon könnyen összezavarodik. Az őrnél azonban meleg szoba várt rám, búboskemence simogató, lágy melegével. Doromboló macska a kuckó padkáján, pislákoló petróleumfény, végtelen nagy béke, időtlen nyugalom a kis roskatag tanyaház magánosságában s az asztalon tarka kendőben melengelt, kemencéből frissen kikertült túróslépeány. Ilyen kísértéseknek egyszerűen lehetetlen ellenállni. Toronyiránt megcéloztuk hát a hívogató ablakszemet.

Amikor félóra múltával újra elindultam, még el sem tudtam volna képzelni, hogy utat téveszthetek. A tanya sarkától két fa között pontosan északnyugatnak indulva, nyílegyenes vonaltartással néhány száz méter után el kell érnem a Fehértó túlsó partján, valahol a birkalegelőn hátrahagyott autót. Félábszárig érő vizet gázoltam a tömredében. Már a közepe tá-

ján jártam, amikor hátam mögött a partról utánahangzott a kiáltás: Nem jó az irány, kissé balra kell tartani... még balrább...

Szememben még ott vibrált a lámpafény, fenntartás nélkül engedtem hát az útmutatásnak. Sajnos túlságosan is engedtem. Csak amikor már nagyon sokáig nem találkoztam a túlsó parttal, és az éjjelező ludcsapatok is egymás után robajlottak fel előttem, akkor eszméltem rá, hogy a tavat nem keresztbe, hanem hosszába taposom. Újabb irányváltoztatás — ezúttal már lassacskán viszszerő tájékozódóképességemre hallgatva — és így nemsokára szerencsésen bele is ütközöm a túlsó partba. De vajon melyik pontján a három kilométeres északi partszakasz? Kód-kód az egész világ, egyetlen füstté vált semmiség. Úgy érzem, időtlen időhöz mehetnék benne, mérhetetlenül nagy távolságokon át, pedig tudom, hogy csupán néhány száz méteres körzetben kell rejtőzködni az autónak.

Merre induljak? Jobbra, balra, egyenesen? Ilyen érzés lehet az úrtasok súlytalansága. Leterítem az esőkabátot, rátelepedek. Háromféle lehetőség áll előttem. Ha visszaindulok, a tó délnyugati sarkából idehallatszóló libalárma után és az északi partszakasz szögéből valahogy be tudok tájolódni a tanya irányába s remélhetőleg hamarosan a lámpafény is átszivárog majd a ködfüggönyön. A tanya sarkától újra előlről kezdhetném az autókérésést, de hát kinek volna kedve még kétszer végiggázolni a tavat,

az igen valószínű gumicsizma-merülés beleszámításával. Ha a partvonaltól egyenesen északnak tartva keresztbe vágom a rétet, mindenképpen bele kell ütközöm a kövesútba. Ott már a legközelebbi kilométerkö számáról pontosan megtudhatom, hogy hol vagyok. Az autót a 21-es kömagasságában áll valahol benn a réten. Ettől az útjelzőtől már könnyebben kereshetem. A harmadik megoldás tűnik a legkalandosabbnak, de kis szerencsével ez vezethet leggyorsabban eredményre, ezért hát ennél maradok. Egyre táguló körökben kezdek körbejárni, remélve, hogy így előbb-utóbb a közvetlen közelben sejtett kocsiba ütközöm. A negyedik vagy ötödik karika után azonban elveszítem egyetlen támpontomat, a tópart vonalát. Azután váratlanul árok akad az utamba. Mögötte valami fehérség. A kövesút! Lehetséges ez? Hiszen pontosan az ellenkező irányba igyekeztem. No mindegy, ha már itt vagyunk, keressük meg a legközelebbi számozott kilométerkövet. Végre ezúttal szerencsém van. Ötvenhatvan lépés után éppen a huzzonegyesnek ütközöm. Egy ideig üldögélek a kőnek támaszkodva, azután lassan, vigyázva visszafelé kezdem a körözést. Autót ugyan most sem találok, de újra vizontlátom helyette a tavat. Nevessek, vagy boszszankodjak? Indulás vissza északnak. Ötven, hatvan, nyolcvan lépés... mintha valami fehéredne ebben a nagy fehérségben. Három lépésre áll előttem az autót!

Vége hát az egyre aggasztóbbá váló bolyongásnak. Most pedig hirtelen rámnehezedik a befejezett kirándulások jölmert búcsúnosztalgiaja. Holnap már gyárkéményszag, város, láрма, íróasztal. Hogyan is lehetne élni, dolgozni benne, ha időnként nem lennének ilyen időt teret lerázó, barangolások.

Valahol messze mögöttem újabb libacsapat érkezik. Jajongva köröznek leszállóhelyet keresve, azután végre valahol földet érnek. Lassan elcsendesedik a lúdzsivaly, és borzasztó nagy, üres csend marad utána.

Fenn a magasban sejtlen mozdítja a felhőket és az alvó pusztát ezüstbe álmodja a telihód...

Szöveg és kép
dr. Sterbetz István

HADAK ÚTJÁN A DUNA MENTÉN

Vadvizorság a Duna mellett

Izgalmas túrák sorozatának és jó kalandnak ígérkezik a Duna völgyében az évezredek óta utazók nyomait keresni. Európa történetében ugyanis alig van még egy olyan fontos határvonal és úttáj, mint a Duna völgye.

Az ókor népei közül a rómaiaknak maradt legtöbb emlékü a Duna mentén. Nagyon messze nem is kell mennünk, hogy egy egész római várost találjunk, hiszen Pannónia fővárosának, a 60 ezer lakosú Aquincumnak a romjai, a Margit-hídtől 20 perc alatt elérhetők. Itt azonban már minden kő régtől fogva jó barátunk, s mi távolabbi nyomokat keresünk. S akad is mindenütt a Duna mentén, hiszen a rómaiak egyik fő szárazföldi útvonala *Castra Regi-nától* (Regensburg) Bizáncig nagyrészt a Duna völgyén haladt végig. Hazánk területén a hajók vontatására végig vontatóutat építettek a folyó mentén, amely egyúttal a birodalom határa is volt. A fontos kereskedelmi útvonal mellé mindenütt városok telepedtek, hadászati jelentőségét pedig a várak és őrtornyok sokasága jelezte. Persze ebbe a vízi és szárazföldi útba számtalan kereszttirányú út is torkollott, s így a mi öreg Dunánk a római birodalom egyik fő közlekedési ütőere volt.

Ha Budapestől É-ra indulunk, már Szentendrén a Római-sánc utcában, *Ulcisia Castra* római erődítésének romjait találjuk. Visegrádon a Sibrik dombon állott egy háromszög alakú római vár. A Hideglelős-kereszt meredek sziklafalába még római légionáriusok vésték a szerpentineket. Az esztergomi Várhegy hajtani római erődjének, Soivának helyéről pedig éppen odalátunk a Garam torkolatához, ahol Marcus Aurélius császár írta az „Elmélkedést”-t. A császár itteni hadjáratának emlékoszlópa ma is áll a római Piazza Colonnán. *Brigetioban*, a mai Szőnyben halt meg *Valentiniánus* római császár, a quádok elleni hadjárata során. Itt fogadta a quád követeket, és tettett haragja olyan jól sikerült, hogy megütötte a guta. Egy római mérföldkö van eredeti helyén Komáromnál, az E5-ös út jobb oldalán. Folytathatnánk a felsorolást egészen Mosonmagyaróvárig, de tekintsünk déli irányba is. Végig a Duna jobb partján római települések és őrtornyok sorakoztak itt is. E tájon azonban már jobban érdekel bennünket a magyar történelem

Vitorlás a Sió torkolatánál

több jelentős eseményének emléke. Hiszen a honfoglalás után Árpád a magyar törzssel itt, a Duna két partján telepedett meg, és azt hiszem, nyugodtan feltételezhetjük Árpád sírját is a Duna mellett.

De ha a 6-os úton, a Duna mentén, dél felé indulunk, találunk a honfoglalásnál korábbi emlékeket is. Százhalombattánál, mint azt a neve is őrzi, száznál több kora-vas-kori halmot, sírdombot találunk. Egyes vélemények szerint itt zajlott a népvándorlás történetének egyik legvéresebb csatája. A szembenálló feleknek, a hunoknak és a nyugatigótoknak 300 ezer harcosa esett el a csatában, köztük Keve és a gót Detre vezér. Olyan vélemény is van, így a Budai Krónikában, hogy később Attilát is itt temették volna el. A 6-os út itt nemsokára megváltoztatja futását, mivel a mai utat a Barátság Kőolajvezetékre települt óriási kőolajfinomító bekebelezi, és üzemi út lesz belőle. Itt, ahol hajdan karavánok szállították kelet és nyugat áruit, ma a legkorszerűbb szállítóeszközön, csővezetéken érkezik a Szovjetunióból a kőolaj. A szintén kőolajjal táplált hőerőmű 200 m-es kéménye Európa legmagasabb ilyen építménye.

Adonyánál, a rómaiak *Vetus Salinájánál*, igazi horgászpardicsomot találunk. Itt a sziget körül hajtották át az Árpádok idején a királyi méncseket Csepel szigetére. Erre emlékezett ott a Lórév nevű település is. Árpád a Zalán fölött aratott győzelem után szintén Csepel-szigetén pihent meg.

Rácalmás, nevében a török elő menekülő, itt letelepedett szerbek, dalmátok emlékét őrzi. Ők is a Duna völgyén jöttek északra, mint a mohácsi csata után a törökök.

Iácalmás után Dunaújvárost (a római *Intercisa* helyén), a feudális

nagybirtokok világát alaposan megváltoztató, szocialista várost találjuk, a több mint 10 ezer munkást foglalkoztató Dunai Vasművel. Ha az új kórház mögött megállunk a Duna asszimetrikus magas partján, éppen rálátunk a Szalki-szigeten levő kikötőre, ahol kirakják a Krivoj-Rogból, majd másfélezer km-es Dunai hajóúton érkező szovjet vasércet.

Dunaföldvár magas löszpartján erősség tornya. Föltárás alatt levő falaitól éppen odalátni az egyik legfontosabb Duna-hidunkra. Itt történt Vak Bottyán is seregével, hogy megállítsa a Szekszárd felé törő osztrákokat.

Míg Budáról dél felé tartunk a Duna mentén, ugyanazt az utat követjük, amelyen II. Lajos királyunk is haladt maroknyi seregével, eleinte reménykedve, megállva, várakozva a csatlakozókra, majd egyre csüggedtebben. A főurak egy része ugyanis nem jött a sereghez, a jobbágyok pedig Dózsa parasztháborújának vérbefojtása után nem érezték ügyüknek a főurak vagyonának védelmét. Útközben, a Tolnán tartott országgyűlésen, a hadbaszállt főurak még azon vitakoztak, milyen ruhába öltözzenek a csatához. A fővezérséget pedig Tomori is csak nagy unszólásra fogadta el. Tolna akkoriban jelentősebb település volt. Még a török időkben is működött itt egy híres protestáns főiskola. A kor mondása: „Megjárta Tolnát, Baranyát”, e főiskola tanult, tudományokban jártas emberét jelentette.

Szekszárd előtt keresztül haladunk a Sió-Sárvíz felett. Balra a végtelenbe nyúló Gemenci-erdő testébe hatalmas sebeket harapnak a földmunkagépek. Építik a Sió zsiliprendszerét, hogy megteremtsek az állandó hajóútot a Balaton és a Duna között.

Itt elhagyjuk a 6-os utat, és Szekszárdon át, II. Lajos és seregének nyomain érjük el a Csele-patakot. Partján emlékmű hirdeti a sötét tragédiát: itt fulladt bele a megáradt patakba Lajos király, mikor menekült a mohácsi csataterőről, ahol elveszett az egész magyar sereg, főuraival és főpapjaival együtt, és beláthatatlan időre elveszett független nemzeti létünk is. Itt áldozta életét a pécsi egyetem egész diáksága, és ezzel megszűnt egyik középkori egyetemünk.

Síklós nagyszonyja, Kanizsai Dorottya, temette el a holtakat. Négy száz éven át ismeretlen helyen nyugodtak, csak nemrég tárták fel tömegsírijaikat Mohácstól DNY-ra.

A török pedig ugyanazon az úton, amelyen Lajos jött Mohácsra, nyomult Buda felé, ahonnan az özvegy királyné, kincsekkel megrakodva menekült, ugyancsak a Duna völgyén nyugatra.

Szöveg és kép
Balogh Ferenc

Az Express Ifjúsági és Diák Utazási Iroda ősz-téli ajánlata bel- és külföldre:

Szovjetunió:

Moszkva—Leningrád = 11 nap, utazás hálókocsival, Szilveszter Moszkvában. Részvételi díj: kb. 2280,— Ft. + 430 Ft-ért 30 Rubel.

Lengyelország:

Varsó—Krakkó = 7 nap, gyorsvonat II. oszt., Szilveszter Varsóban. Részvételi díj: 1450,— Ft + 660 Ft-ért 700 Zl.

NDK:

7 nap időtartamú szilveszteri utak Drezdába, Erfurtba, Lipcsébe, Berlinbe, s Potsdamba. Részvételi díj útvonalanként kb. 1450,— Ft. + 225 Ft-ért 50 DM. Berlin—Lipcse—Drezda 9 nap gyorsvonattal, december elején. Részvételi díj: kb. 1500,— Ft. + 315 Ft-ért 70 DM.

Románia:

Sinaia (Brassó—Predeál) 5 nap gyorsvonattal november—december hónapokban. Részvételi díj 1320,— Ft. + 350 Ft-ért 200 Lei.

Ausztria:

Bécs = 5 nap autóbusszal. Szilveszter Bécsben. Részvételi díj: 1900,— Ft. + 270 Ft-ért 200 Schilling.

Olaszország:

Róma—Nápoly = 8 nap repülőgéppel. Szilveszter Rómában. Részvételi díj: 5100,— Ft. + 305 Ft-ért 7000 Lira.

„Vidám hétvége Budapesten”

2—3 napos program, melyekben városnézés és színházlátogatás is szerepel. Szállás, étkezés a „Hotel Ifjúság”-ban. Részvételi díjak: távolságtól függően 250—350 Ft között. Időpont: október 1-től március 3-ig.

Parasztifjúsági üdültetés

Egyhetes tartózkodás a „Hotel Ifjúság”-ban. Városnézés, üzemlátogatás, budafoki borkatakomba felkeresése, táncesték, Mezőgazdasági Múzeum megtekintése, találkozó fiatal költőkkel, művészekkel. Részvételi díj: 568,— Ft. Időpont: 1969. január 7-től márc. 3-ig.

„Express koktél a Mátrában”

Első nap: utazás, vacsora, műsor, tánc Mátrászentimrén. Szállás Mátraházán, Parádon, vagy Mátrafüreden. Második nap: sielés, szánkózás, ebéd, hazautazás. Részvételi díj: Bp.-ről kb. 155 Ft. (Vidékről alapköltség 78 Ft + a közlekedés.)

„Szilveszter Kőszegen”

Indulás 1968. dec. 31-én reggel, ebéd Veszprémben, érkezés délután Kőszegre. Elhelyezkedés a szálláshelyeken (Panoráma Szálló és Turistaház). Vacsora a „Kulacs Étterem”-ben. „Express Bál” a Várban reggel 5 óráig, neves zenekarok és művészek közreműködésével. Visszaindulás január 1-én délután. Részvételi díj: kb. 308 Ft.

Jelentkezés

Csoportosan és egyénileg az Express Ifjúsági és Diák Utazási Iroda Budapesti Irodájában. (Bp., V., Szabadság tér 16. T.: 317-777) és a megyei Express Kirendeltségeknél.

FIATALOK!

Vegyetek részt az „Express” bel- és külföldi útjain: olcsó árak, tartalmas programok.

Jó utat, kellemes szórakozást!

A TURISTA

JELENTI

EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁST kötött az Autóközlekedési Tröszt és a Turistaellátó Vállalat. A jövőben a Turistaellátó Vállalat turistaházainak szálláshelyeire a Tröszt Utazási Irodája, a Volán is vesz fel jelentkezéseket. Tehát az autóbussz utazással együtt szállást, étkezést, idegenvezetést és egyéb szolgáltatást egyhelyen meg lehet rendelni.

A SZOBI JÁRÁSBAN *öt* üdülőhelyi község határában a nagyüzemi művelésre alkalmatlan földterületből, 400 katasztrális holdat hétvégi üdülőházak építésére jelöltek ki. A telkek általában 100 ölesek és mintegy 6000 új hétvégi kirándulóhely épül a Börzsöny hegység Dunáig terjedő lejtőin. 6000 családdal, sok ezer vikendezővel gazdag szunk.

Közkívánatra kiadják a Veszprém megyei turista-térképet.

A BUDAPESTI TERMÉSZETBARÁT SZÖVETSÉG mintegy 120 km hosszúságban felújította a Gerecse-hegység turistaútjait.

A TÖMEGSPORT NÖVELÉSÉNEK ÉRDEKÉBEN — a SZOT elnökségének határozata alapján — Békés megyében hatékonyan segítik a turisztika különböző ágainak fejlesztését. A megye kedvező természeti adottságaival rendelkező helyein — Gyulán, Szanazugban, a csabai KISZ-táborban, Orosházán, Szarva-

son, Gyomán, stb. — campíngek kialakítását kezdeményezik.

A BÁNKI-TÓ partján rendezte meg a Nógrád megyei Természetbarát Szövetség turista-találkozóját és táborozását. A táborozás alkalmából rendezték meg a megyei tájékoztatósi futóbajnokságot is.

A KÖBÁNYAI GYÓGSZERGYÁR „Lombik” szakosztálya igen gazdag őszi programot állított össze tagjainak. Autóbussz túrákon bejárják az ország sok szép táját.

A PEST MEGYEI TERMÉSZETBARÁT SZAKSZÖVETSÉG őszi programjában a Zuvári rom és a zsámbéki várkastély felkeresése is szerepel. A megyei vartúra versenyhez a túrabizottság feldolgozta a megye területén levő várak, vármokok, földvárak, római castrumok történetét, valamint az odavezető gyalogos, vízi, autós utakat és a szállás lehetőségeket. Mindezeket az MTS nyomtatásban is megjelentette és a szakosztályok rendelkezésére bocsátotta.

A PANNONHALMI VÁRAT az év első felében szervezett vezetés mellett 25 ezer turista kereste fel. Lényegesen több, mint az elmúlt év hasonló időszakában. A vár rendbehozása — értékes műemlünk — nem sokáig bírja a további halasztást, sürgető lenne annak restaurálása.

KIADTÁK a Veszprém megyei szállások címjegyzékét. Az Idegenforgalmi Hivatal ezzel igen jó szolgálatot tett a megye területét mind nagyobb számban felkereső turistáknak.

A BARANYA MEGYEI IDEGENFORGALMI HIVATAL megjelentette a Dél-dunántúli Idegenforgalmi tájékoztatóját. Ebben a megye területét felkereső kirándulók bőséges tájékoztatást kapnak a megyei kirándulóhelyek, campíngek megtekintéséhez. Külön fejezet foglalkozik Pécs nevezetességeivel.

AZ ORSZÁG KÜLÖNBÖZŐ HEGYVIDÉKEIN négy helyre terveznek drótkötélpályát. A tervek szerint Budapesten a János-hegyen, a visegrádi Fellegvárba, a Badacsonyra és Lillafürednél a Fehérkőlápi fennsíkra lesz „idővel” drótkötélpálya.

Az IBUSZ az üzemi szak szervezeti bizottságok közreműködésével, megkezdte a hétvégi kirándulások szervezését. A bevezetett szabadszombatokra egy, illetve kétnapos túrákat szerveznek autóbusszal, vonaton.

Vipera veszélyre figyelmeztetnek a táblák Lenti mellett. Eddig, ezen a tájon ismeretlen volt ez a veszélyes hulló.

Megjelent az Ó-Bükk hegység jelzett turistaútjainak vázlatrajza és a nemzetközi térképjelkulcs. A BTSZ V., Váci u. 58. alatti üzlethelyiségében beszerezhető.

Gazdag őskori lelőhelyet fedeztek fel Keszthely környékén a Fővárosi Tanács Sportkör barlangkutatói.

A Hajdú-Bihar megyei DVSC Természetbarát szakosztálya a MÁV Haláp vasútállomástól Hármashegy-alja vasútállomásig, 4,5 km hosszban turista útjelzést készített. Az új turista út jelzése: két vízszintes fehér sáv között 1 sárga sáv. A jelzett út a MÁV Haláp vasútállomástól elindulva a vámospercsi országotat keresztezve, a Halápcsárda mögötti úton egészen a Guthra menő keskenyvágányú vasút Hármashegy-aljai állomásáig halad.

A Budapesti Természetbarát Szövetség aktivái felújították a Gerecse hegységben a Bajna—Tardosbánya közötti zöld jelzésű turistautat.

Megjelent a Nemzetközi Térkép-Jelkulcs. Beszerezhető a Budapesti Természetbarát Szövetség V. ker. Váci u. 58. sz. alatti üzlethelyiségében. Vidékre utánvétellel szállít a Szövetség.

AZ ORSZÁGOS KÉK-TÚRA SZAKBIZOTTSÁG KOZLEMÉNYE

A régi ellenőrző füzet elfogyott. További intézkedésig egyenlőleg készített igazoló füzet, vagy szabályosan bélyegzett és kitöltött túrajelentések alapján is elfogadják a túra teljesítését.

1. Nagyvázsöny—Kabhegy között az útvonal ideiglenesen lezárták.

2. A Laposi erdészháznál a bélyegzés megszűnt, a ládát és bélyegzőt a nemetbányai erdészházhoz, a Vámos-patak völgyébe helyezték át.

3. Zircről Bodajkig az útvonal ideiglenesen lezárva.

4. Piliscsabától Nagyszénás felé a Kék jelzés a Boróka árok helyett, a Kőrös-völgyön és a Bükkös árkon át vezet.

5. Szentkút (Csobánka) és Szurdok között kisebb útvonalváltás van. A bélyegzés Pilisszentkereszten, a templom melletti vendéglőben.

6. Becske vasúti megállóhely kimarad és a jelzés a Cserhát 349 pontról Becske vasútállomásra vezet, a bélyegzés is ott történik.

7. Változik az út Nemti-puszta után, nem megy fel a Sasbérci kastélyromhoz, hanem attól nyugatra halad el. Érinti Kutasót, Hollólkót, majd visszafordul a Bableves-csárdához és csatlakozik a régi nyomvonalban. Új pecsételőhelyek Kutasó község, Hollólkó község, Nagymező pusztá turistaház.

8. A Martonyi-kolostornál a bélyegzés megszűnt, helyette Bodvarákon történik az ellenőrzés.

9. A Cseréptói őrház helyett Vágáshután kell bélyegeztetni.

A Pest megyei Természetjáró Szakszövetség a megye területén levő várak, vármokokhoz vezető autós-motoros-vízi-gyalog útvonalakat és közelükben levő szállás lehetőségeket kidolgozta és kis ismertető füzetben közzétette.

A füzetet Spirik Tibor és Kahotek Mihályné állították össze.

AZ EIFFEL-TORONY REKORDJA

A párizsi Eiffel-tornyot, amely teljesen vasból készült, 2 év 2 hónap és 2 nap alatt, 300 munkás építette és 1889-ben készült el. Az Eiffel-torony a leglátogatottabb műemlék: 79 év alatt 54 millió ember járt rajta. A torony a múlt évben minden rekordot vert: 2 500 000-en keresték fel.

HÁNY ÉV ALATT VALÓSULT MEG?

Hány év telik el egy találmány megszületésétől az ipari termeléséig, a gyakorlati felhasználásáig? Ez az időszak a technika fejlődésével mind rövidebb lesz.

A fényképezést 1727-ben találták fel, de gyakorlatilag csak 1839-ben kezdték alkalmazni. A feltalálástól 112 év telt el.

A telefon már csupán 56 évig. 1820-tól 1876-ig várt a bevezetésre.

Rádió — 35 év (1867—1902)

Radar — 15 év (1925—1940)

Televízió — 12 év (1922—1934)

Atombomba — 6 év (1939—1945)

Tranzisztor — 5 év (1948—1953)

Nyomatott áramkör — 3 év (1958—1961)

A TOTÓ-KÉPREJTVÉNY

állása a 3. forduló után: 42 pontosak: Benke Margit, Boda Ferenc, Boda Sándor, Fábíán Zita. 41 p.: Balatoni Endre, Bai János, Barna Margit, Benke Tibor, Hubert Sándor, Körmeny Győző, Kurcsics Margit, Makai István, Mándoki József, Mészáros Lajos, Mohácsi István, Mohácsi Istvánné, M. Szüle Anna, Papp Tibor, Róna György, Szabó Béla (Jberény), Szabó Béla (Jászárokszállás), Tóth József, Tunkl Judit, Vitáris Miklós. 40 p.: Antal András, Bódi Dezső, Bus Ilona, Dènes Ilona, Fodor Andrásné, Halmos Géza, Harsányi Sándor, Juhász László, Kaszab Imre, Kuzmiczky Mihály, Mohácsi Anna, Szemkeő Ferenc, Varga Márton, Wochner Sándor.

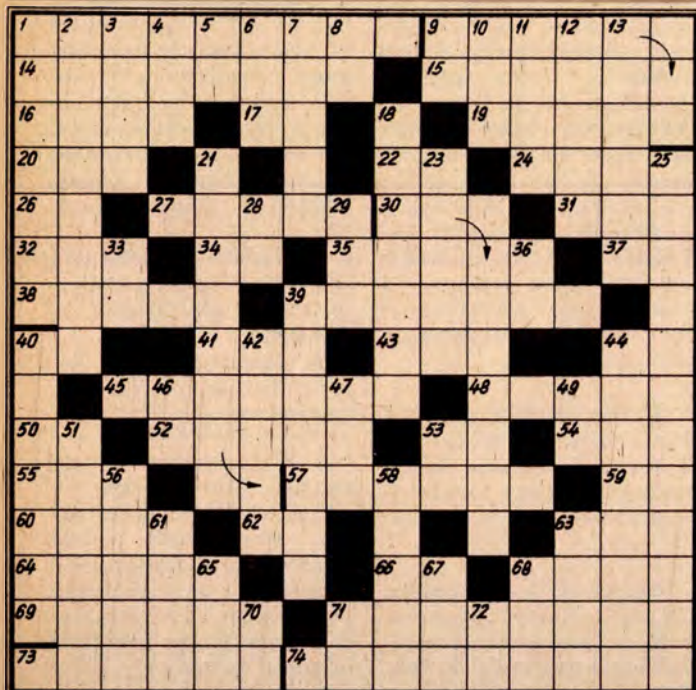
A 3. forduló helyes megfejtése: 21x, 2x1, 212, 2x1, x2.

Az 5. forduló megfejtései nov. 15-ig küldhetők be.

EGY KIS TÖRTÉNELEM

Fernando Magellan 1520. november 28-án futott ki 5 hajójával a Csendes-óceánra, miután több mint egy-éves kitaró kutatás után rábukkant a déli átjáróra. Magellan portugál származású volt, de földkörüli útján a spanyol kormány szolgálatában állott. Expedíciójának egy Maximilianus Transylvanus nevű magyar származású tagja is volt.

IRÁNY A HEGYCSÚCS!

VÍZSZINTES: 1. Kötélbiztosításhoz, leereszkedéshez és a mászást segítő szerelvények megtartásához használatos segédeszköz. 9. A fallakpók kiszédésére használják. 14. A harc megvívásához szükséges különféle építmények neve. 15. Hegység Szlovákiában a Vág bal partján. 16. Színe... 17. Argon vegyjele. 19. Az érem, ércpénz előlapja. 20. V N Ő. 22. Egymásutáni betűk az ábécében. 24. Női név. 26. E Y. 27. Az egyik szín. 30. Télen használatos hegymászó eszköz. 31. Ő N D. 32. Régi görög törzs. 34. Tél sporteszköz. 35. Kiemelkedő spanyol költő és drámaíró egyik neve. 37. Tantal vegyjele. 38. Az örök melegednek mellette. 39. Ide való Gvadányi híres notáriusa. 40. Petőfi költemény címe. 41. Időegység. 43. Arra... Baranyában (népdal kezdete) 44. G S. 45. Keskeny deszkázat. 48. Tengeri rabló. 50. G Ő. 52. Víz feletti építmények. 53. Azonos betűk. 54. Tinta, angolul. 55. Oxigén, hidrogén és urán vegyjele. 57. Kabátot, ruhát felségíteni. 59. D Y. 60. Húzott. 62. Knock out. 63. Etelt izesít. 64. „Ezért... tyuk anyo, hát jól megbecsülje kend magát” (Petőfi) 66. O G. 68. Holland festő, a reális emberábrázolás egyik legnagyobb mestere. 69. Ércet szennyezéstől megtisztítva fémme alakít. 71. Nem minden indok nélkül teszi. 73. Athajlások és rendkívül nehéz, állás és fogás nélküli falrészek leküzdésére használják. 74. Könnyű, kicsi, háttámasz és külső zsebek nélküli hátizsák, amelyben csak a legszükségesebb holmikat viszzük.

EGYKIS TÖRTÉNELEM: 1. Kötélbiztosításhoz, leereszkedéshez és a mászást segítő szerelvények megtartásához használatos segédeszköz. 2. Nemesfémű készült időmérő. 3. Fegyvert elsütő. 4. Női név. 5. Mely személy? 6. Alma... (a kazah főváros) 7. Nagyfokú bosszúság. 8. P S. 9. A szabadba. 10. Egyenlő részében (görög szó) 11. Házállata. 12. Az észnek, az ítélőképességnek a székhelye (névelővel) 13. Szombathely patakja. 18. Homorúan vont barázda, rovátká. 21. Bőr felsőrészű, könnyű, profilgumi talpú lábbeli. 23. Egy meghatározott időre kivesz. 25. Komoly túrára hegymászó nélkül nem indul el. Számátalan életet mentett már meg. 28. Sir... 29. Világos angol sör. 33. Részvénytársaság röv. 36. A K. 39. Fecserél. 40. Megkönnyíti a jégen, a fagyott, kemény havon való járást és mászást. 42. Ráncok. 44. Nem felejtkezik meg róla. 46. Két hangjegy. 47. E K Á. 49. Római. 51. 51. Az ő közvetlen közelébe. 53. Atnyújt. 56. Untatóan sokkái. 58. „A” szavazat. 61. Ritmikusság mozgás. 63. ...géne (fesztelenül) 65. Jugoszláv város. 67. Gyom. 68. Épület (ékezet hiány). 70. Balaton. 71. Csecsemősírás. 72. V O.

Beküldendő a vízszintes 1., 9., 30., 73., 74., függőleges 1., 21., 25. és 40. sz. sorok megfejtése. Határidő: november 15.

Előző számunkban közölt keresztrejtvény megfejtése: A természet alkotta az embert, az ember újjáalkotta a természetet. (Anatole France)

Könyvjutalmat nyertek: Barbér Istvánné Alsószőlőnk, Csörgő Béla Bp., Hány Jánosné Csákydoroszló, Weinhoffer László Körmeny, Hajna János Bp.

FÜGGŐLEGES: 1. Kötélbiztosításhoz, leereszkedéshez és a mászást segítő szerelvények megtartásához használatos segédeszköz. 2. Nemesfémű készült időmérő. 3. Fegyvert elsütő. 4. Női név. 5. Mely személy? 6. Alma... (a kazah főváros) 7. Nagyfokú bosszúság. 8. P S. 9. A szabadba. 10. Egyenlő részében (görög szó) 11. Házállata. 12. Az észnek, az ítélőképességnek a székhelye (névelővel) 13. Szombathely patakja. 18. Homorúan vont barázda, rovátká. 21. Bőr felsőrészű, könnyű, profilgumi talpú lábbeli. 23. Egy meghatározott időre kivesz. 25. Komoly túrára hegymászó nélkül nem indul el. Számátalan életet mentett már meg. 28. Sir... 29. Világos angol sör. 33. Részvénytársaság röv. 36. A K. 39. Fecserél. 40. Megkönnyíti a jégen, a fagyott, kemény havon való járást és mászást. 42. Ráncok. 44. Nem felejtkezik meg róla. 46. Két hangjegy. 47. E K Á. 49. Római. 51. 51. Az ő közvetlen közelébe. 53. Atnyújt. 56. Untatóan sokkái. 58. „A” szavazat. 61. Ritmikusság mozgás. 63. ...géne (fesztelenül) 65. Jugoszláv város. 67. Gyom. 68. Épület (ékezet hiány). 70. Balaton. 71. Csecsemősírás. 72. V O.

1

3

TOTO-Képrejtvény 5.

AZ 5. FORDULÓ KÉRDÉSEI

Beküldendő november 15-ig.

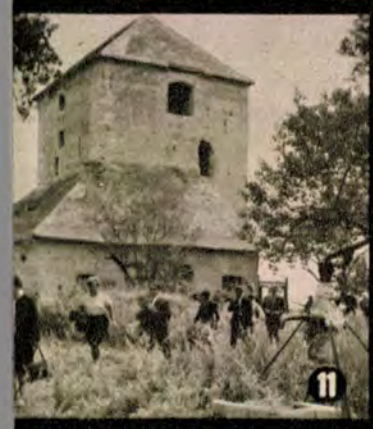
1. Szerkövek: 1. Mecsekben, 2. Balatonfelvidéken, x. Mátrában.
2. Hol van ez a híd? 1. Budapesten, 2. Tatinál, x. Szolnokon.
3. Malom-tó turistaház: 1. Tatinál, 2. Tapolcán, x. Szarvason.
4. Most épült újjá: 1. Sárospatak, 2. Várpalota, x. Siklós.
5. Új szálloda: 1. Szombathelyen, 2. Fűreden, x. Győrött.
6. Hol van ez a kosár-uszoda? 1. Szegeden, 2. Visegrádon, x. Baján.
7. Hol nyílt a Börzsöny-múzeum? 1. Nagymaroson, 2. Szobon, x. Vácott.
8. Hol van ez a forrás? 1. Garadna, 2. Döbrönte, x. Hűvösvölgy.
9. Melyik vár? 1. Drégely, 2. Csókakő, x. Csesznek.
10. Melyik turistaház? 1. Kislóc, 2. Pálvölgy, x. Vadvirág.
11. Török torony: 1. Dunaföldvár, 2. Egregy, x. Nagymaros.
12. Melyik turistaház tája? 1. Csúcshegy, 2. Mátraháza, x. Penc.
13. Hol van vízésés? 1. Lillafüred, 2. Holdvilágárok, x. Mátraszentimre.
- 13+1. Mi ez? 1. Kabóca, 2. Lepke, x. Sáska.

6

8

11

9

10

12

13

2

13+1

5

4

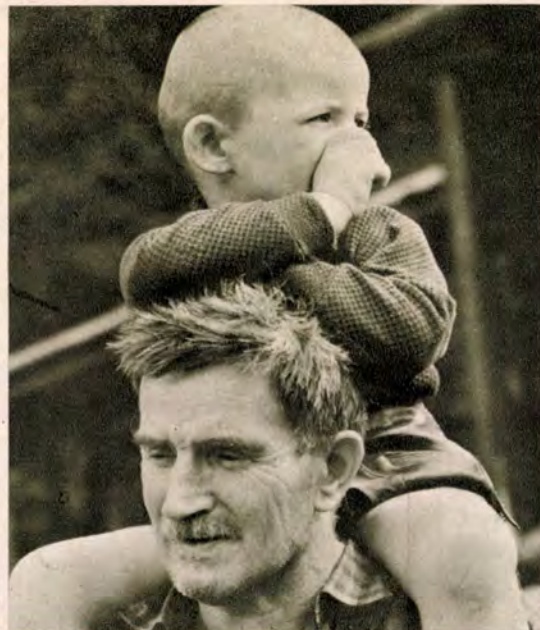

BTSZ TALÁLKOZÓ: 1968

A budapesti természetjárók szeptember 14–15-én tartották a Visegrád melletti Telgáti-réten találkozó-jukat. A Telgáti-rét eszményi táborozó hely: körös-körül zöld lombos erdős hegyoldalak, bővízü források. Jól illett e festői környezetbe a tarka sátorváros.

A szélrózsa minden irányából érkeztek a túrázó csoportok. Összetalálkoztak a rég látott barátok, s az ismerősök. A találkozót ünnepség zárta, melyen Bérces Jenő osztotta ki az arany túrajelvényeket, majd a legjobb erdei szolgálatosok kaptak jutalmat.

A szervezésért és műsorért elismerés illeti a BTSZ táborbiztát, a XIV. ker. Hernádi u. ált. iskolásokat, továbbá a kerületi szövetségeket.

A KÖVETKEZŐ SZÁM TARTALMÁBÓL:

Gumicsónakkal az Adrián
A magyar–lengyel Afrika-expedíció
Hollókő
Bolyongás az Aconcaguán

TURISTA

A MAGYAR TERMÉSZETBARÁT
SZÖVETSÉG LAPJA

1968 — 12

ÁRA: 3 FT

HOLLÓKŐ, A MŰEMLÉKFALU

BOLYONGÁS AZ ACONCAGUÁN

A BAJKÁL

A MAGYAR—LENGYEL AFRIKA-EXPEDÍCIÓ

XIV. évfolyam, 1968. december

TARTALOM

TURISTAÉLET

Pilisnyereg — 1968	2
A természetbarát mozgalom fővárosi helyzete	6
Szombathelyi gondok	16

HAZAI TÁJAK

Hollókő, a műemlékfalu	4
Iharos, Szarvas, Dobogó	8
A szépvízéri tengerszem	24
Az Egervíz-völgye	28
A Mecsek	3
Náderdőben — nádbottal	16

ÜTIKALAUZ — KULFOLD

A Bajkál	12
Az újjászületett Drezda	20
Gyöngyszem a Beszkidékben	22

ÜTLEIRÁS

A magyar—lengyel Afrika-expedíció	10
Gumicsónakkal az Adrián	6
Autóstop! Figyelem!	14

ÉRDEKES — HASZNOS

Hová lesznek a lehullott falevelek?	5
A téli erdő állatvilága	13
Az erdő és a mitológia	21
Miről írnak a turistalapok?	23
Elveszett, vagy megtalált Eden?	9

SZÓRAKOZÁS — KALAND — IZGALOM

Bolyongás az Aconcaguán	18
TOTO-Képrejtvény 6. forduló	27

TURISTA. Turisztikai, camping és utazási folyóirat. Felelős szerkesztő: **Endrődi Lajos.** Szerkesztőbizottság: Antalffy Gyula, Kertész Miklós, dr. Kürthy Miklós, Mosonyi László, dr. Pápa Miklós, Székely Miklós, Szombathy Viktor, Tamás Ferenc. Szerkesztőség: Bp., V., Váci u. 62. T.: 182-932. Kiadja az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Tóth László igazgató. Kiadóhivatal: Bp., V., Révay u. 16. T.: 116-660. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlapiroddánál (KHI; Bp., József nádor tér 1.), a kézbesítőknél, bármelyik postahivatalnál és a posta hírlapüzleteiben közvetlenül, vagy csekkbefizetési lapon (csekk-számlaszám: egyéni 61.251, közületi 61.066), valamint átutalással a KHI, MNB, 8. sz. egyszámlájára. Előfizetési díj egy évre: 36,— Ft, félévre 18,— Ft

INDEX: 25 814

68.1506 Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest.

Felelős vezető: Janka Gyula igazgató

PILISNYEREG 1968

Ez év novemberében két nagy történelmi évfordulót ünnepeltek a magyar természetbarátok.

A résztvevők nagy száma jellemezte a pilisnyergi találkozót. Az ország ezer turista szervezetének több, mint negyede, közel hétezer turistával képviselte magát a XII. Emléktúrán. A kora reggeli óráktól MÁVAUT különautóbuszok, HÉV szerelvények szállították a turisták tömegét Pomáz és Dobogókő felé és voltak sokan, akik Piliscsév felől közelítették meg az emlékművet.

A Bp. KISZ felhívása következtében örömdetesen sok fiatal vett részt a túrán. Harminchét iskolai szakosztály, közel kétezer fiú és lány rőtta le kegyeletét.

A sok ezer turista ünnepelni és emlékezni jött Pilisnyeregbe... Ünnepegni a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 51. évfordulóját és kegyelettel emlékezni azokról a szovjet hősokról, akik 23 évvel ezelőtt, 1945 januárjában e kis völgyben áldozták életüket hazánk szabadságáért.

Ezekkel a gondolatokkal foglalkozott ünnepi beszédében a dorogi járási pártbizottság tagja, Rális Rezső. Beszéde után a dorogi természetjárók által emelt emlékművet elborították a turisták koszorúi és virágcsokrai.

Az országos és a Komárom megyei szövetség által jól előkészített és megrendezett ünnepélyt hagyományosan az ország legjobb természetjáró teljesítményeinek elismerése zárta. Hetvenen kapták meg a Kéktúra jelvényt, Halla Dezsőt, az újpesti szövetség főtájkárát pedig aranytúra jelvénnel, a Szilágyi Erzsébet gimnáziumot a tavalyi tanév pontversenyének elnyeréséért serleggel tüntették ki.

Az év ünnepeinek sorát a BTSZ és a Bp. KISZ által, a Kommunisták Magyarországi Pártja megalapításának 50. évfordulójára közösen szervezett emléktúra zárta, melynek során a budapesti természetjárók Kevélynyergen találkoztak november 24-én és bensőséges ünnepély keretében emlékeztek meg a történelmi évfordulóról.

A turisták nagy része nem elégszik meg azzal, hogy a természet nyújtotta szépségekben gyönyörködik, hanem igyekszik barátságot is kötni a tájjal. Ennek pedig elengedhetetlen feltétele — a földrajzi ismeretek alaposága. A Mecsek hegység is a felfedezés örömeivel ajándékoz meg, ha ismerjük földtanának történetét és felszínformáinak kialakulását.

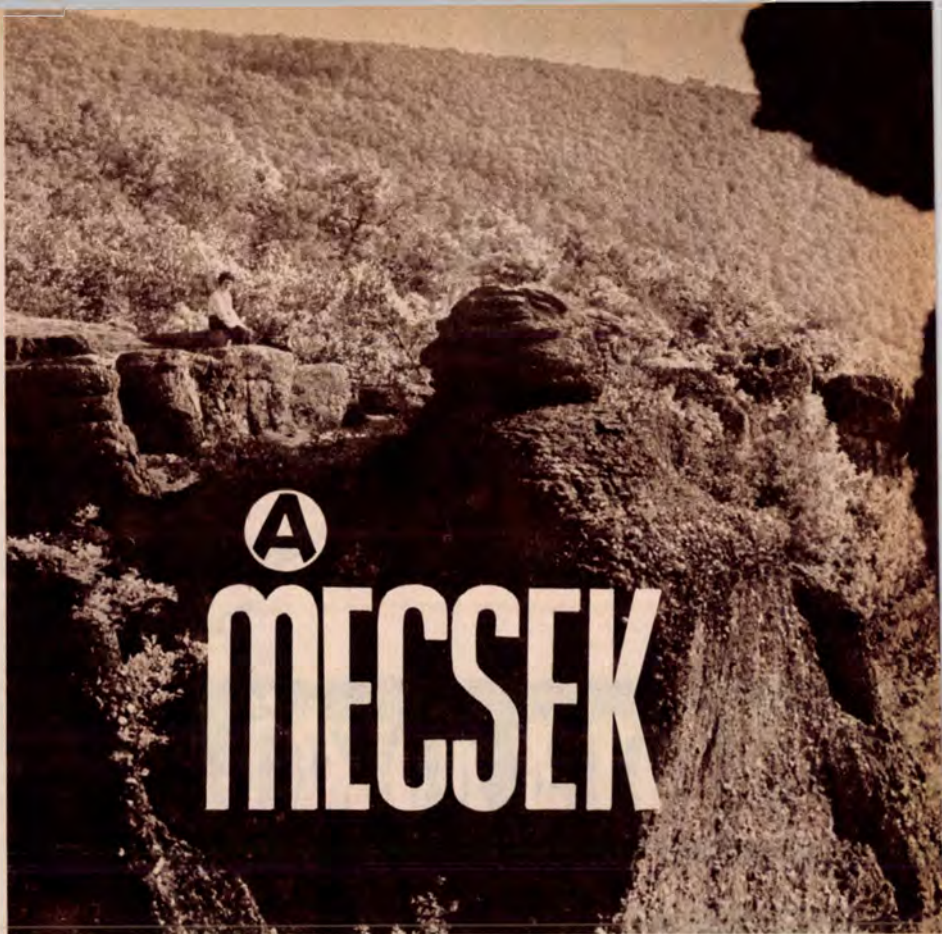
Legtöbben a Pécs felett 534 méterre emelkedő *Misinatetőről* ismerkednek először a hegyvidékkel. A *Kiss József-kilátó* mellvédjén nyílak jelzik a látnivalók irányát. Dél felé messze ellátni a Dráván túlra, ahol a Mecsekhez hasonló *Papuk* emelkedik. Közelebb, kissé DK-i irányban a *Villányi-hegység* hatalmas horsztja zárja le a láthatárt. Lábától a *Baranyai-dombság* ereszkedik le és simul bele a *Pécsi-síkságba*. A dombság felépítő anyaga a néhány millió évvel ezelőtt itt hullámozott harmadkori tengernek agyagos, homokos üledékei, tetején az alig egymillió éves *pleisztocén* jégkorszak löszével. De még ily vastag rétegek alól is a felszínre bukkan az egész tájnak legősibb felépítő kőzete, a gránit, amit *Geresd* mellett fejtenek is. Ez a többszázmillió éves gránit a talapzata az egész Mecseknek.

Mintegy kétszázmillió évvel ezelőtt ez a gránit még hatalmas hegységet alkotott hazánk, így a *Mecsek* területén is. Évmilliók alatt lepusztult és a mélybe süllyedt. Az ősközetek pusztulásterméke a permi vöröshomokkő és konglomerátum, amelyet nagyobb mennyiségben a *Misinatetőtől* Ny-ra, a *Jakab-hegyen* találunk. Érdekes sziklaalakulatai, a „*babás szerkövek*” miatt kedvelt túracél. Ezek a „*szerkövek*” a konglomerátum sajátos lepusztulásműve. Ez a homokkő tartalmazza a *kővágószőlősi* uránércet is.

Az elsüllyedt őshegység területét a triászkor tengere öntötte el 140 millió évvel ezelőtt, vastag mészkő- és dolomitrétegeket rakva a gránitra. Ezek az üledékes kőzetek a *Kárpátok* kialakulásának kezdetén, 110 millió évvel ezelőtt, az ún. *krétakorban* erősen meggyűrődtek a közeli kristályos rögök nyomására és a felszínre emelkedtek. A hegység később még két ízben lepusztult, majd újra kiemelkedett. Az emelkedések és süllyedések következtében a *triász* utáni *jura* korszakban a hegység öbleiben dús növényzet került víz és iszap alá. Ebből alakult ki, helyenként 8 m vastag rétegben, a 6000 kalóriás feketeszén *Pécsbánya* és *Komló* körzetében.

A hajdani erős mozgások következtében a triászrétegek a sokkal fiatalabb pannon üledékekre toldódtak. A turisták által kedvelt „100 kanyaros” útvonalon *Pécs* és *Abaliget* között, szépen megfigyelhetők a mészkőrétegek fekvő redői, törésekkel szabdalva.

Köztudott, hogy a mészkövet oldja a víz, s így benne barlangjáratok

A MECSEK

keletkeznek. Legismertebb az *abaligeti*, közel 700 m hosszú barlang, ahol az oldott mészkő, a cseppkövek színes világát építi fel. Ha a barlang mennyezete leszakad, a felszínen tölcser alakú mélyedések, a dolinák keletkeznek. A *Nyugati-Mecsek* tönkfelszínén sok ilyen *dolinát* találunk, de legszebb a *Misinatetőről* É-ra, piros keresztben elérhető *Zsidó-völgy* száznál több dolinája. A hegység belsejében áramló vizek bővizű karsztforrásokként törnek elő a hegység lábánál. Legismertebb a Pécs felett 220 m magasságban fakadó *Tettye-forrás*, amely hosszú időn át egyedül biztosította Pécs vízellátását és nagy esése révén energiaforrássá vált a kialakuló pécsi malomiparnak. Különös figyelemre tarthat még számot az *Orfűi-hegy* oldalában levő időszakos *Sárkánykút* is. *Sikonda* szabadszénaavas melegforrása mélyfúrásból fakad fel.

A törések mentén vulkáni anyagok nyomultak a rögök közé. Így a krétakori mozgások idején *trachidolerit* és a hangkő néven ismert *fonolit*. Nevét onnan kapta, hogyha megütik, csengő hangot ad. A legjelentősebb törésvonal *Hosszúhetény-Komló* között helyezkedik el, és a hegységet *Nyugati- és Keleti-Mecsek*re osztja. Ha a *Misinatetőről* Ny-i és É-i irányba pillantunk, mindenütt erdőborította tönkfelszíneket, lekerekített hátakat látunk. Ha az új tv-relátorony felé, K-re pillantunk, a hegység legmagasabb pontját,

a *Zengővárat* látjuk (682 m). A hegység déli oldala szinte falszerűen emelkedik ki, mivel az északról délre irányuló legfiatalabb kiemelőd mozgások ezt az oldalát magasabbra torlaszolták fel. A déli oldal falszerűségét csak a 250 m, 450 m és 550 m magasságokban elhelyezkedő óriási terraszok szelídítik, amelyek nem mások, mint az itt hullámozott harmadkori tenger romboló munkája által kialakított ún. *abráziós szinlők*.

A sok földrajzi érdekességet kínáló hegyvidékhez sok, idegenforgalmilag értékes látnivaló is akad. Balkán-mediterrán flóra gazdagítja a tájat. 12 ezer szelídgesztenyefa él ezen a vidéken. *Geresden* áll hazánk legidősebb akácfája, amelynek törzskörmérete 7 m. *Pécssett* pedig, a *Kulich Gyula* u. 6. sz. ház udvarán egy még 1760-ban ültetett szőlőt találunk. Állatvilága ugyancsak gazdag, mintegy 10 000 faj, amiből 3000 bogár, 1000 pedig lepke. Az *Abaliget-barlangban* több mint 200 állatfaj él, köztük az érdekes fehér vakrák.

A hegység lábánál a magas kultúrájú, műemlékekben gazdag város, Pécs helyezkedik el, amely Közép-Európa legszebb románkori bazilikája és műemlékei mellett, a túrákon elfáradt turista számára a városi élet minden kényelmét is kínálja.

Balogh Ferenc

Hollókő igazi kincse a vár tövében meghúzódó falucska, a palóc népi építkezés legszebb emlékeit őrző élő múzeum. Főutcáján kedves rendetlenségben sorakoznak fel az 1550-ből való fatornyos templom körül a csonkakontyos, széles ereszpárkányos, faragott deszkaoromzatú öreg parasztházak. Magas kőalapzatukba pinceaajtó mélyed, s az udvar hosszán, de gyakran az utcai homlokzati részen is faoszlopos tornác fut körben. A palóc házépítés legsajátosabb formáit őrzi ez a központi rész, s népi műemléki jelleget ad az egész falucskáknak.

A parasztság életformaváltozásának következményeképp lassankint már teljesen kivész a sokszínű palóc népviselet, elhalványodnak, eltűnnek az ősi szokások, az erdőalji hagyatéku népi építéssel helyére a városi jellegű lép. De hogy legalább egyetlen hegyvidéki faluban fennmaradjanak a Cserhát belsejének sajátos népi építő- és díszítőművészeti hagyományai, ezért nyilvánították védetté a kis Hollókőt, ezért tartják meg ősi magját eredeti formájában.

Hollókő központi része teljes egészében műemléki védelem alatt áll. A legszebb parasztházakat meg is vásárolta a megye, hogy helytörténeti múzeum, képzőművészeti alkotóház vagy turisztaszállás formájában szolgáljanak tovább. A *hollókői falumúzeum* épülete a palóc háztípus egyik jellegzetes képviselője, belseje pedig egy módosabb paraszteszalád otthonának százzadeleji levegőjét árasztja. A kőalapra helyezett vályogház udvari fala előtt végigfutó faoszlopos tornácra lépünk be a konyhába, ahol a nagy tűzhely, a „falmasina” körül a főzés eszközei fogadnak. Vászonzakok, öntöttvas lábasok, zsíros bögrék, tepsik, cseréptányérok, tálak, fakanalak. A fehér falú, kékre festett gerendamenyendezetű lakószobában a „tornyos nyoszolya” ötlük először a szemünkbe, kék és fekete selyem párnahuzataival. A

HOLLÓKŐ

a műemlékfalu

A ki járja a keleti Cserhát vulkanikus gerincvonulatait, a *Tepke* és a *Dobogó* egymással párhuzamosan futó bérc-sorozatát, egy magasra csapó látataréj tetején, a *Szárhegy* andezitkúpján a messzi táj fölé magasodva pillantja meg Hollókő várát. Tövében a deszkatornyos templomocskák mutatja az utat a tágas völgykatlanban kuporgó műemlék-falucska felé, miként a mesében.

Nógrád dimbes-dombos tája századokon át egy nagy csatamező, minden talpalatnyi rögét érinti a „végbeli jó vitéz katonák” lovapatkója. Amikor csak egy félhold alakú, keskeny sávot hagy meg hazának a török, ez a lankás, ligetes vidék a végbeliek „*dicsretes seregének*” harci tere, vitéz próba helye. Itt kel életre Balassi katonaelege:

Az nagy széles mező,
Az szép liget erdő
Sétáló palotájok;
Az utaknak lese
Kemény harcok helye,
Tanuló oskolájuk...

A nógrádi hegyeken emelkedő végvárak szívós, hosszú védelmi harcokban próbálják megállítani a török áradatot. Aztán sorban összeomlanak mind, a *hollókői marad meg legépebben*. A belső vár sötét-szürke lágaközvetből rakott falai még három emelet magasságban állnak; mély ablaküregeiből a távol kődőlő Ipoly-völgyön át a zólyomi hegyekig ellátunk. Ha az északra tekintő bástyafalon fellobbant a szálfákban rakott máglya tüze, a kékkői, sőt a véglesi várig eljutott a vészjelzés.

Az ötszögű alaprajzú öregtorony mohos falai még őrzik a XIII. század-

beli építkezés stílusát, annak a kornak a levegőjét, amikor — a monda szerint — egy gőgös nemesúr falait rakatni kezdte. Még nem volt készen vele, amikor asszonyt rabolt magának, és idehozatta épülő várába. Az asszonynak azonban volt néhány szelídített hollója, s ezek éjszakánként mind elhordták azokat a köveket, melyeket a kőművesek nappal fölraktak. A vár csak akkor épült fel, amikor a rabságban tartott asszony visszakapta a szabadságát. Az a bizonyos gőgös nemes nyilván a Kacsics nemzetségbeli Illés úr, aki az 1200-as évek legvégén Hollókő várát építtette. Utódai Csák Máté oldalán harcoltak a király ellen. A féktelen oligarha állítólag ide rejtette aranyát a várkútba; még a századunk elején is ásták, keresték a legendákban hívó kincskezesők.

sarkosan elhelyezett karos-lóca s a család ruhatárát őrző, négyfiókos „kaszni” mellett a rózsásra festett menyasszonyi láda a legjellegzetesebb bútordarab. A falak legszebb díszei pedig a kétsoroson felakasztott „cifra tányérok” és szentképek. A ház harmadik helyisége a kamra, a mezőgazdasági munkaeszközöket mutatja be, a terményt őrző gabonás hombárral.

A védelem alatt álló hollóki palóházak legtöbbje ugyanolyan beosztású, mint a Falumúzeum, csak bútorzatuk más, mai, gyári készítmény. Mint ahogy a kasznikat és ruhásládákat pótló szekrényekben is egyre kevesebb a virágdíszes pruszlik, a brokátselyem szoknya, az arany csipkével szegett főkötő, vagy a rozmaring bokrétás legénykalap.

A festői csoportosulású öreg házak övezetében — amely mintegy 60 lakóépületet foglal magában — az Országos Műemléki Felügyelőség engedélye nélkül sem építés, sem bontás nem végezhető; a tulajdonos csak akkor alakíthat, tatarozhat, ha egyúttal elvégzi

az eredeti műemléki jelleg jobb kibontakoztatását szolgáló műveleteket is. A község jellegétől idegen, az ősi faluképet megbontó épület nem kerülhet a védett központi részre.

A község rendezési terve a faluképben hangsúlyozottan jelentkező várromot ligetes parkosítással szervesen a műemlékfaluhoz kapcsolja. A váron most az állagmegóvás költséges munkálatai folynak, az alatta elterülő falucskában pedig a szebbnél szebb műemlékházak ápolása, védelme az állandó feladat. A kicsiny Hollókő, ha féltőn ápolja is néprajzi emlékeit, egyáltalán nem reked meg a múltban. A 800 lakosú község mezőgazdasági termelőszövetkezete épp úgy foglalkozik kőbányászattal, mint erdőgazdálkodással, juhászattal vagy málnatermeléssel. A széles dombhátak málnaültetvényeinek gyümölcsét három országba exportálják. A műemlékfalu népe kemény munkát végez; eredményeinek látható jele az a száznál is több villaszerű családiház, mely a község új negyedében emelkedik. Ezek a modern

kőházak is őrzik azonban a régi népi építészet halványuló jegyeit, az ősi falumag kisugárzó hatása még érezhető.

A legfőbb hallókői gond éppen ennek a védett faluközpontnak, ennek a páratlan épület-együttesnek a konzerválása, a megőrizni rendelt öreg parasztházak külső megjelenésének a javítása. A hagyományos helyi formák egyes elemei a korábbi átalakítások során nem egy helyütt veszítettek eredeti értékükből, ezeket fokozatosan helyrehozzák s a rosszabb állapotban levő legöregebb házak megmentése is állandó munkát ad. A község képe — a műemlékvédelem segítségével — most már megmarad eredeti állapotában.

Két szép védett parasztházban a megyei tanács turistaszállást rendezett be, így immár hozzáférhető idegenforgalmi értékke is válhatnak Hollókő sajátos néprajzi kincsei. A Dobogótetőn észak felé vándorló turistát barátsággal várják ezek a sajátos hangulatú falusi turistaházak.

Antalfy Gyula

Hollókő egyetlen utcája, háttérben a jellegzetes fatornyú templom, MTI felv.

HOVÁ LESZNEK A LEHULLOTT LEVELEK?

Őszi kirándulásokon zizeg az avar lábunk alatt. A fák ágairól a szél lassan lefújja a lombot, majd a tél fehér bundája takarja be a földet. És amikor eljön a tavasz, a turisták hiába keresik az őszi barna szőnyegét, már csak itt-ott van belőle valami nyirkos, sötét halom. Hiába keressük, mert régen nem lomb, hanem táplálékként vándorol a fák bomló rügyeibe, a virágok hagymáiba és leveleibe.

A talaj minden köbméterében több kilónyi parányi állat és növény él. Egyenként mikroszkopikus parányok, de szerepük a talaj életében óriási. Ezek a kis lények a lehullott lombot megemésztik, testükön átdolgozzák és így lassan olyan egyszerű vegyületekké bontják le anyagát, melyeket a talaj vizében oldva ismét felvehetnek a növények és újra lombozatot és virágokat építenek anyagából.

Ezek az élőlények többnyire ismeretlenek előttünk. Olyan kicsinyek, hogy szabad szemmel nem láthatók, életmódjuk pedig rejtett. Csak éjszaka jönnek elő a föld alól, esetleg egész életüket a talajban töltik. Ily fontos lebontó szervezetek a földi giliszták, ezerlábúak, csigák, ászkák, sok növényi egysejtű és gomba stb.

De ha nem is látjuk őket, munkájukat ismerjük; ott szorgoskodnak egész évben a „talpunk alatt” és munkájuk eredményeként él újra a pompás zöld erdő anélkül, hogy a talajt trágyázni kellene. A mezőgazdasági trágyázás a termeléssel felhasznált szerves anyagot pótolja, amit az erdő a lombozással és a szorgos kis szervezetek munkájával maga végez el.

Ez az örök élet és megújulás teszi igazán fenségessé a természetet.

Dr. Agócsy Pál

GUMICSÓNAKKAL AZ ADRIÁN

nai gumipontont — veszi át a szót *Marek István* — és szabad időnkben kijavítottuk. A legnagyobb gondot az acélmerevítők, a csónakmotor és a vitorlaállvány elkészítése okozta. Több tízoldalas számítást végeztünk ahhoz, hogy gumicsónakunk hullámzaskor is biztonságos legyen. De ketős acélmerevítéssel sikerült úgy ki-kepezni a csónak vázát, hogy egész úton semmi hiba nem volt.

Felszerelésük közé tartozott egyébként még két szigonypuska, gumiruha, két teljes könnyűbúvár felszerelés oxigénpalack nélkül, 60 liter benzín, 50 liter ivóvíz, sátor, gumimatrac, élelmiszer — főleg konzervek —, főzőedények, kikötéshez alkalmas horgony, biztonsági kötelek és fényképezőgép. Az 500×170 cm-es gumicsónakban a felszerelés 400 kg-nyit tett ki.

A négytagú csoport, *Rijekától* indulva, a *Cres*-sziget külső, tenger felőli oldalán, a *Premuda*, a *Dugi Otok* érintésével, a *Kornátok*-sziget-csoporton és *Primosztenen* át *Splitig* hajózott. Az 500 kilométeres útvonalat részben vitorlázva, részben pedig Moszkva csónakmotor segítségével tették meg.

Mi volt a legemlékezetesebb, a legmaradandóbb emlék? Erre nehezen tudnak válaszolni. A nap minden egyes perce, az út minden egyes szakasza hozott valami újat, valami érdekeset.

Útjuk legemlékezetesebb szakasza

A szigonypuska, gumicsónak és a kék vitorla már a téli rejtkehelyen nyugszik. Az útról készült színes felvételek is odakerültek az emléket őrző dobozokba. De az élmények, izgalmak elevenen élnek.

Schopper Tibor, s felesége, Tóbiás Klára és Marek István, a Fővárosi Tanács természetjáró szakosztályának tagjai, maguk készített gumicsónakkal *Rijekától Splitig* hajóz-

tak az *Adriai-tengeren*. Megnézték a partmenti szigeteket, s a víz alatti barlangokat. Láttak repülőhalat, delfint, miközben lóttek polipot és skorpina halat.

— Nem ez volt az első utunk, mondja a csónak kapitánya *Schopper Tibor*, már kétszer is jártunk az *Adrián*. Igaz, akkor még csak úszva közlekedtünk a partmenti szigetek között.

— Vettünk egy kiselejtezett kato-

TÉNYEK, TERVEK, GONDOLATOK

A TERMÉSZETBARÁT MOZGALOM FŐVÁROSI HELYZETE

Nagy várakozás előzte meg azt a tanácskozást, amelyen a természetbarát mozgalom fővárosi helyzetéről és jövőjéről tárgyalt az *MTS Budapesti Tanácsának* elnöksége. Hasonló felmérésre utoljára két évvel ezelőtt került sor, de az összevetés mindenképpen előnyös volt.

Évente öt-hatezerrel nőtt a taglétszám s már a múlt év végén meghaladta a negyvenhatezret. Mi tette ezt lehetővé? A szakosztályok, a kerületi szövetségek és a fővárosi szakszövetség közös munkája! Szakosztály-alakítási verseny folyt, tartalmasabbá váltak a túrák, új utakat jeleztek le, kölcsönző állomást működtettek, a szakágazatok is fejlődtek, tehát minden korábbinál sokrétűbbé és magasabb színvonalúvá for-

málódott a turisztika Budapesten.

Örvendetes tény ez. Az egészségtelen városi környezetben a lakosság mozgásigénye és a természet iránti vonzódása fokozottabb, mint másutt az országban, de ez a vonzódás önmagában kevés, nem elégítené ki a növekvő és változó igényeket.

A kabin- és csónakbérletek díja emelkedett az idén. A hagyományos túrázás mellett Budapesten mégis a legnépszerűbb a vízitúrázás, s hatvanhárom szakosztály mintegy hétszáz tagja járja a vizeket. Magától értetődően? Aligha. Ezért tenni is kellett valamit. Jelvénytulajdonos túrák, vízitáborozások, országos és nemzetközi rendezvények hosszú sora volt szükséges, hogy folytatódjék a fejlődés.

Hasonló számvetés más vonatkozásban is akad. Nap, mint nap új tervek, gondolatok foglalkoztatják a túramotorosokat, s a barlangjárókat, alapfokú tanfolyamok, alpesi és tátrai mászóiskolák, merész expedíciók színezik a hegymászó életét. A négy éven át nagy érdeklődésnek örvendő könnyűbúvár ágazat a Magyar Könnyűbúvár Szövetség szakmai irányítása alá került, de az egymásrautaltság és a programok ta-

lálkozása gyakori együttműködést hoz a vízitúrázók, a barlangászok és a békaemberek között. Beszélni lehetne a Társadalmi Erdei Szolgálat őrjاراتairól és tűzoltásairól, a társadalmi vízrendőri szolgálatról, az ingyenes sítanfolyamokról. Amikor a Turistaellátó Vállalat a hálódíjak árát emelte és a kedvezmények mértékét csökkentette, néhány szakosztály megüresedett erdészházakat vett saját kezelésbe. A Bp. Peda-

a *Dugi Otok* szigethez fűződik. Napnyugtakor akartak már kikötni a szigeten, amikor egyenletes misztrál kezdett fújni. S mert útjuk eddigi szakaszán nem volt mód hosszabb vitorlázásra, úgy döntöttek, hogy az éjszakát is a tengeren töltik.

Felejthetetlen volt, mondja *Schopper Tibor*. A halászok körülöttünk nagyerejű fényszóróval világították a vizet — mert a hal a fényre rajzik —, s a hatalmas kerítőhálóval mászszámra fogták ki a szardíniákat.

Izgalmas volt a polipvadászat is. A tengeri barlang bejáratánál *Schopper Tibor* megpillantott egy ormótlan testű, lomhakarú polipot, váratlanul jött az egész, még megijedni sem volt ideje. Egyre emlékszik csupán: habozás nélkül lőtt. S hogy ízlett a polip? Erre egyöntetűen igennel feleltek. Ize talán a halra, illetve a csirkére emlékeztet. Csak az előkészítés volt hosszadalmas, mert a nyálkás testet és a csápokot súrolókefével kellett megtisztítani.

Állandó táborukat a *Lavsa-sziget-nél* ütötték fel, ahol tíz nyugodt, kellemes napot töltöttek — bár a nyugodt jelző inkább a tengerre vonatkozik, mert a kis expedíciónak az izgalomból itt is kijutott. *Schopper Tibor* egyszer skorpina halat lőtt. A hal mérges tüskéje megszúrta a kezét, s mire a felszínre jött, már a keze feje és könyöke teljesen bedagadt.

Társai segítségért rohantak, 2–3 km távolságra, a sziget másik oldalára. Kevés nyelvtudásukkal, inkább kézzel, lábbal magyaráltak. Az öreg halászok mindebből csak azt értették, hogy skorpina hal. Közülük az egyik a kunyhójába ment és egy pohár pálinkával tért vissza, Schopperné kezébe adta és mutatta, hogy ezzel kell borogatni. Újabb magyarázat míg kiderült, a „beteg” nincs itt.

— *Ha kihoztam a pálinkát, akkor legalább igyák meg.*

Szerencsére, amilyen gyorsan jött a gyulladás, ugyanolyan gyorsan el is múlt, két nap múlva már csak az ijedségre, a lányok meg a pálinka ízére emlékeztek.

Egyhónapi hajózás után érkezett haza a társaság. És már számolják a napokat, mert a következő évben ismét tengerre akarnak szállni.

Szerényi József

gógus például a Vértes hegységben három új turisztaházat rendezett be.

Egyáltalán nem titkolták a tanácskoztatók, hogy sok nehézséggel kell megbirkózni még ma is. Az iskolák szerződéses tanárai nem mindig teljesítik vállalt kötelezettségeiket, pedig az adatok alapján bizonyos, hogy a szervezett természetbarátoknak éppen a negyed része iskolai szakosztályokból kerül ki. A lanyha szervezés életre szóló elkedvetlenedést jelenthet, éppen ezért abba sem lehet beiegyengedni, hogy az üzemi, vállalati és más szakosztályok többsége nem törekszik speciális ifjúsági csoportok létrehozására. A programok kialakításakor még nem veszik figyelembe az eltérő ifjúsági igényeket, s valószínűleg a kellő támogatás hiánya is részes abban, hogy a háromezres igazolt versenyzői létszám ellenére, kilencvenről hatvannyolcra csökkent a tájékoztató futó-szakosztályok száma. Az általános haladás felmérése mellett, tehát epp úgy észre kell venni a hátrányos változásokat, mint a problémákat.

Mint ismeretes: a honvédelmi ismeretek oktatása az utóbbi időben az oktató-nevelő munka homlokerébe került. Érinti a természetjárást is, mert egyáltalán nem közömbös például, hogy kik és hogyan sajátítják el a térképolvasást, a tájékozódást, a terep leküzdését.

Ez is változás. A határozottabb és differenciáltabb vezetésnek számolni kell vele. Lent is, fent is. Általában érvényes, hogy új formákat kell keresni, legyen az túraprogramok fővárosi szintű útmutatójának kiadása, szakfilmek beszerzése és vetítése vagy éppen speciális téli programok kidolgozása.

Az eszmecsereben sok gondolat testesült meg. Felmerült: szükséges még a központi felszerelésekölcsönző állomás? Nem lenne-e kívánatosabb, hogy a turistaházak végezzék a kölcsönzést? Megszűnne a szállítási és tárolási gond, s a természetjárók kint a természetben vehetné igénybe, az ideig bizony sokszor keservesen felcipelt sátrat,

matracot, takarót, miegymást.

Elképzelhető egyébként egy turista utazási iroda felállítását is, mert bármennyire is sokrétűen próbálják kialakítani a kapcsolatokat a különböző utazási, szállítási és vendéglátóipari szervekkel, egységes megoldás még nem született. A legalább tíz fős iskolai csoportok például vasúton, turistaházakban és távolsági autóbuszokon egyaránt kedvezményt kapnak. Ugyanakkor az igazolványos turisták csoportos utazás esetén sem részesülnek kedvezményben az autóbuszjáratokon.

Lehetséges valamilyen megoldás? Lehetséges és szükséges! A közeljövőben mind több helyen vezetnek be az ötnapos munkahetet, s a kulturált és egészséges szórakozásból nem maradhat ki a természetjárás sem. Akár kiránduló vonatok, hajók, autóbuszok, akár tömeges csillagtúrák, akár ma még el sem képzelhető új lehetőségek feltárásával,

de alkalmazkodni kell az élethez.

Kétezer alapfokú, félezer középfokú túravezetőt tartanak nyilván a fővárosban. Szélesíteni kell a képzést, szorosabb kapcsolatot kell teremteni a KISZ-szel, szakszervezetekkel és a természetjárásra befolyással levő más szervekkel. Elhangzott például olyan javaslat, hogy három-három kerület közösen foglalkoztasson testnevelő tanárokat a középiskolás természetjárás felhívására. Hasznos lehet? Elemezni kell! Akárcsak azt az elképzelést, hogy a jövőben a mozgalom vezetőikadereiből alakítsák ki a Budapesti Sportvezetők Klubjának természetbarát klubközösségét, a tagság igényeit pedig a kerületi természetbarát klubok elégítsék ki.

A fejlődésnek sok útja-módja lehetséges, ha áldozatkész emberek cselekednek érte. Ilyen emberekben viszont soha nem szűkölködött a magyar természetjáró mozgalom!

Z. Vincze György

Javaslat kirándulásra

11. IHAROS – SZARVAS – DOBOGÓ

V alahányszor elmegyünk a biatorbágyi viadukt hatalmas íve alatt, félve pillantunk föl rá; az emlékezet megőrzi ama szörnyű éjszaka történetét.

A játékos fellegek és a Sósút felé igyekvő Fűzes-patak apró fodrai, szerencsére erről már nem tudnak, csak egy messzi kőbánya felől érkezik pukkanó hang. Békés a táj, vasárnap van, a gyümölcsösök almát, szilvát, körtét lengetnek, s a rozsdálló levelek között, itt-ott még szemelgetik a szőlőt és iskolás fiúk döngetik a bőrt a futballpályán. Megszaporodtak a nyaralóházak is azóta, hogy virágos sorukat utoljára jártam. Már felkapaszkodnak a dombra, s a pihenésre áhító vendégek autója is egyre több, ahogy kipányvázva várja az árokparton gazdáját.

Ezek a *biai hegyek* könnyen elérhetők; jó fél óra alatt már alattuk ballaghat az ember, miután Kelenföldön felült a reggeli vonatra. Akár vissza se szálljon rá, csak majd este a törökbálinti autóbuszra. Erdei sétaúttját turistajelzés könnyíti meg, sőt még forrást is talál, csak éppen a térképről hiányzik az útmutató.

Kedveljük ezt a bájos, kellemesen járható tájat, amelyen hegyvölgy, szántó, kőbánya, kilátószikla, erdei ösvény, meredek lejtő, s lapos rét, gyümölcsös és kápolna-rom oly sűrűn váltakozik egymással. Más helyütt jóval széjlebb húzva kapod ugyanezt. A vonatból kite-

kintve, tekintélyes magasságokat sejtessz; hármashullám tornyosodik egymás mellé, erdők sűrűjének boldog kúszaságát ígérve, ámde, ahogy közelérsz az erdő kapujához, s mellőzöd a pár fölösleges akácot, hogy tölgy, kőris, juhar, gyertyán, s telepített feketefenyő tartományába érj, egyre több, s egyre szebben kanyargó ösvény fogad, hol meredeken húzva föl az *Iharos* tetejére — ez a legmagasabb hegy a maga 334 méterével — hol enyhe, jelzett kanyarral kerülve a kupolás kriptához, amelyben még nemrégén a *Szilvek*, a *Metternich* és a *Sándor család* csontjai pihentek. (*Sándor Móricz*, az „ördöglovas” és *Metternich* lány felesége azonban Gyarmatpusztán nyugszik.) Pihentek a csontok bizony addig, amíg a háború sodrása nem érte őket, s amit a háború meghagyott, azt a környék pusztította tovább. A kápolnának ma már csak falai állnak, rozszant a zszindelytető, de dühös kincskeresők még ma is túrják talaját.

Pihenőhelynek, nap és zápor elől menekülésre azonban igen alkalmas a kápolna előtere, s ahogy a hamut látjuk, szalonnasütőnek sem utolsó!

Hogy valaha kellemes sétány is épült a *Középhegy*, s az *Iharos* oldalában, az nyomokban még ma is észlelhető. A *Metternich* család szerette ezt a tájat, s lágyhajlatú utakat vágatott az erdő sűrűjébe, padokat is állíttatott pihenőül. A bózót azonban már a padok lábát is

benőtte, a vadászkastély is eltűnt a völgyteknőből — nyolc-tíz éve még álltak alapjai — s ha nagyon szorgoskodnánk, talán megtalálnánk tégláit-köveit a szomszédos nyaralók falában, mint ahogy annak az erdei vendéglőnek ajtaja-ablaka is valahová a szomszédságba került, amely „*bormérő hivatal*”, s vadászház épületében működött a hajdanvaló környékbeliek öröme. Forgatom kezemben a régi útikalauzt, idézem, mi volt látható itt annak idején: a „békebeli” zöld útikönyv még nyolc kis nyaralót jelez a vendéglő mellett, s az *Iharos* tetején kilátót, amelynek vidám neve *Pipázó* volt.

Se vendéglő, se nyaraló, se *Pipázó*, mégcsak csontok se.

Az *Iharos* tetejét belepte az erdő; vadászok, s erdészek, olykor kirándulók járják. Savanyú vadkörtefa keveredik a fiatal ültetés közé; tavasszal dús számócaerdő ez a tisztás, most makkok asztala terül vadídszók elé. Csak túrásuk nyomát látjuk.

Bájos ez a táj a maga csendes elhagyatottságában. Ahogy szélesebb-keskenyebb nyiladéka in ide-oda bujdosunk, hosszú szekérútjának nyomát követjük, beleborzongunk a rozsdabarna őszi gyönyörűségbe. Két vadász özet keres. A *Dobogó-hegy* sósokúti oldalában vércse cserreg, róka szökik odvába. Kék ibolyaszál mereng a párás napsütésben, eltévesztette tavaszát.

Fátyolos már a levegő, ahogy a *Szarvashegy* réteges szikláján üldögélve, elbámulgatunk *Vértes* és *Gercesze* felé, s csillogni látjuk a *biai nagytavat*. A kilátás mindenünnen tágas, csak kerülgetni kell miatta az erdőség széleit. A *Kőhegyről* a *Pilis* és a *Budai hegyvidék* tárulkozik elénk, s mikor az erdőből kiérve, a csupas *Hárshegy* tetejére felkapaszkodunk — (itt is van egy *Hárshegy*) — az erdi gyümölcsösök roppant világa hepehupázódik előttünk, hogy aztán a törökbálinti *Rókahegy* fenyvesébe bonyolódván, végül is az *Ilka-major* felől porzó autóbusz vegyen föl.

Kedves kirándulás ez a Biától délkeletre zöldellő hegyvidék. *Középhegy* (251), *Kőhegy* (303), *Iharos* (324), *Szarvashegy* (325) szép rálátást adnak a domboldalakra. Az erdőségben eltévedni nem lehet, mert bármely világtáj felé indulunk, hamar kikerülünk az erdőből.

Szombathy Viktor

Elveszett, vagy megtalált Éden?

— JEGYZETEK EGY KÖNYV ÜRÜGYÉN —

Jarosev, a népművelés-elmélet egyik kitűnő szovjet szakértője fogalmazta meg: az ismeretterjesztés nemcsak akkor kirándulás, ha annak valamilyen túra, vagy városnéző séta a formája, hanem akkor is, ha az ismereteket befogadni akarók egy teremben ülnek és az előadó magyarázatait hallgatják. És ahogy lehet kirándulni a hegyek közé, vagy más szép tájra egyedül is, a „szellemi turisztikát” is lehet egyedül művelni. Egy könyvet olvasva olyan „tájak”-ra juthatunk, amelyek nem állandóan vesznek körül bennünket.

Többszörösen is „kirándulás” egy olyan könyv elolvasása, mint amilyen *Bernhard Jacobi* „Beszélő kövek” című — a „Gondolat” kiadónál nemrégiben magyarul is megjelent — ismeretterjesztő műve. A Német Demokratikus Köztársaságban élő, kiváló szerző ugyanis egyrészt azokra a földrajzi tájakra kalauzol el bennünket,

amelyek az elmúlt félszázad régészeti kutatásainak, feltárásainak legfontosabb színhelyei. (Nem az első ilyen könyv ez az elmúlt évek magyar könyvpiacán, de talán a legszínesebben megírt, legtöbb olvasóhoz szóló.) Másrészt azonban olyformán is megelevenednek ezek a tájak a jól író archeológus és néprajztudós segítségével, hogy nemcsak azt látjuk, miként festenek azok a „beszélő kövek”, amelyek a déloroszországi sztyeppék halomsíraiban, vagy a dél-angliai Salisburytól valamilyen északra fekvő pusztaságon, vagy — például a dél-amerikai Columbiában, a Magdalena felső folyása mentén, San Agustín-ban láthatók. Hanem azt is, miképpen látta a tájat — és az életet — az a nomád szkita, aki a „kurgán”-ba eltemetett főember mellé odatemette az illető lovait is. Vagy milyennek látta a Kordillerákat — és az égbenyúló hegyek fölött magát az eget — az az ember, aki madárszárnyú, kígyótestű szörnybálványokat faragott. Sziklasírook mélyére és barlangsírook mélyére vezet el ez az érdekes könyv, amely szintén azt bizonyítja, hogy az ember és a táj kapcsolata nem választható az általános szellemi, kulturális viszonyoktól, amelyek viszont összefüggnek a termelési-társadalmi viszonyokkal.

A történelemben elhallgatott — és a ma már az általuk megmunkált, s megmaradt kövekkel „beszélő” — népek nem tudtak bőrükből és kultúrájukból kibújni, amikor egy tájhoz közeledtek. Démonokat, kísérteteket láttak bele, más volt számukra — például — a Kordilleráknak egy olyan része is, amelyet azóta sem befolyásolt az emberi munka.

A „Beszélő kövek” nem foglalkozik a természetlátás és természetjárás történelemfilozófiai alapjaival, de az a gondolat markánsan benne van, hogy egy kor szak feladatai vagy gondjai erősen befolyásolják azt, aki a maga körül levő világot, természetet nézi.

Korunkhoz, annak kultúrájához való kapcsolódá-

sunk az oka annak, hogy „felfedeztük” a természet szépségének tudatos élvezését. Annyi titkát tudjuk már, hogy szükségét érezzük a természetben, a tájban való pusztá gyönyörködésnek is. (Ellentétben a Rousseau-elképzelte „boldog vadember”-rel, aki a valóságban bizony nem ismerte — mert nem ismerhette — a természetben való „önfeledt elmerülés” örömeit.) Eppen, mert civilizációnk ilyen bonyolulttá lett, mert megsokasodtunk és megokosodtunk, menekülünk a „természet ölére” és tanultuk — tanuljuk — meg a tudatos pihenés, az öncélú természetjárás, a turisztika örömeit. Mi sem bújhatunk ki, természetesen, a magunk korából és az azt jellemző kultúrából, de ezzel a kultúrával együtt jár, hogy a tájat ne ruházzuk fel szellemekkel és démonokkal, mint a régi idők népei — és az úgynevezett „természeti népek” —, hanem azt lássuk egy erdőben, egy sziklabércben, egy gyönyörű vízesésben, ami gondjainkat, fáradtságunkat felüdíti. A természet leigázó korunkhoz dialektikusan hozzátartozik az is, hogy — elhúzódva a nagyvárosoktól, alkotó és termelő munkánk színhelyéről — „leigázzon” bennünket egy „szúzi”, „paradicsomi” tájrészlet. S nem vitás, hogy az élet, a kultúra, a társadalom további fejlődésével — amely mérhetetlen sok konfliktus vállalását, nehéz küzdelmeket is jelent mindannyiunk számára — a „paradicsomi” értelemben vett természetet csak fokozódni fog. Fokozódni fog ez a vágy, mert szükség lesz rá.

Több más tanulsága mellett Jacobi adatokban gazdag könyve arról győzi meg hát a mai olvasókat, hogy egykor a természet démonok tanyája volt az emberek számára. És hogy csak a mi korunkban — de még inkább a jövő korokban, a megkínlódott és kimunkált holnap világában — válik szépséggé, vigasszá, Ádám és Éva sokat emlegetett Édenkertjévé.

Antal Gábor

A SZERKESZTŐSÉG KÖZLEMÉNYEI

Felkérjük kedves Előfizetőinket, hogy a jövő évre esedékes előfizetői díjakat időben fizessék be, nehogy a lap készítésében bármilyen akadály keletkezzen.

Sokak érdeklődésére közöljük, hogy a meghirdetett, A hónap képei pályázatra színes és fekete-fehér képek (dia nem) küldhetők be, legálább 13—18 cm nagyságban. A szerző nevét és címét, a kép tárgyát, kérjük jelezni. Beküldési határidő: minden hónap 20-a. A kép tárgya: természettel, természetjárással, campinggel, utazással kapcsolatos téma lehet.

A pályázat nem érinti az 1968. évi fotóriport pályázatot, melyet december 1-én zártunk.

A TOTO-Képrejtvény pályázat nagy sikere arra készteti a szerkesztőséget, hogy jövő évben is kiírja a pályázatot.

Több más érdekes játék, rejtvény is szerepel a Turista 1969. évi tervében, többek között a többhónapos turistakrimi. Figyeljék a kiírásokat kedves Olvasóink, értékes díjakat nyerhetnek.

EGY KIS TÖRTÉNELEM

Fernando Cortez, spanyol hódító 1520. december 28-án indította el seregét az azték birodalom fővárosa ellen. 500 gyalogos, 40 lovas és 8 kis ágyú alkotta seregét, melyet indián segédcsoportok egészítettek ki. A tavi szigetre épült város ostromának megkönnyítésére szétszedett állapotban hajókat is vitt magával. A várost csak hosszú és elkeseredett küzdelem után sikerült elfoglalni.

Azonnal beköltözhető, bútorozott öröklakás

SZERENCSE SORSJEGGYEL

Balatoni nyaraló és személygépkocsi

SZERENCSE SORSJEGGYEL

Azonnal átvehető személygépkocsik

SZERENCSE SORSJEGGYEL

Kétszemélyes külföldi utazás

SZERENCSE SORSJEGGYEL

4 forintért megnyerheti

SZERENCSE SORSJEGGYEL

Kapható az újságárusoknál, trafikokban, postásoknál, üzletekben és áruházakban

MAGYAR-LENGYEL AFRIKA-EXPEDÍCIÓ

Az expedíció tagjai: Csekő Arpád, Dobieslaw Walknowski, Balázs Dénes, Martinovich Sándor

1. Trány Tripoli!

A tunéziai főváros lapos tetejű házai vakító fehéren ragyogtak a koratavaszi napsütésben. A tenger irányából időnként szürke fellegetek kergetett a szél a körengteg fölé és a peremetve aláhulló eső percekre megnedvesítette a hajlázózó pálmákkal szegélyezett utakat. A burnuszos arab férfiak és a fehér leplet viselő nők fázósan húzták szorosabbra öltözetüket, rosszszáll pillantással fürkészték az eget, várva, hogy mikor ontja ismét a meleg adó napsugarakat.

Négyesben baktattunk az arab városrész szűk utcáinak, végső búcsút vettünk a már jól megismert és megszeretett negyedről. Az üzletek előtt ücsörgő kereskedők hangos kiabálással kínálták portékáikat, láthatatlan hangszórók cikornyás arab dallamokat bömböltek, a síkátorokban pedig szüntelenül hömpölygött a lökdösődő emberáradat.

Lassan a külváros felé irányítottuk lépteinket. Az utcák fokozatosan néptelenebbé váltak, a zsvaj

már csak hullámzó neszként jutott el fülünkig. Hirtelen felhangzott még a műezzin panasos éneke, majd az is fáradtan szertefoszlott a dombokra települt villanegyed házai közt. Az „európai” városrészben csend honolt. A lakók lefüggönyözött lakásaikban pihenéssel töltötték a koradélutáni szieszta óráit, vagy árnyas kertjeikben élvezték a tunéziai tavasz kellemes, huszonöt-fokos melegét.

Végre célunkhoz értünk. Egy több évtizede Tuniszban élő magyar házához igyekeztünk, hogy megtartsuk expedíciós útunk megkezdése előtt a végső tanácskozást. Vendéglátónk, aki sok-sok évig élt a déltunéziai oázisvidéken, jól ismerte a sivatag veszélyeit és meghívta e tanácskozásra néhány barátját is. Valamennyien bő tapasztalattal rendelkező Szaharaszakértőknek számítottak.

— Az ilyen vállalkozáshoz három dolog szükséges — nyitotta meg a tanácskozást *Monsieur Jean Nagy*, akinek nevét a franciás kiejtés alapján „Názi”-nak mondja mindenki Tunisz-

ban. — Először is: megfelelő felszerelés; másodsorban: olyan résztvevők, kik a legnehezebb helyzetben is bátran, bajtársiasan viselkednek; harmadszor: jó adag szerencse, hogy ne történjen végzetes hiba az út során. Mi csak a felszerelésre vonatkozóan tudunk tanácsot adni. Nézzük, mit is hoztak magukkal?

Valamennyien kivonultunk a ház előtti kertbe, az árnyékban várakozó gépkocsinkhoz, melyet már három napja tartó szakadatlan munkával: valamennyi alkatrész átvizsgálásával; olajozással és nem utolsósorban ésszerű rakodással készítettünk fel végleg a nagy útra. A kocsit és rakományát elégedetten szemléltek. Nem csoda! Már pontosan egy éve készültünk otthon is a nagy vállalkozásra: olvastunk, jegyzeteltünk, felszerelést gyűjtöttünk. A háromtonnás lengyel gyártmányú katonai terepjáróra négy hónapig elegendő élelmiszert, ivóviz és üzemanyag tárolására alkalmas edényeket és hordókat, gyógyszer, ruhákat, műszereket

és hálósákokat raktunk fel. A kocsi belső terét úgy rendeztük el, hogy mind a négyünk számára hálóhelyül is szolgáljon.

— Valóságos mozgó raktár és szálloda! — jegyezte meg *Jean „Názi”*.

Bogdán, az egyik vendég, összeráncolta homlokát, majd rövid töprengés után megszólalt:

Veszélyes útra indulnak — mondta. — Autójuk kitűnő, de a Szaharának azon a részén, amerre menni fognak, utak nincsenek, tájékozódni nehéz. Az egyhangú kavicsláságokon és a megszólalásig egymáshoz hasonló homokbuckák között ropant könnyű eltévedni. Arról a vidékről kellő részletességű térkép sem készült még. Azt tanácsolom, szereljenek fel még műszereket a kocsira. Nagyon fontos, hogy menet közben mindig tudják, milyen irányba haladnak és milyen tengerszint feletti magasságban tartózkodnak.

Másnap *Bogdán* barátunkkal együtt jártuk az üzleteket és a bazárnegyed-

A Matmata látkepe

Kököresin

Az emberiség ősi táplálékát az állat- és a növényvilág nyújtotta. A növények fogyasztása alkalmával már az ősemberek is észlelték, hogy gyógyszerül is szolgálhatnak.

Hazánkban sokfajta gyógynövény van. Állami gazdaságok, termelőszövetkezetek foglalkoznak termelésükkel, és belőlük jelentős mennyiséget exportálunk is. A világpiacon a kamilla, hársfavirág, bodzavirág, csalánlevél, borókabogyó, majoránna, citromfű, rozsmaring, borsmentalevél igen keresettek. Különösen értékes a mák, amelynek már gubóját is felhasználják.

A természetjárónak különösen a mérgező növényeket kell ismernie (beléndek, nadragulya, maszlag, csu-

GYÓGYÍTÓ

csor stb.), amelyek fogyasztásától feltétlenül tartózkodni kell.

Anélkül, hogy kimerítő felsorolást adnánk, felsorolunk néhány fontosabb gyógynövényt, amelyeket bárki gyűjthet és kellő tájékozottság mellett felhasználhat.

Görcsoldó a mák, kömény, ánizs, édeskömény, a borsos- és a fodormenta, végül a vérre hulló fecskefű. A vérkeringésre hatnak a pásztortáska, fagyöngy, gyöngyvirág, galagonya, a piros és gyapjas gyűszűvirág, a tavaszi hérics, az anyaróz és a kerti ruta. Vizelethajtó a tarack-

Medenine egyik lakóháza

ben, ahol minden kapható, megtaláltuk, amit kerestünk: gömbtájolót és magasságmérő műszert fedeztünk fel egy árus kacsái között. A második világháborúban lelőtt repülőgépről származhatott. Előkerült egy kisebb hajókürt és egy forgatható reflektor is. Walknowski kérésére ezekre is alkudtunk. Valamennyi új szerzeményünket felszereltük kocsinkra és most már tuniszi barátaink is nyugodtabban bocsáthatnak útra bennünket. Hajókürtünk öblös hangjával búcsúztunk. A szűk utcából nehézkesen fordultunk a főútvonalra, majd egyre nagyobb sebességre kapcsolva elindultunk a déli irányba!

A városon túl az ország évezredes történelmi emlékei szegődtek mellénk útitársul. Előbb az egykori római vízvezeték romjainál haladtunk, majd *El-Djem-nél* a hatalmas amfiteátrum maradványait csodálhattuk meg. Közben átkeltünk az *Atlasz-hegység* lealacsonyodó láncain is. A hirtelen letöréssel végződő

vonulatok apró öblökkel csipkézett tengerpartot alkotnak, melynek meredek falán nagy robajjal zúzódtak pozdorjává a szünet nélkül tajtékzó hullámok.

Sousse kikötőváros elhagyása után széles partisíkságra értünk. Az arabok *Száhelnek* nevezik. Bár csapadékban és vízfolyásokban szegény vidék, így öntözni sem igen lehet, mégis az egyik legfontosabb mezőgazdasági területe az országnak. Sok millió olajfa zöldell itt. A fák hosszú gyökérzete mélyen lenyúlik a talajba és eléri a több méter mélyen rejtő talajvizet. Így szívják fel élet-erőt a faóriások és a tikkasztó melegben érlelődő termésük Tunézia egyik legfontosabb jövedelemforrását képezi.

A *Száhel* olajfaültetvényeit előbb kopár táj váltotta fel, majd *Gabésnél* végre pálmákat pillanthatunk meg: elértük a dél-tunéziai oázisvidéket. A sokszor húszméteres magasságot is meghaladó pálmáóriások valóságos erdőt alkotnak a város körül.

Mire a település házaikhoz értünk, a Nap már éppen pályájának legmagasabb pontjáról lövette tűzszugárait. Az utcákat viszonylag népteleneknek találtuk. Ilyenkor, a nyári meleg közeledtekor, a lakók nagy része kiköltözik a palmarkertben levő kunyhójába és az árnyas, kellemesen hűs környezetben vészei át a legforróbb évszakot. Mi is elindultunk a pálmák felé. Útunk széles csatorna mellett vezetett, a mederben életet adó víz csörgedezett. Az oázis léte a víztől függ, termelni csak ön-

tözéssel lehet. A város közelében fakadó forrásokból csatornarendszerrel gyűjtik össze és szállítják a vizet a kertekbe, ahol aztán a törzsek közé vezetve elárasztással biztosítják a datolyapálmák nagy nedvességszükségletét. A kertek művelése állandó munkát követel. Nemcsak az öntözésről való gondoskodás jelent nagy feladatot, hanem virágzás idején a jó beporzás biztosítása, szüretkor pedig az aranylő fűrtök leszedése jár sok fáradsággal és valóságos akrobata mutatványok végzését igényli a közel húszméteres magasságban dolgozó embe-
rektől. A sok munkának megvan az eredménye: évente kétszer is bő terméssel hálálják meg a faóriások a gondoskodást.

Gabést elhagyva rövid időre búcsút mondtunk a tengernek és a Matmatai-hegység kopár dombvonulatai közt kanyarogtunk. A kietlennek látszó tájon pihenőre álltunk le. Alig helyezkedtünk kényelembe, amikor észrevettük, hogy kíváncsiskodó emberek serege közeledik felénk.

— Hát ezek honnan kerültek ide, a földből nőttek ki? — kérdeztük egymástól meglepetten. Nem jártunk messze az igazságtól! Ezen a vidéken megfelelő anyag hiányában a föld alá építik a lakásokat. A homokos-agyagos térszínbe öt-hat méter mélységű udvart ásnak és ennek oldalfalába fúrják a barlangszerű lakókamrákat. Távolról, csak a tájba beleolvadó földhányások láthatók az építkezésből.

Hívatlan látogatóink barátságosan viselkedtek és megmutatták „házaikat”.

Az üregek igen szegényesen néztek ki: az állatok együtt laktak gazdáikkal. A szabadon égő tűz feketére kormozta a falakat, a földre szőnyegek voltak leterítve: a lakók ezen aludtak. Néhány edény az ivóvíz tárolására és egy-két primitív használati eszköz egészítette még ki a berendezést. Mikor ismét a napfényes felszínen voltunk, csak az üregek hűvössége maradt meg kellemes emlékként látogatásunkból.

A lakóüregek ásása igen elterjedt ezen a vidéken és a legnagyobb település: Matmata több ezer lakója is szinte kizárólag a föld alatt lakik. Csak néhány közintézmény épülete található a felszínen.

Leereszkedtünk a déli-hegyvidék láncairól és ismét elértük a parti-síkságot. Keresztülhaladtunk az utolsó jelentősebb tunéziai településen: *Medeninen*. Megcsodáltunk a város sajátos építkezésmódját: az emeletesen egymás fölé épített, boltíves tetővel fedett kőkunyhók olyan hatást keltenek, mintha nem is emberi lakóházak, hanem hatalmas méhkasok tünnek volna fel a távolban.

Hamarosan átléptük a határt, líbiai területre érkeztünk. A tengerpart kanyarulatait követtük, miközben kétoldalt ültetvények szegélyezték útunkat. Néhány kilométerre a parttól az ültetvények keskeny sávja véget ér és a zölden viruló élet a sivatag kietlen szárazságának adja át a teret. A távolban végre házak körvonalai tüntek fel: közeledtünk Líbia nyugati fővárosához: *Tripolihoz!*

Martinovich Sándor

NÖVÉNYEK

búza, mezei zsúrló, boróka, petrezselyem. Asztma ellen hatnak a nadragulya, maszlag és a beléndek. Az emésztésre vannak hatással a kating, ezerjófű, vidrafű, a fehér és fekete üröm, a benedekfű és a kálmos.

Hashajtóként használják a ricinust, a varjútövis bengét, a kutya-bengét. Belső szervek ellen használják az erdei pajzsikát, fokhagymát, a gilisztáuzó varádcicsót, izzasztó a kamilla, a hársfa, a bodza.

A kamillának, mint gyógynövénynek a sokoldalúsága általában mindenki előtt ismert. Öblögetésre,

gyulladásokra, borogatásokra, gyomorbántalmak ellen egyaránt használják.

Köptetők az édesgyökér, szappanfű, kosbor, len, pemetefű, ökörfarkkóró, mályva, kankalin, orvosi somkóró, a pompás nőszirom. Idegnyugtató a macskagyökér, amelyet valeriana néven ismerünk és a komló. Gyulladást enyhít a zsálya, a vérontófű, a tölgyfa, a madár keserűfű, a libapimpó.

A növényvilág tehát nem csupán szépségével gyönyörködtet bennünket, nem csak anyagokat nyújt az ipar számára, nem csak fűszereket vagy táplálékot szolgáltat, de a gyógyítás szolgálatában is kiemelkedő szerepet tölt be.

Dr. Tóth Sándor

A BAJKÁL

Földünknek vannak olyan pontjai, melyek a világ minden tájáról vonzzák a turistákat. Ilyenek a Niagara-vízesés, Izland gejzírei, Capri, a Holttenger és a Dolomitok karsztbarlangjai.

Szibéria nagy tava, a Bajkál is méltán kér helyet a világ legszebb tájai között. Ezt nemcsak a szovjet emberek állapítják meg, hanem azok a külföldiek is, akik a fejlődő idegenforgalom során eljutnak erre a turisztikai „fehér foltra”.

Magyarok nemigen jártak még erre; messze is van tőlünk, azután a távolság miatti nagy költség akadályozza, hogy felvegyék turistaútvaink közé. Így a *Reisen in die Sowjetunion* c. folyóiratban megjelent cikk alapján ismertetjük a világ egyik legnagyobb tavának tündérmesébe illő tájait.

Kelet-Szibéria a magas hegyek, zuhatagos folyók és a hatalmas tajgák vidéke. Itt találjuk a Bajkált, melynek smaragdzöld vize csillog az erdők ölén. Az égen szivárványt fest a nap a víztükör párcseppjeiből, partjain fenyőliget fái, kifeszített karcsú hurokként törnek a magasba. Törpe nyírfák tömött koronáj szegélyezik a vizet, s egyik helyen dzsungel, máshol világos erdei fenyőerdők búvólik el zöldjükkel a láto-

gatót. Hatalmas faóriások, a cédrusok emelkednek ki, tobozaik magja a mókusok és medvék, de a tajga lakóinak, vadászainak is kedvelt csemegéje.

A Bajkál olyan mint egy nő, mindig szép és sokarcú. Szélszélben fenséges nyugalommal pihen medrében, jéghideg vízében egybetűkröződik a kék ég a fehér fellegekkel. A víz olyan tiszta, hogy 40 méter mélységben is látni lehet a fenéken fekvő pénzdarabot. De ez a nyugalom csalóka. A vihar gyorsan tör a tóra, hatalmas hullámok csapnak a beborult ég felé, dühöngő szélrohamok tördelik a fák ágait és gyökerestől szakítják ki a hatalmas fenyőket.

A Bajkál kiszámíthatatlanul szélszélves és komoly gondot okoz megseleződése. Szociológusok, meteorológusok, fizikusok és ichtiológusok kísérelik meg titkainak kifürkészését.

A Bajkál sok tekintetben egyedülálló. Ez a legmélyebb tava a világnak, legnagyobb mélysége 1620 méter. Kora 20 millió év, ezzel szemben, a föld legtöbb tava 10–15 ezer évre tekinthet vissza.

Erdőinek állatvilága gazdag; számos prémesállat; coboly, szibériai hermelin, mókus, nyulak és ezenkívül vaddisznó található vidékén, de

él itt a jávor- és szibériai szarvas, valamint a híres szibériai medve. Az erdők tele vannak madárral. Valóságos vadász-eldorádó.

Vízében különleges, félig áttetsző, hatalmas uszonyú halak élnek, amelyek trópusi pillangóhoz hasonlítanak. Színes rákok, vízisiklók is élnek itt, olyanok, amelyek csak a tengerben találhatók. A tóban 1800 olyan növény és állat él, amelyek csak itt találhatók. Ebben a tekintetben is első a Bajkál, a föld tavai között.

A Bajkál Szibéria legfontosabb halászföldje, évente 100 ezer mázsa omult — egy különösen zsíros lazacajtát, mely csak a Bajkál vízében fordul elő, — fognak ki.

Az energiagazdálkodás már régen érdeklődik a Bajkál iránt. A tóba ugyanis 300 folyó és patak torkollik. s mindössze egy, az Angara — hagyja el a tavat. A Bajkál víztartalma 23 ezer km³, ezért építettek a folyón egész sor vízierőművet. Első az irkutszki erőmű, amely a régi szibériai városnál fekszik. Irkutszk — az ipar, tudomány és a kultúra központja. Az Angara partján fekszik, a Bajkáltól 65 km távolságra. A víztükört duzzasztógáttal megemelték, így a folyó mesterséges öblöt alkot, melyet irkutszki tengernek is neveznek.

Az Angara középfolyásánál épült a bratszki vízierőmű, melynek teljesítménye 3,6 millió KW. A Bajkál rövidesen a Szovjetunió legnagyobb ipari vidékévé fejlődik.

Hála a modern közlekedésnek, a Moszkva—Irkutszk közötti légiút a gyors TU 124-essel alig 6 óra. Az 5 ezer km-es távolság vasúttal 3 és 1/2 napig tart.

Irkutszkban minden kényelemmel ellátott szállodák várják a turistákat. A gépkocsi vagy autóbusz alig két óra alatt, a szárnyashajók az irkutszki tengeren keresztül — még rövidebb idő alatt visznek ki a tóhoz.

A Bajkált érdemes megismerni! Aki felkeresi, hajózik tükrén, s megkóstolja jéghideg tiszta vizét, egész életében visszavágyik.

A TÉLI ERDŐ állat világa

A vadon élő állatok különbözőképpen fogadják a telet. Legkönnyebb megoldást választják a „téli álmat alvók”, amelyek a nyár melegét magukra zárt, befalazott nyílású telelőhelyeiken mentik át, lecsökkentve élettevékenységüket. A föld alatti üregekben dermedten, mozdulatlanul fekvő ürge, hörcsög, stb., vagy az odvas fákbán, sziklarepedésekben „alvó” denevérek és az avar alatt merev testtel pihenő sündisznó is a dermedtségben hasonló alvással vészeli át a zord telet. Más fajok melegebb tájakra vonulnak, mint a költöző madaraink — fecske, gólya, fűrés és társaik.

A legtöbb vadon élő állat, azonban télen is minden védelem nélkül a szabadban van. A kihaltak tetsző, csendes téli erdőben is találkozunk nyúllal, rókával, enyhe napokon borzsal, nagyvadfajaink közül őzzel, szarvassal, dámmal, muflonnal, a szőrmekeket a mókus, nyest, nyuszt, hermelin, görény és a menyét képviselik. A madarak közül az erdőben télen is ott szorgoskodnak a cinkék, az örökké mozgó őszapók stb. A mezőn találkozhatunk foglyokkal, fácánokkal, az ilyenkor vendég gatyásölyvekkel, de legtöbbet a szomorúan káromgó varjakkal és a farkát billegető szarkával.

Az itt maradt, télen is nálunk lakó állatok sokat szenvednek a hidegtől, és a téli „fűtést” fokozott táplálkozással biztosítják. Az élet fenntartását biztosító tápanyagmennyiség, fajok és egyedek szerint nagyon eltérő. A kisebb testű és élénkebb vérmérsékletű fajok szükséglete nagyobb.

Az úgynevezett hasznos fajok nem mindig találják meg az eleséget, ezért szükséges őket télen etetni. A hasznos vad gazdasági értéke igen nagy. Egy élőnyúl exportértéke 20 dollár körül mozog, egy kapitális agancsú szarvasbika lelövési díja akár 3000 dollár devizát is jelenthet.

Ezenkívül a szárnyasvad, elsősorban a fácán és fogoly — hasznos a biológiai növényvédelem terén is, mert a kultúrnövényeinket pusztító károsítókat féken tartják. A 30-as évek félmillió fácánja és egymillió fogolyállománya, 4,9 millió kg gyommagot és 6 115 000 kg rendkívül apró és könnyű testsúlyú kártevőt fogyasztott el egyetlen év alatt.

A vad „készül” a télre és tartalék fűtőanyagot — zsiradékot — gyűjt nyár és őszi idején. Ahogy múlik a

tél, annál inkább fogy a tartalék. A veséhez tapadt zsiradék súlya a tél elején a szarvasnál, őznel, muflonnal, dámvadnál stb. jóval nagyobb a vese súlyánál, míg tél végére annak egytizedét se éri el.

De nemcsak energiataralékkal védekeznek a téli erdő vadjai. A hideg érkezése előtt a szőrmes vadfajok „téli ruhát öltenek”. A nyáron vörösés őz téli szőrzete szürkés színű, a nyáron vörösbarna és csak a hasa alján fehér hermelin, téli bundája a fekete farkvég kivételével hófehér lesz. A szőrzetek évszakonkénti színváltozása elősegíti a környezetbe való illeszkedést, a mimikrit, amire nagy szüksége van a lombjavesztett, takarásmentes, téli erdőben élő állatoknak.

A vad nemcsak melegebb szőrzettel védekezik a hideghatás ellen, hanem a környezetadta lehetőségeket is igyekszik kihasználni. Szereti a kedvezőtlen időjárás-hatásokról — szélről, havazástól — védett helyeket. Az apróvad előszeretettel keresi fel az ún. vadvédő sűrűket, amelyet az előrelátó vadtenyésztő telepít számukra,

A vadon élő állatokban a hófűvés tragédiákat okozhat. 1940. II. 13-án és 20-án két hózivataros napon, az ország egymillió körüli fogolyállományának alig egytizede maradt meg, mert a hó betakarta a földön éjszakázó foglyokat.

Az erdő-mező állatvilága megérdemli a gondoskodást és a segítséget. Ha csak tehetjük, zsiradékkal, olajos magvakkal stb. etessük a kis cinkéket, örökzöld növények — mint pl. a borostyán, spárcium stb. — letépésével és a bokrokon, az őz szájának magasságában való elhelyezésével segítsük át a tél viszontagságain az erdő-mező állatait. A téli erdőben ne háborgassuk az állatokat, mert a megugratott, futásra kényszerített vad sok felesleges energiát veszít, amit nehezen tud pótolni.

Szeressük, övjük és védjük tollas és szőrmes barátainkat, amelyek annyi derűs percet szereznek és hasznosot hajtának nekünk.

Dr. Szederjei Ákosné

FIGYELEM autóstop

Zágráb, Szt. Márk templom

Zadar, tengerpart

Jócskán vége lett a nyárnak, mire sikerült riportvégre kapnom Gyurit, a tizennyolcsettendős pesti diákot. De ha deresek lesznek is már a fák, mikor e sorok az Olvasó kezébe kerülnek, időszerűvé teszi őket az élmény melege.

Nem tudom, mi a véleményük az autóstopról. Vannak felnőttek, akik gyanakvóan fogadják ezt a széllel-bélelt utazási formát. Mi fiatalok szeretjük, s nemcsak — és nem elsősorban — azért, mert olcsó, hanem azért is, mert több élményt kínál, mint a vonatutazás. Igaz, akadnak olyanok, akik tisztességtelen szándékkal kérdőzkednek fel az autóra, de — tolvajok is vannak, akik a vonatra specializálják magukat.

Mindenesetre én azt tartom, hogy ez a legszórakoztatóbb utazás, mert a gépkocsiból mindent látok, ami körülöttem van és közel kerülök az emberekhez.

Akit háztól házig, pontosabban szállodától szállodáig szinte üveg-búrban visz az utazási iroda, annak ilyesmi nem jut osztályrészül.

Az idén nyáron autóstoppal indultam neki Jugoszláviának. Kicsit sötétbeugrásnak tűnt a dolog, hiszen sohasem jártam ott, s nem tudhatam sikerül-e a tervezett 2600 kilométert mások jóindulatára hagyatkozva megtennem. Sikerült. Talán jobban is, mint számítottam rá.

Barátommal, kettesben vágunk neki az útnak, Fonyódig váltakozó szerencsével utaztunk.

Fonyód... Igaz, hogy mi az Adriára készülődünk, de ha már útbá esett szépséges tavunk, nem állhatunk meg, hogy búcsúképpen meg ne fürdjünk benne, s utólag — megjárva az Adriát — azt vallom: a Balaton vízében minden megvan, ami a tengerben, kivéve a sót, az viszont egy cseppet sem hiányzik nekem.

Balatonkeresztúrtól olyan csendes volt a vidék az előzőekhez képest, mintha valami lakatlan tájra érkeztünk volna. A Nagykanizsáig vezető úton a dél-zalai erdők között csak imitt-amott tűnt fel egy-egy magányos teherautó, vagy Jugoszlávia felé tartó csehszlovák, magyar és lengyel személykocsi, de bizony azokat úgy megpakolták, bizonyokkal, sátorral bőrdónddel, hogy a kezünket sem volt érdemes fel-emelni miattuk.

Igy hát — feladva elveinket — felültünk egy helyi autóbusszjáratra, azzal mintegy tíz kilométert

előbbre jutottunk, ott pedig az autóstoppok védőszentje egy furgont küldött segítségünkre, amely véletlenül éppen a határállomás büféjébe szállított árut.

Egyhamar átestünk az útlevel- és a vámvizsgálat formáságain, mert egy kizárólagos volt minden csomagunk. Vásároltunk egy-egy üveg sört, majd a két gyalogos vándordiák előtt felemelkedett a sorompó és megindultunk a senki földjén a szomszéd ország vámépülete felé. A jugoszláv határőrök ugyancsak meresztgették a szemüket, mikor kezünkben az üveg Kinizsikkel, beállítottunk hozzájuk. (Mellesleg megjegyzem: kíváncsi volnék, hogyan szerepeltünk a határstatisztikában, amelyben tudvalevőleg van olyan rovat is: milyen járművön érkezett? vonaton? gépkocsival? repülőgépen? Rólunk bizonyára azt írták: lovon. Tudniillik az apostolokén.)

Most jut eszembe sietnem kell, mert még előttem van az egész út, s én még csak a Muránál vagyok. Zágrábban meg sem álltunk jóformán, mert zuhogott az eső. Éppen csak átsétáltunk a város másik végébe, ahonnan Rijeka felé vezet az országot. Szomorúságunkra, már vagy tíz fiatal várakozott ezen a ponton. Az autóstoppos etika iratlan törvényei szerint mi csak a várakozók mögé állhattunk be. Egy kis Zasztava végül lefekezett előttünk, s az odaválási magyar aztán meg sem állt velünk a nagy kikötővárosig Rijekáig. Igaz, meg nem állt, de a tenger felé lejtő szerpentin a nagy viharban úgy imbolygott, hogy néha azt hittük lezuhanunk a mélybe. A lejtőről lepillantva megjelent alattunk a tenger, de nem a szebbik arcát mutatta, a vihar magasra korbácsolta a hullámokat, s nekünk nem maradt más, mint a remény, hogy talán másnapra megkönnyőrül rajtunk az időjárás.

Úgy is történt. Ezért azután négy szép napot töltöttünk Rijekában, azaz inkább Opatijában, ahová mindennap átjártunk autóbusszal, kedvünkre strandoltunk, napoztunk, mielőtt tovább indultunk volna dél felé.

Négy, vagy öt különböző típusú járművel és méginkább különböző

A Diocletianus palota, árusokkal

típusú gépkocsivezetővel (volt abban bosnyák teherautósofőr és francia egyetemi tanár) eljutottunk Zadarba. Hiába kerestünk azonban helyet a diákszálláson: megtelt, nem volt szoba. Valaki mondott egy címet, s Zadar ódon belvárosában egy öreg ház emeletén bekopogtunk ehhez a családhoz. Olaszok voltak, legalábbis olaszul beszéltek, de a vérmérsékletük is erre vallott. Amikor este leültünk, hogy a magunkkal hozott harapnivalóból megvacsorázzunk, az egész család körülült bennünket és mint a kibicek, mindenki harsány hangon tanácsokat osztogatott, mit együnk, hogyan együnk, mennyit együnk.

Utunk következő célpontja, Split felé indultunk. De hol volt még Split... Egész utazásunk legkeservebb — talán egyetlen keserves szakasza — következett. Délelőtt tizenegytől késő délutánig alig 40 kilométert jutottunk előre. Mindenki sietett, mindenki tele volt utassal, no meg, az is igaz, a kacskaringós tengerparti magisztrálon nem szívesen fékeznek az autósok. Ránk esteledett.

Háznak híre-hamva sem volt a környéken, mi pedig kezdtünk elálmosodni. Így kerültünk a Szikla-Hiltonba. A tengerparton kinéztünk magunknak két sziklát és leheveredtünk a tövében. Vékony pokrócunkkal úgy-ahogy betakaroztunk, s egy darabig meg is voltunk valahogy, csak az volt a baj, hogy nemcsak a párnánk volt sziklából, hanem a derékajunk is. Mít nem adtunk volna ezen a könyörtelen kövesparton egy darabka alföldi televényért! Azt álmodtam, hogy fürdöm a tengerben, a víz érintésére felébredtem, kiderült, hogy esik az eső. Kiálltunk hát az országutra és meddő várakozás után egy menetrend szerinti autóbusszal eljutottunk az Adria fővárosába Splitbe.

Szívesen beszámolnék a Mari-

Nyári szállodák, Zadar mellett

Split. Kikötő

Split. Kilátás a tengerre

Élies hangulatú kávéházi terasz, Splitben

jan-hegy lábánál fekvő hajdani Spalato látványosságairól — a Diocletianus palota titkairól, a Mestrovich villamúzeum fenséges szobrairól, az Aquarium színjátzó mesevilágáról — de ezt mások már sokszor megtették és nálam avatottabb módon.

Split különben utazásom szempontjából határkőnek számított. Ez volt az a hely, ahol magamra maradtam. Búcsút kellett vennem barátomtól, akit elfoglaltsága haza szólított. Egy szép reggelen tehát ő kiment a város egyik végére, ahol az út Rijekának vezetett, én meg a másik végébe, ahol az állt az útjelző táblán: Dubrovnik 247 kilométer.

Ami azt illeti, egyedül unalmasabb az autóstópos utazás, de lényegesen könnyebb. Egy utast mindenki szívesebben felvesz, mint kettőt. Bárhogy fájlaltam tehát egyedüllettem, azt kellett konstatálnom, hogy Splitől kezdve szinte tálcán hozták elem az alkalmas gépkocsikat. Igaz, más oka is volt ennek. Az az ötletem támadt, hogy autótérképem hátlapjára jó nagy betűkkel felírtam: BUDAPEST. Ha közeledett egy autó, ezt a rögtönzött táblát mutattam feléje. A hatás minden váromozást felülmúlt. Azok az autósok, akik a belföldi stopposokat „állvahagyták”, nem tagadták meg a segítségnyújtást a külfölditől, aki egy olyan távoli városba igyekszik, mint Budapest.

Dubrovniktól hazáig alig akadt autós, aki ne torpant volna meg a Budapest felirat előtt, s ne invitált volna be a kocsiba.

Különben visszakanyarodva Dubrovnikhoz, ott bizony — a Szózat szavaival élve — nem volt számomra hely, mert amilyen gyönyörű a félszigetre épült műemlékváros, olyan kevésbé alkalmazkodik a magamfajta szegény diák pénztárcájához. Kiköltöttem hát a 20 kilométerre délre

fekvő Plat községbe, ahol egy camping melletti parasztházban jó kis szobát kaptam 18 dinárért. Strandoni a campingbe jártam, lengyel és cseh fiatalokkal kerültem jó barátságba, az esti tábornoznél orosz—angol—német keverék nyelven ismerkedtünk egymás hazájával.

Öt nap után azonban búcsút kellett vennem az Adriától, mert hazafelé még nagy út állt előttem. Vissza ugyanis más útvonalat választottam. Nem a tengerparton, hanem a jugoszláv „kontinensen” vezetett haza az utam. Elsőnek egy poroszkáló kis Zasztava tűnt fel, vagy, ahogy itt a FIAT-fiókat becézik: Fityó. Felemeltem a Budapest feliratot, de megpillantottam, hogy a csöpp kis alkotmányban egy komplett négytagú család foglal helyet. Már-már leeresztettem a kezemet, de nagy meglepetésemre a kocsit megállt, a vezető ösenyomoritotta, átrendezte a családot és betessékelte. Állatorvos volt a szerbiai Čačak városából, amely mintegy 400 kilométerre feküdt innen. Papa, mama, nagylány, kislány és jómagam, ebből állt most már a Fityó közönsége, a továbbiakban elég viszontagságos, de feledhetetlenül baráti hangulatú utazáson.

Iszonyú rossz úton haladtunk, s a kis megterhelt kocsit nemsokára felmondta a szolgálatot. Vendéglátóm, azonban nem engedte, hogy kiszálljak, nekiállt bütykölni az autót, pedig közben már öreg este lett. Valahogyan eljutottunk egy szervizállomáshoz, ahol kezelésbe vették a motort, engem pedig a jólelkű aszszony bőségesen megvendégt a magukkal hozott hazaiból. Éjjel 3 órára érkezünk be Čačak városába. Elszontyolodtam arra gondolva, hogy most szállást kell keresnem. De erről vendéglátóim hallani sem akartak. Hazavitték a lakásukra, ágyat vetettek nekem, másnap friss reggelivel fogadtak, majd a család fő kivitt kocsiján a város határába, s csak akkor engedett utamra, amikor talált számomra egy teherautót, akivel továbbmehetek

Nem jártam rosszabbul ezzel a teherautó-sofőrrel sem. Kiderült, hogy úticélja Újvidék. Cacaktól Újvidékig körülbelül 220 kilométer az út. Utazásom nagyobb részének gondja tehát el volt vetve. Ráadásul magyar anyanyelvű volt az illető,

akivel még könnyebben szót érthettem.

Régi igazság, hogy a legszegényebb emberek a legbökezebbek. Újvidékre érve, nem engedte, hogy szállást keressek. Ám míg az állatorvosnak külön vendégszobája volt, ő csak a kisfia ágyában egy közös fekhelyet ajánlhatott fel nekem. De felajánlotta. Felesége jóízű vacsorát, másnap reggelit készített nekem, még úticsomagot is adtak és ők is kikísértek a város határába.

Magyar nemzetiségű volt az a sofőr is, aki Szabadkáiig elvitt. Ez azonban fura alak lehetett. Egész úton valami olyasmit magyarázott nekem, hogy társuljak vele mézeladásra. Szerezsek Magyarországon vevőt a mézre, amelyből ő több hordonyit tudna szállítani jutányos áron. Ha jól megszervezem az üzletet, tisztességes jutalék üti a markomat. Valamit dűnyögtem neki hogy én nem konyítok az üzlethez általában, a mézhez meg különösen. De láttam azt hiszi, hogy keveslem a jutalékot. 'Azért barátságosan váltunk el, mert a végén mindent ráhagytam a békesség kedvéért.

Ismét opportunistá voltam és Szabadkáról Szegedre autóbusszal kelttem át. Hiába, egészen elkényelmedtem a hosszú úton!

Végül is újra idehaza voltam. Most már csak Szegedről kellene valahogy hazavergődnöm Pestre a Böszörményi útra — gondoltam. A szegedi benzinkútnál nehezen akart sikeredni a dolog. Hja, itt már fűtyülnek a Budapest feliratú táblára! Végül egy újvidéki rendszámú Opel vezetője könyörült meg rajtam. Útközben megkérdezte hol lakom, Pesten-e vagy Budán. Mondom Budán. Jó, felelte, ő is odamegy. És merrefelé? — kérdezett tovább. — A Déli-pályaudvar környékére — mondom. Érdekes. Ő is odamegy. Nagyszerű, örvendeztem, onnan már csak egy ugrás nekem a Böszörményi út... Micsoda? — nevette el magát — ő éppen Böszörményi úti rokonához tart.

Igy történt, hogy a végén autóstoppal házhöz szállítottak.

Lejegyezte:

Novobáczky Sándor

Előző számunkban szívesen számoltunk be a csongrádi természetbarátok életéről. Szerettünk volna hasonló eredményt Szombathelyről is jelteni — sajnos nem sikerült. Pedig a vasi fővárosban is lelkes, szakavatott vezetők tartják kézben a mozgalmat. De valahol hiba van.

Jogos és vélt sérelmek hátráltatják munkájukat, s közben egyre apad a szakosztályok, az aktív természetbarátok amúgy sem túl népes serege. Kissé borongós is a hangulat a megyei TS nemrég elkészült modern épületében levő parányi szobáskában. Pedig a környezet derűt áraszt. Alig kőhajításnyira áll a pompás művelődési és sportpalota, s az épület ablakai a városi sporttelepre tekintenek.

E pompás környezet is csak lassan szüli a szavakat. Pest messze van — halljuk —, messzebb mint gondolnánk. A fővárosban — ahol döntéseket hoznak —, szerintük ellenükre.

Ezért hanyatlana a vasiak mozgalmá?

A minőségi szint emelkedése nem szükségszerű együttjárója a tömegsport hanyatlásának, mint ahogy azt, pillanatnyilag *Kubát Hugó* szakszövetségi főtítkár és *dr. Varasdy Sándor* a versenybizottság elnöke látja. A hibák okai nem kizárólag az új versenyszabályzatban keresendők, s a mozgalmat nem csak a tájékozási verseny jelenti.

60–70 fős szakosztályok szűntek meg a közelmúltban — mondta a főtítkár. Kevés a vezető, az edző. Eltávoztak, vagy elkedvetlenedtek. Az üzemi szakosztályok száma 21-ről 13-ra, az iskolaiaké 17-ről 12-re csökkent.

Örvendtes előjelek akadnak bőven. A kötelező iskolai honvédelmi ismeretek bevezetése az utánpótlás nevelését segítheti. Népszerűek a tömegtúrák is. Nyári vásárnapokon a Szajki-erdő tavának környéke, a fürdőzők, horgászok és csónakázók paradicsoma. A szépen fejlődő üdülőhely, közelsége miatt, még a Balaton rajongóit is el tudja csábítani. A hamarosan mintegy 50 holddal bővülő híres arborétum az idegnek mellett, főként a diákseregeket vonzza. A népszerű helyi túrák, az ezreket mozgató hagyományos kőszegi Jurisits napok, mind biztató jelek.

A fiatalokkal, úttörőkkel, KISZ-esekkel való összefogás és a munka, reméljük ismét fellendíti a vasi természetbarátok gazdag múltú mozgalmát.

TAMÁS FERENC

NÁDERDŐBEN NÁDBOTTAL

A horgászat a turisztika édes testvére. Az erdők, a források a tenger tünderei — a dryádok, najádok és néreiszek — már az antik mitológiában is egy család tagjai voltak. Hogy a horgászok szeretik a vizet, nem is kétséges. És még a legfáradtabb turista is szárnyakat kap, ha túra közben patakkal, forrással találkozik.

Túlzás nélkül mondhatom, hogy a természet anyjának — a víznek — a varázslata alól senki emberfia nem vonhatja ki magát. Azután a turista is, a horgász is a rengetegben érzi otthon magát. Útrakelve mindegyikük botot ragad. De míg a turista a lombos erdőt szöges bottal járja, a horgász a rengeteget — nádbottal...

Mindkét szenvedély forrása a — természethez való vonzódás. A horgászat ezt még a vadászat izgalmával is megtetézi. Ezért — s ezt készséggel elismerem — a turisztika nemesebb szenvedély a horgászatnál. A turistának érdek nélkül tetszik a

szitkozódva térünk haza. Mint a lóvá tett szerelmes, akinek imádoztja nem jött el a randevúra.)

Turista is, horgász is ahány, annyi féle. Olyan is akad például, aki autón érkezik a tethelyre. Ez — szerintem — éppen olyan álhorgász, mint amilyen ál-turista az, aki a Lajos-forráshoz nem gyalogol el. (Autó híján én ilyen szigorú elveket vallok... Úgy vélem, Rousseau híres jelszavához: Vissza a természethez!! — nem illik a gépkocsi.) Én magam vonattal utazgatok, s gyalogszerrel szoktam megérkezni a horgásztanyára. Ekkor kezdődik az a két hét, amelyet szakállasan, toprongyosan, édes kettesben tölthetek el a természettel. Ez idő alatt csak az égzengés űz ki a nádasból, hajnaltól éjfélig ott rejtezkedem. A nádas igazi mikrokozmosz. Az egész világ elfér benne.

A horgászás — minden tévhiedelemmel ellentétben — nem azzal kezdődik, hogy a horgász beveti a vízbe a horgát. Akár a turisztika, ez is sokkal előbb, már a készülődéssel kezdődik. Az elutazás percében pesti

lakásom előszobájában a következő rakomány vár elszállításra: hat darab szétszedhető horgászbot a tokban, kis hátizsákban az orsók, számszámok, „úszók”, horgok és ólmok, nagy hátizsákban a haleleség (giliszta, kukorica, nokkedli, krumpli, tarhonya), valamint a nélkülözhetetlen ruházati cikkek, ezen kívül gumicsizma, vihar- és elemlámpák, horgászszék, bogrács, csalihal-kanna, szalmakalap, valamint — a legelhanyagolhatóbb tényezőként — a horgász kosztja, a kávéfőzővel együtt... Egy afrikautazó szafarit bérel, én mindezt magam cipelem.

Az első hajnal azonban minden fáradságért kárpótol. A tó éppen úgy ébred, mint az erdő. A Nap még a kenesei Öreghegy mögött bújkál. A Balatonon gyöngyházfényű pára lebeg. A csónak nem is a vizen, felhők között száll. A nyári balatoni hajnal a lét legszebb percei közé tartozik.

Fölkel a Nap, sugarai tisztára törlik a tó tükrét. Alsóórs felől vonatfütty érkezik, s az ébresztőre a tó föl is ébred. A nádszálakon rigók hintáznak, a törpegém röptében csaknem lesodorja a kalapomat, a sűrűben vadkacsa hápog, a nyílt víz

fölött sirály rikácsol, a csónak körül snecik ugrándoznak, s — valamenyik között ez a legszebb! — ponty rezzenti meg a nádat.

Kapitális pontyot még sosem fogtam. Csak éppen elszalasztottam. Két éve történt, hogy hajnali háromkor az alig derengő szürkületben az úszóm antennája megmozdult. Alig pár perce érkeztem ki a nádba, a hajnalt akartam megelőzni. Lámpámmal körbevizsgáltam a nádöblöt, de, hogy semmi mozgást nem észleltem, nyugodtan beejtettem a horgomat. Körülöttem éhes szúnyograj zümmögött, s éppen Moszkitókenőccsel kenegtettem az arcomat, amikor az úszó kiemelkedett a vízből. Rémülten bevágtam. Ekkor derült ki, hogy csónakomat még nem is kötöttem a nádhoz. Előbb a bot görbült meg félelmetesen szépen, aztán csónakostul megindultam a nád felé. Közben — ijedtemben — a botot magam mögé löktem a vízbe, a zsinórt két öklömre csavartam. Aztán egyet pattant a zsinór, s valami elmenekült a nádból. Mi volt ez? — kérdeztem a félhomályban, reszkető

térdekkel, hajnali negyed négykor. Sosem derült ki.

Nyilvánvaló, hogy a horgászat sok mindenben különbözik a turisztikától. Egy dologban azonban hajszállra megegyezik vele: a horgászat éppen úgy az emlékezés, valamint az álmok csipkefinoman szőtt nyersanyaga, mint egy-egy feledhetetlen gyalogtúra. A horogról elmenekült ponty halhatatlan témája a téleesti emlékezéseknek, ő az a ponty, amelyet sikerült kifogni, vagy az, amely sose járt a horgász hely környékén. A horgászat legendákat termő szép szenvedély...

Az emlékek azonban nemcsak nappal kísértének. Nem egyszer megtörtént velem, hogy halotthideg téli éjszakán fölriadtam, s az ágy szélén ülve meredtem a sarokba, a kihült kályha irányába. Én azonban nem a kályhát láttam, hanem a kék holdfényben csillogó vizet, a haragoszöld nádat. De mikorra az úszómat is megláttam volna — fölébredtem. Olyan vad szívdobogással, mintha a nádat ponty mozgatta volna.

Molnár Aurél

RENDSZERESEN

FOGYASSZA

„C” VITAMINOS GYÓGYSZÖRPJEINKET

- 1 **CSIPKESZÖRP** influenzás megbetegedések megelőzésére.
- 2 **DIVIRÓMA SZÖRP** cukorbetegek részére is.
- 3 **VIROMA SZÖRP** magas vérnyomás, érrelmeszesedés, érszűkületi betegségek gyógykezelésére.

Forgalomba hozza
HERBÁRIA

Kapható: az állami és szövetkezeti élelmiszerüzletekben és a **HERBÁRIA** szaküzletekben

Bolyongás az Aconcagua lejtőin

A 8000 km hosszú Andok

Minden hegységnek megvan a maga sajátos varázsa. A Himalája megközelíthetetlen titokzatosságával, az Alpok kedves üdülőhelyeivel, a Kaukázus mesészerű keleti világával bővíti el az embereket.

Dél-Amerika nagy hegysége, az Andok azonban nemcsak varázsos szépségével, hanem mértani szabályosságával is kiemelkedik a hegyek nagy családjából. Míg társai szabálytalan alakzatban terülnek el a kontinensek belsejében, ő testőrként magasodik a Csendes-óceán partján és a Darien-földszorostól egészen a Horn-fokig védi a szárazföldet a tengerek viharaitól.

Dél-Amerika egész nyugati hegyes partvidéke a Rocky Mountains és a mexikói Sierra Madre folytatása, mely közel 8000 km hosszan terül el és a Cordilleres de los Andes, vagy egyszerűen Andok néven ismeretes. Nevét onnan kapta, hogy az egykori spanyol hódítók andes szóval jelölték azokat az öntözőcsatornákat, amelyeket az indiánok a hegyek oldalain építettek.

Az Andok, mint általában az északi sarkkörtől a déli sarkig nyúló egész hegység, vulkánikus. A gerinceken óriás, kialudt vulkánok: a Chimborazo 6272, az Illampu 6550, Ljullaillaco 6723 ülnék. Soru-

kat az 5896 m magas Cotopaxi és a 6060 m magas Guallatiri, a föld legmagasabb működő vulkánja nyitja meg és Amerika legmagasabb csúcsa, az Aconcagua zárja.

E hegyekben, Ecuador és Peru határán — ahol az Andok hármaslánca szakad szét, születik a világ legnagyobb folyama, az Amazonas-Ucayali, s bölcsője felett, mint egy testőr, őrködik a Nevado de Huascarán 6768 m-es orma.

A repülőgép, a Tűzföld felé haladva, amint elhagyja a 3835 m magasban fekvő, festői Titicaca-tót, s átlépi Argentína határánál a Puna de Atacamát, szinte nekirepül az indiánok által „faragott őrszemnek” nevezett Aconcaguának, amint hegyóriásoktól környezve, hó- és jégmezőkkel borított oldalával koronázza az Andok gerincét. Az Aconcagua határkő. Innen délre már ismét egybefonódik az Andok hármaslánca, s folyton alacsonyodva egészen a Tűzföld legkeletibb csúcsáig, síksággá terül szét.

(A földrajzi adatok az 1968-ban megjelent Kis Világ Atlaszból vannak átvéve.)

36 sír Puente del Inca temetőjében

Az Aconcaguát a századfordulóra a hegymászóvilág alig ismerte. Emberi település keves volt közelében és talán ez

az oka, hogy ellentétben a Himalájával, a környező népek istenként soha nem tisztelték. Első megmászását is csak 1883-ban kísérelte meg a német Paul Süssfeldt — eredménytelenül —, és csak több kísérlet után 14 évvel később sikerült meghódítani egy Macagua-beli hegyi vezetőnek, Matthias Zurbriggennek.

A hegy szépsége azonban mágnesként vonzotta az alpinista expedíciókat és már az első 10 évben 24 expedíció vágott az Aconcaguának, amelyből 10 jutott fel ormára. Ma már a kísérletek száma 100 fölött van, melyből fele érte el a csúcst, azonban a résztvevők nagy része súlyos fagy sérüléseket szenvedett és a csúcs alatti kis falu — Puente del Inca temetőjében nem kevesebb, mint 36 áldozat alussza örök álmát.

Az Aconcagua megmászása ugyanis nagy erőfeszítést követel egyrészt magassága, másrészt egy gyilkos hóvihar, az ún. „viento blanco” miatt, amely 250 km sebességgel, mínusz 35–40 fokos hideggel tör hirtelen a hegymászókra.

Történetünk arról a kéttagú német expedícióról szól, amely 1965 januárjában vágott neki a csúcshoz. Előttük néhány nappal egy mexikói csoport már sikeresen mászta meg az Aconcaguát és egyik tagjuk — Fernando de la Mora — csatlakozott a németekhez is. A sikertelen kísérlet során azonban agyvérzést kapott és ezzel tragédiába sodorta társait. Mentése során nemcsak maga, de elpusztult Dieter Raab is, s mint a mendozai törvényszék orvostani intézete megállapította, mindkettőjük halálát nem sérülés, hanem oxigénhiány, értelemzavar és kimerültség okozta. Raab egyébként nemzetközileg ismert kiváló alpinista volt, akit tragikus sorsa a Popocatepetl, az Ixtacihuatl — és a Kilimándzsáró megmászása után vezetett az Aconcaguához.

Az expedíció harmadik, egyetlen életben maradt tagja a 30 éves Rudolf Brainbauer, szintén tapasztalt alpinista volt, aki sorban mászta meg az Alpok után Kanada, Egyesült Államok, Mexikó és Dél-Amerika hegycsúcsait. Az Aconcagua megmászásáért azonban súlyos árat fizetett. Tragikus élményeit cikkeiben és könyvekben örökölte meg. Ezekből állítottuk össze annak a mászásnak krónikáját, amely méltán viseli az alpinizmus történetében a „Bolyongás az Aconcagua lejtőin” címet.

Az első nap

D Dieter Raab és Rudolf Brainbauer azért választották úticéljuknak az Aconcaguát, mert a 6760 m magasságával a keleti félteke legnagyobb hegye.

Mendozából, az Argentin Andok legnagyobb városából indultak. 200

km-t gépkocsival tettek meg, amíg elérték *Puerta del Incát*, amely a *Horcones-völgy* bejáratánál, az *Aconcagua* lábánál fekszik. Itt egy ösvért béreltek, mely felszerelésüket a hegymászás kiindulópontjáig, a 4230 m magasságban fekvő „*Plaza del Mulás*”-ig vitte. Ezt a 35 km-es utat gyalog tették meg, és amíg az *Aconcagua* napfényben sugárzó, hóval fedett déli oldalát nézegették, nem gondoltak arra, hogy kísérletük balul is végződhet.

A következő napot arra használták fel, hogy megismerkedjenek a környékkel, és hozzászokjanak a magaslati levegőhöz. A *Plaza de Mulason* egy mexikói hegymászó csoporttal találkoztak. Vezetőjük *Fernando de la Mora* volt, aki két nappal előtte tért vissza csoportjával az *Aconcagua* harmadszori sikeres megmászásáról. Mexikói társait rá akarta venni, hogy az ún. „lengyel-út”-on, a keleti oldal jégmezőjén át ismét mászzák meg a hegyet, azok azonban fáradtságra hivatkozva elzárkóztak a merész tervtől. Ezek után *Mora* csatlakozott a két némethez és velük, valamint három argentin alpinistával együtt, január 14-én vágta neki a csúcs felé vezető útnak.

Az 5850 m magasán fekvő „*Plantamura*”-ig az út végnélküli törmelekszakadékokon vezetett. Már az első nap rosszul kezdődött. *De la Mora*, mint a hegy ismerője, vállalta a csoport vezetését, de eltévedt és a bivakkunyhót 4 helyett csak 12 órai mászás után, rendkívül elfáradva érték el. A hat kimerült ember 3 keskeny fekvőhelyen vacogta végig az éjszakát és reggel a kedvét vesztett három argentin vissza is fordult *Puerta del Incába*.

Január 15. péntek

A három alpinista a rossz idő ellenére is azt határozta, hogy felmászik az „*Independencia*” nevű kunyhóhoz, mely 6480 m magasban alig 500 m-el a csúcs alatt fekszik. Délután 17 órakor el is értek a költői nevű szükségmenedékhelyet, de a sátor nagyságú kunyhót tetején tátongó lyukakkal, sarkaiból kiszakított ajtóval találták, s belül félméter magasan állt a keményre fagyott hó. *Brainbauer* azonnal vissza akart fordulni, de *Raab* és *Mora* elleneztek. A tragédia megkezdődött. Vacsorázni nem volt kedvük, kimerülve másztak hálózásukba és még a rájuk terített sátorlap sem védte meg őket a hófúvástól. A borzalmas éjszaka után feladták tervüket, átfagyva, éhesen és elfáradva visszafordultak.

A vihar által felkorbácsolt szél ar-

cukba vágta a havat, belekerültek a félelmetes „*viento blanco*”-ba. Több-órai fázasztó bolyongás után *Mora* egyszerre csak felkiáltott, „megvakultam!” Társai azt gondolták, hóvaktságról van szó, átkarolták és lassítva a menetelést, a tomboló hóiharban folytatták a leereszkedést. *Mora* állapota azonban tovább romlott, beszédzavarok léptek fel, s többször összerogyott.

Néhány órai küszködés után — minden lépés nagy erőfeszítésbe került — lélegzetük kifogyott, s a helyzet egycsapásra a pusztá létért való küzdelemmé változott. Teljesen kimerülve este felé, 6200 m magasságban, 40 fokos hidegben nem bírták tovább, és a szabadban letáboroztak. Morát hálózásukba csomagolták, amíg felverték a sátrat. Megpróbálták Morát is behúzni, de nem sikerült. A szerencsétlen a szabadban, ponyvával betakarva feküdt. Szeme fehérje sárgára színeződött, arcát vízszes jég borította.

Raab kinn maradt, míg *Brainbauer* bemászott a sátorba. Halálosan fáradt volt. Gondolatai nem tudtak a mexikóitól elszakadni. A 33 éves *de la Mora Tempicó*-ból származott; az *Aconcagua* négyszeri megmászását egy *Himalája*-expedícióhoz edzésnek szánta.

Raab! — jutott hirtelen eszébe. Hol van? Elhúzta a sátornyílást. De csak a vihar tombolását és zúgását hallotta. *Raab* eltűnt.

Rémület s halálfélelem szállta meg. Megérezte, hogy társával valami rettenetes történt. A sátornyílást hátizsákokkal eltömte, a benzinfőzőt próbálta meggyújtani, de ujjai nem tudták tartani a gyufaszálat, megfagytak. Összekuporodva, ólmos közömbösséggel várta a reggelt. Elfeledve minden óvatosságot, cipőit lehúzta, s lábát a hálózásukba dugta.

Meg sem kísérelte, hogy ébren maradjon, elaludt anélkül, hogy tudta volna — a halál milyen közel van hozzá. Reggel, amikor felébredt, a borzalmas *viento-blanco* még tombolt. Öltözni kezdett, de megfagyott lábai nem fértek bele a cipőbe.

Még egy harisnyát húzott a lábára, és cipő nélkül vágott neki a lefelé vezető útnak. A sátor mellett me-reven és mozdulatlanul feküdt *Mora*. Szólt hozzá, de nem adott életjelt. *Raab*nak nyomát sem látta.

Harisnyái már pár méter után csatfokban lógtak. A kövek és a megfagyott hó — csontig felszakították lábait. Sokszor elesett, lába vérzett, véresre festette a havat. Önkívületben tántorgott, amíg egyszerre feltűnt előtte a *Plaza de Mulás*-i kis menedékház.

Segítségért kiáltott, kiszáradt tor-kából azonban csak rekedt rikácsolás tört ki. Hosszú idő telt el, amíg észrevették, s emberek jöttek érte.

*Brainbauer*t másnap ösvéren *Puerta del Inca*-ba, onnan autóval a *mendozai* katonai kórházba vitték. Itt ért véget odysseusi kálváriája. Ekkor még nem tudta, hogy csak 10 hónappal később, kéz- és lábujjak nélkül hagyhatja el a kórházat.

Ezalatt a mentőcsapat Morát közvetlen a sátor mellett, *Raab*ot alig 50 m-re távolabb megtalálta. A segítség azonban már későn érkezett. Az orvosi vizsgálat Moránál agyvérzést, *Raab*nál kimerültséget állapított meg.

Egy, az *Aconcaguáról* szóló könyv a következő mondattal kezdődik: „A hegyek kegyetlen harcot vívnak azokkal az emberekkel, akik meg akarják hódítani. Minden hegy védekezik, mielőtt megadja magát. Ez joguk, hiszen a hegyek sorsokat döntenek el”.

Ilyen hegy az *Aconcagua* is.

Turistaellátó Vállalat

Budapest, VI., Lenin krt. 55.

Tel.: 224-230, 224-412. Telex: 0-794.

Új nyitvatartási rend:

Naponta: 9-19 óráig (szombaton: 9-13).

Egyéni és csoportos szállásfoglalás és étkezés, előfizetés valamennyi turistaházba.

Elővételi autóbuszjegy:

az egész ország területére (60 napos elővételben).

Autóbusz különjárat megrendelhető: belföldre

Autóbusz különjárat megrendelhető: külföldre

AZ ÚJJÁSZÜLETETT DREZDA

A brüchlachi terasz — Európa balkonjának nevezik — háttérben a nagytemplom tornya, az Operaház és az Elba-híd

Drezda — régen azt mondták — hogy a világ legszebb városa.

A nagy humanista Herder — „német Firenze-nek” nevezte és *Winckelmann* — a neves művészettörténész (halálának ebben az évben van 200. évfordulója) „a művészetek Athénje”-ként emlegette. Drezda szépségét elsősorban csodálatos fekvésének köszönheti. Az *Elba-völgy* közepén, magaslatoktól körülveve fekszik, melyek oldalán szőlő-, gyümölcsösök és erdők zöldellnek. Mégis, hírnevét gazdag művészeti kincseinek és történelmi építményeinek köszönheti.

Drezda nevezetességei a várossal együtt a II. Világháborúban elpusztultak. A város területéből 15 km²

lángok martaléka lett, 35 000 ember vesztette életét. Világhírű építmények, mint amilyen a *Zwinger*, vagy a *Miasszonyunk-temploma*, mely Németország legjelentősebb protestáns temploma volt és még sok más érték vált a lángok áldoztává.

Aki ma látja az NDK-nak ezt a harmadik legnagyobb városát, meglepődik lüktető életén. Az NDK alapításának évében kezdtek meg a tervszerű újjáépítést. Nemcsak hatalmas lakónegyedek, hanem gyárak is létesültek, és ezek Drezdát jellegzetesen ipari metropolissá változtatták.

Drezda a tudományok városa is, ezt bizonyítják a kutatóintézetek, a hét főiskola, köztük a Műegyetem is.

Az állam többszázmillió márkát áldozott Drezda szétrombolt történelmi épületeinek helyreállítására. Aki ma megtekinti a *Zwinger* és megcsodálja elragadó barokk építőművészetét, nem hiszi, hogy rövid idővel ezelőtt itt romok tömege halmozódott.

A Szovjetunió baráti segítségével találták meg a drezdai képtár számos képét különböző barlangokban, nedves bányákban. A súlyosan megsérült képeket a Szovjetunióban gondosan restaurálták, és 1958-ban az NDK kormányának átadták.

Igy találkozhat a látogató ma újra az *Óreg Mesterek Galériájában* — a világ egyik legértékesebb festménygyűjteményével —

Raffaell „*Sixtusi Madonnájával*”, *Rembrandt* „*Ónarc-kép Sashiával*”, *Tizian* „*Adófillér*”-ével, *Giorgione* „*Alvó Vénuszával*” és még sok más művészeti értékkel, *Rubens*, *Dürer*, *Hallbein*, *Cranach* mesteri alkotásaival.

A történelmi múzeumban található a világ egyik legértékesebb díszfegyver, és dísz-vadászfelszerelése, valamint díszruhagyűjteménye. Drezda szülővárosa az ún. „Zöld boltíveknek”. Világhírű gyűjtemény mesterien kidolgozott arany tárgyakból és ékszerekből.

A rézmetszetek világviszonylatban híres gyűjteményében 500 ezer kézzel rajzolt és nyomásos grafikával készült művet őriznek.

A múzeumban található Németország legrégebbi éremgyűjteménye. A matematikai és fizikai gyűjtemény pedig a világ egyik legrégebbi és legjelentősebb technikai és tudományos ilyen tárgyú gyűjteménye. Persze csak a legfontosabb látnivalókat említettük meg, felsorolásra itt nincs módunk.

Drezda zenei hagyománya is jelentős. Három, nemzetközi viszonylatban is rangos zenekara: a világhírű *Drezdai Állami Zenekar*, a *Filharmonikusok Zenekara*, amelyet Csajkovszkij, Dvorák, Richard Strauss is dirigált és a 75 éves *Kreuz-kórus*.

Minden héten megrendezik a *Kreuz-vecsernyét*, mégpedig az újra felépített *Kreuz-templomban*, melynek harangjai a kölni Dóm után a legnagyobbak Németországban.

Szóljunk néhány szót a város környékéről is. Egyik legszebb kirándulós helye a *Pillnitz-i park és kastély*. Az *Elba* mentén *Szász-Svájc* egyedülálló homokkőhegységei, bizarr szikláinak sok hegymászó vonzanak oda. — *Szász-Svájc* az NDK fő üdülőhelye. Könnyen és gyorsan érhető el Drezdából a *Keleti-Erchegység*, egyike szintén annak a sok látnivalónak, amit meg kell nézni és amit nem lehet elfelejteni.

Manfred Knoll

A pillnitz-i kastély a drezdaiak kedvenc kirándulós helye

AZ ERDŐ ÉS A MITOLÓGIA

A régmúlt idők embere közvetlen kapcsolatban állt a természettel, s a legtöbb nép az erdőben démonok, istenségek tanyáját vélte. Ez a misztikus kapcsolat az erdő és az ember között nemcsak babonák, mesék keletkezésének, hanem sok művészi alkotásnak vált forrásává.

A régi népek fantáziája benépesítette az erdőt, tiszteltek egyes fákat vagy fafajákat, gyógyerőt vagy egyéb misztikus hatalmat tulajdonítottak nekik. Templomot láttak egyes erdőkben, s ligetekben.

A legtöbb európai nép, hatalmas növése, erős fája és magas életkora miatt, elsősorban a tölgyfát tisztelte. A régi görögök a diófával együtt Zeus fájaként tisztelték. A hatalmas dodonai tölgyfa tövében állt a nevezetes ősi jóshely, amelynek papjai a tölgy susogásából vélték kihallani az Olimposz urának akarátát.

Az ókori Rómáról azt tartották, hogy férfi lakói tölgyfából nőttek ki. *Plinius* szerint, különösen a vilámsajtotta tölgynek a fogfájás ellen van kedvező hatása. Ugyanő emlékezett meg arról a hitről, hogy a tölgy lomb a vadásznak szerencsét hoz. A germánoknál a tölgy az erő és a hűség szimbóluma volt.

A középkorban határfának is szívesen választották a tölgyet. Németországban tölgyfák alatt tartották az ítéleteket és a népgyűléseket.

A magyar mitológiából kevés emlék maradt fenn, de bizonyos, hogy őseink is tisztelték a tölgyfákat.

Az ősgermán mondában még a kőrifa kapott különösen nagy szerepet. A monda szerint az egész világmindenség egy „*Iggdrasil*” nevű kőrifán nyugszik. Ennek a fának hatalmas messzire nyúló ágai vannak, koronája az egekbe nyúlik, gyökerei között pedig az alvilág szellemei lakoznak.

Egyes népek a nedves, párás völgyekben, mocsarakban található égerfákban démonok tanyáját hitték és ezért különösen a németek — babonás félelemmel tisztelték. *Jütland-félszigeten* (a mai Dánia) például szokás volt, hogy az égerfák kivágása előtt a favágó térden állva, összekulcsolt kezekkel előbb egy kis „Égerfa asszonyág” megszólítással kezdődő mondókat ismételt meg. Goethe „*Erlkönig*”-jében is az égerfák szellemei jönnek elő és ijesztenek a lázas gyermeket.

Keleten az oroszoknál és egyes a magyarokkal rokon népeknél a nyírfa volt különös tisztelt tárgya.

A hársfa majdnem mindenütt közszeretnek örvendett illata, és

amiatt, hogy a méheknek szolgáltató táplálékot. A germánoknál a szeretet istennőjének, *Freyá*-nak szent fája volt. A magyarok is kedvelték a hársfát, vagy ahogyan régen egyes helyeken nevezték, *száldokfát*. A régi magyar udvarházakban úgyszólván mindenütt volt egy terebélyes hársfa, alatta lugassal vagy filagóriával.

Az élőfákat gyakran emberi tulajdonságokkal is felruházták. A rómaiaknál nem volt szabad tölgyerdő mellé olajfákat ültetni, mivel a kétféle fa ellenséges érzülettel van egymás iránt, és ezért kevesebb gyümölcsöt hoz.

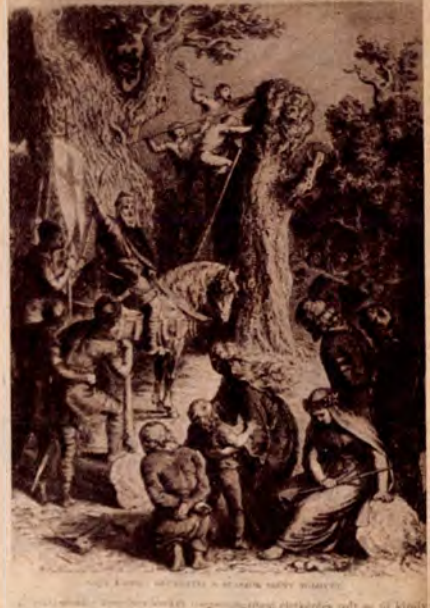
Az ókorban az alvilági istenek védelme alatt álló fákat baljóslatú fáknak (*arbores infelices*) tartották. Ilyenekből ácsolták a bitófákat és a kereszteteket.

Vergilius szerint az alvilág bejáratánál hatalmas ágas szilfa áll. Egyes vidékeken a magyar néphit a bodzát az ördög fájának tartotta.

Nemcsak egyes fákat övezett tisztelet, hanem az erdőket és különösen a ligeteket. Elsősorban a keleti népeknél és rómaiaknál voltak szent ligetek. Ezekben nemcsak áldozatokat mutattak be az isteneknek, hanem a népgyűlések és ünnepi játékok színterül is szolgáltak. A régi rómaiaknál az erdők és az erdei pásztorok istene *Silvanus* volt, aki az erdő határait is óvta, ő helyezte el az első határkövet. Szokás volt *Silvanus*nak — akit gyakran *Pánnal* és *Faunusszal* cserélnek fel — az állatok jó erdei legelése érdekében áldozatot hozni. Egy-egy tehén fejére gabonát, szalonnát, húst, továbbá egy korsó bort kötöttek, amit az erdőben, az istenségeknek feláldoztak. Ennél a szertartásnál asszony nem lehetett jelen, és az áldozatoknak szánt élelmiszerekre asszonynak nem volt szabad ránéznie.

A szent ligetek fáit papok őrizték. A kidólt fákhöz is csak nekik volt szabad hozzányúlniok s csak ők használhatták fel a kidólt törzseket szigorú szertartások mellett áldozati tüzek táplálására. A pogány magyarok fák alatt, ligetekben, forrásoknál mutatták be vallási áldozataikat.

Őseinknek az erdővel kapcsolatos hiedelmeiről nem sokat tudunk. A „vadöreg” vagy „erdei csoda” szerepel a székelyeknél. Ez hosszú szőrrel fedett, zömök, vad tekintetű ember, aki az erdők és a vadak felett őröködik. A favágók tuskót hagynak maguk után az erdőben, hogy a „vadöreg” hazatértükben ne háborgassa őket. Ha valakit baj ér az erdőben, azt mondják: „megrázta a vadöreg”. Erdélyben *Tápiónak* hív-

Nagy Károly kivágatja a szászok szent tölgyét

ják a szakállas zuzmarával benőtt fákat. A fa tövébe kenyeret dobnak, mert az szerencsét hoz. Ha levágják az ilyen fának valamennyi ágát, vér folyik belőle. A finn hitregében *Tápió* az erdő sajtósága szellemé, sötét szakállal, mohkódmönnel és fején lomb-fővaggal. Ő öltözteti a fákat lombruhába, gondolzza a vadat és szerencsés vadászatot biztosít. A finn néprege másik erdei szelleme *Retimo*, aki az erdő őrzője és tilalmazza a favágást.

Ezek után elképzelhetjük, hogy a régi ember bizonyos mértékig rossz lelkiismerettel emelt fejszét a fákra. Nemcsak a tiszteleben álló fák vagy szent ligetek, hanem a faki-termelés is meghatározott szabályokhoz volt kötve.

A rómaiaknál a tölgy épületfát, szeptember 23 és december 21 között kellett termelni, de csak fogyó holdnál. A görögöknél tavasszal, újholdkor volt a fakitermelés ideje. Ha éjjel vágják a fát, akkor történhetett, amikor a hold nem látszott.

Ezek a szokások sokáig fennmaradtak magukat. Az *Eszterházy* uradalomban a XIX. század elején a pagonyvadászok részére kiadott szolgálati utasításban olvassuk, hogy az épület- és műfát az uradalom szükségletére december és január hónapokban kell termelni „holdfogytán”.

Az erdőkkel, fákkal kapcsolatos szokások javarésze babonás elképzeléseken alapul. A tisztelet és ragaszkodás azonban, amely a természet és a természet eredeti alkotásai iránt megnyilvánul, ma is megbecsülést érdemel.

Dr. Csöre Pál

Krynica. Üdülők a Pulaskiego utcán

Élményekben és természeti szépségekben gazdag alpesi jellegű tájakon keresztül vezet az út Dél-Lengyelország legismertebb üdülőközpontja felé. A *Tátrát* és a *Pieniny-hegyeket* elhagyva, a szerpentin útjainak szédülete után, hirtelen táruul ki a látóhatár, s egy nyugodt, csendes völgyből előbukkan — *Krynica*, a 10 000 lakosú városka.

A sok évszázados kis gorál falu az utóbbi évtizedek alatt világszínvonalú gyógyüdülévé fejlődött, amelyet nemcsak gyógyulást kereső betegek, hanem a turisták, és télen a sísport kedvelői is tömegesen keresnek fel.

A vadregényes völgykatlan déli oldala nyitott, míg a három másik oldalt a fenyőerdőkkel borított *Sadeci Beszkydy* ölelik körül. A festői hegykoszorú a *Tátra* felől érkező, viharos szeleket nem engedi át. Ezért éghajlata mindig tiszta és kellemes.

Télen vastag hótakaró borítja az enyhe lejtésű hegyoldalakat és ezek vonzerejét csak fokozza, a kitűnően megépített ugró-sánc, szánkó és műjégpálya.

Krynica-ból egy 1600 méter hosszú siklópálya vezet a gyönyörűen parkosított *Gora Parkowára*. A felső állomás tetőteraszáról nem-

Sikló a Gora Parkowára

csak a völgyben fekvő üdülőkire nyílik szép kilátás, de tiszta időben a távoli *Tátra*-csúcsok is kivehetők. A fürdőhely központját — nyáron — medencékkel, szökőkutakkal díszített, színpompás virágokkal beültetett parkok s terek övezik. Különleges élményt nyújt a *Parkhegyre*, a sikló felső állomásához vezető sétaút.

A krynicei főutcán az üdülők és a hétfégi pihenőre érkezett turisták tömege hömpölyög. A *Gora Parkowát* körülvevő kert a hattyús tóval, az üdülők séta- és pihenőhelye.

Természeti adottságainál fogva, *Krynica* sok kedvelt turistaútvonalnak is kiindulópontja.

Legérdekesebb az a 14 km hosszú útvonal, amely a különböző magassági pontokat, csúcsokat — a *Gora Parkowát*, a *Huzaryt*, a *Jasienniket*, a *Kopciowát*, a *Jaworzynkát* és a *Gora Krzywowát* köti össze. A

másik ugyancsak látványos turistaút a *Krynica-Muszyna* közti, amelyen megérőltetés nélkül elérhető az 1116 méter magas *Jaworzyna*-csúcs. A kissé hosszabb, de ugyancsak látványos turistaútak közé sorolható még a *Runek*-csúcs (1082 méter) és a *Pusta Wielkához* vezető, *Krynica—Zegiestow Zdroj* 20 km-es útszakasz.

A *Krynica*t felkereső üdülők és turisták közül jóformán senki nem mulasztja el felkeresni a *Pieniny-hegyeket*, valamint a festői *Dunajec-völgyét*. Igaz, hogy ez a kirándulás majd egy napot vesz igénybe, de megéri a néhány órás autóbuzsutazást.

jobbpartja már Csehszlovákiához tartozik. A számtalan kanyar után az egyik fordulóban feltűnik a *Pieniny* legmagasabb csúcsa, a *Trzy Korony*, nem sokkal később pedig a két, minden turista által ismert szikla-képződmény, az *Apáca* és a *Sas*. Innen néhány száz méterre a folyó hirtelen összeszűkül és a sötét, kanyargós szakadékokban, számtalan hajtókanyar után érkezik a tutaj *Szczawnica* alá, ahonnan autóbusszal visszatérhetünk kiindulási helyünkre, *Krynica*ra.

Az üdülőváros környékén, három, jól felszerelt menedékház található: a 30 férőhelyes *Jaworzyna Krynicka*, a 80 férőhelyes *Hala Lebkowska* és az ugyancsak 80 személyes *Przehybie*. Ezenkívül télen, nyáron, jóformán megszakítás nélkül üzemel egy 55 és 165 férőhelyes, a *Muszynán* pedig egy másik, 160 férőhelyes turistaház.

A gyógyszanatóriumokat elsősorban beutalt betegek veszik igénybe, de a szállodákban és panziókban mindig van hely.

A krynicei források gyógyhatása világviszonylatban is elismert. Az emésztési-, légzési- és vérkeringési zavarok gyógyításánál a két savanyúvízfóorráson kívül ma már további öt forrás is működik.

A városban található számos terápiás gyógyintézet és üdülőtábor közül is kiemelkedik a „*Patria*” üdülőtábor, melyet a két világháború közötti idők világhírű lengyel operatőre: *Jan Kiepura* és magyar származású felesége, *Eggerth Márta* építtette.

Krynica kulturális eseményei közül kiemelkedik a már hagyományos *Kiepura Fesztivál*. Népszerű a zenekari hangverseny, melyet naponta nyáron a „*Deptak*” sétány szabadtéri színpadán, télen pedig az egyik zárt ivócsarnokban rendeznek.

Kár, hogy *Krynica* környékének táji szépségei még nem eléggé ismertek a magyar turisták előtt.

Tarján Győző

Aurista

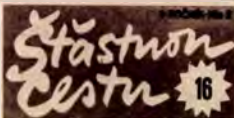
KATASZTRÓFA A MANKIÁLON

Az utóbbi években sok csoport kísérelte meg Nyugat-Pakisztánban az 5740 m magas Mankial-Peak megmászását, s e divat sok áldozattal járt. Szomorú példája ennek az a katasztrófa, melynek a német *Ulrika Fürst* és az amerikai *John McArthur* estek áldozatul.

A Climbers Club of Pakistan szervezésében 1967 szeptemberében nyolctagú expedíció indult a hegy déli falának megmászására. Az út alsó részét kötélbiztosítás nélkül tették meg, s így mászták meg a meredek, eljegesedett lejtőt is. Csak a lejtő fölött, a legveszélyesebb részen túl biztosították magukat kötéllal.

A leszállásnál, mivel rájuk esteledett, bivakolniuk kellett. Éjszaka megindult a havazás, és másnap reggel behavazott nyomokon, felváltva biztosítva egymást, lassan haladtak lefelé. Egyszerre *McArthur*, aki a csoport elején járt elcsúszott és eltűnt a ködben. Kettőn maradtak a kötél: *Norris* és *Ulrike Fürst*. A férfi lépcsőket vágott, miközben a német lány biztosította. Hirtelen *Norris* erős rántást érzett, s elkezdett csúszni lefelé. Jégcsá-kánnyal igyekezett fékezni, de az kiszakadt kezéből, és betemette a rátóduló lavina. Amikor magához tért, kiásta magát és a kötélhez hozzáfűzött *Ulrikét* a hóból. Alig 200 lépésnyire volt a 2. tábortól, azonban a sátrakat üresen találta. Csak a következő nap reggelén jöttek alulról fel a teherhordók, de addigra a német lány behalt sérüléseibe. *McArthur* sem sikerült megtalálni.

Alpinista körökben az a vélemény, hogy az expedíció vezetői a hegy-mászás elemi szabályait hagyták figyelmen kívül, ráadásul a női szervezet nem tudta elviselni a magas-hegyi expedíció nehézségeit.

SZIKLÁBA VÉSETT ŐSIDÓK

Az észak-olaszországi *Valcamonica* völgyében alig egy évtizeddel ezelőtt sziklába vésett rajzokra bukkantak, amelyek a La-Téne-kor ősemberétől származnak. Ebben a történelem előtti utolsó korszakban, Európát jóformán teljesen a kelták uralták, így a *Valcamonica* sziklafaiba vésett rajzokat kelta művé-

szek alkotásának kell tulajdonítanunk.

Amikor a sziklába vésett őskori ábrázolások meglepően nagy száma híre elterjedt, *Anati* professzor Párizsból ebbe a völgybe költözött, hogy további tevékenységét kizárólag az itteni őskori leletek tanulmányozásának szentelje. Néhány esztendő elteltével, 1960-ban megjelent „*A Valcamonica Kultúrája*” című művében már 20 000 sziklarajzot sorolt fel. Azóta ezeknek a száma túlhaladta a 60 ezret.

A völgyről a rómaiak is megemlékeznek és lakóit Camunok törzsének nevezik. Augustus császár diadalívén a meghódított népek felsorolásában ez a nép is szerepelt, amelynek akkor, idősámításunk kezdetén, már több ezer éves múltja volt, amit simára csiszolt sziklába vésett feljegyzések és ábrázolások bizonyítanak.

Mikor a kutatók a zuzmókat levakarják a szikláról, kefével tisztítják meg és végül alaposan lemosák. Azután fehérre meszelik az egész sziklát. Mikor a festék megszárad, fekete festékbe mártott rongyokkal mázolja végig a meszelt felületet és — mint egy varázsszóra — előttünk áll a sziklába vésett rajz.

Köbe vésett krónika olvasható *Valcamonica* völgyében a camunok életéről. Kik voltak ezek és honnan származtak ide? Egyöntetű feleletet nem ad a tudomány erre a kérdésre. Lehetséges, hogy a Földközi tenger vidékeiről szorították ki őket az ókor fejlettebb kultúrájú népei, vagy Nyugat-Európa síkságairól menekültek a hegyek közé a kelták elől. Vagy talán éppen kelták voltak ők maguk is.

A SZIKLÁK ÉS A FÁK MŰVÉSZEI

Az alpinizmus — a sziklamászás tökéletesítése feletti töprengésénél, újra meg újra visszatér az állatvilágban tapasztalható jelenségek megfigyeléséhez. Néhány évvel ezelőtt az alpesi mentőszolgálatnál felmerült a gondolat, hogy sérült alpinisták mentéséhez — betanított majmokat vesznek igénybe. A problémát csupán az okozza, hogy a majom az alpesi klímát nem bírja és az akklimatizáló kísérletek, mindeddig nem jártak kellő eredménnyel.

A sziklamászás művészei az állatvilágban elsősorban a zergék. Az alpinisták szívesen nézik, amikor ezek a formás állatok játékos kedvükben egymást kergetik a sziklafalon és a kiugró sziklák alatt bújócskát játszanak. Persze náluk is előfordul,

hogy tragikus véget ér a játék és a mélybe zuhannak.

Érdekes megfigyeléseket tettek a mókusokról. Ezeknek a járamászás szinte könnyebb, mint a futás. Rendkívül mozgékony ujjaiuk éles karmokban végződnek, amelyek könnyen behatolnak a legkeményebb fakéregbe, farkuk nemcsak az egész test egyensúlyát képes tartani, hanem az ugrásnál ágról ágra kormánylapátul is szolgál. Ha ragadozó vad üldözi, a legmagasabb fáról is leugrik a földre és farkát az ugrásnál ejtőernyőként használja. Ugrás közben irányt is tud változtatni, amire üldözője, például a vadmacska, nem képes.

KORSZERŰ TURISZTIKA A ROTEL

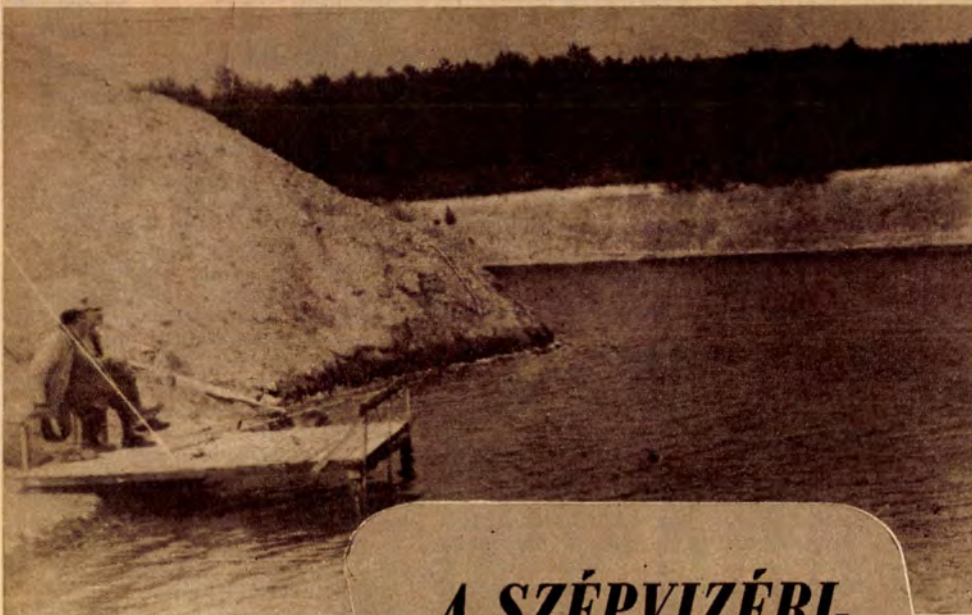
Forradalmasították a turizmust. Az ötlet autóbusz szálloda, kereken járó hotel, mely apró hálófülkékből áll.

A feltaláló abból indult ki, hogy az utazó minél több élményt és kalandot keres, emellett kényelmesen és biztonságban óhajt utazni. Azóta a szálloda-kocsik megjárták már Iránt, Afganisztánt, Indiát és Afrikát, az európai országokról nem is beszélve. Évenként 400 000 km-t tettek meg, akkora távolságot, amely a föld tízszéri megkerülésének felel meg, az utasok száma pedig elérte az évi 60 000-ret. A „Rotel” hossza 12 méter, szélessége 2,43, magassága 3,85 méter. Motorja 172 lóerős, sebessége 110 km/ó.

A szalonszerűen, beépített asztalokkal, forgatható ülésekkel és szőnyegekkel berendezett utastér 27 férőhellyel rendelkezik, van benne bár, rádió, s minden ülésnél olvasólámpa és konnektor a villamos berotvakészülék részére. Az emeleten vannak a hálókabinok, szám szerint 21 egyágyas és három kétágyas. Levégőkondicionáló, továbbá állandó hideg- és melegvíz-szolgáltatás egészíti ki a bobogó hotel komfortját.

A félemeleten elkülönítve foglalnak helyet a toalett-helyiségek, a férfi és női tussolók. Az ún. gazdasági részben van a konyha, elektromos tűzhellyel, kávéfőzőgéppel és hűtőszekrényel. A reggeli nincs időhöz kötve, a főétkezéseken a vendég a la carte fogyaszthat.

A Rotel ver minden konkurenciát. Ára — alacsonyabb, mint az ismert utazási vállalatok árai. Nincs gondja, hogy elkel-e minden jegy.

A SZÉPVIZÉRI- TENGERSZEMNÉL

Mi, akik alig tíz éve felfedezték a pusztavámi szén nyílt fejtéséből keletkezett hatalmas tavat, azóta sem bírnak betelni a tó és a mögötte levő legszebb vértesi bükkösök szépségével: Ha oda akarunk jutni, Gánt északi határában lelünk rá a kék keresztrel jelzett Péter-útra, virágzó galagonyákkal szegélyezett tölgyesek után az Öreg-bükk (422 m²) alatt szelíd lejtésű ösvényen kijutunk a Pusztavámot és Kőhányás-pusztát összekötő keskeny, kövezett útra. Állandó kanyargásánál is jobban tetszik az, hogy fölötte a napfényben égő tölgyek néhol összehajolnak, sátozt képeznek. Tipikus Vérteshegységi út.

A legmegkapóbb, ha északról jutunk ennek az alig ismert tengerszemnek a partjára. A túlsó oldalon fehéren világító törzsű bükkösei kissé távol vannak és még nem töltik be a közbe eső sivar terület meddőit, a két feltöltött tónak kevés televényű terét! A tengerszem, — mert valóban az,

300 méterrel a tengerszint felett fekszik. Első látásra sem lehet másnak felfogni ezt a 10—25 méter mélységű, ragyogó zöld színű tavat, melynek szélessége 200 méternél, hossza ennél 100-zal is több. Vize édes és iható. Bizonyítja ezt az is, hogy 1966-ban pontyivadékok telepítettek bele és azok azóta is szaporodtak.

Örömmel látjuk, hogy a természet megkezdte a hódítását a tó partját szegélyező, terméketlennek látszó meddón: a martilapu bokrai néhol már-már összeérnek; rohamoz utána majd más növény. Segít ebben az ember is: a déli részen szinte a tóig lenyúlnak már a jövő évi erdők csemétéinek ezrei. Mire felnőnek, akkorára már strandolnak a tó keleti részének

sekély vizében, csónakok lepik el a szélvédett, mélyfekvésű tengerszemet, és amire legalkalmasabb: híres pisztrángtenyészet fejlődik ki. Ez utóbbinak egyelőre nincsen kezdeményező gazdája.

Leereszkedtünk a kavicsos, meredek parton a tó partjára. Itt-ott hatalmas, mélytengeri üledékű kagylókba botlunk. Tutajszerű horgásztanyára bukkanunk. A sárbogárdi Reichart Imre bányász áztatja lent a horgászfelszerelését. Elbeszélgetünk.

— A terület tulajdonjoga Oroszlány városáé, amely már tervbe vette, hogy itt strandot létesít, de sajnos, a pisztrángtenyésztésről még egyelőre szó sincs. Fent az a legényszálló a

Mátraalji Szénbányászati Tröszté: innen visznek bennünket a gánti bauxit-fejtéshez.

A tavat a Turista ismerette 1967. évi márciusi számában. A cikk visszhangjaként a Székesfehérvári Meteor SE turistái addig tiporták az utat, míg a Természetvédelmi Hivatal országosan védetté nyilvánította. Ennek eredménye az lett, hogy elmaradt az a terv, hogy betemetik. Azonkívül, hogy minden évben eljövünk ide Abáról gyönyörködni a tó és az azt övező bükkösök szépségében, még más is sarkallt a cikk írására. Esősorban azt szeretném, ha mások is megismernék, s annak alapján történe már valami ennek az ajándékba kapott tengerszemnek a környékével! Másik célom az volt, hogy kiegészítsem Molnár Aurél lelkes cikkét a Turista f. évi májusi számában a „Magyar tengerszemek”-ről. Ó biztosan nem járt a Szépvízernél, hiszen mind ezideig ismeretlen tónak számított. S lehet, hogy még sokáig az marad. Az azonban bizonyos, hogy hegység belsejében a Háromi-tón kívül hazánkban ennél nagyobb hegyi tava nincsen. A nyíltszíni szénfejtés után a Lipa-kutak forrásainak egyik mélyen fekvő ere töltötte fel, ezért is édes a vize.

Vajon jövelik-e az új kiadás előtt álló Vérteshegység térképén? Az a gyanúm, nem. Éppen ezért ismertetem fekvését. A régi vértesi térképen Pusztavámhoz közel, délkeletre „Hosszú-homok” jelzést találunk, ennek déli sarkában, ahol a köves út V alakú kanyart mutat, délkelet-északnyugat irányban, a munkásszáló mellett, ott zöldellik, ragyog ez az ékköve a Vérteshegységnek, mely tudvalevően egyik legvízszegényebb hegysége hazánkban.

Tanka János

TURISTÁK KÖNYVESPOLCA

A legszebb ajándék karácsonyra a könyv. Turistáknak a következő újonnan megjelent útikönyveket, kalauzokat és útleírásokat ajánljuk: Baróti Géza—Randé Jenő: Tavasz Szibériában. Ára: 22 Ft, Jürgen Bitsch: Jivaro indiánok. Ára: 22,50 Ft, Berendi Ida: Angliai utazások. Ára: 17 Ft. Kis világatlasz. (Szerk. Radó Sándor, Bereczky Ödön stb.) Több, mint 100 térképpel a Föld országainak adataival, statisztikai táblákkal

Ára: 50 Ft

Az Alkotmány ünnepén Piliscsév község dolgozói, az Újpesti Természetbarát Egyesület és az Eszperantó Szövetség tagjai bensőségesen ünnepeltek a Basina völgy forrásnál levő emlékműnél. Majnek Márton a népfront titkára méltatta az Alkotmányt, Berceli Béla az eszperantisták üdvözlését tolmácsolta. Ezután került sor az új kenyér megszegésére.

A Budapesti TSZ kedvezményes áron síleceket hoz forgalomba az V., Váci u. 58. sz. alatti üzlethelyiségében. A sílecek minden méretben kaphatók. A BTSZ a nagyvillámi turistaház mögötti mezőségen vasoszlopokat állított fel és ezekre festette az országos kék jelzéseit.

Salgóvár romjainak környéke természetvédelmi terület. Sok helyütt kidöntük

a határozlopokat. Felhívjuk az illetékesek figyelmét.

Badacsony Tördemic felett, a Rodostó menedék ház közelében egy magán-szőlő kerítésébe kék jelzéssel festett szikla van beépítve. Nem az út vezetett erre, hanem a szőlő gazdája járhatott a kék jelzés mellett, de nem turistaként.

A Kecse-patak völgyében bensőséges ünnepély keretében avatta a Soproni Pedagógus Sportkör Természetjáró Szakosztálya az általuk társadalmi munkával foglalt „PEDAGÓGUS FORRÁS”-t.

A forrás előtti területen új mederbe vezették a patakot. A forrás vízgyűjtőjét kitisztították, kirakták kövekkel, néhány lépésnyire kikövezett tűzrakóhelyet készítettek. A forrás másik oldalán kis tavacsokt képeztek a patakából. A patak és a jelzett út között ikerfacsoportok alatt áll a „gomba-garnitúra”, egy asztal és négy ülőke.

A Vöröskő szikla alatti Hétvályús-forrás ismét bőven ad vizet.

Felhívjuk a kéktúrázók figyelmét, hogy bélyegzőhely, útvonalmódosítás stb. tárgyában kiadvány jelent meg, mely a Sportpropagandánál kapható. Egyben közöljük, hogy az új igazolófüzet megjelenéséig a kéktúra útvonal teljesítése a túrajelentés bélyegzésével igazolható.

A NEVETÉS FÉLEGÉSZSÉG

Ismerte? Vagy tud jobbat? Küldje be a Turista szerkesztőségébe. A legjobb viccet, anekdotát vagy adomát közöljük és pénzjutalomban részesítjük.

A HÓNAP VICCE

Egy túra alkalmából az egyik éltesebb hölgy felháborodva szól a turistaház gondnokának: — Kérem, ez az alak folyton követ engem, biztosan részeg.

A gondnok figyelmesen megnézi a panaszos hölgyet, és azt mondja: — Egészen biztos, hogy részeg, asszonyom.

Szigeti János
Bp. XIII., Tahí u. 40/a.

A TOTO — KÉPREJTVENY

állása az 5. forduló után: 69 pontosak: Boda Ferenc, Boda Sándor, Fábán Zita, Mándoki József I., Tóth József. 68 p.: Benke Margit, Benke Tibor, Bús Ilona, Lele Ilona, Papp Tibor, 67 p.: Barna Margit, Diós Sándor, Makai István, Mohácsi Istvánné, Szemkeő Ferenc, Vitéris Miklós, Wochner Sándor, 66 p.: Benke Rezső, Halmos Géza, Kaszab Imre, Körmendy Győző, M. Szüle Anna, Mándoki József II., Mohácsi István, Dr. Róna György, Szabó Béla Jászárokszállítás, Tunkl Judit, Varga Márton. 65 p.: Antal András, Balatoni Endre, Bali János, Kurcsics Margit, Mészáros Lajos, Mohácsi Anna, Morvay László, Szabó Béla Jászberény.

A 4. forduló helyes megfejtése: 212, 221, 221, 12x, 22.

Az 5. forduló helyes megfejtése: 122, 212, 21x, 21x, 22.

Turistairodalmi pályázat

Szerkesztőségünk 1968-ra irodalmi pályázatot írt ki; melynek határideje szept. 30-án járt le. Örömmel nyugtázzuk, hogy pályázatunk nagy visszhangot váltott ki és az ország minden részéből sok olvasónk élt a részvétel jogával.

A bírálóbizottság a beküldött 57 felnőtt és 7 ifjúsági pályázatból 21-et talált elbírálásra alkalmasnak. A háromtagú bizottság alapos és körültekintő elbírálás után úgy határozott, hogy a felnőtt kategória I. díját

Kenyeres Katalin Győr, Fenyőfő c. írásának, a II. díjat Taubner Ferenc Bp., Jánoshalmától nyugatra, a III. díjat Gáldonyi Béla Veszprém, A gannai mauzóleum c. írásának ítéli. A bizottság az ifjúsági kategóriában nem talált díjazásra alkalmas művet.

A bírálóbizottság dicséretben részesítette Kenyeres Katalin Odvaskőtől Pénzesgyőrig, Taubner Ferenc A sokorói halomvidék felfedezése, és Ismeretlen somogyi tájon, Martus Ferenc A Bükk ékessége a Peskő, és Kispál László Hóval tarkart Bakonyság c. írásait.

A pályázat kiírása értelmében a szerkesztőség fenntartja a jogot a díjazott és a dicséretben részesített pályaművek egy éven belüli közlésére. A nem díjazott műveket postán visszaküldjük szerzőiknek.

A díjak átvételi időpontjáról a nyerteseket levélben értesítjük.

A pályázat sikeresen zárult. Ezért úgy határozunk, hogy a turistairodalmi pályázatot 1969-ben is megismételjük.

A Turista szerkesztősége

Utazásainál vegye igénybe az

IBUSZ

SZOLGÁLTATÁSAIT

Bel-, külföldi vasúti-, hálókocsi-, távolsági autóbusz-, repülő- és hajójegyek elővételben

Szobafoglalás bel- külföldi szállodákban és fizető vendéglátó helyeken

Útlevel—vízumintézés, valutavétel-eladás

Idegenforgalmi szolgáltatások biztosítása egyéni utasoknak külföldön

1969-ben a tengerparti nyaralástól kezdve a legszebb városok megismerésén át, a hegyvidéki üdülésig ismét csaknem százféle külföldi társasutazási program között válogathat

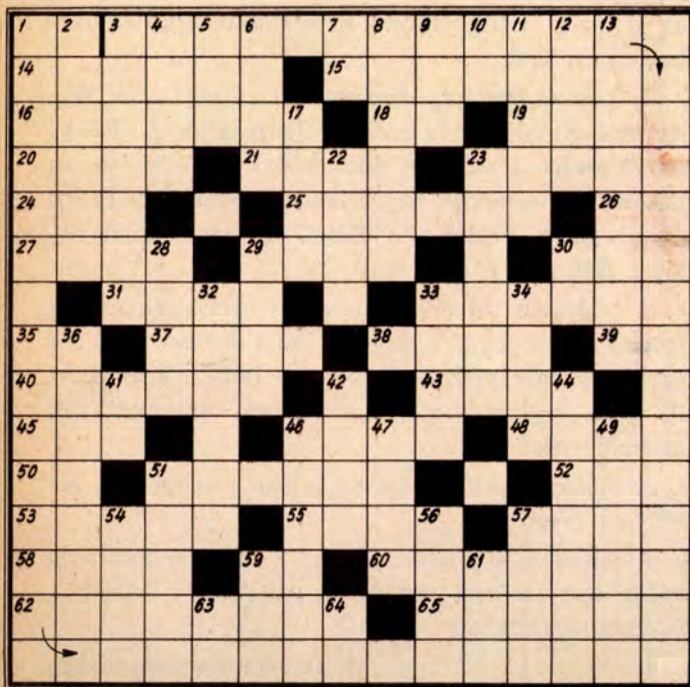
IBUSZ—TIT országjáró autóbusz különjáratok természetjárók részére

Városnéző különjáratok

Különjáratú autóbuszok bérbeadása

Részletes tájékoztatás, díjtalan utazási tanácsadás

A TERMÉSZET TÉLEN

VIZSZINTES: 1. Petőfi egyik versének címe. 3. Poldini Ede „Farsangi lakodalom” c. vígoperájában éneklők (zárt betűk: M, K, O) 14. Kinyírkáló. 15. A kicsinyben árusított textilnemű ilyen cikk. 16. Mindenféle apró gaz, dudva (az első négyzet „GY”). 18. Te és ő. 19. Az ingerületek vezető pályája a testben. 20. Elnyújtott trombitaszó. 21. Harapá. 23. Pajkosság. 24. É. A. E. 25. Ezer-szer ezer. 26. Bór és vanádium vegyjele. 27. A Földközi-tenger egyik öble, kikötője: Marseille. 29. Igaz. 30. P. U. A. 31. Ravaszdi állat. 33. Német uralkodócsalád. 35. N. K. 37. Levesfajta. 38. Az emberiség leg-hőbb óhajta. 39. Kettős betű. 40. Hig állapotú nehéz fém. 43. A gyermekbénulás elleni szérum egyik felfedezője. 45. A Volga jobb oldali mellékfolyója. 46. Ragadozó emlősállat. 48. Alacsonyban fekvő helyen. 50. Asszonynevek végződése. 51. Valamilyen tárggyal fejbe ver (fejbe...). 52. Útlegel. 53. Jordánia fővárosa. 55. Iskolába járó tanuló. 57. Színültig töltve. 58. A történetírás műsaja az ógörög mitológiában. 59. Juttat. 60. Kész örömmel (az első négyzet „SZ”). 62. Színházi alkalmazott. 65. Örül, vígan van.

FÜGGŐLEGES: 1. A vízszintes 3. sz. sor folytatása (zárt betűk: E, Ő, Ö). 2. Petőfi Sándor költészete (névelővel). 3. Egyik gyümölcs sajtolt levéből erjesztett ital. 4. Ruházat az ókori Rómában. 5. E. Z. Y. 6.

Dining... (az étterem angol neve). 7. Építésügyi Minisztérium. 8. Lassú léptekkel járkáló. 9. Tíz betűl, keverve. 10. Aazonos magánhangzók. 11. Egy tisztítószor neve. 12. Nádasokban élő. 13. Kiemelkedő szovjet író (1891—1967). 17. József Attila költeménye. 22. Bulgáriai hegység (híres a kolostora) (23. ...-maróka (kisgyermek simogatásakor használt kifejezés). 28. Ibsen színműve. 29. Szétválasztó kötőszó. 30. Pályaúdvár rövidítése. 32. Kína egyik legnagyobb városa. 33. Teljesen befejeződött. 34. A telefon feltalálója. 36. Észrevétlenül, titokban kinéz. 41. Gallium vegyjele. 42. No, nézd csak! 44. Nem sokan. 46. Ne kételkedj szavaiban! (két szó) 47. A katonai műszaki csapatok egyik alakulata. 49. Ne a mélyben. 51. Piperecikk márka (kiejtve). 54. Angol polgári közigazdász és filozófus (1806—73). 56. Hogy hívják magát? 57. A sivatag hajója. 59. „Ejh mi... tyúk anyó kend” (Petőfi). 61. V. R. L. 63. Két hangjegy. 64. S. D.

Beküldendő a vízszintes 3. és a függőleges 1. sz. sorok megfejtése. Határidő: december 15. Előző megfejtés: Falikampó, kalapács, jégcsákány, hágcsó, mászózsák, fejtvédő, mászócipő, Zdrszyk-zsák, hágóvas.

Könyvjutalmat nyertek: Bánya Katalin Erd, Kovács Ibolya Bp., Fick József Tát-Kertváros, Rikter Magdolna Győr, Szabady Jenő Bp.

1

4

3

4

6

5

7

9

TOTO-KÉPREJTVÉNY 6.

Az utolsó forduló válaszait dec. 15-ig kérjük beküldeni. A győztesek neveit a januári számunkban közöljük.

KÉRDÉSEK

1. Nemrég létesített szabadtéri múzeum: 1. Kalocsán, 2. Zalaegerszegen, x. Szentendrén.
 2. Melyik városunk látképe? Pécs, 2. Eger, x. Szolnok.
 3. Hol van ez a vár? 1. Gyulán, 2. Siklóson, x. Sárospatakon.
 4. Hol van ez az egyetem? 1. Miskolcon, 2. Szegeden, x. Debrecenben.
 5. Melyik turistaház közelében vagyunk? 1. Kőhegy, 2. Dömörkapu, x. Dobogókő.
 6. Ennél a turistaháznál nemrég ünnepélyt tartottak: 1. Nagykevely, 2. Nagyszénás, x. Csúcshegy.
 7. Melyik hídon megy a vonat? 1. Újpesti, 2. Csepeli, x. Szegedi.
 8. Alföldi városunk: 1. Kecskemét, 2. Nagykőrös, x. Hódmezővásárhely.
 9. Hol áll Türr István emlékműve? 1. Baján, 2. Tihanyban, x. Margitszigeten.
 10. Egy várrészlet: 1. Pécsváradon, 2. Sümegen, x. Csákvádon.
 11. Melyik barlangunk bejárata? 1. Pálvölgyi, 2. Baradla, x. Abaliget.
 12. Hol van ez a hely? 1. Lillafüreden, 2. Veszprémben, x. Pécsen.
 13. Hol van ez a kis tó? 1. Vacrátóton, 2. Miskolc-Tapolcán, x. Martonvásáron.
- 13+1. Turisták kedves virága: 1. Havasi gyopár, 2. Tavaszl hérics, x. Nőszilrom.

8

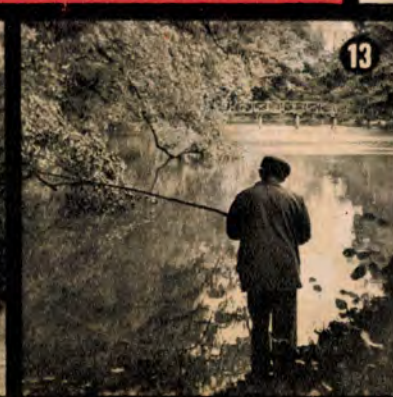
10

11

12

13

13+1

A Királykő panorámája

Az Eger-víz
Kapolcsnál

Kilátás a Királykőről
a Kabhegyre

AZ EGERVÍZ-VÖLGYE

A Bakonyt DNY-ről határoló Eger-víz völgyének Kapolcsnál kezdődő szakasza a Balatonfelvidéknek és a Déli-Bakonyoknak egyik legszebb, lehangulatósabb része.

Kapolcsnál a pannóniai rétegeket bazaltláva ömlések fedik. Így a Bondoróhegy, a Királykő és a Kecsehegy között áttörő Eger-víz szűk völgye tájképi részletekben igen gazdag.

A kapolcsi autóbusz megállótól kiinduló sárga csik jelzés az Eger-víz hídján visz át és egyre meredekebben vezet fel a bazalttufába mélyülő, szurdokszerű úton szép kilátást nyújtó Kecsehegy szélmarta sziklafalához. Szemben velünk a Bondoróhegy magasodik, alattunk pedig a szelíd szépségű Eger-víz kanyarog.

A völgy jobb oldali pereméhez közel, a Bondorón levő Pokol-lik nevű barlangot a sárga barlangjelzés nyomán látogathatjuk meg.

A sárga keresztjelzés átvisz az Eger-víz bal partjára és kivezet a községből. Arnyas erdei úton, majd az ebből kiágazó sárga háromszög jelzésű kanyargó ösvényen kapaszkodunk fel a Királykőre. A Tészakadt bazalttakaró szélén a hatalmas oszlopok hasonlítanak a Szentgyörgyhegy „közsák”-jaihoz.

Alattunk hosszan húzódnak Kapolcs házai. Jobbra – a Tölodi-erdő alatt – Vigantpetend települését látjuk. A távolban, balra – a Tik-hegyhez simulva – Taliándörögd, jobbra pedig – a Kabhegy alatt – Őcs község kandiál elő.

Kapolcs környékének szép látványai, s az Eger-víz völgye, az egykori vizimalmokkal, erdőborította hegyoldalaival, csobogó vizével egyre több természetrajongót vonz magához.

Csiki László

A Királykő bazaltoszlopai

A Kecsehegy

A KÖVETKEZŐ SZÁM TARTALMÁBÓL:

Krúdy mesevárosa
Ada Kaleh
A nádasi erdő
Jugoszlávia Tibetje
Múzeum a víz alatt